నకు సిద్ధమగుచున్నది. యూరపుఖండమునందుగల శేషిం చినరాజ్యములన్నియును సాయుధపాణులై సంగ్రామము నకు సంసిద్ధములగుచున్నవి. దురాశాగ్రస్తమై దైన్యస్థితికి పాలైనజర్మనుదేశము నిస్సహాయస్థితి ననుభవించుచున్నది. నానాజాతిసమితియందు జేరిన రాజ్యములన్నియును ధర్మ సంస్థాపనమును జేయుటకు శక్తిలేక వెనుకాడుచున్నవి. ప్రపంచము నావరించిన దురాశాలోభమోహమదమా త్సర్యములు యథేచ్ఛగా విహరించుచున్నప్పుడు ప్రపంచ శాంతిచేకూరుట యసంభవము. యూరపురాజ్యములైదు వందల ఏండ్లనుండియును సుఖారాధనమునకు జేసిన విశ్వ ప్రయత్నములుదుఃఖాంతములైనను జర్మనులమహాదుఃఖా నుభవము ప్రత్యక్షముగగన్పించుచున్నను ప్రపంచమునకు జ్ఞానోదయము గలుగని విధమును వర్తమానపరిస్థితులు సహస్రముఖములను విశదముచేయుచున్నవి. పాశ్చాత్య రాజ్యములు చిరకాలము కష్టపడి సంక్షోభమును మహా దుఃఖమును గలుగజేసి రాక్షసబలాధారమున గడించిన మ హాసంపదలు నాలుగేండ్లలో నటుమాయమైనవి. పాశ్చా త్యసభ్యతాధికారమునను నిర్మితములైన పరిశ్రమలు- వ్యాపారములు - సంపదలస్థితులు - ధర్మసిద్ధాంతములు కూలిపోయి పాశ్చాత్యరాజ్యములన్నియును కర్తవ్యమును కనుగొనలేక పరితపించుచున్నవి. పాశ్చాత్యరాజ్యముల దృష్టి పూర్వమునవలెనే పరాక్రమణాయత్తమైనవిధ మును వర్సేలు సంధినుండి లాసేను సమావేశము వఱకును జరిగిన రాజ్యవ్యవహారములు వ్యక్తముచేయు చున్నవి. వర్సేలు సంధిసభయందు నాటిన విషబీజములు గతించిన నాలుగేండ్లయందును అనంతములైన విషఫల ములను సమర్పించినవి. పాశ్చాత్యరాజ్యములు స్వకర్మ సంజాతములైన విషఫలముల ఫలము ననుభవించు చున్నను స్వీయసంస్కారమున కనుకూలమైన విషబీజము లనే చెదిగి వృద్ధిజేయుచు ప్రపంచమును మహాదుఃఖమార్గ మునను నడుపుచున్నవి. పాశ్చాత్యరాజ్యముల దురహం కారము-స్వార్థపరత్వము-రాక్షసబలము - పరస్పరసంహా రమునకు వినియోగపడి మహాప్రళయమునందు ధర్మ స్థాపనార్థము పరమశాంతస్వరూపుం డవతరించుట నాటకసూత్రధారియొక్క సంకల్పమై యుండును. యబీజములకు ఫలము మహాప్రళయముగాని శాంతి లేదు. భారతేతిహాసపురాణములయందు వర్ణింప కల్క్యవతారావతరణసమయము మాసన్నమైన దని సంక్షోభాయత్తమైన ప్రపంచపరిస్థితులుసూచించుచున్నవి.

క. భగవంతుం డగు విష్ణుండు
జగముల కెవ్వేళ రాక్షససవ్యథగలుగుం
దగ నవ్వేళలం దడయక
యుగయుగమునం బుట్టి కాచు నుద్యల్లీలన్.

ప్రపంచ ప్రవృత్తియందు మహాప్రస్థానమునకు సృష్టిస్థితిలయావస్థలు సాధనములైనను కొన్నిసమయము లయందు మందశాంతిస్థితికంటెను తీవ్రప్రళయము పరమ సాధనము కాగల విధముచు ప్రపంచేతిహాసము లుప దేశించుచున్నవి. ఆ యుపదేశధర్మము సుస్థాపిత మగు టకు సన్నిహితమైన ప్రళయావస్థ సాధన మగుట భగవ న్నిర్ణయముగ నుండును. ఆ కల్యాణధర్మయుగోదయ మునకు సకలజాతులును రక్తాక్షిసంవత్సరమందు ప్రాచీన సంస్కారసంజాతములైన స్వార్థప్రయోజనములను విస ర్జించి నవయుగారంభయోగ్యములైన పరార్థప్రయో జనముల స్వీకరించి స్వాగతంబు నొసంగుచు సంసిద్ధము లగుటకు భగవంతుం డనుగ్రహించుగాక!

మహావిలయమునకు మూలము లైన ఇకారాంత సప్తవర్షకమునందును దుందుభి యస్తమించి రుధిరోద్గారి యుదయించినది. ఈసప్తకమునందు కాళయుక్తికి శుక్రుడు, సిద్ధార్థికి కుజుడు, రౌద్రికి రవి, దుర్మతికి శని, దుందుభికి బుధుడును నేలికలై మహాసంక్షోభమును గలుగజేసిన విధ మును గతించిన యైదేండ్లదుఃఖానుభవము విశదముచేయు చున్నది. రుధిరోద్గారి సంవత్సరమును గతాబ్దముల దుఃఖ సంస్కారానుభవము ననుభవించు నని నమ్ముటకు సూచ నలు గలవు. రుధిరోద్గారిసంవత్సరమునకు ప్రచండమార్తాం డుడు ప్రభువు. ఫలము: యుద్ధము స్వల్పవృష్టి. ప్రజలకు రాజభయము, శస్త్రచోరాగ్నిభయము. శుక్రుడు మంత్రి సేనాధిపతి మేఘాధిపతి గ్రామపాలకుడు. ఫలము: సువృష్టి గోక్షీరాభివృద్ధి వృక్షఫలాభివృద్ధి స్త్రీసం యోగప్రీతి శ్వేతధాన్యాభివృద్ధి. చంద్రుడు సస్యాధిపతి పరీక్షకుడు నీరసాధిపతి పురోహితుడు. ఫలము: వరి పంట క్షీరాభివృద్ధి సస్యసమృద్ధి విద్యాభివృద్ధి వృక్ష ఫలాభివృద్ధి ధాన్యాభివృద్ధి లోహాభివృద్ధి సువర్ణమౌక్తి కాభివృద్ధి వస్త్రాభివృద్ధి. శని ధాన్యాధిపతి. ఫలము: కృష్ణధాన్యాభివృద్ధి సూక్ష్మధాన్యాభివృద్ధి. గురువు అర్ఘాధిపతి దైవజ్ఞాధిపతి ఫలము: సువృష్టి సస్యధర్మ సమృద్ధి నిత్యోత్సవములు రాజ్యనీతి బుద్ధికౌశలత,

బుధుడు రసాధిపతి. ఫలము: తైల ఘృత గుడ పిప్పలీ శుంఠి హింగులలశనాదికాభావము. కుజుడు గణకుడు— ఫలము: విషబాధ అగ్నిబాధ శస్త్రబాధ పరస్పర వైరుధ్యము అపరసస్యనష్టము. కృష్ణుడు పశుపాలకుడు. ఫలము: పశువృద్ధి సుభిక్షము తృణవర్షాభివృద్ధి. సంవత్సరపు సామాన్యఫలము:

> శ్లో. ఆహవే నిహతా స్సర్వే భూపాలోగ్ర స్తథాజనాః
> తథాపి తత్ర జీవంతి రుధిరోద్గారి వత్సరే.

గ్రహములసంయోగమును సమస్తకమును నరిష్టములకు గారణా బగునని దైవజ్ఞులు నిర్ణయించిరి. దైవజ్ఞులీ యరిష్టరోగములను నిర్ణయించిరి:

> శ్లో. రవిమందా వేకరాశౌ నృపాణాం కలహం భవేత్
> బుధమందా వేకరాశౌ దుర్భిక్షం వ్యాధిపీడనం.
> భౌమేజ్య మందాయది యేకరాశౌ పరస్పరం సప్తభేన్వితాస్స్యుః
> సాకేత లంకాపురి మధ్యదేశే క్షుధా భయం శస్త్రభయం నరాణాం.
> యావన్మార్తాండసూనుః ప్రవిశతి ధనుషం మీనకన్యేచ రాశౌ
> తావ ద్రాజేంద్రపీడా జనపతిమరణ క్షుత్పిపాసాది ఘోరాః.
> యద్యేకరాశౌ గురు భార్గవౌచేత్ సురోః కళత్రేచ భృగుస్తు వక్రీ
> సిద్ధంహి యుద్ధం మనుజాధిపానాం వృష్టిర్వినాశంసముపైతి భవ్యాత్.

సంగ్రామము సంక్షోభము విప్లవము విద్వేషము సామాన్యఫలములని గ్రహస్థితి కనుకూలముగ లోకస్థితియును విశదము చేయుచున్నది. యూరపు రాజ్యములకు మహాసంగ్రామానుభవము శ్మశానవైరాగ్యముగ బరిణమించినది. సంగ్రామానలదగ్ధములైన దేశములు దుఃఖవేదనమననుభవించుచున్నను సంగ్రామానల ముప శమనమును బొందకయే దుఃఖసాధనములను నపారముగ నిర్మించుచున్నవి. మహారాజ్యములవలె స్వరాజ్యములును లోభగ్రస్తములై ప్రజలను సంపదలను లోభదేవతకుబలి నిచ్చుచున్నవి. లోభమహాదేవత తన పరివారముతో విహారము చేయుచు నఖండమైనయశాంతిని కలుగజేయుచున్నది. లోకావృతమైన యశాంతస్థితియందు గతకాలాగతములైన ప్రళయసంస్కారబీజములు రుధిరోద్గారిసంవత్సరమందును ప్రళయాకారమును దాల్చుటకు ప్రపంచపరిస్థితులు పరిపక్వముగ నున్నవి. పరిపక్వములైన ప్రళయబీజముల నుపశమింపజేసి లోకకల్యాణమునకు భగవంతుడు శాంతిని గలుగజేయును గాక.

ఐరోపామహాసంగ్రామ మాసియాఖండమునకు క్షణకాల మహాత్మ్యమున విశ్వ[illegible]

దనుగ్రహమువలన గలుగజేసినది. యూరపు

ఆసియా లబ్ధావకాశము

రాజ్యములు పరస్పరసంహారసాధనములను నిర్మించుచు నాసియాదేశముల కాత్మ పరిశోధనమున కవకాశములను గలుగజేసినవి. విజయమును బడసిన రాజ్యములకును పరాజితములైన రాజ్యములకును భాగలబ్ధములను నిర్ణయించుకొనుట దుస్తరమైనది. ఫ్రాంసుదేశమునకును గ్రేటుబ్రిటనునకును గ్రీసుదేశమునకును తురుష్కరాజ్యగ్రసనము దుర్భరమై అన్యోన్యకలహమును వృద్ధిజేసినది. యూరపుఖండమునందు దండనీతి నవలంబించిన ఫ్రాంసుదేశ మాసియాఖండమునందు దానోపాయ మవలంబించినది. తురుష్కులతో సంధిని జేసి తురుష్కుల ప్రతాపవిజృంభణమున కవకాశము గలుగజేసినది. తలకిరిగి ప్రవర్తించిన గ్రీకుబలములను మూడువారములలో ఆసియాఖండమునుండి వెడలగొట్టి తురుష్కులు నిస్సహాయస్థితియం దుండినను వారికి సహజమైన శౌర్యప్రతాపములను విశదము చేసిరి. తురుష్క విజయములతో నాసియాఖండ ప్రతిభయును మహామ్మదీయ ప్రపంచ ప్రతాపమును తలయెత్తినవి. రాక్షసబల ప్రదర్శనమునందైనను పాశ్చాత్యరాజ్యములకుగల ప్రతిభ ప్రాచ్యరాజ్యములకును గలదను సత్యమును జపానీయులు ప్రతిపాదించిన విధముననే తురుష్కులు సయితము ప్రతిపాదించి యాసియాఖండమున కాత్మసంస్మరణమును గలుగజేసిరి. తొంబదికోట్ల ప్రజలకు ప్రబోధము గలిగి ఆత్మబలప్రకర్షమును జేయుటకు తగిన అవకాశము గలుగునపుడు ప్రపంచపరిస్థితులు మారగల విధమును ఆసియాఖండ విజయములు విశదము చేసినవి. అనిత్యమైన రాక్షసబలవిసర్జనమును జేసి ఆత్మబలసాధనమున ప్రపంచ శాంతిని స్థాపింపగల విధమును నాసియాఖండ విజయమును ప్రతిష్ఠింపగల విధమును శిరోభూషణమైన భరతఖండము విశదముచేసినది.

గత సంవత్సరమునందు నిరంకుశాధికారవర్గము నిర్బంధాయుధములను విచ్చలవిడిగ ప్రయోగించి ఆత్మసంరక్షణమును జేసికొన్నవిధమును గత సంవత్సర వ్యవహారములు విశదము జేయుచున్నవి. శాంతిసందేశకరుడగు గాంధిమహాత్ముడు కారాగృహమందు నిర్బంధము ననుభవించుచున్నాడు. వేలకొలది దేశసేవకులు శాంతిసంరక్షణవ్యాజమునను నిర్బంధముల ననుభవించిరి. [illegible]

నిర్బంధములకు గురియైరి. ప్రజలకు వారి జన్మస్వత్వము లను బోధించిన దేశభక్త వేంకటప్పయ్యగారు శ్రీమతి దువ్వూరి సుబ్బమ్మగారు మున్నగు దేశభక్తులు నిర్బంధ ముల ననుభవించుచున్నారు. దేశమాతయును నిర్బం ధాస్త్రమయమై హృదయవేదనమునకు గారణంబైనను ప్రజలు ప్రశాంతస్వభావము గలిగి భారతహృదయము నకు సహజమైన నిగ్రహయోగమును బూని ప్రపంచ శాంతికి సాధనమైన ధర్మమార్గమును ప్రదర్శించిరి. లోక ప్రియుడైన గాంధిమహాత్ముని మహానాయకులు బంధు మిత్రాదులు మహాకష్టముల ననుభవించుచున్నను ప్రజలు నిగ్రహపరాయణులై అసహాయోద్యమ ప్రతాపమును లోకమునకు విశదముచేసి ప్రపంచోద్ధరణమునకు సాధన మైన ధర్మమార్గమును ప్రపంచకల్యాణమునకు సాధ నము గాగలవిధమును స్వయందుఃఖానుభవమువలనను విశదముజేసి ధర్మవిజయమును ప్రతిష్ఠించిరి. ఈధర్మవిజ యము పరమార్థదాయకమైన రుధిరోద్గారి సంవత్సర మందును స్థిరమై వికసించి భారతదేశకల్యాణమునకును ప్రపంచకల్యాణమునకును స్థిరశాంతికిని వినియోగపడు టకై దివ్యమంగళమూర్తి విశ్వేశ్వరుడు తోడ్పడుగాక!

భగవదనుగ్రహమువలనను ఆంధ్రుల యాదరణ పోషణమువలనను ౧౩ సంచికల నాంధ్రప్రపంచము నకు సమర్పించితిమి. పదునాల్గవ సంవత్స రాది సంచికను మొదటిసంచికలవలెనె నకాలమున నాంధ్రలోకమునకు సమ ర్పించుటకు దోడ్పడిన యాంధ్రమహాజనులకు వందనశత ములు. సాధారణ సంవత్సరాదిని ప్రారంభమైన సంవత్స రాది సంచికల ప్రచురణ మీ పదమూడేండ్లును నిర్వి ఘ్నముగ ప్రచురణమునకు దోడ్పడిన మహాజనులకు కృత జ్ఞులము. ఈస్వల్పకాలమునందే ప్రపంచమునందు గలిగిన మహాపరివర్తనమును సంచికలు దెలుపుచున్నవి. ఈస్వల్ప కాలమునందు రాజ్యాంగములు సంస్కరింపబడినవి. మహా సంగ్రామము మహాబీభత్సమును గలుగజేసినది. సామ్రా జ్యములు రాజ్యములు మాయమైనవి. అన్నిదేశము లందును ప్రజాహృదయమునందు స్వాతంత్ర్యదేవత స్థిరాసనమును గైకొన్నది. ప్రపంచావృతమైన మహా ప్రబోధము భారతదేశమందు సహజప్రకాశముతో వెలుంగుచున్నది. ఈ మహోత్సవసందర్భమునందు [illegible]

రుధిరోద్గారి సంచిక

చున్నవిధమును సంవత్సరాదిసంచికలు విశదముచేయు చున్నవి. దేశకాలపాత్రస్థితుల కనురూపముగ సంచికల స్వరూపమును మారినది. సర్వాంగశోభితమైన యాంధ్ర త్వమును సంకీర్తనముచేయగలభాగ్య మింకను సంచికకు కలుగలేదు దైవానుగ్రహమువలనను నాంధ్రుల సహా యమువలనను నీభాగ్య మచిరకాలముననే గలుగు నని నమ్ముచున్నాము. సంచికయందు ప్రచురితములైన వ్యాస ములు ప్రజాప్రబోధమునకు నిదర్శనములు. దేశమును కలవరపెట్టుచున్న శాసనసభాబహిష్కార విషయమును శాసనోల్లంఘన విషయమును గయాకాంగ్రెసు నిర్ణయించి నవిధమును శ్రీయుత పట్టాభిసీతారామయ్యగారి వ్యాస ము తెలుపుచున్నది. ప్రజాహృదయమును కలవరపఱచు చున్న రాజకీయపరిస్థితులు-ఖిలాఫత్ జాతీయవిద్య నిర్బం ధములు మొదలగు విషయములకు సంబంధించిన వ్యాసము లు త్రిలింగదేశము, శరీరవ్యాయామము ఆంధ్రవాఙ్మయ నిరీక్షణము సంగీతము మొదలగు వ్యాసములును, కథ లును, భావగీతములును పద్యములును ఇంపుగలవు. రస భావభరితములైన ఇంపగు పద్యములు - గీతములు - నవో ద్యమదీపితములైన వ్యాసములు ప్రజాహృదయమునందు వికసించుచున్న యాంధ్రప్రబోధమును విశదము చేయు చున్నవి.

సంచికయందు ముద్రితములైన చిత్రపటముల సందర్శనము నయితము దేశపరిస్థితులకు మహావ్యాఖ్యా నముగ నుండగలదు. గాంధియవతా రమును స్వరాజ్యవికాసమును పాంచా లీపరాభవమును స్వరాజ్యవృక్షమును దెలిపెడి చిత్రపట ముల యవలోకనము ప్రజాహృదయమునందు గాఢముగ నెలకొనిన గాంధిభక్తిని స్వరాజ్యవాంఛను విశదము చేయుచున్నది. పవిత్రమైన గయాక్షేత్రమునందు గూడిన భారతజాతీయ మహాసభకు సంబంధించిన చిత్రపటము లనేకములు గలవు. జాతీయమహాసభామంటపమును మంటపద్వారమును మంటపాంతర్భాగములను సభా వేదికను, వేదికస్థోపన్యాసకులను దెలిపెడి పటములును గలవు. ప్రపంచోద్ధారకమూర్తియైన బుద్ధదేవుడు బుద్ధ త్వమును బడసిన బుద్ధగయాక్షేత్రపటమును బుద్ధదేవుని పటమును గలవు. స్వరాజ్యపురమునకు సంబంధించిన పటములందు ధర్మప్రతిపాలనమునకు రాజ్యవిసర్జనము చేసిన బుద్ధదేవుని పటము [illegible] అసహాయోద్యమ ధర్మ

చిత్రపటములు

పాలనమునకు రాజ్యమును విసర్జించిన శ్రీగోపాలదాసు దేశాయి దంపతుల చిత్రపటము ముద్రింపబడినది. అసహాయోద్యమప్రస్థానమును ధర్మసంరక్షణమునకై జయప్రదముగ జేసిన అకాలీలపటములును దేశసేవకై శ్రీ కృష్ణజన్మస్థానము నలంకరించిన దేశసేవకుల పటములును ఆంధ్రరాష్ట్రీయసభకు సంబంధించిన పటములును ఇందు గలవు. ఏలూరు పురవాసులైన పంచమ సోదరుల పటమును పంచమసోదరుల పురోవృద్ధికి నిదర్శనముగ నున్నది. స్థలాభావము చేతను, ఇతరకారణముల చేతను చేరిన వ్యాసములందును పటములందును కొన్నిటిని ముద్రింపజాలనందులకు ప్రేక్షకులను మన్నింప వేడుచున్నాము.

ముఖపటము

ముఖపటమునందు గాంధీమహాత్ముడు నిర్దేశించిన శాంతియుతమైన స్వరాజ్యోద్యమవికాసము చిత్రింపబడినది. లోకరక్షకుడు శ్రీకృష్ణపరమాత్ముడు స్వరాజ్య మంగళాచరణమును దివ్యస్థానమునుండి చేయుచున్నాడు. శాంతిమూర్తి బుద్ధదేవుడు శాంతమార్గమునను స్వరాజ్యతేజమును ప్రసరింపజేయుచున్నాడు. గాయత్రీదేవి దివ్యహస్తములయందును శాంతిసూత్రలను ధరించి స్వరాజ్యమునకును లోకశాంతికిని మహాశక్తిని ప్రసరింపజేయుచున్నది. బుద్ధాలయము హిందూదేవాలయము మహమ్మదీయమసీదు క్రైస్తవచర్చి భిన్నత్వమునకు లక్ష్యములైనను నేకత్వధర్మలక్ష్యమును బోధించుచున్నవి. దేవతాప్రసాదమునకు భాజనుండైన గాంధీమహాత్ముడు నిర్బంధితుడైనను స్వరాజ్యవిజయధ్వజమును హస్తములందు ధరించి స్వరాజ్యప్రాప్తికిని లోకకల్యాణమునకును శాంతిప్రదమైన ధర్మసాధనమును ప్రకటించుచున్నాడు. రాగద్వేషభావభరితమైన ప్రపంచపు కర్షకులనుండియు శాంతినాదము చేరుకున్నది. విశ్వరూపసందర్శనానంతరము విజయుడు వేడిన సౌమ్యస్వరూపసందర్శనమునే చేయుటకు వర్తమానసమయమునందును ప్రపంచము పరితపించుచున్నది. గాంధిమహాత్ముడు నిర్దేశించిన సౌమ్యదీక్షను భారతీయులు వహించి స్వరాజ్యసంరంభమునందు విజయమును శ్రీపరదేవతానుగ్రహమునను బడసి లోకమునందు శాంతి ధర్మవిజయస్థాపనమును జేయుదురుగాత !

ప్రపంచ ప్రవృత్తి

అనంతకోటిబ్రహ్మాండభరితమైన ప్రపంచప్రవృత్తిని సంభావనచేయుట దుస్తరము. అనంతములైన గోళములు గ్రహతారకాగణములు మహాభూతములు ప్రవృత్తిప్రభావమును విశదము చేయుచున్నవి. మహాప్రవృత్తియందు సృష్టిస్థితిలయములు కాలానుగుణముగ సృష్టిపరిణామమునకు సాధనములగుచున్నవి. సృష్టియందు స్థితి - స్థితియందు లయము-లయమునందు సృష్టి-ప్రపంచప్రవృత్తి పరిపాకమునకు విచిత్రసాధనములు. బ్రహ్మాండభాండమునుం దాక పరమాణువునం దనంతములైన గోళములు జీవజాలములు పుట్టుచు గిట్టుచు నున్నవి. తత్త్వజ్ఞుల కీ ప్రవృత్తిరహస్యము గోచరంబగుచు సత్యగ్రహణమునకు సాధనమైనను సామాన్యులకు భయసంభ్రమములకు సాధనం బగుచున్నది. సకలజీవములు స్వయంకృతప్రపంచమునందు మునిగితేలుచు ధర్మార్థములను కనుగొనజాలకున్నవి. స్వీయాతిరిక్తములైన భావములనే పరాపరప్రపంచము నందంతటను ప్రతిబింబింపజేయుచు జీవజాలములు స్వయంకృతపాశబంధనములను నిర్మించుకొనుచున్నవి. ఈబంధన కల్పనల స్వభావము కాలమానపరిమాణములను కలుగజేయు చిన్న విధమును ప్రపంచప్రవృత్తి తెలుపుచున్నది. వ్యక్తులందును జాతులందును నిబంధనము పరపీడనకు కారణం బగుచున్న విధమును దృష్టి నేత్రములకు మఱల్చినచో ననంతములైన దృష్టాంతములు గనబడుచున్నవి. వ్యక్తులాత్మోత్కర్షను గోరుచున్నవి. జాతులాత్మప్రతిభను గోరుచున్నవి. ఈ స్వరూపమోహపరాయణత్వ మాత్మవంచనమునకును పరపీడనమునకును కారణం బగుచున్నను మానవసృష్టి బాహ్యప్రపంచము నుండి ఆత్మనిరీక్షణమునకు మఱలకుండుట సంతాపకరము. పాశ్చాత్యప్రపంచము నావరించిన మమకారాహంకారముల ఫలనిరర్థకత్వములకు మహావ్యాఖ్యానముగ నున్నది. సామ్రాజ్యనిర్మాతలకు మహాసామ్రాజ్యములు సంతృప్తిని గలుగజేయలేదు. కుబేరులకు పదార్థములు సంతృప్తిని గలుగజేయుటలేదు. భోగులకు స్వర్గములు తృప్తిని గలుగజేయుటలేదు. వర్తకశ్రేష్ఠులకు వాణిజ్యాధిపత్యము తృప్తిని గలుగజేయుటలేదు. మతగురువులకు మతవ్యాపనము తృప్తిని గలుగజేయలేదు. పాశ్చాత్యరాజ్యముల రాజ్యవ్యాపనము వ్యాపారవిజృంభణము మతప్రచారము ధనార్జనము ప్రపంచశాంతి

భమునకును పరస్పరవినాశనమునకును సాధనములుగ పరిణమించినను పాశ్చాత్యనిరీక్షణమునందు భేదము గలుగని విధమును గతసంవత్సరవృత్తాంతము వ్యక్తము చేయుచున్నది. దూరప్రదేశాక్రమణము లాసేనుసంధినియమములు భారతదేశనిర్బంధములు యూరపురాజ్యముల నావహించిన మహాకారాహంకారములకు పరమప్రమాణములుగ నున్నవి. ప్రపంచవ్యవస్థలను దగ్ధపటలము చేసిన మహాసంగ్రామానంతరమున నైతము రాజ్యలోభము ధనలోభము వ్యాపారలోభము జాతీయాహంకారము యథేచ్ఛగా విహరించుచు మహాసంక్షోభబీజములను వృద్ధిజేయుచున్నవి.

మహాసంగ్రామము

వర్తమాన మహాసంక్షోభమునకు మూలకారణమైన యూరోపా మహాసంగ్రామము ప్రపంచప్రవృత్తియందు మహామేరువుగ నున్నది. రాజ్యములను రాజ్యాంగములను సైన్యములను సంపదలను నిర్ణయించుటయందైరోపామహాసంగ్రామము పరమలక్ష్యముగ నున్నది. సకలరాజ్యములకును నాయుధధారణము ప్రమాణపర మైనది. ఆయుధధారణమునకు రాజ్యాదాయము మహారముగ పెరిగి కరనిగ్రహణము మితిమీరినది. రాజ్యాదాయమును వృద్ధిచేయుటకు వ్యాపారపరిశ్రమములు విపరీతాకృతిం దాల్చినవి. వ్యాపారపరిశ్రమల సంరక్షణమునకు సైన్యాభివృద్ధి నౌకాదళాభివృద్ధి పరదేశాక్రమణము పరపీడనము సహజములుగ నేర్పడినవి. ఈ పటాటోపము సుఖస్వరూపమును ప్రత్యక్షము చేయుచున్నను సంక్షోభాంతమునకు సాధనం బగుచున్న విధమును మహాసంగ్రామము రుజువుచేసినది. సంగ్రామకాలమునందు గలిగిన మహావైరాగ్యము సంగ్రామముతో నంతము నొందినది. యూరపురాజ్యము లన్నియును తిరిగి ఆయుధధారణము జేయుచు మహాసంగ్రామబీజములను నాటుచు ప్రపంచశాంతిని దుర్లభము చేయుచున్నవి. ఈ విషమదశయందు ప్రపంచశాంతికి గాంధిమహాత్ముడు బోధించిన అసహాయోద్యమయోగమే శరణ్యముగ నున్న విధమును భారతదేశవ్యవహారములవలె నితరదేశవ్యవహారములును విశదము చేయుచున్నవి. ఫరాసులు మహాబలములతో దూరప్రదేశముల నాక్రమించినపుడు జర్మనులకును నసహాయోద్యమయోగమే శరణ్యమైనది. పశుబలమునకును దుర్బలమునకును సంరంభము గలుగునపుడు దుర్బలులకు విజయమునకు నిగ్రహము శరణ్యమగుచున్నది. నిగ్రహము మహాజేయమైన యాత్మబలమునకు నిదర్శనముగాని దుర్బలమునకు నిదర్శనము గాదు. బలాంధకారదర్పితములైన పాశ్చాత్యరాజ్యముల పశుబలసంస్కారము నారాధించుచు నాత్మవినాశమును జేసికొనుచున్న విధమును పాశ్చాత్యరాజ్యముల స్థితిగతులు విశదము చేయుచున్నవి. ప్రపంచపరిస్థితులను మానవకల్యాణసాధనములను గనుగొనుటకు యూరపురాజ్యముల స్థితిగతులను దెలిసికొనుట సాధనంబుగ నుండగలదు.

యూరపుమహారాజ్యములు

ప్రపంచస్థితిని నిర్ణయించుటకు వర్తమానకాలమునందు యూరపు మహారాజ్యములు సర్వాధికారమును వహించుచున్నవి. బర్లిను మొదలు హాంకాంగ్ వఱకును గల రాజ్యములు యూరపు రాజ్యాధికారముల ప్రమేయమును గలిగియున్నవి. యూరపురాజ్యముల ధనాధికారమును వ్యాపారాధికారమును బలాధికారమును ఆసియాఖండమును ఆఫ్రికాఖండమును సంపూర్ణముగ నావరించియున్నవి. ఈ ఖండముల వ్యాపారము యూరపురాజ్యముల యధీనమునం దున్నది. ఈ ఖండముల సంపదలు శుభస్థితి యూరపురాజ్యముల స్వాధీనమునం దున్నది. తుర్కీ పారశీకము సౌదాను ఈజిప్టు చీనా సయాము ఇండియా మొదలగు మహాదేశములందు యూరపురాజ్యములు ప్రత్యక్షముగను పరోక్షముగను నధికారమును గలిగియున్నవి. ఈ యధికారమే యూరపురాజ్యముల యహంభావమునకు గారణం బయినది. పరరాజ్యాక్రమణమును పరద్రవ్యానుభవమును జేసి బలిసిన పాశ్చాత్యరాజ్యములు ప్రపంచభారము నంతయును మోయుచున్నట్టులు విజ్ఞప్తిగుచున్నవి. ఫ్రాన్సు ఇటలీ గ్రేటుబ్రిటను మొదలగు రాజ్యములు సిరియా ఈజిప్టు ట్ర్యాన్సు టుర్కీ ఇండియా మొదలగు దేశముల పట్ల వహించుచున్న నిరాదరణస్వభావ మీనత్వమును విశదము జేయుచున్నది. యూరపుఖండము 37 లక్షల చదరపుమైళ్ల విస్తీర్ణమును 40 కోట్ల ప్రజలను గలిగియుండియును 170 లక్షల మైళ్ల విస్తీర్ణమును 91 కోట్ల ప్రజలును గల నాసియాఖండమును స్వాధీనము జేసికొని యధికారమును నడుపుచున్నది. ఈయధికారము స్వప్రయోజనముల కేర్పడినను పరాధీనరాజ్యముల యుద్ధరణమునకు మహాత్యాగము చేయుచున్నట్టులు రాజ్యాధికారులు ప్రకటించుచు నాత్మవంచనమును జేసికొనుచున్నారు. పర

రాజ్యాపహరణము పరద్రవ్యాపహరణము దుఃఖానుభవమునకు మూలమైనవిధమును వర్తమానకాలమునందు ప్రపంచావృతమైన మహాసంక్షోభము విశదముచేయుచున్నది. ప్రపంచావృతమైన మహాసంక్షోభము నాపుటకును శాంతిస్థాపనమును జేయుటకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు గల మహావకాశములను సామ్రాజ్యపరిస్థితులు విశదముచేయుచున్నవి.

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము

ప్రపంచమునందుగల సామ్రాజ్యములందు బ్రిటిషుసామ్రాజ్య మద్వితీయముగ నున్నది. విస్తీర్ణమునందును, సంపదలయందును జనబాహుళ్యమునందును బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకుసాటి వేఱొకటి లేదు. బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము 13909782 మైళ్ల విస్తీర్ణమును 436752000 జనసంఖ్యను అఖండమైన సంపదలను గలిగి మహాదశ ననుభవించుచున్నది. సామ్రాజ్యాంతర్భాగముల వివరము:

	చదరపు మైళ్లు	జనసంఖ్య.
యూరపు	121,512	48000000
ఆసియా	1824550	328158000
ఆఫ్రికా	4652900	47000000
ఉత్తర అమెరికా	3893020	9000000
మధ్య అమెరికా	8600	50000
వెస్టిండీసు	12300	1730000
దక్షిణ అమెరికా	97800	314000
ఆస్ట్రేలియా	3300000	7500000
	13909782	436752000

ఈ జనసంఖ్య మతముల ననుసరించి ఈ క్రింది విధముగ నిర్ణయింపబడుచున్నది.

హిందువులు	210000000
మహమ్మదీయులు	100000000
క్రైస్తవులు	80000000
బౌద్ధులు	12000000
ప్రకృతిపూజకులు .	12000000
జైన, సిక్కు, పారసీకులు	4000000
యూదులు	740000
ఇతరులు	
	436752000

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము ప్రపంచావృతమై విస్తీర్ణమునందును జనసంఖ్యయందును భూగోళమునందు నాల్గవభాగము గలిగి యున్నది. జనసంఖ్యయందు మూడు వంతుల జనులు భరతఖండమునందుగలరు. భిన్నజాతులను భిన్నభాషలను భిన్నములైన మతసాంప్రదాయాచారములను గలిగి ప్రపంచవ్యాప్తమైన బ్రిటిషు సామ్రాజ్య నిర్వహణభారము దుర్భరముగనున్న విధమును నంతఃకలహములు యుద్ధములు నిర్బంధములు స్పర్ధలు విశదము చేయుచున్నవి. సామ్రాజ్యాంతర్భాగములకు సామ్రాజ్యమునందు సమానప్రతిష్ఠగలిగి సకలభాగములకును సామ్రాజ్యరాజ్యాధికారము గలుగునపుడు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునకు స్వారాజ్యసామ్రాజ్యాభిధానము అన్వర్థమై లోకమునకు స్థిరశాంతి గలుగగలదు. ప్రస్తుతము సామ్రాజ్యనిర్వహణాధికారులైన కర్జనువర్గము నావరించిన సామ్రాజ్య దురభిమానము సంక్షోభమునకును విలయమునకును సాధనంబగుచున్నవిధమును సామ్రాజ్య వ్యవహారములు విశదముచేయుచున్నవి. ఐర్లాండు ఈజిప్టు మెసపొటేమియా కెనియా ఇండియా మొదలగు దేశములందు దిన దిన ప్రవర్ధమానమగుచున్న ప్రతిఘటనము సామ్రాజ్యాభిమానులకు గుణపాఠమును నేర్పుటకు తగియున్నను, పీలు ఓడ్వాయరులు కర్జనులు వారి సామ్రాజ్య దురభిమానమును విడువకుండుట మిక్కిలి సంతాపకరము.

ప్రభుత్వ విధానము

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు రాజు పార్లమెంటు పాలకులు. వీరి యనుమతిని ప్రజామోదమును బడసి నియమింపబడిన మంత్రివర్గము పాలనభారము వహించుచున్నది బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందు వివిధమైన రాజ్యాధికారముగల రాజ్యములుగలవు. 1 స్వరాజ్యరాజ్యములు: ఈరాజ్యములు స్వపరిపాలనము స్వయంపోషణము స్వయంరక్షణము స్వాత్వములను గలిగియున్నవి. ఐర్లాండు కెనడా ఆస్ట్రేలియా ఆఫ్రికా మొదలగునవి. 2. రాజ్యాధీనరాజ్యములు ఈ రాజ్యములందు శాసనసభలున్నను ప్రధానాధికారులను బ్రిటీషు ప్రభుత్వాధికారులు నియమింతురు. ఈ రాజ్యములకు మొదటితరగతి రాజ్యములకు గల స్వయంరక్షణాధికారముగలుగదు. మాల్టా జెమెయికా సింహళము జూలూలాండు మొదలగునవి. 3. సంరక్షిత రాజ్యములు : కెనియా ఉగాండా మొదలగునవి. 4. అధికారస్థానములు: ఈ స్థలములందు స్వపరిపాలనము లేకపోయి

నను రాజ్యాధికారమునకు ప్రతిభగలదు. 5. శాసక రాజ్యములు: యుద్ధానంతరము జాతిసమితినిర్ణయముల ననుసరించి సంరక్షణాసుల కేర్పరచిన రాజ్యములు. మెసపొటేమియా పలస్థీన్ మొదలగునవి. 6. భారతసామ్రాజ్యము: భరతఖండము స్వాధీనరాజ్యముగ బరిగణింపబడుచున్నది. బ్రిటీషురాజ్యనిర్వాహకులు భరతఖండమునకు ప్రత్యేకస్థితిని నిర్ణయించుచున్నారు. ఆ స్థితిని వర్తమాన సమయమునం దిదమిత్థమని నిర్ణయించుటకు వీలులేదు. జాతిసమితిసభయందు భరతఖండమునకు ప్రత్యేక ప్రాతినిధ్యము లభించుటవలనను వ్యక్తిత్వముగలిగినదని బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులును భారతీయ ప్రతినిధులును జేసెడి సిద్ధాంతములు మాత్రము విచిత్రములుగ నున్నవి. సామ్రాజ్యాంతర్భాగములస్థితిని గనుగొనునపుడు సత్యము విదితమగుచున్నది.

సామ్రాజ్యస్థితి

మహాసంగ్రామవేదన ననుభవించిన రాజ్యముల స్థితిగతులతో బ్రిటిషురాజ్యస్థితిగతులను బోల్చునపుడు బ్రిటీషురాజ్యస్థితిగతులు సంతృప్తికరముగ నున్నవి. బ్రిటీషుద్వీపములకు 1922 మార్చి మాసాంతమునకు ఇతర రాజ్యములు 201,74 61.000 సవరనులు బాకీపడియున్నవి. గ్రేటుబ్రిటను ఇతరరాజ్యములకు 10,20,64,700 సవరనులు బాకీపడినది. అమెరికాదేశముతో చేసిన యేర్పాటులవలనను అప్పును నెమ్మదిగ నిచ్చుటకు వీలు గలిగినది. మూడేండ్లలో 50,00,00,000 సవరనుల అప్పును తీర్ప గలిగినది. బ్రిటీషుద్వీపములకు 1922-23 సంవత్సరమునకు 977,50,000 సవరనుల ఆదాయమును 9,10,06,900 వ్యయమును మదింపువేయబడినది. బ్రిటీషురాజ్యాదాయవ్యయములు పదేండ్లలో ఏడురెట్లు పెరిగినవి. ఈ యార్థికస్థితి రాజ్యశుభస్థితిని తెలుపుచున్నను యుద్ధానంతరమున సంప్రాప్తమైన మహాసంక్షోభము గ్రేటుబ్రిటనునందును వ్యాపించియున్నది. దేశమునందు 2000000 ప్రజలు పనిపాటులులేక పరితపించుచున్నారు. వారిసహాయమునకు 30000000 సవరనులు మూడేండ్లలోను వ్యయము చేయబడినవి. గతించిన నాలుగేండ్లయందును సమ్మెకట్టుల వలనను బ్రిటీషుపరిశ్రమల కపారమైన నష్టము సంప్రాప్తమైనది. బ్రిటీషుద్వీపములందు 1921వ సంవత్సరమునందు 108550006 సవరనుల సరకుల దిగుమతి వ్యాపారమును 810818848 సవరనుల సరకుల ఎగుమతి వ్యాపారమును నడచినది. రాజ్యము శుభస్థితియం దున్నను పరిశ్రమలు స్తంభితములై ప్రజలు పనిపాటులు లేక పరితపించుచున్నారు. సామ్రాజ్యస్థానము సంపద్భరితమైయున్నను సామ్రాజ్యాంతర్భాగము లశాంతిభూయిష్ఠములై సామ్రాజ్యనిర్వహణము దుస్సహముగ నున్నది. గత సంవత్సరమునం దైర్లాండున కొసంగబడిన స్వరాజ్యశాసన మాంగ్లరాజ్యాంగతంత్ర చరిత్రమునందు నూతనయుగారంభమును సూచించుచున్నది. శాపగ్రస్తమైన అయిర్లాండున కీశాసనము నైతము దుఃఖానుభవమునకు మూలమైనది. దేశము హత్యలకు నిలయమై దుఃఖవేదన ననుభవించుచున్నది. అయిర్లాండునందు ప్రజ లాత్మహత్యను జేసికొనుచున్నారు. ఈజిప్టునందు ప్రతిఘటనము వృద్ధియగుచున్నది. మెసపొటేమియాయం దవిశ్వాసము వ్యాపించుచున్నది. భరతఖండమునం దసంతృప్తి వ్యాపించుచున్నది మహాత్మదీయ ప్రతిఘటనము దినదినప్రవర్ధమానం బగుచున్నది. యూరపురాజ్యము లన్నియును తిరిగి కలహమునకు కాలు దువ్వుచున్నవి. పునర్నిర్మాణము దుర్లభముగ నున్నది. ఈసంక్షోభస్థితియందు ప్రపంచశాంతిస్థాపనమును జేయవలసిన భారము పరమావకాశములు గల బ్రిటీషురాజ్యాధికారులమీదఁ గలదు. బ్రిటీషురాజ్యాధికారులు లబ్ధావకాశముల నుపేక్షించి స్వప్రయోజనముల నాశ్రయించిన మహాలయావర్తమునందు సర్వసంహారముగలుగగల విధమును ప్రపంచపరిస్థితులు సూచించుచున్నవి.

యుద్ధానంతరము లాయిడుజార్జి కర్జను చర్చిలు వర్గమవలంబించిన రాజ్యనీతి బ్రిటీషుప్రజలయం దసంతృప్తిని గలుగ జేసినది. లాయిడుజార్జిగారు గ్రీకులకుజూపిన సుముఖత్వమును తురుష్కులకుజూపిన విముఖత్వమును సారహీనమైన రాజనీతియును స్వయంప్రకర్షణమును వారి పతనమునకుమూలములైనవి. లాయిడుజార్జిగారితో బోనర్లాపక్షము గలసి పని జేయుటకు నిరాకరించినది. బోనర్లాగారు మంత్రిపదవి నంగీకరించిరి. క్రొత్తగజరిగిన ఎన్నికలయందు కన్సర్వేటివ్‌పక్షము విజయము నొందినది. ఆ యెన్నికలందు-

కన్సర్వేటివులు	347
లేబరుపక్షమువారు	142
లిబరలులు	59
నేషనలులిబరలులు	59
నేషనలిష్టులు	2
సిన్ఫీనులు	1
ఇండిపెండెంటులు	5
	615

సభ్యులుగ నెన్నుకొనబడిరి. కన్సర్వేటివు విజయము భరతఖండమునందు నిరంకుశ ప్రస్థానమునకు సాధనంబుగ నున్నది. కార్మికపక్షమునకు గలిగిన విజయము ప్రజాహృదయమునందు గలుగుచున్న భావపరివర్తనమునకు నిదర్శనముగనున్నది. కన్సర్వేటివు పక్షము వారిబలము నేవిధముగ వినియోగించునదియును కాలము తెలుపఁగలదు. ఫ్రాన్సు రాజ్యమునకును బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులకును ప్రతిఘటనము వృద్ధిని బొందుచున్న విధమును రూరు వ్యవహారములు లాసేను వ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. ప్రధానమంత్రి బోనర్‌లాగారీవిషయమును సువ్యక్తము చేసిరి.

ఇతర రాజ్యములు

యూరపుఖండమునందు సంగ్రామమందు విజయమును పొందిన రాజ్యముల స్థితిగతులును పరాజయమును పొందిన రాజ్యముల స్థితిగతులును పరమ విచారమునకు గారణములగుచున్నవి. విజయమును బొందిన ఫ్రాన్సు రాజ్యమును పరాజితమైన జర్మను రాజ్యమువలె దుఃఖవేదన ననుభవించుచున్నది. ఫ్రాన్సుదేశమును జర్మనుభయము పూర్ణముగ బాధించుచున్నది. ఫ్రాన్సుదేశము యుద్ధము ముగిసినను 1922 సంవత్సరమునందు 600000 సైనికులను సైనికులకు తగినఫిరంగులను గలిగియున్నది. రాగల 20 ఏండ్లయందును నౌకాదళమునకు 2400000000 ఫ్రాంకులను వ్యయముచేయుటకు నిర్ణయించినది. యుద్ధవిమానములు 2000 గలవు. వైమానికులు 30,000 గలరు. బలమునకు తగినరీతిని రూరుప్రాంతము నాక్రమించుకొని యూరపుఖండమునందు మహాసంక్షోభ బీజములను వికసింపజేయుచున్నది. ఫ్రాన్సుదేశమున కాదాయమును మించి 3600000000 ఫ్రాంకులవ్యయము 1922-3 సంవత్సరమునందు గలుగుచున్నది. ఫ్రాన్సు చేయుచున్న ప్రయత్నములన్నియును భావిసంగ్రామకారణములను సూచించుచున్నవి. యూరపురాజ్యములందు ఫ్రాన్సువలె యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నున్న రాజ్యము వేఱొకటిలేదు. యూరపుఖండమునకు తిరిగి నెపోలియనుశకము కైజరుశకము సంప్రాప్తముగానున్న విధమును ఫ్రాన్సుపరిస్థితులు విశదము చేయుచున్నవి. మిత్రమండలిసంయోగమునకు మూలములైన కారణము లంతరించుచున్న విధమును ఆంగ్లదేశమునందును అమెరికాయందును గలిగిన వైమనస్యము విశదము చేయుచున్నది. జర్మనుదేశాక్రమణమును జేసినఅమెరికాసైన్యములు స్వదేశమును చేరినవి. బ్రిటీషుసైన్యములు తటస్థభావమును పూనినవి. ఫ్రాన్సుదేశము మాత్రము భయంకరమైన సంగ్రామ ప్రస్థానమును నిరాటంకముగ జేయుచు జర్మనుసంహారమును సంపూర్ణముగ జేయుచున్నది. ఈప్రస్థానమునకు మహాసంగ్రామఫలము గలుగునని విచారశీలురకు విదితమగుచున్నది.

యూరపురాజ్యవ్యవహారములు జర్మనురాజ్యమునందు లక్ష్యమగుచున్నవి. జర్మనురాజ్యము సమర్పింపవలసిన నష్టపూరణములను జేయుట కశక్తతను దెలిపినది. ఈవిషయనిర్ణయమును జేయుటకు జెనీవా హేగులందు గూడినసభలు నిరుపయోగములైనవి. నష్టపూరణములను సమర్పించుటకు జర్మనులు గోరిన గడువు నొసంగుట కాంగ్లేయులంగీకరించినను పరాసులు నిరాకరించిరి. జర్మనురాజ్యమునుండి నష్టపూరణములను గైకొనుటకు పరాసుసైన్యములు జర్మనుదేశము నాక్రమించినవి. నిస్సహాయస్థితియందున్న జర్మను లసహాయోద్యమయోగమును బూని పరాసులను ప్రతిఘటించుచున్నారు. ఈయోగఫలమును భావికాలము నిర్ణయింప నోపును. యూరపుఖండమునందలి సకలరాజ్యములందును ప్రజలు పనిపాటులు లేక పరితపించుచున్నను జర్మను రాజ్యమునందలి ప్రజలు పనిపాటులు గలిగి పరిశ్రమలు వికసించుచున్నట్లు దేశపరిస్థితులు తెలుపుచున్నవి. యూరపురాజ్యముల భావిపరిస్థితులు జర్మనుల నష్టపూరణసమస్యమీదను, పరాసుల నిగ్రహముమీదను నాధారపడినట్లు యూరపురాజ్య వ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి.

జర్మనుదేశపరిస్థితులవలె రుష్యాదేశపరిస్థితులును బీభత్సకరములుగ నున్నవి. రుష్యారాజ్యము సోవియటు ప్రభుత్వము క్రిందను క్షీణించుచున్నది. రుష్యాప్రజ లేడేండ్లయందు 210 లక్షలు నాశనమొందినట్లు గణనములు దెలుపుచున్నవి. ఈయేడేండ్లయందును పరిశ్రమలు సంపదలు నాశమునొంది ప్రజలశుభస్థితికి భంగము గలిగినది. దుర్భరమైన కరగ్రహణవిధానము నిస్సహాయస్థితికి మూలమైనది. నగరములు పురములు నిర్జనములైనవి. ప్రజలు పనిపాటులు లేక పరితపించుచున్నారు. రుష్యాదేశమునందు 1000000సైనికులున్నను వారు శిక్షణమును నాయుధములను లేక సంగ్రామ ప్రస్థానమునకు నిరుపయోగముగ నున్నారు. దేశాదాయమునందు 1922 జనవరినుండి అక్టోబరువరకు 150000000000000 రూబుల్సు లోటు కన

బడుచున్నది. పరిశ్రమయుగపరిస్థితులను నిర్మూలము చేసిన రుష్యాదేశమునందు పరిశ్రమయుగఫలము ననుభవింపకను జీవయాత్ర దుస్సాధ్యముగ నున్నది. పరిశ్రమజీవనమునకును వ్యవసాయజీవనమునకును గలిగినసంరంభమునందు జీవనసాధనము స్థిరపడలేదు. దేశావృతమైన విలయావస్థయందు సవీర్యములైన వ్యవస్థలు మాత్రము కాలాంతరమునను నిలువగలవు.

సంగ్రామదావానలసంతప్తములైనరాజ్యములందు ఇటలీదేశము మాత్రము కొంతవివేకమును చూపినది. ఇటలీదేశము సంక్షోభకరమైన బొల్షివిజమునుండియును నిస్సహాయస్థితికి మూలమైన ధనస్వామ్యత్వమునుండియును రక్షణమును బొందినది. దేశమునందు ఫాసిటీ సంఘములు శరపరంపరగ బయలుదేరి దేశమును సంక్షోభమునుండి సంరక్షించినవి. ఫాసిటీ సంఘములు ప్రత్యక్షాచరణము నవలంబించి అన్నివ్యవహారములందును ప్రవేశమును గల్పించుకొనినవి. ఈ సంఘమునందలి సభ్యులాయుధములను ధరించి దేశసంచారమును జేయుచు శాంతిసంరక్షణమును జేయుచుండిరి. సమ్మెకట్టుల నాపుటయందును సాంఘికవాదులను ప్రతిఘటించుటయందును దుష్టుల దండించుటయందును ఫాసిటీసభ్యులుచూపినసాహసధైర్యములు ప్రజలవిశ్వాసమును గడించినవి. వారినాయకుడు ముసూలిని గారు మంత్రియై ఇటలీదేశమును శాంతిమార్గమునను నడుపుచున్నను సాంఘికపక్షబలము నిర్మూలము కాలేదు. ఇటలీదేశము ఫ్రాన్సుదేశముతో జేరి జర్మనులసంహారమునకు తనబలమును వినియోగించుచున్నది. ఇటలీదేశమునకు 1922 సంవత్సరమునందు ఆదాయమునకు మించిన 7000000000 లైరులవ్యయము గలిగినది.

యూరపుఖండమునందుగల సకలరాజ్యముల స్థితిగతులును సంక్షోభమయముగ నున్నవని రాజ్యవ్యవహారములు విశదము జేయుచున్నవి. అన్నిరాజ్యములందును పరిశ్రమలకు స్తంభనము గలిగినది. పరదేశవ్యాపారముమీద నాధారపడియున్న రాజ్యముల శుభస్థితికి భంగము గలిగినది. రాజ్యాదాయము తగ్గినది. రాజ్యవ్యయము పెరిగినది. అన్నిదేశములకును అప్పులు మితిమీఱి పెరిగినవి. అన్నిరాజ్యములును సంగ్రామము నేర్పినధర్మోపదేశములను మఱచి తిరిగి సంగ్రామప్రయత్నములను జేయుచు సంక్షోభమార్గమును నిర్మించుచున్నవి. ఫ్రాంసుదేశము యూరపురాజ్యములందు నాయకత్వమును అపేక్షించుచున్నది. యూరపుఖండమునందు మహాబలదుర్బలములు మహాసంపద్దారిద్ర్యములు మహాసంరంభమునందు మునిఁగి తేలుచు సంక్షోభమునకు గారణములగుచున్నవి. యుద్ధము ముగిసి నాలుగేండ్లయినను యూరపురాజ్యములందు శాంతిస్థాపనము గలుగలేదు. ఈనాలుగేండ్లలోను గలిగిన నష్టములు యుద్ధకాలమందు నయితము గలుగలేదని యనుభవజ్ఞులు విశదము జేయుచున్నారు. ఈనష్టపరంపరల నాపుటకు యూరపురాజ్యములు ముఖ్యముగ గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాంసురాజ్యములు నిగ్రహత్యాగములను బూనవలసియున్నవి. నిగ్రహత్యాగములకు మూలములైన సమస్యలు నిర్ణయము కావలసినవి నాలుగు గలవు. 1. సంగ్రామనష్టపరిహారములు 2. మిత్రరాజ్యములఋణవిమోచనమార్గములు 3. ఆయుధధారణనియమములు 4. స్థిరశాంతిసంరక్షణమార్గములు.

అసాధ్యమైన నష్టపరిహారము నిచ్చుటకు జర్మనురాజ్యమునకు శక్తిలేదని తెలిసియును నిర్బంధించుట స్థిరశాంతికి ప్రయోజనకరము గాజాలదు. అన్నిరాజ్యములును నాయుధధారణమునకు సకలసంపదలను వినియోగించుచు శాంతిస్థాపనమును గోరుట బకధ్యానముగ నుండును. అంతర్జాతీయసమితియందు రాబర్టుసిసిలు ప్రభువు సూచించిన విధాన మవలంబితము గానంతవఱకును, యూరపురాజ్యములకును ప్రపంచమునకును శాంతి గగనకుసుమముగ నుండును. యూరపురాజ్యములు ప్రబలరాజ్యభంజననీతి నవలంబించుచున్న విధమును రుష్యాజర్మనీదేశములకు జరిగిన రాపల్లోసంధినియమములును నాంగ్లేయుల యౌదాసీన్యమును విశదము చేయుచున్నవి. ఈవిషమపరిస్థితులందు శాంతిస్థాపనమున కేర్పడిన జాతిసమితియును ధర్మసంస్థాపనమునకు నిరుపయోగమై ప్రబలరాజ్యముల ప్రయోజనసాధనములకు వినియోగపడుచున్నది. మోసూలువిషయమై కర్జను ప్రభువు నానాజాతిసమితి నిర్ణయము నంగీకరించుటకు సమ్మతించినను తురుష్కులంగీకరింపకుండుటకు ప్రబలరాజ్యప్రయోజననీతియే ప్రతిబంధకములుగ నున్నవి. నానాజాతిసమితియందు ప్రబలస్వల్పరాజ్యభేదములును, తెల్ల నల్ల పచ్చ జాతిభేదములును పాటింపబడక సకలజాతులకును సమానప్రతిపత్తిగలుగనంతవఱకును ధర్మసంస్థాపనమునకు దీనిప్రయోజనము మత్యల్పముగ నుండగలదు. రూరుసమస్యను నానా

జాతిసమితిపరిశీలనమునకు నియోగింపజాలక మోసూలు సమస్యను మాత్రమే నియోగింప సంగీకరించుట యూరపురాజ్యనీతినిర్ణయములను దెలుపుచున్నది.

ఆసియాఖండము

ప్రపంచప్రవృత్తియందు వర్తమానసమయమునందు సకలదేశములకును దుఃఖానుభవమునందును సుఖానుభవమునందును సన్నిహితసంబంధము గలదు. యూరపు రాజ్యముల దుఃఖానుభవము ఆసియాఖండమునకును గలిగినది. వ్యాపారక్షయము వ్యాపారక్షయమునకును, సంపదలక్షయము సంపదలక్షయమునకును, సంగ్రామము సంగ్రామమునకును, ప్రపంచవ్యాప్తమైన బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందొకభాగమునందు గలిగినసంక్షోభము సామ్రాజ్యాంతర్భాగములందంతటను ప్రతిధ్వనించుచున్నది. ఈ పరిస్థితులందు ఆసియాఖండసమస్యలకును నైరోపాఖండ సమస్యలకును సన్నిహితమైనసంబంధము గలదని వ్యవహారజ్ఞులకు విశదమగుచున్నది. యూరపుఖండాధీనమైన యాసియాఖండసమస్యయును యూరపుఖండసమస్యకను బంధసమస్యగా నిర్ణయించుటయును సహజమైనవి. ఈ స్థితియందు ఆసియాఖండసమస్యను విశాలదృష్టితో నవలోకించుట దుస్తరమగుచున్నది.

ఆసియాఖండము వైశాల్యమునందును, జనసంఖ్యయందును, ప్రాచీనసభ్యత్వమునందును, యూరపుఖండమును మీఱియున్నను వర్తమానకాలమునందు సకలవ్యవస్థలకును నాసియాఖండము యూరపుఖండముమీఁద నాధారపడి స్వయంవ్యక్తిత్వమును గోలుపోయినది. యూరపురాజ్యములు మారణయంత్రములను నిర్మించి ఆసియాఖండమునందు స్వీయాధికారమును వ్యాపింపజేసి ఆసియాఖండవికాసమును స్తంభింపజేసినవి. ప్రజలు నిశ్చేష్టులై సర్వాంగములసంచలనమునకును యూరపు రాజ్యములమీఁద నాధారపడుచున్నారు. శరీరపోషణమున కవసరములైన అన్నపానాదులకు యూరపుదేశము లాధారమైనవి. శరీరాచ్ఛాదనమున కవసరములైన వస్త్రాలంకారాదులకు యూరపురాజ్యము లాకరములైనవి. పాదాచ్ఛాదనమున కవసరములైన పాదరక్షలకు యూరపుదేశములు నిలయములైనవి. మనోవికాసమునకును కళావిద్యాదులకును పాశ్చాత్య విద్యాలయములు ప్రమాణములైనవి. ఆత్మవికాసమున కాధారమైన బ్రహ్మజ్ఞానమునకు క్రైస్తవమతస్థులు [illegible] పాశ్చాత్యసంసర్గమువలనను సకలకోశములందును గలిగిన సమ్మోహమునకు భరతఖండము నిదర్శనముగ నున్నది. రాజకీయసాంఘికనైతికవిద్యావ్యవస్థలకు భరతఖండమునకు బ్రిటీషు సంస్థాపనలు లక్ష్యములై జాతీయ ప్రవృత్తియందు మహాస్తంభనమును గలుగఁజేసినవి. ఈ సమ్మోహమును నాసియాఖండప్రబోధమును నైరోపామహాసంగ్రామమును బోగొట్టి ఆసియాఖండప్రత్యభిజ్ఞానమునకుఁ దోడ్పడినవి. జపానీయుల విజయములతో నారంభమైన ఆసియాప్రత్యభిజ్ఞానమును నైరోపాసంగ్రామము వికసింపజేసినది. యూరపు రణరంగములందు ఆసియా సైనికులు చూపిన సాహసపరాక్రమములు వారి ప్రతిభను వ్యక్తముచేసినవి. యూరపుప్రజ లారోపించుకొనిన శ్రేష్ఠత్వ పకరణ మర్థరహితమైనది. టురుష్కుల విజయములును కెమల్ పాషా నాయకత్వమును నాసియాఖండవాసులకు గలిగిన ప్రత్యభిజ్ఞానమును స్థిరతరము చేసినవి. యూరపు సైన్యముల యజేయత్వము మిథ్యయని తేటపడినది ఆసియాఖండవాసులును సమానపరిస్థితులందు యూరపు సైనికులకు రణరంగమునందు గుణపాఠమును నేర్పుటకు సామర్థ్యము గలిగియున్నారని వ్యక్తమైనది. ఆసియాఖండవిమోచనమునకు పాశ్చాత్యు లుపయోగించిన బాహుబలము సాధనముగ నున్నను ఆసియాఖండవాసుల దృష్టి యాధ్యాత్మికసాధనమునకు బ్రసరించినది. ఈ యాధ్యాత్మికసాధనమే భరతఖండమునం దసహాయోద్యమయోగరూపమును దాల్చి ప్రపంచమునందంతటను వ్యాపించినది. ఆసియాఖండ సమస్యయం దనేకసమస్యలంతర్గర్భితములై యున్నవి. ఆసియా యూరపుసమస్య - క్రైస్తవ మహమ్మదీయ సమస్య - తెల్ల నల్ల జాతులసమస్య—ఆధిభౌతిక కాధ్యాత్మిక సమస్య-ఆసియాసమస్యయందు జేరియున్నవి. భారతీయ సమస్యలను సయితము నీసమస్యలతో సమన్వయము జేయునపుడు స్వరాజ్యతత్త్వము విశదము కాగలదు. ప్రపంచోద్ధరణమునకు వర్తమానసందిగ్ధసమయమునం దవసరమైన యాధ్యాత్మికసాధనమును నిర్ణయించుటకు ప్రపంచదృష్టి భారతభూమిపైఁ బ్రసరించుచున్నది. స్వరాజ్యసంరంభమునందు భారతీయు లపూర్వమైన యసహాయోద్యమయోగము నవలంబించుచు స్వరాజ్యవ్యవస్థాపనమును చేయుచున్న విధమును భరతవర్ష పరిస్థితులు దెల్పుచున్నవి.

భారత సామ్రాజ్యము

భారతీయుల ధర్మవిజయము ప్రపంచమున కొాద ర్శముగ బరిణమింపగలదు. భారతసామ్రాజ్యస్థితి ప్రపంచ చరిత్రమునం దపూర్వముగ నున్నది. ప్రజ్ఞాపరాక్రమసంపన్ను లైన ముప్పదికోట్ల ప్రజలు గలరు. ప్రజాపోషణమున కవసరమైన సంపదలు గల విశాలమైనదేశము గలదు. ప్రాక్తనమైన సభ్యత్వము గలదు. ప్రజలకు సాధు ప్రవృత్తి గలదు. విశ్వవ్యాప్తములైన మతములు ధర్మ సంప్రదాయాచారములు గలవు. దైవదత్తములైన రాజ్య యోగలక్షణములను గలిగియుండియును దేశము దరిద్ర గ్రస్తమై పరాధీనస్థితియం దున్నది. ముప్పదికోట్ల ప్రజలను విశాలమైన దేశమును 70,000 సైనికులు 2,000 ఉద్యోగులు 10,000వర్తకులు స్తంభనమునొందించి పాలించుచున్నారు. పరాధీనములైన రాజ్యవ్యవస్థలు పరిశ్రములు వ్యాపారము విద్యావిధానము దేశసంరక్షణము దేశము నధోగతిపాలు చేసినవి. ప్రజాహృదయమునందు సహజమైన ప్రతిభ స్తంభితమై నిస్పృహ గలిగినది. పరాధీనస్థితి యందును పారతంత్ర్యమునందును పరసేవయందును పరసంస్కారమునందును మునిగియున్న దేశమునకు ప్రత్యభిజ్ఞానము దుస్తరమై యాత్మవిశ్వాసము పోయి పరావలంబనము సహజమైనది. ఈసందిగ్ధస్థితియందు దేశోద్ధరణము సర్వవిధములను దుస్తరం బగుచు కర్తవ్య మగమ్యగోచరముగనున్నది. ప్రపంచావృతమైన మహాప్రబోధ సమయమునందు ధర్మనిర్వహణము దుర్భరతమముగ నున్నది.

రాజ్యాంగము

మహాసంగ్రామసమయమునందు ప్రపంచమునం దంతటను స్వాతంత్ర్యమహోదయము గలిగిన సమయమునం దాంగ్ల రాజనీతిజ్ఞులు చేసిన ప్రతిజ్ఞలు భారతహృదయమునందు స్వరాజ్యాకాంక్షల నంకురింప జేసినవి. సంస్కరణ శాసనము 1919 సంవత్సరమునందు నిర్మితమైనవి. సంస్కరింపబడిన శాసనసభలు రెండేండ్ల నుండియును బని జేయుచున్నవి. సభ్యులుగంభీరోపన్యాసములను జేయుచు తీర్మానముల నుపపాదించుచున్నారు. మంత్రు లుద్యోగసౌఖ్యముల ననుభవించుచు నిరంకుశ వర్గమును బోషించుచున్నారు. రాష్ట్రప్రభుత్వములును సామ్రాజ్యప్రభుత్వమును వ్యయసమన్వితములై దుర్భరములుగ నున్నవి. దేశాదాయమునందు విశేషభాగము సైన్యవ్యవస్థలకును పౌరసేవోద్యోగములకును వినియోగపడుచు దేశాభ్యుదయ మసాధ్యముగ నున్నది. సామ్రాజ్యప్రభుత్వమునందు 1922-3 సంవత్సరమునందు వచ్చిన 124 కోట్ల రూప్యములందును 67 కోట్ల రూప్యములు సైన్యవ్యయమునకు వినియోగింపబడినవి. 1921-2సంవత్సరమునందు 20 కోట్లును 1922-3 నందు $17\frac{1}{2}$ కోట్లును లోటు రాబడియందు వచ్చినది. సామ్రాజ్యప్రభుత్వమునందు వలె రాష్ట్రప్రభుత్వములందును ఆదాయమునకు మించిన వ్యయము 5 కోట్లు సంప్రాప్తమైనది. ఆదాయవ్యయ నిర్ణయములను పరిశోధించుటకు రాష్ట్రములం దుపసంఘములు నిర్ణయింపబడినవి. ఆసంఘములు సూచించిన నిర్ణయముల ప్రయోజనము వర్తమానసంవత్సరమునందు వ్యక్తము గాగలదు. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వాదాయ వ్యయములను పరిశీలించుటకు నియమింపబడిన ఇంచికేపుసంఘము సైనిక వ్యయమునందు 30 వంతునను పరిపాలన వ్యయమునందు 16 వంతునను తగ్గింపును సూచించినది. మొత్తమున $19\frac{1}{2}$ కోట్ల వ్యయమును తగ్గింపును సూచించినది. ఆనిర్ణయములఫలము రాగల బడ్జెటునందు విశదము గాగలదు. దేశమునందు రెండేండ్ల నుండియును సంస్కరణములు వ్యాపకమునందున్నను మంత్రు లధికారము ననుభవించుచున్నను నధికారహృదయమునందే విధమైన మార్పును గలుగలేదని రాజ్యాంగవ్యవహారములు చెప్పకయే చెప్పుచున్నవి.

స్వరాజ్య సమస్య

స్వరాజ్యసమస్యను నిర్ణయించుటకు స్వయంపోషణము స్వయంరక్షణము స్వయంపరిపాలనము సాధనములుగ నున్నవి. స్వయంపరిపాలనమును స్వయంరక్షణమును లేనిదేశమునకు స్వరాజ్యలక్షణము గలుగజాలదు. భారతదేశపరిపాలన మంతయును పరాధీనస్థితియందున్న విధమును నుద్యోగములును రాజ్యాంగవిధానమును సువ్యక్తము చేయుచున్నవి. భారతదేశపు ప్రభుత్వము బ్రిటీషుప్రభుత్వమున కుపశాఖయని కర్జనుప్రభువు సిగ్గు వదలి ప్రకటించెను. సివిలుసర్వీసు నియమముల నాక్షేపించిన మాంటాగు రీడింగు ప్రభువులకు తిరస్కారము గలిగినది. మాంటాగుగారు మంత్రిపదవిని వదలుకొనవలసివచ్చినది. లాయడుజార్జిగారు భారతప్రభుత్వమునకు బ్రిటీషు పౌరసేవోద్యోగకవచసంరక్షణావసరమును

సమర్థించెను. బోనర్లా ప్రభుత్వమీసమర్థనమును సార్థకము చేయుచున్నవిధమును రాజ్యవ్యవహారములు విశదముచేయుచున్నవి. భారతీయుల కధికతరముగ నుద్యోగములిచ్చెడి విషయముననుసామ్రాజ్యాభిమానులు ప్రతిఘటనమును జూపుచున్నారు. అన్ని శాఖలయందును నధికతరముగ నాంగ్లేయోద్యోగులు నియమింపబడుచున్నారు వైద్యశాఖయందు నూతనముగ నాంగ్లేయులకుద్యోగములు కల్పింపబడినవి. సైనికోద్యోగియులకు పౌరసేవోద్యోగము లొసంగబడుచున్నవి. ఆంగ్లేయోద్యోగుల లాభనష్టములను విమర్శించుటకు రాయల్ కమీషను నియమింపబడినది. ఈ నియామకమును భారతీయులేకగ్రీవముగ ఖండించినను భారత రాజ్యాంగ మంత్రియును భారతాంగ్ల ప్రభుత్వమును నిరాదరణచూపిరి. సైనికోద్యోగముల వ్యాపన విషయమునను ప్రభుత్వము ప్రతిఘటనమును జూపుచున్నది. పీల్ ప్రభువు రాజ్యాంగసంస్కరణములను వ్యాపింపజేసి రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనము స్థాపించుటవిషయమై సామ్రాజ్య శాసనసభ చేసిన తీర్మానమును యోచించుటకు సమయము కాదనిస్పష్టము చేసెను. ఏవిధముగ చూచినను స్వపరిపాలనవిధానము స్వయంరక్షణవిధానము వ్యాపకమును బొందుట లేదని రాజ్యపరిస్థితులు విశదము చేయుచున్నవి. భారత ప్రభుత్వాధికారమంతయును భారతదేశమందు గాక పరదేశమందు గల బ్రిటీషుమంత్రి స్వాధీనమునందున్నపుడు స్వరాజ్యాధికారము మిథ్యావచనముగ నుండగలదు. సిమ్లాసుసంధి రాజకీయోద్యోగములు జాతీయభేద నిర్ణయము ఫిస్కలు కమిషను సైన్యవ్యయము మున్నగు విషయములను నిర్ణయించుటయందు భారత రాజ్యాంగమంత్రి నిర్వహించిన నిరంకుశత్వము భారత రాజ్యాంగముల పరాధీనస్థితిని విస్పష్టము చేయుచున్నది. భారతరాజ్యాంగములకు మూలస్థానమైన సామ్రాజ్యశాసనసభా వ్యవహారములును నీస్థితినే విశదము చేయుచున్నవి. విద్యాశాఖాధికారమును వహించిన సర్ శంకరము నాయరును న్యాయాంగాధికారమును వహించిన సర్ తేజబహదురు సప్రూయును బ్రిటీషుమంత్రియధికార మమితమైన దని వారి యనుభవమును విశదము చేసిరి

సామ్రాజ్యసభకు స్వాతంత్ర్యస్థితి లేని విధమును సభావ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. సైన్య వ్యయభారమును నిర్ణయించుటకు సభకధికారము లేదు. వ్యయభారమును నిర్ణయించుటకు గతసంవత్సరమునందు శాసనసభ చేసిన ప్రయత్నములను ప్రభుత్వము ప్రతిఘటించినది. గత సంవత్సరమునందు సామ్రాజ్యశాసనసభాధికారము నిర్బంధవ్యాసనమునకు వినియోగపడి ప్రజలకష్టములకు గారణమైనది. శాంతిన్యాయసంరక్షణ వ్యాజముననుపేరుమీది దేశభక్తులు నిర్బంధముల పాలైరి. రాజ్యాంగవిస్తరణమువిషయమై సభ నిర్ణయించిన ప్రతిపాదనమును పీలుప్రభువు నిరాకరించెను. సంస్థానాధీశుల సంరక్షణశాసనమువిషయమై ప్రతిపాదితమైన శాసనమును శాసనసభ నిరాకరించినను లిట్టనుప్రభువు తన సమర్థనాధికారమును వినియోగించి శాసనమును గావించెను. శిశూనస్మృతివిధానమును సవరించుట కేర్పడిన శాసననిర్మాణమునందు శాసనసభ చూపిన యూదాసీన్యము దుర్బలమును వ్యక్తము జేయుచున్నది. క్రిమినలు ప్రొసీజరుకోడువిషయమునందును ఉద్యోగరహస్యశాసనవిషయమునందును నిర్భంధశృంఖలములను విస్తరించుటకు శాసనసభ వినియోగపడుచున్న విధమును సభావ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. ప్రభుత్వాధికారసభ్యులు తెలిపెడి బెదరింపులు శాసనసభాదుర్దశను నిదర్శనములు. శాసనసభకు స్వీయ సంరక్షణమును స్వయంవ్యక్తిత్వమును జేయుట కధికారము లేనిపోయినను నిర్బంధపాశబాధకులను నిర్మించుటకుమాత్ర మధికారము గలదు. పరాధీనస్థము లైన రాజ్యములందు రాజ్యాంగము లన్నియును పరాధీనస్థితిని సంరక్షించుటకు వినియోగపడునటుల స్వాధీనస్థితిని బడయుటకు వినియోగపడజాలవని ప్రపంచానుభవము విశదము చేయుచున్నను సంశయాత్ములకు సత్యార్థస్ఫురణము కలుగకున్నది. స్వాతంత్ర్యసంరంభచరిత్ర మనంతముఖముల నీసత్యమును ప్రకటించుచున్నది. ఇటలీ ఐర్లాండు ఐర్లాండు ఈజిప్టుదేశముల చరిత్రములు స్వాతంత్ర్యసంరంభపరిణామమును విశదము చేయుచున్నవి. స్వాతంత్ర్యసంరంభమునందు భరతఖండ మవలంబింపవలసిన యోగ్యసాధనమును భారతజాతి నిర్ణయించి యవలంబించి విజయమును బడయవలసియున్నది. పరరాజ్యదానమువలన నేజాతికిని స్వరాజ్యము గలుగదు. గాంధిమహాత్ముడు స్వరాజ్యసంపాదనమున కసహాయోద్యమయోగమును నిరయించి గత

సంవత్సరమునందు ప్రజాహృదయమునందు మహాసంచలనమును గలుగజేసెను. ఆమహాసంచలనమునకు ఫలముగ గాంధిమహాత్మునును నితరనాయకులును నిర్బంధముల ననుభవించుచున్నారు. మహాత్ముని నిర్బంధము భేదాభిప్రాయములకు గారణంబై స్వరాజ్యసాధనప్రయత్నములందు భేదభావములు గలిగి సనాతనమైన జాతీయదౌర్బల్యము వ్యక్తమైనది. దౌర్బల్యమునకు మూలమైన విభేదములను వదలి ప్రజలు సంయోగమును బూని యాత్మశక్తిని వ్యక్తముచేసి స్వరాజ్యమును సాధించెదరుగాత!

స్వరాజ్య సాధనము

స్వరాజ్యము సకలజాతులకును జన్మస్వత్వమైన గమ్యస్థానము. స్వరాజ్యప్రాప్తికి రాజ్యాంగసంస్కరణములు ప్రయోజనకరములని బ్రిటీషురాజ్యతంత్రజ్ఞులు ప్రతిపాదించుచున్నారు. అతివాదులు మితవాదులు జాతీయవాదులు స్వరాజ్యసంపాదనము వారి యాశయములకు ఫలమని ప్రకటించియున్నారు. కాని ప్రజలును నాయకులును స్వీయసంస్కారమున కనురూపమైన స్వరాజ్యసాధనముల నవలంబించుచు స్వరాజ్యసంరంభమునందు బనిబూనుచున్నారు. స్వరాజ్యాశయము సకలమతములవారికిని సమానముగ నున్నను ఫలప్రాప్తి మాత్రము ప్రయత్నములమీద నాధారపడియుండును. స్వల్పమైన ప్రయత్నము స్వల్పఫలమును విశాలమైన ప్రయత్నము విశాలఫలమును గలుగజేయుట సహజము. మితవాదులకు శాసనసభలు స్వరాజ్యప్రాప్తిసాధనములుగ నున్నవి. స్వీయానుభవమువలనను సభలప్రయోజనము తెలిసియున్నను మితవాదులసంస్కారము వారి దృష్టిని సభలమీదను లగ్నము చేయుచున్నది. బెజంటమ్మగారు ఫిబ్రవరి మాసారంభమునందు ఢిల్లీనగరమునం దొకసభను సమకూర్చి స్వరాజ్యసాధనములను విమర్శించి నిర్ణయించుట కొక యుపసంఘమును నియమించినది. ఆయుపసంఘమునకు సర్ సప్రూ అధిపతి. బెజంటమ్మగారు కార్యదర్శిని. వీరు స్వరాజ్యవిధానమును నిర్ణయించి ఆ నిర్ణయములను నియోజకవర్గామోదమును బడయంజేసి స్వరాజ్యప్రతిష్ఠాపనను జేయ బ్రయత్నింపదలంచునటులు ప్రకటించుచున్నారు. దేశబంధుదాసువర్గమువా రొక స్వరాజ్యవిధానమును సిద్ధముచేసి ప్రచురించిరి. ఎనిమిదధ్యాయములు గల గ్రంథమునందు గ్రామస్వపరిపాలనముతో నారంభమై కేంద్రప్రభుత్వాధికారముతో నంతము నొందెడి స్వరాజ్యనిర్మాణవిధానము నీపక్షమువారు గల్పించిరి. బాబూ భగవానుదాసుగారి విధాన మీ విధానమునందు మేళనమును బొందినది. ఈవిధానమునందు పంచాయతులకు ప్రాముఖ్య మొసంగబడినది. హజరతు సొభాని గారు సంపూర్ణస్వరాజ్యవిధానమును నిర్ణయించుచు బ్రత్యేక ప్రభుత్వ విధానమును నిర్మాణము చేయం గోరుచున్నారు. పాశ్చాత్యసంస్కారసంభృతులైన నాయకులం దిట్టి భేదభావ ముదయించుట సహజమైనను దేశమునకు సంప్రాప్తమైన దుర్దశ విశదమగుచున్నది. ఈసంకులభావములందు కర్తవ్యము దుర్గ్రాహ్యముగ నున్నను భారతజాతీయమహాసభానిర్దేశ మసందిగ్ధముగ నసహాయోద్యమయోగము నాదేశించుచున్నది. గయాకాంగ్రెసు నిర్ణయించిన ప్రతిపాదనమే భారతజాతి కాచరణయోగ్యమైన సాధనముగ నుండగలదు.

అసహాయయోగము

నిరంకుశప్రభుత్వ భంజనమునకును స్వరాజ్యస్థాపనమునకును అసహాయయోగసాధనమును నిర్ణయించిన కాలము నుండియును దేశమునందు మహాసంచలనము గలిగి ప్రజాశక్తి విజృంభించినది. కలకత్తాయందు నిర్ణీతమైన విధానమును నాగపురము అహమదాబాదు కాంగ్రెసులు స్థిరపరచినవి. త్రివిధబహిష్కారములును నసహాయోద్యమ విధానమునకు మూలస్తంభములుగ పరిగణింపబడినవి. బార్డోలీ ప్రతిపాదనము పాఠశాలలబహిష్కరణమును న్యాయస్థానములబహిష్కారమును సడలించినను శాసనసభలబహిష్కారమును స్థిరము చేసినది. గతసంవత్సరమునందు ప్రజలు వ్యక్తిశాసనోల్లంఘనమును జేసి యాత్మశక్తిని విశదముచేసిరి. గాంధిమహాత్ముని నిర్బంధానంతరము ప్రజలయందు విజృంభించినయుత్సాహము తగ్గినది. గాంధిమహాత్ముడు నిర్బంధము ననుభవింప బోవునపుడు ప్రజలకు శాంతప్రవర్తనము నాదేశించెను. ప్రజల శాంతప్రవర్తనము నిరుత్సాహచిహ్నముగ గ్రహింపబడినది. ప్రజలయందు స్వరాజ్యోద్రేకభావమును గలుగజేయుటకు సాధనముల నన్వేషించుట కొక యుపసంఘమును లక్నోయందు గూడిన జాతీయ సభోపసంఘము నియమించినది. ఆయుపసంఘసభ్యులు దేశమునం దంతటను సంచారముచేసి శాసనోల్లంఘన విధానక్రమ

మును దేశపరిస్థితులను బరీక్షించి దేశము సమష్టిశాసనోల్లంఘనమునకు దగి యుండ దనియును వ్యష్టిశాసనోల్లంఘనమునకు దగి యున్న దని ఈక్రిందివిధమునను నివేదికయందు దెలిపిరి.

సమష్టిఆజ్ఞోల్లంఘనము- అద్దియ నేకీభవించుట

దేశమునం దంతటను సమష్టిఆజ్ఞోల్లంఘనమును జరుపుటకు ప్రజ లిపుడు సంసిద్ధులుగ నుండలేదు. ఏరాష్ట్రమునగాని మండలమునగాని పన్నులను చెల్లింపకుండుటకు గూడ ప్రజలు సంసిద్ధులై యుండలేదు. ఏరాష్ట్రమునందైనను ఏచట్టముననైన నుల్లంఘించుటకును ఏపన్నునైన నిరాకరించుటకును ఆకస్మికముగ నెట్టి అవసరమైన కలిగినచో నందుల కచటి ప్రజలు సంసిద్ధులైనచో అందునుగూర్చి భారతకాంగ్రెసు సంఘమువారు నిర్ణయించిన నియమములన్నియును నెరవేర్పబడినయెడల- దౌర్జన్యము జరుగ దను నమ్మకము కలిగినయెడల బాధ్యతను తామే వహించి రాష్ట్రీయకాంగ్రెసు సంఘమువా రనుమతి నీయవచ్చును.

వ్యష్టిఆజ్ఞోల్లంఘనము

వ్యక్తులు స్వసంరక్షణమునకును వ్యగ్రభావముతోను ఆజ్ఞోల్లంఘనము నేరాష్ట్రమునందైన నొనరింపవచ్చు నని అందఱు నంగీకరించిరి గాని దానినిగూర్చి రాష్ట్రీయసంఘమువారి యనుమతిని ముందుగా బడయవలయును. ఆజ్ఞోల్లంఘనములనుగూర్చి అనుమతినిచ్చుటకు రాష్ట్రీయసంఘములకే అధికార మియ్యబడెను. ప్రభుత్వమువారి అక్రమశాసనములపట్ల ఆజ్ఞోల్లంఘనముతో బనిలేనేలేదు. అట్టి అక్రమశాసనముల నుల్లంఘించుటకు ప్రతివ్యక్తికిని సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యము కలదు.

శాసనసభల ప్రవేశము-అనుకూలుర సూచన

శాసనసభలకు కాంగ్రెసువారు ఎన్నుకొనబడి పంజాబు ఖిలాఫతు అక్రమములను తొలగించుటకును స్వరాజ్యమును బడయుటకును శాసనసభలలోనుండి ప్రయత్నింపవలెనని గయలో దేశీయ మహాజనసభవారును ఖిలాఫతు సభవారును తీర్మానింపవలెనని హకీంజీ, పండిత నెహ్రూ పటేలు గార్లు సూచించిరి. కాంగ్రెసు సభ్యులను హెచ్చుమందిని ప్రజలు ఎన్నుకొనుటకు గట్టిప్రయత్నములను చేయవలెను. సభ జరుపుటకు ముఖ్యముగ నుండవలసినంతమందియైన కోరము నితరకక్షులవారు లేకుండునట్లు లసహాయవాదులే శాసనసభ్యులుగా ఎన్నుకొనబడినచో సభ్యులు తమపదవులు ఖాళీ కాకుండ నపుడపుడు సభలకు వెళ్లుచు, ప్రమాణము చేసినవెంటనే అందరు నొక్కసారిగా సభలలోనుండి లేచిపోవలయును. ఎన్నుకొనబడిన అసహాయవాదులసంఖ్య విస్తారముగానున్నను కోరము లేకుండ చేయజాలనిచో వారు ఆర్థికపత్రము మున్నగు ప్రతిచట్టమునకును ప్రతికూలురుగానే యుండవలెను. పంజాబు ఖిలాఫతు స్వరాజ్యములనుగూర్చి మాత్రమే తీర్మానముల నుపపాదించుచుండవలెను. అసహాయవాదులలో శాసనసభలకు ఎన్నుకొనబడినవారి సంఖ్య మిక్కిలి తక్కువగా నున్నచో వారందఱు నొక్కసారిగా సభలను వద లివేయవలెను. ...శాసనసభలు 1924 జనవరిలోనే [illegible]

డిసెంబరులో దేశీయ మహాజనసభ మొదటివారమునందే జరుపవలెను. కాని మామూలుప్రకారము కడపటివారమున జరుపగూడదు. ఏలనగా ఎన్నికలఫలితమును గూర్చి సభవారు కడపటి ఉత్తరవు నీయ వీలగును. సంస్కరణముల చట్టముప్రకారము మీరవాకు ఎన్నుకొనబడిన శాసనసంఘసభ్యులు ప్రభుత్వమువారితో చేరి క్రొత్తపన్ను నమత్తించిరి. అసహాయోద్యమము నణచుటకు గూడ నంగీకరించిరి. పంజాబుఖిలాఫతు అక్రమములను తొలగింప వీలులేకుండ జేసిరి. స్వరాజ్యమును నిరోధించిరి. ప్రజలకు చాలబాధలను కలుగజేసిరి. కాన నిపుడు అసహాయవాదులు శాసనసభలకు వెళ్లి శాసనసభలలో నుండియే దౌర్జన్యవిరహితమగు అసహాయోద్యమమును సాగించి ప్రభుత్వమును నిరోధించి స్తంభింపజేయవలె నని పండిత హకీం పటేలుగార్లు మువ్వురును సూచించిరి.

శాసనసభలకు ప్రతికూలురు అయ్యంగారు అన్సారీ ఆచారిగార్లు

866 గురు సాక్షులలోను 302 గురు శాసనసభలకు వెళ్లగూడ దని తెలిపియున్నారు. శాసనసభలకు వెళ్లుట ఆత్మగౌరవమునకు భంగకరము. కార్యనిర్వహణకుగూడ నొప్పుకోవలసి వచ్చును. మనలో చాలమంది శ్రేష్ఠులగువారు కారాగృహములకు వెళ్లివచ్చుటచే వారిని వోటర్లు ఎన్నుకొన వీలులేదు. శాసనసభలకు వెళ్లినచో నిర్మాణవిధానము నుపేక్షించినవార మగుదుము. కాంగ్రెసు విధానమున నిది వెనుకంజవేయుటయే. దీనివలన ప్రభుత్వమువారి ప్రతిష్ఠ మఱల ప్రబలమగును అని కస్తూరిరంగయ్యంగారు డాక్టరు అన్సారీ రాజగోపాలాచార్యులు గార్లు మువ్వురు సూచనలకు ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి.

మొదటివారు సమర్థించుట

దొరతనమువారి భావము అన్యాయ్యమును ప్రజాపీడకరమునై యున్నది. ప్రజలు ప్రభుత్వమువారి పిచ్చిచేష్టలకు లొంగరాదు. వారి చర్యల నెదిరించుచుండే పాలితులశక్తియు దీక్షయు వెల్లడియగును. సాక్ష్యమునుబట్టి చూచిన ఎన్నికలలో కాంగ్రెసుసభ్యులే హెచ్చుమంది నెగ్గగలరని మాకు తోచినది. ఈశాసనసభలను రూపుమాపినచో విదేశముల దుకోట్లకొలది ధనమును ప్రచారముక్రింద వ్యయపరుచుట వలన కలుగు ఫలితముకంటె వేయిరెట్లధికమగు సత్ఫలము చేకూరును. సంస్కరణములను రూపుమాపినచో కోట్లకొలది ధనమును వ్యయపరచి ప్రభుత్వమువారు ప్రపంచమునంతను మోసగించుటకు నిర్మించిన ప్రభుత్వవర్గ మొక్కత్రేటున నేలగూలునని మొదటి వారు మువ్వురును మఱల సమర్థించిరి.

మ్యునిసిపాలిటీలు - లోకలుబోర్డులు

నిర్మాణకార్యక్రమమును కొనసాగించుట కధికావకాశములను బడయుటకు అసహాయవాదులు మ్యునిసిపలు సంఘములందును తాలూకా జిల్లాబోర్డులందును ప్రవేశింపవలయును. ఆసభ్యులు మండల రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసుసంఘములతో నాలోచించి ఏకాభిప్రాయములతో పనిచేయుచుండవలెను.

ఉపసంహృ మసహాయోద్యమయోగమునకు సా[illegible]

[illegible]

వను శాసనసభా ప్రవేశవిషయమును సయిత ముపసంహ
ము విమర్శించినది. సభా ప్రవేశ మసహాయోద్యమమునకు
విరుద్ధము గాదనియును ప్రజోత్సాహము నుద్ధరించుట కవ
సరమనియును శ్రీయుతులు అజ్మలుఖాను మోతీలాలు
నెహ్రూ విఠ్ఠలుభాయిపటేలుగార్లు నిర్ణయించిరి. శాసన
సభా ప్రవేశ మసహాయోద్యమయోగమునకు విరుద్ధ మని
యును ననర్థదాయకమనియును శ్రీయుత కస్తూరి రంగ
య్యంగారు రాజగోపాలాచారి అన్సారీగార్లు నిర్ణయిం
చిరి. దేశబంధుదాసు కేల్కారు జయకరుగారులు మొద
లగు వారు నెహ్రూపక్షముతో నేకీభవించిరి. ఈభేద
భావము కలకత్తా కాంగ్రెసు కాలమునుండియును నంత
ర్గర్భితమై యున్నను నిపుడు విజృంభించి బహిర్గతమైనది.
నవంబరుమాసాంతమునందు కలకత్తాయందుగూడిన జాతీ
యసభోపసంఘసమావేశమునం దుభయపక్షములవా
రును వారిబలాబలములను వ్యక్తముచేసిరి. దాసుపక్షము
వారు జాతీయమహాసభాముఖమున గాంధీమహాత్ముడు
నిర్ణయించిన అసహాయోద్యమవిధానమును శ్లాఘించుచు
నవీనవిధానమును నిర్దేశించుటకు, ఆ విధానమునందు
విదేశవస్తుబహిష్కారము నామమాత్రమునకు నిర్ధార
ణచేయుచు త్రివిధబహిష్కారమును శిథిలముచేసి
శాసనసభా ప్రవేశమునకు ప్రాముఖ్యమును గల్పించిరి.
నిర్మాణ కార్యక్రమమునందు విశ్వాసము ప్రతిపాదింప
బడినను కార్యవిధానమునకు ప్రాముఖ్యము తొలగింప
బడినది. కలకత్తాయందు గూడినసమావేశమునం దధిక
సభ్యులు సభా ప్రవేశమునకు ప్రతికూలాభిప్రాయమును
గలిగి యున్నను విషయనిర్ధారణము గయాకాంగ్రెసు
నకు నిలుపబడినది. డిసెంబరు మాసాంతమునందు గయ
యందు గూడిన జాతీయమహాసభ గాంధిమహాత్ముని
నిర్ణయమును పునఃప్రతిపాదనమును జేసి ప్రజాధర్మమును
ప్రజాశక్తిని విశదము చేసినది.

గయా కాంగ్రెసు

పవిత్రమైన గయాక్షేత్రమునందుగూడిన 37-వ
జాతీయమహాసభ భారతజాతీయ జీవనమునందు గణ
నీయముగ నున్నది. నానారాష్ట్ర
ములనుండియును స్వరాజ్యయాత్రా
సేవకులు స్వరాజ్యపురమునకు జేరిరి.
స్వరాజ్యపురమునందు గూడిన ప్రజానివహములు ప్రజల
యుత్సాహమును విశదము చేసినవి. స్వరాజ్యపురము
నలంకరించిన స్వరాజ్యభజనలు గాంధిసంకీర్తనములు
స్వరాజ్యోపన్యాసములు సంభాషణములు ప్రజాహృద
యము నావరించినస్వాతంత్ర్యాభిలాషను విశదము చేసినవి.
విషయనిర్ధారణసభయందును మహాసభయందును విదేశ
వస్తుబహిష్కారవిషయమునను శాసనసభా ప్రవేశవిషయ
మునను శాసనోల్లంఘనవిధానవిషయమునను ప్రచండ
మైన సంరంభము గలిగినది. దేశబంధుదాసు మోతీలాలు
నెహ్రూ పటేలుగార్ల పక్షవాదమును రాజగోపాలాచార్యు
లు వల్లభభాయి పటేలు రాజేంద్రప్రసాదు అన్సారీగార్లు
ప్రతిఘటించిరి. వాదప్రతివాదములతో కాలహరణ
మైనను జాతీయమహాసభయం దామోదితములైన తీర్మాన
ములు ప్రజాబలమును వ్యక్తము చేసినవి. నాయకుల
భేదాభిప్రాయము లెటు లున్నను ప్రజలు తాము నమ్మిన
ధర్మసిద్ధాంతములను పునఃప్రతిపాదనము చేసి ప్రజా
శక్తిని గాంధిమహాత్మునియెడ్ల భక్తిని స్వరాజ్యాసక్తిని
విశదము చేసినవిధమును జనాంగీకృతములైన క్రింది
ప్రస్తావములు విశదము చేయుచున్నవి.

"న్యాయవాదులును దావాదారులును గూడ ప్రభుత్వన్యాయ
స్థానములను బహిష్కరింపవలె నని వెనుక నామోదింపబడిన తీర్మాన
మును మరల నీ మహాసభవారు స్థిరపరచుచున్నారు."

"దేశీయులు సాయుధులై విప్లవము చేయుట కంగీకరింపనపుడు
శాసనోల్లంఘనమే రెండవ ముఖ్యసాధనము. తక్కిన సాధనము లన్నియును
విఫలమైనపు డీసాధనమునే అనుసరింపవలెను. దేశమున ప్రభుత్వో
ద్యోగులు ప్రజల కెంతటి ఆగ్రహకారణమును కలిగించినను ప్రజలు
శాంతమును వదల రని గట్టినమ్మకము కలిగినపుడు శాసనోల్లంఘనమును
ప్రారంభించుటయే ముఖ్యకర్తవ్యము. నిరంకుశమును కఠినమును ప్రజా
వినాశకరమునగు ప్రభుత్వభావమును తొలగించుటకు మరియొక శ్రేష్ఠమగు
సాధనములేదు. గాన శాసనోల్లంఘనమును ప్రారంభించుటకు ప్రచారకులు
సర్వసన్నాహములను సమకట్టవలెను. జాతీయవర్గములను విస్తరింపజేసి
బలపరుపవలెను. తిలకు స్వరాజ్యనిధికి కనీసము 25 లక్షల రూపాయలను
చేకూర్పవలెను. 50000 మంది వలంటీరులనైన చేర్పవలెను. ఇందులకు
గడువు భారతకాంగ్రెసుస్థాయిసంఘమువారు గయలోనే నిర్ణయించెదరు.
ఆ తేదీలోగా ఈపనులు పూర్తికావలెను." గడువు ఏప్రిలుమాసాంతము
వరకును నేర్పరుపబడినది.

"కాంగ్రెసు సంబంధములగు కార్యములందు తప్ప తక్కిన
కార్యములలో అనగా పరధిక్కారము స్త్రీలమానభంగము, పురుషు
లను బాలుర నవ్యాయముగా బాధించుట మున్నగు దుష్కృత్యముల
నెవరైన చేసినపుడు న్యాయశాసనబద్ధమగు ఆత్మరక్షణ మొనరించు
కొనుటకు ప్రతివ్యక్తికిని అధికారము కలదు. అందువలన నవ్యక్షిదోర్జన్య
మున కవకాశము కలిగింపగూడదు."

"లోకసేవ సభా సభ్యులబట్టి ఖిలాఫతు కమిటీకిని చాల విషమ స్థితి కలుగుచున్నట్లున్నది. అట్టి అపాయ కలుగకుండ చేయుటకు హిందువులును మహమ్మదీయులును దీక్షబూనిరి. గాంధి కాంగ్రెసు కార్యసంఘము వారు ఖిలాఫతు కార్యసంఘమువారితో నాలోచించి హిందువులును మహమ్మదీయులును కలసి పనిచేయుట కేర్పాటు చేయవలెను. ఉభయవారి సోడింపుటకు హిందూముసల్మానులందరు దేశీయులను యుద్ధాంగములకు పూనుకొనుటకు సమ్మతింపజేయవలెను."

గయా కాంగ్రెసు చేసిన తీర్మానములు దేశము నందు వ్యాపించిన భేదాభిప్రాయములను స్థిరతరము చేసినవి. దాసుపక్షమువారు ప్రత్యేకపక్షమును కార్యవిధానమును నిర్ణయించిరి. ఆపక్షమునం దొకకొందరు దాసు మోతిలాలుగారును రెండవకొందరు నెహ్రూగారును గలరు. శాసనసభలయందు ప్రవేశించి సమయానుకూలముగ సహాకారధర్మము నవలంబింప గోరెడివారును నిరాకరణ ధర్మము నవలంబించుచు ప్రతిబంధకమును చేయగోరెడివారును నిపక్షమునందు గలరు. ఈపక్షమున కంతకును శాసనసభాప్రవేశ ఘోషమహాతీవ్ర సమయానార్హక ధర్మము దాసుగారి సమయానుకూల వ్యాఖ్యానములియ్యమునె ప్రతిపాదించుచున్నవి. ఆరంభమునందు సంపూర్ణ ప్రతిబంధకము నపేక్షించిన దాసుగా రిపు డన్నివిధముల సహాకారమును బోధించుచున్నాడు. ఎన్నికలకుబూర్వమే యభిప్రాయములందు భేద మేర్పడినపుడు సభలయందు జేరిన తరువాతను జరుగగలవార్పు నెవరు నిర్ణయింపగలరు? నాయకుల సిద్ధాంతము లెటులున్నను జాతీయ సభానిర్ణయములను శిరసావహించి స్వరాజ్యసేవను చేయుట ప్రజాధర్మము. స్వరాజ్యపురమునందు జాతీయ మహాసభా మంటపమునం దామోదితమైన స్వరాజ్య సాధనవిధానము ననుష్ఠించుచు 25 లక్షల రూప్యములను 50 వేల స్వరాజ్యసేవకులను సమకూర్చి అసహాయోద్యమసాధనమునను స్వరాజ్యసంపాదనమును చేయుటకు ప్రజలు పాటుపడి చరితార్థులగుదురు గాక! ఈసందర్భమునను గాంధిమహాత్ముని భావమును పాటించుట పరమధర్మము.

"నే నవలంబించిన మార్గము సత్యమార్గమని నామిత్రులకు దెలుపుము. నా సంకల్పములు ధర్మయుక్తములు. అసహాయోద్యమ విధానమునందును ప్రజలయందును నాకు గల నిండువిశ్వాసము మారలేదు. వారి మనోరథము నిశ్చయముగ సఫలమగును; నేను సౌఖ్యముగను సంతోషముగను నున్నానని తెలియజేయుము. భేదములను మరువ లక్ష్యము చేయజాలదు. దాసు నెహ్రూ గారలు శాసనసభ [illegible]

మహాత్ముని భావములు [illegible] చేయు నవకాశము స్వధర్మమును బోధించుచున్నవి.

చెన్నరాష్ట్రమునందును నితరరాష్ట్రములందు వలె నిరంకుశాధికారివర్గమునకు ద్వంద్వ ప్రభుత్వము పోషణము నొసంగినది. నిరంకుశాధికార బలము చెన్నరాష్ట్రమున ప్రజోత్సాహమును సంహారము చేయుటకు వినియోగపడినది. నిరంకుశాధికారవర్గము సహాయనిరాకరణోద్యమయోగులను నపరాధపుశిక్షలతోను దండనములతోను నిర్బంధములతోను సత్కరించినది. మంత్రుల బలమును కార్యనిర్వాహకవర్గ సహాయోజనములను సంరక్షించుటకు వినియోగపడినది. శాంతిసంరక్షణ వ్యాజమున దేశసేవకులకు శిక్షలు సంభవించినవి. గోదావరి గుంటూరు మండలములందు దండనపు పన్ను విధింపబడినది. అసహాయోద్యమావలంబకుల [illegible] గాడులందు అర్ధచంద్రప్రయోగము జరిగినది. బ్రాహ్మణేతర పక్షమునకు గల పలుకుబడి ప్రభుత్వాధికారి [illegible] మునకు వినియోగపడినది. విభిన్న ప్రభుత్వ మంత్రులు కార్యనిర్వాహకసభ్యులు కలిసి పని చేసినటులు ప్రకటించినను నుభయపక్షములకును భేదాభిప్రాయము గల [illegible] మును రాష్ట్ర వ్యవహారములు విశదము చేసినవి. స[illegible] జ్యప్రభుత్వమునకు భాగధేయ సమర్పణ విషయమై మంత్రులు చేసినయాందోళనము విఫలమైనది. చెన్న రాష్ట్ర సమర్పింపవలసిన 348 లక్షలందును తగ్గింపు గలుగ లేదు. గతవత్సరమునందు రాష్ట్రాదాయము 16760 [illegible] రాష్ట్రవ్యయము 17180000 లోటు 42,0[illegible] యని సదింపు వేయబడినను భాగధేయము [illegible] తగ్గింపబడలేదు. అభివృద్ధిశాఖాంగమంత్రి గా. రెడ్డినాయుడుగారును నితరశాఖాంగమంత్రులును ధనాభావముచే చేయగలకార్యము లేవియును లేవని వ్యక్తము చేసిరి. విద్యాశాఖాంగమంత్రి విశ్వవిద్యాలయ శాసనమును అభివృద్ధిశాఖాంగమంత్రి పరిశ్రమాభివృద్ధిసహాయ శాసనమును నిర్మింపజేసిరి. నీటిపారుదల శాసనమును మంత్రిపక్షము ప్రతిఘటించి ద్వంద్వప్రభుత్వమునందు రెండుపక్షములకును గల భేదాభిప్రాయమును సువ్యక్తము చేసినది. కె. శ్రీనివాసయ్యంగారు కార్యనిర్వాహక సభ్యత్వమును వదలుకొనిరి. సి. పి. రామస్వామయ్యరు గారు వారి స్థానమునకు నియమింపబడిరి. [illegible]

గారికి గలిగినది. అధికారలోభ మధికారాసక్తియు మనకు మూలమగుచున్నవిధము, కీర్తిద్వేషాంతములు ప్రత్యక్షముగ నున్నను నభాషావేశపూరితవాదనలు విచిత్రముగ నున్నవి. అధికారపదవులందు కేరిన భారతీయుల దేశభక్తిని విమర్శించుట యసంగతంబుగ నున్నను వారి నిరీక్షణము మాత్రము సంకుచితముగ నుండును. ఈరాష్ట్రమునందు గత సంవత్సరమునం దార్థిక పారిశ్రామిక రాజకీయ విషయములందు విశేషమైన ప్రయోజనము లేవియును గలుగలేదు. కేంద్రప్రభుత్వము నిరంతరాయముగ నడుచుచున్న చిన్న రాష్ట్రమునందు రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలన సుచిరకాలమున స్థాపిత మగుటకు ప్రయత్నములు జరుగగల వని వదంతి గలదు. శ్రీవిల్లింగ్డను ప్రభుప్రకాలము నిర్బంధముల[illegible] గూడిన దైనను నా కాలమునం దీపితిగలుగుట కనుకూలపరిస్థితు లేర్పడుగాత!

ఆంధ్రరాష్ట్రము

బ్రిటీషుపరిపాలనము గలుగకమున్న [illegible]ములందు రాష్ట్రవిభాగములు ప్రత్యేకముగ నున్నవి. భాషల ననుసరించి జాతుల ననుసరించి సాంప్రదాయాచారముల ననుసరించి ప్రజాసౌకర్యముల ననుసరించి నిమిత్తము లేకయే బ్రిటీషురాజకీయ వ్యవహారముల కనుకూలముగ రాష్ట్రములు నిర్ణయింపబడినవి. ఈ రాష్ట్రనిర్మాణము ప్రజల సత్యభిప్రాయమును [illegible]ము చేసినవి. మాతృభూమిపట్లను మాతృభాషపట్లను నభిమానము నసంగతము చేసినది. ప్రజావికాసమునకు ప్రతిబంధకములు గలిగినవి. ఆంధ్రులు కర్ణాటకులు, ఉత్కలులు వివిధ రాష్ట్రములందు జేర్పబడి స్వపరిస్థితిక్షేత్రిక తాపములను గోల్పోయి దురవస్థ ననుభవించుచున్నారు. ఆంధ్రోద్యమ మాంధ్రకర్ణాటకోత్కలులకు ప్రత్యేకస్థానమును గలుగజేసి ప్రజావికాసమును గలిగించినది. స్వరాజ్యసామ్రాజ్యము భారతఖండమునందు సాధ్యమగుటకు భాషానుయుక్త రాష్ట్రవిభాగము నత్యంతావశ్యకము అని మహాసభ్యులు విధానమును కట్టుదిట్టముగ నంగీకరించినను బ్రిటీషురాష్ట్రపరిపాలనము పూర్వమువలెనే పర్యవసానంబగుచున్నది. భాషాప్రయుక్త రాష్ట్రనిర్మాణావసరము నంగీకరించియును నధికారవర్గము రాష్ట్రనిర్మాణమునకుం బూనుకొనజాలకున్నది. అధికారవర్గమున కవసరమైన వ్యయమును జేయుటకు గల సాహసము మఖండమైన నిర్మాణమును జేయుటకు గలుగకున్నది. రాష్ట్రీయ శాసనసభలందు ప్రజాప్రతినిధులుగానున్న సభ్యులైనను స్వప్రయోజనముల నాసించుచు నాంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణవిషయమునందు ఉదాసీనభావమును వహించిరి. ఆంధ్రోద్యమము సఫలమగుటకు యావచ్ఛక్తిని ధారపోసిన దేశభక్త కొండ వెంకటప్పయ్యగారు మొదలగు ప్రముఖులు స్వరాజ్యాందోళనమునందు నిమగ్నులై ప్రత్యేకరాష్ట్రనిర్మాణ సమస్య నుపేక్షించిరి. దేశమునందు ప్రజాస్వామ్యాత్మయుత్తమైన రాష్ట్రీయస్వపరిపాలనము ప్రయోగయోగ్యమగుటకు భాషావిభక్త రాష్ట్రనిర్మాణము శ్రేయస్కరమగుచున్నది. దేశమునం దాంగ్లభాషాపరిచయము లేని దేశసేవాపరాయణులైన శ్రీమంతులు ప్రతిభావంతులును అనేకులుగలరు. వారి ప్రజ్ఞావకాశములు దేశాభ్యుదయమునకు వినియోగపడుట కాంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమవసరమగుచున్నది. ప్రజలు దేశప్రయోజనములను స్వప్రయోజనములను గమనించి శాసనసభలయందు ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణమున కనుకూలురైన ప్రతినిధుల నెన్నుకొనుటకు ప్రయత్నములను జేసి ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము నచిరకాలముననే సాధ్యము చేసి స్వరాజ్యనిర్మాణమును [illegible]ణమును చేయుదురని నమ్ముచున్నాము.

ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణముపట్ల పాలకవర్గము ఉదాసీనభావమును వహించుచున్నను జాతీయమహాసభ ప్రత్యేకాంధ్ర రాష్ట్రీయసంఘ నిర్మాణము నంగీకరించి ఆంధ్రవ్యక్తిత్వ వికాసమునకుం దోడ్పడినది. ఆంధ్రరాష్ట్రీయసంఘనిర్మాణ మాంధ్రుల సహాయమైన ప్రతిభను వ్యక్తము చేసినది. నాగపురము కాంగ్రెసు భారతఖండమును భాషాప్రయుక్తవిభాగములనుగ విభజించి భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రనిర్మాణమును సార్థకము చేసినది. అసహాయోద్యమమారంభమైనతరువాత నాంధ్రుల నామ మితరరాష్ట్రములందు వ్యాపకమును గాంచినది. విజయవాడయందు భారతజాతీయసభ స్థాయిసంఘము నిర్ణయించిన నిర్మాణకార్యవిధాన మాంధ్రదేశమునకు భారతరాజ్యాంగచరిత్రమునందు సుస్థిరప్రతిష్ఠను గలుగజేసినది. గాంధీమహాత్ముని యాంధ్రదేశసంచార మాంధ్రుల సహాయోత్సాహమును వ్యక్తము చేసినది. లక్షలకొలది జనులు మహాత్ముని సందర్శించి స్వరాజ్యనిధికి కానుకలను సమర్పించిరి. దేశమునం దంతటను స్వరాజ్యచక్రములను స్థాపించి నూలును వడుకుటయందును [illegible]

ఆంధ్ర రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు సంఘము

నూలు బట్టలను నేయుటయందును నాంధ్రులు చూపిన పరమోత్సాహము మహాత్ముని ప్రశంసలకు పాత్రమై భారతీయుల దృష్టి నాకర్షించినది. పొందూరునూలు పొందూరుబట్టలు ఖద్దరునకు లక్ష్యము లైనవి. ఆంధ్రదేశ ఖద్దరు భరతవర్షమునం దంతటను ప్రతిష్ఠను గడించి జనాదరణమునకుఁ పాత్రమైనది. నిర్మాణవిధానము నందువలె నసహాయోద్యమసేవనమునందును నాంధ్రులు పట్టుదలనుజూపుచు ప్రశంసలకుఁ బాత్రులైరి. విద్యార్థులు విద్యాలయములను విసర్జించిరి. ప్లీడర్లు వృత్తిని విడిచిరి. గ్రామోద్యోగస్థులును నితరులును నుద్యోగములను విసర్జించిరి. దేశమునందంతటను శాంతిసేవకదళము లేర్పడినవి. కల్లు సారాయి పాటలయందు శాసనతిరస్కారములను జేసి శాంతిసైనికులు దండనముల ననుభవించిరి. పన్నుల నిరాకరణము జేయుటకు నైతము ప్రబలమైన ప్రయత్నములు జరిగినవి. రాష్ట్రమునందంతటను జాతీయవిద్యాలయములు స్థాపితములై జాతీయవిద్య వ్యాపకమును గాంచినది. గతసంవత్సరారంభమునం దసహాయోద్యమ మాంధ్రదేశమునందు మహాతరంగములవలె బ్రసరించి ప్రజాహృదయమునందు మహాసంచలనమును గలుగజేసినది. అసహాయోద్యమమునందలి కార్యవిధానము నాచరించుట కాంధ్రదేశము నిశ్చయముగను బ్రయత్నించినది. త్రివిధబహిష్కారమును పన్నుల నిరాకరణమును మొదలగు విధానములను నాచరించి ప్రజలు దుఃఖము ననుభవించిరి. వందలకొలది స్వరాజ్యసేవకులు నిర్బంధముల ననుభవించిరి. అసహాయోద్యమమునందు ముందంజవేసిన గుంటూరు మండలము నిర్బంధములకు పాలై అపరాధపు పన్నును సమర్పించినది. ప్రజలు మహాకష్టముల ననుభవించినను పరమోత్సాహభరితులైయున్న విధమును గుంటూరు పురమునందు శాసనోల్లంఘనసంఘమున కొసంగిన మహాస్వాగతమును ప్రజల శాసనాతిక్రమణతత్పరత్వమును విశదము చేయుచున్నవి. అధికారవర్గ మెన్ని నిర్బంధములను గల్పించినను ప్రజలయందు స్వరాజ్యోత్సాహ మప్రతిహతముగఁ బ్రకాశించుచున్న విధము నాంధ్రదేశ పరిస్థితులు విశదము చేయుచున్నవి. దేశభక్త వేంకటప్పయ్యపంతులుగారి నిర్బంధానంతరము శ్రీయుత టంగుటూరి ప్రకాశంపంతులుగారు చేయుచున్న దేశసేవ సంస్తవనీయము. ఆంధ్రుల యసహాయోద్యమోద్యోగతత్పరత్వము కలకత్తా, గయా సమావేశములందు, ఆంధ్ర ప్రతినిధులందఱును నేకగ్రీవముగ నసహాయోద్యమవిధానము నామోదించిన విధము వ్యక్తము చేసినది. ఆ యామోద మాక్షేపణలకు బాత్రమైనను స్వధర్మనిర్వాహణమును జేసి యాంధ్రులు తమ ప్రతిష్ఠను కాపాడుకొనిరి. చిత్తూరునందు గూడిన యాంధ్రరాష్ట్రీయమహాసభ శాసనసభాప్రవేశవిషయమై చేసినతీర్మానము గయా కాంగ్రెసునకు మార్గదర్శకముగ పరిణమించినది.

"అసహాయోద్యమతత్వమునకును ఏతత్కార్యప్రణాళికకును శాసనసభాబహిష్కారమే మూలాధార మని యెంచి యీసభవారు నాగపూరు అహమదాబాదులందు జాతీయమహాజనసభవారు గావించిన తీర్మానమును దృఢపఱచుచు, శాసనసభాప్రవేశసమస్యను పునర్విచారణకు తెచ్చుటయందు మనయుద్యమమపజయముపొందినదను అంతర్గర్భితమైన సూచన సత్యమునకు దూరమయినది గనుక అట్టిసూచనను ఈ సభవారు అంగీకరింపక శాసనసభాప్రవేశమును ప్రోత్సహించు అసహాయవాదులు పక్షిలలో నుండి అసహాయోద్యమమును అవలంబించెదు మను మనోద్దేశ్యము, భావములు, అసంభవము లనియు, అసహాయోద్యమ లనియు, పరిగణించి యీసభవారు శాసనసభాప్రవేశమును అన్నివిధములను ఖండించుచున్నారు."

ఆంధ్రరాష్ట్రీయసభయందు జేసిన తీర్మాన మసహాయోద్యమమునట్ల నాంధ్రుల నిశ్చలాభిప్రాయమును తెలుపుచున్నది.

నిర్మాణ విధానము

నిర్మాణవిధానమునందాంధ్రుల ప్రతిష్ఠ భరతఖండమునం దంతటను వ్యాపించినది. మాంఛెస్టరు మల్లుతానులను, ధోవతులను మించిన మల్లుతానులును, ధోవతులును నాంధ్రదేశమునందు తయారుచేయబడి ప్రశస్తిని బడసినది. పాశ్చాత్య యంత్రాలయములు నేతపరిశ్రమములను నిర్మూలము చేసినను ఆంధ్రదేశమునందు కొనయూపిరితో నిలిచియున్న నేతపరిశ్రమ కుత్తేజము గలిగి ప్రజలకు జీవనాధారమున కవకాశము గలిగినది. దేశమునందంతటను ఖద్దరు పరిశ్రమాలయములు వెలసినవి. ఆంధ్రదేశ ఖద్దరన్ని రాష్ట్రములకును నెగుమతిచేయబడి ఆంధ్రదేశ సౌభాగ్యమును వికసింపజేసినది. ఖద్దరుధారణ మాంధ్రదేశమునందంతటను విరివిగ వ్యాపించినది. అభివృద్ధిశాఖాంగమంత్రి గా. రెడ్డినాయుడుగారు రాటములను ఖద్దరును పరిహసించినను మాంఛెస్టరు గార్డియను పత్రిక ప్రచురించిన వ్యాసమువలనను, ఖద్దరు నిర్మాణమువలనను, భారతదేశమునకు స్వయంపోషణము సాధ్యమగు నట్లు విశదమగుచున్నది. నిర్మాణవిధానమునందు గల [illegible]

కార్యనిర్వహణమునందును ఆంధ్రదేశ మత్యుత్సాహమును జూపినది. ఆంధ్రరాష్ట్రమునం దితరరాష్ట్రములందువలె నంతఃకలహములు లేకను ప్రజలు దీక్షాపరాయణులై జాతీయసభాదర్శములను సఫలము చేయుటకు బ్రయత్నించిరి. స్వరాజ్యాశ్రమమునుండి తిరిగి వచ్చినవారు సయితము స్వరాజ్యసేవను జేయుటకు సిద్ధముగ నున్న విధమును వారి ఉత్సాహవిశ్వాసములు విశదము చేయుచున్నవి. అసహాయవాదులు సహాయనిరాకరణమునందు జూపుచున్న యుత్సాహమునే సహకారవాదులు ఉద్యోగార్జనమునందును జూపుచున్నారు. ఆంధ్ర ప్రముఖులు బ్రాహ్మణేతరనాయకులు మంత్రులుగ నున్నారు. ఇతర శాఖలందును నాంధ్రులు నున్నతోద్యోగములను బడయుచున్నారు. ఉద్యోగనిర్వహణమునందును నాంధ్రుల ప్రతిభ వ్యక్తమగుచున్నది.

భారతజాతీయనిర్మాణమునకు మూలాధారమైన జాతీయవిద్యావ్యాపనమునందును నాంధ్రదేశము స్వధర్మనిర్వహణమును జేయుచున్న విధమును

జాతీయవిద్య

దేశమునందు వ్యాప్తములైన జాతీయవిద్యాలయములు విశదము చేయుచున్నవి. రాజమహేంద్రవరము తెనాలి ఏలూరు విజయవాడ ఒంగోలు నెల్లూరు మొదలగు పురములందు జాతీయవిద్యాలయములు స్థాపితములై జాతీయవిద్యను నేర్పుచు నాంధ్రవ్యక్తిత్వమును వికసింప జేయుచున్నవి. మచిలీబందరునందు కదిరై జేంద్ర క్రితము స్థాపితమై కోపల్లి హనుమంతరాయవర్ధితమైన జాతీయవిద్యాలయము జాతీయవిద్యాలయములకు మార్గదర్శకముగ నున్నది. స్వజాతీయప్రత్యభిజ్ఞానమునకు సాధనభూతములైన శాస్త్రములను కళలను మాతృభాషాముఖమున నభ్యసింప జేయుచు విద్యార్థుల కాత్మసంస్మరణమును గలుగజేయుచున్నది. ఆంధ్రజాతీయకళాశాల యాంధ్రుల వ్యక్తిత్వవికాసమునకు నిదర్శనముగనున్నది. ఖద్దరు నిర్మాణమునందును అద్దకమునందును జాతీయకళాశాల స్వరాజ్యనిర్మాణకార్యక్రమమునకు దోడ్పడుచు జాతీయకళాశాలాభిధానమును సార్థకము చేయుచున్నది. జాతీయవిద్యాలయములు వ్యక్తము చేయుచున్న స్వయంవ్యక్తిత్వమును వాఙ్మయము మరింత సువ్యక్తము చేయుచున్నది.

భారతహృదయప్రబోధమునకు లక్షణమైన వాఙ్మయనిర్మాణమునందు నాంధ్రహృదయము ధర్మారాధనమును జేయుచున్న విధము నాంధ్ర

వాఙ్మయము

వాఙ్మయ పరిశోధనము విశదము చేయుచున్నది. ప్రజాసంకల్పములను ప్రజాశయములను విశదము చేసి ప్రజలను కార్యపరతంత్రులనుగ జేయుటకు వాఙ్మయము పరమసాధనముగ నున్నది. వాఙ్మయమూలమునను ప్రజాహృదయము నావరించిన మాతృభాషాభిమానము మాతృదేశాభిమానము ధర్మపరత్వము బహిర్గతమగుచు ప్రజాశక్తి వ్యక్తమగుచుండును. ఆంధ్రభాషయందు ప్రకటితములైన కావ్యములు నాటకములు ప్రబంధములు పాటలు పద్యములు ప్రజాహృదయమును దెలుపుచున్నవి. స్వరాజ్యనాటకములు గాంధిసంకీర్తనములు స్వరాజ్యగీతములు భజనగానములు ప్రజాహృదయము నావరించిన స్వాతంత్ర్యప్రియత్వమును వ్యక్తము చేయుచున్నవి. ప్రజాభీష్టములను వ్యక్తము చేయుటకు దేశమునందంతటను వార్తాపత్రికలు వెలయుచున్నవి. సర్వతోముఖమైన వాఙ్మయమును నిర్మించుటకు బ్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. శ్రీ పిఠాపురము మహారాజాగారు బ్రహ్మసూత్ర శంకరభాష్యమును రామానుజభాష్యమును బ్రకటించిరి. శ్రీ వంగూరు సుబ్బారావుగారు నవీనపరిశోధనలను జేర్చి యాంధ్రవాఙ్మయచరిత్రమును వేమనచరిత్రమును శతకకవులచరిత్రమును వేంకటపార్వతీశ్వరకవులు ఏకాంతసేవను బ్రచురించి వాఙ్మయమునకు నూతనాలంకారములను సమర్పించిరి. కవులు పండితులు శాస్త్రజ్ఞులు నూతనకావ్యములను రచియించుచు నాంధ్రుల ప్రతిభను వ్యక్తము చేయుచున్న విధమును నవవాఙ్మయము తెలుపుచున్నది. జాతీయ వాఙ్మయనిర్మాణమునం దాంధ్రులు బంగాళీలవలె స్వయంవ్యక్తిత్వమును వ్యక్తము చేయుచున్న విధమును వాఙ్మయము దెలుపుచున్నను నాంధ్రులు వారి ప్రతిభను వ్యక్తము చేయుటకు సకలక్షేత్రములందు నింకను విశేషముగ బని జేయవలసియున్న విధమును దేశపరిస్థితులు విశదము చేయుచున్నవి. జాతీయ విద్యావిధానము శుభస్థితిని బడయుటకు జాతీయవిశ్వవిద్యాలయస్థాపన మవసరంబగుచున్నది. సంపదలు వికసించుటకు పరిశ్రమలు వృద్ధిగావలసియున్నవి. మధురమైన భాషను రమ్యములైన పరిసరములను సరళమైన స్వభావమును వికసింపజేయుటకు కళావికాసము గావలసియున్నది. ఆత్మసంస్మరణము గలుగుటకు సర్వతోముఖమైన వాఙ్మయనిర్మాణ మవసరంబగుచున్నది. సంపూర్ణమైన ప్రత్యభిజ్ఞానము గల్గు

గుట కాంగ్రెసు రాష్ట్ర నిర్మాణ మత్యంతావశ్యకంబుగానున్నది. ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము గలుగఁజేయగల ప్రయోజనములను నుత్కల కర్ణాట కాంధ్ర రాష్ట్రోద్యమసంఘములు విశదము చేసినవి. ఈయనుభవమును సార్థకము చేయుట కాంధ్ర నాయకులును ప్రజలును వర్తమానసంవత్సరమునందు పాటుపడి యోగ్యఫలమును బడయుదురుగాక! వర్తమాన సంవత్సరమునందును నాంధ్రధీరు లసహాయోద్యమప్రస్థానమును జయప్రదముగ జేసి స్వరాజ్యసంపాదనమునం దగ్రస్థానమును బడయుదురు గాక!

ప్రపంచపరిస్థితులు

ప్రపంచపరిస్థితులు విషమముగ నున్న విధమును సకలరాజ్యముల వ్యవహారములును విశదము చేయుచున్నవి. యుద్ధానంతరము నానాజాతిసమితి ప్రతిపాదించిన ధర్మసిద్ధాంతములన్నియును భగ్నములైనవి. జాతిసమితి ప్రబలరాజ్యముల సామ్రాజ్యతత్త్వమునకును శ్వేతజాతుల లాభములకును వినియోగపడుచున్న విధమును లోకవ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. నానాజాతి సమితియందు గతసంవత్సరమునందు 51 రాజ్యములు చేరినను ధర్మసంరక్షణమునకు నిరుపయోగముగ నున్నవి. గతసంవత్సరమునందు జాతిసమితిసభయందు స్వీడను ఫిన్లాండులకు గల తగాదాయును సైలీషియా పాలనమును ఆస్ట్రియా హంగరీ దేశముల సమస్యయు నిర్ణయింపబడినను శాంతిస్థాపనమునకును సంరక్షణమునకును జాతిసమితినిర్ణయములు నిరుపయోగములుగ నున్న విధమును లోకాశ్చర్యకరమైన రాజకీయ వ్యాపారము స్పష్టము చేయుచున్నది. మాయుద్ధమును ధర్మమార్గమున నిర్ణయించుటకు సాహసధైర్యములను బూనని జాతిసమితి ధర్మప్రతిష్ఠాపనమును జేయఁజాలదు. లోకాశ్చర్యకరమైన రాక్షసబలపాలనమును రూరుప్రాంతముల నాక్రమించుకొనుచు బీభత్సమును గలుగజేయుచున్న ఫ్రాన్సుసైన్యములు విశదము చేయుచున్నవి. ఫ్రాన్సుదేశము విప్లవ ధర్మములను విసర్జించి పాశవధర్మముల నారాధించుచున్నది. యూరోపురాజ్యములు సృష్టించిన దండనీతినే సకలరాజ్యములును నవలంబించుచున్నవి. ఐర్లాండునందు ఘోరహత్యలు ప్రవర్ధమానంబగుచున్నవి. సోవియటు రక్తసైన్యములు సైన్యప్రస్థానమును గోరుచున్నవి. ఈజిప్టునందు బాంబుప్రయోగములు వ్యాప్తమునందు గలవు. ఇతరులు వజీరిస్థానములందు వైమానికు లాగ్నేయగోళములను ప్రయోగించుచున్నారు. గ్రీకులు కయ్యమునకు కాలు దువ్వుచున్నారు. లాసేను సంధిసభ నిరర్థకమైనది. మహమ్మదీయప్రపంచమునంతయు నుపహాసించిన ముని యుంచినది. భరతఖండమునందు స్వరాజ్యసమస్య గాంధీతత్త్వ సమస్య మహాగ్రంథములు మహోద్వేలనమును గలుగజేసి ప్రజాహృదయమునందు దహనాగ్నిని బుట్టించినవి. భారతవ్యవహారములందనుభవము గల గ్వెనుగారు మాంచెస్టరు గార్డియను పత్రికయందు ప్రకటించిన భావములు భారతదేశస్థితిని దెలుపుచున్నవి. లోకాన్యాయమునై దినదిన ప్రవర్ధమానంబగుచున్న యశాంతిని శాంతింపజేసినగాని తరణోపాయము లేదని ప్రపంచపరిస్థితులవంతయు ముఖ్యులను బోధించుచున్నవి. మహాబోధ మానవహృదయమునందు ప్రవేశమును గాంచుటకు మహాప్రతిబంధకములు గలుగుచున్నవి. అత్యంతము శిక్షితమైన పాశ్చాత్య ప్రపంచమునకు నిస్సారము మారాధ్యముగ నున్నది. త్యాగమునకు కలవాటుపడని లోకమునకు త్యాగమహిమ తెలియకున్నది. జాతిదర్పముల యందు మునిగియున్న జాతులకు వివేకవివేకములు పరిహాసపాత్రములుగ నున్నవి. పాశ్చాత్యనాగరికత సమ్మోహము నుత్పాదించుచున్నది. పాశ్చాత్యజాతులు సంహారసాధనముల ప్రత్యక్షముగ ననుసరించుచున్నవి. పాశ్చాత్యజాతులు లాభలోభముల యంత్రవినాశసాధనముల నారాధించుచు ధర్మారాధనమును జేయజాలక మహాప్రళయ ప్రస్థానమును జేయుచున్నవి. శాంతిస్థాపనమును జేయుటకు శక్తిసామర్థ్యములు గల బ్రిటీషు ప్రభుత్వము విశ్వశాంతి ధర్మసంస్థాపనమున కాత్మసమర్పణమును జేయుటకు వెనుకాడుచున్నది. పరాసుల యాక్రమణమును ఖండించియును ధర్మప్రతిపాదనమును జేయుట కాంగ్ల ప్రభుత్వము పూనుకొనకున్నది. పరాసుల స్వార్థారాధనమునందు మహాసంగ్రామాంకురముల నవలోకించియును నుదాసీనభావమును బూనుచు నాత్మవినాశమునకు దోడ్పడుచున్నది. స్వతంత్రరాజ్యవ్యవహారములందు వలె సామ్రాజ్యాంతర్గత రాజ్యవ్యవహారములందును బ్రిటీషు ప్రభుత్వము ఉదాసీనభావమును బూనుచు నాత్మవినాశమునకు దోడ్పడుచున్నది. ఈ పరిస్థితులు మాత్రమే ప్రపంచమునందు శాంతిబీజములు నాటుటకు ప్రతిబంధకములు. రాజ్యములు ముఖ్యముగ బ్రిటీషు రాజ్యము

నూతనమార్గము నవలంబింపవలసియున్నది పూర్వసంస్కారము ప్రతిబంధకముగ నున్నది.

యూరపురాజ్యముల కభ్యస్తమైన రాక్షసబలము శాంతిస్థాపనమునకు ప్రతిబంధకముగ నున్న విధమును యూరపురాజ్యముల వ్యవహారములు బ్రిటీషుసామ్రాజ్య వ్యవహారములు ముఖ్యముగ ఫ్రెంచి వ్యవహారములు తెలుపుచున్నను వారిసంస్కారము ప్రతిబంధకముగ నున్నవిధమును పర్యాప్తంబగుచున్న దండనీతి విశదము చేయుచున్నది. మహాసంహారపరములైన మారణసాధనములనే యూరపురాజ్యము లారాధించుచు సంహారఫలములను బడయగోరుచున్నవి. దుర్దశాగ్రస్తమైన జర్మను రాజ్యమున కాత్మసంరక్షణమునకు నూతనధర్మారాధన మవసరంబైనది. జర్మనుల కాయుధధారణము సంగ్రామము పరిపాటియైన ధర్మము లైనను నూతనధర్మారాధన మవసరమైనది. జర్మనుల శిక్షణము సంగ్రామకౌశలము సంగ్రామసంస్కారమునకు దగియున్నను నవయుగధర్మోదయమునకు వినియోగపడుచు జర్మనులకు నవధర్మారాధన మవసరంబైనది. జర్మను లాత్మనిగ్రహమును బూని యభ్యసించుచున్న యసహాయోద్యమయోగము ప్రపంచదృష్టి నాకర్షించుచున్నది. జర్మనుల యోగసంస్థకు జర్మనుగాంధినాయకత్వ మవసరమని పండితులు వ్రాయుచున్నారు. విశ్వవ్యాప్తమైన గాంధిధర్మము పాశ్చాత్యదృష్టికి దురవగాహముగ నున్నది. విషాదభరితమైన పాశ్చాత్యప్రపంచమునందు నయితము పరాసుల నిర్బంధములు జర్మనుల కాత్మోపలబ్ధికే సాధనంబు లగుచున్నవి. గాంధిమహాత్ముని దివ్యభావములు ప్రపంచశాంతికి సాధనములు గాగల విధమును జర్మనుల సాత్వికనిరోధము విశదము చేయుచున్నది. ప్రపంచసంరంభమునందు సకలరాజ్యములును ధర్మప్రదమైన సత్యాగ్రహయుద్ధమును బూని ధర్మసంస్థాపనమున కేర్పడిన నానాజాతిసమితిప్రయోజనములను సఫలముచేయుటకు భగవంతు డనుగ్రహించుగాత!

భరతఖండపరిస్థితు లయోమయముగ నున్నవిధమును దేశవ్యవహారములు విశదము చేయుచున్నవి. రాజ్యాంగసంస్థాపనలు నిరంకుశశృంఖలబద్ధములై నిశ్చేష్టతను గలుగజేసినవి. స్థానికసంస్థలయందును సామ్రాజ్యశాసనసభయందును నిరంకుశవజ్రశృంఖలము లభేద్యము లగుచున్నవి. రాజ్యాంగసంస్థలయందు దద్ధికారమంతయును నిరంకుశత్వాయత్తమై ప్రజాప్రతినిధులు కీలుబొమ్మలవలె నాడుచున్నారు. స్వతంత్రాచరణము స్వల్పసంస్థలయందు నైతము పూజ్యముగనున్నది. ప్రజలకధికారము పూజ్యమైనను రాజ్యభారము దుర్భరమగుచున్నది. దేశాదాయమునందు సగము సైన్యమునకును మూడవభాగము పౌరసేవోద్యోగములకును వినియోగపడుచున్నది. నాలుగేండ్లయందు 100 కోట్ల రూప్యము లధికవ్యయముగలిగి క్రొత్తపన్నులు విధింపబడినను లోటుమాత్రము తప్పనిసరిగ నున్నది. అయిదేండ్లలో 750 కోట్లకు అప్పు పెరిగినది. రాజ్యాదాయమును వృద్ధిచేయుటకు జీవనాధారమైన ఉప్పుపన్ను రెట్టింపు చేయబడినది. క్రొత్తపన్నుల నెన్ని వేసినను నేమిచేసినను బకాయిమాత్రము పూడకున్నది. దేశదారిద్ర్య మభివృద్ధిని జెందుచున్నది. ప్రజల ఆయురారోగ్యములు క్షీణించుచున్నవి. దేశమునకు తాత్కాలికోపాయముగ ననుగ్రహింపబడిన సంస్కరణప్రసాదము విషప్రాయమై నిశ్చేష్టతకు గారణంబుగ బరిణమించినది. వ్యయభారమును తగ్గించుటకు సాధనమైన భారతీయనియోగము రిక్తమనోరథము లని ఆంగ్లమంత్రుల వ్యాఖ్యానములు భారతరాజ్యాంగాధికారుల యాచరణములు విస్పష్టము చేసినవి. భారతజాతీయోజ్జీవనమునకు సత్వరస్వరాజ్యస్థాపన మవసరమని యంగీకృతమైనను సాధన మగవ్యాగోచరముగ నున్నది. ఆంగ్లవిద్యాసంభవులకు వారి సంస్కారమున కనురూపమైన సాధనమునందు విశ్వాసము గలదు. వారు సహకారనీతి నవలంబించుచు నిరంకుశశృంఖలములకు బలము నొసంగుచున్నారు. నిరంకుశవిధానము నవితర్కితముగ బోషించుచు స్వరాజ్యమును దూరస్థము చేయుచున్నారు. ఆంగ్లోహైందవవర్గము స్వరాజ్యస్థాపనమునకు సంపూర్ణవిముఖత్వమును జూపుచున్నది. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు ముఖ్యముగ సామ్రాజ్యాభిమానులైన కర్జనులు ప్రభువులు స్వరాజ్యమును బ్రహ్మరాక్షసివలె సంభావించుచున్నారు. భారతభోగభాగ్యములను మాన్యముగ ననుభవించుచున్న స్వార్థపరాయణులకు పరశ్రేయస్సహనము దుర్లభము. మహారాజనిరంకుశాధికారము ననుభవించుచున్న నిరంకుశవర్గమునకు స్వరాజ్యస్మరణము నయితము భయకంపములను గలుగజేయుచున్నది. శాసనపరంపరారాధకులకు మోక్షమార్గమంతయును శాసనారాధనమునందు గోచరంబగుచున్నది. ఈపరిస్థితులందు దేశదాస్యవిమోచనమునకు

సాధనమును నిర్ణయించుటయందు స్థిరమై యసహాయయోగము శరణ్యమైనది. అసహాయయోగము గతించిన రెండేండ్లయందును గలుగజేసిన మహాఫలములు లోకమునకంతకును విశదమైనవి. అధికారవర్గపు దండనములు నిర్బంధములు సామదానభేదోపాయములన్నియును స్వరాజ్యసంకల్పమును స్థిరతరము చేసి స్వరాజ్యమునందలి విశ్వాసమును బలపరచినవి. దురారాధ్యమైన యసహాయయోగప్రభావము విశదమైనది. స్వరాజ్యకాము లసహాయయోగసాధనమునను స్వరాజ్య సంపాదనమును జేయుటకు కృతనిశ్చయులై యున్నవిధమును స్వరాజ్యాశ్రమాగతులైన సేవకుల నిశ్చలసంకల్పము విశదము చేయుచున్నది. శాసనసభాప్రవేశసాధనారాధకులును ప్రయోగసమావేశమునందు నిర్ణీతమైన నియమముల ననుసరించి యసహాయయోగసాధనమునందు గల విశ్వాసమును విశదము చేసిరి. భారతదేశబంధవిమోచనమున కసహాయయోగమే శరణ్యమని స్వజాతీయానుభవమును ప్రపంచానుభవమును విశదము చేసినవి. ఆకాలీల నిగ్రహవిజయము లసహాయోద్యమయోగానుభవమును భారతహృదయమున కనుభవైకవేద్యము చేసినవి. జర్మనులయోగానుభవము ప్రపంచహృదయమునకు నవధర్మప్రభావమును విశదము చేసినది. ప్రపంచమునందు స్థిరశాంతిస్థాపనమున కసహాయయోగము సాధనముగాగలవిధమును లోకానుభవము క్రమముగ విశదము చేయగలదు. దుఃఖసంతప్తమైన ప్రపంచపరిస్థితులందు శాంతిసాధనముల నుపదేశించిన గాంధిమహాత్ముడు నిర్బంధముల ననుభవించుట ధర్మహానికిని దైవదుర్విపాకమునకును నిదర్శనములు.

ప్రపంచావృతమైన దుఃఖనివృత్తికి సనాతనమైన త్యాగధర్మారాధన మువసరంబుగ నున్నది. దుఃఖకారణమైన పరపీడనమును మహాజాతులు చేసి సామ్రాజ్యముల నునిర్మించి మహాసంక్షోభకారణములను నిర్మించినవి. లోకవ్యాప్తమైన మహాసంక్షోభము నుపశమింపజేసి శాంతిని స్థాపించుటకు త్యాగవ్రతము శరణ్యముగ నున్నది. భోగారాధనపరమైన ప్రపంచప్రవృత్తియందు త్యాగప్రవృత్తి వ్యక్తమై నవజీవనము సార్థకమగుటకు సకలజాతులకును త్యాగారాధనమే శరణ్యముగ నున్నది. ప్రపంచావృతమైన సకలసమస్యలను నిర్ణయించుటకును శాంతిని స్థాపించుటకును త్యాగమే సాధనముగ నున్నది. నష్టపూరణసమస్య, కార్మికసమస్య, బ్రాహ్మణేతరసమస్య, స్వారాజ్యసమస్య, బ్రిటీషు సామ్రాజ్యసమస్య, నానాజాతిసమస్య, ప్రాక్పాశ్చాత్యసమస్య మొదలగు సకలసమస్యలను నిర్ణయించుటకు నిగ్రహపరమైన త్యాగమే కీలకము. ఆగ్రహపరమైన వర్తమానప్రవృత్తియందు నిగ్రహము ప్రతిష్ఠించుటయందు గల కష్టపరంపరలు ప్రతిఘటనములవలనను దెలియుచున్నవి. కోట్లకొలది ధీరులు శాంతిస్థాపనమునకు రణరంగములందు ప్రాణసమర్పణమును జేసినను స్వారాజ్యప్రాప్తికి గాంధిమహాత్ముం డాత్మసమర్పణమును జేసినను త్యాగప్రతాపము సంశయాత్ములకు గ్రాహ్యము గాకున్నది. దుఃఖనివృత్తికి సాధనభూతమైన యసహాయయోగమునకు త్యాగమే బీజము. గత సంవత్సరమునందు వేలకొలది భారతపుత్రు లసహాయయోగాభ్యాసమును జేసి త్యాగపరాయణులై దుఃఖవేదన ననుభవించుచు దాస్యపాశబంధనములను శిథిలము చేసి యసహాయయోగప్రభావమును విశదము చేసిరి. అసహాయయోగపరాయణుడు గాంధిమహాత్ముడు నిర్బంధముల ననుభవించుచున్న సమయమునను, స్వరాజ్యసేవకులు కష్టపరంపరల ననుభవించుచున్న సమయమునను, మాతృదేశము మహాదైన్యము ననుభవించు సమయమునను, నాత్మోపలబ్ధికి భారతీయుల కసహాయయోగాభ్యాసము పరమసాధనముగ నున్నది. ఆంధ్రులును నసహాయయోగారూఢులై భక్తిపరాయణులై ఆంధ్రత్వసిద్ధికిని స్వరాజ్యప్రాప్తికిని లోకకల్యాణమునకును యథాశక్తిని ఆత్మసమర్పణము చేసి భగవదనుగ్రహమునకు పాత్రు లగుదురు గాక!

శ్లో. పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి । తదహం భక్త్యుపహృత మశ్నామి ప్రయతాత్మనః.

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః.

రు ధి రో ద్గా రి

బుర్రా బాలకృష్ణ శాస్త్రి గారు

కాళయుక్త్యాది దుష్టసం । ఘమునఁ జేరి
దుర్మతిత్వము బూనిదుం । దుడుకు చూపి
ప్రబల సంరంభ గత భయ । భ్రాంతి ముంచి
యున్నదో యున్నదో యను । యార్తరవము
తోడ దుందుభి మ్రోయించి । దుర్ణయమున
నీవయిన్ రుధిరోద్గారి । నే నటంచు
వదనమున వ్రాసికొని నీవు । వచ్చినావు
భయమగుచునుండె దనువుఁ గం । పంబునొందె
మది చలించెను బుద్ధియు । మంద మయ్యె
నేమి చేయఁగ వచ్చితో । యెఱుఁగరాదు
అకట యెటు రుధిరోద్గారి । వగుదు చెపుము!

నీవు రుధిరము గ్రక్కెదో? । నీకె హాని
నీశరీరమె ధ్వంసించును । నిన్నుఁ గలఁచు
నీయసూయ యనుదినము । నిన్నుఁ జంపు
నిన్ను దరిచేర రాదు । ఆపన్న నవరు
ముంపువెతుకలు చూడ కా । మోదమంది
చాలఁ జెగసిల్లి యింత దు । ష్కర్మఫలము
తెచ్చుకొనె నంచు నిన్ను నిం । దింత్రుగాని
యెఱుఁగ కొక్కింతయును నష్ట । ముండఁబోదు
అకట యెటు రుధిరోద్గారి । వగుదు చెపుము!

కాక దుష్టగ్రహంబు వే । గ్రక్కెదవన
నది యతీంద్రియ మక్రమ । మనభిగమము
నప్రమాణము ప్రకృతిధ । ర్మ ననవద్య
మత్యసంభవ మీశ్వ రే । చ్ఛాతిరేక
మటు లసంబద్ధమైన కా । ర్యములు కలుగ
వైన "సర్వజ్ఞ సర్వశ । క్త్యాత్మకుఁ డైన
యీశ్వరుం డేమి చేయలే । డేమి వింత
యనెదో చెల్లదు. సంకల్ప । మట్లు లేదు.
కలుగఁబోదు. చాల్చాలు శు । ష్క ప్రలాప
మింత దుర్బుద్ధి నీకుంట । వింత గాదు
గోళములు గోళములు నొరసి । కొనునె! యెచట
తగుల నన్యోన్యశక్తి । సూత్రములు మిథ్య.
అతుల ప్రళయము జరుగ దె । వ్వటికి నయిన
నదియు మార్గంబు కాదు శ్రు । త్యనుభవమున
చెలువఁజూడకె నీవును । చెడుట నిజము.
భౌతికాంతిరశక్తిని । బట్టుకొనిన
కర్కశత్వము బూని దు । ష్కర్మగొనిన
కేవలహోత్రమునె నమ్మి । చేవగొనిన
నైహిక సుఖానురక్తి పై । నలముకొనిన
నఖిలభోగంబులే పురు । షార్థ మనిన
ధనమె జీవనమై సమ । స్తంబు విడువ
సురభిమాన పిశాచము । తోడువడిన
పరవినాశము స్వార్థలా । భంబుఁ దలఁప
నీవు రుధిరముఁ గ్రక్కెదు । నిప్పు గ్రక్కె
దేమయిన గ్రక్కెదొక్కింత । యిటుల గనుము

ధర్మసంస్థాపనము చేయు । తరుణమందు
ధర్మమార్గానుబద్ధ ప్రో । ద్బలమునందు
ధర్మమార్గానుగత । మహోద్యమమునందు
దయయె ప్రాణంబుగాఁ । గొన్న తరుణమందు
శాంతివచంబు పైఁ గొన్న । సమయమందు
హింస యనునది లేని లో । కేచ్ఛయందు
స్వప్రకాశకమైన వి । జ్ఞానమందు
నెట్లు చేరెదో? నీకుఁ దా । వెందుఁ గలదో?
తెలియఁగారాదు నీవును । తెలుప లేవు.
తెలుపఁబూనిన నీకుయు । క్తులను వినరు.

కాక, మసిపూసి । మారేడుకాయఁ జేసి
మాయదారి గొను । కాలము మాత నింక.

జ్ఞానవిద్యుత్తు లల్లె దిక్చక్రమందు
శాంతవాతావరణమును । జగము గ్రమ్మె
నానుధాంశుఁడు కర్మచంద్రాకృతి యయి
యభ్యుదయమునఁ బూర్ణవిహారి యయ్యె
శాంతలోకాబ్ధి । యుప్పొంగె సకలదిశల
భూనభోంతరాళంబులఁ । బొంగి పొరలె
శ్రోతలై యుండ బ్రహ్మాండసూరిజనము
ప్రబలగంభీర ఘుమఘుమారావములను
సాంఘిక ప్రచారంబును । సలుపఁ దొడఁగె
స్వచ్ఛవిజ్ఞానమండల । చ్ఛన్నమయ్యె,
ఇంత తానైన లేదు । ని వెచట నుందు?
వకట యోయి రుధిరోద్గారి । వసుధ చెపుము!

కాలచక్రంబున న్నినుఁ । గలచు తాను

అంతమాత్రాన నీకు స్వాంతరత్వ
సత్వశక్తిత్వములు । గల్గఁజాల వెపుడు.
తత్పరిభ్రమణంబునఁ । దలఁగు దీవు!
నెట్టి త్రిప్పులఁ బడుదువో । యెఱుఁగ లేవు.
గురభిమానము నింతటి । దమకుఁదనము
తగదు సత్కీర్తి యడఁగుట । తథ్య మింక
నీస్వతంత్రత పాయుట । నిశ్చయంబు.
నామమాత్రాన భయపడఁ । బోము మేము
సార్థకాభిధ కాదు నిస్సంశయముగ.
సార్థకంబైన విశ్వశ్రేష్ఠ విఖ్యాత
నుగుట సోదమ్ము "సత్యోద్గారి" । యనుట తగును.
దాన నీకును మాకును । దగును మైత్రి
ధర్మసంస్థాపనాఫలోత్పత్తి యగుచు.
లోకకల్యాణ మబ్బు చీకాకుఁ దొలఁగు.
జీవకోటికి మోక్షసంసిద్ధి కలుగు.
శాశ్వతయశంబు నీకును । సంఘటిల్లు,
ధర్మనిర్ణయమును । నీవె తలఁపు మన్న.

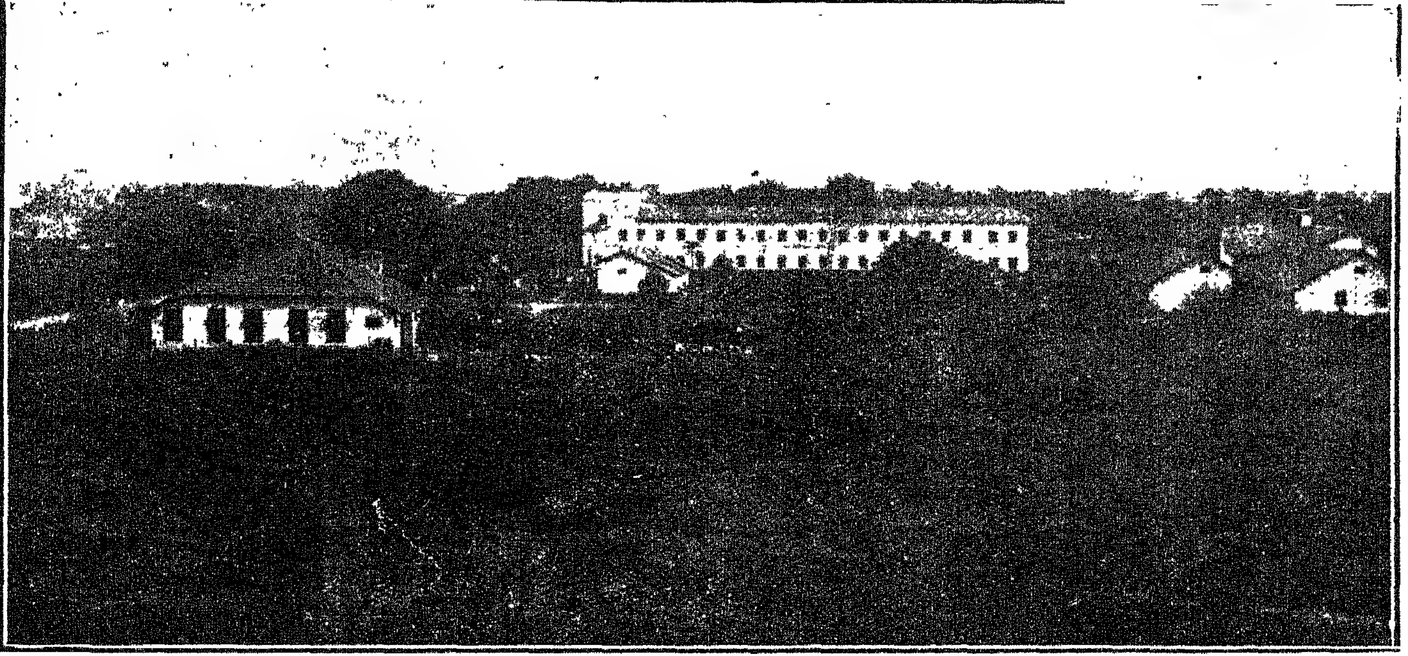
మహాత్మస్మరణము

పెనుమర్తి వేంకటరత్నము గారు

ఎవ్వాని దీప్తి భూమీతలంబున నతెం, బజ్ఞానధ్వాంతాల । నణఁచి వైచు
ఎవ్వాని రాక నీ । హిందూతనూజులు, వికసితాత్మలరాచు । వెలయుచుండ్రు
ఎవ్వాని మాహాత్మ్య । మీరేడుజగముల, విజయధ్వనులతోడ । వెలయుచుండు
ఎవ్వానిగుణము లుర్వీతలంబున నతెం, బగ్గింపఁబడుచుండు । నధికములుగ
గీ. నట్టివాని నిరంతర । మాత్మలోన, మహితభక్తినిఁ జేర్చి నమస్కరింతుఁ
బ్రథితకీర్తి జగన్మాన్య । భవ్యమూర్తి, దళితపరిపంథి మోహనదాస గాంధి.

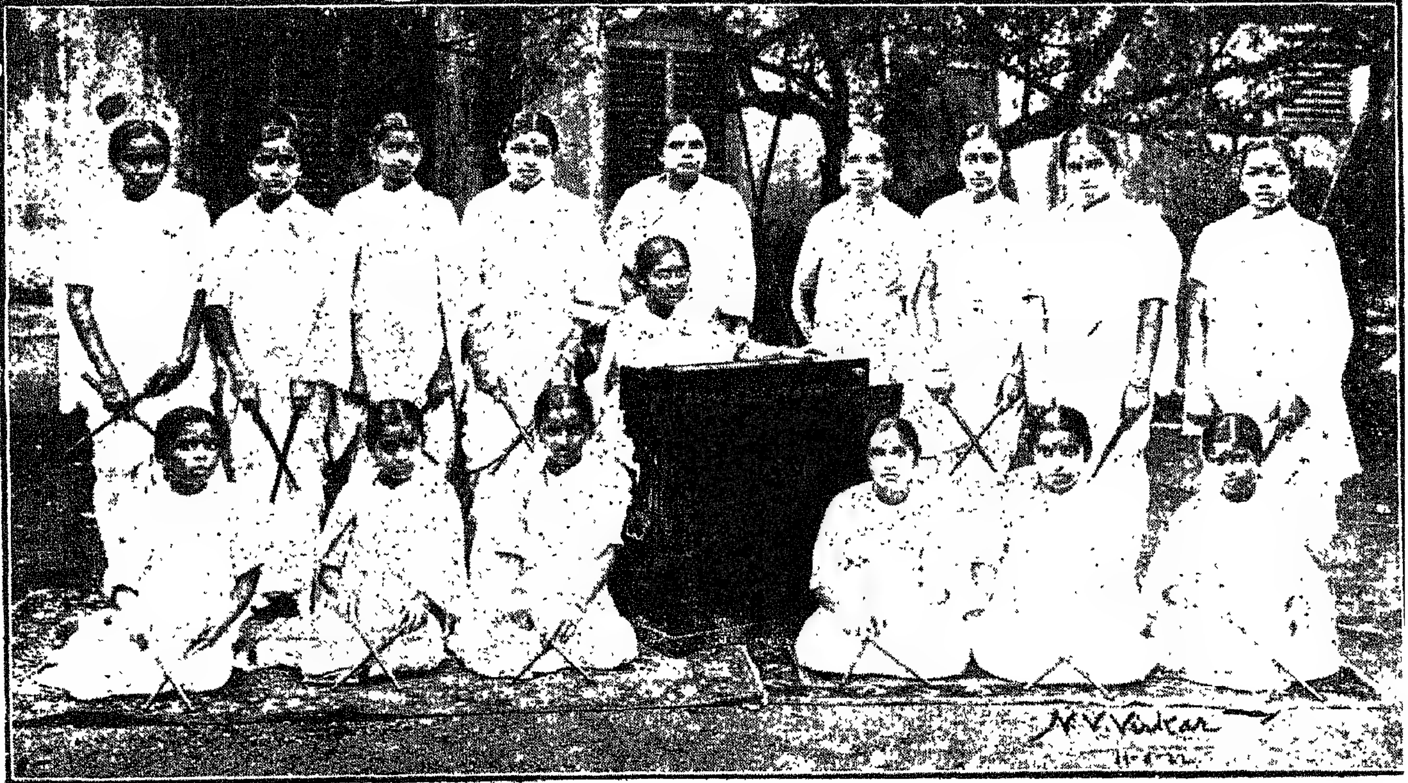
గీ. స్వీయదేశోపకారివై । చెలఁగినావు, ఐహికసుఖాల నొల్లక । నలరినావు
ధరణి నెక్కుడు కీర్తినిఁ । బరఁగినావు, దళితపరిపంథి మోహనదాస గాంధి.

The Sabarmati Ashramam - the School

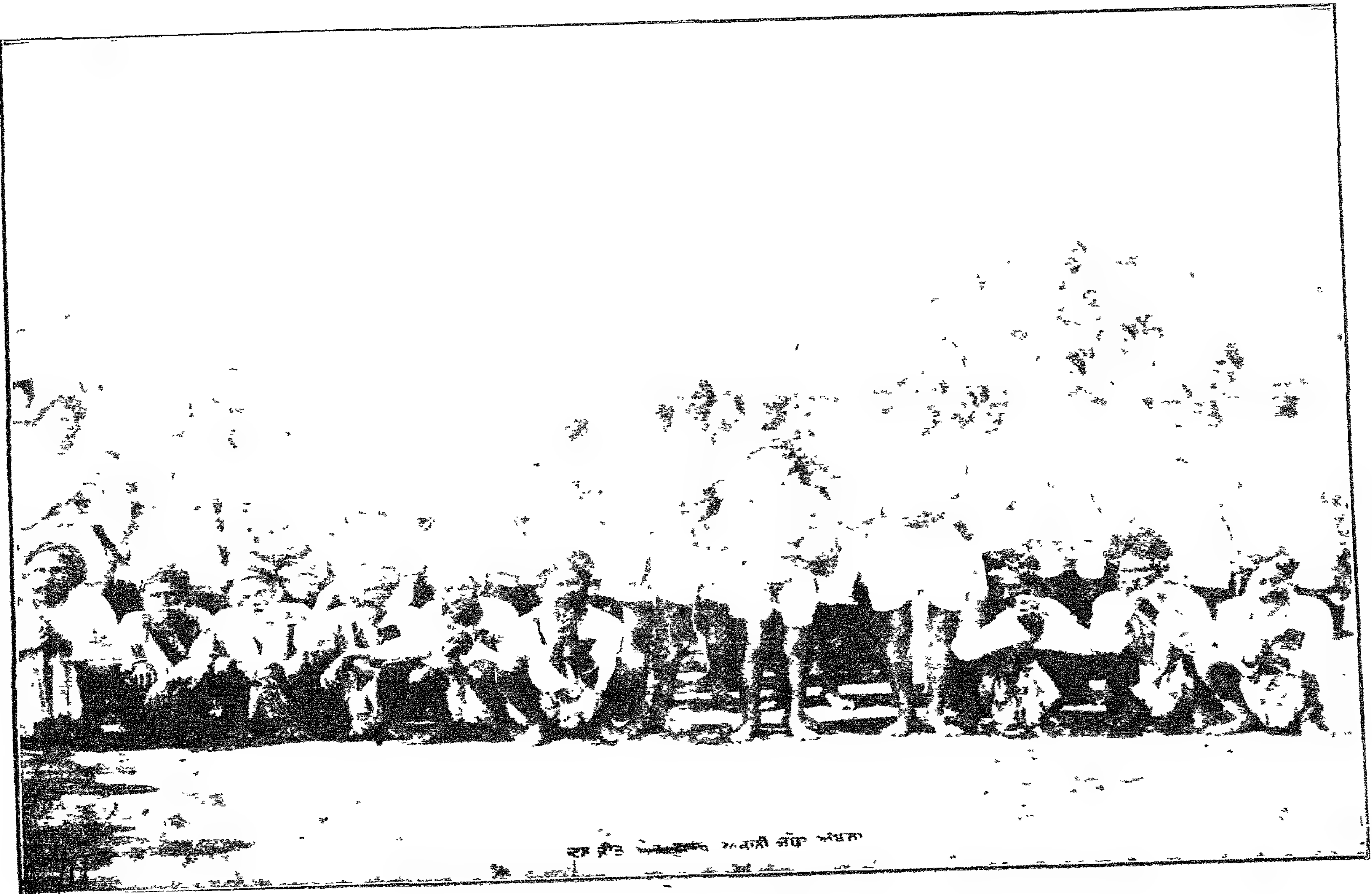
సబర్మతీ ఆశ్రమము - పాఠశాల

Mulshi Ladie's Singing Party (Mulshi Mele) Bombay

ముల్షీ స్త్రీల మేళము - బొంబయి

Akali Jatha of Volunteers

అకాలి జథ (వాలంటీర్లు)

అకాలీల ఆందోళనము

ప్రభ యను హిందీ మాసపత్రికయందు 'ఏక్ బైశా ఖాలా గ్రాముకి రేటు' అను పేరుతో అకాలీయుద్యమమును గురించి ఒకరిట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

సెప్టెంబరు నెలలో వెలువడిన ప్రభయందు అకాలీల ఆందోళనమును గురించి యీ విధముగా వ్రాసియుంటిని. "అకాలీల ఆందోళనము అనునది వర్తమాన కాలమునందలి భారత రాష్ట్రీయసంగ్రామమునకు సంబంధించిన - ఒక మహత్వపూర్ణ మగు-సంఘటనము. భారతీయుల స్వరాజ్యనిర్మాణకార్యమునందు ఈ ఆందోళనమునకు ఒకవిధమగు విశిష్టస్థానము ఈయబడగలదు ఈ ఆందోళనమున ముందు ఏమేమి ఫలితములు తేలగలవో ఎవరు చెప్పగలరు ? ఏమి తేలినను సరియేకాని వివేచనాశీలురగు ప్రతిభారతీయుడును ఈ ఆందోళనముయొక్క స్థితిగతులను సావధానచిత్తముతో పరికింపక తప్పదు."

ఈ పైవాక్యములను వ్రాయునాటికి-నాడుగూడ - అకాలీ ఆందోళనము - ఇంత త్వరలో - ప్రపంచమునంతను ఆకర్షింపగలయంతటి రూపము ధరించునని నాకు తెలియకయుండినది. కడచిన దినములలో - చేసిన - ప్రస్తుతము చేయబోవుచున్న - అకాలీల సాత్త్వికమగు ఆందోళనము - అకాలీకీర్తిని సర్వకాలసర్వావస్థలయందును అజరామరముగ నొనర్చివైచినది. గురుకాబాగునందు సత్యాగ్రహసంగ్రామము తెలుసుకొనిన వెనువెంటనే - ఒక్కమారుగ - దేశమందలి నేత్రములు - అకాలీ ఆందోళనమువైపునకు ఆకర్షింపబడినవి. ప్రజలు - వీరు వారు అను భేదము లేక - ఎల్లవారును అకాలీలను గురించియును వారియుద్యమమును గురించియును గల - [illegible] వ్యక్తపరచిరి. ప్రభయొక్క సెప్టెంబరు నెల సంచికలు అయిదారుదినములలోనే కర్చు అగుటయేగాక అందలి లేఖ అనేకభాషలలో - అనేకపత్రికలయందు - పరివర్తింపబడుటయును పైని చెప్పిన ఉద్యుక్తతవలన చేకూరిన ఫలితములే. అందునను కొన్నికొన్ని పత్రికలు ఈ ప్రభయొక్క పేరైనను చివర సూచింపజాలనంతటి ఆవేగము మఱికొన్నికొన్నిటిలో - తమయుపజ్ఞతకు భంగము వాటిల్లునని యేమో - ప్రభ యను పేరు వచ్చినస్థలములనెల్ల తీసివైచి ప్రకటింపవలసినంతటి ఆవశ్యకతను సైతము కల్పించినవి.

హిందీపత్రిక ఒసంగిన ఈచిత్రమును పాఠకుల మనస్సులకు తెచ్చుచు ప్రస్తుతవిషయమునకు వచ్చుచున్నాను. పూర్వాపరసందర్భములు గోచరించుటకై అకాలీ ఆందోళనమును గూర్చిన ఈలేఖలో - వెనుకటి లేఖయొక్క ప్రస్తావనను - సింహావలోకనన్యాయమున వ్రాసితిని. కాని వెనుక గడచినసంఘటనలవలన - ఎంత లేదన్నను - అకాలీ ఆందోళనమునకు చెందిన గురుద్వారాలస్థితిపైగూడ కొంత ప్రకాశము సోకిన దనక తప్పదు. కనుకనే ఈలేఖను ప్రభాపాఠకుల కుపహారీకరించుచున్నాను. ప్రేమాస్పదులగు మా ప్రభాపాఠకులు - గురుకాబాగును గురించి విశేషములను స్వయముగా చెప్పజాలిన చిత్రపటములతో విలసిల్లుచున్న - ఈ లేఖను సవిశేషధ్యానముతో పఠింతురని నమ్మెదను.

కూకాసాంప్రదాయులగు సిక్కులును తత్ఖాలసాలును అకాలీలును సిక్కుమతోద్ధరణమునకై నడుములుగట్టిన వెనకటిరోజులలో - సిక్కులయొక్క గురుద్వారము - సర్కారువారియొక్క లేక మహంతులయొక్క - చేతులలో నుండెడిది. తారాతరన్ యొక్క గురుద్వారము - అమృతసరమునందలి సిక్కుల దేవాలయము - స్వర్ణమందిరము - అకాలీబంగ్ - మఱియును బాబా అటల్ - ఇవియన్నియును సర్కారువారిస్వాధీనములో నుండెడివి. తత్ఖాలసాలు కూకాలు అకాలీలు అను ఈమూడుజాతులవారికిని ఇట్లుండుట చాల దుస్సహముగను హృదయశల్యముగను ఉండెడిది. మహంతులు సిక్కులయొక్క ఈ పవిత్రములగు ఆలయములను - అపవిత్రతకు నిలయములుగా - మార్చుచుండుటను జూచినప్పుడెల్లను - జాతీయప్రేమ పరిప్లుతమగు వారిహృదయములు చాల ఖేదిల్లుచుండెను. మహంతులనేత లిట్లుండనిచ్చి ఇకను సర్కారువారి స్వాధీనమునందున్న ప్రతిష్ఠాపన లైనను చక్కగా నున్నవేమో యనుకొందమన్నను అదియు నంతగనే యున్నది. జలియనువాలాబాగులో జరిగిన వ్యవహారములవలన - సిక్కులు - అసలే దహించుకొనిపోవుచుండిరని ఇదివఱకు తెలిసినవిషయమే. అందులకు తగినట్లుగా - భగ్నమగుచున్న వారి హృదయవ్రణములపైని - కారమును చల్లుటకై సిక్కుల - ఉత్కృష్టోత్తమమగు - స్వర్ణమందిరముల పైని - పర్యవేక్షకుడుగ ప్రభుత్వమువారిచే నియమింపబడిన మేనేజరు - మామూలుచొప్పున - పంజాబు ప్రభుత్వమువారి ఇషారా తీసికొని - సిక్కులతరపున డయ్యరుకు స్వాగతము నొసగెను. దీనితో పంజాబునందు కొంప ఎంటుకొనినవి. స్వర్ణమందిరమును ప్రభుత్వమువారి స్వాధీనమునుండి తొలగించుటకై సిక్కులలో అతితీక్ష్ణమగు నాందోళనము ప్రారంభమైనది. సహాయనిరాకరణోద్యమముద్వారా ఈయాందోళనమునకు ఇంకను అధికముగ బలము చేకూరెను. ప్రభుత్వమువారు లోలోపల ఒత్తులకొండిసలహాల నొనర్చుచు-ఈయాందోళనము నడంచుటకై - రాజనీతిధురంధరులగుకతన - తమకు గల యావత్తుపలుకుబడి నుపయోగించి - మొదట సామమును - అది అక్కఱకు రాకపోయినపిమ్మట దానమును - ఆపైని భేదమును - చివఱకు విసిగి దండోపాయమును సైతము - విచ్చలవిడిగా ప్రయోగించిరి. కాని ఈ సిక్కుల యాందోళనమును అణచివైచుటలో గాని స్తంభింపజేయుటలో గాని సాఫల్యమును బడయజాలరైరి. ఈ విధముగా పరాజితులై ప్రభుత్వమువారు 1920 సం. జులైలో స్వర్ణమందిరపు

ప్రాతపర్యవేక్షకుని(Manager) తొలగించి ఆస్థానమునందు క్రొత్తవారిని నేమించిరి. "ప్రాంతవారిని తొలగించినచో సిక్కులు సంతుష్టులై యుం దురు. మందిరముపైని తమప్రాబల్యము అవిచ్ఛిన్నముగా కొనసాగునుకూడ గలదు" అని వారు (ప్రభుత్వమువారు) తలంచిరి. కాని సామాన్యజనులగు సిక్కులు ఈవలలో చిక్కుకొనలేదు "ఎంతవఱకు ప్రభుత్వము వారు స్వర్ణమందిరవ్యవస్థలలో సంపూర్ణముగా చేయిపెట్టినదియును వదలుకొనరో అంతవఱకును తమకు శాంతి చేకూఱదు"—అనియును, "చివఱకును తామీ ఏర్పాటుపైననే నిల్వగలమని"యును వారు నిశ్చయించుకొనిరి. ఇయ్యది యిట్లుండగా, ఈగురుద్వారా ఆందోళనము నేన లను క్రొంగ్రొత్తరూపమును దాల్పగల్గుటకు వఱొక సందర్భము వాటిల్లినది. ఇంతవఱకును సర్వకాలసర్వావస్థలయందును ఉత్తమనిరోగులకి చెందినసిక్కులే స్వర్ణమందిరముననుపూజారులుగ నుండుట సంప్రదాయముగ వచ్చుచున్నదేకాని హిందువులలోని అస్పృశ్యజాతులనుండి క్రొత్తగ మతస్వీకారమొనరించి సిక్కులుగానైన వారికి - స్వతంత్రముగా - జనంగా స్వతంత్రతతో - గ్రంథసాహెబును అర్చించుటకధికారము లేదు. కనుక గ్రంథసాహెబును అర్చింపవలసి వచ్చినప్పుడు - మజహాబీ సిక్కులని చెప్పబడుమీరు ఈన్నతరగతివారి సాశ్రయింప వలసినదే. అయినను 1920 మే నెలలో తత్త్వాలసావారు వీరిం - అనగా మజహాబీ సిక్కులను - చేరదీసి 'ఒక మతమునకు చేరినవారిలో ఈ హెచ్చుతగ్గు లుండుట చాల నన్యాయము గనుక మీరు ఇటుపైని స్వతంత్రముగానే గ్రంథసాహెబును అర్చింపవలయు' నని ఉపన్యసించిరి. సిక్కుల తత్త్వాలసావారు వీరిని (అనగా మజహాబీసిక్కులను) ప్రత్యేకముగా నొక నాఁడు హరిమందిరమునకుఁ గొంపోయి గ్రంథసాహెబు నర్చింపఁజేసిరి. అకాలీబంగునకు సంబంధించిన పూజారులు ఈవార్తను విన్నతోడనే గురుగ్రంథసాహెబు విడిచిపెట్టి పలాయనమంత్రమును పఠించిరి. తత్త్వాలసావారు - పరివారి మొక్కలకైనను దగ్గఱచేరని స్థితిలో - గ్రంథసాహెబును పరిత్యజించుట యనుచితము- అని తలఁచి అతి శీఘ్రముగా అకాలబంగమందిరముపైనగూడ తమయధికారమును నెలకొల్పిరి. గురుగ్రంథసాహెబుయొక్క-అర్చనాదులకై తామె సమస్తమగు నేర్పాటులను చేసిరి. నాటినుండి గురుద్వారములపై నధికారము చెలాయించు విషయములో నాందోళనము జరుగుట తలయెత్తినది. అకాలబంగమందిరము పైని ఇదివఱలో ప్రభుత్వమువారి యధికారము చెల్లుచుండెడిది. ఇట్టి అకాలబంగమందిరముపైని - హఠాత్తుగా - ఇట్లు తత్త్వాలసావారి యధికారము సాగుట ఆరంభము కాఁగానే ప్రభుత్వమువారి కన్నులు మెఱ మెఱలాడినవి. తత్త్వాలసావారి విజయపతాక చెలరేఁగినది. స్వర్ణమందిరమునకు గాని తత్సంబద్ధము లగు అకాలబంగు మున్నగువానికి గాని పరంపరగ - గురుగోవిందసింహుని రాజ్యమునాఁటను - అకాలీలే రక్షకులుగాను స్వయంసేవకులుగాను ఉండుచువచ్చిరి. తత్త్వాలసా సంప్రదాయమువారును అకాలీసంప్రదాయమువారును భిన్నభిన్నము లగు సంప్రదాయములకు చేరినవారు.

"స్వర్ణమందిరముతో సంబంధ మందుకొని యున్న అకాల బంగమందిరముపైని తత్త్వాలసాల యధికారము రాఁగానే అకాలీలు తప్పక ప్రత్యర్థులయ్యెదరు. [illegible] సులభముగా [illegible]" అని ప్రభుత్వమువారు [illegible] ఆలోచించిరి. [illegible] లంగరుపైని తత్త్వాలసావారు [illegible] వీరు [illegible] యుండిరి. కాని [illegible] సావారు [illegible] ముల [illegible] సంపూర్ణముగా [illegible] తత్త్వాలసావారును [illegible] [illegible] ఫలితముగా [illegible] అకాలీవారికిని తత్త్వాలసావారికిని [illegible] అన్యోన్యము [illegible] నైక్యము చేకూడినది.

స్వర్ణమందిరవ్యవహారము [illegible] అకాలీ [illegible] (విజయము) [illegible] సిక్కులలో వ్యాపించినది. గురు గోవిందసింహుని [illegible] [illegible] ప్రవర్తింప [illegible]. [illegible] [illegible] లగు [illegible] [illegible] [illegible] నధికసంఖ్యలో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వారు. [illegible] [illegible] సంబంధ [illegible] [illegible] మున కర్తవ్యము [illegible] [illegible] యుపదేశించుచున్నాము.

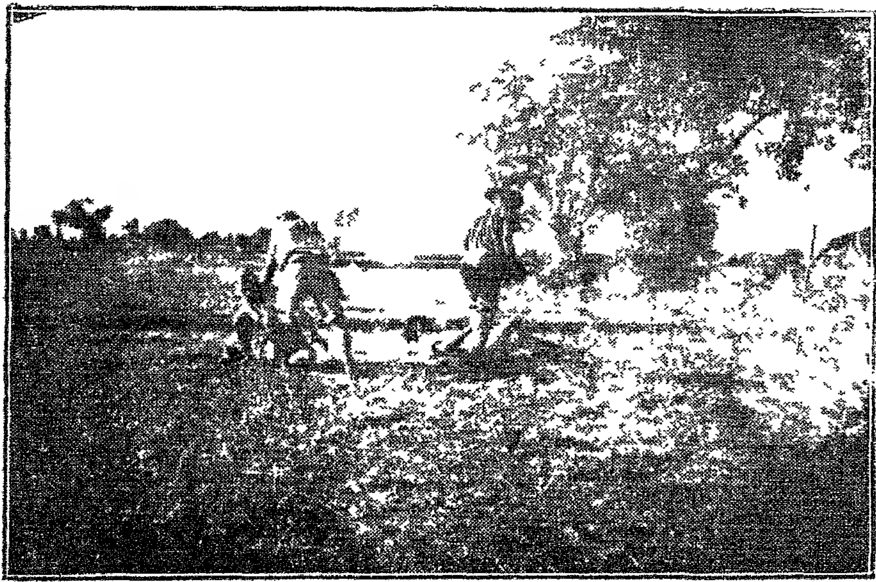
విదేశములనుండి [illegible] సిక్కులు అకాలీలు [illegible] గురుద్వారముల నాక్రమించుటకై [illegible] దళములను ఏర్పాటు చేసికొనిరి. ఈ దళములను (గుంపులు) అకాలీజత్థాలు-అని పేరుపెట్టిరి. గురుగోవిందసింహునికి [illegible] సిక్కుల [illegible] ఆస్త్రములను [illegible] సిక్కుమతమును సంస్థాపించుటకు [illegible] ప్రతిష్ఠను పూనిరో అట్లే ఇప్పుడును ఈ అకాలీజత్థాలుకూడ సమయము వచ్చిన ప్పుడెల్ల-తమ ప్రాణముల నైనను వదలుకొని గురుద్వారా ఉద్యమమును సాగించుటకు - పవిత్రమగు ప్రతిజ్ఞను బూనిరి. వీ రిట్లుండఁగ నిక నధికారవర్తులగు ప్రభుత్వపు పరివారము లిచుకుగల సామ్రాజ్యమును పరి వయ మొనర్చుచు వుతిథిగ్రములను లక్ష్యము సేయకయే తమ ఇంజనీరులు తయారుచేసిన ప్లానుచొప్పున కట్టడములను పడగొట్టించుట కట్టించుట మున్నగు [illegible] గడఁగిరి. ఈ సందర్భమునందు రికాబుగంజను చేరిన యొకగోడకూడ చిమకఁగొట్టఁబడినది. అకాలీలకుఁ ఇయ్యది ప్రాణతుల్యమైనపట్టు. వారియభావములందు దీనితో ఉజ్జ్వల కలిగినది; కనుక వారందఱును స్వధర్మరక్షణమునకై ఆతుర పడసాగిరి. 1920 సెప్టెంబరులో జతప్రియులలో ఒకదళము (గుంపు) ఏర్పడినది. ఈదళమువారి యుద్దేశ్య మేమనఁగా-మనము

AKALIS BEING BEATEN

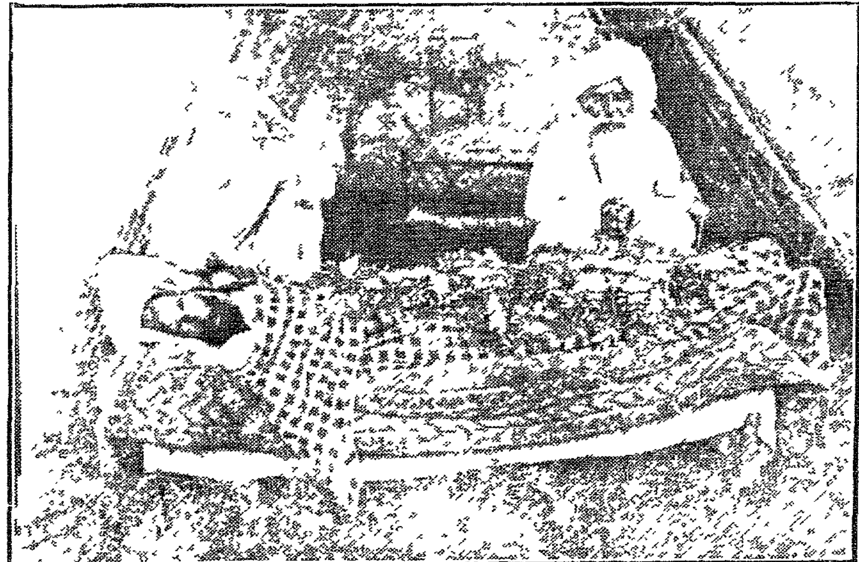
బాధపెట్టబడుచున్న అకాలీలు

TWO AKALIS BEING BEATEN

ఇద్దరు అకాలీలు కొట్టబడుచుండుట

MARTYR TARA SINGH WHO SUCCUMBED TO INJURIES

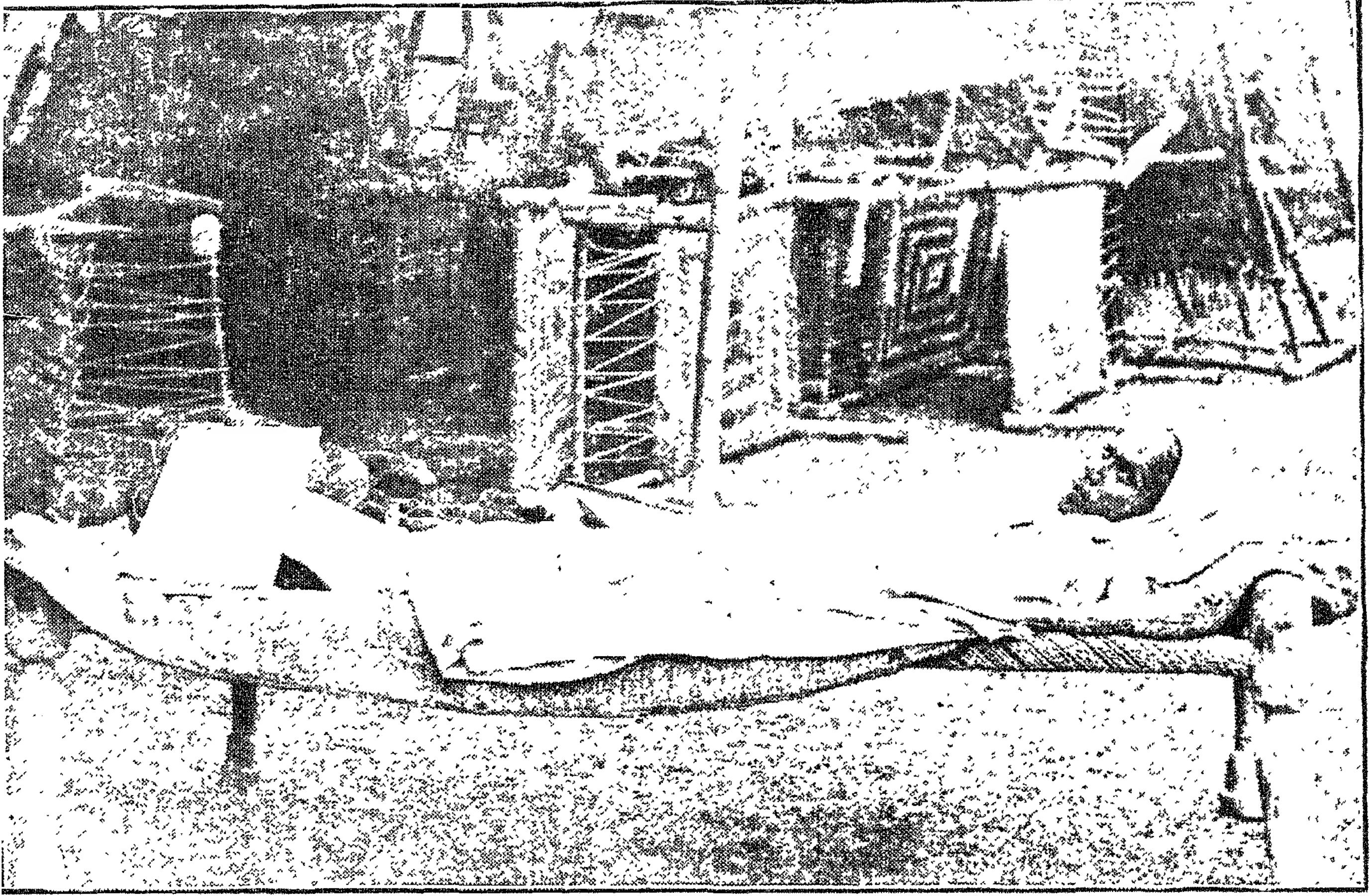
గాయములు తగిలి మృతినొందిన తారాసింగను అకాలీ వీరుడు

AKALIS LYING PROSTRATE AND UNCONSCIOUS AFTER THE BEATING

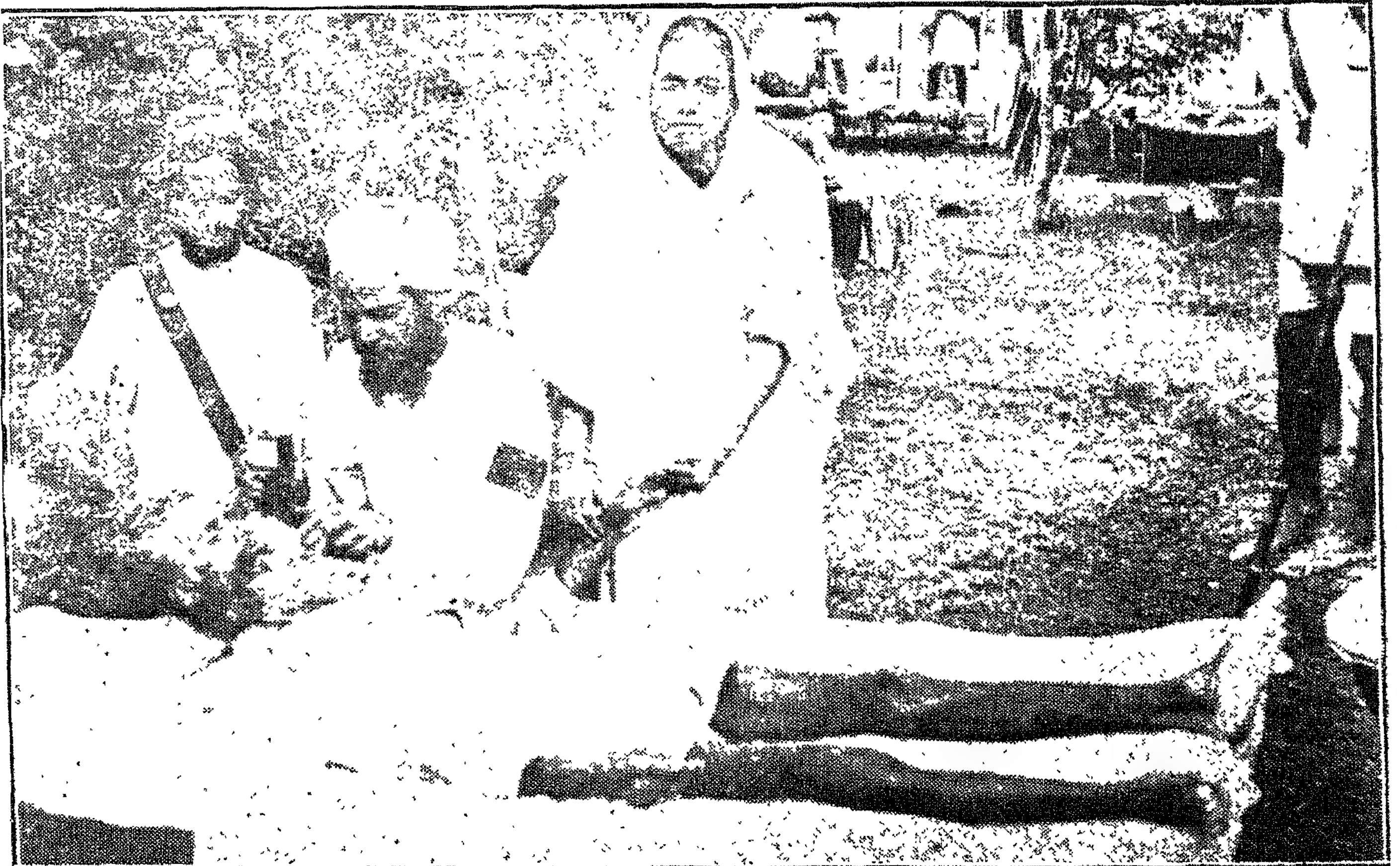
దెబ్బలు తగిలి స్మృతితప్పి పడియున్న అకాలీలు

AN AKALI WOMAN WHO RECEIVED SEVERE BEATING

దెబ్బలు కొట్టబడిన ఒక అకాలీ స్త్రీ

ANOTHER AKALI WOUNDED AND LYING UNCONSCIOUS

గాయములు తగిలి స్మృహాతప్పి పడియున్న మరియొక అకాలీ

చచ్చియైనను పోవలెను లేదా రికాబుగంజుకట్టడమును యథాస్థితిగ నిల్పనైనను నిల్పవలయును-అని. తక్షాలసావారు పశుబలప్రయోగమును ప్రదర్శించనున్నారు గనుక మనమే పశుబలము సిద్ధపరచవలయును-అని. అనుకొన్నట్టులే మరిప్రియులగుంపు స్థిరసంకల్పము, చేసికొన్నది సరిగా ఈసమయముననే కలకత్తాలో కాంగ్రెసుసభ జరుగుటయును సహాయనిరాకరణోద్యమము ప్రారంభించుటయును జరిగినవి. సిక్కులు నవంబరులో జరిగిన తమపరిషత్తులో బహుళసంఖ్యాకుల యిష్టము ననుసరించి ఈ అహింసాయుతి మగు సహాయనిరాకరణ సిద్ధాంతమును చేపట్టిరి. తక్షాలసాలు సహాయనిరాకరణమునకు విరుద్ధపక్షులు అయినను అకాలీపత్రికయందు మహాత్ముడు ఆలీసోదరులు మున్నగువారు సమ్మిళితులై యున్నందున-తక్షాలసాల ఆట లేఖయు సాగక-సహాయనిరాకరణాస్త్రము జయధ్వనులతో విజృంభించినది. క్రమముగా తక్షాలసాలకును అకాలీలకును కూడ కాలకును విశేషములనుండి ప్రత్యాగతులైన సిక్కులచేను నమ్మకము కుదిరి-తర్వాతముగా-లెను యీ యాంది కొనసాగుటయందు కేవలము అహింసాస్త్రముతోనే పని జరుపబడవలయునని నిశ్చయమునకు వచ్చిరి. ఆందోళనమునందుగూడ-హైకోర్టు లన్నిటినే యుండవలయునని నిశ్చయించి - గురుద్వారముపైని స్వాధికారమును స్థాపించవలయును. కాని శాంతిపూర్ణములగు ఉపాయములతో నిమిత్తమైన ఉపద్రవములు గాని రక్తపాతములు గాని లేకుండునట్లు-వారు వలయును. అకాలీజట్టులని ప్రసిద్ధమైన శిష్యసేవను ప్రత్యేకముగా మహంతులయొద్దకేగి-తొలుత-వారిని లోకప్రియమగు నగరీతిని- సాముపాఠములో బోధించి వశపరచుకొనవలయుననియు నిశ్చయించిరి జలియను వాలాబాగ్ హత్యలవలన ఉద్భవించిన యరాజకము వాలాపరిణాములు ఈసందర్భమున అకాలీలకు మంచి యనుకూలపరిస్థితులను ఒసగూర్చినవి. అహింసాత్మకమగు సహాయనిరాకరణము విజయము గాంచుటకు తగిన యంతప్రాణము జరిగినది.

ఇట్లు ప్రస్తుతము నిర్ధారణచేసికొని వీరమణులగు సిక్కులు ముందుగా సాగి, తక్షాలసాలు అమృతసరములోని స్వర్ణమందిరమున గూడ స్వాధికారమును సాగించిరి. ఈపరిస్థితులను చూచి పంజాబు దొరతనమువారు ఈబంధమును వదలించుకొనుటకై యోచించి పటియాలాసిక్కు మహారాజును తమచేతి కీలుబొమ్మనుగా చేసికొని ఈతని ద్వారాతో సిక్కులలోని కొందరిని కూర్చి ఒక కమిటీని ఏర్పరచిరి. ఈకమిటీలో 36 గురు సభ్యులుండిరి. పంజాబు ప్రభుత్వమువారు ఈ కమిటీవారి చేతులకు స్వర్ణమందిరవ్యవహారమును ఒప్పగింప దలచినారు. కాని అకాలీలదృఢనిశ్చయమునెదుట వీరి యెత్తు కొంచెమైనను సాగలేదు. సిక్కులు తమగురుద్వారా వ్యవహారములను ప్రభుత్వమువారేర్పరచిన కమిటీచేతుల కందిచ్చుటకు ఒప్పుకొనలేదు. కనుక అకాలీల స్థితిగతుల విచారణ సేయుటకై సిక్కుపరిషత్తు అతిశీఘ్రముగ 1920 అక్టోబరులో అమృతసరమున కార్యాచరణము జరిగినది. ఈసమావేశమునందే సమితిశిరోమణి యను శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితి స్థాపింపబడినది. ఇంతవరకును స్వవశములైన గురుద్వారాల విషయమున వ్యవస్థల నేర్పరచుటకును, తక్కినవానిని తమయధికారముక్రిందికి దెచ్చుటకును ప్రయత్నింపవలసినట్లుగా పైని పేర్కొన్న శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితిని నియోగించిరి. ఈరీతి ఏర్పాటు అయినది మొదలుకొని శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితియును అకాలీజట్టులును పరస్పరము కలసికొని సంపూర్ణోత్సాహముతో గురుద్వారాలను స్వాధీనపఱచుకొను కార్యమును నిర్వహింప పూనుకొనినవి.

రికాబుగంజు వ్యవహారముతో అకాలీజట్టులు చాల ప్రసిద్ధిపడసినవని ఇదివఱకే చెప్పినాము. నాటినుండి-అనగా 1921 ఫిబ్రవరివఱకును పంజాబు ప్రాంతములోని భిన్నభిన్న భాగములకు సంబంధించిన అనేక గురుద్వారాలపైని అకాలీలధికారము నెలకొనెను. ఈ గురుద్వారముల ఏర్పాటులు మహంతులనుండి పూజారులనుండి తప్పించి శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితివారి చేతులలో నిలిపిరి. 1921 జనవరిలో ఒక అకాలీజట్టు అమృతసరుజిల్లాలోని తారాతరణ గురుద్వారమును వశపఱచుకొనుటకు పోయెను. ఈ గురుద్వారములపైని ఇదివఱకు పంజాబు ప్రభుత్వమువారి యధికారముండెడిదని చెప్పియున్నాము గదా. ప్రభుత్వమువారి బలము నండగొని గురుద్వారముల పూజారులు అకాలీజట్టుతో కలహపడిరి. ఇరువాగులయందలి వ్యక్తులు హతాహతులైరి. ఆహతులసంఖ్య 24 ఉండెడిది. వారిలో 13 అకాలీలు 11 పూజారులు. ఒక అకాలీ గాయములవలన స్వర్గవాసి యయ్యెను.

నాన్‌ఖానా హత్యలు

ఇది జరిగిన పిమ్మటనే నాన్‌ఖానాహత్యాకాండపు ఘోరాంచకరమగు సంఘర్షణము గలిగినది. శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితి- "మార్చి మొదటి వారములో నాన్‌ఖానాయందు సిక్కుల గొప్పపరిషత్తు జరుగగలదనియును అందు పరిషత్తువారు నాన్‌ఖానా సాహెబుగురుద్వారాల ప్రబంధము మున్ముందు ఎట్లు జరుగవలెనని నిర్ణయింపబడునని యును" ఒక ప్రకటనను చేసిరి. ఈ ప్రకటనను విన్నవెంటనే గురుద్వారాల మహంతులకు పైప్రాణములు పైన నెగిరిపోయినవి. వారు ఇటు ప్రభుత్వమువారిని- అటు గాంధిమహాత్ముని- సహాయమునకై యర్థించిరి. కాని ఏవైపునుండి కూడ సంతోషాస్పదమగు నుత్తరము వారికి లభింపలేదు. మహంతులు ఈసందర్భమునందు చేసెడివాదమిది (నాన్‌ఖానా సాహెబ్ యొక్క గురుద్వారా, ఉదాసీమహంతులయొక్క కేంద్రస్థానము కనుక అకాలీసిక్కులకు దానిపై నధికారమును చెలాయించుటకు హక్కు లేదని)

ఇది యిట్లుండగా అకాలీలు నలువైపులనుండి గుంపులుగా వచ్చి గురుద్వారములను ఆక్రమించుచున్నారనువార్తలు చెలరేగినవి. ఈవార్తలవలన నాన్‌ఖానామహంతునకు చాలవిచారము కలిగి గురుద్వారాలసంరక్షణకై ఆయన స్వయముగా ఏర్పాటులను చేయసాగెను. అతడు సంరక్షణకై సైనికులను సిద్ధపఱచెను. శస్త్రధరులగు పఠానులను నౌకరులనుగా నియమించుకొనెను. ప్రాచీనపద్ధతులు గల సిక్కులను కొందఱిని చేరదీసి ఒక శిష్యసేవనుగా పంపుచు నందులో గురునానకువంశస్థులున్నారని సూచించుచు వారు డివిజనల్ కమీషన

నడుము కట్టుకొని అకాలీలు గురుద్వారములను ఆక్రమించినదొదలు ప్రభుత్వమువారు [illegible] కలుగును అని చెప్పుకొనిరి. అకాలీలను వేధించుటకై కమీషనరు [illegible] ప్రకటించిరి. [illegible] మూడు రెండువారములు ముందుగా - అనగా [illegible] 20-వ తేది ప్రాంతమున - [illegible] లక్ష్మణసింగుగారను [illegible] అకాలీ [illegible] ప్రదేశములకు పోదలచి నాన్కానాసాహిబు [illegible] లోని నాన్కానాయందలి గురుద్వారమునందు అర్చనలు చేయుటకై ఈ జత్తా గురుద్వారములోనికి ప్రవేశించెను. వీరందఱును [illegible] గురుద్వారాను ఆక్రమించుటకే వచ్చిరని అపోహపడి అచ్చటి మహంతు గల్లంతు చేసెను. నిష్కారణముగ జరిగిన యీ దౌర్జన్యమున 130 గురు అకాలీలు వీరస్వర్గమును నలంకరింపవలసివచ్చెను. ఈ మహాత్యాకాండవలన చాల మంది యుత్తేజితులైరి. అకాలీజత్తాలు ఒక్కొక్కటిగా నాన్కానా సాహెబును ప్రవేశింపసాగెను. సర్కారువారు [illegible] ప్రత్యుత్తరము [illegible] అకాలీలందఱును [illegible] నశ్యించిపోవలసినట్లుగా [illegible] ఇచ్చిరి. [illegible] గురుద్వారము [illegible] ప్రభుత్వము [illegible] 180 మంది అకాలీలు [illegible] నిర్బంధింపబడిరి. [illegible] మూడునాలుగు [illegible] ప్రభుత్వమువారు [illegible] అయిన [illegible] అకాలీల [illegible] ప్రభుత్వము [illegible] టకై వేలకొలది సిక్కులు అకాలీలైరి. [illegible] అకాలీలు తల్లోలనాలు అనుభవించుటకు అవాంతరములు గలవారం దఱును ఒక్కటిగ చేరి ఆందోళన చేయసాగిరి. కాలక్రమేణ మహంతులు మున్నగువారికికూడ ఈ ఆందోళనయూలమున [illegible] లు సంప్రాప్తము లయినవి. కాని వారికలన [illegible] లయినవి [illegible] జాలవయ్యెను.

ప్రభుత్వమువారి పోకడలు

అకాలీ ఆందోళనము రోజురోజుకు బలపడ జొచ్చెను. దీనిని పరికించి ప్రభుత్వమువారు చిత్రవిచిత్రపు నడకల నడవ నారంభించినారు. 1921 ఏప్రిలులో పంజాబు లెజిస్లేటివు కౌన్సిలునందు శాసన మంత్రి సిక్కుల మందిరములను గురుద్వారములను నడపించుటకు వ్యవస్థలకై ఒకబిల్లును ప్రవేశపెట్టెను. గురుద్వారములలో వివాదములు కలిగినప్పుడు వాటిని తీర్చి - చివరతీర్పు బయలువెడలి శాంతి చేకూరునంతవఱకును తత్సంబంధములైన కార్యభారము వహింపుటకును, ఒకబోర్డు ఆఫ్ కమీషనరుల స్వాధీనమునం దుంచవలయును ననియును, ఈ బోర్డులో ముగ్గురుసభ్యు లుండవలయు ననియును, ఈ ముగ్గురిలోను ఇద్దఱు సిక్కులను మాడవవారు ఎవరైన నొక వారిని [illegible] ఉండవలయు ననియును ఆయిద్దఱు సిక్కులు ప్రభుత్వమువారిచే నిర్వాచితులు కావలయు ననియును ఆ బిల్లులోని యుద్దేశములు. బోర్డుఆఫ్‌కమీషనర్లు చేయు పనులలో - ప్రత్యేకప్రత్యేకములుగ నున్న మందిరములయొక్కయును

గురుద్వారములయొక్కయును పూర్వపుచరిత్రము నన్వేషించి యధార్థములను [illegible] తెల్పవలసినట్లును, లగిన [illegible] మహంతులను సుధారకదళములను (Volunteers) సమాధానము కుదుర్చ వలసినట్లును, అట్లు సమాధానము కుదురనప్పుడు ఆ గురుద్వారమున [illegible] ఏర్పాట్లు చేసెదరో వారికి [illegible] గా నుండునో కనుగొనవలసినట్లును ఏర్పాట్లు గావింపబడెను. కాని యీబిల్లువలన ఏవరుపువారు కూడ సంతుష్టులు కారైరి. [illegible] నిర్ణయింపబడిన ముగ్గురుసభ్యులు కూడ సిక్కులచేతనే [illegible] కావలయు నని సిక్కులు కోరిరి. [illegible] దారులు [illegible] సంప్రదాయములతో [illegible] సిక్కులు ఈ బిల్లునందు [illegible] సంప్రదాయములను [illegible] నియమింప బడలేదు. [illegible] శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితివారు కూడ ఈబిల్లు నంగీకరింపలేదు. [illegible] యొకని [illegible] చేయబడలేదు [illegible] అందువలన [illegible] ప్రభుత్వమువారు [illegible] శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితి [illegible] ప్రతినిధి [illegible] ప్రభుత్వమువారి [illegible] 1921 లో శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితి [illegible] సిక్కుల [illegible] ప్రభుత్వమువారు [illegible] ప్రతినిధులు [illegible] 180 మంది సభ్యులతో శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితి ఏర్పడెను. ఇట్లేర్పడిన యీసమితి పంజాబు గవర్నరు [illegible] సిక్కుల [illegible] వలయు ననిఒక దెప్యుటేషను [illegible] ను. కాని ఇది నిరాకరింపబడెను. ఈనిరాకరణముయొక్క ఫలముగా 1921 ఆగష్టులో శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితియొక్క ప్రధానప్రబంధకసమితి [illegible] ఈ సమితి [illegible] యధార్థ [illegible] సహాయ నిరాకరణ [illegible] పూరింపబడెను. కౌన్సిలులో ప్రవేశించియున్న సిక్కుల [illegible] స్థానములకు రాజీనామాల నీయవలసిన దని తీర్మానించిరి. పంజాబు హైకోర్టునందు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరుగ నున్న సరదారు మహతాబు సింహోగరు - నాన్కానాయందు అకాలీలు నిర్బంధములపాలైయుండు చున్న కాలములో - తనయసమ్మతిని సూచించుచు ఉద్యోగమును వదలుకొనిరి. డిప్యుటేషను నిరాకరింపబడిన వెంటనే తనకు గల పంజాబుకౌన్సిలు [illegible] శాసనసభా [illegible] స్థానమునకు రాజీనామా నొసంగిరి. పిమ్మట వీరు సైనిదేరొక్కన్న సమితికి మంత్రిగ నెన్నుకొనబడిరి. ఈ దెబ్బతో ప్రభుత్వమువారు [illegible] నిర్బంధములకు [illegible] గిరి. శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితివారికి - స్వర్ణమందిరమును గుఱించిన వ్యవస్థను సర్కారువారిచే [illegible] స్వాధీనముచేసికొనదు - అని ఒక ఆజ్ఞను దయచేయించిరి. ఈయాజ్ఞకు ప్రత్యుత్తరముగా సమితివారిట్లు బదులుచెప్పుకొనిరి - స్వర్ణమందిరమునైన తాళముచెవులు [illegible]

సంపూర్ణమగు అధికారము కలిగియే యున్నది. ఇట్టిస్థితిలో సర్కారు వారిపక్షమున మేనేజరు దానిని స్వీకరింపవలయునో తెలియకున్నది అని. ఈప్రత్యుత్తరము రాగానే అప్పుడు స్వర్ణమందిరమునకు మేనేజరుగా నున్నవారికి-(వీరిప్పుడు శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితిలో నొక సభ్యుడుగ నున్నారు) మందిరమునకు సంబంధించిన తాళపుచెవులను ట్రెజరీని తమకు స్వాధీనము చేయవలసినట్లుగా ప్రభుత్వమువారు ఉత్తరువును పంపించిరి. మేనేజరుగారు డిప్టీకమీషనరుగారిచ్చిన ఈయుత్తరువును పాలించిరి. ఈసంఘటనముతో మరల పంజాబునందు భీషణకరమగు ఆందోళనము చెలరేగినది. పంజాబురాష్ట్రములోని అనేకజిల్లాలలో ప్రభుత్వమువారు 'ప్రజలు ఎట్టిసభలను ఆందోళనములను చేయరాదనియును, చేసినచో అయ్యవి రాజద్రోహసభలచట్టముక్రింద పరిగణింపబడు ననియును' ప్రకటించిరి. శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితివారిచట్టము నుల్లంఘించి సభలుచేయ యత్నించిరి. ఈయత్నములకు ఫలముగా ప్రభుత్వమువారు ఈసమితిసభ్యుల నందరిని నిర్బంధములపాలొనర్చిరి. కాని ఈనిర్బంధములకు తగ్గి- పేరులేకుండ నశించిపోవలసిన అకాలీలయుత్సాహము ఎక్కువగా చెలరేగినది. సమితియొక్క సభాధ్యక్షులన ఒకరితరువాత నొకరినిగా ఏర్పడినవారిని- నిర్వురిని నిర్బంధించి శిక్షించిరి. సిక్కులలో - ప్రతిపిల్లవాడును పిల్లయును, అనువారు వగరాని ఖడ్గములను బహిరంగముగ చేపట్టి సారంభించిరి. ఖడ్గము లన్న ఖడ్గములా! తళతళమను వాదులతో చూచినంతనే ఒడలు గగుర్పొడుచునట్టివి! స్థితి భయంకరమైనది. ఈ ఆందోళనపుగాలి సిక్కుసేనాశిబిరములపై గూడ వీచినచో దుస్సాధ్యమగు స్థితి యేర్పడునని ప్రభుత్వమువారు భయపడిరి. 1922 జనవరిలో వారు ప్రబంధకసమితివారికి-స్వర్ణమందిరపుతాళము చేతులు కోర్టుద్వారములలో- అనగా కోర్టువారి అధికారమును స్వీకరించి తమస్వాధీనముగా- స్వీకరించెదరేని- ప్రభుత్వమువారు ఇట్టిషరతులతోను నిమిత్తము లేకుండనే నిర్బంధితు లయిన అకాలీల నందరను వదలుదుము-అని చెప్పి పంపిరి. ప్రభుత్వము పంపిన యీసందేశమునకు వెనుకటి సమాధానమునే వారు జవాబుచెప్పిరి. ప్రభుత్వమువారేమనుకొనిరో ఏమో, ఏమియును మాటపంతియు లేకయే 17 జనవరినాడు అకాలీల నందరను వదలివేసిరి. 20 వ తేదినాడు స్వర్ణమందిరపుతాళపుచెవులను వాపసు ఇచ్చిరి. కాని అకాలీలు-అకాలీలకు తోడ్పడినవారను కారణమున నీహిందువును నిర్బంధములపాలొనర్చితిరో ఆతనిని సైతము వదలునంతవరకు-ఇందుల కొప్పుకొనము అని జవాబిచ్చిరి. ప్రభుత్వమువారు మారుమాటాడకుండ నీహిందువును గూడ ఫిబ్రవరి 11 తేదిని వదలిరి. ఇంతియేగాక మామూలగు కృపాణములకును ఖడ్గములకును (తల్వారు) ఎట్టిభేదమును లేదు గనక సిక్కులు నిరభ్యంతరముగ తల్వారులను ధరింపవచ్చు ననియును ప్రకటించిరి.

ఈతీరున అకాలీలు ప్రభుత్వమువారిని ముప్పతిప్పలకు గురిచేసి లోబరచికొనిరి. ఇట్లు ఓడిపోయినను ప్రభుత్వమువారు తమకుటిలనీతిని విడచినవారు కారు. శిరోమణిగురుద్వారా ప్రబంధకసమితివారి చేత నవీనముగ గురుద్వారాబిల్లు నొకదానిని సిద్ధము జేయింపవలయు నని వారు (ప్రభుత్వమువారు) మరల యత్నింపసాగిరి. ఒకవైపున ఈయత్నములు సంధానరూపమున సాగుచునే యుండగా-నింకొకవైపున లాహోరు హైకోర్టువారు నాన్కానామహంతునకు ఉరిశిక్షను విధించి అజన్మము ద్వీపాంతరవాసశిక్షకు పంపిరి. ప్రభుత్వమువారు పైకి తియ్యని మాటలు పల్కుచు గొంతుల కోయుచున్నారని ప్రజలలో నొకవార్త వెలవడెను. ఇది ఇట్లుండ నిందులకు తోడుగా 13 జిల్లాల డిప్యూటీకమీషనరులకు రహస్యపుటుత్తరువులు పంపబడిన వనియును, అందు ఎటులైనను చేసి అకాలీ ఆందోళనము నెట్లయినను అణగద్రొక్కవలయు నని యందు వ్రాయబడె ననియును తెలియవచ్చినది. దీనితో సమితివారు క్రుద్ధులై- అదివరకు బిల్లువిషయములో చర్చించుటకై రమ్మని తమకు 1922 ఏప్రిలులో జారీసేయబడిన యుత్తరువును సైతము నిరాకరించి- ప్రభుత్వమువారి గురుద్వారాబిల్లుతో ఎట్టితోడ్పాటును పెట్టుకొనకయే సహాయనిరాకరణము నవలంబింపవలయునని నిశ్చయించుకొనిరి. దీనితో ప్రభుత్వమునకు తల వెఱ్ఱెక్కి- అకాలీల నందరిని వదలిరి. కాని ఈమధ్యనే గురుకాబాగు సంఘటనములు తలచూపి నమాల వారి నస్వస్థచిత్తులనుగా నొనర్చినవి.

గురుకాబాగుసందర్భములను వర్ణించుటకు ముందు గురుద్వారాల సగరాలనుగూర్చి ఒకింత చెప్పుట యుక్తము. మహంతులయొక్క దురాచారాదులట్లుండగా గురుద్వారాల ఏర్పాటులలోని అకాలీసిక్కులకు సహజధారి సిక్కులకు మతవిషయములలో చాలభేదములుకూడ నున్నవి. గురుగోవిందసింహునికి తొలుతటి తొమ్మండ్రుగు గురువుల సమయములు కలరు. వీరు అనేకవంశాలలో హిందువులను పోలియుందురు. హిందువులదేవాలయములలో గ్రంథసాహెబును పారాయణము చేయుదురు. సహజధారుల ధర్మశాలలలో హిందువుల దేవతావిగ్రహములకు ప్రత్యేకముగా ఒకస్థానము ఏర్పాటుచేయబడి యుండును. ఉదాసీలు నిర్మలవర్ణులు. వీరికి హిందూమతముపై నభిమానము కలదు హిందూ సదాచారముగా మందిరములమీద మహంతులకు అధికారముండును. పారాయణాదులు మహంతులయొక్కయు సంప్రదాయములయొక్కయు నియమములచొప్పున జరుగుచుండును. గురుద్వారాలు స్వాధీనము గల సహజధారులు ఈపద్ధతితోనే పని సాగింతురు. కాని అన్ని గురుద్వారాలలోను ఒక్కమోస్తరుగా పని జరుగవలయునని అకాలీల ఉద్దేశము- అకాలీలు పదిమందిగురువులకును ఆశిష్యు లయినందున అన్ని గురుద్వారములలోను పూజాపాఠములను చేయుటకును తమకు అధికారము కలదందురు. నిర్మలఉదాసీసంప్రదాయులవమహంతులు ఇందు కొప్పుకొనరు. కనకనే సిక్కులయొక్క అన్ని గురుద్వారాలపైన శిరోమణి గురుద్వారా ప్రబంధకసమితికి అధికారము ఉండవలయు నని వారిపట్టుదల. గురుకాబాగుసందర్భము లన్నియు పాఠకులు వార్తాపత్రికలలో చదివియేయుందురు. అమృతసరునకు 9 మైళ్లదూరమున ఈశాన్యమున గురుకాబాగు అని ఒకగ్రామ మున్నది. ఈగ్రామమునందే సిక్కులమతగురువగు అర్జునదేవునియొక్కయు హరగోవిందునియొక్కయు స్మారకచిహ్నములుగా రెండుగురుద్వారాలు నిర్మింపబడినవి. 1921 లో శిరోమణిగురుద్వారాప్రబంధకసమితివారు వీనిని తమయధికారములో ఉంచుకొనిరి. అప్పటినుండి ప్రతి అమావాస్యకు అక్కడ సభలు జరుగసాగినవి. కడచిన ఆగస్టు 20-వ తేదిని లంగరుచేయుటకై గురుద్వారాల ఆశ

రణమునుండి కట్టెలను కొట్టుకొనివచ్చి రను అపరాధమును మోపి 5 గురు అకాలీలకు ఆఱుమాసములు కఠినదండనను ప్రభుత్వమువారు విధించిరి. ఇది జరిగినతరువాత ఆగస్టు 22-వ తేదిని జరిగిన సభలో అకాలీలందఱువేరి గురు ద్వారా ఆవరణములో కట్టెలు కొట్టుటకు వెళ్లవలె ననియు నప్పుడు ప్రభుత్వము వారు ఎంతెంత కఠినదండనలను విధించినను నగుమోములతో భరింపవలె ననియును తీర్మానించుకొని పనికి పూనుకొనిరి సరి. ఈ తీర్మానము జరిగినవెంటనె కార్యమున నారంభించి కట్టెలు కొట్టుటకు ప్రారంభించిరి. పోలీసులు-వారిని పట్టుకొని-కట్టి-కొట్టి-నిర్బంధింప సాగిరి. తరువాతి సమాచారములు పాఠకు లెఱిగినవే. అకాలీలు గురుకా [illegible] వెళ్లు నప్పుడును- పోయి కట్టెలు కొట్టబూను నప్పుడును- సైనికులు వారిని అడ్డు కొని- అసురభావముతో- స్మృతి తప్పి పడిపోవునంతవఱకు కొట్టి కొట్టి కూల్చుచుండెడివారు. అయినను అకాలీజట్టులు కొంచెమైనను జంకక కొంకక - శాంతమును వీడక - గంగాప్రవాహమువలె [illegible] గా- పిల్లలు పెద్దలు ఆడువారు మగవారు అను భేదము లేకుండ [illegible] లుగా వచ్చి పడుచు నేయుండిరి. ప్రభుత్వమువారు [illegible] సహనమూర్తి గల [illegible] వారిని [illegible]. అకాలీలు ఆనాటనుండి దెబ్బలు లేకుండ [illegible] అరెస్టుచేయబడుచుండిరి. [illegible] సైగా [illegible]. కొంద ఱుప్రాణములనుగూడ కోల్పోయిరి. ఈసంఘర్షణము ఇంకను నడుచుచు నేయున్నది. అరెస్టు చేయబడిన అకాలీల మొత్తము నాలుగువేలపై బడియున్నది. మాపాఠకులకు గురుకాబాగు [illegible] చిత్రపటములలో [illegible] అందించుచున్నాము. అమృతసరమునుండి గురుకా బాగునకు వెళ్లి కట్టెలు కొట్టబోవు అకాలీజట్టుల చిత్రపటములు ఇందు మొట్టమొదట ఇయ్యబడినవి. [illegible] సైనికులు కొట్టిన దెబ్బలవలన వారు ఎట్లు స్మృతి తప్పి పడిపోయినది [illegible] సమాచారములను తెలుపుపటము [illegible] అకాలీలకు [illegible] చేయుచున్న విధానము తెలుపు పటములు ఇయ్యబడినవి.

ఆంగ్లేయుల రాజ్యనిర్మాణము

శ్రీ మంత్రిప్రగడ వరేశ్వరరావు శర్మ గారు

వచ్చిరి మూలవాద లగు । వర్తకులై స్వహితాభివృద్ధికై
పెచ్చుగ కార్యము ల్జరిపి । పిమ్మట మన్నెల [illegible]
దెచ్చిరి [illegible] । [illegible] కల్మి [illegible]
కిచ్చిరి డబ్బు, బుచ్చుకొని । కిష్టపుపట్టము [illegible]! దారల్.

సీ. ఆంగ్లేయు లెవరైన । [illegible] లి, [illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible] యే । [illegible]
[illegible] । నిలుపరా
యింగ్లీషు చరిత్రను । [illegible] చో, బ్రిటిషు గాని [illegible].

గీ. సంఘబావంబు [illegible] । [illegible] కొల్లి । కొంప లమ్ము
కొనుచు జీవించు మ [illegible] । గౌరవముగను, [illegible] నాయకుఁడవు వారు.

ఉ. లంచము లీయలేము ప్రజ । లం [illegible] దీయరాము మా
కించలు [illegible] ప్రభు । కీర్తికి వన్నెను తేరాము మీ
రెంచి మదీయపైంధవుల । రిక్తుల [illegible] నాయకోము మా
కుంచితనాబె మాకు జయ । మంచు [illegible].

ఉ. [illegible] బాలహింసలు వి । [illegible] పట్టము లెవ్వియోరున్
[illegible] పూర్వ మెవ్వరును । [illegible] యా [illegible]
ర్మాణమునందె నిట్టివి సు । [illegible] లెల్లను [illegible], మా
మానము దొంగిలించిరి ప్రభ్రమాదము [illegible] విడకెట్టచేన్.

ఉ. భారతపుత్రకుల్ మిగుల । భక్తిగనుందురయేని, గాంధియే
ధీరుడు శాంతమూర్తి వినుతింపగ మాధవుడైనయేని, మా
కోరెడిధర్మమే జయము । కోరికమాట నిబద్ధమేని, యీ
నూరప్రచటము లడగి । కూర్చిని మాకు స్వరాజ్య మబ్బుతన్.

TWO STRIKING PHOTOGRAPHS OF UNHAPPY AKALIS BEATEN BY THE SOLDIERS

సోల్జర్లచే కొట్టబడిన అకాలీలు

Sriyut Patri Anantha Rao

శ్రీయుత పత్రి అనంతరావు

Sriyut Bhattiprolu Sooryaprakasa Rao

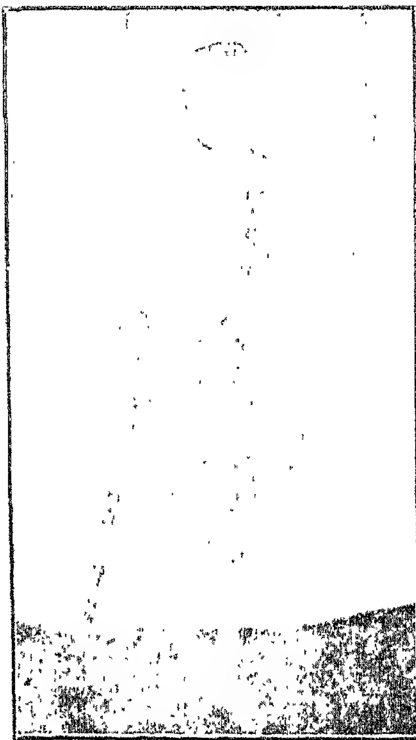
శ్రీయుత భట్టిప్రోలు సూర్యప్రకాశ రావు

Sriyut Kala Venkata Rao

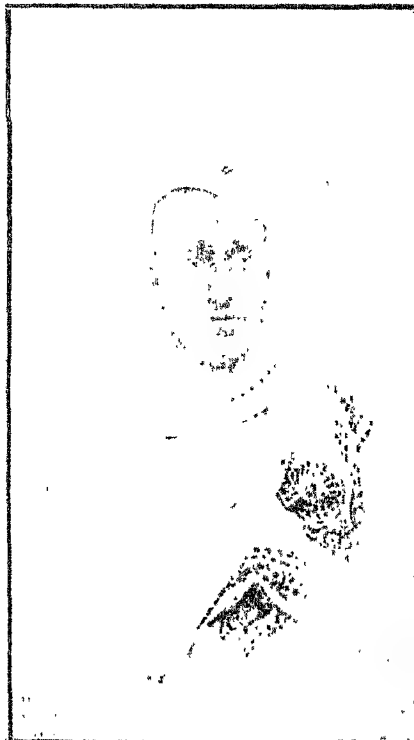
శ్రీయుత కళా వేంకట రావు, బి. ఏ.

Sriyut Kola Venkatappayya

శ్రీయుత కోలా వేంకటప్పయ్య

Sriman Madabhushy Rangacharyulu

శ్రీమాన్, మాడభూషి రంగాచార్యులు

Sriyut Katikaneni Kalyana Raw

శ్రీయుత కటికనేని కళ్యాణ రావు

గయా కాంగ్రెసు

భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య పంతులు గారు

గయా మహాసభ జయప్రదముగ జరిగిన దని వార్తా పత్రికల వలనను, గయకు వెళ్లి వచ్చిన ప్రతినిధుల వలనను తెలిసికొను చున్నాము. కాని యీ జయముయొక్క స్వభావ మెట్టిది? కేవలము వాగాడంబరముతోడను, తోరణములు మంటపములు మహాసభలు అంగళ్లు సంకీర్తనలు కోలాటములు ప్రదర్శనములు మున్నగువానితోడను, గలుగు జయమా లేక చిత్తశుద్ధి త్యాగము పవిత్రత మున్నగువానితో కూడినదా? గయయొక్క విజయము గాంధియొక్క విజయమే. గాంధియొక్క విజయము ధర్మముయొక్క విజయమే. ధర్మముయొక్క విజయమే స్వరాజ్యము. ఇంద్రప్రస్థము నందు ఒకప్పుడు - అనగా - గతవత్సరము నవంబరు 24-వ తేదిని - గాంధి యింకను స్వేచ్ఛగా నున్నప్పుడే - రాజసిక వృత్తిలో నిమగ్నులైన రాజకీయధురంధరు లెల్లరు స్వాతంత్ర్యమార్గ మెద్ది యని యోచించుచుండగా నిందుకు ప్రత్యుత్తరముగ సత్యమే స్వాతంత్ర్యసాధన మని గాంధి పలికెను. కాని ప్రజ లట్టి తాత్పర్యమును గ్రహింపక వారి ధర్మోపదేశమును తిరస్కరించుచు వివాదపడిరి. దేశీయమహాజనసభ యొక్క లక్ష్యమును, అనగా నుద్దేశ్యమును నిర్వచనము చేయు వాక్యమునందు శాస్త్రసమ్మతమైనట్టియు - శాంతియుత మైనట్టియు - సాధనములవలన స్వరాజ్యసంపాదనము చేయుట - అనునపుడు శాస్త్రసమ్మతమైన అను పదమునకు ధర్మబద్ధమైన అనియే అర్థమని గాంధి ఢిల్లీలో నుడివినపుడు ఒక తెగవారు వీరిని హేళన చేసిరి. ధర్మబద్ధమైన అన్నను, సత్యసంధతతో గూడిన యన్నను ఒక్కటే యర్థము. ఇట్లు కొంత చర్చ జరిగిన పిమ్మట ఆంగ్లభాషయందు లెజిటిమేట్ (Legitimate) అను పదప్రయోగముతో సంతుష్టి చెంది యెవరిభావముతో వారు ఇరుతెగలవారును వీడిపోయిరి.

రాజకీయప్రపంచమునందు భారతదేశమున రెండు మతములవారును ఏర్పడి ఎవరిభావములను వారు పోషించుకొనుచు లోలోపల పరస్పర వైమత్యములు లేకపోయినను పరస్పర వైమనస్యములతో నైన గత సంవత్సర మంతయు పనిచేయుచుండి రని కలకత్తాయందు జరిగిన అఖిలభారతసంఘసభయందును గయయందు జరిగిన దేశీయమహాజనసభయందును స్పష్టమయ్యెను. ఒకరు గాంధిగారిచే నుపక్రమింపబడిన నూతనతత్త్వ నిర్దేశమునందును, తమ భక్తివిశ్వాసముల నుంచి ధర్మపథమును తప్పక, ఆవేశాగ్రహములను వదలి స్వరాజ్యసంపాదన చేయవలె నని పట్టుదలతో నుండిరి. రెండవ తెగవారు రాజసికమనస్కులై దేశమును పలువిధముల బాధపెట్టు ఈ దొరతనమువారి మీదను ఆంగ్లప్రజలమీదను ఆంగ్లదేశముమీదను కసి యెట్లు తీర్చుకొనవలె ననియు యోచించుచున్నారు. మొదటివారు జాతీయపునర్నిర్మాణమునకై పాటుపడుచుండగా రెండవవారు విజాతీయదండన నుద్దేశించుచున్నారు. గాంధియనుచరులు సాంఘికజీవనము నంతయు విప్లవము గావలయునని యత్నించుచుండగా దాసు అనుచరులు దొరతనముపై తిరుగుబాటును సంఘటన చేయుచున్నారు. ఉభయులయొక్క లక్ష్యమును ఒక్కటే—స్వరాజ్యము. ఉభయులయొక్క సాధనములుకూడ నొక్కటే — అసహాయవాదము. కాని ఆచరణమార్గములు మాత్రము భిన్నములు. మొదటి తెగవారు చిత్రించుకొనిన అసహాయవాదస్వరూపము ఒకటి రెండవవారిది మఱియొకటి. వీటియొక్క స్వరూపములు-రూపురేఖావిలాసములు- కళలు- సౌందర్యములు - వేఱువేఱు. ఇందువలననే కలకత్తాయందును గయయందును వీరలకు తీవ్రముగు నభిప్రాయభేదములు గలిగియుండెను.

ఈయీ తారతమ్యములు ఆయా తెగలవారి కార్యక్రమపరీక్షవలన తెలియగలవు. స్వరాజ్యము కేవలము రాజకీయవిమోచన మనియును బ్రిటిషువారి బానిసత్వమునుండి తప్పించుకొనుటయనియును ఇట్టి బానిసత్వమున మనల నుంచు బ్రిటిషువారి కెట్లైన హానిని ఇబ్బందిని కష్టమును గలిగించుట ధర్మమనియును తలంచువారు, బ్రిటిషు వస్తుబహిష్కార మావశ్యక మనియు,

శాసనసభాప్రవేశముఁ గావించి శాసనసభలను భగ్నము
చేయవలె ననియును స్థానికస్వపరిపాలనసంస్థలలో మన
ము చేరి వానిని మనము మన ఉద్దేశ్యములకు వినియో
గించుకొనవలయుననియును పాఠశాలలబహిష్కారమును,
న్యాయస్థానముల బహిష్కారమును కేవల ఆదర్శప్రాయ
ములే కాని, ఆచరణీయములు కావనియును నుడువు
చున్నారు. రెండవ తెగవారు బ్రిటిషు వస్తుబహిష్కార
ము వలదనియును అందుచేత విదేశవస్తుప్రవేశము ద్వారా
గముగ జరుగుచుండు ననియు, విదేశవస్త్ర బహిష్కార
మును ఉభయ తెగలవారును సమర్థించుచున్నను సామా
న్య జనుల మనంబులందు, బ్రిటిషువారికి నష్టమును గలి
గించుటయే ముఖ్యముగ గన్పించుటచే జపానుపట్టులు
జర్మనీచెక్కులు బెల్జియం చీటీగుడ్డలు మున్నగువానిని
జనులు ఉపయోగించుట తటస్థించి, ఖద్దరుమీద మన
ముంచిన ప్రాధాన్యము తగ్గిపోగలదనియును బ్రిటిషువారిని
దండించుటయును కలవరపఱచుటయును నష్టపఱచుటయు
మన ఉద్యమముయొక్క ఫలితము అయితే అయియున్న
ను, ఉద్దేశ్యములు కాని లక్ష్యములు కాని కావనియును
శాసనసభలలో ప్రవేశించి, నిరంతర ప్రతిఘటనము
గావించుటకూడ నొక విధమగు కో-ఆపరేషను అగును
గాని, నాన్ కో-ఆపరేషను గాదనియును స్థానికసంస్థల
లోనికి ప్రవేశింపగోరువారికి యధాపూర్వముగ సం
పూర్ణస్వాతంత్ర్యమున్నను, అందు ప్రవేశింపవలయునని
తీర్మానించుట మన ఉద్యమమునకు అసమంజసముగ
నుండుననియును భారతజాతీయతకు పునాదియగు జాతీయ
విద్యను పంచాయితీలను పోషింపవలయునన్న దొరతనము
వారి కళాశాలలను న్యాయస్థానములను బహిష్కరింప
వలయు ననియు, రెండవ తెగవారి యభిప్రాయము.

ఇట్లు అసహాయోద్యమమునకు రెండు స్వరూప
ము లేర్పడినట్లు కలకత్తాలో జరిగిన అఖిలభారత దేశీయ
మహాసభోపసంఘమునందు వెల్లడియై, గయమహాసభ
యందు ధ్రువపఱుపబడెను. కావున గయయందు రెండు
తెగలవారును ఎక్కువ విస్పష్టముగను వివరముగను విడి
పోయిరి. వీరియుభయులకు రాజీకాని సమ్మేళనముకాని
ఎట్లు గలుగవలయునో తెలియకున్నది. ఎవరికి వారు తమ
భావములే సక్రమము లైనవని తలంచుచు, ఎదుటివారి
భావములను కొందఱు ఉపేక్షతోను, మఱికొందఱు
నిర్లక్ష్యముతోడను, మఱికొందఱు అసూయతోడను
జూచుచుండిరి. కాని ఎవరిభావములు వారికి మనస్ఫూర్తి
గను నిష్కల్మషముగను దేశహితైకము లని తోపక
పోలేదు. ఆ విషయమును గూర్చి ఇంచుకైన సందియ
పడుట భావ్యము కాదు. మన బాధవలన ఎదుటివానిని
మనము ధర్మపథములోనికి త్రిప్పవలయుననువారు అహిం
సాతత్త్వముయొక్క సంపూర్ణస్వరూపమును గ్రహించి,
ఆ మార్గమును వదలరాదని తలంచుచు, ఛాందసు లని
పించుకొనిరి. అహింసాతత్త్వము భౌతికప్రపంచధర్మ
ములకు విరుద్ధ మనియును మనము బాధపడుట మన
చేతునకే కారణమై ఎదుటివాని శ్రేయస్సును పెం
పొందించునే గాని మనకు రాజకీయవిమోచనము
గల్గింపజాల దనియును ఎదుటివానిని బాధపెట్టుటయందు
తప్పేమియు లేదనియును రెండవ తెగవారి అభిప్రాయమై
యుండెను. ఈ రెండు తెగలవారికిని పొత్తుకాని, సమ్మే
ళనముకాని కుదురుట కెట్టి సాధనమును లేకపోవుట
యందు ఆశ్చర్య మెద్దియు కానంబడదు. పరుగెత్తుచున్న
రైలుబండికిని, నిలిచియున్న నేలకును రాజీ తాత్కాలిక
సంపర్కమున నే యున్నది. కాని, నిరంతరసంపర్క
మెచ్చట నుండజాలదు. అట్లే ఒకసాధనమునుండి బయలు
వెడలి భిన్నదిక్కులకు ప్రయాణము సలుపు ఇరువురకు
గమ్యస్థానము ఒక్కటియే కావచ్చును. గాని మార్గములు
కలియజాలవు. ఇదియే గయలో గల్గినచిక్కు. వీరి వీరి
మార్గము లంతెంత భిన్నములుగ నుండెనో యనుటకు
ఇంకను అక్కడ గల్గిన (situations) సందర్భములయొక్క
వివరములను మన మించుక పరిశీలింపవలయును.

అన్నిటికన్న ప్రధానమైన విషయము శాసనసభ
లకు వర్తించునది. ఆ సందర్భములో గాంధియుక్తు
లెల్లరు ఒక్కపట్టుమీద నుండిరి. ఎదుటివారు భిన్నాభి
ప్రాయులై, కలకత్తాలోను గయలోను తమతమ భావ
ములను వెల్లడించిరి. మహారాష్ట్రులు మొదటినుండియు,
అనగా స్పెషల్ కలకత్తా నాగపురం అహమదాబాదు
సభలలోనెల్ల, శాసనసభలలో ప్రవేశించి, అక్కడి యధి
కారములను జాతీయవాదుల స్వాధీనము చేసికొని మిత
వాదులను పదభ్రష్టులను గావించి, దేశహితైకమార్గముల
లోనికి పరిపాలనమును మఱలింపవలెననియే చెప్పుచు
న్నారు. వీరిలో జయకరుగారు, కేల్కారుగారు, మూంజి
గారు, అభయంకరుగారు, అణెగారు, ప్రధానపురుషులు.
కాని కేల్కారుగారు, కలకత్తాలోను విస్పష్టముగ కూడ

మనము ఎన్నికలలో పాల్గొనవలయు ననియు, అటుపిమ్మట 1923-వ సం॥ డిసెంబరులో జరుగు దేశీయమహాసభ నిర్ణయించురీతిని నడచుకొనవలయు ననియు, భావమును వెలిబుచ్చినారు. ఇదంతయు ఒకమతము. పిమ్మట మోతీలాల్ నెహ్రూగారు కేల్కారుగారి మతమును అవలంబించి- ఆపట్టుమీదనే- కలకత్తా (నవంబరు) సభను గయసభను నడిపించినారు. నిజముగా నెహ్రూపండితుని భావమే కలకత్తాలో కేల్కారుగారిని అవలంబించినది. ఇది ఇట్లుండగా దాసుగారు మొదటినుండియును- అనగా జైలునుండి వచ్చినదాదిగ- మనము సభలలో ప్రవేశించి మన స్వరాజ్యప్రణాళికను వారికి దెలిపి అందుకు వలయు ప్రాతిపదిక ప్రయత్నములను దొరతనమువా రంగీకరింపనిచో, మనము ఈ శాసనసభలను భగ్నము చేయవలయునని చెప్పియున్నారు. ఇందులో వారెట్టి మార్పును గావింపలేదు. డిసెంబరు 1923 వఱకు మన కర్తవ్యము నిర్ణయింపరాదని చెప్పినను, లేక ఈలోపుగనే దాసుగారి సూత్రము ప్రకారము నిర్ధారణ చేసికొనవలయు నన్నను, శాసనసభలలో బ్రవేశించుట యనునది మొదటి సోపానముగ గన్పించుచున్నది. ఇందులను గూర్చిన చర్చల వివరములు దేశమున కంతకును దెలియును. ఒకసారి ప్రవేశించిన పిమ్మట ఎట్టి ఆపదలు సంభవించునో, మొదట మన వాదపువారు మెజారిటీగ నుండగలమా అథవా అట్లున్నచో మన శపథముమీద నిలబడగలమా అను సంశయములు అనేకులకు గల్గెను. దొరతనమువారిచే ప్రసాదింపబడు గౌరవములు పదవులు మెండు. అందుచే వారి యాకర్షణచే లొంగిపోగలవారు చాలమంది యుండవచ్చును. మఱియు మద్రాసు బొంబాయి రాజధానులలో ప్రబలియున్న జాతిమతభేదములలో అసహాయవాదులకు మెజారిటీ స్థానములు లభించుట చాలకష్టము. ఒకవేళ లభించినను ఎన్నికపదవులలో ఎక్కువ స్థానములు లభించునే గాని, మొత్తముమీద శాసనసభాపదవులలో మెజారిటీ రాజాలదు. చెన్నపట్టణములోని 127 స్థానములలో 97 మాత్రమే ఎన్నిక స్థానము లున్నవి. ఇందులో 5 జమీందార్లకు, 5 వర్తకులకు, 5 క్రైస్తవులకు, 13 మహమ్మదీయులకు, 1 ప్లాంటర్లకు, 1 విశ్వవిద్యాలయమునకు, 67 జిల్లాలకు కలగాపులగముగ నున్నవి. కాంగ్రెసువిచారణసంఘము నెదుట నియ్యబడిన సాక్ష్యమంతయును ఈ 97 లో మెజారిటీ రావచ్చునని చెప్పియున్నారు. కాని, 127 లో మెజారిటీని గూర్చి ఎవరును అభయహస్తమును ఇచ్చియుండలేదు. ఆశపడను లేదు. అట్టి సందర్భములో అసహాయవాదులకు 97 లో 50 స్థానములు వచ్చినను, 127 లో 50 పోను మిగిలిన 77 స్థానములను దొరతనమువారి స్వాధీనములోని మనుష్యులచే నింపబడుచు వారి సౌకర్యములను నిర్విఘ్నముగ జరుపుటవారి వగును. పరిస్థితులు ఇట్లుండగా, అసహాయవాదులు శాసనసభలలోఁ జేరి, గవర్నమెంటునకు "కోరం" లేకుండ జేయుదమనుట కేవలము అనాధారభూతముగ గన్పించెను. అందుచే దక్షిణ భారతీయ లెల్లరును ఈ పద్ధతిని నిరోధించిరి. ఉత్తర భారతీయులకు ఈ చిక్కులు లేవు. కాని అస్సాములో బంగాళాలో ప్రయాగరాష్ట్రములో గూడ తాలూకాదార్లు, జమీందార్ల సంఖ్య హెచ్చుగ నున్నది. అచ్చట గూడ ఎన్నికస్థానములలో మెజారిటీ రాగలదని ఆశించిరి. గాని, మొత్తపు సంఖ్యలో అధికభాగము వచ్చును అని ఎవరును ఆశింపలేదు. అందుచే శాసనసభాప్రవేశవాదుల వాదము ఎంతయును దౌర్బల్యముగ గన్పట్టెను.

ఈ పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములు కలకత్తాయందును, గయయందును వివరింపబడిన పిమ్మట, గయలో శ్రీనివాసయ్యంగారి సవరణ ప్రధానస్థానము నావహించెను. ఇందు ముఖ్యాంశ మెద్ది యనగా మనము ఎన్నికలలో పాల్గొని సభలలో ప్రవేశింపకుండవలయుననియే. అప్పుడు కొద్దిరోజులలో మనపదవులు ఖాళీయగును గదా మనము ఏమిచేయవలయునన్న శ్రీనివాసయ్యంగారు అటుపిమ్మట జరుగవలసిన కార్యక్రమమును గూర్చి తాము చెప్పబూనుకొన మని నుడివిరి. ఏలయని అడుగగా అప్పటికి రాజీ ఏర్పడగలదని వాక్రుచ్చిరి. ఇది ప్రజలకు వచ్చలేదు. 30,000 మంది- అందులో- గాంధి జైలునకుపోయినప్పుడు- నిర్వర్తింపబడని రాజీ- మనపార్టీవారు శాసనసభల ఎన్నికలలో జయమొంది సభలలో ప్రవేశింపనిచో జరుగు నని చెప్పుట ఎంతయు సాహసవంతముగ గన్పించినది. మఱియును పదవులు ఖాళీ అయిన పిమ్మట రెండవసారి ఎన్నికలలో పాల్గొనవలయునన్న, తిరిగి విశేషము వ్యయ ప్రయాసల కోర్వవలసి యుండును. అసహాయవాదులము పేదవారము. ఒక్కొక్క ఎన్నికకు సామాన్యముగ రూ 5000 అగును. అట్టితఱి రెండవ ఎన్నిక- మూడవది- నాల్గవది — ఈ ప్రకారము ఎన్నిక తరువాత

ఎన్నికలలో పదిహేనేసి రోజుల విరామముతో- పాల్గొన వలయునన్న కార్యక్రమము దుస్సాధ్యముగ గన్పించుచుండెను. అందుచే శ్రీనివాసయ్యంగారి సవరణ జనులను రంజిపజేయలేదు. మఱియును ఇట్లు ప్రవర్తించి ఐరిషువారు జయమునొంది యుండలేదు. మనము సభలలో నున్నను లేకున్నను, దొరతనమువారు తమ కార్యక్రమమును జరిగించుకొనగల అవకాశములను, శాసన నిర్ణయములను సౌకర్యములను గలిగియున్నారు. మనము ప్రవేశింపలేదని వారు మనమీద దోషారోపణ చేసి ప్రపంచముయొక్క సానుభూతిని సంపాదింపగలరు. ఇంతకును మనము వోట్ల నియవద్దనిన ప్రజలు త్వరగ నర్థము చేసికొనెదరు. కాని మనలో మనము నభ్యర్థులుగ నుండి, వారివోట్లు ఫలానివారి కియ్యవలెనని నప్పుడు మన కార్యక్రమమును సూక్ష్మవిశేషములును వారు గ్రహింపజాలరు. మనచే నిర్ణీతులగు వ్యక్తులకు వారి వోట్లను గూడ నియ్యకపోవచ్చును. వోట్ల నిచ్చితిమా మానితిమా అను స్థూలమగు సారాంశమును వారు అర్థము చేసికొనగలరు. ఎన్నికలలో పాల్గొని, శాసనసభల ద్వారమువద్ద నిలుచుట- నిలిచి ప్రవేశింపకపోవుట- ప్రవేశించి ప్రమాణము తీసికొనకపోవుట- తీసికొని అధ్యక్షుని ఎన్నుకొనకపోవుట- ఎన్నుకొని చర్చలో పాల్గొనకపోవుట- పాల్గొని, నిరంతరము నిరోధించుట- నిరోధించి సభలను భగ్నము చేయుట —— ఇవన్నియు క్లిష్టములగు వివరము లగుటచే, ప్రజాసామాన్యము గ్రహించుట కష్టము. మొత్తము మీద శ్రీనివాసయ్యంగారు గావించిన సవరణ ప్రజలచే గయయందు నంగీకరింపబడలేదు.

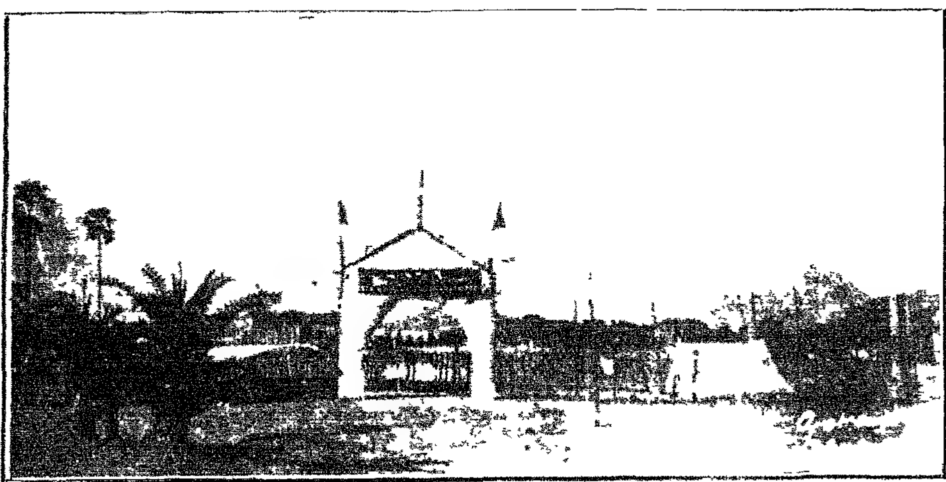
గయలో ప్రజలను కలవరబఱచిన విషయము మఱియొకటి గలదు. నెహ్రూపండితుడు మొదటినుండియు శాసనసభలలో బ్రవేశించి భగ్నముచేయవలయునని చెప్పుచు కలకత్తాసభయందును గయలోను ఇప్పటికి ఎన్నికలలో పాల్గొనుటకుమాత్రమే అధికారము ఈయుడనియును అనంతర కర్తవ్యమును 1923 డిసెంబరులో నిర్ణయింతుమనియును చెప్పుచుండిరి. దీనియర్థమేమో ఎవరికిని తెలియలేదు. వీరి యుద్దేశమునకును ఉపన్యాసములకును గొంత తేడాయున్నట్లు ప్రజలుపడ్డ అనుమానము ఇప్పుడు స్పష్టమగుచున్నది. శ్రీనివాసయ్యంగారి సవరణను వీరంగీకరించిరి. ఇప్పుడు దాసుగారి పార్టీలో ప్రధాన పురుషులుగ నుండి ప్రవేశించి ఎద్దియో యొక కార్యక్రమముప్రకారము నడపవలయు నని ఈ భావమును ఆమోదించుచున్నారు. ఇప్పటికే మంత్రిపదవులను స్వీకరింపవలయునన్న మహారాష్ట్రులును, డిసెంబరు 1923 వఱకు కార్యక్రమము నిర్ణయింప నక్కఱలేదను నెహ్రూపండితులును ఎన్నికలలో పాల్గొని ప్రవేశింపవలదన్న దాక్షిణాత్యులును, తమ తమ మతములను మార్చుకొని దాసుగారి యభిమతమును అంగీకరించినచో, రేపు డిసెంబరుకును, అటుపిమ్మటను ఏదిమతము లెట్లుండునా యని ప్రజలు ఎక్కువ కలవరపడినారు. స్టోక్సు దొరవంటి మహనీయుడు వీరివీరి వాదములకును, వీరి వీరి ఉపసంహారములకును ఎట్టి సంబంధము గలదా యని ఆశ్చర్యపడి, సహజమైన అభిప్రాయభేదమే, కేవలమైన సమాధానముకంటె ముఖ్యమని బహిరంగముగ పత్రికాముఖమున దెలిపియున్నాడు. ఏది ఏమైనను, శాసనసభావాదు లిప్పుడు సభలలో బ్రవేశించుటకు తొందర లేదు. నిర్మాణకార్యక్రమమును పూర్తిచేయవలసి యున్నది. అటుపిమ్మట శాసనోల్లంఘనసమస్య నెదుర్కొనగలము. శాసనోల్లంఘనమును గూర్చి మెజారిటీ పార్టీవారు తగు సౌకర్యము నొసంగలేదని, దాసుగారు గయాసభానంతరము దోషారోపణమును చేయుచున్నారు. ఇట్టి వాదము ఆశ్చర్యమును గలిగింపకమానదు. శాసనోల్లంఘన తీర్మానము విషయనిర్ణయికసభయందు చర్చలో నున్నప్పుడు నెహ్రూపండితుడు లేచి, ఇదంతయు అనాలోచితముగ నుపక్రమింపబడెననియు, సంయుక్త (ప్రయాగ) రాష్ట్రములో వాలంటీరులను నియమించుటయే శాసనోల్లంఘనమనియు, తక్కిన రాజధానులలో నెన్నడో గావింపబోవు శాసనోల్లంఘనము, తమ రాజధానియందు మరునటిదినము నుండియు ఆచరణలోనికి వచ్చుననియును ఇతరులు నొప్పిజెందక, తమను నొప్పింప యత్నించుట అసమంజసమనియును వాదించిరి. ఈ వాదమునుబట్టి శాసనోల్లంఘనమున కెవరు వ్యతిరిక్తులైనదియును తే[illegible]చున్నది. ఇంతియకాక, గయలో నుపపాదింపబడిన తీర్మానము కంటెనీనుతుడుచుచున్నదని నుడివిన దాసుగారు శాసనోల్లంఘనమును గూర్చి చెప్పిన మాటలు కూడ వారి పార్టీవారి మతమును వెల్లడించుచున్నవి. "శాసనోల్లంఘనము తనంతట నదియే ప్రయోజనమైన సాధనము కాదు. జాతీయతాస్థానమున కత్యావశ్యకమైనచో తప్ప, దానిని ప్రయోగించుట అనవసరము.

Bi-amman being led in procession to the Khilafat Conference

బియమ్మగారిని కిలాఫతు సమావేశమునకు గొంపోవుట

The Udasi Mahamandal Camp

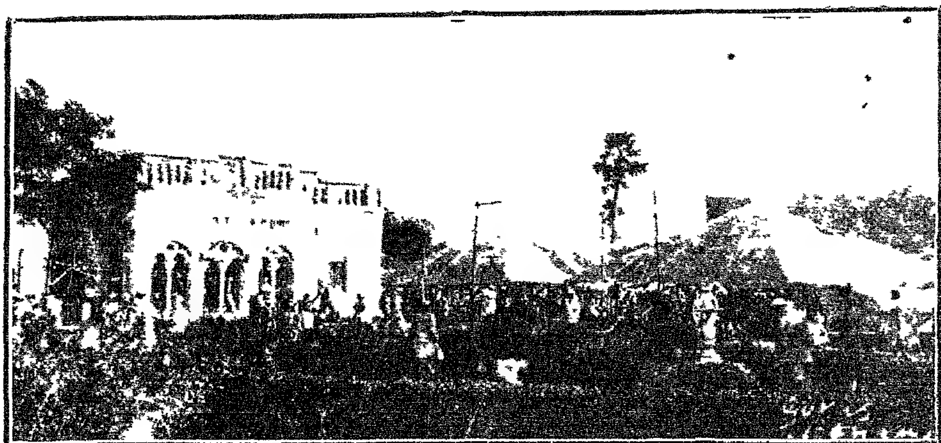
ఉదాసీ మహామండలి బస

The Indian National Congress at Gaya

జాతీయ మహాసభ

The Exhibition and Stalls

ఖాదీ ప్రదర్శనము

THE CONCRESS SITTINGS
Moving the first Resolution, Showing reverance to Mahatmaji, The whole Congress Standing

దేశీయ మహాసభా సమావేశము

[illegible] భక్తిని సూచించు [illegible]

నిష్ప్రయోజనము."—అను మాటలలో తమభావమును వెల్లడించు పెద్దలు-ఏల-ఎదుటివారిని కపటవేషధారు లని నొక్కి చెప్పనలసివచ్చెనో-దురూహ్యముగ నున్నది. శాసనోల్లంఘనమును ఆచరణలోనికి తేవలయుననిన, నిర్మాణకార్యక్రమమునునిర్వర్తింపవలయునని ఎల్లరునంగీకరింతురు. కావున ఏప్రిల్ 30-వ తేదీవఱకు ఉభయుల ఎకుటను సూచింపబడిన దేశీయమహాసభయొక్క కార్యక్రమమును గూర్చి, కలిసి పనిచేయుటయందెట్టి ఆక్షేపణ లుండజాలవు గదా! అదియే మౌలానా అబ్దుల్ కలాం ఆజాదుగారు చెప్పుచున్నది. ఆయన కుదర్చబూనిన రాజీమంతు లిదియే. ఏప్రిల్ 30 వఱకు కౌన్సిలులుగూర్చి ఉభయులును పూర్తిచేయవలదు. సొమ్మును స్వచ్ఛంద సైనికులను సమకూర్చుడు ఇందుకు గలిసి పనిచేయుడు. పిమ్మట శాసనోల్లంఘనము అవలంబింపబడినచో, ఉభయులును కలిసి పనిచేయుచునే యుండుడు. అట్లు అవలంబింపబడనిచో, ప్రత్యేకపు కాంగ్రెసులో తిరిగి ఈ సమస్యలను తేల్చుకొనుడు. ఈ నిర్ణయములతో గూడిన సంధిషరతులను ఉభయులును అంగీకరింపవలసినదే కదా!

గయాకాంగ్రెసు, గాంధిమహాత్ముడు త్రొక్కిన మార్గముననే త్రొక్కి గమ్యస్థానము చేరవలయునను దేశముయొక్క దృఢనిశ్చయమును దెలుపుచున్నది. కాని గాంధి మాత్రము లేడు. గాంధి లేనపుడు గాంధియొక్క మతము-తత్త్వము-కార్యక్రమములు-దేశము హర్షించి పనికిగడంగునా లేక వారి నీడయందే చేరి వారి సహాయముచేతనే నిరంతరము నడపబడవలెనా? ఇదియే దేశమునంతను ఎదుర్కొనిన సమస్య. ఈ సమస్య ప్రజల కుచితమని తోచినరీతిని గయలో దేశీయమహాసభయందు తేల్చబడెను. ఆ కార్యక్రమముయొక్క పరిపక్వము శాసనోల్లంఘన మనుటకు సంశయము లేదు. పరిపక్వమువఱకు కార్యము నడిపింపబడునా? యని ఎదుటివారు అడిగినచో మనము ఆవేళము జూపవలసిన పని లేదు. శాసనోల్లంఘనము సమిష్టిశాసనోల్లంఘనమా? లేక వ్యక్తిశాసనోల్లంఘనమా? అని ప్రశ్నింపవచ్చును. సమిష్టిశాసనోల్లంఘనముయొక్క స్వరూపము మహాత్మునికి తప్ప ఎవరికిని తెలియదు. శాసనోల్లంఘన విచారణ సభ్యులకే తెలియలేదు. మీరు గుంటూరులో నీ విషయమై సాక్షులను ప్రశ్నించునపుడు, మొదలు సంఘమువారికి దీనియర్థ మెట్లు స్ఫురించుచున్నదో చెప్పుడని గోరి, మహాత్ముని భావములను దెలిపినపుడు, రాజగోపాలాచార్యులుగారు అదంతయు స్వకపోలకల్పితమని తటాలున వాక్రుచ్చిరి. సాక్షి చెప్పిన దంతయు నిజమే యని పటేలుగారు చెప్పువఱకు వారు నమ్మలేదు. కావున గయలో నుద్దేశింపబడినది శాసనోల్లంఘన విచారణ సంఘమువారిచే ప్రేరేపింపబడిన వ్యక్తిశాసనోల్లంఘనమే. ఈ శాసనోల్లంఘనమే కలకత్తాలో జరిగిన నవంబరు సభలో తీర్మానరూపకముగ నంగీకరింపబడెను. ఆ సభయందు దీనిని ప్రతిపాదించినది నెహ్రూపండితుడే. అట్టిచో నేల ఇప్పుడు కూడదని మీరు అభిప్రాయపడుచున్నారో తెలియకున్నది. నిజమేమనగా, మీ రెల్లరును అసహాయవాదమూలసూత్రములకు బద్ధులయ్యును దాని 'చహారా'ను మార్చవలెనని దృఢనిశ్చితులై యున్నారు. ఇటుప్రక్క శాసనోల్లంఘనమునందు వారికి నమ్మకము పోయినది. అటుప్రక్కను శాసనసభాబహిష్కారమునందును నమ్మకము వీడినది. బహిష్కారతత్త్వమునే, సభలలో నుండి అవలంబింపవలెనని మీరు బోధించి, తమలో తాము ఒక మార్గమును అవలంబింపజాలక ఒకరు ఒకమాదిరిని ఇతరులు ఇతరవిధములను మనస్సున వెల్లడిచేసికొనుచు, కడపటకు మన ప్రణాళిక ననుసరించి మనకోరిక లీడేర్చనిచో, "ఏకరీతిని నిరంతరాభ్యంతరము" పరిపాలనకు గలుగజేయవలయునను పర్యవసానమును దేల్చుకున్నారు. ఇప్పుడు రాజీ కుదుర నను ఆశ ఎవరికిని లేదు. కుదురవలె నను గోరిక అందఱకును గలదు. కాని రాజీ యను మాట మనస్సులో నుంచికొని, కాంగ్రెసు ఆదేశమును నిర్వర్తించుటయందెవరును ఔదాసీన్యమును పూనవలదు. ఆంధ్రదేశమున రాబోవు దేశీయమహాసభ సమావేశము కానైయున్నది. గయాకాంగ్రెసు కార్యక్రమమునకు బాధ్యులలో ఆంధ్రులే అగ్రస్థానమును వహించియుండిరి. కావున మనదేశముయొక్కయు, మన రాష్ట్రముయొక్కయు, మన దేశీయమహాజనసభయొక్కయు పరువుప్రతిష్ఠలను నిలువబెట్టవలయునన్న, మనవంతు ధనమును, మనవంతుకువచ్చిన శాంతిసేనను సకాలములో సమకూర్చుటకు యత్నించుటకన్నను వేఱుగా ఏ ఆంధ్రునకును ఎక్కువ పవిత్రకర్తవ్య ముండజాలదు.

స్వదేశవస్త్రములు

చాగంటి భీమశంకర రావు గారు

గాంధి మహాత్ముడు భారతీయుల దారిద్ర్యావస్థఁ దొలగించి స్వరాజ్యము చేకూర్చుటకు స్వదేశవస్త్రధారణము సులభతమ మైన మార్గమని యుద్ఘోషించియున్నాడు. మనదేశమునందు రాట్నమువీద చేతితో వడుకబడిన నూలునుండి తయారుచేయఁబడిన వసనములు స్వదేశ వస్త్రములు నాబడును. ఇవి యార్థికముగను, నారోగ్యవిషయములందును ప్రజలకు మిగుల లాభకారిగ నుండవలయును. విదేశములనుండి దిగుమతియగువస్త్రములను కొనుటవలన ప్రతియేట నఱువదికోట్లరూపాయలు విదేశముల కేగుచున్నవి. విదేశవస్త్రబహిష్కారముచేసి, మనదేశమునందు మనసోదరులచే తయారుకాఁబడు వసనములనే కొనుచుంటిమేని యీ ధనవాహిని యరికట్టబడును. మనదేశములో ప్రతియేటను నఱువదిలక్షల ప్రజలు తిండిలేక శక్రునితో మొఱపెట్టుకొనబోవుచున్నారు. అఱువదికోట్లరూపాయల ధనవాహిని అరికట్టబడియె నేని ప్రజ లాకలిచే మడియుటకు నవకాశము లేదు మన యార్థికదశ బాగుపడె నేని మన మెన్ని ధర్మవైద్యశాలలను నిర్మింపలేము? ఎన్ని పశుచికిత్సాలయములను కట్టలేము? హత్యలు జరుగకుండ నెన్నెని రక్షకభటాలయములను స్థాపింపలేము? ఇదియది యననేల? ఇంక నెన్నెని విధుల మన దేశ స్థితిని వృద్ధిచేసికొనగలము. దినమార్తాండునొకపరి ప్రకాశింపజేయ దేశ దుస్థితి తొలగించుటకు ధనము కావలయును. విదేశముల కేగు ధనప్రవాహము నరికట్టుటవలన ధనము నెంతేని సంపాదింపగలము. కాన స్వదేశ వస్త్రధారణ మెంతయు శ్రేయస్కరము.

విదేశవస్త్రములు యంత్రముల సాహాయ్యమున తయారు జేయబడుచుండును. మొదట నూలు యంత్రములవలన తీయబడి కిరసను నూనెలో నాని వసనముల క్రింద యంత్రసాహాయ్యముచే నేయబడును. ఇందుచే, ప్రత్తి తనయందు స్వాభావికముగా నుండు నుష్ణము మొదలగువానిని కోల్పోవుచున్నది. కాని, స్వదేశవస్త్రములు ప్రకృతిచే సాధింపబడుటచే ప్రత్తి తనస్వభావమును కోల్పోవుట లేదు. రాట్నముచే నూలు వడుకబడుటచేతను మగ్గముచేత నేయబడుటచేతను ప్రత్తికి నలుగుడు లేక తన స్వాభావికము లగు నుష్ణాదిగుణములను కోల్పోవుట లేదు. కాన, స్వదేశవస్త్రములు ధరించి మనుజుని శరీరమందు గావలసిన నుష్ణాదికముల నుంచుట కీవసనములు సాయపడుచున్నవి. ఏదేని అత్యవసరకారణమున విదేశస్థులు హిందూదేశమునకు తమవస్త్రదిగుమతి నాపితిరేని భారతీయులకు వసనము లెం దుండివచ్చును? మనమప్పుడు వృక్షములపట్టల నాశ్రయింపవలసివచ్చును. ఐరోపామహాసంగ్రామము జరుగుదినములలో విదేశస్థులు వస్త్రముల నధికముగా దిగుమతి చేయలేకపోయిరి. అప్పుడు వస్త్రముల వెల యధికమయ్యెను. 1917-వ సం॥ ఒక యువతీలలామ తనభర్త వస్త్రములను తెచ్చునేమో యని ఎనిమిదిదినములు గుడ్డపేలికయైన కట్టుకొనుటకు లేక తలుపుచాటున గూర్చుండెను. వారముదినము లైనను గూడ నతనికి వస్త్రము దొరకినదిగాదట. అప్పుడామె తనకోమరుల నిరువురి నూతిలోపడవైచి తానుగూడ పడి చనిపోయెను. ఆహా! మనల నీగతికి తెచ్చినది మన మన్యులపై నాధారపడియుండుటయే గదా. కాన భారతీయులు తనకాళ్లపై నిలువవలయునే గాని యన్యులభుజముపై నాధారపడియుండరాదు. ఈసందర్భమున "భారతపక్షిపిల్లలు" అను కథను జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలయును.

స్వదేశవస్త్రధారణవలన నచిరకాలములో స్వరాజ్యము తప్పక చేకూరును. స్వరాజ్యము వచ్చినంతటనే మాతృదేశము దాస్యశృంఖలములనుండి ముక్తిఁ గాంచగలదు. ఆంగ్లదేశరాజ్యతంత్రజ్ఞులచే చేయబడిన శాసనములవలన గొంతుపోబడిన భారతజాతియొక్క మానము కాపాడబడును. స్వదేశవస్త్ర మను శబ్దమునందలి "స్వ, వస్త్రము" అను నీరెండుమాటలు మాతృదేశము శృంఖలాబద్ధమైనందున కలుగు దుఃఖమును పోగొట్టును. ఆంగ్లదేశరాజ్యతంత్రజ్ఞులచే చేయబడిన శాసనము లెత్తుకొని పోయిన మానము కాపాడును అని తెలియజేయుచున్నవి. ఈరెండుకార్యములు శబ్దార్థములేగాక స్వదేశవస్త్రములను ధరించితిమేని స్వరాజ్యము వచ్చి యీరెండుకార్యములు సఫలము లగును.

కోటగుమ్మమునుండి వెడలునప్పుడు తలవంచినయెడల నది లొంగుబాటునకు సూచకమగునేమో యని తలవెనుకకు విఱచుకొనునట్లు చేయు మీ పౌరుషము ఓ క్షత్రియసోదరులారా! ఏమైనది? అఱువదికోట్లరూపాయల ధనవాహిని విదేశములకు నిరాటంకముగ నేగుచున్నది. లెండు. దాని నరికట్టుడు. లొంగినను పౌరుషహీనమైన కార్యములు సేయనేగని మీపూర్వుల బప్పారావుల దలఁపుడు. దేశమునకై ప్రాణములను గోల్పోయిన మీరాజపుత్రవీరులను దలఁచి కార్యరంగమునకు దిగుడు. కార్యరంగ మేది? కత్తిబట్టుట కాదు. రణరంగము గాదు. స్వదేశవస్త్రధారణమే.

దేశమును క్షామదేవత పీకుకొని తినుచున్నది. వైశ్యులారా! మీకర్తవ్య మేది? వర్తకముచేసి దేశముయొక్క ధనమును వృద్ధిచేయుట దేశదారిద్ర్యము తొలగించు నీస్వదేశవస్త్రవర్తకమును గావింపుడు, ఈవర్తకము మీరు మొదలిడితిరేని మీకు లాభము. మీతోడిదేశీయులకు లాభము. దేశమును పీడించు క్షామదేవత తత్క్షణమే వదలిపోవును, ప్రత్తి నెగుమతి సేయకుడు, ఎగుమతియయిన ప్రత్తి వస్త్రరూపమున తిరిగి యిక్కడకు వచ్చి మనధనమును గొంపోవుచున్నది.

కదళీవృక్షముపొంత ప్రొయ్యిలుపెట్టుకొని కాలము గడపునట్లు చేయునోపోడిమీ ! మితవ్యయము చేయుట విదేశవస్త్రములను కొనుట నిన్నతిక్రమించుటయే యని నీశిష్యుల కింకను తెలియలేదా? (కొన్ని జిల్లాలలో కొందఱు పౌరులు తామెంత భూస్వాములైనను తామెంత గృహస్వాములైనను కదళీవృక్షములపొంతనే వంట చేసికొని యెదరు) తనచేనునందు తాను కష్టపడి పండించుకొనిన వంకాయలు కొంచెము చేదుగ నున్నను కృషీవలుడు మిక్కిలి యానందముతో భుజించునుగదా! అంగవైకల్యముగల తనకుమారు నొకమూలకు త్రోచి వైచి యంగసౌష్ఠవముగల పెఱవారి కుఱ్ఱని నేకాంతయును తెచ్చుకొనదు గదా! కాన మన స్వదేశవసనము లిప్పట్టున కొద్దిగ మోటుగ నున్నను స్వదేశవస్త్రములు ధరించుటే తగినపని. మనస్వదేశవస్త్రములు కఠినముగ నున్నవని, మృదువుగా నున్న విదేశవస్త్రములను ధనారోగ్యహానులకు నోర్చికొనుట భారతీయులకు తగినపనియా?

ఇప్పుడు మన దురదృష్టముచే మనకళ లన్నియు నాశనమైపోయెనేగాని, మనపూర్వులు నూటయేబదిగజముల తానును కొబ్బరికాయయం దిముడ్చునంతటి నైపుణితో మెలఁగు కళావంతులు. వారి యున్నతదశకు మొన్న మొన్నటివఱకును ఢక్కామల్లులు, కాశ్మీరశాలువలు చాటుచునే యున్నవి. ఇప్పట్టున నట్టి కళ నశించిపోయెను. కాన మనవస్త్రము లిప్పుడు కఠినముగా నున్నవి. మన మలవాటుపడిన యెడల మనకుగూడ నట్టికళ పట్టుపడును.

ఎట్టికళయైన ప్రజాప్రోత్సాహముగాని రాజుయొక్క ప్రోత్సాహముగాని లేక వృద్ధిపొందనేరదు. రాజుప్రోత్సాహ ముండెనేని యాకళ యున్నతదశ నలంకరించెనని చెప్పవచ్చును. ప్రజాప్రోత్సాహ ముండి రాజు మాటాడ కూరకుండెనేని యిదియు బాగుగ వర్ధిల్లును. ప్రజాప్రోత్సాహము లేక రాజు నసహానమునకు బాత్రమయ్యెనేని యేకళయును వృద్ధిపొందదు. తప్పక నశించును. ఈగతి పట్టినది మనఢక్కామల్లులకు. ఈమల్లుల నేయు నేతగాండ్ర నావేశించినవి మన తూర్పుహిందూదేశవర్తకపు సంఘమువారి భారతీయోద్యోగపిశాచములు. ఈభారతీయోద్యోగులు నేతవాండ్రవద్దకేగి నూరు, నూటయేబదిగజముల తానును వారముదినములలో తయారుచేయుమని కొంతధనమును పెట్టుబడి పెట్టి వారివద్దనుండి యొప్పుదలపత్రములను వ్రాయించుకొనుచుండెడివారు. సాలీలు సాధారణముగ నంత తానును నేయలేకున్నను నెట్లో కష్టపడి నేసి యిచ్చుచుండెడివారు. అప్పుడు తిరుగ 200 గజముల తానును వారముదినములలో నేయవలయునని కొంతధనము పెట్టుబడిపెట్టి యొప్పుదలపత్రము వ్రాయించుకొనుచుండెడివారు. సాలీలట్లు నేయలేక పోవుచుండెడివారు. అప్పుడు పయోముఖవిషకుంభములనుబోలు నాయుద్యోగులు సాలీలధనమును మగ్గములను అమ్మి వారిని పలువిధములఁ బాధించుచుండిరి. మొదట తియ్యనిమాటలు, తరువాత బాధించుట. ఈబాధలు సాలీలు పడలేక బొటనవ్రేళ్లను ఖండించుకొని తమయసమర్థతను ప్రకటించుచు బాధలనుండి విముక్తులగుటకు ప్రయత్నించుచుండి రని కొందఱు చరిత్రకారులు చెప్పుదురు. ప్రభుత్వమువారీపనివాండ్ర నందఱను నిలువబెట్టి బొటనవ్రేళ్లను ఖండించిరని కొందఱు చెప్పుదురు. ఇందేది నిజమో పాఠకమహాశయులే నిరూపింతురుగాక.

మన భరతఖండమున మనదేశవాసులచేతను ఐరోపాదేశస్థులచేతను స్థాపింపబడిన బట్టలు నేయు యంత్రము లనేకములు గలవు. అవి వర్తకులకు చాలధనమును సేకూర్చుచున్నవి. అయిన నందు నేయబడువస్త్రములు స్వదేశవస్త్రములు కావు. ఆవస్త్రములు భారతీయులకు నార్థికముగను నారోగ్య విషయములందునను లాభకారిగా నుండవు. అవి విదేశవస్త్రములవలె యంత్రముల సాహాయ్యమున నేయబడుచుండుటచే నవి స్వదేశవస్త్రములకు వోలె నారోగ్యకరముగ నుండవు. బట్టలు నేయు నీయంత్రముల యజమానులు ప్రతివత్సరము దొరతనమువారికి గప్పము కట్టవలయును. అందుచే ధనము విస్తారముగా విదేశముల కేగుచున్నది. ఇంకొకవిశేషము. ఒకయంత్రము వేయిమంది ప్రజలు చేయుపనిని నూరుమందితో చేయుచున్నది. కాన మిగిలిన తొమ్మిదివందల ప్రజలును పనిలేక నుండవలయును. కనుకనే ఆంగ్లదేశమునందు నిట్లు మిగిలిన తొమ్మిదివందలప్రజలకును ఇండియా, ఆస్ట్రేలియా, కెనడా మొదలగు దేశము లాశ్రయ మొసగుచున్నవి. మనము యంత్రముమీదనే యాధారపడియుంటి మేని మనదేశవాసులగు నా తొమ్మిదివందల ప్రజలును వారిదేశమునకు పోవలసివచ్చును. ఆంగ్లేయులకు వలసరాజ్యములున్నవిగాన వారక్కడ సుఖజీవనము చేయుచున్నారు. మనకు వలసదేశములు లేవు. మన మాదేశములకుబోతిమేని మన మనేక కష్టములకు లోనుగావలసియుండును. మనము మనదేశముననే యుంటిమేని పనిలేక తిండిలేక మలమల మాడవలసివచ్చును. రాట్నములచేతను, మగ్గములచేతను యంత్రసాహాయ్యము లేకుండ తయారుగాబడిన వసనములను మనదేశస్థు లుపయోగింతురేని మనదేశమందు క్షామదేవతయొక్క నీడయైన కన్పట్టజాలదు. కనుక భారతీయసోదరసోదరీమణులారా ! విదేశవస్త్రములందుగల నష్టములను యోజింపుడు. దేశద్రోహమును దలపుడు. వానిని విడనాడుడు.

స్వదేశవస్త్రములందు గల లాభములను యోజింపుడు. అందుండిన నీతిని తలపుడు. మీ రన్యులపై నాధారపడితి రేని మిమ్ముల నందఱును చులకనగ జూతురని జ్ఞప్తియం దుంచుకొనుడు. మీ పూర్వుల దేశభక్తి శౌర్యధైర్యస్థైర్యములను దలపుడు. దేశభక్తులు మీకొఱకు కారాగారముల కేగుచున్నా రనుమాట మఱువకుడు. దుందుభులు మ్రోసినవి. గాంధిమహాత్ము డెరవాడచెఱసాలనుండి స్వదేశవస్త్రములను గట్టి స్వరాజ్యము దెచ్చి నిలుపుకొను డనుచున్నాడు. భరతమాత తనతేజోమయంబులగు హస్తము లెత్తి మిమ్ము దీవించుచున్నది. స్వదేశవస్త్రములను ధరింపుడు.

ఈశ్వరోపాసనము

దాసరి లక్ష్మణస్వామి గారు

(త్రిలోచక్ మధుమాపియారే అనుపట్టు)

పరమేశా - దురితవినాశా
వరభువనేశా మము - పాలింపు మీశా. పర.

విశ్వరూపా - విశ్వజనరక్షకా
విశ్వాభిరంజనా - విశ్వావనా. పర.

ఉరుతాపా - హర శుభకలాపా
పరమతేజఃప్రదీప - బ్రహ్మస్వరూపా. పర.

సర్వసాక్షీ - సర్వలోకసంస్తుతా
సర్వసద్గుణోపేత - శరణిదె పరమపిత పర.

(జప్తసలందఱు అనుపట్టు)

కనుఁగొన లోకేశ్వరుఁ డొక్కఁడె యని
ఘనముగ నెంచవె - యోమనసా,
జనకుని గతి యా - తనినె సతము పూ
జన మొనరింపవె - యోమనసా. క.

మానము సిగ్గుఁ బరిత్యజించి కొఱ
గాని పనులు సేయకె మనసా,
ఆ నిరామయుని - చరితలనే విన
వీనుల నియ్యవె - యోమనసా. క.

నోరెఱుఁగని జీవావళి నీ విల
మారణ సేయకె - యోమనసా,
సారెసారెకు - సమస్త ప్రాణులను
గూరిమి బ్రోవవె - యోమనసా. క.

హేయమైన శుష్కవ్రతంబు లిలఁ
జేయఁగ నెంచకె - యోమనసా,
మాయ మాయ సత్యవ్రతంబె మదిఁ
బాయక సల్పవె - యోమనసా. క.

గరువమునను స్వప్నమునసైన మఱి
పరదూషణ సేయకె మనసా,
ధరణి సమస్త జనంబులను సమా
దరమునఁ జూడవె - యోమనసా. క.

వెరవరు లగుచును - ధరఁ జరియించెడు
నరులను గూడకె - యోమనసా,
పరసుఖదం బగు - సజ్జనగోష్ఠియె
నిరతము సల్పవె - యోమనసా. క.

పారమార్థచింతల మోద సదా నిను
జేరఁగ నియ్యవె - యోమనసా,
ఓరిమితో సంసారములోఁ గల
సారము లెఱుఁగవె - యోమనసా. కను.

(గిరిజాకనోవివాక్ అనుపట్టు)

పరమపితా పావన - పరచరితా యని
నిరతముఁ గొల్వఁడి - నరులారా,
పరమేశ్వరుఁ డురుకరుణాకృపఁ గని మిము
దరి జేర్చును సజ్జనులార. పర.

పాపకార్యముల - గాపున కేగక
చూపుఁడు భక్తిని - నరులార,
ప్రాపుఁ జేర్చి మిమ్మా పరాత్పరుఁడు
కాపాడును సజ్జనులార. పర.

ఒద్దిక మీఱఁగఁ - బెద్దల నిలనే
ప్రొద్దు గొల్వఁడీ - నరులార,
హద్దు మీఱకిక - బుద్ధి గలిగి యీ
సుద్ది వినుఁడి సజ్జనులార. పర.

President Proposing Resolutions

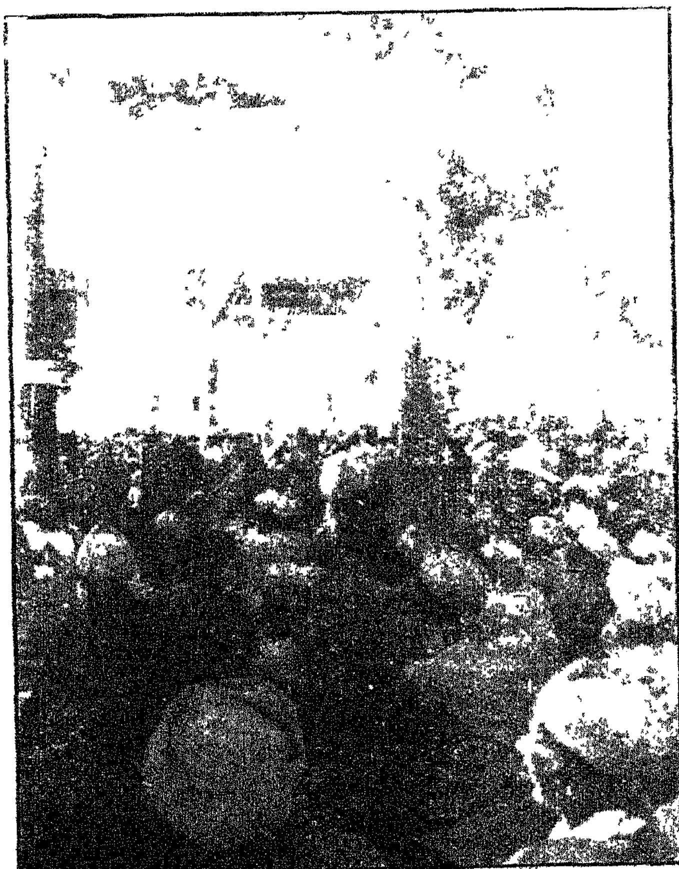
సభాధ్యక్షుడు తీర్మానముల నుపపాదించుట

Babu Rajendra Prasad's Lecture

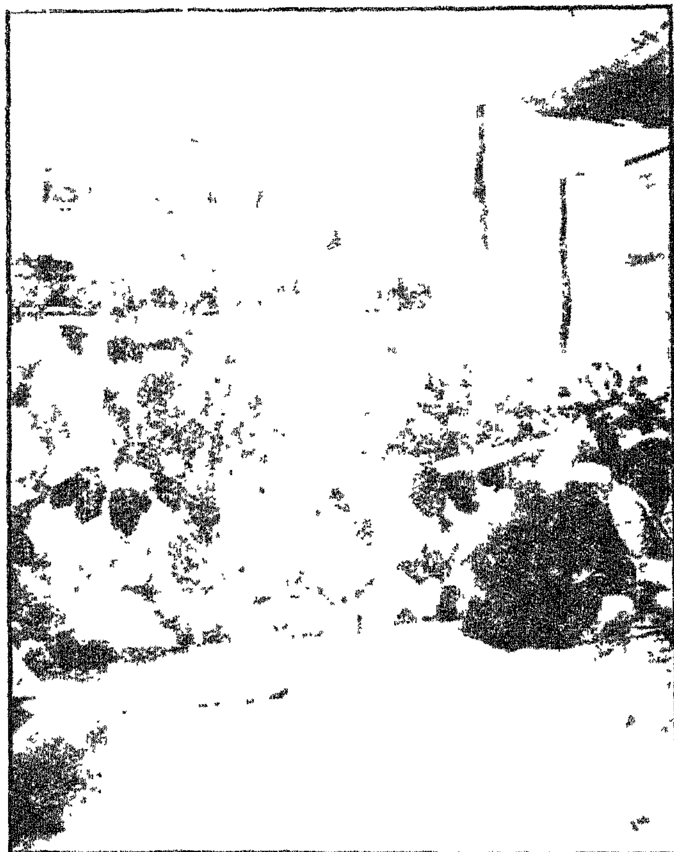
రాజేంద్రప్రసాదు సంభాషణము

The Indian National Congress at Gaya

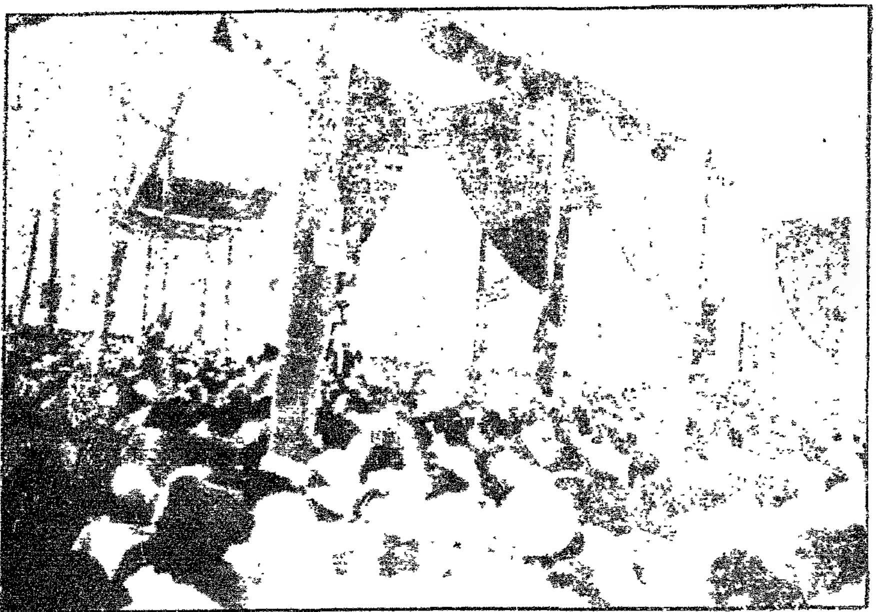
జాతీయ మహాసభ

Subjects Committee Meeting at Gaya

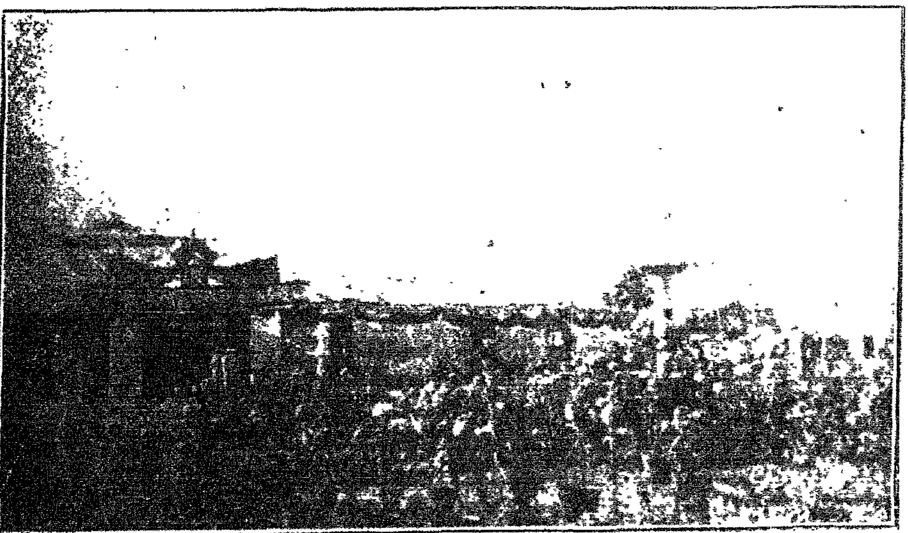
జాతీయ సభోపసంఘము

The Indian National Congress

జాతీయమహాసభ

Entrance to the Congress Pendal

జాతీయసభా ప్రవేశద్వారము

Opening Speech of Desabandu Das

దేశబంధుదాసు ప్రారంభోపన్యాసము

Prayers and Bhajanas near the River Phalguni

ఫల్గునీతీరము - ప్రాతఃకాల భజనలు.

కృష్ణరాయఁడు - కృష్ణాపత్రిక

పురాణం సూరిశాస్త్రి గారు, బి. ఏ.

(P. S ఈ వ్యాసములో పెద్దలపట్ల నుపయోగింపబడిన యేకవచనములు, వాక్యసారళ్యముకొఱకు, ప్రసిద్ధార్థతకు, భక్తిప్రీతివాచకంబుగ బ్రయోగింపబడినవి.—పు. సూ. శా.)

కృష్ణాపత్రిక 1902 ఫిబ్రేవరిలో కృష్ణాజిల్లా సంఘమువారి యాందోళనసాధనముగ నెలకొలుపబడెను. 1905-6లో గుంటూరుతాలూకాలు వేఱొక చిల్లగ గూర్చబడినందున నీపత్రిక కృష్ణా గోదావరీమధ్యదేశనివాసుల ప్రచురణసాధన మాయెను. 1909 ప్రాంతముల నీపత్రిక జిల్లాసంఘపు స్వాధీనమునుండి తొలగి బందరులోని కొందఱ స్వకీయపత్రికయై వారిచుతానుసారముగ నేటివఱకవిచ్ఛిన్నముగ నడుపబడుచున్నది. దాసు నారాయణరావు గారు కొండా వెంకటప్పయ్య గారు ఆకటుపల్లి నారాయణారావు గారు గాడిచెర్ల హరిసర్వోత్తమ రావు గారు భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్య గారు మున్నగు నాంధ్రావనీధీరు లీపత్రికలోని ప్రధానవ్యాసముల రచించుచుండిరి. వల్లూరి సూర్య నారాయణ రావుగారు కూడ నిరంతరము వ్యాసముల వ్రాయుచుందురు. 1906 మొదలు నేటివఱకు, పత్రికానిర్వహణ ధూర్వహుడై- నవీనాంధ్రభావోద్వేగనిర్మాత యై- గద్యరచనపరిపోషకుడై- యాంధ్రుల భక్తివిశ్వాసముల కాశయమై వెలుగొందియున్న ముట్నూరి కృష్ణరాయఁడీ కృష్ణాపత్రికను గైకొని, సకలకళాశోభితంబుగ- నవీనభావోద్దీపితంబుగ- నిజచారిత్రగౌరవపటిష్ఠంబుగ- నిర్వహించి యాంధ్రపత్రికలకు శిరోభూషణంబుగ చిత్రించినాడు.

వార్తాపత్రికల కేహేతుసముదాయమున నుత్తమగుణము లేర్పడుచున్నవో అవి యన్నియును కృష్ణాపత్రికయందు రూఢములు. సుప్రసిద్ధములై - సుస్థిరములై - యమాత్యనేతలై - సంఘాభ్యుదయాకాంక్షులై రాజిల్లు పత్రికారాజములన్నియు సద్గుణచతుష్టయముచే నొప్పారుచుండును ఎట్టి యాటంకములనైన - లాభనష్టములనైన - ప్రభుసంఘవిద్వేషమునైనను- ధీరతతో నోర్చి- యవిచ్ఛిన్నముగ నియత కాలాగమనముగలవై కాలప్రవాహ మనువర్తించియు, నిజసాంప్రదాయపరత్వమును విడువకయు, ప్రభువుల అనూయాదరణములను ప్రజల తారుణికావేశములను పాటింపకయు-శీలప్రధానములై నిజసత్త్వప్రభావమును నిలిపికొను సద్గుణమే వార్తాపత్రికల మొదటిగుణము. పత్రికలో ప్రచురింపబడు విషయములు యథార్థముగ నుంటయు నాయా విషయములందారితేరిన యధికారులే వానింగూర్చి వ్రాయుటయు, జాతియొక్క-వృత్తవర్తిష్యమాణవర్తమాన సంచారమును లెస్సగ గుర్తించు గాఢాస్థైర్యమున విశ్వాసపాత్రములై యొప్పిదమగుటయు వార్తాపత్రికల రెండవ యుదాత్తగుణము. సహేతుకమైన యభినవభావోదయంబును ప్రకటించుచు, దేశములోని ధీయుతుల కవకాశ మొసంగుచు, జాతి స్వతంత్రపరిణామసౌభాగ్య మందు క్షేత్రమై యుంటయే వార్తాపత్రికల తృతీయసద్భావము. భావిభాగ్యసూచకములగు దారులను- సాంఘిక రాజకీయకళాసారస్వతప్రయత్నములను ఊహించి- భావావేశసంచలితములుగ నొనర్చి-సంఘమును ముందునకు త్రోయుచు-త్రుళ్లిపడని జాగరూకతతో నడిపించు కార్యకౌశల్యము - వీనియందు గల నాల్గవ మహాగుణము. ఇట్టి సద్గుణముల నొప్పు- కృష్ణుని కృష్ణ- వనకుసుమంబులవలె గిరిశిరంబుల గాయు శరచ్చంద్రికల బోలి- యాంధ్రనైజవినయభూషితమై - వంగమహారాష్ట్రపత్రికలవలె నిజప్రభావార్భాటముఖరిత దిఙ్ముఖంబుల జూడ నరయక దాగియున్నది.

కృష్ణాపత్రిక గుణకీర్తనము గావించుచో పత్రికావిక్రయపు బాహుళ్యమునుబట్టి చేయరాదు. కొందఱాంధ్రులు విద్యావిభూషితులయ్యును కార్యకారణసాంప్రదాయముల గుర్తెఱుగరు. వ్యక్తిపరిస్థితుల యన్యోన్యసంబంధ మెఱయకుందురు. వీరు నిరంతర మాంధ్రసత్త్వమును దూషించుచు - తిలకు మోతీలాలో ఘోషు మున్నగు పత్రికాధిపతుల చారిత్రసంపత్తిచే వారిపత్రికలు వన్నెకెక్కినవని యుప్పొంగుచుందురు. కలకత్తా నూఱుసంవత్సరములు హిందూదేశరాజ్యస్థాన మవియు, మహారాష్ట్రులు భాగ్యవంత మయిన బొంబాయిరాష్ట్రమున సర్వప్రచారకులై మొన్న మొన్నటివఱకు యావద్భారతరాజ్యనిర్వహణ మొనర్చినవారనియు స్థానబలముచే కాలబలముచే నచ్చటి ప్రతిభాశాలు రత్యున్నతిని జెందిరనియు మనవారు గుర్తింపరు. బందరులోని న్యాయవిద్యావైదుష్యము రావుబహద్దరయినది. మద్రాసులో అదియే సర్వాభవ్య మయినది. కలకత్తాలో లార్డుసింహారూపమున భారతవిఖ్యాత మొందినది. సీమలో నదియే యాంగ్లసామ్రాజ్యప్రధానప్రాముఖ్యమును వహించి జగద్వ్యవసాయ మొనరించుచున్నది. కాని వైదుష్యము - ప్రతిభాసంపత్తి - సత్స్వభావము- మున్నగు వ్యక్తిసత్వముల దిలకించినచో మన పత్రికాధిపులందు మనవిమర్శకులందు - మన కవులందు - మన ధీవరులందు - అమేయగుణవిభూతి గోచరింపక మానదు. మనకర్మమేమో కాని యాంధ్రులు నిజసత్త్వ మారయ కున్నారు "నమ్రత్వేనోన్నమంతః పరగుణకథనైః స్వాన్ గుణాన్ ఖ్యాపయంతః" అను న్యాయానువర్తనము వ్యక్తులయం దుచితమే. కాని జాతీయాభివృద్ధికి విరోధసాధనమై యుండును. ఆత్మవిషయమున నతివినయ ముండవలయును. జాతీయసందర్భములలో నెల్లరు సార్వక్ష్మాప్రభువువలె వెలుగవలయును. సత్త్వబలమున కృష్ణాపత్రిక

భారతపత్రికారాజముల మొదటి తరగతిలో చేరియున్నది. కాని యాంధ్రుల పౌరుష గౌరవప్రాచుర్యపరత్వము లేమిచే దీని కా కళంక మేర్పడుచున్నది. వంగ దేశీయులు ఆంగ్లజన్మను వాణిజ్యప్రామర్యప్రాగల్భ్య రీతుల ననుకరించి - తమ మిట్టవేదాంతములను - తమ యసంపూర్ణ చిత్రకళలను - విక్రయింపసాగిరి. మన తెలుగువారి వంగదుండగ మెఱుంగక - వారి ప్రాముఖ్యము నుదారభావపూర్ణ - మని భ్రమపడిరి. కృష్ణాపత్రిక నిజముగా తెలుగుబాసలో వ్రాయబడిన వంగసంస్కారసాంప్రదాయముల ప్రాముఖ్యసాధనముగ బరిణమించినది. ఆంధ్రపత్రిక జాతీయతత్త్వమున కెక్కువయవకాశ మేర్పఱచి యాంధ్రత్వ మను శుభావేశమును గల్గించి యున్నది. కృష్ణాపత్రికలోని రెండవలోపము ఆపత్రిక ఆంధ్రజాతి కాదు. ఆంధ్రపత్రిక ఆంధ్రజాతియొక్క దీనాలాపనినాదములతో నోంకారము ఖరిలమై యుండును. సామాన్యముగా వ్యక్తులకు గాని - సంఘలకుగాని - ఏ సద్గుణము - బలహేతు వగునో - ఆ సద్గుణమే దౌర్బల్యబీజ మగును. భావావేశతన్మయత్వమున మానవు లాభావములకు బానిస లగుచుందురు. అటులే పత్రికలుకూడను. ఆంధ్రత్వ ముద్ఘోషించు ఆంధ్రపత్రిక బహుజనానీతమై మెత్తందనము (Elastic) సూచించుచుండును. కృష్ణరాయని గుణస్వభావచారిత్ర భావసాదృశ్య మొందిన కృష్ణాపత్రిక వారియొక్కయు వారిమిత్రమండలియొక్కయు నిర్భయదీక్షాపరత్వమున (Policy) ఘనతమమై యున్నది. పట్టాభిగడుసుపనము - నైర్యాహంకారములు - హనుమంతరా యని భావలతి కాపిర్వాభంగుల్ణము - కోపలాంతఃకరణము - కృష్ణరాయని సత్యనారాయణ దీక్షయు - వీరి సామాన్యవంగోద్బుద్ధ బ్రహ్మసంస్కారముతో మిళితములై కృష్ణాసంపుటంబులలో భిల్లుచుండును. పట్టాభి వర్తమానరాజ్యతంత్రజ్ఞుడు. జాతీయవిద్యాప్రతిష్ఠాత. భూతజీవి - పత్రికానిర్వాహకుడు. భవిష్యద్భావస్వప్నానందపిపాసి - కృష్ణాపత్రిక ఈ ముగ్గురిరత్నసమ్మేళనము. 1909 మొదలు నేటివఱకు కృష్ణరాయలే కృష్ణాపత్రిక. కాశీఘట్టభక్తిఘోషారవములు - రామమార్గణటంకార నినాదములు - బృందావనవైదుష్యాతిలము - నీతిలాలిత్య మొంది - కృష్ణుని గద్యగీతములై - పత్రికాముఖంబున వెల్లివారి - నవీనాంధ్రభావశిల్పకకీర్తి నొందియున్నవి.

కృష్ణరాయలే కృష్ణాపత్రిక. ముట్నూరికృష్ణారావుగారు బందరు గొడుగుపేటలోని యొక సత్సాంప్రదాయవైదిక కుటుంబమున జన్మించిరి. వీరితండ్రి నాగభూషణం గారు లౌకికులై గొప్పయుద్యోగమును బడసియుండిరి. అన్నగారైన వెంకటరత్నముగారు న్యాయపట్టభద్రులై సౌశీల్యమునకును సౌందర్యమునకును అమాయికమైన తెలివికిని స్నేహవాత్సల్యమునకును బేరొందిన న్యాయాధికారపదవిలో నస్తమించిరి. కృష్ణారావుగారు వీరి నేతృత్వమున చిన్ననాటినుండియు విద్యాభ్యాసనిరతులై - సంఘసంస్కరణాభిలాషులై - భావోద్రేకపూరితులై - యొజ్జల ననురక్తి గొలుచుచు - శీలవంతులై - దేహమనస్సంస్కారములతో కుంభకోణంకృష్ణమాచార్యులవారి యుపన్యాస పూత్కారముల నల్లన మించి, నోబుల్ కళాశాలలో రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడుగారి ప్రాచీనాచార నిర్మూలక వాక్ప్రవాహప్రాబల్యతరంగములు జిక్కికొని, భక్తిపూరితులై - బ్రహ్మమతావలంబనము గావించియుండిరి. కృష్ణారావుగారితో సహాధ్యాయులుగ నాయుడుగారిపంక్తి జేరిన దేశరాజు పెదబాపయ్య పట్టాభిసీతారామయ్య కోపల్లె హనుమంతరావు మొక్కపాటి సుబ్బారాయుడు, మున్నగు ధీవరు లాంధ్రసాంఘిక రాజకీయరంగములలో వన్నెకెక్కిన సుధీరులై - ధీరోదాత్త నాయకులై యాంధ్రోద్యమ సూత్రధారులై బరగుచుండిరి. వీరి కాలమున నాయుడుగారి యుద్బోధక లాలించుటయే గాక బందరు రామన్నపేటలోని సోషల్ క్లబ్బునందు నాయుడుగారి సాంగత్య మధికముగ సేయుచు, వైదికాచారములందును హిందూసాంప్రదాయములందును, భారతభాగవతాది పురాణములందును అనురాగపరులై, పాశ్చాత్యశిక్షాను వైదుష్యసామ్రాజ్యమున నుపొంగుచునుండిరి. యఫ్. ఏ. చదువు చిన్నతనమున బ్రహ్మమతావలంబనము నగుటచేసి వీరిజ్ఞానావశ్యములు వంగసంస్కారము చెంది జేరనవి. కృష్ణారావుగారు బ్రహ్మసమాజపు బుషిపాంగవులు జక్కగ గుర్తించి యుపాసించి యూరకల చెన్నపుర కేగిరటి, యచ్చట వీరేశలింగం పంతులుగారి సంస్కరణాభిలాష సంక్రమింప, దేశహితకార్యోత్సాహులై యుండిరి. ఆ కాలములో వీరు నేకసుప్రసిద్ధ నటుల నాటకములు జూచుటయు గల్గెను.

కృష్ణారావుగారు చెన్నపురి కేగి యుండు వివేకానందస్వామి యచ్చటి కరుదెంచి హిందూమతశాస్త్రోత్కర్ష ముద్ఘోషించెను. ఆ నాటినుండి యరుదెంచి యప్పుడప్పుడు హిందూమతౌత్కృష్ట్యమును సూచించు దివ్యజ్ఞాన ప్రబోధనములను గావించుచుండెను. కలకత్తాలో బుద్ధిమంతులు లౌకికకారణములచే నాంగ్లప్రభుత్వవిధానముల నంగీకరించుచు యగిలిగి పాశ్చాత్యసాహిత్యవిమర్శకుల గ్రంథముల పఠించి, హిందూసాంప్రదాయములను తృణీకరించుట గాంచి - వారి యౌదార్యమునకు జూచుచుండిరి. కృష్ణారావుగారు చెన్నపురి నరలుదుముగ, నాపత్తనములో హేతువాదమా? జాతీయవాదమా? అను సాంఘిక సమస్యలపట్ల జరుగుచుండెను.

బాపయ్య సుబ్బారాయుడుగార్లు లెక్క లెక్కిన స్నేహ బృందముతో కృష్ణారావుగారు 1905 లో బందరులో నివిష్టులయిరి. అప్పటికే తిలక్, గోఖ్లేలయాదర్శమున బహిరంగజీవనము స్వాతంత్ర్య మను తలంపు లాడుచుండెను. ఆంగ్లప్రభుత్వమును నిర్భయముగ దర్శించు తెఱవు లమరుచుండెను. బంగాళాఖాతరోపావిష్టులైన దేశనాయకులు (వాగుడుగాండ్రు) ఆంగ్లరాజనీతియందు విక్టోరియాకాలమున నేర్పడిన విశ్వాస మెల్లద్రుంచి "ఉద్ధరే దాత్మనాత్మానం" అను సూత్రమును గ్రహించి, యొకచెంప నాంగ్లద్వేషమును, మఱియొకచెంప హైందవసాంప్రదాయాభిమానమును ఉద్దీపింపజేయ దొడగిరి. ఆంగ్లప్రభుత్వప్రతిభ నూడగొట్టుటకు ప్రభుత్వవిధానములను ఖండించుటయే గాక, నాంగ్లనాగరక సాంప్రదాయములం దనూయ బురికొల్ప నగత్య మాయెను. అనూయాజనితమైన ఈవిద్వేషకప్రచారములో భారతీయులకు స్వదేశ విజ్ఞానమం దంతర్దృష్టియు నాదరణము నేర్పడి 1907 లగాయతు ప్రజ లెల్ల రెచ్చిన జాతీయభావ మేర్పడినది. ఇది 1912 వఱకు వంగప్రేరితమై

యుండెను. ఆవల తిలకు బీసెంటమ్మల యాదర్శముల నంటి నడచెను. 1918 లగాయతు మహాత్మునితపఃప్రభావపు లేనీడల నాశ్రయించి చరించుచున్నది. కృష్ణారావుగారును వారిమిత్రులును తొల్లి వంగభావోద్దీపనంబున వంగాదర్శరాజితులై బాహ్యజీవనము సలుపుచు 1907 లో జాతీయవిద్యాలయప్రతిష్ఠాపన మాలోచించి క్రమముగ నద్దాని సిద్ధింపఁజేసిరి. ఆవల 1911 నుండి యాంధ్రోద్యమ మంగీకరించి పనిజేసిరి. 1917 ఆప్రాంతములలో కృష్ణారావుగారు బ్రహ్మసిద్ధాంతములను నాపనిమదర్గముల జాడను - సంస్కృతసాంప్రదాయానుసరణమునను - బరీక్షించి 1918-19 లో విపులమగు ఖండన మొకదానిని రచించిరి. 19 నుండి గాంధీమతావలంబకులై కాంగ్రెసుతీర్మానముల ననుసరించి యుద్బోధించుచున్నను తొల్లింటి భావసంపూర్ణత గాని, యుదారవాగ్జాలోజ్జ్వలనము గాని ఇప్పుడు కృష్ణాపత్రికయందు గానరాదు. కృష్ణారావుగారు 1910 మొదలు నేటివరకు కృష్ణాపత్రికను స్వతంత్రముగ నిర్వహించుచున్నారు. వీ రాంధ్రు లయ్యును వీరిభావనిలయము మెత్తని పిన్నతనములో వంగరాజ్యమున నేర్పడి యచ్చటి లక్ష్యములతో నిండియుండెను. వంగదేశీయుల యుద్బోధనల నందికాని, కృష్ణుని రాసక్రీడల నాదరింపసాగిరి. మాడ్రన్ రివ్యూ ఆర్య మున్నగు వంగీయ పత్రికా నేతృత్వమున కళలు కావ్యములు శిల్పములు మొదలగు వానినే గాక సర్వేవిషయములఁ దిలకింపుచుండిరి. వంగ పట్టుల వైష్ణవసాంప్రదాయములం గటీకల గురి తుదిరినట్లగపడును. ఇందుకు రవీంద్రుని కవితావిర్భావ మొక కారణమై యుండనోపును. కృష్ణాపత్రికలో నాంధ్ర రచకుల కెడమిచ్చిరి గాని, యాంధ్రుల నెల్లైన నభివృద్ధికి దేవలెనను దీక్షతో పనిసేయ లేదు.

కృష్ణాపత్రిక వంగసాంప్రదాయముల తెలుగు పత్రిక. పత్రికయే గాక ప్రతిభాప్రాచుర్యసాధనము కూడ. రవీంద్రు డేభావములతో జగముల వెలుగొందెనో ఆభావములు తెలుఁగుదేశమునఁ బూర్వమునుండియు ననేకదేశీయతత్త్వములలో నిమిడియున్న సంగతి కృష్ణుఁడెఱుఁగును. కావ్యకళతులందు మనపోతనాదుల మించలేదని గూడ వీరి యనుభవమే. కాని కృష్ణాపత్రికలో వందలకొలది వ్యాసములు వంగచాతుర్య ప్రవచనమున నుపయోగింపబడినను, ఆంధ్రశ్రీ రీతులం దెంతవఱకు సిద్ధినొందిరో, ఎందుఁ దెలుఁగు వెనకపడినదో యెందున ముందున్నదో ఒకనాఁడైన కృష్ణరాయడు నుడువలేదు. దివాకరాస్తమయసంజనిత సంధ్యారాగచిత్రదీప్తులలోగల కళాలేశమయినను కృష్ణుని భావప్రపంచమున జేరలేదు. కృష్ణారావుగారాంగ్లపండితులు. వంగభక్తులు. పిన్నతనమున నాటి భావస్థిరములై యున్న తత్త్వములు అర్ధక్రైస్తవము లగు బ్రహ్మసామాజపువి. ఆంగ్లనాగరకసంపర్కోపాసనమువలన జాతిభ్రష్టులై నల్లదొరలై, యుభయసాంప్రదాయదూరులై క్రమ్మఱ నైజజాతీయత నొంద యత్నించు వంగదేశీయులు వీరి యాదర్శపురుషులు. కృష్ణారావుగారికేగాక వీరి మిత్రమండలియంతయు నిట్టి మనస్థితి గలవారే. కుమారస్వామినిఘోర్సుచే హైందవకళల నామోదించిరి. వంగవిమర్శకుల నేత్రములతో శాకుంతలలోని రసప్రపంచమును వీక్షింపదొడగిరి. ఇందుచేతనే వీరు జాతీయకళాశాలను స్థాపించినను జాతీయవిద్యాస్వభావస్వరూపముల నిర్ణయింపజాల కున్నారు.

కృష్ణాపత్రిక పట్టాభి సీతారామతత్త్వపూరితమై నిర్భయమగు ఖండనము స్థైర్యాహంకారములు గల్గియుండును. వారిభావముల బ్రకటించి వారిస్వరూపముల కనఁబఱచుటయే గాని దేశములోని ధీయుతులందఱఁ జేరదీసి సాంఘిక రాజకీయపద్ధతులలో నొక ఆంధ్రసాంప్రదాయమును (School of thought) సృష్టింపరైరి. కృష్ణారావు గారు శోధకుఁడు. సాధకుఁడు. ఉపాసకుఁ డనియుఁ జెప్పదగును. కాని తన తొల్లిటితోడు లైన సమానులనే దక్క, శీలవిజ్ఞానభావవిభేదముల నానారూపులై తోఁచు చిన్నపెద్దల నొకచోఁగూర్చి - యాదరించి- పెద్దలఁ జేసి తమసాంప్రదాయానుక్రమ మేర్పరచుకొనలేదు. కృష్ణారావుగారు పట్టాభిసీతారామయ్యగారు ఆంధ్రుల భక్తివిశ్వాసములకుఁ బాత్రులైన తెలుఁగునాయకు లయ్యును భక్తకోటిని శిష్యగణమును సంపాదించు "అభిగమ్యత" నొప్పకున్నారు. నాగేశ్వరరావుగారి యాంధ్రపత్రిక కొంతకాలము బొంబాయిలోను, ప్రస్తుతము చెన్నపురమునను ఉండి ఆంధ్రజాతీయవిజ్ఞానకూటమునకు దూరముగ నుండి కృష్ణాగోదావరీసలిలపోషితమేధావిభూతుల సహాయ్యసంపదల నొందకుండినను, దయోదారగుణములచే నభిగమ్యమై యాంధ్రత్వమున కాలవాలమై యొప్పుచున్నది. తెలుఁగుపత్రికలకు మకుటమువలె నలంకారమైన కృష్ణ యీపుణ్యమును నిజప్రతిభానుగుణముగ సంపాదించుకొనలేదు.

కృష్ణారావుగారు సత్యాన్వేషి. సహనము దయ సమత్వము సౌశీల్యము వ్రతదీక్ష అనుష్ఠానరతి గల మంచిబ్రాహ్మణుఁడు. వ్యక్తుల గాని సంస్థల గాని ఖండించుచో దయార్ద్రులై పురోభివృద్ధి గోరుచు యనుభోకవార్తలలో సాత్త్వికమగు హాస్యవిమర్శనము జేయునే కాని భావభేదమున నాజన్మవైరుద్ధ్య మవలంబించు నిర్దయత వీరియం దగపడదు. పరగుణామోదము పరాభిప్రాయసహిష్ణుత పెదబాపయ్యగారి తరువాత వీరిసమకాలకులలో వీరియందే గోచరించును. ఈమంచికలన కృష్ణాపత్రికలో పెక్కు తెలుగు పిన్నలు తమభావములను గీతఫణతులను వెలిపుచ్చ గలిగిరి. అవకాశమిచ్చి తెలుగుతెలువుల మచ్చుదెలిపెనే గాని యభిమానించి తనప్రతిభచే వారిని అభివృద్ధికి దేలేదని మా విషాదము.

కృష్ణుని ప్రేమరంగమున విశ్వవ్యాప్తమయిన భౌతికప్రణయ మగ్రస్థాన మాక్రమించి - ప్రాచ్యావని - భారతభూమి - వంగదేశము ఆంధ్రజాతి-పట్టాభి-బందరు-తనసంసారము-తాను-క్రమక్రమప్రేమాస్పదములై యమరియుండును. ఇట్టి యాంతరంగ మలౌకికమై గౌరవాస్పద మనుటకు సందియములేదు. కాని యీమనస్థితివల్ల పత్రిక స్థానికాంధ్రీయవ్యవహారములపట్ల కన్న భావప్రపంచమున నెక్కు డుపయుక్త మగుచున్నది. ఈలోపమే ఈపత్రికసుగుణ మని కూడఁ జెప్పవచ్చును.

కృష్ణునిదృష్టి భవిష్యత్కాలమును వీక్షించుచుండును. వీరి మానసము భవిష్యద్భావసౌధనిర్మాణానంద వీచికావిహారములం దూగుచుండును. భూతవర్తమానముల పరిజ్ఞానము చక్కఁగ గలదు. వర్తమాన పరిస్థితుల వర్ణించుటలో నసమానప్రజ్ఞావిశేషముల వ్యక్తపఱచును. కాని

వానిలో జీవించి యనుభవించు సాధన మలవడలేదు. ఇందుచే వర్త
మానస్వరూపములగు పట్టాభిగోపాలకృష్ణులవలె కృష్ణరాయఁడు మంత్రి
పదవులకు కార్యదర్శిత్వమునకును తగుదారుల త్రొక్కఁజాలఁడు. దేశా
దర్శములు కాలగర్భితమగు భావనాప్రపంచము నెంతకాల మాశ్రయిం
చెనో అంతకాలము కృష్ణరాయని కృష్ణాపత్రిక అసమానలేఖినీప్రభా
వము గల్గియుండెను. తిలకు నిర్యాణముతో వీరివ్యాసరత్నములు మె
ఱుపుచెడ నారంభించినవి. గాంధి వర్తమాన మహాగమనమునఁ బరీక్షించి
నడచు రాచలిండేలు. కృష్ణరాయ లీయుద్యమము నంగీకరించినను
పట్టాభి లౌకికమెలుకువల నాశ్రయించి నడచుటచే తనభావసంపూర్ణత
కును నిరాఘాటలేఖినీప్రచారమునకును ఉచితసమయ సహాయావ
కాశములఁ గలిగింపఁజాలకున్నారు.

సంఘసంస్కరణముపట్ల వీరియభిప్రాయములు కేల్కారు సిద్ధాంత
ముల ననుసరించి - కొంత సౌమ్యతను హైందవ ధర్మశాస్త్రానుగామిత్వ
మును బొందియున్నను, ఆచరణలోమాత్రము వీరొకరె నిశ్చలమైన
సంఘసంస్కరణసిద్ధాంతానుష్ఠాత లని చెప్పవచ్చును. జాతీయోద్యమ
మల్లికొనినకొలఁది సాంగ్లసాంప్రదాయానురూపమున వంగసంస్క
ర్తలచే నెలకొల్పబడిన సంస్కరణప్రణాలిక చాలకాలమునకు రూపుమాసి
నది. మఱియుఁ గాలప్రభావమున విద్యాధికులే ప్రబోధింపఁబడి తమతమ
కులంబుల కొసంగదలచిరో ఆప్రబోధములు వివాహాదికార్య
గర్భితములై యుదయించి తొల్లింటిసంస్కర్తల నాయకత్వమును త్రుంచి
వైచినవి. ఇంగునగో ఎందుకనో సంఘసంస్కరణము కృష్ణాపత్రిక
పురిటిగుణమైయుండ నీనాఁడంతప్రాముఖ్యము వహింపకున్నది. సంస్క
రణానుష్ఠానము సంస్కర్తలయందు [illegible] కృష్ణరాయఁడు [illegible].

వేంకటరత్నంనాయుడుగారి ప్రశాంతి కరుణయు నిగ్రహోత్సాహన
యము కాలానకాశము కుదురని బ్రాహ్మణేతరాభిమానమని తెలిసెను. వీరేశ
లింగముగారి గద్యవిధాన మాంగ్లగల దుపకరించినను, వీరి సాంఘికవిమ
ర్శనము లోతులేక సంప్రదాయాభిజ్ఞత లేక ఇంగ్లీషువిద్యాదర్శ
పూరితమై - వైదిక ద్వేషకలుషితమై - రాగాహంకార మాలిన్యదూషిత
మై జాతీయోద్బోధవీధులఁ బాడజాలం లెగనిమ్మిపోయినవి. బ్రహ్మ
సమాజములోనే హైందవసాంప్రదాయముల ప్రభావము హెచ్చెగ.
రామకృష్ణపరమహంస, అశ్వనీకుమారదత్తు, మున్నగు భక్తులయు రవీం
ద్రాదుల వైష్ణవసాంప్రదాయములయు ఆదర్శములు సాధకలు వంగ
రాజ్యము నాకర్షించుచున్నవి. స్వతంత్రముగనో, అనుకరణముగనో
మన కృష్ణాపత్రికకూడ హైందవమతిసాంప్రదాయములందు గౌరవ
మగపఱచుచున్నది. బాల్యమున బ్రహ్మద్వేషములో - పండితమాన
ణలో - పురాణేతిహాసతిరస్కారములో - మతిసాంఘికాభిప్రాయ నిర్మా
లనములో - నిరవధిక - శూరత మించి చెండాడిన కృష్ణాపత్రిక - కాల
మహిమచే వీనిఁ గౌరవించుటయే గాక వీనికన్నిటికి వైష్ణవసాంప్రదా
యార్థములను భావవ్యంగ్యసంపత్తిని సంపాదించుచున్నది. భావ మె
ట్లున్నను చిరాభ్యస్తవిశ్వాసములు సంపూర్ణముగ రూపుమాయవు.
కృష్ణారావుగారి పవిత్రసాధక సాహసజీవనము మాత్ర మీపత్రికలో
ప్రతిబింబించియుండును.

ఇంతవరకు కృష్ణాపత్రికచరిత్ర - దానికలిగిన క్లేశములు - దాని
సత్వము - యందలి వ్యాసరీతులు - పత్రికాధిపతి జీవితము - వారి యను
చరులు - దేశములోని భావప్రవాహములు - దానిని చలి పఱచిన మార్గ
ములు - ఆంధ్రవిజ్ఞానమునఁ బత్రిక యొనర్చిన యుపకారములు - పత్రిక
యందలి గుణదోషములు - వానికారణములు - నిష్పక్షపాతబుద్ధితో నాయెఱిఁగినంత
[illegible] చిత్రించియున్నాను. ఒకవ్యక్తిగాని సంస్థగాని విమ
ర్శించి దాని [illegible] గుణము [illegible] తెలుపునపుడు [illegible]
[illegible] తేజోరూపముగ నేరుగ [illegible]. కాని నీడల సహా
తుకముగ [illegible] [illegible] చిత్రకారుని శక్తిని
[illegible] [illegible]. నీబాహ్యగుణరూపములో
నను తెల్పినను కృష్ణా! నిన్ను ప్రేమించితినే [illegible] ఇక
ముందు కేవల మా [illegible] కృష్ణాపత్రిక యొనర్చు యుపకారముల
నతఁడొనర్చును.

[illegible] తెలుగు [illegible] వాడ
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ప్రయోగ [illegible] [illegible]. [illegible] కాలమునకు రాయ
[illegible] మున్నగు [illegible] తెలుగు [illegible] [illegible]
[illegible] తెలుగు [illegible] [illegible] రచనీయ
గద్య [illegible] శాస్త్రములు [illegible] [illegible] సంస్క
[illegible] ప్రయత్న
ములు [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] 1905 [illegible] దేశ [illegible]
[illegible] భాషా [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] కృష్ణా, ఆంధ్రపత్రిక
లొక ప్రక్కను, కృషి సేయ [illegible]. [illegible] కాలవారి
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. ఇంతలో [illegible] [illegible]
[illegible] సంస్కృతజన్యాగారసపదముల [illegible] [illegible]
[illegible] పత్రి [illegible] [illegible] [illegible]
వంగవచనరచనారీతుల [illegible] కృష్ణారావుగారు [illegible] వాక్య
ప్రయోగ వైఖరిని దెలుపను [illegible]. [illegible], [illegible]
వాదులవలె వాక్య [illegible] [illegible] [illegible] జేసి
యుండకున్నను, కొంతకాలము "కృష్ణాపత్రిక తెలుగు" వింతగను
దురవబోధముగను ఉండెను. రాజకీయ [illegible] [illegible]
డెను. కృష్ణరాయనివ్యాస 1906-1918 [illegible] తెలుగుదేశపు నాయక
మణులైన బందరుదేశభక్తుల వ్యాసోపన్యాసముల కుపయోగింపబడి
నందున నిదియే ఇప్పటివరకును జనసామాన్యమునకు వ్యాప్తి [illegible]
వాహకయై యున్నది. కాని కాలక్రమమున కృష్ణ [illegible] సంస్కృత
సాహిత్యగ్రంథముల నవలోకించియు రాజమహేంద్రవరము గుంటూరు
పురప్రముఖులును ఆంధ్రపత్రికయందును వాడబడు సులలితాంధ్ర
వాక్య ప్రయోగానుసారమునను, తన వాక్యరచనను వంగాంగ్ల సాంప్ర
దాయములనుండి తగ్గించి తెలుగు తెలివుల నలవర చియున్నాడు. [illegible]

నవీనజాతీయజీవనమున విలసిల్లు వాడుకతెలుఁగు కృష్ణరాయకృత మని యెంచి “ యంజలిసేయక తీర దేరికిన్. ”

కృష్ణారావుగారు బంగాళాకవీంద్రులయొక్కయు తత్త్వవేత్తల యొక్కయు గాథలను వ్యాసములను తెలిగించి తెలుపుచు నాంధ్రరసికులకు నూతనమార్గముల జూపిరి. వీరి భాషాంతరీకరణములు కొన్ని సందర్భములలో చక్కని యాంధ్రభాషావ్యక్తిచే నొప్పుచు ప్రధాన వ్యాసముల కన్న నెక్కువ యాంధ్రస్వతంత్రకృతులుగ నగపడును. తరువాత యమలోకవార్తలు మున్నగు హాస్యప్రధానసంఘావలోకనములలో వాడుక గ్రామ్యతెలుగుపద్ధతుల నవలంబించి పర్లాకిమిడివారివలె సంస్కృతభూయిష్ఠవాక్యములకు వెక్కిరించినట్లు గ్రామ్యతోకను తగిలింపక- విశుద్ధగ్రామ్యప్రయోగమార్గముల నలవరచికొనిరి. కృష్ణారావుగారు గిడుగు రామమూర్తిగారి సార్వత్రిక గ్రామ్యభాషాప్రయోగమునకు వ్యతిరేకముగ నభిప్రాయపడినను- గాంభీర్యవాక్యరచనాప్రౌఢు లయ్యును గ్రామ్య ములకీతుల సందర్భానుసారముగ నుపయోగించు విచక్షణ గల్గియున్నారు. కృష్ణాపత్రికలో నానావిషయములఁగూర్చి ప్రచురింపబడు వ్యాసములు కృష్ణరాయని గాంభీర్యభాషాక్రమముననో గ్రామ్యప్రయోగానుసారముననో వ్రాయఁబడుచున్నవి.

కృష్ణారావుగారు తెలుగుబాసల కొలుచు పిన్నల కనేకులకు స్థలావకాశ మిచ్చి ప్రోత్సాహపరచి భావగీతము నాటకసాహిత్యవిమర్శనము మున్నగు నవీనవాణీవిలాసములకు తమపత్రిక నుపకరింపజేసిరి. వీరు 1916-17 లో దేశీయపదముల తెరంగులు సారస్వతమున జేర్పదగు నను ఆందోళన కిచ్చిన యవకాశము వీరి సమభావమును వెల్లడించుచున్నది. కృష్ణారావుగా రిటీవల కొన్ని సంస్కృతకావ్యనాటకములగూర్చి వ్యాసములను ఉపన్యాసములను రచించి ప్రచురించియున్నారు. వీరి రూపకల్పనము లోకవిదితము.

కృష్ణారావుగారు ఆంధ్రజాతీయోద్యమనిర్మాతలలో నొకరు. ఉపన్యాసవ్యాసరచనారీతులకు తండ్రి. సాంఘిక రాజకీయ కళా సారస్వతముల తెరంగాంధ్రులకు దెలుపుచు దేశోపకారారంభదీక్షితులై- తమప్రతిభావిశేషమునకన్న- భాషాసేవకన్న- పాండితీగరిమకన్న తమ నిర్దుష్ట నిర్మలచారిత్రప్రకాశమునను భావస్థైర్యమునను వ్రతానుష్ఠాన నియమమునను - బందరుదేశభక్తులలోనే కాక, ఆంధ్రమాతృసంతాన మందఱిలో మిన్నలని గారవింపదగు ధీరులు. వీరికి పరమేశ్వరుడు చిరాయురారోగ్య సౌభాగ్యముల నొసంగి ప్రోచుగావుత! వీరు వంగప్రతిభావిశేషముల వెల్లడించిన పూనికతో నాంధ్రుల సహజప్రతిభను గూడ నలుదెసల వెదజల్లుదురు గాక!

అశ్రుతర్పణము

చిఱ్ఱావూరి కామేశ్వరరావు గారు, బి. ఏ.

నవ్వుపై నవ్వు తొలకాడఁ । బువ్వుగుత్తి
వోలె నలరిన భువనైక । మోహనాంగి
పరమ సుకుమారి నన్నెడఁ । బాసి పోయె
ఎందుఁ జనియె? నే నామెకై । యెందుఁ బోదు
సకియ శారద శర్వరీ । చంద్రరేఖ
యందు సుస్నిగ్ధముగ లీన । మయ్యెనేమొ
సిద్ధసంకల్పులకు సిద్ధియై । చెలఁగు నేమొ
నీలజలరాశి కల్లోల । లీలలందుఁ
దన్మయత్వంబున మెలఁగఁ । దలఁచె నేమొ
దివ్యసుందరి యెటకేగెఁ । దెలియఁబడదు

అతుల శీతల నీహార । మందు డాఁగి
సొగసుఁ బ్రసరించు । ప్రత్యూష సూర్యకాంతి
కెదురు చూచు నేమొ? మనోజ్ఞ । సదనులాంగి
సాంధ్య తారాపథంబున । శాంతి విభవ
మేలు చున్నదేమొ మెలఁగు । నేమొ మెలఁత
యమర ప్రేమైక స్వప్నరం । గాలయమున
లేదు!—లేదు!—ముదిత కిది । కాదు తావు!-
ఏది యకలంకగుణపూర్ణ । మేది పుణ్య
మయము? సుపవిత్ర మేది! యా । మహిత నిర్గు
ణాత్మయందు సుందరి లీన । మయ్యె, నిజము!

గజ్నీ మహమ్మూదు - ఆకాలపు విద్యాభివృద్ధి

గోవిందరాజు వేంకట కృష్ణారావు గారు

గజ్నీ మహమ్మూదు హిందూదేశముమీదికనేకసారులు దండెత్తివచ్చి, దేవాలయములను మందిరములను పట్టణములను నాశనముచేసి, యసంఖ్యాధనమును దోచుకొనిపోయిన తురుష్కులలో నగ్రగణ్యుడని చరిత్రలలో గానవచ్చును. గజ్నీమహమ్మూదు పేరు వినినతోడనే, ఆతని దుర్గుణములనే మనము దలంచెదము. ఇందులకు కారణము లేకపోలేదు. హిందూదేశమందు రాజ్యస్థాపనము గావించుటకు మహమ్మూదు యత్నములు సల్పియుండలేదు. అనేక పర్యాయములు దండయాత్రలు సల్పెను. ధనము కొల్లగొట్టెను. అంతేగాని యిచ్చట నివాసమేర్పరచుకొని తన ప్రతిభ వెదజల్లుట కష్టపడలేదు.

విగ్రహధ్వంసకుడని ప్రసిద్ధికెక్కినప్పటికిని మహమ్మూదు కొక సద్గుణము గలదు. ఆతడు గొప్ప విద్యాభిమాని. పండితులకు కామధేనువు. స్వమతాభిమానపు పట్టుదలచే నితరమతములందుగల విద్వాంసులను, పండితులను సత్కరింపలేదు. ముఖ్యనగరమగు గజ్నీపట్టణమందు దన దాతృత్వములో చాలభాగము వ్యయపరచెను. అందుచే యతని సద్గుణములకంటె దుర్గుణములే మన కెక్కువగ దెలియును.

ఇతని గురించి అనేక కథలు గలవు. హమ్‌దుల్లా ముస్తఫీయను కవీశ్వరుడీ క్రింది కథను తన గ్రంథమగు "తారిఖీగుజీడా" యందు వ్రాసెను.

"మహమ్మూద్ వికారస్వరూపి. ఒకదినము యద్దమునందు తన ప్రతిబింబము చూచుకొని దుఃఖితుడయ్యెను. కొంతసేపటికి మంత్రివచ్చి 'దేవా! ఇట్లు విచారించుచు గూర్చుంటి రేల?' యని ప్రశ్నించెను. మహమ్మూదు 'మంత్రీ! సాధారణముగ ప్రపంచమందు రాజుముఖావలోకనము గావించిన ప్రజ లుత్సాహవంతు లయ్యెదరు గదా! కాని నా ముఖవైఖరి గాంచిన ప్రజలు భీతచిత్తులై పారిపోయెదరేల?' యని విచారించుచుంటి ననెను. వజీరు విని 'దేవా! ప్రజలు మిమ్ముగాంచుట యరుదు. కాని మీ సద్గుణంబులు ప్రజల నందఱిని నాకర్షించుచుండు నని' ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను."

మహమ్మూదు ప్రతివత్సరము కవీశ్వరులకును, పండితులకును నాలుగులక్షల దీనారముల నిచ్చెడివాడు. ఆతని విద్యాభిరుచి పండితుల సత్కరించుట మాత్రమే గాదు. శాశ్వతముగ విద్యాభివృద్ధికై యనేక పాఠశాలల నిర్మించెను. నల్లరాయితోడను చలువరాయి తోడను కట్టబడి, తివాచీలతోను సైనపువత్తి గోళములతోను బంగారు వెండి భూషణములతోను నలంకరింపబడి, 'స్వర్గపువధువ'ని కీర్తిగన్న మసీదు సామీప్యమున మహమ్మూదు విశ్వవిద్యాలయ మొకటి స్థాపించెను. ఆ విద్యాలయమందు వివిధభాషా గ్రంథములు గలవు. సృష్టివైచిత్ర్యము జూపు వస్తుప్రదర్శనశాలలు గలవు. ఈ విద్యాలయపు సంరక్షణ నిమిత్తము చాల ధనము ఖర్చుపెట్టెను. బాలురకు సకల విద్యల నేర్పుటకు యుపాధ్యాయుల నియమించి వారి జీవనోపాధికై తగు నేర్పాటులు గావించెను.

విశ్వవిద్యాలయ స్థాపనమును - సాహిత్యప్రోత్సాహమును, విద్వాంసుల సత్కారమును - మహమ్మూదు దోపిడీవలన సంపాదించిన యధికపు ధనముకొఱకు గావించిన ప్రాయశ్చిత్తముగ గన్పట్టును. కొలది కాలములో గజ్నీనగరము కవులకును వేదాంతులకును శాస్త్రజ్ఞులకును నాలవాలమై, మసీదులతో గొప్పమేడలతో సరోవరములతో విరాజిల్లుచుండెను. ఆ నగరము కీర్తియందు మధ్యయుగములలో యూరోపాదేశమందలి కొలోనా నగరముతోగాని పాడుయా నగరముతోగాని తులదూగుచుండెను.

సుల్తాను సత్కారము నొందిన విద్వాంసులలో ఉట్బీ యను నతడు శబక్తజీను వంశ చారిత్రమును వ్రాసెను. పారసీక దేశీయుడగు ఉజరీరాజీ చిన్ని స్తోత్రపాఠ మొనర్చినందులకు సుల్తానతనికి 14,000 దీనారముల నిచ్చెను. ఖురాసానుదేశజుడగు అసాదీతుసీ గొప్పకవి. ఫర్‌దౌసి గురువు. షానామా వ్రాయుమని సుల్తా ననేకపర్యాయము లితని నడిగెను! కాని వార్ధక్యదశయందుండుటచే వ్రాయలేనని యెను. గజ్నీనుండి ఫర్‌దౌసి పారిపోయినపుడు షానామాలో 4000 ద్విపదలను పూర్తిచేయుమని సుల్తాను

అసాదీతుసీని వేసుకొనెను. బాల్క్ దేశపు లేకనుడును సుప్రసిద్ధ కవీశ్వరుడును హాస్యకారియు నగు మనుచిహిర్ సుల్తానాస్థానమం దుండెను. అక్కాలమందలి కవీశ్వరులలో గొప్పవాడును వేదాంతియు శాస్త్రజ్ఞుడును వివిధభాషా పరిచితుడునైన ఉన్సూరి, సుల్తాను స్థాపించిన విశ్వవిద్యాలయమందు కృషిసల్పెను. ఇతని గురించి చిత్రకథ యొకటి గలదు.

"ఒకరాత్రి సుల్తాను మద్యపానలోలుడై, యొడలెఱుగక తన పట్టపుదేవి శిఖను కోసివైచెను. మఱునటి దినము ప్రాతఃకాలమున తాను యుక్తాయుక్త వివేచన జ్ఞానములేక చేసిన పనికి విచారించుచు, యేమియు దోచక వెఱ్ఱివానివలె నిటునటు పచారు చేయుచుండెను. నౌకరులు యజమాని దగ్గరకు వెళ్లుటకు భయపడుచుండిరి. అప్పుడు ఉన్సూరి సుల్తానును సమీపించి రెండు పద్యములను చదివెను. సుల్తాను చాల హర్షించి అనేకనగలు పారితోషికముగ నిచ్చెను. తరువాత వారిద్దరును మాట్లాడుకొనుచు కాలక్షేపమును జేసిరి."

వీరేగాక సాహిత్యమందు కీర్తిగన్న ఫర్దాసికూడ సుల్తానుని ఆస్థానమందుండి షానామా యను గ్రంథము రచించెను. ఫర్దాసి మరణమును, అతను మహమూదు యాస్థానమున నియమింపబడుటయు బహు విచిత్రముగ సంభవించెను. అది యెట్లనగా

"ప్రథమదినములందు ఫర్దాసికి పద్యరచనయందు బహుప్రీతి. ఒకానొక సమయమున నితని నొక దురాగ్రహ దౌర్జన్యము గావింపగా మహమూదునొద్దకు వెళ్లి తానను భవించిన కష్టములు చెప్పుకొనవలయునని గజ్నీనగరము వెళ్లెను. గజ్నీపట్టణ సామీప్యమునకు వచ్చి అచ్చటనున్న యుద్యానవనమందు ముగ్గురు పురుషులు సంభాషించుట గాంచెను. తన కార్యసాఫల్యమునకు వారు సహాయభూతులు గావచ్చునని దలంచి వారితో ఫర్దాసి మాట్లాడుటకు వెళ్లెను. వారితనిని వీక్షించి 'అయ్యా! మేము సుల్తాను సంస్థాన కవీశ్వరులము. మాతో మాట్లాడ నపేక్షించువారు కవీశ్వరులై యుండవలయును. లేకున్న మేము మాట్లాడము. మాతో సంభాషింప గోరువారు మేము చేయు పరీక్షకు పాత్రులు గావలయును. మేము ముగ్గురము వరుసగా మూడు పాదములు చెప్పెదము. మీరు నాల్గవపాదము ముగింపవలయు' నని చెప్పిరి ఫర్దాసి యట్లే యని సమ్మతించి జయము గాంచెను. అప్పుడు వారతనిని తమలో నొక్కనిగ జూచుకొని గజ్నీ నగరమునకే పనిమీదవచ్చెనో దెలిసికొని, సుల్తాను కృపచే కార్యసిద్ధి నొందజేసిరి. మహమూదు ఫర్దాసిని షానామా వ్రాయుమని ప్రోత్సహించెను. ప్రథమమున వేయిద్విపదల వ్రాసి సుల్తానుకు చదివి వినిపింప నాతడు సంతోషించి, వేయిదీనారముల బహుమాన మొసంగెను. ఫర్దాసి కొన్ని నెలలకు, 60,000 ద్విపదలతో గ్రంథము ముగించెను. సుల్తాను తనకు 60,000 దీనారముల నిచ్చునని యాశతో నుండెను. కాని తానొకటి దలచిన దైవ మొకటి దలచు గదా! తన యాశనిరాశయైనందుకు ఫర్దాసి కుపితుడై నలుబది పద్యములు సుల్తానును దూషించుచు వ్రాసి, వానిని షానామాలో చేర్చి, సుల్తాను దండించునను భయముతో టస్ నగరమునకు పారిపోయెను.

ఒకదినము సుల్తాను పేటనుండి తిరిగివచ్చుచు ఫర్దాసిచే కడపట వ్రాయబడిన 40 పద్యములను హాసన్ మైనంది యను కవీశ్వరుడు పఠించుచుండగా వినెను. సుల్తాను కొంతతడవు పద్యములు విని వ్రాసినకవి యెవ్వరని ప్రశ్నించెను. కవి ఫర్దాసి యని దెలిసికొని, తనదూర్భడతకు చాల విచారించి, కొంతమంది మనుష్యుల బిలిచి వారిని 60,000 దీనారముల దీసికొనివెళ్లి కవిని క్షమాపణ యడుగవలసిన దని యుత్తరువు గావించెను. సుల్తాను పంపిన బహుమానము కొంత యాలస్యముగ వచ్చెను. ఫర్దాసి మరణించెను. అతని కొక కుమార్తె గలదు. సుల్తాను పంపిన ధనమామెకు సమర్పింపగ నా కీధన మక్కఱలేదు. నాజీవితకాలమునకు గావలసిన ధనము నాయొద్దగలదని ధీరముగ వాకొనెను."

పులిపిల్ల పులిపిల్ల యనిపించును గాని మేకపిల్ల యనిపించునా? సుల్తానాధనముతో 'టస్' నగరసమీపమున నొకసత్రమును గట్టించెను.

పండితుల నౌదార్యముతో సత్కరించుటయే గాక ఒకానొకసమయమున మహమూదు రణోత్సాహము కన్న కూడ విద్యాభిరుచియే తనకు మెండుగ గలదని నిరూపించెను. 1023 సంవత్సరమున గ్వాలియరు కోటను మహమూదు ముట్టడించెను. కోట కధిపతి యగు నందరాయడు 300 యేనుగులను మావటీలు లేకుండ తురుష్కులు పట్టుకొనుటకు విడిచిపెట్టెను. కాని ఫెరిస్టా నీ విషయమున వేరొక విధమున వ్రాసెను. ఏనుగులకు మదద్రవ్యముల బెట్టి, సుల్తాను సేనలు పట్టుకొనగలవో

లేవో యని పరీక్షించుటకై నందరాయుడు పంపె ననియు, ఏనుగులతోపాటు బహుమానములు కొన్ని పంపెననియును ఫెరిష్టాదెల్పుచున్నాడు. ఏది యెట్లున్నను సుల్తా నా సమయమున నందరాయుడు పంపినబహు మాన పూర్వక మగు పద్యములచే సంతృప్తు డయ్యె నని స్పష్టపడుచున్నది. తన యాస్థానమందున్న హైందవ, అరబ్బీ పారసీక కవులచే యెక్కువ పొగ డ్తనొందిన నంద రాయని పద్యములకు సుల్తాను సంతోషించి అతనికి కలింజర్ కోటతో 15 కోటల బహుమాన మిచ్చెను. హిందూదేశ చరిత్రలో నీ దృష్టాంతము చాల నపూర్వ మైనది. సాహిత్యకవిత్వ జయమున కిది చరిత్రాత్మక మగు ముఖ్యాంశముగ పరిగణింపవలయును.

దోపిడికి, క్రూరత్వమునకు ప్రసిద్ధిగన్న మహ మూదు యెంత గొప్ప విద్యాభిమానియో పాఠకు లూహించెదరు గాక !

జాబిల్లి వెలుగులు

అడవి బాపిరాజు గారు, బి. ఏ.

పతీపుత్రులు.—

పనికిఁబోవలె నంచు ప్రక్కపై లేవ
సిద్ధమై యుండఁగ చేపయ్యె పాలు
గుప్పిట్లు ముడిచికొని కలుకనిద్దురలో
పనసపండుతొనల బాబు పడుకొనెను
పొంగివచ్చెను ప్రేమ ముద్దుపెట్టంగ
సుంద్రని కన్నులు గోముగాఁ దెరచె
ఊబుకు నావక్షంబు నొక్కింతఁ దగుల
నావులించుచు లేచె నపుడు నాతండ్రి.
చిరుచేతులన్ జాచె చిట్టిపాదములు
చటుకున జ్ఞప్తినై స్తన్యంబుఁ ద్రావ
మొదలుపెట్టెను, నేను మూర్ధంబు తడువ
బొటప్రక్కదిగుడు బావిగలచోట
పొంకఁ డొక్కరుఁ డాగి పచనంబు చేయ
మెలికల చుట్టుచు మింటిపై కెగసి
మాయమగు పొగరీతి మరలె చీకట్లు
నీలంపు వెలుగులు నింగి కప్పినవి
నిద్ర మేల్కాన దింక నింట చిరుగాలి
తరుకాండముల మత్తు తరలి పోలేదు
కాకముల బాకాలు నేకదనొ తోచె
అరుణరాగంబంత నలమె పూర్వమున
ప్రక్కలోనున్న నా బాబు పొల్దాగ్రివు
కంఠమున హారముల్ గలగలలాడ
బూరిబుగ్గలు కదల బుఱబుఱచో పాలు
హృదయంబు సంతోష మినుమడించింది
రత్నగర్భాల ఘనరాసులే వద్దు
పక్కలో నాచిన్ని బొబన్న కెపడల

II

బంగారుతండ్రి.—

నాబాబు బంగారు చంద్రమ్మా
సూర్యం దెబ్బని మొందమ్మా
నాబాబు బొజ్జలో పాహాలు
దానిమ్మలో గింజ లేవా?
నాబాబు బుగ్గలు పాలమ్మా
పగ్గెలు సున్నపు పూలమ్మా
నాబాబుకన్నులు నీలాలు
కొండపై చుక్కలు పేలాలు
నాబాబు మాటలు పాటమ్మా
యెద్దుల గంటలు వోటమ్మా
నాబాబు బుష్పాలు వదు లమ్మా
రసాలఫలములు ఫలు లమ్మా
నాబాబు నిద్దుర నోలమ్మా
అందరి పిల్లలు గోలమ్మా
నాబాబు బంగారు తండ్రమ్మా
సూర్యం దెబ్బని బండమ్మా.

III

అసంతృప్తి.—

చాలు వర్షఋతువు వాన సాలుపోదవు,
పవలు వెలుగు వివు ప్రచండ భానుకాంతి
చాలు దినము పోదవు, ప్రేమ సఖియ! నిన్ను
[illegible]

శాసనములు — తటాక వాఙ్మయము

మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మ గారు

పూర్వము ప్రజలలో ధర్మకార్య ప్రవృత్తి విశేషముగ నుండినట్లు తెలుపు శాసనములు మన తెలుఁగుదేశమునఁ జాలఁ గలవు. ఈ శాసనములు శిలలమీఁదనో రాగిరేకులమీఁదనో చెక్కఁబడుచుండెడివి. తెలుఁగుదేశమునఁ గానవచ్చు శిలాశాసనముల తామ్రశాసనములవలననే పూర్వపు మనదేశచారిత్రము తెలిసికొనుటకు ఇప్పుడు వీలు కలుగుచున్నది. శిలాశాసనములుగాని-తామ్రశాసనములుగాని-సాధారణముగ శాసనములన్నియు దానధర్మములను దెలుపుచుండును. తామ్రశాసనములు బ్రాహ్మణుల కొసంగిన దానధర్మములను దెలుపుచుండును. అవి చాల భాగము సంస్కృతములో నుండును. శిలాశాసనములు కొన్ని సంస్కృతభాషలోను మఱికొన్ని తెలుఁగుభాషలోను వ్రాయఁబడి దేవాలయముల కొసఁగఁబడిన దానములను తెలుపును.

సంస్కృతమున చెప్పఁబడినను తెలుఁగున చెప్పఁబడినను శాసన గ్రంథమంతయు నొక ప్రత్యేక వాఙ్మయమని ప్రవచింపవచ్చును. సంస్కృతమున చెప్పఁబడిన శాసనములలోఁ గొన్ని కొన్ని మహాకావ్యములకుఁ దీసిపోక, శబ్దాలంకారములతోను అర్థాలంకారములతోను అద్భుతములైన వర్ణనములతోను ఒప్పుచు హృదయంగమముగ నున్నవి. ఇట్టి చక్కని శాసనములను ఓరుగంటి కాకతీయుల కాలముననను, కొండవీటిరెడ్ల కాలముననను, విజయనగరపు కర్ణాటుల కాలముననను గూడఁ జూడవచ్చును.

ఇఁక తెలుఁగునఁ జెప్పఁబడిన శాసనములలో సైతము చక్కని పద్యములు కలవు. కొన్ని కొన్ని తెలుఁగు శాసనములు సంపూర్ణముగ పద్యములతో నిండి తెలుఁగు ప్రబంధములను మఱపింపఁజాలియున్నవి. శాసనములందలి తెలుఁగుపద్యము లెట్లున్నవో చూపుటకుఁ గొన్ని యుదాహరణముల నిచట నొసంగుచున్నాఁడను.

ఉ. శ్రీమదనూనదానజల ♦ సేచనఁ జాతక సైన్యయు మత్సద
ధామరకోటికి న్వరదుఁ ♦ డైన గణేశుఁడు సుస్థిరస్థితిఁ
గామసమానమూర్తి యగు ♦ గాటయ కీవుత మిష్టసంపదల్.

క. చరణసరోరుహారాగ
స్ఫురణ న్మహిషుని శిరంబు ♦ వొలుపుగ సంధ్యా
భ్రరుచి నెసయ మీఁటిన స
త్కారుణాన్విత దుర్గి వరము ♦ గాటయ కొసఁగున్.

క. ఉరగేంద్ర దిగ్గజములకుఁ
బరహితోత్సాహముగ నాత♦పత్రము వోలెన్
ధర నెత్తిన కిరి వరదుఁడు
హరి గాటయ కీవుత మ దయామతి శుభముల్.

—గణపతిదేవుని ఉపరపల్లిశాసనము.

మ. సకలాధీశ నతోత్తమాంగమణిభూ♦పారమ్యపాదాబ్జుఁ డా
టకనారాయణు భానువంశనృపచూ♦డారత్న శిష్టేష్టబం
ధుకవీంద్ర ద్విజరక్షుఁ గాశ్యపసుగో♦త్రుం బొత్తుకవ్రాతపు
త్రకు మాయోపిలిసిద్ధిఁ జెప్పఁదగు ను♦ద్యద్గండ గోపాలునిన్.

—ఓపిలిసిద్ధి కొణిదెనశాసనము.

శా. భారద్వాజ పవిత్రగోత్రుఁడు జగ♦త్ప్రఖ్యాతిగాఁ బెట్టెఁ బు
ణ్యారంభుం డొరిగంటివల్లభుఁడు ద♦త్తామాత్యసోముండు ద
క్షారామప్రభు ఖోల్ల సత్ప్రకట పం♦చారామ తీర్థంబులన్
సారాఖండ దిశా ప్రదీపకము లా♦చంద్రార్క తారంబుగాన్.

—ఎపి. రిపో. ౧౯౧౭. నెం. ४०.

శాసనములలో నిట్టి పద్యము లనేకము లున్నవి. పై పద్యములలోని ఎత్తుగీటు గల పదములను రూపములను ఆంధ్రభాషాభిమానులైన పండితులు గమనింతురు గాక! ఇంతవఱకు గవర్నమెంటువారు నకలెత్తిన శాసనములన్నియుఁ బ్రకటింపఁబడుచో నిట్టి భాషావైచిత్ర్యము లనేకము బయలుపడును. ఇంతవఱకు మన తెలుఁగు దేశమునందలి శాసనములు సంపూర్ణముగఁ బ్రకటింపఁబడలేదు.

శాసనములలో దేవాలయముల కొసఁగిన దానములను గుఱించి చెప్పునవియేగాక మఱియొక రకము శాసనములు కూడఁ గలవు. అవి తటాక శాసనములు. అనఁగా తటాక ప్రతిష్ఠ చేసినపుడో, లేక యవి పాడయి

యుండగా వాటిని బాగు చేయించినపుడో వేసిన శాసనములు. ఇట్టి తటాక శాసనములందుఁ గానవచ్చు పద్యములకే 'తటాక వాఙ్మయ' మని సంజ్ఞ యుంచితిని. వాటినే యిందు పొందు పఱుచుచున్నాఁడను.

ఆంధ్రదేశమునఁ దటాక శాసనములు పెక్కు లున్నను వెల్లడి యైనంతవఱకు సరసమైనట్టియు, అల్లిక జిగిబిగి కలిగినట్టియు పద్యములు రెండు మూడు శాసనములలో మాత్రము కలవు. వీటిలో నొకటి రెండు శ్రీనాథకృతులు. శృంగారనైషధము, భీమేశ్వర పురాణము, కాశీఖండము మొదలగు సుద్గ్రంథములను రచియించి, కవిసార్వభౌముఁ డని పేరెన్నికఁ గన్న శ్రీనాథుఁడు ఆంధ్రలోకమునకుఁ దెలియనివాఁడు కాఁడు. ఈతఁడు కొండవీటిని బరిపాలించిన పెదకోమటి వేమారెడ్డి (క్రీ. శ. ౧౪౦౦-౧౪౨౦) యొద్ద విద్యాధికారిగ నుండెను. ఈ కోమటి వేమారెడ్డి కుమారగిరి భూపాలుని యనంతరము రాజ్యమునకు వచ్చెను. పెదకోమటి వేమారెడ్డి యొసఁగిన తామ్రదానశాసనములు శ్రీనాథ విరచితములే.

పెదకోమటి వేమారెడ్డి భార్యయు, ధరణికోట గన్నమనాయనికూఁతురు, నైన సూరాంబ సంతానసాగర మను పెద్దచెఱువును త్రవ్వించి, దానికి ౧౩౩౧ వ శక వత్సరమునకు సరియైన విరోధిసంవత్సర ఫాల్గుణ బ ౨ శుక్రవారము ప్రతిష్ఠ యొనర్చెను. ఏతత్తటాక ప్రతిష్ఠా సందర్భమున వేసిన శాసనమున* శ్రీనాథకవి సార్వభౌముఁ డీక్రిందిపద్యములను జెప్పెను.

సీ. శాకాబ్దములు సహ♦స్రమును మున్నూటము
 ప్పదియొక్కఁడును నైన ♦ భవ్యసంఖ్య
 వఱలు విరోధిసం♦వత్సరంబున ఫాల్గు
 నంబున బహుళప♦క్షంబు విదియ
 శుక్రవారంబున ♦ శుభముహూర్తంబున
 శ్రీధాన్య వాటీపు♦రాధి పతియుఁ
 గృష్ణవేణ్ణాజల♦క్రీడావినోదుండు
 నగు గన్న భూపాలు ♦ ననుఁగుఁ బుత్త్రి
గీ. వీరనారాయణుఁడు వేమ♦విభుని దేవి
 భూరిసద్గుణ నికురంబ ♦ సూరమాంబ
 జగము వినుతింప సంతాన♦సాగరాఖ్య
 వరతటాక ప్రతిష్ఠోత్స♦వం బొనర్చె.

సీ. జాహ్నవీయమునాది ♦ సకలపావననదీ
 విమలతీర్థాంభః ప♦విత్రితంబు
 సవిధదేశస్థాటు ♦ శివమౌళి బాలేందు
 కామినీ సంఫుల్ల ♦ కైరవంబు
 బహుమహాపరివాహ ♦ పాథోఘనస్త్సన
 ఘుమఘుమాయిత దిశా ♦ గోళకంబు
 జలసారిణీసేక ♦ సంవర్థితానేక
 వనివినీతాధ్వగా♦ధ్వశ్రమంబు
గీ. బలవదురు మత్స్యకచ్ఛప ♦ ధులికకీర
 తిమితిమింగిల విక్రమ ♦ క్రమవిహార
 తరళతర తుంగ భంగక♦దంబ చుంబి
 తాభ్రవీథి సంతాన మ♦హాపయోధి.

సీ. కపటసూకరమైన ♦ కైటభాసురవైరి
 ఖురపుటంబులఁ బరి♦క్షీణమయ్యె
 రఘుకులోద్వహ ధను♦ర్యంత్రముక్తములైన
 చిచ్చుఱమ్ముల వేడిఁ ♦ జేవఁదఱిగె
 గుంభసంభవుని హ♦స్తాగ్ర భోగముచే
 నాపోసనంబయి ♦ హ్రాస మందెఁ
 బాషాణములవచ్చు ♦ భల్లూకలాంగూల
 కపియూథములచేతఁ ♦ గట్టువడియె
గీ. వనధియేభంగి సరివచ్చు ♦ ననఁగవచ్చు
 నా రసాతలగంభీర ♦ వారియగుచు
 నపగతాపాయ మగుచు శో♦భాఢ్యమగుచు
 ననుపమంబైన సంతాన ♦ వనధితోడ.

ఈ సంతానవనధికి నీరువచ్చుటకై పెదకోమటి వేమారెడ్డి కొమరుఁడయిన రాచవేమారెడ్డి (క్రీ.శ.౧౪౨౦-౧౪౧౪) జగనొబ్బగండ కాలువ యనుపేర నొక కాలువ త్రవ్వించెనని యీ క్రింది శాసనము తెలుపుచున్నది. ఇదియు శ్రీనాథ కృతియే. ఇది ఫిరంగిపురమునకంటి యున్న అమీనాబాదులో కలదు.

సీ. శాకాబ్దములు సహ♦స్రంబును మున్నూఁట
 ముప్పదియేడును ♦ నొప్పుమిగుల
 మహనీయమైన మ♦న్మథవత్సరంబున
 మఘమాసమునఁ బూర్ణి♦మాదినమున
 హేమాద్రిదానచిం♦తామణి యరిరాయ
 బసవశంకరుఁ డాజి ♦ ఫల్గుణుండు

* ఈ శాసనము గుంటూరుజిల్లా, సత్తెనపల్లి తాలూకా ఫిరంగిపురములో వీరభద్రస్వామివారి దేవాలయమునందు [illegible] నున్నది. అందువలన దీనిని ఫిరంగిపురపు శాసనమందురు.

త్రిలింగదేశ్యము

మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రి గారు

తెలుఁగు మృదుమధురభాష యని పేరొందుటకు దేశ్యమే మూలము. కాని కేవల దేశ్యకావ్యములు గానరామి దీనికిం దగిన ప్రత్యక్షప్రమాణ మొకటి కొఱఁతపడినను, వేఱు ప్రమాణముల కలిమి దీని వ్యవహారదక్షతను వేనోళ్లఁ జాటుచున్న దని తెలిసికొన వచ్చును. ఇఁకనో యెంద ఱెంత యత్నించినను దీఱరాని యాకొఱంత య ట్లుండఁదగినదియే. కాని యథర్వణాచార్యుఁడు వికృతివివేకము చివరఁ జేసిన దేశ్యప్రశంసనుమాత్ర మీసందర్భమునఁ జదివి యానందింతము.

> "భాషేయ మమితా దేశ్యా
> తత్ర చిత్రస్వభావయుక్
> తచ్చిత్రతాతు ద్రష్టవ్యా
> పూజ్యపాద సుభాషితే
> *　*　*
> *　*　*
> ప్రమాణ మకలంకస్య
> పూజ్యపాదస్య లక్షణం"

"ఈ యాంధ్రభాష యమిత మైనది. అందును దేశ్యము చిత్రస్వభావముతోఁ గూడినది. దాని వైచిత్ర్యమో పూజ్యపాదుని సుభాషితమునఁ జూడఁ దగినది. ......పూజ్యపాదునిలక్షణ మిందుఁ బ్రమాణము." అనెడి యర్థము గల పై శ్లోకములందుఁ జేర్కొనఁబడిన సుభాషితము దేశ్యనీతికావ్యమో లేక లక్షణగ్రంథమో యని సంశయము. అది కావ్యమే కానిచోఁ గేవల లక్షణమునఁ జూడఁదగిన వైచిత్ర్య మేమియు నంతగా నుండ దని యితరలక్షణములవలన నే గ్రహింప వచ్చును. ఒకవేళ నది లక్షణమే యగు ననుకొన్నను, అందు మనోహర మయిన దేశ్యప్రసంగ ముండియుండు ననుట కనుమానము లేదు. అయిన నేమి? సుభాషితమున దేశ్యచిత్రత చూడుఁ డనెడి యథర్వణుని యుపదేశమునఁ గూడ మన కిపుడు చందమామ ఘుటికయే నిజ మయినది. కాని యతఁడు భాషనుండి వేఱుచేసి దీని నిట్లు ప్రశంసించి యుండుటచే దేశ్యము తప్పక కావ్యరచనకుఁ గూడఁ దగినంతటిదై యుండు ననెడి యభిప్రాయము స్ఫురింపకపోదు.

దేశ్యమందలి వ్రాలతేలిక యును— వీనులపండువగు నొడువుల నడి కారమును— తేనె లొలుకు వానిపలుకుబడియు ననన్యభాషాసామాన్యములు. అర్థానుస్వార శకటరేఫములు దక్క నిం దుచ్చారణక్లేశమును గలిగించెడి యచ్చులుగాని హల్లులుగాని లేవు. అందును ఖండబిందూచ్చారణము పోనేపోయినది. మఱియు నిందు హల్లు లన్నియుఁ బరస్వరము యథేచ్ఛముగాఁ గలియును. రేఫలకారములకు మాత్ర మితర వర్ణములతో సంశ్లేషము గలదు. కాని యదియును శ్రుతికటువు గాదు. హలంతపదము లిందు లేవు. తన యీ గుణముల కనుకూలముగానే యిది తద్భవములను గ్రహించినది. కావుననే దేశ్యతద్భవము లుచ్చారణమార్దవమున నైక్యమును జెంది యచ్చతెలుఁగున నేకీభవించినవి. ఇందులకుఁ గొన్ని యుదాహరణముల నరయుదము. ఈభాషయందలి 'పాలు, పెరుగు' వలెనే పుడమి శబ్దము తన ప్రకృతు లయిన పృథివీపుణవీపదముల కాఠిన్యమును విడిచి దేశ్యకల్ప మయినది. అన్న తల్లి బియ్యము నవ్వు మున్నగువానియందు వలెనే తండ్రి చెట్టు శబ్దములలోని హల్సంయోగము పలుకఁబడిని అంత కఠినము గాదు. అద్దు ఇష్టు తోడ్పాటు చిల్క గోర్వంక ఇత్యాదుల లోని భిన్నవ్యంజనసంశ్లేషములును, చేయుదుర్ మున్నగు హలంత ములును గవి కల్పితములు కాని నైజములు కావు. ఇట్టి వయినను తఱచుగాఁ గానరావు.

దేశ్యమున నొక్క యవ్యయీభావము తక్కఁ దక్కిన సమాసము లన్నియు నుండుటయేకాక వానియందుఁ గొంత వైచిత్ర్యము గూడఁ గానఁగును. అందును గర్మధారయము మిక్కిలి చిత్రమైనది. ఇందుఁ బ్రథమైకవచనము ప్రత్యయములలో డు-ము-వు-లు తుద లేనివియు, ము ప్రత్యయము తుదఁ గలవియు మాత్రము విశేష్యములం గూడును. ఇట్లు కలిసెడి పదములు కొన్ని విశేషణములు విశేష్యములు గూడ నగుటయు, గొన్ని విశేష్యములు మాత్రమే యగుటయుఁ గలదు. చెడ్డపని మంచిదొర మేలుమాట మొదలగువానిలోని పూర్వపదములు ప్రథమైకవచనప్రత్యయహీనములు. వేఱుగా నున్నపుడును తత్పురుష సమాసమందును తఱచుగా విశేష్యము లగు నివి యిందు విశేషణము లగుచున్నవి. చెఱకువిల్లు పూములికి కుందనపుబొమ్మలలోని పూర్వ పదములు విశేష్యము లయ్యు నిందు విశేషణధర్మము నాశ్రయించినవి. కన్నము వేయు దొంగ గుఱ్ఱము నెక్కు రౌతు అనెడి విగ్రహముల సిద్ధించు 'కన్నపుదొంగ గుఱ్ఱపురౌతుల'లోని మొదటివి విశేషణ ధర్మమునుగూడఁ బొందలేవు. అయిన నివి కర్మధారయములే యగుచున్నవి. దీనంజేసి విశేషణము విశేష్యముతో సమసించు ననెడి నియమము గాని విశేషణము విశేష్యగుణమును దెలుపు ననెడి నియమము గాని యిందలి కర్మధారయమున నంతట నన్వయింపదనియు నుత్తరపదార్థప్రాధాన్యముతోడి సామానాధికరణ్యమే కర్మధారయమున కావశ్యక మనియుఁ దెలియుచున్నది. అనఁగా సమాసమును బొందునట్టి రెండుపదములును ప్రథమావిభక్తిలో నుండుటయును, రెండవపదము నర్థమే ప్రధాన మగుటయుఁ గర్మధారయమునకు గుర్తు.

* ఇది వీరి యాంధ్రభాషాచరిత్రము నుండి సంగ్రహింపఁబడినది.—సంపాదకుఁడు.

మఱియు నిందుఁ గ్రియాజన్యవిశేషణము లయిన చేసిన చేయక చేయుచున్న యిత్యాదులకు వ్యస్తప్రయోగమే లేదు. అవి తప్పక చేసినవంట- చేయనివాఁడు- చేయుచున్నపని- యనురీతిని నామవాచకములనే యంటియుండును. ఇట్టివియును గర్మధారయములే, పూర్వులిట్టివానినిఁ గర్మధారయాభాసము లనిరి. దీనింబట్టి యందు సుబంత విశేషణములే కాక యస్వతంత్రము లయిన ధాతుజన్యవిశేషణములు గూడ సమాసమును బొందునని తెలియుచున్నది. మఱియుఁ బ్రాఁజదువు- క్రొఁగాలు- మిాఁగాలు- మోఁకాలు - మోఁచేయి మున్నగునవి కర్మధారయము లయ్యు నిత్యబద్ధము లగుటంజేసి తత్తదర్థయోగములై వ్యుత్పత్త్యర్థమాత్రవిభాజ్యములై యేకపదములునా విలసిల్లును.

ఉభయపదార్థప్రధానము ద్వంద్వమని నియమము గలదు. కాని యిందు నామవాచకములే కాక యవ్యయములు క్రియాజన్యవిశేషణములుగూడఁ జేరును. ఇందులకు- చేసిచేయములు కన్నపెంచినవారు మొదలైనవి యుదాహరణములు. మఱియు నీదేశ్యమునందు అలరు నిల్తుఁడు- ముక్కంటి-యనెడి బహువ్రీహులేకాక 'పూవింటివాఁడు- మూఁడుకన్నులవాఁడు- వేఁడివెలుఁగువాఁడు-' వంటి యాభాసబహువ్రీహులుగూడఁ గలవు. ఇట్లే యఁసినచో సంధి సమాసాదివ్యాకరణకార్యవిశేషంబు లెన్నేని యిందు సహజములై కానవచ్చును. కొన్నిపదములతుదనుండు- 'రు లు ల్లు-డు-ను-యి-ము-' మున్నగువర్ణములకు, 'ఇ టి ం టి తి ప' యనెడి వర్ణములు విభక్తిపర మగునపుడు గాని సమాసమునందుఁగాని రెండువేళలఁగాని యాదేశము లగును. వీని కాపవిభక్తికము లనియు నివి యంతములఁగలవాని కాపవిభక్తికాంతము లనియుఁ బేర్లు గలవు. ఇవి యిందువచ్చునిందునా వనుటకుఁ బ్రయోగవిజ్ఞానమే యాధారముగాని వేఱుత్రోవ లేదు. ఈవర్ణాదేశవైచిత్ర్య మీదేశ్యమునకుఁగల సహజాలంకారములలో నొకటి. ఇట్టివ్యాకరణాంశములను గూర్చి యెన్నిసూత్రములను మనము రచియించికొన్నను వాని కింకను గార్యవిశేషములు మిగిలియే యుండును. సంస్కృతమున- "ఇకారమున కచ్చుపరమగునపుడు యకారమువచ్చు" ననెడి సూత్రము చాలవఱకు సార్వత్రికమై కడముట్టును. కాని యిం దికారసంధినిగూర్చి విధినిషేధాపవాద సూత్రములను గల్పించికొనుచుఁ బోవలసినదే కాని యొకటియును దుదముట్టఁజాలదు. ట్లే యిందలి క్రియాపద్ధతిగూడఁ విచిత్రముగా నున్నది. అందుఁ దద్ధర్మార్థకక్రియలను గూర్చి యొకింత యరయుదము.

తక్కినభాషలలోఁ గ్రియలకు మూఁడే కాలములైయుండ నిందు మూఁడుకాలములను దెలుపుచుఁ దద్ధర్మకాల మొకటి యధికముగ నున్నదిగదా! వర్తమాన భవిష్యదర్థక క్రియలకుఁ బోలె దీని కనుబంధ మక్కఱ లేదు. వానివలె నిది ప్రథమపురుషైకవచనమందును స్త్రీపురుష భేదమునుఁ జూపదు. పైగా నింకొక్కవిశేషము. ఏక్రియారూపములకును లేని వ్యతిరేకార్థబోధకత్వము, 'కోరును- కోరఁడు' 'చేసెడున్-చేయడు' అనునట్లుగా ననుబంధాదిరహితమైన దీనికి సహజముగాఁ గలదు. వ్యతిరేకంబునఁ ద్వైవిధముగా నిది స్త్రీపుంలింగభేదమును బ్రథమపురుషైకవచనమునఁ జూపును. ఇన్నియంశములు దీనికిఁ గలవు. కావుననే కవుల కిది కామధేనువై యొప్పినది. ఇట్లే పరిశీలించిన కొలఁదిని ధాతుజన్యవిశేషణావ్యయాదిరూపసిద్ధి దేశ్యస్వాతంత్ర్యమును వేనోళ్లఁ జాటుచుండు నని తెలుపుటకై యిట్లు దిఙ్మాత్రముగ నుదాహరింపఁబడినది.

దేశ్యమునఁ గొంచె మెచ్చుతక్కువగా మూఁడువేలపదము లుండు నని శబ్దరత్నాకరాదినిఘంటువులవలనఁ దెలియఁగలదు. అంతరించిన వెన్నుండునో మన మిపు డూహింపఁజాలము. మన్ను-మట్టి-పొలము- పిల్ల-మేఁక-గొఱ్ఱె మున్నగుపదములు తద్భవము లనియే మనము నమ్మినచో నిత్యవ్యవహారమున నుండఁదగిన యీపదములస్థానములలోని దేశ్యములు పోయినట్లే కదా. ఇంత యేల ? మానవజాతిసామాన్యవాచకపదము దేశ్యమునఁ గానరాదు. మానిసి యనెడి తద్భవమే యిందు లకు గతి యయినది. దీనిచేనైన దేశ్యములు కొన్ని యడుగంటిన వనుట కనుమాన ముండునా? ఇందుల కింక నొక్క యుదాహరణ మరయుదము. అమ్మ-నీరు- ఇవి తద్భవము లనియే యొప్పికొందము. ఇందు మొదటిది దేశమంతట నావాలగోపాలము వాడునదే యైనను దేశ్య మయిన తల్లి గూడ నెట్లో మిగిలియున్నది. కాని నీటిని దెల్పుదేశ్య మేది!! తొల్లిటి దేశము తీర్చ్నపము చేయుటకు నీటికిఁ బేరు లేకుండఁగనే నీటిని వాడుకొనియుండెడివా రని చెప్పనొప్పునా ? అగ్గినిప్పు బట్టగుడ్డ- బల్లచెక్క మున్నగువానిలో నిప్పు మొదలగుదేశ్యము లగ్గి మొదలగుతద్భవముల నంటి కొని యున్నట్లుగా, నీటి నంటికొనివచ్చిన వేఱుపదమైనఁ గానవచ్చుచున్నదా ? లేదు. కావున దీనినిబట్టిచూడఁగాఁ దద్భవములు దేశమున నలమికొనుకాలమున నావ్యలవలెనే యిందలి ప్రాఁతకాఁపులను వానినే వాడుచు వచ్చుటంజేసి కొన్ని దేశ్యములు మెల్లమెల్లగా జాఱినవనియును, దద్భవాభిమానులు గొందఱు కొన్ని దేశ్యములను తద్భవములనుగా నిరూపించి రనియుఁ దోఁచుచున్నది. (దేశ్యములను తద్భవములనుగా భ్రమసి నిరూపించిన విషయము తద్భవప్రకరణమున విస్తరింపఁబడినది.)

మఱియు దేశ్యములలో నన్యదేశ్యపదములు గొన్ని కలిసియున్నవని యర్వాచీనలక్షణములవలనఁ దెలియుచున్నది. అందు తావు-తవర-వంటి యనాంధ్రవర్ణయుక్తములు సుస్పష్టములే. కావున వానిని విడిచి, తావుమావి మున్నగు నాంధ్రవర్ణయుక్తములం గూర్చి ప్రసంగింతము. ఇందులకు ముందుగా నన్యదేశ్యము లన నేమి ? లాక్షణికు లెట్టివానికీపేరు పెట్టిరి ? అనునంశములం గూర్చి యాలోచింతము. వాగనుశాసనాదులు దేశ్యలక్షణమున నన్యదేశ్యప్రశంసను చేసినట్లు గానరాదు. కాని వానితరువాతివారు వేని నన్యదేశ్యములనుగాఁ బరిగణించిరో యవి భారతములోఁ గనఁబడుచునే యున్నవి. కావున నన్యదేశ్యము లనఁబడు నాంధ్రవర్ణపదములు భారతరచనకు మున్నే దేశ్యభాషలో నున్నవనుట నిక్కము. కేతనకవి—

" ఆ. తత్సమంబు నాఁగఁ ✦ దద్భవం బన నచ్చ ।
తెలుఁగు నాఁగ ✦ దేశితెనుఁగు నాఁగ
గ్రామ్యభాష నాఁగఁ ✦ గల వైదు తెలుఁగులు
తేటతేట వాని ✦ [illegible] కేతనకవి.

అని ప్రతిపదలిపి యచ్చతెలుఁగు దేశితెనుఁగుభేదమున దేశ్యమును విభజించి యెల్లజనులకును దెలియుపలుకు లచ్చతెలుఁగు లనియుఁ, గొందఱకు మాత్రము తెలియు తెలుఁగుఁబలుకులు దేశితెనుఁగు లనియు వేఱు వేఱు లక్షణములు వ్రాసి దేశితెనుఁగునకు నూఱుపదము లుదాహరించియున్నాఁడు. అప్పకవియును గేతనయాశయమున కనుగుణముగానే దేశ్యమును ద్వివిధముగా విభజించి—

గీ. ఆంధ్రదేశపురస్థాయు ♦ లైన సకల
జనములకును మఱుంగు లే♦శంబు లేక
తేటతెల్లముగాఁ బల్కు♦మాట లెల్ల
నవని శుద్ధాంధ్రదేశ్యంబు ♦ లనఁగఁ బరఁగు.

క. కేశవ! యాంధ్రులు నానా
దేశంబులయందు నిలిచి ♦ తెలుఁగులె తత్త
ద్దేశోక్తు లంటఁ బలికిన
నాశబ్దము లన్యదేశ♦జాంధ్రము లయ్యెన్.

అనుచుఁ దద్భేదంబులకు విశదముగా లక్షణములు వ్రాసి రెండవ జాతివానికి రమారమి యఱువదిపదము లుదాహరించియున్నాఁడు. ఇందీతని రెండులక్షణములను జక్కఁగాఁ బరిశీలించినచో నన్యదేశ్యముల యెడఁ గొందఱకుఁగల భ్రాంతి తొలఁగుటయేకాక వానియెడఁ గేతనాప్పకవు లేకాభిప్రాయు లయినట్లు స్పష్టపడ గలదు. చూడుఁడు— ఆంధ్రదేశమునఁ దొలుత నివసించినవారికెల్లఁ దేటతెల్లముగాఁ దెలియుమాట లచ్చతెలుఁగు లనియును, నితరదేశముల నివసించిన యాంధ్రు లాయాదేశపుమాటలతోఁ గలిపి పలికిన తెలుఁగుమాటలే యన్యదేశజాంధ్రము లనియు నప్పకవిమతము. దీనింబట్టిచూడఁగాఁ గేతన చెప్పిన దేశితెనుఁగులే యప్పకవి నిరూపించిన యన్యదేశ్యములనియు, నితరదేశములనుండి వచ్చిన తెలుఁగువారి తెలుఁగుమాటలు గొన్ని యిందలివారికిఁ గ్రొత్తవియై యన్యదేశ్యసంజ్ఞఁ జెందినవనియును దెలియుచుండలేదా? ఇందులకు వీరిరువురుఁ గూడ నుదాహరించిన— వెలఁది తొయ్యలి చెలి బోటి కాను వెన్ను తావి మోవి మొదలగు పదముల యేకీభావమే ప్రమాణము. దీనివలన నాంధ్రవర్ణయుక్తములయిన యన్యదేశ్యములు— అనఁగా నితరభాషలనుండి యిందుఁ గలిసినవి— గావనియు నితరదేశములనుండి యిందరుదెంచిన తెలుఁగువారి తెలుఁగుమాటలే యిందలివారికిఁ గ్రొత్తవియై కొందఱకుమాత్రమే తెలిసెడి తెలుఁగుఁబలుకులు—లేక దేశితెనుఁగుమాటలు—అనియు గ్రహింపనగును. ఇట్లాంధ్రదేశ్యములో నన్యదేశ్య మంతర్భూతమయినదని నిర్ణయించికొన్నను మన మింతటితో నీప్రసంగమును దాఁటలేదు. పైనిజెప్పినట్లు గేతనకవి చూపిన దేశితెనుఁగులలోని ఉవిద వేసలి నాన మున్నగువానిని, అప్పకవి చూపిన యన్యదేశ్యాంధ్రములలోని బవరము దురము వేసవి మున్నగువానిని మనవైకృతదీపికాశబ్దరత్నాకరములు తద్భవము లనుగాఁ జూపుచున్నవి. చూచితిరా! మన తద్భవవ[illegible] మెంత వఱకుఁ బోయినదో!! ఇవి దేశ్యములని వారిమాట నమ్మఁదగునా? తద్భవములని వీరిమాట నమ్మఁదగునా! ఇందులకు విద్వల్లోకమే ప్రమాణము. కాని పరిశీలింపక యక్షరసామ్యమునుబట్టి దేశ్యపదములను దద్భవములనుగా నిరూపింపరాదనియుఁ గాలకర్మవశంబునఁ గొన్నికొన్ని పదములు లోపించుటచే నిపుడు సన్నగిల్లినట్లు కనఁబడుచున్నదే గాని లేకున్న మన త్రిలింగదేశ్యము తొలుత గ్రంథరచనకుగూడఁ దగినంతటి స్థితిలో నుండియుండు నని యూహింప మనకు నవకాశముగల దనియు విన్నవించుచు నీవ్యాసమును ముగించుచున్నాను.

శ్రీ రాజరాజనరేంద్రుఁడు

శ్రీయుతులు వడ్డాది సుబ్బారాయ కవిగారు

శ్రీవేఁగీ తిలకాయమానమయి, కాశింబోలు క్షేత్రం బనం
గా వాసింగని, గంగ కగ్రసహజంగా భారతుల్ వల్కఁ గో
దావర్యాపగ వామభాగమున నాంధ్రజ్యోతియై ప్రోల్ తదా
ఖ్యావిఖ్యాతము; రాణ్మహేంద్రుఁడు మహేంద్రాభుండు నాకస్థితిన్.

ఉ. కాయము వోయినం జెడని కాయము కీర్తి యాత్మవోలె, నిం
ద్రాయితవైభవోజ్జ్వలుఁడు రాజనరేంద్రు నగ ర్నశించినన్,
బాయక కోటయన్మహిత నామము మున్నటిచోట వాడుకన్
స్థాయిగ రాణ్మహేంద్రమున స్మారకమై గత తద్విభూతికిన్.

ఈ పద్యములు శ్రీ వ. సు. రాయకవిగారు రాజనరేంద్రుని వర్ధంతిసందర్భమునఁ జదివినవి.— సంపాదకుఁడు.

ఉ. "ఒజ్జలు లేవుగావను, ద్విజోత్తములొనర్పను స్నానపూజ, లే
యజ్ఞము లేనియట్టులు, శివాలయమున్ మఱి వారివారియిం
డ్లొద్దున నేటికిం దప్పుల నొండ్లవి యొప్పఁగఁ గట్టి మెట్టఁ బ్రోల్
దొడ్డగ" నంచు, వాస్తుకుశలుల్ నుతిసల్పరె రాణ్మహేంద్రపురిన్!

సీ. "చిత్రవధంబుచేసినచోటు సారంగధరునిమో" ట్టంచుఁ "జిత్రాంగిమేడ"
యంచుఁ, "గాతేలు గాదద్ది పాతే" అంచు, జనము లాయాయి యంశములఁ జూపి
వింతవింతలుగఁ గల్పించి విన్తురు కథల్, రాజమహేంద్రవరంబునందు,
భారతంబున నన్నభట్టారకుఁడు గాని, నాఁడు వ్రాసిన శాసనములుగాని
వాకొననివాని; వానిని బాటిసేసి, శారదాంబుదచంద్రసత్పత్రకాశ
రాజహంసప్రకాశయౌ రాణ్మహేంద్ర, కీర్తిసతిఁ ద్రోయనగునె దుష్కీర్తిఁ గప్పఁగ?

ఆ. పురుషుఁ డిరుపనులను బొనరించె నే నందు, మంచిఁ గొంచుఁ, జెడ్డ మానవలయు;
రాణ్మహేంద్రపు సుగుణరత్నములఁ గొనుఁడు; చిత్రాంగికల్లమాట యేటికింక.

ఉ. వాడుక నాంధ్ర మాతృవిక భాషగ నుండక, సంస్కృతంబుతోఁ
గూడికఁ జెంది, భారతపురాకోశముచే నసమానధన్యమై
వేడుక సేఁత కింశుకులు వీనుల మూలము రాణ్మహేంద్రపుం
జోడక వాని యాంధ్రజనుఁ డొందదె ఘోరకృతఘ్నతాఘమున్.

ఉ. ఆదివిరాటపర్వమున "శ్రీనాంధ్రకవిత్వవిశారదుండు వి
ద్యాదయితుం" డటంచుఁ గొనియాడెను మెచ్చి కవిస్వయంభు వే
వేదపురాణశాస్త్రముఖవేదిస, వాగనుశాసనుం డతం
డైదవవేద మిచ్చెఁ, గృతినందఁడె బ్రహ్మొ రాణ్మహేంద్రుఁడున్.

ఉ. తొమ్మిదినూఱులీజరుగు దుందుభికిన్ మనరాణ్మహేంద్రకా
లమ్మఖిలమ్ముఁ దద్రమఖిలస్మృతిఁ డిడ్డవి నక్కెఁ; గాని స్వ
ర్గమ్మున భోజరాజు సరిగద్దియ భర్తనునిల్పి, సౌఘన
స్యమ్మునఁ బ్రాలు నందు కృతి సత్కవియీవికిఁ జావు లేదుగా.

ఉ. నాకమునుండి యొక్కపరి నన్నయభట్టును, రాణ్ణరేంద్రుఁడున్,
రాకయొనర్చిరే నిటకు, రాజమహేంద్రము వింతసేయదె
నైకకళాలయంబులఁ, దసంథకృతుల్ గల కోశశాలలన్,
జేరుఱు ధూమనౌకికటసేతుపథంబుల, సౌధవీథులన్.

మ. కురువంశాంకుర మేనుహూర్తమున శంకుస్థాపనం జేసెనో
పురముం గట్టను రాణ్మహేంద్రుఁడు మహేనుహూర్తంబునం గావ్యమున్
విరచింపం గవినన్నభట్టు పసుపుం బిల్లారిఁ బూజించెనో
సిరియున్ వాణి వసింత్రు నేఁడుఁ జెలిమిన్ శ్రీ రాణ్మహేంద్రమ్మునన్.

మ. శ్రీ మతకృష్ణరాయలచరిత్రలవంటివి రాణ్ణరేంద్రు వే
చాయ వినంగ రామిని యశస్థిరచిహ్నపురప్రబంధపా
రాయణ మాచరించి వసురాయఁడు వానిజయంతి నెక్కువన్
వ్రాయఁగలారి వ్యాసరచనల్ వినఁగోరి మురింతు నింతటన్.

ఆంధ్రక్షత్రియులు - శరీరవ్యాయామము

శ్రీ మత్స్యవంశము జగన్నాథ భూపతిదేవ వర్మ గారు

ధర్మము అర్థము కామము మోక్షము అను నాలుగు పురుషార్థముల కాశ్రయభూతము లయి ఋగ్యజుస్సామాథర్వణంబు లను చతుర్వేదంబులు విలసిల్లుచున్నవి. అందు ఋగ్వేదంబునం దాయుర్వేదంబును, యజుర్వేదంబునం దర్థవేదంబును, సామవేదంబున గాంధర్వవేదంబును, అథర్వణవేదంబునందు ధనుర్వేదంబును నను నుపవేదంబులు గల్పితంబు లయ్యె. శిక్ష వ్యాకరణము ఛందస్సు నిరుక్తము జ్యోతిషము కల్పము ఇవి చతుర్వేదంబులకు నంగంబులుగను, మీమాంస న్యాయశాస్త్రము పురాణము స్మృతి యివి ఉపాంగములుగను నేర్పరుపఁబడెను. ఉపవేదములు నాలుగు-అంగములు ఆరును-ఉపాంగములు నాలుగును మొత్తము పదునాలుగును వేదార్థమును వేదమహిమను దెలిసికొనుటకు సహాయము చేయుచున్నవి. వేదపురుషునకు చతుర్వేదంబులు మధ్యకాయము. శిక్షాది షడంగములు అంతరంగములు. మీమాంసాదికము లగు ఉపాంగములు బహిరంగములు. ఆయుర్వేదము మొదలగు ఉపవేదములు వేదపురుషునకు ప్రధానులవంటివి. అష్టాదశపురాణములును అష్టాదశోపపురాణములును ధర్మశాస్త్రమును మూలస్మృతులు పదునెనిమిదియును ప్రాయశ్చిత్తకాండమును వ్యవహారకాండమును సూతశాస్త్రమును (అనగా సారథ్యమును) గజశాస్త్రమును అశ్వశాస్త్రమును వ్యూహశాస్త్రమును సాముద్రికశాస్త్రమును మల్లశాస్త్రమును ద్వాత్రింశదాయుధసాధనంబులును దేహపరిశ్రమమును యోగశాస్త్రమును శివప్రోక్తము లగు ఇంద్రజాల మహేంద్రజాల మహామాయా శాంబరములును మొదలుగాగల చతుష్షష్టితంత్రములు మొదలగు అఱువదినాలుగువిద్యలను నేర్వక యే ఉత్తమక్షత్రియవంశంబున జన్మించితినని వర్ధిల్లుటకంటె మృతినొందుట మేలు. ఇందుపవేదోత్తమంబైన ధనుర్వేదము సకలజన రక్షణంబయి విలసిల్లునది కావున పూర్వంబున క్షత్రియు లీవిద్యను విడువక అభ్యసించిరి.

కాని ఈ కాలమునందలి క్షత్రియులన్ననో విద్యావిహీనులయి రాజ్యమదాంధతచే స్నానభోజనద్రాక్షాస్వాదనాది సమస్తభోగముల నాసక్తులై సురాపానవ్యభిచారద్యూతక్షుద్రసహవాసంబులను దుర్వ్యసనంబులం దగిలి ధైర్య శౌర్య సాహస సత్య శౌచధర్మములు మొదలగు సద్గుణములను విడిచి-సోమరితనంబున బొజ్జలు పెంచి-నాలుగడుగులు నడువనైన సమర్థతచాలక- ఉస్సుసుస్సురనుచు దేహపరిశ్రమ లేనందున - బలహీనులయియుండి- విద్యాశూన్యులగు కొందఱు దేహపరిశ్రమను తగుమాత్రము గావించి ప్రదర్శించువిద్యలంజూచి సంతసించుచు- తమ బలసాహసమానధనంబులును రాజ్యంబును స్వాన్యులకు సమర్పించి వారలకు దాసానుదాసులయి ప్రవర్తించుచున్నారు.

క్షత్రియులు నీతికోవిదులున బలవంతులును గాక పోవుటచే దేహపరిశ్రమవిద్య విద్యాశూన్యుల పాలఁబడి తత్సంబంధములగు శాస్త్రములు నశించినవి. విప్రునకు వేదాధ్యయనంబును, క్షత్రియునకు క్షాత్రమును, వైశ్యునకు వాణిజ్యమును, శూద్రునకు త్రివర్ణసేవకత్వంబును విధింపఁబడిన కార్యంబులు. అందు క్షత్రియునకు బలంబునను విద్యావశంబునంగాని క్షాత్రం బఖండమంతంబై వెలుంగంబడదు. గాన తద్విద్యాభిలాషులయి క్షత్రియకుమారు లుండుట యుత్తమము.

దేహపరిశ్రమ ధనుర్విద్యామహిమముల నించుక వివర్ణింతము. త్రిమూర్తుల కాదిమూర్తియగు బ్రహ్మమునందు లక్ష్యలాఘవదృఢములను శక్తిత్రయము లుద్భవిల్లి - అవి తమ శక్తిబలంబున నొక్కటొక్కటి మూర్త్యంతరంబులు గైకొని- లక్ష్యశక్తి వాణీనామంబునను, చతుర్ముఖుని లాఘవశక్తి కమలాభిధానంబునను, శ్రీవిష్ణుని దృఢశక్తి దుర్గాఖ్యను చంద్రధరుని వరించినవి. ఇట్టి సనాతనదంపతులైన మువ్వురును యీలోకముల సృష్టిస్థితిలయంబులను చేయుచుందురు. అయ్యాదిశక్తిత్రయంబునే రాజససాత్వికతామసంబులని పౌరాణికులు వాడుదురు. ఇట్లేర్పడిన ఆరూపత్రయము లోకంబులను సృజియించుచున్న బ్రహ్మాదరికేగి నమస్కరించి- దేవా! నీవు సమస్త ప్రాణులను సృష్టించి వనులవిభాగించి పంచుచుంటివి,

మూకును స్వర్గమర్త్యపాతాళంబులంగల సురాసుర గరుడ గంధర్వ యక్షకిన్నర కింపురుష సిద్ధసాధ్య గుహ్యకమనుజ విద్యాధరాది ప్రసిద్ధులగు వీరపుంగవులకును పూజనీయం బగు కార్యమెద్దియో విచారించి నియమింపుడని వేడెను. చతుర్ముఖుండును చతుష్షష్టివిద్యలలో శ్రేష్ఠంబును- వీర పురుషసేవితంబును-నగు ధనుర్వేదకళను నిర్మించి సమస్త మార్గములకు కులాచారము ప్రశస్తమనియును, దాని కంటె ధర్మము దశగుణిత మధికమనియును, ఆధర్మ గుణముకన్న సత్యవ్రతము దశగుణిత మధికమనియును, ఈమూడుగుణముల నాశ్రయించి యుండున దది ధైర్య మనియును, అట్టి ధైర్యము పరాక్రమమునందు నిలుచునని యును, పరాక్రమముగలవారలే వీరసింహులనియు శ్రుతులు నుడువుచున్నవి. కాన వీరాగ్రేసరులు దృష్టి బాహు భుజంబుల లక్ష్యలాఘవదృఢంబులను మీరు మున్నెరు వసింపుడని యానతిచ్చెను.

ధనుర్విద్యయందు దృఢశక్త్యంశము ధనువుగాను- లాఘవశక్త్యంశము నారిగాను - లక్ష్యశక్త్యంశము బా ణముగాను - ఈత్రయము పరికరములుగను - ధన్వశక్తి సారము గోధగాను - శింజినీశక్తిసారము అంగుళిత్రాణ (కసీసీ)గాను - కాంతశక్తిసారము తూణీరముగాను - ఈ త్రయ ముపపరికరములుగను-ఈపరికరత్రయమును ఉప పరికరత్రయమును కలసి ఆఱువిధములుగను విభాగింపఁ బడెను. సహస్రార్కప్రభాభాసితంబైన ఈశక్తిత్రయము వలన దుష్టనిగ్రహశిష్టప్రతిపాలనంబు జరుగుచున్నది. యీ సాధనషట్కవినియోగంబులును మిక్కిలి ప్రశం సింపఁబడినవి. ఎట్లనిన - ధనువుబాణములను జిమ్ముచు వామహస్తమందు ప్రకాశించును. మార్వి శరపుచ్ఛముల గ్రహించి ధనువు నాకర్షించును. చిత్తమెచ్చట నాటునో అటకు బాణముపోయి నాటును. శరమువిడుచునపుడు నారిదెబ్బ ఎడమచేయికి తగులకుండ గోధ రక్షించును. అంగుళిత్రాణము దక్షిణహస్తాంగుష్ఠమును కాపాడును. బాణముల నుంచుటకు తూణీర ముపయోగించును.

శ్రీవిష్ణునకు ధ్యానంబును సూర్యునకు నమస్కా రంబులును శివునకు పత్రపూజలును భైరవాది సమస్త నీచదేవతలకు ప్రాణిహింసలును వారివారి మనఃప్రీతి కొలఁకు పూజచేసి ఆదేవతలవలన మనోభీష్టవరములను బొందుదురు. అది గావున దేవతాప్రసాదంబు గోరువార లకు తదనుకూలంబైన యారాధనావిశేషంబునఁ గాని తద్దేవత ప్రసన్న గాఁజాలదు. లక్ష్యాదిదేవీత్రయంబు నకు అభ్యాసారాధన బు గర్తవ్యంబైయుండును. అంత కాలంబు దృఢనిశ్చయుండై యభ్యాసంబను నారాధనంబు జేయుచుండు నంత దేవీకటాక్షంబు వడయుంగావున నభ్యాసారాధనం బవశ్య కర్తవ్యము.

ఇఁకను దేహబలంబును శరీరపరిశ్రమను చర్చిం తము:— సాహాదండెములు జమిలిదండెములు గోడ దండెములు హనుమంతులఘుప్పలు వాలుమొగ్గలు గుం జీలు ముగుదారులు లేజము సంగిడీలు తిరువాలీలు ఆసనములు దండలు గరిడీలు పసువ్రల్లి మొసలు కాయ మానములు విసములు ఉపపీడములు విన్యాశములు ప్రచారములు నఱకులు మల్లశాస్త్రము- ఈ మొదలుగా గల దేహపరిశ్రమవిద్యలను ప్రతిదినంబును నభ్యసింప వలయును.

రణరంగమున శత్రుసంహార మొనర్చు దివ్యాస్త్ర ములు:— బ్రహ్మాస్త్రములు గెలిచి హుంకారించి బొసఁగిన మాత్రంబున నొక యసమానంబైన తేజంబు ప్రళయాగ్ని సన్నిభంబై శిరంబున వెలువడిన నది ప్రణవపూర్వకం బైన గాయత్రీవర్ణంబుల గుప్తంబుచేసి - లిపుచ్చారణం బున దత్తేజం బుచ్ఛనంబుగా నియమించి - శరాకర్షణం బునమంత్రోచ్చారణంబును షట్త్రింశద్యోగంబులనెయ్యది సన్నిహితకార్యమై యుండు దానిందలంచు విధంబును దధ్యానంబును-శల్యన్యాసభేదంబులైన యంత్రంబులును గల్పించి యమ్మంత్రంబు పఠియించిన నంత నొకతేజము భయంకరాకారమును శ్వేతవర్ణమును గలిగి బ్రహ్మశి రమ్మనుపేరిట మహాస్త్రంబై యుద్భవిల్లె. ఇంద్రాంశం బున నైంద్రంబును దహనాంశంబున నాగ్నేయంబును యమాంశంబున యామ్యాస్త్రంబును ధర్మపాశము [కాలపాశము] నైరుతియంశంబున రాక్షసాస్త్రంబును వరుణాంశంబున వారుణాస్త్రంబును అనిలాంశంబున వాయవ్యంబును, గుబేరాంశమున గౌబేరంబును, రుద్రాం శంబున రౌద్రంబును, మేరునగేంద్రాంశంబున నచలాస్త్రం బును, అంబుదాంశంబున ఘనాస్త్రంబును, అనంతునియం శంబున నాగాస్త్రంబును, వైనతేయాంశంబున గరుడా స్త్రంబును, భాస్కరాంశంబున తేజోస్త్రంబును, గంధ ర్వాస్త్రంబును, హిమకరాంశంబున సోమశీతాస్త్ర బును, మనుష్యాంశంబున మానవాస్త్రంబును, బ్రాహ్మ ణాంశంబున భార్గవాస్త్రంబును, షణ్ముఖాంశంబున సర్వ

వచభేదనాస్త్రంబును, దిగ్గజాంశంబున వారుణాస్త్రంబును దండచక్రము, (కాలచక్రము విష్ణుచక్రము) శైవశూలము ఐషీకము బ్రహ్మాస్త్రము శిఖరిగద కౌమోదకీగద (శుష్కాశని, ఆర్ద్రాశని) పైనాకాస్త్రము నారాయణాస్త్రము ప్రమథాస్త్రము హయశిరము కాంచనాస్త్రము శక్తి కంకాలము మౌసలము కాపాలము కంకణము విద్యాధరాస్త్రము నందనాస్త్రము అసిరత్నము ప్రస్వాపనము ప్రశమనము సౌరము దర్పము శోషణము సంతాపనము విలాపనము దమనము కాందర్పము పైశాచము మోహనము తామసము సౌమనస్యము సంవర్తనము సత్యాస్త్రము మాయావంతము సర్వమాయాదమనము, తేజఃప్రదము తేజోపకర్షణము త్వాష్ట్రికము సుదామనము శివేషుమానవాస్త్రము ముసలము—యీ మొదలగు దివ్యాస్త్రములు మూడువందలు గలవు. ఈదివ్యాస్త్రములకు మంత్రములును తల్లక్ష్యస్థానభేదంబులైన యంత్రంబులును తదాదిదేవతాధ్యాన రూపంబును తన్నియమంబులును తత్ప్రయోగదక్షిణంబులును తదుప సంహారక్రమంబులును నెఱింగి ప్రయోగింపనగు. అస్త్రములకు మంత్రమనంగా తుపాకిని వాడంబడు అగ్నిచూర్ణమువంటిది. యంత్రమనంగా తుపాకినాళము వంటిది. తంత్రమనంగా నాళములో అగ్నిచూర్ణము-గుండు-వేసి గజముతో ఘట్టించి చెవికాడలో అగ్నిచూర్ణము వేసి అగ్నితో ముట్టించుట మొదలగునవి. పైవిన్యాసిన అస్త్రములకు ప్రస్తుత మట్టి మంత్ర యంత్ర తంత్ర శాస్త్రములు మనహిందూదేశమందు నశించుచున్నవి.

శస్త్రములు:—సత్త్వవంతము సత్యకీర్తి ధృష్టిరభసము ప్రతిహారతరము పరాఙ్ముఖము అవాఙ్ముఖము లక్ష్యాలక్ష్యవిషమము దృఢనాభము సునాభము దశాక్షము శతవక్త్రము దశశీర్షము శతోదరము పద్మనాభము మహానాభకము సునాభకము దుందునాభము జ్యోతిషము కృశనము నైరాశ్యము విమలము యౌగగంధరము హారిద్రము దైత్యము ప్రశమనము శుచిర్బాహువు మహాబాహువు నిష్కలి విరుచి సార్చిర్మాలి ధృతిర్మాలి వృత్తిమంతము పితృసౌమనసము విధూతము మకరము కరవీరకము ధనధాన్యము కామరూపము కామరుచి మోహనము మారణము జృంభకము సర్వనాభము సంతానము వరణము రుచిరము మున్నగునవి.

ఆయుధములు:—బాణము ఖడ్గము తోమరము స్తోమము చేరి సృగము శక్తి యష్టి భిండివాలము పరిఘము పరశ్వథము — గద ప్రాసము ముద్గరము ముసలము శూలము పాశము చక్రము ముసుండి దండము వజ్రము అశని హలము అరిష్టము క్రకచము కుంతము పరశువు వేణువు తోత్రము కుసూలము త్రిశూలము కఠారి కైజారు బాకు సూరి పేష్కబ్జు మొదలుగా గల ఆయుధములు కర్మకరుల మనమునకుం దోచినటుల నిర్మించిరి. అట్టి ఆయుధపరిశ్రమ జేయవలయును. ప్రస్తుత కాలంబున ఐరోపాఖండవాసుల భౌతికశాస్త్రచర్చలు, శోధనలు చాలప్రబలముగా నున్నవి. ఆశాస్త్రశక్తులు-పెట్రోలు-మోటారులు- విద్యుద్యంత్రములు-ధ్వనిలేనితుపాకులు-పొగలేనితుపాకిమందు-గొప్పఅగాధుగల ఫిరంగిగుండ్లు - విషజల విషవాయు ప్రయోగములు - ఆకాశవిమానములు- విద్యులతలదళ్లు- బాంబులు కందకములు- వార్తాయంత్రములు- విద్యుత్కిరణములు - సెర్చిలైట్లు అదృశ్యవిమానములు-శబ్దగ్రాహియంత్రములు- జలాంతర్గాములు యుద్ధనౌకలు వాటిని కనిపెట్టుయంత్రములు తీగలేనివార్తాయంత్రములు టెలిఫోనులు తీగలేనిటెలిఫోనులు టార్పిడోగొట్టములు- మొదలగు సమస్త విద్యలకు పుట్టినిల్లని ప్రసిద్ధినొందిన మనభారతదేశము ఈకాలంబున క్షీణదశనొందినది. కావున తగు విధమున మన ఆంధ్ర క్షత్రియ కుమారులకై విద్యాశాలలేర్పరచి గురువుల నియమించి ఈప్రాచీన తమములగు క్షాత్త్రవిద్యల నభ్యసింపజేసినంగాని మఱల ఆర్యావర్తపు క్షాత్త్రతేజము మొందటివలె సర్వతోముఖమగు నభివృద్ధి నొందజాలదు.

ఆంధ్ర వాఙ్మయ నిరీక్షణము

ఆంధ్ర శేషగిరిరావు గారు

"మహిమ మున్ వాగనుశాసనుండు సృజియింపన్ గుండలీంద్రుండు త, న్మహనీయస్థితి మూలమై నిలుప శ్రీనాథుండు ప్రోవన్ మహా మహులై సోముఁడు భాస్కరుండు వెలయింపన్ సొంపువాటించు నీ, బహుళాంధ్రోక్తిమయప్రపంచమున దివ్యత్వాగల్భ్యమూహించెదన్."

— రామరాజభూషణకవి

"దేశభాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స" యని రాయలవచనము. శ్రీరతీయములు కలిగి తెనుంగుబాస వీనులకు విందొనర్చు. మృదుమాధుర్యములఁ జూచుకొని దీనికి 'Italian of the East' అని పాశ్చాత్త్యపండితప్రకాండులు నామకరణ మిడిరి. ఆంధ్ర భాష యనఁగా నాంధ్రు లనిచే మాటలాడఁబడు భాష యని కాని, లేక యాంధ్రదేశో ద్భవమగు భాష యని కాని చెప్పవచ్చును. త్రిలింగదేశమునఁ బుట్టిన దగుటచే తెలుఁగు తెనుఁగు అనియు వ్యవహరింపఁబడును. ఆంధ్ర భాషలో నన్నయభట్టారకునకుఁ బూర్వ మనేకగ్రంథము లుండి యుండును. కానిదురదృష్టమునకు నవి దుష్టబ్ధి లేకపోయినది. క్రీ. శ. పదునొకండవ శతాబ్ది ఆరంభమునుండియు వాఙ్మయ మభివృద్ధి నొందినది. ఆంధ్రసారస్వతాభివృద్ధికాలమును నాలుగుభాగములుగా విభజింప వచ్చును. అందు 1. భాషాంతరీకరణయుగము. (11-15 శతాబ్దులు) 2. ప్రబంధయుగము. (16-17 శతాబ్దులు) 3. మధ్యయుగము (18-19 శతాబ్దులు) 4. ఆధునికయుగము (20-వ శతాబ్ది). ఇందు మొట్టమొదటిదైన భాషాంతరీకరణయుగములోఁ గావ్యములు కేవల మర్థగౌరవముతో రచించిరి. ప్రబంధయుగములో శబ్దార్థముల రెంటికిని సమానముగ ప్రాముఖ్యము నిచ్చిరి. మధ్యమయుగములో శబ్దగౌరవమునే విశేషముగఁ బాటించిరి. కావున నీకాలముననే భాష క్షీణింప మొదలిడెను. భాషాంతరీకరణ యుగమందలి వాఙ్మయాభివృద్ధిని ప్రత్యేకించి విమర్శించుకొందము.

భాషాంతరీకరణయుగము-1 పాదము. 11-13 శతాబ్దులు

కవులు:—నన్నయభట్టు ప్రథమాంధ్రకవి. రాజరాజనరేంద్రుని ప్రోత్సాహముచేఁ గవితాప్రపంచమును సృష్టించినాఁడు. 'భారత వేదవాక్య రసభావము తెలుఁగులేక నిస్సారమనస్కులై' 'కాసటబీసటే చదివి గాథలఁ ద్రవ్వు తెనుంగువారికై భారతము పరివర్తింప దొరకొని ఆదిసభాపర్వము నారణ్యపర్వము సగముపఱకు రచించి కీర్తిశేషుఁ డయ్యెను. ఈతనిరచన మృదుమధురమై—శబ్దాలంకారశోభితమై—సంస్కృతపదభూయిష్ఠమై—యుండును. మధ్యాక్కఱలు మొదలగు వృత్తములరచన నన్నయప్రాచీనతను వెల్లడిసేయును. ఈతని భాషాంతరీకరణము స్వతంత్రమైనది. తర్వాత తిక్కన విరాటపర్వము మొదలుకొని భారతభాగమును 'ఆంధ్రావళి మోదముం బొరయ' రచించెను. మహాభారతముగల తెలుఁగుఁబలుకుబళ్లఁ గూర్చుటయం దీతఁ డద్వితీయుఁడు. తిక్కనయజ్వ విరాటోద్యోగపర్వములందు జూపిన 'మహత్త్వకవిత్వపటుత్వసంపద' లనన్యశేయములు. కదంకడి కాయుర్వ్యాకర్త దుల్యుఁడగువాఁడు [illegible]. ఆరణ్యపర్వశేషపూరణము నొనరించిన ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ. [illegible] దీతఁడు నన్నయనే యనుకరించెను. ప్రబంధశైలికి ఇతఁడే మార్గదర్శి. ఈతని ప్రబంధశైలి ననుసరించి శ్రీనాథాదులు గ్రంథములు [illegible] గా వ్రాసిరి. నన్నయ తిక్కన ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడలు కవిత్రయ మనఁబడిరి. వీరాంధ్రభాషకుఁ బ్రామాణికకవులు. [illegible] కవిత్వము [illegible] బంగారమునకు నిర్దుష్టమైనది. తిక్కన భారతమును ముగింపఁగానే తిక్కనాతి కనిష్ఠుఁడగు మారన [illegible] 'మార్కండేయపురాణ' [illegible] భాస్కరుఁడు రచించెను. ఈతఁడు కల్పనాకౌశలమున—ప్రతిభావిశేషమున—బుద్ధికౌశలమున— నిరుపమానుఁడు. [illegible] ఆంధ్రకవులలో [illegible] యనవచ్చు. [illegible] తీసిపోవును. [illegible] చేకొనఁ దగినది. [illegible] తెనిఁగించిరి.

కవిత్వలక్షణములు:—ఆంధ్రభాషా [illegible] తో ననుకరించి తిక్కనకాలమునకే జాతీయతి యొప్పిదమైన మహోన్నతదశకు వచ్చినది. భారతకవులగ్రంథములు భాషాంతరీకరణము లయ్యును స్వతంత్రముగా నుండును. ఇక్కాలమున కవు లాంధ్రపదముల నధికముగా వాడుచు వలయునట్లు సంస్కృతపదప్రయోగముఁ జేయుచు రసవంతమును మనోరంజకమునగు కవిత్వము చెప్పిరి. ఈయుగమునందలి గ్రంథము లన్నియు భాషాంతరీకరణములే. కాని స్వకపోలకల్పితములు కావు. భారతకవు లెవ్వరును కేవలశబ్దాలంకారములను విశేషించి వాడియుండలేదు. నన్నయ కవనమందును, భాస్కరరామాయణ భాగములందును గొలఁదిగా శబ్దాలంకారములు కలవు. నన్నయ మొదలు సోమనాథునివఱకు నాంధ్ర భారతి సర్వాంగసౌందర్యసౌకుమార్యసంపాదన మొనర్చుకొన్నది. ఈ యుగకవులు దీర్ఘసమాసములు వాడియుండలేదు. వీరు స్వతంత్రగ్రంథకర్తలు కాకపోయినను శక్తిమంతులు. వాఙ్మయధురంధరులు. ఈ కాలమందలి కవులు సాధారణముగా బ్రాహ్మణులే. అయినను బద్దెన నన్నెచోడులవంటి రాజకవులును లేకపోలేదు. తిక్కనకాలమునాఁటి కవులు మంత్రులుగా—రాజకీయతంత్రజ్ఞులుగా—యోధులుగా నుండిరి. ఈ యుగమందలి కావ్యరచన నీతిబోధకమును, మతవ్యాప్తికిని తోడ్పడినది.

మతములు:—ఈకాలమున బ్రాహ్మణమతమే విజృంభించి యున్నను జైనగ్రంథములు కొన్ని తలసూపినవి. నిదర్శనము జినేంద్ర పురాణము. ఆదిత్యపురాణము. భారతభాగవత రామాయణాది గ్రంథ భాషాంతరీకరణము బ్రాహ్మణమతవ్యాప్తినొనర్చి జైనమతమును క్షీణింపఁ జేసినవి. నన్నయాదుల భారతిభాగవతాదుల భాషాంతరీకరణములు జైన మతవిజృంభణ మడంచి బ్రాహ్మణమతప్రచారమునకే తోడ్పడెను. కాని వాఙ్మయాభివృద్ధికి గాదని వాఙ్మయ చరిత్ర కారునినిర్వచనము.వీరశైవమతా వలంబకులు 'జాను తెనుంగు'లో గ్రంథములను రచించి మతప్రచార మొనర్చిరి. పాలకురికి సోమనాథుని పండితారాధ్యచరిత్రము బసవ పురాణము లను ద్విపదకావ్యము లిందుకు నిదర్శనములు.

పోషకులు:—ఆదినుండియు ఆంధ్రకవిత రాజపోషణ మున వృద్ధిపొందినది. 11-13 శతాబ్దులలో మన వాఙ్మయమును పోషించినది చాళుక్యులు. చాళుక్యవంశజు లగు సత్యాశ్రయుఁడు యుద్ధమల్లుఁడు మొదలగువా రాంధ్ర సారస్వతమును పోషించి రనుటకు నిదర్శనములు పెక్కులున్నవి. చాళుక్యులు పిమ్మట చోళులు ఆంధ్ర కవిపోషకులుగా నుండిరి. అటుపిమ్మట కాకతీయులును, రెడ్లును ఆదరించిరి. నన్నయ నారాయణభట్టుల భారతము. మల్లనగణితము-విన్నకోట పెద్దన్న కావ్యాలంకారచూడామణి-చాళుక్యుల కాలమునాటి సారస్వతములు. తిక్కన రామాయణ భారతములు చోడులనాఁటి వాఙ్మయము. భాస్కర రంగనాథ రామాయణములు కాకతీయులనాఁటివి. ఎఱ్ఱాప్రగ్గడ భారత రామాయణ నృసింహపురాణాదులు రెడ్లయాద రమున బయలుదేఱిన సారస్వతము.

వాఙ్మయ రంగములు :—ఆంధ్రకవితాసతి గోదావరీ తీరస్థమగు రాజమహేంద్రవరమున నన్నయచే సృష్టింపఁబడి క్రమ ముగా పినాకినీ తీరప్రాంతముల స్వేచ్ఛావిహారముఁ జసల్పి-అద్దంకి ఓరుగల్లు ప్రాంతముల బాల్యావస్థను గడపినది. నన్నయ కాలమున రాజమహేం ద్రవరమును- తిక్కన కాలమున సింహపురియు-ఎఱ్ఱాప్రగ్గడ కాలమున అద్దంకిప్రాంతములును-భాస్కరాదుల కాలమున ఓరుగల్లును-నాచనసోమ నాథుని కాలమున విద్యానగరమును - వాఙ్మయకేంద్రస్థానములుగ నుం డినవి.

ద్వితీయపాదము_14-15 శతాబ్దులు

కవులు:—ఈకాలము నాఁటి ఆంధ్రవాఙ్మయ విజృంభణ మును తిలకించి మనము ఖేదపడవలసినదే. పినవీరభద్రుఁడు అనంతుఁడు శ్రీనాథుఁడు బమ్మెరపోతన ఈకాలమందలి అగ్రగణ్యులగు కవులు. పిన వీరభద్రకవి భారతకవులతోఁ దుల్యమైనవాఁడు. జైమినిభారతము శకుం తలాపరిణయము లితనికృతులు. దృశ్యకావ్యములను ప్రబంధములుగా భాషాంతరీకరించుట కితఁడే ప్రథముఁడు. ఈశకుంతలాపరిణయరచనమే ప్రబంధనిర్మాణమునకు దారిచూపెను. అనంతుని భోజరాజీయము నూతన కథావర్ణనాంశములు కలిగి మృదువై మధురముగ నుండును. స్వతంత్ర గ్రంథరచన కితఁడే మార్గదర్శి. భోజరాజీయము స్వకపోలకల్పిత గ్రంథ ములలో మొదటిది. శ్రీనాథుఁడు అతులితకీర్తిశాలియైన గొప్పకవి. ఈకవి సార్వభౌముడు 'చిన్నారిపొన్నారి చిఱుతకూకటినాఁటి' నుండియు భాషాసేవ నొనర్చినవాఁడు. 'కాశీఖండ మయఃపిండం నైషధం విద్వ దౌషధమ్' అని కొనియాడఁబడు రెండు గ్రంథముల కొనర్చిన యాంధ్రీ కరణమే యీలని పాండితీగరిమను వెల్లడించుచున్నది. ఈతని సీసప ద్యములొయ్యారపు నడకలు కలవి. ప్రబంధపరమేశ్వరునిచే నిర్మింపఁబడిన ప్రబంధశైలిని శ్రీనాథుఁడు సొంపుగా నింపుగా నభివృద్ధిపఱచెను. తిక్కన సృజియించిన మహాకీర్తిని శ్రీనాథుఁడు ప్రోచినాఁడు. ఇతని కవితాధార మత్తేభగమనిక గలది. ఇతఁడు దీర్ఘసమాసములను విశేష ముగా ప్రయోగించెను. బమ్మెరపోతన భక్తిరసప్రధానముగా భాగవ తముఁ దెనిఁగించిన ఆత్మగౌరవముకలిగిన కవిసత్తముఁడు. ధనమున కాశించి ఆంధ్రభారతిని కర్ణాటకిరాటకీచకుల కమ్మని మహాత్ముఁడు. లాక్షణికు లితని గ్రంథమున లక్షణదోషంబులు కలవందురు. ఇతని కవనమున శబ్దాలం కారములు మెండుకొనియుండును.

కవిత్వలక్షణము:—ఇది స్వతంత్రగ్రంథములు బయలు దేఱిన కాలము. భారతమందలి శకుంతలకథ శకుంతలనాటకము సమ్మే ళన మొనర్చి స్వతంత్రముగాఁ బినవీరభద్రుఁడు శకుంతలాపరిణయము రచించెను. భోజరాజీయము నిర్వివాదముగా స్వతంత్రగ్రంథము. శ్రీ నాథుని హరవిలాసము కొంతవఱకు స్వకపోలకల్పితము. భాషాంతరీకరణ మన్న మాటయే కాని ఆంధ్రభాగవతము సంస్కృతభాగవతముకంటె పెద్దది. ఆంధ్రవాఙ్మయనిర్మాతలని మహాకవులని మనము కీర్తించు శ్రీ నాథుఁడు పోతన్నగారు భాషావ్యాప్తికి చెఱియొక అర్గళమును దెచ్చి పెట్టిరి. అవి అత్యంత దీర్ఘములు లగు ప్రౌఢసమాసములను వాడుట యొకటియును, శబ్దాలంకారాడంబరత్వము నెలకొల్పుట యొకటియు నని నాభావము. సంస్కృతాంధ్రభాషాపారంగతుఁ డగుట శ్రీనాథు నకు దీర్ఘసమాసము లుపయోగించుట సులభసాధ్యమే. కాని పండితే తరులకది కొఱుకుపడని కొఱుకుమైనది. పోతన్న శబ్దార్థముల రెంటికి సమానగౌరవ మిచ్చి సామర్థ్యాతిశయముతో శబ్దార్థాలంకారము లుప యోగించెను. వారితర్వాతికవులు అవిసహ్యమగు వికారముదెచ్చిరి.

మతములు :—భాషాంతరీకరణయుగపు ద్వితీయపాద ములో రామానుజశిష్యు లగు శ్రీవైష్ణవులును, మధ్వాచార్యశిష్యు లగు మాధ్వులును అనేకాంధ్రగ్రంథములను వ్రాసి వారివారి మతసిద్ధాంత ప్రచారమును, ఆంధ్రసారస్వతాభివృద్ధిని నొనర్చి కీర్తికాయులైరి. శ్రీనాథుని కాలము నాఁటికి యవనసంపర్కము కలిగినది.

పోషకులు :—పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రుని కాలమున కృష్ణదేవరాయల పూర్వులును, శ్రీనాథుని కాలములోఁ గొండవీడు రాజమహేంద్రవరము రెడ్లును ఆంధ్రసారస్వతమునకు పోషకులుగా నుం డిరి. పోతన లక్ష్మీదేవిని తృణీకరించి సరస్వతిని ఆత్మగౌరవమున నిలిపెను.

వాఙ్మయ రంగస్థలములు :— ఆనెగొంది రాజ మహేంద్రవరము లీకాలమున వాఙ్మయరంగములు. రాజమహేంద్ర వరము భాషాంతరీకరణయుగపు టాద్యంతములందు సారస్వతకేంద్ర స్థానముగా నుండుట విశేషము. పుట్టినిల్లు విడిచి దూరమేగిన ఆంధ్ర

భాషాదోషము తెరిగి జన్మస్థానమునకుఁ దెచ్చినవాఁడు శ్రీనాథుఁడు. ఆంధ్రభారతిని శ్రీనాథుఁడు దేశమంతయుఁ ద్రిప్పినాఁడు. ఈ యుగమందలి తక్కినపాదములలోఁగూడ నించుమించు నిదియే.

ప్రబంధయుగము. 16-17 శతాబ్దులు

భోజరాజీయ శకుంతలాపరిణయములను- శ్రీనాథుని దీర్ఘసమాసములను - సీసపద్యములను పోతరాజు శబ్దాలంకారములను-శంభుదాసుని ప్రబంధశైలిని - ఆదర్శముగా గొని ఈయుగమున స్వతంత్ర గ్రంథములను వ్రాయ మొదలిడిరి. పెద్దన తిమ్మన కృష్ణదేవరాయలు రామరాజభూషణుఁడు సూరన రామకృష్ణుఁడు వీరలు ప్రబంధకవితాతారాపథమున దివ్యజ్యోతులు. మనుచరిత్ర రచించి ప్రబంధములకుఁ బెద్దన్న మార్గదర్శి యయ్యెను. మార్కండేయపురాణమునుండి కథావస్తువును గ్రహించి - విస్తరించి - మెఱుంగుపెట్టి - మనుచరిత్ర వెల్వరించెను. ఇందలి అల్లికజిగిబిగి నిరుపమానము. ప్రకృతివర్ణనలు మనోహరములు. తిమ్మన పారిజాతాపహరణము ముద్దులుమూటఁగట్టుచుండును. "ముక్కుతిమ్మనార్య ముద్దుపలుకు" అను చాటువు నక్షరాస్యులైన ఆంధ్రులలో నెఱుంగనివా రరుదు. కృష్ణరాయ లాముక్తమాల్యదను రచించి తన సారస్వతాభిమానమును వ్యక్తీకరించినాఁడు. ఇతఁడు మానవ జీవితపరిశీలనమునం దసదృశుఁడు. ఆముక్తమాల్యద నారికేళపాకమునఁ బడినది. అయినను అద్భుతజనకములైన ఇందలివర్ణనలు హృదయరంజకములు. మాంధాతృచరిత్ర కాళహస్తీశ్వర మాహాత్మ్యము మొదలగు మధ్యరకపు గ్రంథము లిప్పటివే. ధూర్జటికాళహస్తీశ్వరశతకము గంగా ప్రవాహప్రతీకాశమగు ధారావేగము కలది. రామరాజభూషణుని వసుచరిత్ర శబ్దాలంకారములందు భాగవతమును మించెను. భాషావిషయములో నేగ్రంథమును వసుచరిత్రకీడురాకపోయినను కథాసంవిధానమందు-సంభాషణసమీచీనతయందు-వర్ణనసందర్భమందు - వసుచరిత్ర యధమగ్రంథము. పింగళిసూరన ప్రబంధయుగమునఁ జక్రవర్తి. ఈతని గ్రంథములు అన్నియును రత్నములు. ఆంధ్రభాష కీతఁడొసగ్గినసేవ వర్ణనాతీతము. రాఘవపాండవీయము ద్వ్యర్థికావ్యము. ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము జాతీయములకు నిలయమై-మనోహరమై-నాటకసాంప్రదాయములుకల ప్రబంధము. కళాపూర్ణోదయము కథాసంవిధానమున మిన్న. వ్యర్థపదములు మచ్చునకైనలేకుండ తెనాలిరామలింగము పాండురంగమాహాత్మ్యమును రచించెను. పాండురంగమాహాత్మ్యములోనికథలు నీతిబోధకములు. ఇందలి నిగమశర్మకథ ననుసరించి కందుకూరు రుద్రకవి నిరంకుశోపాఖ్యానమను రసవత్ప్రబంధము రచించెను. పాండురంగమాహాత్మ్యముశైలి యనుకరణీయమైనది. నిర్దుష్టమైనది.

కవిత్వసామాన్య లక్షణములు:— మనుచరిత్రరచన దుక్తిబోధక మాయెను. ఇందలి రతివర్ణనలు దూష్యములు. వసుచరిత్ర రచనకుఁ బూర్వపు కవులు మనుచరిత్రనే యనుసరించిరి. ఇది మొదలుకొని యనుకరణమే కవిత్వమైనది. ప్రబంధకవులు విశేషసమ్మానములు బడయుటచేఁ గవులు ప్రబంధములు తెప్పతెప్పలుగా రచించిరి. ప్రస్తుతము మనకాలమున నాటకరచనకూడ నిట్లే యున్నది. మనుచరిత్ర రచనానంతరము భాషకు మూఁడువ్యసనలు సంభవిల్లినవి. అవి— కవులు యౌచిత్యమును గమనింపక కేవలము అనుకరణపై నాధారపడుట. శ్రీనాథపోతనల దీర్ఘసమాసాలంకారముల యాదర్శము. భావ కవుల కధీనమై యుండుటకు మాఱు కవులే భాషకధీనులై నిఘంటువులపై నాధారపడుట. ఇఁకను రామరాజభూషణుని వసుచరిత్రతో మనభాషకు నాల్గవవ్యసనత సంభవించెను. వసుచరిత్ర తరువాతిప్రబంధము లన్నియు దానికి ప్రతిమలే. ఈకాలములోనివాఁడైనను చేమకూర వేంకటకవి 'భ్రామొగ్గలవలె' [illegible] శ్లేషలతో చమత్కారపు రచనలతో అనుద్వేగకరములగు వర్ణనలతో-విజయవిలాసము విరచించి ధన్యుఁడాయెను. అడిదము సూరకవి కూచిమంచితిమ్మకవి మొదలగువారు పద్యాలలో గాలువేసిరి. పింగళిసూరన్న ద్వ్యర్థికావ్యరచనతో నైదవ వ్యసనత కలిగెను. రసనిష్పందనము- శబ్దాలంకారవైచిత్ర్యము- కథాచమత్కారము- శ్లేషకావ్యములందుఁ బూజ్యములు. అనఁగా నభావము లనుట. కావున నదిమొదలుకొని భాష క్షీణదశ నొందినది.

పోషకులు - వాఙ్మయరంగములు:— ఆంధ్రభారతిని జయంత్యుత్సవములతో పల్లకీలపై నూరేగించినది యీయుగమందే. కృష్ణదేవరాయల 'భువనవిజయము' వెల్వడిన గ్రంథము లన్నియు నాంధ్రకవితాసతికలంకారములు. మనసాహిత్యాభివృద్ధి కాలములో దీనిని 'అగస్టన్ ఏజి' అనవచ్చును. తంజావూరు రాజులు - మధురనాయకులు- శక్తికొలది సారస్వతమును పోషించిరి. ఆస్థానములే ఈయుగమందలి సరస్వతీనిలయములు.

మధ్యమయుగము- 18-19 శతాబ్దులు

కవిత్వసామాన్యలక్షణములు:— మధ్యమయుగమున భాషాదోషము విరూపమై కొంత నారంభించినది. ఇదివఱకే వ్యాపించి యున్న వ్యసనములుగాక క్రొత్తవ్యసనములు వచ్చినవి. మొదటిది అచ్చతెనుఁగుగ్రంథములు. పొన్నగంటి తెలగనార్యుఁడు యయాతిచరిత్ర నచ్చతెనుఁగులో రచించి భాషను విస్తృతమొనర్చినాఁడు. తరువాతకవు లనిపించుకొనుటకై గూచిమంచి తిమ్మనాది అచ్చతెనుఁగులో గ్రంథములు కూరిచిరి. వీరిగ్రంథములు సారస్వతసమాజమునకుఁ దోడ్పడినవని చెప్పఁదు. రెండవది నిరోష్ఠ్యాది నియమములతో గ్రంథరచనము. ఆధునికులగు శ్రీవీరేశలింగముపంతులుగారుకూడ నిరోష్ఠ్యాది నియమములతో గ్రంథములు వ్రాసి భాషాదేవిని బంధించుటలో [illegible]. [illegible] కావ్యసంపదకు [illegible] వెదలేదు.

అష్టాదశవర్ణనలు-శృంగారరసము:— ఈయుగపువారు ప్రాచీనుల పద్యములనే మార్చిమార్చి వ్రాసి వెలార్చిరి. లక్ష్మణకవి తిమ్మకవి మొదలగువారు ఇందులకు దక్షులు. కొందఱు ప్రబంధయుగము కవనసరళి గ్రహించి- స్త్రీవర్ణనము మితిమీఱి- అష్టాదశవర్ణనలే ప్రబంధమునకు ముఖ్యాంశములుగా నెంచిరి. భోగపరాయణులైన ధనవంతులు పోషకులుగా నుండుటచే అసభ్యశృంగారము ప్రధానమైనది. కనుకనే ఈ ప్రబంధములు ఇప్పటినాగరకుల కనిష్టజనకములై యున్నవి. శేషము వేంకటపతిగారి తారాశశాంకవిజయము ముద్దుపళని రాధికాస్వాంతనము ఇందులకు నిదర్శనములు.

క్రైస్తవ వాఙ్మయము:— మహమ్మదీయసంపర్కము గల ప్రబంధయుగములో మహమ్మదీయగ్రంథము లేనియు వెల్వడకున్నను ఇప్పుడు క్రైస్తవమతసంపర్కములో మాత్రము మతప్రధానములగు గ్రంథములు పొడసూపినవి. ఈయుగాంతమున బైబిలు వచనరూపకముగ వ్రాయఁబడినది. ఆంగ్లేయభాషలో బైబిలుశైలి (Standard style) నిర్దుష్టమైనది. ఇఁక నాంధ్రమునందన్ననో బైబిలుశైలి విపరీతమై యవివహార్యముగనున్నది. ఇది ఇప్పటి పబ్లిసిటీబ్యూరోవారిశైలిని పోలియున్నది.

ఆధునికయుగము - 20 వ శతాబ్ది

ఆధునికయుగారంభముతో నాంధ్ర [illegible]

వి. ఇంతవఱకుఁ గుంటుచుండినవాఙ్మయము కుప్పిగంతులు వేయుచున్నది. ఈయుగమునఁ బ్రజాదరణమే గ్రంథరచనకుఁ బురికొల్పుచున్నది. ప్రభువులకు బదులు ప్రజలే పోషకులైరి. ముద్రాశాలలు ప్రతిపట్టణమునను నెలకొని ప్రతివ్యక్తియు సారస్వతాభివృద్ధికి కొద్దియో గొప్పయో పాటుపడుచుండుట శుభచిహ్నము. ముద్రాయంత్రస్థాపనతో వాఙ్మయాభివృద్ధి విశేషమైనది. పుస్తకములు చవుకగా సులభముగా నెల్లరకు లభించుచున్నవి. విద్య సులభసాధ్యమైనది. ఆధునికాంధ్రవాఙ్మయము పాలసముద్రమువలె అపారముగా నున్నది. అయినను నాయోపినకొలఁది ప్రస్తుతయుగమునందలి సారస్వతభాగముల నొక్కొకటిగాఁ దీసికొని చర్చింతును.

వచనము:— ప్రస్తుతము పద్యకావ్యములు ప్రజాదరణఁ బడయఁజాలకున్నవి. వచనగ్రంథము లాదరణీయము లగుట పదునెనిమిదవశతాబ్దినుండియు. మధ్యమయుగకవులవచనములు కొండవీటిచేదతాళ్లవలె దీర్ఘములై దుర్భేద్యములైన దుర్గములవలె నుండును. భారతకవులలోఁ—దిక్కనవచనముకంటె నన్నయవచనము మనోహరము. ప్రబంధములందలి వచనములు నిర్గమములేని దుర్గములు. నిఘంటుసాహాయ్యములేనిదే యవి లొంగవు. మధ్యమయుగములోఁ గొన్ని మనోహరవచనకావ్యములు రచింపఁబడినవి. జైమినిభారత మిట్టిదే. చిన్నయసూరి ఆంధ్రవచనరచనకు * గట్టి పునాదులు వైచిరి. ఆధునికవచనరచనయందు శ్రీ వీరేశలింగముగారే ఆదర్శకులు. ఇక నవలలను గుఱించి చర్చింతము.

నవలలందు సహజమగుమాధుర్యము కలదు. విమలాదేవి రాయచూరు యుద్ధము నవలాసారస్వతమున సుప్రసిద్ధగ్రంథములు. చిలకమర్తివారి నవల లాంధ్రభాషకలంకారములు. ఇంగ్లీషున స్కాటువ్రాసిన ఐవన్హో తాలిస్మానులవలె ఆంధ్రమునందు చిలకమర్తివారి కర్పూరమంజరి సౌందర్యతిలక చిరస్థాయులు. ఇప్పుడు పెక్కులు నవలలు బయలుదేరుచున్నవి. కాని వాఙ్మయాభివృద్ధి చేయలేని నాగిరెంపకట్లు. ఆంధ్రప్రచారిణీగ్రంథనిలయము ఇట్టి నవలలకు ఫ్యాక్టరీ. కనుక నవలలసంఖ్య పెరుగుచున్నదే గాని జీవకళగల వాఙ్మయము అందుండి వెలువడలేదు.

౧ **ప్రకృతిశాస్త్రములు:**— ప్రకృతిశాస్త్రము లవశ్యముగా నాంధ్రీకరింపఁబడవలయును. పారిభాషికపదములను సేకరింపవలయును. ప్రకృతిశాస్త్రము లాంధ్రీకరించుటకును ప్రచురించుటకును ముఖ్యులు శ్రీ కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావుగారు. వారిదే విజ్ఞానచంద్రికామండలి. ఈ మండలినుండి చంద్రికాప్రసారము నిలచిపోవుట ఆంధ్రవాఙ్మయాభివృద్ధికి గొప్పలోపము. శ్రీ లక్ష్మణరావుగారి విజ్ఞానసర్వస్వసంపాదకత్వము మిక్కిలి స్తుత్యమైనది.

నిఘంటువు-వ్యాకరణము:— సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటునిర్మాణముతో నిఘంటువు లేనిలోపము తొలఁగును. సమగ్రమగు వ్యాకరణముకూడ మనకు లేకయున్నది. మహామహోపాధ్యాయులగు వేదము వేంకటరాయశాస్త్రులవంటివా రిట్టికార్యములకు పూనుకొనునట్లుచేయుట ఆంధ్రులవిధి.

నాటకములు:— పూర్వకవులు నాటకములు రచింపరైరి. సంస్కృతనాటకము లాంధ్రీకరించుచోఁ బ్రబంధరూపముగాఁ బరివర్తించిరి. నిదర్శనముగ శృంగారశాకుంతలము ప్రబోధచంద్రోదయము చేకొననగును. శ్రీనాథునివీథినాటకము నాటక మనిపించుకొనదు. నాటకవాఙ్మయాభివృద్ధి యాధునికమైనది. నాటకసారస్వతాభివృద్ధి-ప్రోత్సాహకరముగా-శుభప్రదముగా-లేదు. శతాధికనాటకకర్తలు ఇపు డాంధ్రదేశమున శతాధికు లున్నారు. అయినను ఉత్తమనాటకము లింకను బయలుదేరవలసినస్థితియే యున్నది.

పత్రికలు:— పత్రికలు నాగరకతకు ముఖ్యములు. నార్త్ క్లిఫ్వంటిపత్రిక మనదేశమునం దుద్భవిల్లిన బాగుండును. మనఁబత్రికాప్రచారము ఉత్సాహకరముగా లేదు. దినపత్రికలలో నాంధ్రపత్రికయును వారపత్రికలలో కృష్ణాపత్రికయును మంచిసేవ చేయుచున్నవి. ఆంధ్రపత్రిక ఉగాదిసంచిక లమూల్యములు. చిత్రపటశోభితములు. ఆంధ్రపత్రికను చూడనివాఁడైనను ఉగాదిసంచికనుమాత్రము చూచితీరును. ఉగాదిసంచికలోని చిత్రపటము లయస్కాంతములవలె జనుల మనముల నాకర్షించును. ఆంధ్రపత్రిక సారస్వతానుబంధము సారస్వతసేవ నిరుపమానముగా నొనర్చుచున్నది. ఆంధ్రమున సచిత్రమాసపత్రిక లేనిలోపము గొప్పదే. టాగూరుఅందుకోవారి 'కళ' ఈలోపమును కొంతవఱకు నివారింపగలదనవచ్చును. ఆంధ్రభారతి గ్రంథాలయసర్వస్వము మొదలగు సచిత్రమాసపత్రిక లిప్పుడు వెల్వడకుండుట శోచ్యము.

చరిత్రలు:— చరిత్రరచన మనకుఁ గ్రొత్తకాదు. కృష్ణరాయవిజయము రంగరాయచరిత్ర పల్నాటివీరచరిత్ర ప్రతాపచరిత్ర మొదలగునవి పెక్కులు చరిత్రలు పూర్వకవులు వ్రాసిరి. చారిత్రకసారస్వత ముత్సాహకరముగా వృద్ధినొందుచున్నది. వీరేశలింగము పంతుల ఆంధ్రకవులచరిత్ర- లక్ష్మణరావుగారి హిందూదేశచరిత్ర- వీరభద్రరావు ఆంధ్రులచరిత్ర- సోమశేఖరశర్మ ఆంధ్రవీరులు- వంగూరి సుబ్బారావు వాఙ్మయచరిత్ర - ప్రాచీనాంధ్రనౌకాజీవనచరిత్ర- మొదలగునవి ఇప్పటి చారిత్రకగ్రంథభాండాగారమునం దున్న చారిత్రకములగు గ్రంథములు.

రాజకీయవాఙ్మయము:— రాజకీయవాఙ్మయాభివృద్ధి ఉత్సాహకరముగా నున్నది. మహాత్మగాంధి నిరాకరణోద్యమఫలితముగా మనలో రాజకీయసారస్వతము తామరతంపరైనది. ఈసందర్భమున మానికొండ సత్యనారాయణగారి రాజకీయగ్రంథానువాదములు స్తుత్యములు.

విమర్శనములు:— సత్యదృష్టిగలవిమర్శనలు మనలో లేవు. మనలో బ్రతిపక్షదూషణమే విమర్శనమని రూఢమైనది. వీరేశలింగము పంతులే యిట్టి పేరుగొనుటకు పాల్పడిరి. ఇప్పుడిప్పుడు మంచిమంచి విమర్శనములు వెలువడుచున్నవి. రామలింగారెడ్డి కవిత్వతత్త్వమును- మల్లాదివారి భారతవిమర్శనమును- తేవప్పెరుమాళ్లయ్య గ్రంథపీఠికలు- నిష్పక్షపాతవిమర్శనలు. బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారి విమర్శనము లాంధ్రవిమర్శనవాఙ్మయమున విమర్శకాదర్శప్రాయములు.

ఉపసంహారము:— నేడాంధ్రభాష సర్వాంగసుందరముగా నున్నది. వచనగ్రంథములు వృద్ధియగుచున్నవి. నవలావాఙ్మయము వృద్ధికావలసియున్నది. ప్రకృతిశాస్త్రములు పత్రికలు వృద్ధియగునట్లు మనమెక్కువ పట్టుదల చూపవలయును. చారిత్రక రాజకీయ విమర్శకవాఙ్మయాభివృద్ధి ప్రోత్సాహకరముగ నున్నది. సూర్యరాయాంధ్రనిఘంటు ప్రచురణమునకై ఆంధ్రులు స్వాతివానకు ముత్యపుచిప్పలవలె వేచియున్నారు. ఆంధ్రవాఙ్మయమునకు మున్ముందు సర్వతోముఖమగు నభివృద్ధిగల్గు దినములు లభించుగాక.

* ఆంధ్ర వాఙ్మయ విమర్శకులలో బహుళసంఖ్యాకులు ఇందుల కంగీకరింపరు—సంపాదకుడు.

ఆండ్రూసు మహర్షి

జనమంచి సీతారామస్వామి గారు

భారతపుత్రు లెప్పు డెట । బాధలు పడ్డ, నవెల్ల నీకుఁ జే
కూరినయట్లె యెంచి కడుఁ । గుందుచు వానిని దీర్ప నిత్యమున్
భూరిప్రయత్నముల్ సలుపు । పుణ్యధనుండవు తెల్లవారిలో
నేరయినన్ భవత్సములు । పృథ్విఁ గలారె! మహాత్మ! యాండ్రుసూ!

ఉ. శ్వేతశరీరమే మొదటఁ । జెందినవాఁడవు; కాని, నీవు మా
జాతికి మేలుచేయుటకు । సర్వవిధంబుల నున్నదేశముం
దాతతకష్టముల్ పడుట । నద్ధవళత్వము వోయి నీవు ప్ర
ఖ్యాతికి నబ్బుచున్నదిగ । దా! యిఁక శ్వేతమాట యభ్రమే!

శా. నీనమ్రత్వము, నీదయాహృదయమున్ । నీశాంతిసంపత్తియున్
నీనిర్నిద్రపరోపకారమతియున్ । నీశౌర్యధైర్యంబులున్
నీనిశ్చంచలభక్తియున్ బొగడఁగా । నేర్పేమియున్ లేదు నా
కానందంబది యెంతయైనఁ గల ద । య్యా హైందవోద్ధారకా!

మ. ఒకమాటయ్యెను నీదుదర్శనము నా । కోహో! మదింబుట్టె నీ
వొక బ్రహ్మర్షి వటన్న భావ మది నీ । యుక్త్యుక్తిం బొంగఁగా
నిఁక నెంతో దృఢమైన దయ్యె భళిరా! । యే మెన్నఁగన్ మర్త్యలో
మకలంకంబగు నీదుజీవితము నో । యాండ్రూసు ధీరోత్తమా!

ఉ. కొందఱు తెల్లవా రమిత । కోపముతో నినుఁ దిట్టిపోయఁగాఁ
గొందఱు ముష్కరాధములు । కొట్టుట కుద్యమ మాచరింపఁగాఁ
గొందఱు రాక్షసుల్ మిగుల । గ్రొవ్వి నినుం బయికీడ్చుచుండఁగాఁ
హైందవజాతివృద్ధికి గదా । సహియించితి వెల్లబాధలన్.

తే. తెలివియణుమాత్రమును లేక । పులినిజూచి, నక్క వాఁతఁ బెట్టుకొనిన । ట్లక్కటకట!
తెల్లదొరలవేషము వేయు । నల్లదొరలు, సిగ్గుపడ రేల నినుఁ జూచి । నప్పుడైన!

తే. కామినీకాంచనాపేక్ష । గలుగనీక, యనృతవాక్యము లెన్నఁడు । నాడఁబోక
భరతజననీచరణసేవ । వదలలేక, యలరుచుండెదు నీకన్న । నధికుఁ డెవఁడు?

సీ. అస్పృశ్యతాదోష । మంతరింపకయున్న భరతదేశము ముక్తిఁ । బడయలేదు
మనకందఱకు నైక । మత్యంబు లేకున్న భరతదేశము ముక్తిఁ । బడయలేదు
స్వార్థపరత్వంబుఁ । జంపుకొనకయున్న భరతదేశము ముక్తిఁ । బడయలేదు
కష్టసహనశక్తి । గలిగించుకొనకున్న భరతదేశము ముక్తిఁ । బడయలేదు

గీ. అనుచు బోధించి, బోధించి । నట్లు చేసి దేశ మభివృద్ధినొంద రా । త్రింబవళ్లు
పాటుపడుచున్న నిన్నెన్న । వశమె మాకు? ధన్యచారిత్ర! భారత । దత్తపుత్ర!

తే. పరమదీర్ఘాయురారోగ్య । భాగ్యమొసగి, యీశ్వరుండు నిన్నెపుడు ర । క్షించుగాక
యనుచు బ్రార్థింతుమయ్య మే । మహరహంబు, సిద్ధగుణగణ్య! యాండ్రూసు । ఋషివరేణ్య!

శాస్త్ర మనఁగా నేమి?

పోరనంది జగన్నాథస్వామి గారు, బి. ఏ., ఎల్. టీ.

ఆంధ్ర వాఙ్మయాభివర్ధకములలో నొకటి యైన నూతనపరిభాషలో - శాస్త్రము శాస్త్రీయ విచారణ శాస్త్రీయపద్ధతి 'శాస్త్రీయదృష్టి - మొదలుగా గల పదముల నుపయోగించునపుడు లేఖకుల అభిప్రాయ మేమియో, చదువరుల మనస్సున గలుగు సంస్కార మేమియో, స్పష్టము కాకుండుట సంభవించుచున్నది. ఎట్లనఁగా నాయుర్వేదవైద్యము శాస్త్రీయము [illegible] గాదని కొందఱును జ్ఞానవంతులే వివరించుచుం[illegible] మనము నెఱుంగుదుము. ఇట్లే దయ్యములున్నవా [illegible] ములు సత్యములా, లేక అసత్యములా అనెడు చర్చ [illegible] గూడ శాస్త్రీయపద్ధతి ఉన్నదని కొందఱును, లేదని కొం[illegible]ను వాదించుచున్నారు. పాశ్చాత్యవిజ్ఞానసంపర్కముకల వారు ఒక తీరునను, లేనివారు ఇంకొక తీరునను, ఈపరిభాషాశబ్దమును నిర్వచించుటయు ఈవాదములకు ఈవాదములలో నుండు అస్పష్టతకును కారణ మగుచున్నది. పాశ్చాత్యవిజ్ఞానములో వాడఁబడుచుండు 'సైన్సు' అనెడు శబ్దమునకుఁ బర్యాయముగ దీనిని - అనఁగా నీశాస్త్రశబ్దమును-ఉపయోగించుచుండుటయు నందఱకును విదితమే. ఆవిషయమునే కొంచెముగ నిచ్చట విచారింతము.

విజ్ఞానచరిత్రమును పరీక్షించినచో విజ్ఞానసంపాదనము రెండు ప్రకారములజరుగుచున్నదనిస్పష్టమగును. ఒకటి వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతి. రెండవది వ్యాప్తిసంపాదకపద్ధతి. వ్యాప్తి అనఁగా-ఒకసామాన్యమును వ్యక్తపరచు సూత్రమువంటిది. దానిని ప్రత్యేకసంగతులకు పట్టించి-అందుండి ఒక విశేషమును గ్రహించుట మొదటిపద్ధతి. ఇందులకు ఒక ఉదా.—"ఎచ్చటెచ్చట పొగయుండునో అచ్చటచ్చట అగ్నియునుండును." అనెడువ్యాప్తిని తొలుత ఒకపొగకనబడుస్థలమునకు సంయోజించి, ఆస్థలమున తప్పక నిప్పుండి తీరవలయునని గ్రహించునపుడు అవలంబించెడిపద్ధతి. ఇట్లు ఎచ్చటెచ్చట సూత్రములను సిద్ధాంతములను న్యాయములను ప్రత్యేకవిషయములకు సంబంధించునట్లు తర్కించుచుండుమో ఆపద్ధతిని వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతిగఁ దలంచెదము. ఒకమారు సూత్రములు స్థిరమైనపిదప లభించుజ్ఞానము ఆసూత్రసంయోజనమువలనఁ గలుగుచుండును. ఈ పద్ధతిలో సూత్రములతథ్యతఁగుఱించి ప్రశ్నమేయుండదు. సూత్రముల ప్రయోగములోను సమన్వయములోను విచారణకు అవకాశముండును. కాని ఆసూత్రము ఋజువగునది కానిది అనుచర్చకు అవకాశ ముండదు. సూత్రములు అమోఘములు - అనాదులు - పరిపూర్ణములు - అనెడు అభిప్రాయము అట్టిస్థితిలోఁ గ్రమముగ స్థిరపడును. అపుడు జ్ఞాన మనఁగా సూత్రములను దెలిసికొనుట, సూత్రముల [illegible]న్యోన్యసంయోజనము ఎట్లని విచారించుట - సూత్రము[illegible] ప్ర[illegible]త్యేకసంగతులకు పట్టించుటమాత్రమే యగును. [illegible] నూతనసూత్రసంపాదనము కూడ అసంభవమగును. [illegible] మెట్టిదైనను అల్పోత్కృష్టభేదము లేకుండ [illegible]రణ చేయవలెనని దానికి [illegible] ఒక సూత్రమును, లే[illegible] మూఁడు సూత్రముల సంయోజనను నిరూపింపవల[illegible]. ఇట్లు జరుగుటవలన జ్ఞానవృద్ధికి అరికట్టు కలుగును. [illegible] విశదపఱచుటకు పాశ్చాత్యదేశములో నొకప్పుడు [illegible] చిన ఒకవృత్తమును తెలియజేసెదను.

ఆ దేశములలో 300-1200 సంవ[illegible]ముల సమయమున విజ్ఞానమంతయు వ్యాప్తిప్రయోగమై [illegible]డెను. పూర్వము అరిస్టాటిలు మొదలైన పండితులు [illegible]ల్పించిన జ్ఞానము క్రమముగా సూత్రితమైనది. ఈజ్ఞానమంతయును ఆనాఁటి మతప్రవక్తల చేతులలోనుండెను. వారు పెద్దపెద్ద మఠములను జేరియుండిరి. అట్టి మఠములలోనే అధ్యాపనము ఆరోజులలో జరుగుచుండెను. ఒకనాడు ఒకపెద్దమఠములో ఒకనికి ఒకసంశయము కలిగినది. చచ్చినచేప నీటిలో మునుఁగునా? లేక తేలునా? అని శంక. దాని నివృత్తికై సూత్రపర్యాలోచనము చేయవలసి వచ్చినది. అదియే ఆనాఁటి విజ్ఞానపద్ధతి. అతనియొద్ద నున్న పుస్తకములను త్రిప్పి చూచినాఁడు. ఎక్కడను అతనికి దగినసమాధానము కానరాలేదు. అందుచేతఁ [illegible]

వ్యాపకుఁడైన పండితునిఁజేరి సంశయనివృత్తికై ప్రార్థించినాఁడు. మతస్థలములలో సంశయము తీరనిచో ఉపవాసముచేసి దైవప్రార్థనముఁగావించి నివృత్తియగువఱకు ఉపవాస ప్రాయశ్చిత్తమున నుండవలసియుండును. ఆ యిద్దఱు పండితులును ఎంత శ్రమపడినను ఫలము కలుగక పోయినందున ఈ సంశయము క్రమశః మఠాధిపతి సమక్షమున నుంచఁబడినది. అంతట మఠస్థు లందఱును సభ చేసినారు. శంక తీఱలేదు. పూజాదులు కట్టివేయఁబడినవి. పుస్తకములపరిశోధనము- భాష్యములసమన్వయము- పంక్తివిచారణము- ఒకవైపునను, ప్రార్థనలు- ఉపవాసములు- ప్రాయశ్చిత్తములు-ఒకవైపునను, ఇట్టిదౌర్భాగ్యస్థితికిఁగారణమైయుండుపాపమేమైయుండునని శోధనమొకవైపునను, మఠములో జరుగ నారంభించెను. పాపము. ఏమైనను సరియే. శంకకుఁ దగిన సమాధానము కుదురలేదు. పండితు లెక్కువైనకొలఁది - భాష్యపంక్తుల సమన్వయచర్చ యెక్కువైనకొలఁది - శంకానివృత్తి తక్కువగుచుండెను. ఇట్లొకవారము నడువగా మఠాధిపతి మరణాంత ప్రాయశ్చిత్త నిశ్చయమునకై ఒకమహాసభను గావించి చర్చ ప్రారంభింపించినాఁడు. ఈ అవస్థను జూచుచుండిన బాలకుఁడొకఁడు భయభక్తులతో వణకుచు లేచి నిలుచుండి మాటాడ ననుజ్ఞను వేఁడునట్లు సూచించెను. అనుజ్ఞనుబొంది పండితశిరోమణులారా! మఠాధిపతీ! నాకొక సాధనము తోఁచినది. ఈశంకను తీర్చుటకు ఒక చిన్ననీళ్లతొట్టిలో ఒక చచ్చినచేపను వేసి చూడఁగూడదా యని ఆవిద్యార్థి పలుకగా అందఱు ఆసభలో నున్నవారందఱు ఒక్కమాఱు అతనిని కసరి "ఈమాత్రము మాకు తెలియదని చెప్పవచ్చినావా" అని అఱచిరి.

వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతియే జ్ఞానమార్గమైనపుడు ఇట్టి దుస్థితి జ్ఞానమునకు ప్రాప్తించును. చాలకాలము నుండి మనము ఈదేశములో నిట్టి స్థితిలోనే యుండుచున్నాము. పూర్వులు సంగ్రహించిన విజ్ఞాన మంతయు సూత్రింపింపబడి మనకు భాష్యములమూలమున వ్యక్తము చేయబడుచుండుటచేత ఆసూత్రసమన్వయము ఆభాష్యనిర్వచనము అనెడు వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతిలో పడి కొట్టుకొనుచున్నాము. అందుచేత మనదేశములో శాస్త్రమనగా ఈపద్ధతి నవలంబించు వాటికే చెల్లుచున్నది. శాస్త్రమను శబ్దమునకు/శాసించునది- అనగా ఆజ్ఞనిచ్చునది- అనెడు అర్థమును మన పండితులు చెప్పుచున్నారు. ఆ అర్థములో వృక్షశాస్త్రము ధర్మశాస్త్రము ఈరెండు శబ్దముల నిర్వచనమును పరీక్షింతము. వృక్షశాస్త్రసూత్రములు ఎవరిని శాసించును. సూత్రములు వృక్షములను శాసించునా లేక వృక్షములు సూత్రములను శాసించునా? ఏది సమంజసముగ నున్నది? ఆవిధముననే ధర్మశాస్త్రమున ధర్మసూత్రములు మనుజులను శాసించునా లేక మనుజులు వారి ప్రవర్తనద్వారా ధర్మసూత్రములను శాసింతురా? ఈవిచారణవలననే శాస్త్రశబ్దము మన పండితులచే ఎట్లు నిర్వచనము చేయబడుచున్నదో వ్యక్తమగుచున్నది.

వ్యాప్తిప్రయోగపద్ధతి నవలంబించునది శాస్త్రము కాదని చెప్పుట పొరపాటు. కాని యేసూత్రములను వ్యాప్తులను ప్రయోగించుటకు ఆది సిద్ధమగునో ఆవ్యాప్తుల గురించి శోధనలు అనవసరము కాగూడదు. వ్యాప్తిసంపాదనము అందుచేత నెల్లప్పుడును ముఖ్యము. వ్యాప్తులు అమోఘములు. ఎప్పటికిని కానేరవు. ఎందుచేత ననగా వ్యాప్తికి ఆధారమేమి అనెడు ప్రశ్నకు ఎల్లప్పుడును అవకాశము కలదు. ఆకారణముచేతనే పాశ్చాత్యదేశములో వ్యాప్తిప్రయోగ విజ్ఞానలోపములు విశదమైన నాటినుండి వ్యాప్తిసంపాదకవిజ్ఞానము ఉత్కృష్టమగుట తటస్థించినది. అలాగుననే శాస్త్రమను శబ్దము క్రమముగ వ్యాప్తిసంపాదకవిజ్ఞానమునకు ప్రవర్తకమాయెను. న్యాయముగ శాస్త్ర మనగా రెండును నైనప్పటికి వ్యాప్తిసంపాదనవిచారణము ముఖ్యమగుటచేత ఆపద్ధతికి ఆమాట చెందుట తటస్థించినది. శాస్త్ర మనగా వ్యాప్తిని సంపాదించునది అని యర్థమాయెను. ఒకమాఱు వ్యాప్తిసిద్ధమైనపిదప జరుగవలసినది వ్యాప్తిప్రయోగమే కదా. చర్చ కలిగినచో ఆవ్యాప్తియొక్క తథ్యత గుఱించియే సందేహము కలుగును. అప్పుడు వ్యాప్తిసంపాదక నియమములను నిరూపించి ఆవ్యాప్తియొక్క ఆధారములను తెలియబఱుపవలసివచ్చును.

వ్యాప్తికి ఆధారము ఎల్లప్పుడును జరిగిన సంగతులుకదా. ప్రకృతిలో సంభవించెడు సంగతుల ఏకీకరణము చేసి అన్నిటికిని సంబంధించెడి సూత్రమును ప్రతిపాదింపవలయును. ఎట్లనగా- వృక్షములతత్వమును తెలియబఱచుసూత్రములకు ఆధారము వృక్షములు. ఆసంగతులనుజతపఱచి ఆవృక్షము లన్నిటికిని సరిపడు సూత్రమును ప్రతిపాదింపవలయును. ఒకవృక్షసంబంధ [illegible]

నిచో ఆసూత్రమును అంగీకరింపజాలము. వ్యభిచారము లేని సూత్రమే సిద్ధాంత మనదగును. ఎపుడు ఒక్కవ్యభిచారసంగతి యైనను కనబడునో అప్పుడే ఆసూత్ర సామాన్యమునకు భంగము కలుగును. ఈసంబంధమును-అనగా సూత్రములకు ఆధారము సంగతు లనెడు సంబంధమును-అవలంబించునదియే శాస్త్ర మనదగును.

ప్రతివ్యాప్తికిని ఆధారము జరిగినసంగతులైనచో విజ్ఞాన సంపాదనమునకు సాధనములైన ప్రమాణములలో శబ్దప్రమాణ ముండనేరదు. వ్యాప్తియొక్క నిరంకుశ ప్రామాణ్యమును భంగపఱచునట్టి ఈశాస్త్ర పద్ధతి అంగీకార్యము కాని కాలములో మాత్రము శబ్దప్రమాణము అన్నిటికంటెను బలవత్తరముగనుండెను. అందుచేత శాస్త్రమునకును ఆప్తవాక్యమునకును విరోధము కలదని చెప్పవచ్చును. పాశ్చాత్య విజ్ఞానమునకు ఈ కాలమున శబ్ద ప్రమాణము నిరూపించుపండితు లెవరును లేరు. ప్రకృతి విషయములలోనే కాక ఆధ్యాత్మికవిచారణమందు సహితము వ్యాప్తికి ఆధారము లెల్లప్పుడు జరిగిన సంగతులే. శాస్త్రములను నిరసించెడి వ్యాప్తి యెట్టిదియు నుండనేరదని వారిసిద్ధాంతము. అందుచేత శాస్త్ర మనగా జరిగిన సంగతుల నాధారము జేసుకొను జ్ఞానమని నిస్సంశయముగ జెప్పవచ్చును.

శాస్త్రమునకు మఱియొక ముఖ్యలక్షణము కలదు. ప్రతివ్యాప్తియు శోధనార్హమైనదై యుండవలెను. అనగా ఎవరైనను ఏ దేశమందైనను ఎప్పుడైనను ఆవ్యాప్తియొక్క నిజానిజముల గురించి పరీక్షింప బూనుకొనునపుడు అట్టిపరీక్ష వీలైనట్లుండ వలెను, పరీక్షజేయ బూనుకొను వారికి కొంత ప్రత్యేకజ్ఞానము ఆవశ్యకమే. ఆ జ్ఞానము సంపాదించుటకు ఆ తరువాత పరీక్షజేయుటకు సాధ్యము కానట్టి వ్యాప్తులకల్పనము అసంభవ మని శాస్త్రరీత్యా చెప్పవలసివచ్చును.

ఈచర్చవలన ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రమునకును జరిగిన సంగతులే ఆధారమని సూచింప బడుచున్నది. కాని ఆ శాస్త్రమునకు మాత్రము మరియొకవిశేషము గలదు. దానికి సంగతులు సాక్షాత్తుగ ఆధారములు కానేరవు. ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రచర్చలు ప్రత్యక్షబలమున జన్యములగు వ్యాప్తులసూత్రములపై నిలిచియుండును. అందుచేతనే యుక్తి ఊహ అనుమానము ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రమునకు సాధనములు. ఆసాధనము లుపయోగించు సూత్రములకు ఆధారములు సంగతులు. అందుచేత సంగతులు ప్రకారాంతరమున ఆధారములగుచున్నవి. ఆకారణమువనే ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రచర్చయందు మతభేదములు మెండు. ఎన్నిమతము లున్నను ప్రత్యక్షశాస్త్రజన్యసూత్రములకు విరుద్ధమగు ఊహాచే నిర్మితము లైన మతములు గ్రాహ్యములు కానేరవు. అదియే పాశ్చాత్యవిజ్ఞానవిశిష్టమైన ఆధ్యాత్మికవిచారణలలో పూర్వాధునికములకు గలవిశేషము. అందుచేతనే ఆధునికకల్పనములో ఆధ్యాత్మిక విచారణను శాస్త్ర మని కొందఱు పాశ్చాత్యపండితులు నుడువుచున్నారు. అందుకే వారి ఆధ్యాత్మచర్చలకు మనదేశమున ఆవశ్యకమైన ఉపనిషద్వాక్యములవంటి ఆప్తవాక్యముల శబ్ద ప్రమాణము కల్పింపబడ లేదు.

కద్దరువస్త్రప్రబోధగీతిక

సో. సూర్యనారాయణ శర్మ గారు

వైయిలు కేగనైన । సిద్ధమై యుండఱో, సేవఁజేయుచుండ । నీవిదేశ
వస్త్రమైన విడిచి । వరలజాలవో! యెంత యలసబుద్ధినైతి । వార్యపుత్ర!
చెఱలనుండి దేశసేవకు । లేతెంచు, తరుణమందు । స్వాగతం బొసంగ
నెట్లుఁ జనెదవయ్య? । యింక 'నీగుడ్డతో', లేశమేని అజ్ఞ లేదె! చెపుమ.
తల్లి యిచ్చు బట్ట । నొల్లక మాయల, మల్లి పంపునట్టి । మల్లుగుడ్డ
గట్టఁ దగదు నీకుఁ । గడు నధర్మము మాత్ర, భక్తి విడకుమయ్య । భరతపుత్ర!
కదరుబట్టఁ గట్టఁ । గడు బరువో మోయ, లేమటంచుఁ బల్క । లేమలార!
అందెలు కడియంబు । లాదియాభరణాల, కన్న భారమగునె యెన్నరమ్మ.
ఇతరుచేతియన్న । మే భుజింపని నైష్ఠి కాగ్రగణ్యులార । కరుణమీర
వినుడు! నామనవిని. । విదేశాడుఁ డీక మీఁద, నీమమునకుఁ దగదు । సీమగుడ్డ.

ప్రస్తుత ప్రజా పరిస్థితి

శృంగారకవి సర్వారాయుడు గారు

సృష్ట్యాదినుండి జాతిభేదము లున్నవి. ఇవి పరమేశ్వరకల్పితములే కాని మానవకల్పితములు కావు. ధర్మకర్మము లిందులకుఁ బ్రధానకారణములు. వీనికి వేదము ప్రమాణము.

> " బ్రాహ్మణోస్య ముఖ మాసీత్
> బాహూ రాజన్యః కృతః
> ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః
> పద్భ్యాం శూద్రో అజాయత "

యని పురుషసూక్తము.

అనఁగా పరమేశ్వరునిముఖమునుండి బ్రాహ్మణులు, బాహువులనుండి క్షత్రియులు, ఊరువులనుండి వైశ్యులు, పాదములనుండి శూద్రులు, పుట్టిరని భావము. వీనిపరమార్థము విచారింతము. ముఖమనఁగా వాక్కు. వాక్కే విద్య. విద్యాప్రధానులు బ్రాహ్మణులు వీరే సర్వవర్ణములవారికి నుపదేష్టలు. విధివిధానవిజ్ఞేతలు. కావుననే భూదేవత లని వీరికిఁ బేరు వచ్చినది.

> దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనం తు దైవతం
> తన్మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమ దేవతా.

యని శ్రీకృష్ణభగవానుఁడును బ్రాహ్మణుఁడు తనకు దైవమని వక్కాణించినాఁడు. బాహు వనఁగా భుజము. భుజకార్యము శౌర్యము. శౌర్యప్రధానులు క్షత్రియులు. విలువిద్యచే వైరుల గెల్చి దిగ్విజయమొనర్చి దుష్టశిక్షణము శిష్టరక్షణము గావించు రాజ్యపాలకులు రాజులు. క్షాత్త్రచాపమునకే విప్రశాపము తోడు. ఊరువన నుత్పత్తిస్థానము. ప్రపంచోపయోగమైన సమస్తవస్తువుల సముత్పత్తి కాధారభూతులు వైశ్యులు. వీరికిఁ గృషిపాశుపాల్యవాణిజ్యములు వృత్తులు. పశువులచే వ్యవసాయము, దానివలనఁ బంటలు, పండిన వైరుల క్రయవిక్రయరూపమే వాణిజ్యము. ప్రపంచము వీరితో నున్నది. పాద మనఁగా నడక. ప్రతిపని వీరివలన నడచుచుండుటఁ బట్టి సకల వ్యాపారప్రవర్తకులుగ నిపాదజులైరి కనుకనే ఈ చాతుర్వర్ణ్యమునకుఁ గ్రమంబుగ " శర్మ వర్మ గుప్త దాస " యన్న యన్వర్థచిహ్నములు వచ్చినవి. శర్మ అనఁగా సుఖము. సుఖాపాదకులు విప్రులు. వర్మ అనఁగా కవచము. కవచము శరీరమునువలె సర్వవర్ణములవారిని గాపాడువారు క్షత్రియులు. గుప్త అనఁగా దాచఁబడినది. పండించిన ప్రతిపదార్థము నక్కఱవేళకు దాచియుంచువారు వైశ్యులు. దాస అనఁగా భృత్యుఁడు. ప్రతికార్యమును నెఱవేర్చు సేవకులు శూద్రులు. బొందిలీలు మున్నగువారిలోఁ గూడ నీనాలుగుజాతు లున్నవి. ఇంత యేల ? అచేతనము లగు రాళ్లలోను - అనఁగా వజ్రములలోను - బ్రాహ్మణాదిజాతు లున్నవి.

నాలుగువర్ణములవారి పరస్పరసంయోగసంబంధములచేతనే వివిధ కర్మోపయుక్తలైన [illegible] ప్రకృతికి యగు నానాజాతి సముత్పత్తియైనదని మనుధర్మశాస్త్రము. జన్మభేదముచేతనే కర్మభేదము. ధర్మకర్మములను శ్రుతిస్మృతులు [illegible] మనుచున్నవి. సృష్టికర్తచే నుత్పాదితములై [illegible] [illegible] జ్ఞాపక సూచకములు [illegible] [illegible] మన [illegible] శాస్త్ర [illegible] [illegible] [illegible] యా శాస్త్రము లసత్యము [illegible].

యుగభేదమును వర్ణధర్మములు భిన్నములైనవి. కృతత్రేతాద్వాపరకలినామకములు యుగములు. [illegible] లోకా [illegible] [illegible] చూడ మన భాగము. మంచిచెడ్డలు హెచ్చుతగ్గులు యుగభిన్నతకు హేతువులు. ప్రకృతికాలము కలి. [illegible] - [illegible] - [illegible] - [illegible] - [illegible] మున్నగు [illegible] [illegible] [illegible] స్వాతంత్ర్యము [illegible] [illegible] యున్నవి. పూర్వయుగములందు [illegible] [illegible] గ్రంథములు [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] చరిత్రములు చదువుచున్నవే. వినుచున్నవే. భారతమునఁ బాండవుల ధర్మము - కౌరవుల యధర్మము - దృష్టాంతములే. మంచిచెడ్డ లెప్పుడును వెన్నెలచీకట్లవలె కలసియుండునవే. మంచిచెడ్డలలో నెయ్యది హెచ్చయిన నయ్యది యున్నట్లు వచ్చుచున్నది. మంచివాఁడనఁగానే చెడ్డ లేదని కాదు. చెడ్డ తక్కువ. మంచియెక్కువ. చెడ్డవాఁడనఁగానే మంచిలేదని కాదు. మంచి తక్కువ. చెడ్డ యెక్కువ. ఇట్లే ధర్మాదుల హెచ్చుతగ్గులనుబట్టి యుగములు మాఱుచుండు నని యార్యులు నిశ్చయించిరి.

ఇప్పుడు జాతి ప్రవక్త్యమే గాని శుద్ధజాతులు మిగుల గాని కానవడదు. నామమాత్రమే జాతులు. ఇందులకు ముఖ్యకారణములు మూఁడు ఒకటి యుగధర్మము. రెండు ప్రభుత్వము. మూఁడు సాహచర్యము. అధర్మాదిప్రవృద్ధమైన స్వభావము యుగధర్మము. మంచికిఁ బోఁదలంచినను చెడ్డకే యీడ్చును. జాతిమతాదులను గూర్చి ప్రత్యేకముగ జోక్యము కలుగఁజేసికొనమని యన్నను బరోక్షముగ దమవిద్యావ్యాసంగమందును సదోగసంగతియందును బంచమాది [illegible]

దృష్టిని ప్రసాదించినది ప్రభుత్వము. నిరంతరమగు నిమ్నజాతిసంస్పర్శ సంభాషణాదిసంబంధము సాహచర్యము. ఇందువలననే ధర్మకర్మవైరుధ్యము తటస్థించుచున్నది.

కట్టు బొట్టు జుట్టు జాతీయరూపక చిహ్నములు. అవి యిప్పుడు విరుద్ధములు. బ్రాహ్మణులు పంచకచ్ఛలు పెట్టిన పంచెగట్టు. పైమీఁదఁ బంచె. ఉపవస్త్రము. నుదుట విభూతి. త్రిపుండ్రముపై గంధాక్షతములు. పిల్లజుట్టు. చేతిలోఁ బుస్తకమో. పంచాంగమో; రాజులు విటిచికట్టు. కోరపాగా. అంగీ. నుదుటఁ దిరుచూర్ణపు టూర్ధ్వరేఖ. కొండెసిగ, చేతఁగత్తి. వైశ్యులు సాధారణపుఁ బంచెగట్టు. ప్రక్కలను జుక్కలుగల గంధపుఁదిర్యగ్రేఖ. మీఁద నతుకుతపుబొట్టు. చేత గంటము. తాటాకు కవిలెకట్ట. శూద్రులు పంచెమొగగట్టు. పైని పంచె. నెత్తిని పాగ. నడుమఁ దిరుచూర్ణపురేఖ. సిగముడి. చేతి ములకోలకఱ్ఱ. ఇది పూర్వాచారము. చూడఁగానే యితఁ డీ జాతివాఁడని తెలియఁజేయును. మఱియుఁ బేరుతుదఁ జేర్పఁబడు “శర్మ వర్మ గుప్త దాస” శబ్దములును జాతినిర్ణయముగా జేయుచున్నవి.

ఇప్పు డప్పద్ధతు లెవ్వి, వర్ణనిర్ణయము మిసుమంతయు నెఱుంగ నీకున్నది. ఎల్లరు నొకమాదిరివారే! అందఱు రావులే. పంచెలుమాని కండువాలే కట్టుట. అదియుఁ బోయి విటిచికట్లు. వానినిమించి యిజార్లు. పైమీఁద వేసికొనుటకు లేసు. లోన షర్టు. పైనికోటు. మెడకు కాలరు. నెత్తికి టోపి. కాళ్లకు బూట్సు. కళ్లకు స్పెక్ట్సు.

బ్రహ్మక్షత్రవైశ్యులకు ద్విజులని పేరు. వీరికే కర్మాధికారములు. “జన్మనా జాయతే శూద్రః కర్మణా జాయతే ద్విజః” అని శాస్త్రము. కర్మసిద్ధికొరకే యీద్విజత్వము. జన్నిదము వీరి కొక చిహ్నము. ఉపనయనాదిసంస్కారములు వర్ణోచితములు. ఉపనయన మొకటి. వివాహితునకు మూఁడు జన్నిదములు. వస్త్రాభావమున నాల్గు. యజ్ఞోపవీతము గాయత్రి బ్రహ్మప్రతిపాదక మని శ్రుతి కనుకనే దానిముడికి బ్రహ్మముడి యని పేరు. ఒక్కొక్కజన్నిదమునందు మూఁడేసి పేటలు. పేటకుఁ దొమ్మిదేసి పోఁగులు. మూఁడుతొమ్మిదులు ఇరువదియేడు తత్త్వములు. వానిముడి బ్రహ్మైక్యబంధము. ఇది వేదార్థము. ఇయ్యర్థ మెఱుంగరు. ఇయ్యుపాసనము చేయరు. ఏనాఁడుపోఁగో మెడలో నుండుటే చాలు నన్నకడకు దిగినది. వేదాధ్యయనము నొనర్చుచు బైఁడిపత్తి పింజెతో నిజంధెములను వడుకవలసిన దని నియమము. ఇట్టి నిష్ఠాపరులైన వేదవేత్త లరుదు. ఉండిరో- యింతతీరికగా వడుకరు. ఎవరో కొంచెముమాత్రమే జన్నిదములు వేసికొనువారు. చాలమంది తీసివేయుచున్నారు. ఇదేమి చిత్రమో లేనివారు తెచ్చిపెట్టుకొనుచుండఁగా నున్నవారు పోఁగొట్టుకొనుచున్నారు.

ఇఁక వేషములలో నల్లవారు తెల్లవారలైరి. శీతలదేశపువస్తు లున్నదేశములవారి కట్లు సరిపడఁగలవు? అచట శీతముచేత నీరు సైతము పేరుకొనును. సూర్యరశ్మి పట్టిపగలేకాని కనుపట్టదు. వర్షములు తఱచు. మంచు విస్తారము. కావుననే టోపీలును బంచలు దిగఁబడియుండును. మూఁడునాలుగు తొడుగులు. కాళ్లకుఁ జేతులకుం గూడ మేజోడులే. ఇంత యేల? శరీరమాద్యంతము కప్పియుంచక తప్పదు. లేకున్న నోడలు కొరడుబాఱి పోవును. అంతటి శీతము కలుగుటంబట్టియే తెల్లబాఱియుండుట సూర్యరశ్మి తగులనిచోట మొలచిన మొలకలైనను తెల్లఁబాఱిపోవుట మనము చూచుచున్న విషయమే. ఎవరి కెయ్యది యుచితమో యయ్యది తగుఁగాని యన్యము తగదు.

మీసము లుంచుకొనవలసినవారు తీయించుట- కూడనివారు పెంచుట. చత్వారమున్నవాఁడు లేనివాఁడుఁగూడ సులోచనములు పెట్టుట. జేబుగడియారమో చేతిగడియారమో దాల్చుట. తఱచు కాఫీగాని టీగాని పుచ్చుకొనుచుండుట నాగరకతాహీనత యైనవి. ఇవి యుష్ణతత్త్వములకు వర్జింపవు. మీఁదుమిక్కిలి వీనివలన నెంద ఱెన్ని బాధలు పడుచుండిరో యెవరికెవారికే? యనుభవము. హిందువులలోఁ బనిపాటులు గలవారికిఁ జలిదియన్నమంతబల మైనది మఱి లేదు. సర్వసస్యసమృద్ధియున్న మనకు పత్రసంయుక్తమైన భుక్తియే సౌఖ్యకరము. నిత్యకర్మములమాట యటుంచినను పితృకర్మము తప్పని దని కొంద ఱందురు. ఇదేమి తంత్రీతద్దినమా యన్న సామెత వినుచున్నదేకదా! దానిని మానినవా రున్నారు.

మాతృభాష సంస్కృతము. ఇందే శ్రుతిస్మృతిపురాణాదిగ్రంథము లున్నవి. ఇదే యార్యభాష. దీని తరువాతిది దేశభాష. ప్రభువులయాదరణము గలది. దానివలన నుదరపోషణము నడుచుచుండినది. అందుచే నెంతయో తద్భాషాభ్యాసము నుంచుచువచ్చిరి. అన్యదేశభాష యనావశ్యకమైనది. ఇప్పుడు వేదము లడుగంటినవి. శాస్త్రములు సన్నగిల్లినవి. సంస్కృతముమాట యటుండ స్వభాషయే హీనమైనది. అన్యభాష రుచి కెక్కినది. ఏల? జనాదరము. ఉదరభరణము కలదు. సేవకవృత్తి గౌరవపద మయ్యె. చదువఁగూడ దని కాదు. జాతిభేదము. స్త్రీపురుషవివేకము లేక యెల్లవారు రాజభాషాభ్యాసమున కుపక్రమించువారే. సమర్థులు ధనము వెచ్చించి, సామాన్యులు తమకున్న మడిమాన్యములు తాకట్టు పెట్టి యిండ్లువాకిండ్లమ్మి, పేదలు యాచించితెచ్చి, విద్య నేర్పింపఁ దొడఁగిరి. పెద్దవాఁడై యుద్యోగము చేసి తమ్ముద్ధరించుననియే వారియూహ. ఎంతచదివి పనిలోఁ బ్రవేశించినను బ్రథమమున జీతము పదునైదే. ప్రస్తుతము కఱవుచే ముప్పదియైదైనది. వ్యయపఱిచిన ద్రవ్యమునకు వడ్డీ యైనం గిట్టదు. ఎన్నఁటికిఁ బెద్దయుద్యోగమగును? ఎప్పుడు బాగుపడును? ఎందఱకని వచ్చును? విద్య వేలము వెఱ్ఱిక్రిందఁ బడినది. అన్యభాషాభ్యాసముచే స్వభాషయం దనాదరణము మాత్రమే కాదు చాలవఱకు మఱపుకూడఁ దటస్థించుచున్నది. అనుభవముచేఁ జెప్పుచున్నాను. ఎందఱో తెనుఁగువర్ణక్రమమునే యెఱుఁగనివా రున్నారు. మాటలాడుటలో నూటికిఁ బదివంతులు స్వభాషాపదములు. తక్కినవన్నియు నన్యదేశ్యములే.

మనపండితులు ప్రసంగించు శాస్త్రసంగతులు రుచింపవు. అధ్యవిహీ యన్యభాషలో సుప్రసక్తికింక నబ్బో సాదరపురస్సరముగ

నాలించి బలే యని మెత్తురు. మే లని సంతసింతురు. నూతనమార్గద్రష్టల మని కొందఱు బుద్ధిమంతులు బయలుదేఱిరి. సమగ్రగ్రంథద్రష్టలు గాకుంటంబట్టి యట్టియూహాలు పుట్టినవి. పూర్వులు విద్యలు గురుశుశ్రూషాగ్రాహ్యములని కొన్ని గోప్యములు గావించిరి. ఇప్పు డవి భాషాంతరీకరణములందు వివరణవిశేషసౌలభ్యము నందినవి. కాని ప్రతి విషయము మన శ్రుతులలో మనస్మృతులలో మనపురాణములలో నిదర్శింపఁబడినదే. లేనిది లేనేలేదు. సర్వగ్రంథముల వ్యాసంగము- వ్యాపకత్వము- లేమింజేసి స్వకపోలకల్పితములుగాఁ దోఁపవచ్చును. విమర్శకుల కది సులభగ్రాహ్యము.

చదువుచదువందురే కాని గట్టెక్కుటకుఁ దన కెంతవట్టు కావలెనో యంత ముక్కునఁబట్టి కక్కుట తక్కగట్టి దొక్కముక్కయైన రాదు. లోకజ్ఞానము లేదు.

ఉద్యోగధర్మముచేత- విద్యాభ్యాసముచేత- సనాతనాచారములు జాఱినవి. నిరంతరము పంచమాదిజాతిసంపర్కము శూద్రప్రకల్పితభక్ష్యభక్షణము. వంటపూటింటితిండి. ఇందు తురకమొక యేకమె. తిను వాఁడు తినుచుండు. వెళ్లువాఁడు వెళ్లుచుండును. తిన్న యెంగిలి తిన్నగాఁ దీయరు. తినువారినిబట్టియే పెట్టువా రుందురు. తినువారు జోడుతీయని వారు కొందఱు. చొక్కాల తీయనివారు కొందఱు. పట్టుగుడ్డ మట్టఁ బెట్టుకొనువారు కొందఱు. ఆచారమన్న నాక్షేపించువారు కొందఱు. ఆచారమునకని కాదు కాని తెల్లవాఱలేవఁగానే మాత్రము సబ్బురుద్దికొని శిరస్స్నానము చేయు టొకటి కన్పట్టుచున్నది. ఎంగిలి యస్పృశ్యత యన్నవి యేకోశమునను లేవు. కాఫీ మంచితీర్థము మున్నగువానిలో జాతిభేదము విద్యార్థులే కాదు పెద్దలు ఉద్యోగస్థులు పాటించుట లేదు. సహపంక్తికి నంగీకరింతురు. రైలుప్రయాణమునఁగాని- కాశీయాత్రలోఁగాని- యిట్లే. ప్రయాణములోను- తీర్థములలోను- కొంత యొప్పుకొందమన్నను ఇంట నుండియు శూద్రులచే నన్నము దెప్పించుకొని తినువారెందఱు లేరు? సర్వసమత్వము పాటింపవలెనని- నిమ్నజాత్యుద్ధరణము గావింపవలెనని- చెప్పువారుకూడఁ దమ క్రిందితరగతులవారితోఁ గలసి మెలసి భోజనభాజనాదులు గావించుట లేదు. ఎవ్వఁడును పైతరగతివారితోనే చేరఁగోరును. ఈసంగతి యొక్కరుఁ గనిపెట్టకుండుట గొప్పయనర్థకమైనది. మహర్షులు ద్వైతాద్వైతవిశిష్టాద్వైతము లని మతత్రయము. శంకరులు శైవ వైష్ణవ సౌర గాణాపత్య శాక్తేయాది షణ్మతములు నిర్ణయించిరి. ఇవి యాస్తికమతములు. జైనబౌద్ధాదులు నాస్తికమతములు. ఆస్తికమతముల సిద్ధాంతీకరించి నాస్తికమతముల నిరాకరించిరి. మత మనఁగా జనసంఘముయొక్క సమ్మతి యని యర్థము. ము న్నొక్కఁడనో యొక్కఁడుగాని సర్వసాధారణముగా నెల్లరు స్వమతాచారులే. అన్యమతావలంబకులు గారు. ఒకప్పు డొకనియతము భేదించె నేని ప్రభువులో పెద్దలో పీఠస్థులో నిరోధించుచుండిరి. శిక్షించు వా రుందు రను భయమునఁనే కాదు- స్వతస్సిద్ధముగనే ప్రతిజాతికిని ఆస్తికత గలదు. "స్వధర్మో విగుణ శ్శ్రేయః పరధర్మా త్స్వనుష్ఠితాత్" అనునూక్తిని స్వధర్మము విగుణమైనం బ్రశస్తము. పరధర్మ మెంతసగుణమైన నప్రశస్తము. ఇప్పు డన్యమతావలంబనము ముఖ్యధర్మము. గురువులు గాని ప్రభువులు గాని యేమందురో యన్నభయము పోయినది. వారును గాలానుసారులే యైరి. ఇఁక మతము స్వేచ్ఛానుసారిగాక మ రేమగును!

ప్రజల ప్రవర్తనవైరుధ్యమునంజేసి క్షోభములు సంప్రాప్తించుట స్వభావసిద్ధము. తెలివితేటలు తాటాకుమంటలు. సందేహములు తండోపతండములు. ఆలోచన లనంతములు- ఊహాపోహాలు హెచ్చిన కొలఁదినాయువులు తగ్గఁజొచ్చినవి. అకాలమృత్యువులు- బాల్యమరణములు హెచ్చు పెరుఁగుచున్నవి. భూమి నిస్సత్వమైనది. అందుత్పన్నమగుచున్న ప్రతిపదార్థము నిస్సారమైనదే. వానిం దిను ప్రాణు లేల బలహీనులు గారు? అందు చేతనే చిరాయువులు పుట్టుట తటస్థింపకున్నది. శరీరతత్వములు ద్వంద్వములు. ఆరోగ్యములు తక్కువ. విషూచి మశూచి బొబ్బజబ్బులు వింతజ్వరములు ప్రబలి; వఱదలు వచ్చి; గాలివానలు రైలు ప్రమాదములు పుట్టి యింతకు మించి క్షామము- పదేపదే సంగ్రామము- బయలువెడలి జనక్షోభము కల్పించుచున్నవి. పంటలు పండియు రెండుదశలనుండి కఱవు పీడలపట్టుగొని యుండినది. జనధననష్టప్రద మేమనఁగా సంగ్రామము.

పూర్వాపరవిమర్శన చేసి చూడఁ గలిగినయది యొక్కటి. నాగరకత మితిమీఱినది. బుద్ధివిశేషములు హెచ్చినవి. స్వాతంత్ర్యములు వచ్చినవి. ప్రతిమనుష్యుఁడు పేరుప్రతిష్ఠలకుఁ బ్రయత్నింపఁజొచ్చెను. స్వబుద్ధి నుపయోగింపసాగెను. విద్య గ్రహింపఁగడంగెను. విదేశవాసులతోడ సంబంధము. పరదేశసంచారము లోకచరిత్రపరిజ్ఞానము నూతనాచారములను దారిచేసినది. దీనంజేసి రాజ్యపాలనలోని లోపాలోపములు కనిపెట్ట నను వయ్యె. స్వరాజ్యస్థాపనమున కుద్యమములు బలపడు మండినవి. సాహసకైర్యాదులు బహిర్గతములగుచున్నవి. రాజకార్యాలోచనములలోఁ బాల్గొనసాగిరి. ప్రజ్ఞావిశేషములచేతనే శాసనసభలలోను- రాజప్రతినిధికౌన్సిలులోను- లోకల్‌బోర్డులలోను- మునిసిపాలిటీలలోను- కాంగ్రెస్సులలోను- యూనివర్సిటీలలోను- ఇంక నెన్నెన్నో యెన్నికఁగన్న పదవులలో- సభ్యత్వము సంపాదించి యాధిపత్యములు సంగ్రహించి బిరుదము లార్జించి పేరుకెక్కిరి. కాల మొక్కపక్కనుండఁగ మరల సనాతనధర్మములు జీవితములై యార్యాచారములు పోషితములై యార్యావర్త మన్వర్థసంజ్ఞను బొందుఁగాత.

ఉత్తమస్మృతి

వారణాసి లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రి గారు

ఏరులు పారగ రక్తము
కారును నిందనుచు ప్రజలు । కళవళపడగాఁ
దారసిలెగాదె రుధిరో
ద్గారి! తదుపశాంతి యిపుడు । తగు నొనరింపన్.

క. ధీరులు వీరులు కరుణో
దారులు భాగవతపాద । ధ్యాన జ్ఞానా
పారులు నగు నుత్తములను
కోరి భజించినను గొంత । గుణము నొనర్చున్.

క. కావునఁ దలచెద పెద్దల
భూవలయంబునను శాంతి । పుట్టుటకొఱకై
యీవత్సరమున, ముందుగ,
ధీవరు వాల్మీకిముని నుఁ । తింతును భక్తిన్.

క. వ్యాసుని హరిపదభక్త్యు
ల్లాసుని భజియింతు శాంతి । లభియించుటకై
ధీసురగురుఁడగు కాళీ
దాసుని స్మరియింతు శాంతి । ధరణికిఁ గలుగన్.

గీ. రామసేవాపరుం డయి । కామ ముడిగి
రాజదండన నొందియు । రామభజన
మానకొనరించి ముక్తుఁడౌ । మాన్యుదలతు
రామపూజాభిలాషు మా । రామదాసు.

గీ. పరమభక్తునిఁ బ్రహ్లాదుఁ । బ్రస్తుతింతు
నమరసముని విభీషణు । నభినుతింతు
విమలవిజ్ఞానులౌ వారు । విష్ణువలన
శాంతిమార్గంబు జగతికిఁ । జక్కఁజేయ.

గీ. సత్యమార్గంబు దప్పక । జగతి నేలి
ప్రజలఁ దన కన్నబిడ్డల । పగిదిఁ బ్రోచి
యార్తపరిరక్షణంబునె । యాత్మరక్ష
ణముగఁ దలపోసికొన్న యు । త్తములదలతు.

గీ. సన్నయాదుల కొనరింతు । విన్నపంబు
ప్రజల కీ రుధిరోద్గారి । వత్సరమున
రక్తసంపర్క మేమియు । రానియట్లు
ధర్మకథనఫలంబును । ధారవోయ.

గీ. తనకుఁ దెలియని మెలకువ । లను గురుండె
తెల్పఁదగు నని మాటాడ । దివికిఁ జన్న
బాలగంగాధరుని పాద । పద్మములకు
భక్తి నర్పింతు పదివేల । వందనములు.

సీ. ధరణికంతకు ప్రబో । ధమును గల్పించి భా
స్కరుఁడు పోవగవచ్చు । చంద్రమాట్కి
పదునుఁదెచ్చిన నేల । పయిన విత్తనమిడు
పంటాతనిపిరుంది । వర్షమట్లు
మంత్రశక్తినిఁ దెల్పు । మానిసియగుఁ దో
తెంచియుండిన యుప । దేష్టవోలె
జమదగ్నిరాముడు । చనఁ గల్గు సత్యధీ
ధాముడు దశరథ । రామునిగతి

గీ. బాలగంగాధరుడు భూమి । బాసినంత
వెలువడిన శాంతమూర్తిని । విష్ణుతుల్యు
మధురసంభాషు సర్వస । మ్మతమనీషు
గాంధిదేవుని స్మరియింతు । కరము మోడ్చి.

ఆంధ్రశృంగారకావ్యములు

రావు వేంకటరావు గారు

సంస్కృతాంధ్ర భాషాకోవిదుఁడును కర్ణాటభావయందు ప్రచండపాండిత్యమును కలిగిన ప్రభువతంసమును కవిరాజు నగు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తన యాముక్తమాల్యదయందు—

"దేశభాషలందు తెనుఁగు లెస్స"

అని వచించెను. ఆంధ్రభాష విదేశీయులచేఁగూడ మిగుల మృదువైనదనియును మనోహరమైన దనియును గొనియాడఁబడినది. పశ్చిమఖండములయం దన్నిటిలో "ఇటలీభాష" ఎట్టి గొప్పస్థానమును వహించు [illegible] తూర్పుఖండములకుఁ దెనుఁగట్టిదని పలువురు నుడివిరి. అట్టి మృదుమధురంబగు నాంధ్రభాషలో ప్రాచీనకవిశేఖరుల గ్రంథరాజములను [illegible] పూర్వకముగఁ జదివిన గ్రంథకర్తలు—మాతృభాషాగ్రంథములఁ బెక్కింటిని పఠించి—పాండిత్య మలవరచుకొని—యసాధారణప్రజ్ఞాశోభితులై—తాతతండ్రులనాటినుండియు వచ్చు నిసర్గశోభితాధారతో గ్రంథరచనము జేసినట్లు విస్పష్ట మగును. ఆకవిశ్రేష్ఠులు సంస్కృతమునుండి పురాణేతిహాసములఁ దెనిగించియు నూతనకథల గల్పించియుఁ జమత్కృతివిజ్ఞానవిశేషంబుల వెల్లడించియు మనస్తోషజనకములును గంభీరార్థప్రతిపాదకములుగ నుండునట్లును పెక్కు ప్రబంధములను రచించిరి. అందందు పద్యాదులు పదలాలిత్యమును అర్థగాంభీర్యమును గలిగి యిక్షుఖండముల బోలి రసాలవాలములై త్రాలుచు నీతివిజ్ఞానదాయకములును సలక్షణములునై, అష్టాదశవర్ణనలతో సరసజనహృదయంగమములై, వీర హాస్య శృంగార కరుణేత్యాదిరసోపేతములై అమేయకల్పనలతో నొప్పుచుండును. అట్టి యుత్కృష్టగ్రంథముల రచించి భాషాప్రపంచమున కమితోపకారమును జేకూర్చిన కవిపుంగవుల మేలు ఆలోకము మఱవఁజాలదు.

పూజ్యులగు నట్టి యాపూర్వకవివరులలో కొందఱు సుధారసలహరులచందంబున—శ్రవణపుటపేయమై—నీతిని బోధించి లోకజ్ఞతను చేకూర్పవలసిన కవితను—గుట్టువిడిచి బట్టబయలుగ శృంగారవర్ణనలకు వినియోగించినందున, నట్టిగ్రంథములు పాఠకులను భ్రమపెట్టుచున్నవని తలచి యంతరింపఁజేయ యత్నించుచుండిరి. ఒకవస్తువును సూక్ష్మదృష్టితో పరిశీలించునప్పుడు అందందు సుగుణములను గ్రహించి దోషములను విడిచిపుచ్చుట ధర్మమే యైనను నందలి బాగోగులను వెలిపుచ్చుట స్వాభావికమై యున్నది.

సాధారణముగా ప్రబంధములయం దెందుఁ జూచినను కవివరులు కొలఁదిగనో గొప్పగనో శృంగారమును వర్ణించియే యుండిరి. కాని కొందఱు సౌమ్యముగను మరికొందఱు ధారాళముగను వర్ణించియుండిరి. ధారాళముగ జెప్పఁబడిన గ్రంథములలో గొన్ని నీతిదూరములై యున్న వనుట సత్యము. అట్టి గ్రంథములు పాఠ్యములు [illegible] ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రాజ్ఞులుగూడ నీతిబాహ్యులగాఁ [illegible] నిక్కము. రాజహంస క్షీరనీరములను వేఱుచేయుపగిది [illegible] భావములను గ్రహించుట ధర్మమే యైనను, ఉచిత భాగములతో పాటు అనుచితభాగములు కూడ [illegible] నాటుకొనుట నిశ్చయము. [illegible] కొన్ని గ్రంథములు అనుచితభావములు లేకుండుటయే గాక [illegible] ఉద్బోధకములుగూడనై యున్నవి.

[illegible] శృంగారప్రధానములగు కావ్యములై [illegible] నీతిబాహ్యములై యున్నవి. [illegible] శృంగారకవులు [illegible] మనకు [illegible] మును చూపింపఁజాలరు.

"లోకములోన [illegible] ....తా
[illegible] ము"

"ఎన్ని పువ్వులన్ [illegible]
[illegible]"

ఇత్యాది [illegible].

"సీ. కన్యా [illegible]

అను నీ [illegible] తొలుత కథాభాగమే అప్రస్తుతమై యుండగా [illegible] శృంగారము [illegible] రసౌచిత్యమును [illegible] లోకానంగీకారము [illegible] బంధనావిధానము [illegible] శృంగారము [illegible] అట్టివర్ణనలు పాఠకుల [illegible] జనింపఁజేయును.

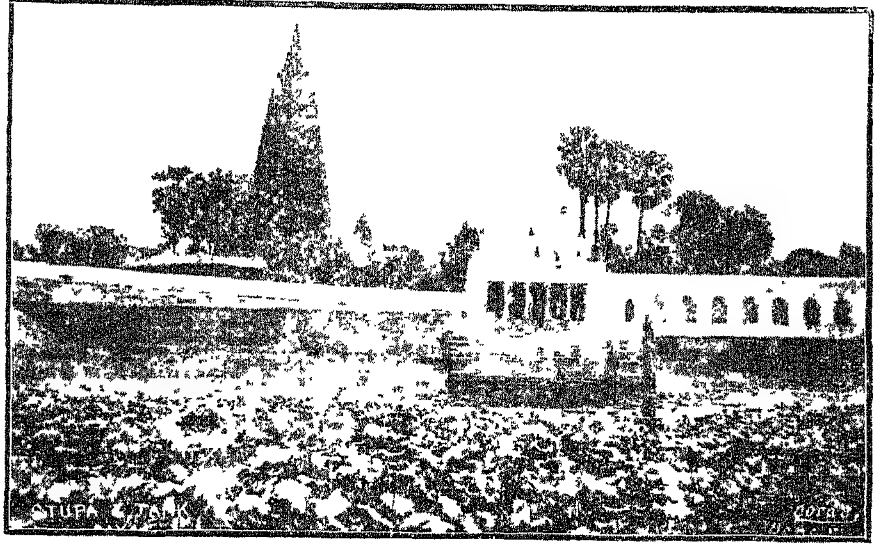
ముద్దుపళని ప్రణీతంబైన రాధికాసాంత్వనము [illegible] భూయిష్ఠమై, [illegible] కథాంతము [illegible] ఆలుమగలాటలను వివిధగతుల విస్తరించి వర్ణించుటయందే [illegible] జాణతనమునుఁ గనఁబఱచెను. ఆంధ్రభాషలో నిట్టి [illegible] కావ్యము వేఱొండు కానరాదు. కావ్యగుణములను లక్ష్యము సేయక జంకుగొంకులేక రసంపు బెంపు సొంపుగా గూర్పఁదలచి బూతులబుంగగ జేసెను. అందందనేకము లనుచిత [illegible] గూడ గలవు. ఉదాహరణమునకై "సీ. చెలువుడుఁ గౌగిటఁ జేర్చినయపుడీవు — అను మున్నగు పద్యములను చూతుము.

Goswamy Sree Tulasi Dasjee

గోస్వామి శ్రీ తులసీదాసజీ

Buddha Gaya Temple Tank

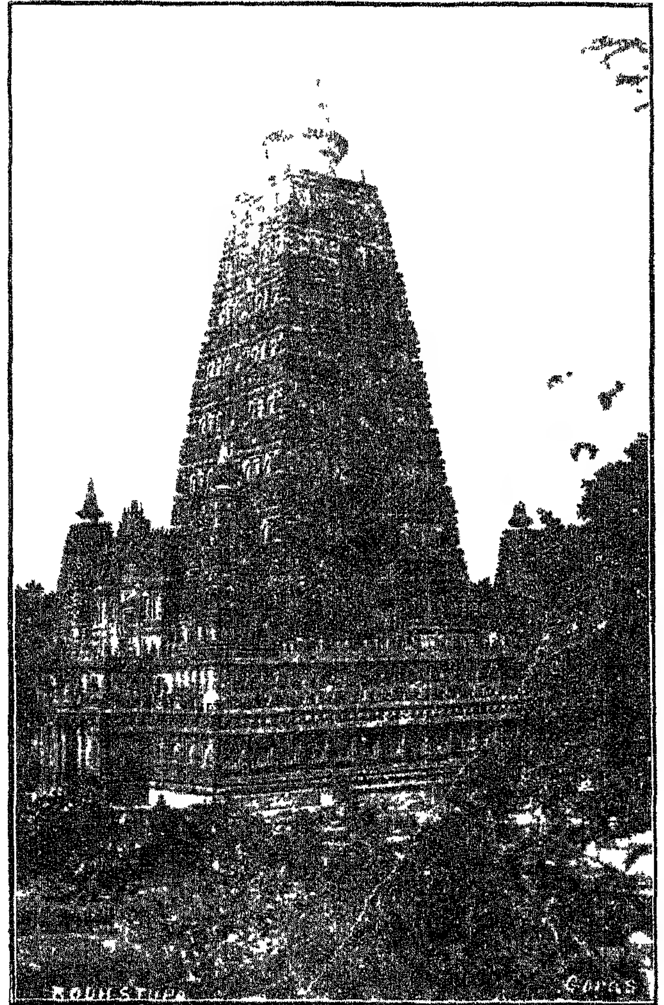
బుద్ధగియ దేవాలయ సరోవరము

Gautama Buddha at Gaya

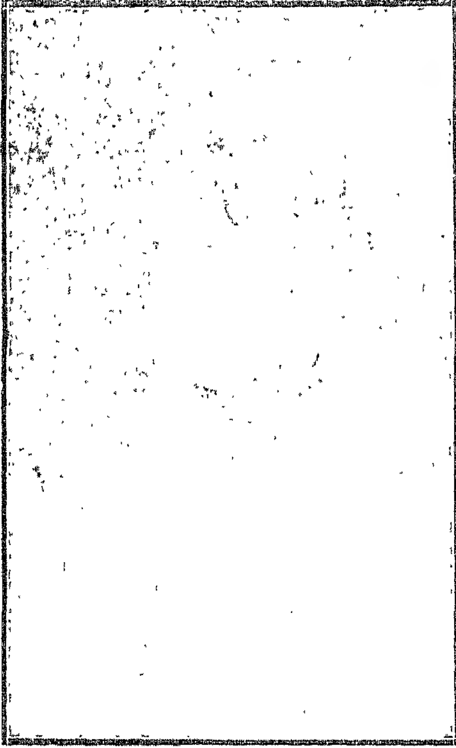
శ్రీ బుద్ధమూర్తి, గయాక్షేత్రము

Buddha Gaya Temple

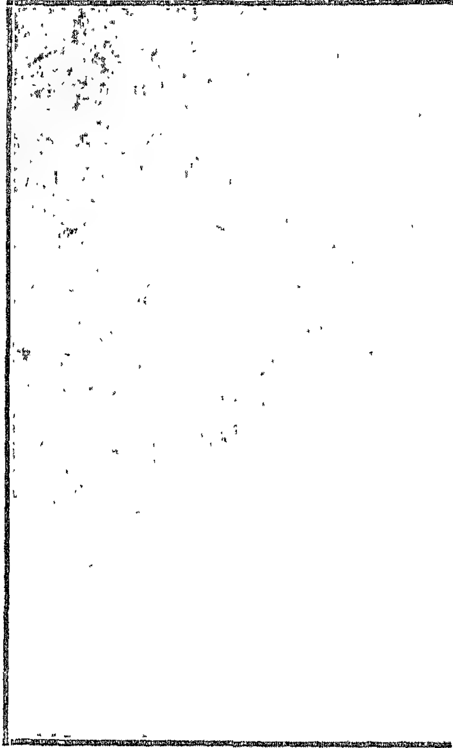
బుద్ధగయ దేవాలయము

Sriyut Ayyanki Venkata Ramanayya

శ్రీయుత అయ్యంకి వేంకటరమణయ్య

Sriyut Bellamkonda Raghava Rao

శ్రీయుత బెల్లంకొండ రాఘవరావు

Sriyut Kol.chelam Seetharamayya

శ్రీయుత కొల్లాచలం సీతారామయ్య

Vaydyaratna Gudur Venkata Siva Kavi

వైద్యరత్న గూడూరు వేంకటశివకవి

Sriyut Duvvuri Balakrisnayya

శ్రీయుత దువ్వూరి బాలకృష్ణయ్య

Sriyut Kallakuri Nrasimham

శ్రీయుత కాళ్లకూరి నృసింహం

ఇట్లు అవి నీతికరముగను, అసహ్యాకరముగను, దురుసుగను వర్ణించిన గ్రంథములను మెచ్చుకొనవలెనని లేకుండ * పంటగాల్చుటయే యుత్తమ పనిని నాయభిప్రాయము. వేయేలకవో, కేళీమందిరాంతరస్థితుఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు ఇళాదేవితో కేళీవినోదము లాడువేళ రాధ యేగుదెంచి యిళాదేవి యున్నదనియైన జంకులేక మోహాతిరేకముతో బింకముగ సయ్యాటల నుద్యమించెనఁట! ఇళాదేవి ఈయసందర్భమును గమనించి హా యనెనఁట! ఇవి యెట్టిదుశ్చరిత్రములు! వెలయాలగు ముద్దుపళనికవిత్వపుముద్దు గాబోలునిది!

హంసవింశతి పృథగ్విధము లగు పుర, ఋతుషట్కాదులగు నిరువది వర్ణనలను గలిగి మనోహరముగ జిత్రించి వ్రాయఁబడెను. ఆయా కులములను-ఆచారములను - ధర్మములను-ఎఱింగించుచు ప్రాచీననాగరకతా విభవములను ఇయ్యది చక్కఁగఁ దెల్పెను. ఇది నిర్దుష్ట మగు కావ్యములలో నొకటి గాకపోయినను సార్థకపదములతో హృదయంగముగ నుండెనని యొప్పుకొనక తప్పదు. కాని పైగ్రంథములను బోలి ఇదియును నీతి దూరమే. సనాథలగు సతీరత్నములకే పరపురుషసంగమాపేక్షను సంకల్పించి యసత్యప్రకటనలతోఁ గప్పిపుచ్చినట్లు చేసెను. ఏ కావ్యమును జదివినను తద్రచయిత పాఠకుల కొకింత నీతిజ్ఞానములు కలుగునట్లు ప్రసాదించుట ధర్మమే గాని విరుద్ధాభిప్రాయములను సమకూర్చుట యుత్తమపద్ధతి కాదు. భావగర్భితముగ శృంగారరసమును జిమ్మిన చిత్తము నాకర్షించునే గాని గుట్టు విడిచి బట్టబయ లొనర్చిన గణనీయ మగునా?

విప్రనారాయణచరిత్రంబు నందునుఁ గొన్నిచోటుల నవయవ నిర్ణయమును విడిచి వర్ణించినను కథాంతము నీతిసంగ్రాహకమై యున్నది.

శుకసప్తతి హంసవింశతినిబోలి మితిమీఱిన శృంగారమును గుప్పింపకపోయినను కథావిధానము ఇందును తుల్యమే!

ఇట్లే కొన్ని గ్రంథములు కేవలము శృంగారరసైకప్రధానంబులై జంకులేక జుగుప్సావర్ణనములను వర్ణించినయవి యున్నవి. కొన్ని కావ్యములు మోటుతనములేక సరసముగ రసౌచిత్యమును గమనించి రసికజనహృదయంగమముగ విరచించినవియునుఁ గలవు.

ప్రాచీనకవిశేఖరు లగు పెద్దన్న - సూరన్న - తిమ్మనార్యుఁడు మున్నగు కవిసింహము లాయాభావములను దెలముసేయునపు డెంత సరసాదర్శములలో నప్పటివారికి నిప్పటివారికిని అభిప్రాయభేదమగుటచే లేఖకుల యీ యభిప్రాయముతో మే మేకీభవింపము-సంపాదకుడు.

ముగ, క్రొంజివురుటాకువలె కోమలముగ వర్ణించిరి! గీర్వాణకవి యగు కాళిదాసంతటి శృంగారరసైకప్రధానుఁ డెవ్వరును గారు కదా! శృంగారవర్ణనములను హృదయంగమముగా సౌకుమార్య సౌందర్య సౌరభ్యాదు లెసంగునట్లు ఆమహాకవి వర్ణించినాఁడు. చూడుడు— శకుంతలను వర్ణించునప్పుడు.

"శ్లో. అనాఘ్రాతం పుష్పం కిసలయ మలూనం కరరుహై
రనావిద్ధం రత్నం మధు నవ మనాస్వాదితరసం

యిట్టిశ్లోకమును రచించుట ప్రాకృతతపఃఫలము గాక మఱియొండగునా!! ముద్దుపళనిగాని వేంకటకవి గాని వర్ణించుచో వక్షోరుహములగుగబ్బిగుబ్బలు-సయ్యాటలకు చక్కఁదనపుకొరతనంపుబొమ్మ-చాశీతిబంధనావిధానవిజ్ఞానము గల సరసులసొమ్ము-అని ఇట్లింకను నూత్నదృష్టితో నేమేమో జెప్పుటకు సంశయము లేదు. కళాపూర్ణోదయమునఁ బింగళిసూరన ఎట్లు వర్ణించెనో చూడుడు.

"శా. ఆహాలుంగనుదోయి యాసగుమొగం ♦ బాగుబ్బపాలిండ్లపెం
పావేణీభర మాతనూవిలసనం ♦ బాయొప్పు లేఁ జెప్పినం
గైవారం బగు గాదె? కేవలశిరఃకంపంబు గల్పించి యా
హా పుట్టింపదె యిక్షుధన్వునకు నయ్యబ్జాక్షి నీక్షించినన్."

ఇట్టి కవిత్వమే కవిత్వము. పూలరేకులవలె మెత్తనై- రసాస్వాదనము సులభమై యుండును. రతికేళీవిలాసగతులను వివిధవిధముల విప్పిచెప్పినదే శృంగారమని మనవారిభావమైనచో రసమనుపదమునం దర్థముండజాలదు. నూత్నరసంపు టెంపును చూపి చిత్రకళాప్రదర్శన మొనర్చిన అల్లసాని పెద్దన్న గారి శృంగారమున కక్కజమెుండి-అక్కటా! వింతవింత విమర్శనములను వ్రాయుచుండగా- మొల్లగారి సుఖాస్వాదన మొసంగు మొగలిపూరేకువంటి రామాయణమును గికారాలతో మితిమీఱి నశృంగార మనిగిలిగింతలుకొట్టి ఖండనములొనర్చుచుండ గా- తారాశశాంకవిజయాదిగ్రంథములు సన్నుతిఁగాంచఁదగినవా? ప్రభుత్వాధికారులయాంతు యిం దేమియు నన్యాయ్యము గాదు. పామరులనేగాక యినుపకచ్చడములనుగట్టిన మునిముచ్చులనైనను నియ్యవి భ్రమింపజేయును. ఇట్టి గ్రంథములు భాషాప్రపంచమున కనుపయోగములును నపకారకములు నగుననుట నిస్సంశయము.

అనుతప్త హృదయము

కలశపూడి శ్రీశైలము గారు, బి. ఏ.

సొగసుఁదనర్చు కెంజిగురు।జొంపము దియ్యని కమ్మవాసనల్
బుగబుగలాడు క్రొన్ననలు। పొల్పువహించెను మావిగున్న నెం
టిగ వసియించి యీనిశను నిద్దురఁ।బాసి వసంతగానమున్
వగ నిటు లాలపించెదవు। వాకొను కారణమున్ బికోత్తమా!

ఉ. తమ్ములడాయు హాయినిడు। దట్టపు వెన్నెలగాయు వాయువుల్
నెమ్మదివీవ నీజగము నిశ్చలతన్ దనరారె నీకు ప్రా
ణమ్ములు సొమ్మసిల్లఁ గరుణా।రస నిర్భరగానవాహినిన్
బమ్మరిలంగఁ జేసెదవు పల్కుము। కారణమేదొ కోయిలా!

ఉ. నిన్న రసాలశాఖపయి నిక్కి। గళంబుల నెత్తి పెల్లుగాఁ
దిన్నని కంఠరాగఫణితిన్। ముద మారఁగ జోడుకంఠముల్
గ్రన్నఁగూడి పాడినటులన్। వినియుంటిని. ఇప్పుడిక్కటా!
మిన్నునుదాఁకు శోకమునిమిత్తము।నేఁ గనుగొంటి కోయిలా!

చ. ఎలమిని నప్పుడే పొటమరిం।చెడు మవ్వపు జవ్వనంబునన్
వలపులుగుల్కు కన్నియలు వారక।తన్గవియింప రివ్వనన్
లలిత మనోజ్ఞ గానశకలంబుల।మేఁతను మాని రివ్వనన్
మెలగిన నీసతీమణియు మేదిని।బాసి తొలంగిపోయెనే

చ. ఇడుములచేత హృత్తరణి। యెంతయు శోకజలార్ణవంబునన్
సుడివడ మున్గ నీయక మనోధృతిఁ।బ్రోచెడు గర్ణధారి యహా.
విడువక వెక్కివెక్కి విలపించిన। సుంతయు లాభమున్నె? యూ
ఱడిలుము చన్న నీయువతి।రాదు గదా! పికరాజచంద్రమా!

చ. సెలవులువాడి ప్రాణములు।సేదగొనెన్ గడు వేగ రమ్ము నీ
కొలుకులజారు బాష్పములు। గోటనుమీటి సుశీతలమ్ములౌ
జలముల దప్పిదీర్చి పికసత్తమ। నాదగుబిడ్డరీతి వ
త్సలతను నిన్ను సాఁకొనెదన్। హృదయార్తి శమించి పోవఁగన్.

ప్రభుత్వ స్వరూప నిర్ణయాధికారము

జనమంచి వేంకట రామయ్య గారు

రాజనీతివేత్తలలో రాజ్యాంగప్రతిష్ఠాపనము లనఁగా నేమి యను విషయమునఁ బరస్పరవిరుద్ధములైన భావనలు పుట్టుటచేత, వాని ననుసరించి రెండుపక్షము లేర్పడినవి. అందొక తెగవారు పాలనమనునది కృషివాణిజ్యాదులవంటి వ్యాపారమే యనియును, అందు సాధ్యసాధనవిచారము నకుఁ (అనఁగా నుద్దిష్టప్రయోజనమును సంపాదించుటకేయే సాధనము లావశ్యకములో అను విచారము) దక్క మఱి యన్యవిచారమున కవసరము లేదనియును, పురుషార్థసంపాదనమున కనువైన సౌకర్యములును సదుపాయములు నెప్పటికప్పు డవసరములను బట్టి క్రొత్తగాఁ గల్పింపఁబడునవియై-పాలనవిధానములో-దేహతత్త్వమునం దన్నరసమువలెనే - చేరి కలియుచుండు ననియుఁ దలఁచుచున్నారు. మఱియు పాలనము చేయుట యనఁగా యంత్రతంత్రములను విచారించుకొనుటే యనియును, ఈ యంత్రములు మనుష్యనిర్మితములగుటచే వానిని నిర్మించుకొనుటగాని నిర్మించుకొనకుండుటగాని మనుష్యేచ్ఛాధీనమై యున్నదనియును భావించుచున్నారు. వీరిమతమునందు పాలనసమస్య తక్కిన లౌకికవ్యవహారసమస్యలవంటిదే. కనుక వీరుపదేశించెడి కార్యక్రమ మేమనఁగా, మునుముందు పాలనమువలనఁగలుగవలసినవిశిష్టప్రయోజనము లేవో వానిని నిర్దేశింపవలెను. ఆవెనుక నాప్రయోజనములను సంపాదించుట కత్యంతానుకూలమైన పాలన మెట్టిదై యుండవలెనో దానినిగూర్చి ఆలోచింపవలెను. అటుపిమ్మట నేపాలనపద్ధతివలన లోకమునకు మిక్కిలి యెక్కువమేలును మిక్కిలి తక్కువకీడును గలుగఁగలదో దానిని నిర్ధారణచేయవలయును. అప్పు డెవరికా కీపాలనవిధాన ముద్దేశింపఁబడినదో ఆట్టి స్వదేశీయులకుఁ గాని విదేశీయులకుఁ గాని మన నిశ్చితాభిప్రాయములను తెలిపి యందులకుఁ గాను వారిసమ్మతిని బడయవలెను. అనఁగా నత్యుత్తమమైన పాలనవిధానమును కనుఁగొనుట. కనుఁగొని యదియే యత్యుత్తమమైనదని యితరులకు నచ్చఁజెప్పుట. చెప్పి దానిని సంపాదించుటకై వారిలో గొప్పకదలికను బుట్టించుట. ఇదియే యీరాజనీతికోవిదులు తలంచుత్రోవయై యున్నది

ఇంక రెండవ తెగలోఁ జేరిన రాజనీతిజ్ఞు లేమనుచున్నారు? వీరు పాలనవిధానము యంత్రమువంటిది కాదనియు నది యనన్యప్రేరితమైన యుత్పత్తికలదనియు ననఁగాఁ బ్రకృతిసిద్ధమనియును పాలనవిద్యయనునది జంతుస్వభావశాస్త్రముయొక్క శాఖగాఁ బరిగణింపఁ దగినదనియు వాదించుచున్నారు. వీరిమతమునఁ బాలనవిధానము లిచ్ఛాధీన విషయములు గావు. చాలవఱకును యథాసంభవముగ గ్రాహ్యములు. అవి యొక నమూనాను బట్టి తయారుచేయఁదగినవియుఁ గావు. అట్టియున్న వానితో వ్యవహరించుట తొటిందుకేని. మనము ప్రకృతిధర్మముల ననుసరించితుమక యున్న కారణముచేతనే యొకటి కొనితెచ్చి పెట్టుకొనుచున్నాము ప్రవర్తించుచున్నారమే కాని, ప్రకృతి మనయభీష్టము ననుసరించి నడచుచుండుటలేదు కదా! అట్లే పాలనప్రతిష్ఠాపనముల స్వాభావిక ధర్మములను గుర్తించి, వాని ననుసరించి మన వ్యవహారములను సవరించుకొనవలయు నందురు. మఱియు నీ సంప్రదాయమువారు ఒకజాతియొక్క ప్రాతిపదిక రాజ్యాంగవ్యవస్థ లాజాతియొక్క ప్రకృతితత్త్వములోఁ బుట్టి పెరుఁగుచుండు ననియును సాధారణముగ చెట్లయందును, ఆ చెట్లు పుట్టిన భూమియొక్క సారము చేరునట్లే వానియందును వాని గుణస్వభావాదులు చేరుచుండు ననియు, కనుక వాని మూలతత్త్వ మెన్నఁటికిని మాఱునది కాదనియుఁ జెప్పుదురు. మఱియు నీ ప్రతిష్ఠాపనకార్యమునం దాజాతియొక్క యిచ్ఛాశక్తి ఏదేని యొక పరమోద్దేశ్యము ననుసరించి ప్రవర్తించియుండక యెప్పటి కప్పుడు తటస్థమైన యయ్యేయవసరముల నయ్యేయుపాయములఁ గడపుకొనుటకు మాత్రమే వినియోగపడుచుండె ననియును, ఈయుపాయసామగ్రితో ఆజాతియొక్క సహజప్రవృత్తుల ననుసరించి సంప్రదాయసిద్ధములైన యాచారవ్యవహారములకు విరుద్ధములు కానివెల్ల నిలువంబడి కాలక్రమమున పెఱిఁగి పేరుకొని రాజ్యతంత్ర మనుపేర స్థిరాకృతిని దాల్చి యుండుననియును, అట్టి రాజ్యతంత్రములను-భిన్నప్రకృతులును భిన్నపరిస్థితులును గల యితరజాతులకు - మెడఁ గట్టబూనుట వ్యర్థప్రయాసమనియుఁ దలంచుచున్నారు.

ఈ రెండుమతముల సిద్ధాంతములను పరస్పరాపేక్షము లగు రెండు ప్రత్యేకవాదములుగా నంగీకరింపఁగలిగినయెడల మనకు ఆరెంటిలో నేది కేవల మసంగతమో నిర్ణయించుట కష్టసాధ్యమై యుండును. కాని యదృష్టవశమున నవి యట్టివి కావు. ఏమనఁగా, సాధారణముగా లోకములో నొకవివాదవిషయమున నొకమత మవలంబించితిమని చెప్పుకొనువారి సిద్ధాంతములు ఆవిషయముననే వారు వ్యావహారికదశలో వెల్లడించు నభిప్రాయములను పూర్తిగా వివరింపఁజాలవు. అవలంబితుల మతసిద్ధాంతములకును, అవలంబకులయాచారమార్గములకును పూర్ణసమన్వయము కుదురుట కష్టము. ఈయంశ మీయుభయవాదములను పరిశీలింతుమేని బయలుపడఁగలదు. అన్నిజాతులవారును అన్నివిధముల ప్రతిష్ఠాపనములను జక్కఁగా పొఁగింపఁగలుగుదు రని యంత్రసామ్యవాదు లనుచున్నారు. కాని యిది విశ్వాస్యము కాదు. లాగుటకు బలిష్ఠములైన యెద్దులును - తదుయోగము తెలిసి లాభకరముగాఁ బనిచేయించు నేర్పుగల సేవకులును - తనకున్నప్పుడే యొకరైతు ఇనుప నాగలిఁ గొనుచున్నాఁడు. గాని అవి లేనప్పుడు చెక్కుచెదరని యుక్కు-

లేదు. ఇఁక చెట్లుచేమలవలె రాజ్యతంత్రములుకూడ నెట్లు పుట్టిన నట్లే పెరుఁగవలెనని చెప్పెడి ప్రకృతిసిద్ధవాదులు తాము నియతివాదుల మని చెప్పుకొనుచున్నారు. కాని యది వట్టి భ్రమ. ఏమనఁగా వన మొకనిఁ బిలిచి "ఓయీ! ఇన్నివిధములైన రాచటికము లున్నవి. వీని వీని లాభము లిట్టి విట్టివై యున్నవి. ఆలోచించుకొని నీ వెట్టి రాలుబడిలో నిలువఁ గోరెదవో చెప్పు" మని యడిగినప్పుడు నే నిట్టి రాచటికములో నుండఁగోరుదు నని చెప్ప యెన్నుకొనుటకు వాని కవకాశము లేవలము లేకపోలేదని వీరు ఒప్పుకొనుచునే యున్నారు. దీనినిబట్టి చూడఁగా నీరెండువాదములును గొంచెము ప్రకారపరివర్తనమునొందకుండ సరి పుచ్చుకొనఁజాలని వనియు, ఆకారణముచేత వీని ప్రాబల్యదౌర్బల్యములు తుల్యములే యనియుఁ దేటపడుచున్నది. అట్లయిన నింక వీ రొకరితో నొకరు పోరాడుటకుఁ గారణభూతమైన భేద మేమున్నదందురేని అది వీరి విచారసరణియొక్క ప్రకారద్వయమునం దంతర్నిగూఢమై యున్నది. అయినను ఈ రెండును కేవలసత్యములును కేవలాసత్యములును గాకునికి స్పష్టమగుటచే, వీనిమూల సరసి సత్యమును సంగ్రహింప వలయును.

రాజ్యాంగప్రతిష్ఠాపనములు మనుష్యనిర్మాణములే గానియు, వానియుత్పత్తిస్థితులకు మూలము మనుష్యసంకల్పమే యనియు మనము జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలయును. జనులు నిద్రించుచుండఁగా నవి చెట్లవలెఁ బెరుఁగుచుండునని కావు. కథలలోని గారడీచిక్కులవలె నంకురించి యొక్కసారిగ నంతరిక్షమ్మున [illegible]వియుఁ గావు. వాని విద్యమానస్థితి యెప్పటికప్పుడు మనుష్యకృతికి [illegible] యిచ్ఛా వ్యాపారము ననుసరించియుండెను. మనుష్యుఁడు కావించు నితర కార్యములవలెనే, అవియును వానియందు వినియోగపడు వివేకకౌశలములలోపములను బట్టి, మంచివయినను చెడ్డవయినను కావచ్చును. ఒక విపత్తుదశ ప్రాపించినప్పుడెల్ల, సద్దానిని ప్రతిపక్షములచే సవరించుకొనుచు గాని, తమకుఁ జేకూరిన బలముతో విరోధించుచు గాని, తాత్కాలికప్రక్రియ నాశ్రయించి యొకవ్యవస్థ నేర్పఱచుకొనుటకు, స్వబుద్ధిలోపముననో అన్యులబలాత్కారముననో, యశక్తులైన జనులకు రాజకీయపురోగమనరోధము నిస్సంశయముగా నొక ప్రతిబంధమే యగును. కాని ఇతరులకు మేలయిన ప్రక్రియ వీరికి మేలయి యుండకపోయెడి దని కాని, యట్లా మని తెలిసి యవలంబింతురని వీరి [illegible] నయినను మేలుచేయదని కాని సాధించుట కవకాశము కలుగదు.

రాజ్యయంత్రము తనకుఁ దానుగా నడచునదికాదనువిషయమును గూడ మనసునం దుంచుకొనవలయును. దానిని దొలుత నిర్మించిన మనుజులే—సామాన్యమనుజులే—దానిని నడపింపవలసినవారునై యున్నారు. వారు కదలిక గలిగి కలిసి పనిచేయవలయును. కాని వారు అంగీకారసూచకముగాఁ దలయూఁచినంతనే యది కదలునది కాదు. పనిచేయలభించినవారి శక్తిసంపదకును గుణసంపదకును దగియుండునట్లు దానిని సరిపుచ్చుచుండవలయును. ఇదియెల్ల మూఁడు నిబంధనల నాశ్రయించియున్నది. ఎవరికొఱకు లోకపాలనపద్ధతి యుద్దేశింపఁబడునో వారు దాని నంగీకరింపనైన నంగీకరింపకపోవలయును. లేదా [illegible] తత్స్థాపనమునకుఁ బ్రబలప్రతిబంధకములైన [illegible] సంస్థితినైనను [illegible] కుండవలయును. వారు దానిని [illegible] నెరవేర్చుటకు [illegible] నొనరించుటకు శక్తిమంతులును సమర్థులునై యుండవలెను. [illegible] ప్రయోజనము నది చక్కఁగా సాధింపఁగలట్టులైనంతవఱకు వారి నేమేమి చేయవలయు నని కోరునో దానినెల్లఁ జేయుటకు వారు [illegible] సమర్థులునై యుండవలెను. [illegible] సేఁడి [illegible] ఆజాతిచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన [illegible] నాజాతికిఁ గలుగవలసిన పరమప్రయోజనము కలుగకపోవును.

ఏసామాన్యమైనను ప్రతిష్ఠింపఁబడినచో మొదటి నిబంధనము అజన లకు దానియెడఁ గలుగు [illegible] యని చెప్పవచ్చును. ఇందుకు లోకచరిత్ర [illegible] తుపాకిగుండుదెబ్బలు [illegible] [illegible] యుండి [illegible] వలని [illegible] రాజ్య [illegible] వారి నాయకులకైన [illegible] లనుగా [illegible] జాతులవారు, [illegible] రాజకీ [illegible] లోని [illegible] కున్నవారు, [illegible] ములచే [illegible] [illegible] నుకొనక న్నారు. [illegible] దలకింటికి [illegible] నున్నది. [illegible] [illegible] మైకయ ... [illegible] నిర్మాణ [illegible].

[illegible] నొకజాతివా [illegible] యము [illegible] ప్రకటించు చున్నను, [illegible] శక్తినిబట్టి [illegible] నిర్భిముఖులు [illegible] [illegible] పోవచ్చును. [illegible] దానిని నిల బెట్టియుంచుట [illegible] నారుగా లేకపోవచ్చును. ఎట్లనఁగా నొకజాతివారు స్వ[illegible] మెక్కువ మేలైనదని తోఁచి [illegible], యా[illegible] స్యాది తమోగుణగ్రస్తులును, శౌర్యాద్యాది సుగుణరహితులు నగు టచే సద్దానిని రక్షించుట కావశ్యక మయిన ప్రయాసమును [illegible] అన్యులు తమప్రభుత్వము మీఁదికి దండెత్తివచ్చినప్పుడు వారి నెదిరింప లేరేని, తమ్ము నంమించి మెల్లగాఁ ద్రోసివేయుటకై తమ[illegible] పన్ను పన్నుగడలకు వశులగుదురేని క్షణమాత్రపు నిరుత్సాహమువలన గాని, హఠాత్సంభవమైన తాత్కాలికభీతిచేతఁ గాని లేక యొకానొక వ్యక్తిచేఁ బ్రేరితమైన యుత్సాహావేశమునఁగాని యొక మహాపురుషుని పాదముల నాశ్రయించి తత్సన్నిధిని తమస్వాతంత్ర్యముల నెల్ల సమర్పించి

తాముకట్టినదెల్ల నేలమట్టి మొనరింప నవకాశ మొదవించు నధికారముతో నాతని నమ్మి సర్వస్వతంత్రునిఁ జేయ వెనుదీయరేని. యట్టివారు స్వాతంత్ర్యమున కించుమించుగా నర్హులే యని చెప్పవలయును. మఱియు నొక యనాగరకజాతివారు తమపరిపాలనముచే విధింపఁబడిన ధర్మముల నెఱవేర్చుట కభిముఖులును సమర్థులును గాకపోవచ్చును. వీరు నాగరక సంఘమువలని లాభములను కొంతవఱకు గుర్తింతురు. కాని యాసంఘముచే నిషేధింపఁబడిన వాని నాచరించుటకు విముఖులను గనఁబఱుపఁ జాలరు. వీరిచిత్తవృత్తుల యుద్రేకమును - వీరియభిమానముల దుస్త్యజత్వమును - వీరిలోవీరికి సకారణముగనో అకారణముగనో తగవులో లేక లగవులవంటివో పుట్టినప్పుడు, వీరిచేఁ గత్తిగట్టి కసిదీఱఁ బోరాడించునే కాని, వీరిని న్యాయస్థానములకుఁ బంపుట కొప్పుకొనదు. అట్లుసేయుట పౌరుషహీనమైన కార్యముగాఁ దోఁచును. ఇట్టిస్థితిలో నాగరక పరిపాలనముకలుగ వాస్తవమైనలాభము కలుగవలెననిన నది చాలవఱకు నిరంకుశముగనే యుండవలెను. అప్పు డాజనులకు దానిని కట్టుఁబాటులో నుంచుట కధికారమేమియుఁ గలుగకపోవుటయును, అదియే వారివ్యాపారములనెల్ల నడఁచి పెట్టి యుంచుటయును, తటస్థించును. మఱియు దుష్టశిక్షణకార్యమునందు శాసనములకును వానిఁ బాలించు నుద్యోగస్థులకును పూని తోడుపడనిజనులు కొలఁదిస్వాతంత్ర్యమునకు మాత్రమే అర్హులు దండ్యుఁడైన దోషినిఁ బట్టి యొప్పగించుటకు మాఱుగా దాఁచి కనఁబడకుండఁ జేయువారును, తమయింటఁ గన్నము వైచిన దొంగమీఁద సాక్ష్యమిచ్చుట శ్రమకుఁ గారణమనియో, లేక పగలు పెరుఁగుటకుఁ దెరువని వెఱచియో యెఱుఁగనని యప్రమాణమునకు సిద్ధపడువారును, నడువీథిలో నొకఁడు పొడుగొని వేఱొకనిఁ బొడువఁగాఁ జూచియు నిది విచారించుట రక్షకభటులపనియే కాని మనపని కాదనుకొని తొలఁగి యవ్వలివైపుగా మొన్నమొన్నటివఱకును బోవుచుండిన కొన్ని ఐరోపాజాతులవంటివారును, హత్యకసహాయపడక హంతకుని నురిదీయునప్పుడు తిరుగఁబడుటకుఁ గొంకనివారును, ఇందుకు లక్ష్యభూతులగుచున్నారు. వీరిని బాలించుసందర్భమున నధికారులకుఁ జేతినిండఁ జంపతరమైన యధికార ముండినసే కాని, దౌష్ట్య మడఁగి నాగరకపరిపాలనము నడచుట కాధార మేర్పడదు. అనాగరకవృత్తినుండి యప్పుడప్పుడే బైటఁబడిన యేజాతివారిలోనైనను శోచనీయములైన యీవిరుద్ధభావము లుత్పన్నములగుటకుఁ గారణము నిస్సంశయముగా వారి వెనుకటి దుష్పరిపాలనమే. శాసనములు వారి మేలుకొఱకుఁ గాక మఱియెందులకో నిర్మింపఁబడి యున్నవనియును, శాసనపాలకులే శాసనతిరస్కారులకంటెఁ దమకుఁ బ్రబలశత్రువు లనియును, వారు భావించుట కీదుష్పరిపాలనమే కారణము. ఇందులకు వీరిని నిందింపవలసినపని లేదు సత్పరిపాలనమున నవి క్రమక్రమముగాఁ దొలఁగిపోవఁ గలవు. కాని అంతవఱకును, శాసనమున్న గౌరవమును సానుభూతియుఁ గలిగి శాసనపాలనకార్యమున హృదయపూర్వకముగాఁ దోడుపడుటకు ముందడుగు వేయువారిని పాలించినట్లు, వీరిని బరిమితాధికారముతోఁ బాలించుట కవకాశము లేదు.

ఇంకఁ బ్రాతినిధ్యపరిపాలనము :— ఈ పాలనమువలనఁ బ్రజలకు మేలు కలుగవలయు నన్నయెడలఁ, బ్రతినిధుల నెన్నుకొనుట కధికారము గలవారిలో చాలభాగము తమరాజ్యముయొక్క యోగక్షేమములఁ గూర్చి శ్రద్ధవహించినవారయి తమ యెన్నికచీట్లను ప్రజాసేవాపరాయణులగు నర్హులకే యియ్యవలయును. అట్లు సేయక వారుదాసీనులయినను లేక ద్రవ్యాపేక్షచేఁ దమయెన్నికచీట్ల నమ్ముకొనినను లేక తమ్ము లోఁబఱచుకొన్నవారి యాగ్రహానుగ్రహములకుఁ బాత్రుల మగుదుమని భయపడికాని యాశపడికాని యనర్హులకిచ్చినను, ఈపాలనమువలనఁ దంత్రములు హెచ్చి తన్మూలమునఁ బ్రజోపద్రవము వాటిల్లును. ప్రజాప్రాతినిధ్యవరణ మీతీరుగా నడపఁబడినయెడల, దుష్ప్రభుత్వము కృశించి నశించుటకు మాఱుగా మఱియింత బలపడుట తటస్థించును. రాజ్యయంత్రము నడచుటకు నైతికములైన యీయాటంకములే గాక, తఱచుగ దుస్తరము లగు నితరాభ్యంతరములును గలవు. అది యెట్లన, పూర్వకాలమునందు [అనఁగా పౌరసంఘములు పౌరరాష్ట్రములు స్థాపింపఁబడిన కాలమందు] ప్రజలలో వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము సర్వసాధారణమై యుండెను. కాని తత్స్వాతంత్ర్యము తద్రాజ్యములలోనే కాని తత్సీమలకు వెలుపలి ప్రదేశములలో నెక్కడను ప్రజాసమ్మతమైన సక్రమపరిపాలనకార్యమందు వినియోగపడినట్లు సూచన లెవ్వియుఁ గానరావు. ఏ మనిన, ఈరాష్ట్రన్యాయస్థానములకు లోకవ్యవహారములనుగూర్చి యాలోచించుటకై రప్పింపఁబడఁగలిగిన పౌరప్రముఖులలోఁ దక్క, దక్కిన పైప్రదేశములలోని జనాభిప్రాయమును నిరూపించుటకును అద్దానిని వ్యాపింపఁజేయుటకును వలయు సాకారసాధనకలాప మేదియును లేకయుండెను. అందుచే నీప్రాతినిధ్యవిధానము నవలంబించిన వెనుక నీయాటంకము కొంతవఱకుఁ దీఱిన ట్లెంచఁదగియున్నను, దానిని పూర్తిగాఁ దొలఁగించుట కాకాలపు న్యాయస్థానాదులతో నొకవిధముగా సరిపోల్పఁదగియుండు నేఁటికాలపు ముద్రణయంత్ర వార్తాపత్రికాదికము కావలసివచ్చెను. మఱియు విస్తీర్ణములైన యేకచ్ఛత్రాధిపత్యములు సుస్థిరములై నిలిచియుండుట కనుకూలింపని సాంఘికస్థితులు గల కాలములు కొన్ని కలవు. రాజు తనరాజధానినుండి దూరస్థప్రజలకు శాసనముల నంపుటకుఁ గాని, ఏ విధముననో అంపఁ గలిగినను అవి యెట్లు మన్నింపఁబడెనో తెలిసికొనుటకుఁ గాని యావశ్యకమైన అధికారయంత్రసామగ్రి కొదువ యగుటచే నట్టి రాజ్యములు కాలక్రమమునఁ జిన్నచిన్న స్వతంత్రసంస్థానములుగఁ గాని, లేక యొకే ప్రభువు నాశ్రయించి కొలుచు పాలెగాండ్ర సైనికవృత్తులుగఁ గాని చీలిపోవుట తప్పనిసరి యగుచుండెను. మఱియు రాజు తనసైన్యమునైనను స్వాజ్ఞాబద్ధముగాఁ జేసికొనుటకుఁ దత్సైనికులు స్వేచ్ఛాపూర్వకముగఁ దమస్వామియెడలఁ జూపఁగలిగిన భక్తివిశ్వాసములుదక్క వేఱుశరణము లేనివాఁడయి యుండెను. రాష్ట్రములోని ప్రజలెల్లరును దనయాజ్ఞలను జెల్లించునట్లు చేయవలెనన్న నాతనికి గొప్పసైన్య మొకటి కావలసియుండెను. కాని తత్సైన్యపోషణమునకు వలయుధనము ప్రజలవల్లఁ బన్నులమూలమున వచ్చుమార్గము గానఁబడకుండెను. కావున

నీపరిపాలనవిధానములకెల్ల నివియును నిట్టివియును ఆర్థిక భౌతిక నైతిక ప్రతిబంధములై యున్నవి. ఈప్రతిబంధసామగ్రి కొన్నిపాలనముల నెక్కువగను కొన్నిటం దక్కువగను నుండునని తెలియవలయును. అది గొప్పదిగా నున్నప్పుడు ఒకరాజ్యమును కేవలము గ్రోసివేయనప్పటికిని అనఁగా, తత్ప్రజలకు దానిని విడిచి మఱియొక దానిని గోరుకొనుట శక్యమగుతలంపు పుట్టింపనప్పటికి, దానిని మిక్కిలి శోచనీయమైన దుస్థితికిఁ దేఁగలుగునంత గొప్పదిగా నుండవచ్చును. ఇట్టిస్థితిలో మనమా రాజ్యగతికులకు ప్రజలోకయభావప్రతినిధి నాశ్రయించి యుల్లాడుచున్నారని యెఱుంగవలయునే కాని వారు దానికిని-ఇది వారికిని-వగియున్నదనుట న్యాయ్యము కాదు.

ఇంతవఱకుఁ బాలనపద్ధతులు పాలితుల కనుకూలములై యుండవలయు ననుటకు మూఁడు ముఖ్యనిబంధనలను గూర్చి చర్చించియున్నాము. రాజ్యప్రకృతిసిద్ధత్వవాదులు చెప్పెడిమాటల కర్థ మీమూఁడును అనక్షోభ్యావేయముతే యనుట యగునేని, ఇందు మొదటి రెంటిని పూర్తిగను మూఁడవదానిని గొంతవఱకును నెఱవేర్పక ఏ ప్రభుత్వమునుగాని సుస్థిరమై నిలువనేరదనుటయే యగునేని, వారివాదము మితవాదమై నిర్వివాద మగును. ఇంతకంటె నెక్కువయర్థము చెప్పుదురేని యది నిలువనేరదు. ప్రతిష్ఠాపనములు చరిత్రాత్మకాధారములై యుండవలెననియు నవి లక్షలకొలఁది జనుల యాచారవ్యవహారాదులతో సన్నిహితముగా మిళితములై యుండవలె-నియు వీరుచెప్పెడి మాటల కింతే యర్థము. ఈమాటలను శాస్త్రీయముగాఁ జెప్పవలసిన సహేతుకార్థముకంటె గనప్రధానముగాఁ జెప్పెడి యాలంకారికార్థమే యెక్కువగ నున్నది. కాని రాజ్యాంగప్రతిష్ఠాపనముల రాజ్యైకములని చెప్పఁబడు నీయాచారాదులు—నిజముగా వానియుపయోగమును బట్టి చూచినయెడల—పూర్వోక్తనిబంధనలను నెఱవేర్చుటకుఁ దోడుపడెడి సౌకర్యములంటివే యగును. ఒకప్రతిష్ఠాపనమునకుఁ గాని కొన్ని ప్రతిష్ఠాపనములకుఁ గాని జనుల యభిప్రాయములచేతను అభిరుచులచేతను అభ్యాసములచేతను ఒక త్రోవ యేర్పడినప్పుడు, వారు వానిని బహుసంతోషముతోఁ జేకొనుటయే గాక, వానిని సంరక్షించి ఫలప్రదములుగా నొనరించుట యావశ్యకమయినదెల్లఁ బ్రారంభము నుండియు నెక్కువ సుకరముగాఁ జేయఁగలుగుదురు. ఇట్టిసౌకర్యము లున్నప్పుడు శాసననిర్మాత వానిని గుర్తింపక తల్లాభములను గణింపక చట్టములను జేయఁ బూనుకొనుట తప్పే యగును. కాని యివి లేకపోయినఁ జేయున దేమియు లేకపోవునను కొనుట యంతకంటెను దప్పగును. ఏ మనగా జనులు తాము చేయవలవాటుపడియున్నవాని నెక్కువసుకరముగాఁ జేయఁగలిగినను, క్రొత్తవానినిగూడఁ జేయనేర్చుకొన వలంతులై యుందురు. ఎఱుక పిడికెఁడు ధన మున్నట్లు పరిచయము చాల సాహాయ్యకారియే యగును. కాని అపరిచితముకూడ నదేపనిఁ జింతింపఁజేసినప్పుడు, పరిచితమే యగును. జనులు నూత్నవిషయములనుగూర్చి యత్యాసక్తిని గనఁబఱతు రనుటకు దృష్టాంతములు పెక్కులు కలవు. అపూర్వముల నాచరించుటకును నూత్నపరిస్థితులకుఁ దగినట్లు మెలఁగుటకును వలసిన సామర్థ్యసంపద యాయాజాతులయందు వారివారి నాగరికతలనుబట్టి వేఱువేఱు కొలఁదులు కలదిగా నుండును. ఒకపాలనపద్ధతినిబంధనలను నెఱవేర్చుట కొక జాతికిఁ గల సామర్థ్యమును నిర్ణయించుట యంతసులభసాధ్యము కాదు. ఈపనికిఁ గడఁగువారి కాజాతినిగూర్చి చక్కఁగాఁ దెలిసియుండవలెను. మఱియుఁ గార్యసాధనానుకూలమగు సామాన్యవివేకముతోపాటు సూక్ష్మగ్రాహిత్వము నుండఁగావలయును. ఈ సందర్భమున నింకొక్క యంశముకూడ విచారింపఁదగియున్నది. ఒకజాతివారు మంచిప్రతిష్ఠాపనములను సంసిద్ధులై యుండకపోవునప్పుడు లభ్యమగు నట్టి మైన కోరికను సంపాదింపఁజేయుట నాయకులకు ముఖ్యకర్తవ్యము. ఇది సన్నాహప్రధానాంగములలో నొకటి. ఒక ప్రతిష్ఠాపనముయొక్క స్వారస్యమును బట్టి వారి కెట్టివెల్లములఁ జెప్పి ప్రోత్సహించి లాభములెట్టివని కన్నులకుఁ గట్టినట్లు వర్ణించిచెప్పియు, వాదించియు, నాయకులయినవారు ప్రజల బుద్ధిబలమును గలిగింతురేని, వారు మేలుకని, కావలయు దానిం గోరుకొని యది స్థాపింపఁబడునంత వఱకును విసుగువోక సర్వవిధములఁ బాటుపడుదురు. ఇట్లు చేసియే - మాజినీ గారిబాల్డియను నిటలీ దేశాభిమానులు తమదేశమునకు రాజకీయస్వాతంత్ర్యములను సంపాదింపఁగలిగిరి. కాని నాయకులు లోక సంక్షేమమును మఱవఁగూడదు. తాము మంచివని చెప్పు ప్రతిష్ఠాపనములవలని లాభములను మాత్రమే గాక, తమ దేశీయుల కాయికమానసికనైతికశక్తిసంపదలు సరిపడునట్లు గూడ సంపూర్ణముగ గుర్తించి ప్రవర్తింపవలెను. అట్లు సేయరేని వారిప్రబోధము మేరమీఱిన యాశలను బుట్టించి గొప్పసంక్షోభమునకుఁ గారణమగును. ఇంతవఱకుఁ జేసిన నిబంధనత్రయవిచారణవల్లఁ బ్రజలకుఁ బ్రభుత్వస్వరూపనిర్ణయాధికారము కలదని ఫలితార్థ మేర్పడుచున్నది.

జాతీయవిద్య

వల్లూరి సూర్యనారాయణ రావు పంతులు గారు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

పందొమ్మిదివందల ఐదవ సంవత్సరమునందు కాశీలో జరిగిన కాంగ్రెసుసభలో, జాతీయవిద్యాప్రసంగము మొదట బయలుదేరి 1907,1908 సం॥లలో దేశమునందు అక్కడక్కడ కార్యరూపము దాల్చినది. ప్రస్తుత పరిపాలకులతో సంబంధము లేకుండ సాధ్యమైనంత వఱకు దేశభాషలలో సమస్తమైన శాస్త్రములు కఱపవలెననియు, మనపూర్వుల విజ్ఞానము, మతము చరిత్ర వేదాంతము మొదలగు వానియందు ఎక్కువగ దృష్టి నుంచి వివిధవర్ణములలో దేశాభిమానము ఐకమత్యము మానవసేవ మొదలగు సద్గుణములను అలవడఁజేయుచు ప్రతివిద్యార్థికిని అతని జీవనోపాధికి ఒకకళనైనను నేర్పవలెననియును, విద్యార్థులును ఉపాధ్యాయులును రాజకీయ సాంఘిక విషయములలోఁ బాల్గొనుటకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యముండవలయుననియును మనవారియుద్దేశమగుట చేత, ఆవిధముగానే మనదేశమునందు కొన్ని పాఠశాలలు బయలుదేరినవి. కాని అయ్యవి తగినంత ధనసహాయము లేక నానాటికి కృశించుచున్నవి.

ఈ జాతీయపాఠశాలలను మొదటను స్థాపించినప్పుడు, ప్రస్తుతము సర్కారు పాఠశాలలలో నేర్పు విద్యకు సహకారముగా నుండుటకే గాని, వానిని బొత్తిగా మార్చి వేయుటకు ఏర్పఱచలేదు. గనుక నీ రెండు విధములగు పాఠశాలలలోని విద్యావిధానమును కొంచె మించుమించుగ ఒకమాదిరిగనే యున్నది. ఈజాతీయపాఠశాలలలో మనము చేసిన కొలదిమార్పులను మనమంత్రులు కూడ నిప్పుడంగీకరించి ప్రాథమిక మధ్యమ పాఠశాలలలో వానిని చొప్పించుచున్నారు. కాని యిది జాతీయవిద్య కాదని నాయభిప్రాయము. విద్యలో జాతీయము అవిజాతీయము అను భేదములు సామాన్యదృష్టికి గోచరింపవు. విజ్ఞానమనునది ఏదేశమునుండి వచ్చినను స్వీకరింపఁదగినదే. కాని పాశ్చాత్యపరిభాషాపదముల నుపయోగించుచు భౌతికశాస్త్రములను మన మభ్యసించుచున్నంతవఱకును, వానిని మన శరీరములోఁ జక్కగ జీర్ణము జేసికొన్నట్లు యెంచబడదు. మఱియు నాజ్ఞానము విదేశీయముగనే భావింపబడునే గాని మన రక్తములో కలియదు. ప్రపంచములో నెచ్చటనుండి యైనను మనము విద్యలను గ్రహింపవలసినదే గాని దానిని మనజాతీయముగా చేయగలిగినపుడే అది సామాన్యప్రజలలో వ్యాపించుటయును, నూతన పరిశోధనములకు ప్రోత్సాహము నొసంగుటయును సంభవించును. ఆయా శాస్త్రములలో నెంతవఱకు మనపూర్వులు కృషిచేసినదియును తెలిసికొని వానిలో నేటివఱకును ప్రపంచములో తక్కిన దేశములందు వృద్ధి పొందిన జ్ఞానమును చేర్చవలెను. పూర్వపు పునాదుల మీఁదనే - అట్టి సంప్రదాయములను అనుసరించియే - అట్టి దేశీయ వాఙ్మయముతోనే - ఈ నూతనజ్ఞానమును కూడ నిర్మింపవలెను. అట్లు కానియెడల పూర్వాధునిక విజ్ఞానములకు రెంటికి సంబంధము లేక విడివిడిగా నుండిపోవుటయును, ఎప్పటికిని మన విద్యార్థులు విదేశీయ దృష్టితోనే ప్రతివిషయమును పర్యాలోచనము సేయుచు, తమ పూర్వులకును ఇప్పటి తమ సామాన్య సోదరులకును దూరముగ నుండుటయును తటస్థించుచుండును. ఈ నూతనజ్ఞానము మనది కాదను భ్రమతోనే యుందురు.

మన వాఙ్మయమునందు అరువదినాలుగుకళలు నున్నవనియును వానిఁగూర్చి పెక్కుగ్రంథములు సంస్కృతభాషయందు నున్నవనియును చెప్పెదరు. ఇది నిజమైనయెడల నాగ్రంథములను ముందుగ మన సంస్కృతపండితులచేత, ఆంధ్రీకరింపఁజేసి, తరువాత నాయాశాస్త్రములలో ఆధునికజ్ఞానమునంతయుఁ గలిగినపండితులద్వారా, దానిని పూర్వుల విజ్ఞానముతో చేర్చి గ్రంథములను వ్రాయింపవలెను. ఇట్టి యుద్గ్రంథములనుండి బాలురకొఱకు ఆయాతరగతులకు తగినట్లుగ - చిన్నచిన్న పుస్తకములను - (Piimers) వారి వాచకపుస్తకములలో - చిన్నచిన్న పాఠములుగ - వ్రాయించి నేర్పిన యెడల, మనబాలురకు జాతీయవిద్య బోధించుచున్నట్లు యెంచబడును. బెరామిటర్ థెర్మామిటర్ కాల్సియమ్ పారలాక్సు థోరాక్సు మొదలగు పదములతో నిండిన పాశ్చాత్యశాస్త్రములను ఆంధ్రభాషద్వారా నైనను, యెంతకాలము కఱపినను ఆవిద్య మన శరీరములో చేరక విజాతీయముగానే యుండును. అంకగణితము బీజగణితము రేఖాగణితము ఖగోళశాస్త్రము

శారీరకశాస్త్రము జీవశాస్త్రము వృక్షశాస్త్రము మానసికశాస్త్రము, రసాయనశాస్త్రము, పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రము వాస్తుశాస్త్రము శిల్పిశాస్త్రము ఆరోగ్యశాస్త్రము వైద్యశాస్త్రము వ్యవసాయశాస్త్రము పశుశాస్త్రము ఖనిజశాస్త్రము చిత్రలేఖనము సంగీతము ఈ మొదలగు శాస్త్రములను, కళలనుగురించి గ్రంథములు దేశభాషలలో వ్రాసి బాలురకు పఠనీయగ్రంథములుగ పాఠశాలలలో ఏర్పరచినపుడే, అవి జాతీయపాఠశాల లని పేర్కొనుటకు అర్హములై యుండును.

ప్రపంచమునందు ఎచ్చటెచ్చట నూతనముగఁ గని పెట్టిన విషయము లున్నను అవి తమవిగానే భావించి మన పూర్వులు విదేశీయులనుండి అనేకశాస్త్రములను గ్రహించిన జ్ఞానమును సంపాదించుకొనుచు తమ విజ్ఞానమును వారి కిచ్చుచునుండిరి. ఈజిప్టుదేశవాసులు అరబ్బులు గ్రీకులు మొదలగువారు ఈ దేశజులతో అనేకవిద్యలను మార్చుకొనుచుండినట్లు ప్రాచీనములగు నిదర్శనము లున్నవి. ఆవిధముగా నేమనను విదేశీయులచే సంపాదింపబడిన జ్ఞానమునంతను దేశభాషలలోనికి తెచ్చుకొనునపుడే అది హైందవవిజ్ఞానములో నిముడును. ఇట్టి జాతీయాభివృద్ధికి యెంత ధనమైనను వెచ్చింపవలసి యున్నది. ఎంతమంది విద్యాధికులో ఈ విషయమునందు రాత్రిందివములు పని చేయవలసి యుందురు. అయినను యిప్పుడు జాతీయ పాఠశాలలను స్థాపించినవారును స్థాపింప దలచినవారును ఒక్కొక్క శాస్త్రపుఅభివృద్ధికై నను సాంతముగ కృషిసల్పిన యెడల శీఘ్రకాలములోనే జాతీయవిద్య మన దేశములో సర్వతోముఖముగ వ్యాపించుననుటకు సందేహము లేదు.

ఇప్పటి గవర్నమెంటు పాఠశాలలమాదిరిగనే పాఠశాలల నేర్పరచుటవలన కలుగు లాభము కొంచెము. ఇప్పటి నూతనమార్గమున ప్రజలు తమధనమును వెచ్చించిన యెడల దేశమునకు ఎక్కువ ఉపకారమును చేసినవా రగుదురు. ముందుగా ఒక్కొక్క శాస్త్రములోను మన సంస్కృతగ్రంథము లెక్కడ కొరకునో కనుగొనవలయును. వానిని సంపాదించి మన సంస్కృతపండితుల చేత ఆంధ్రములోనికి అనువదింప జేయవలయును. తరువాత ఆ శాస్త్రము నభ్యసించిన ఒక ఆధునిక పండితుని సహాయముతో దానిని పూర్తి చేయింపవలెను. మన ఉపాధ్యాయులు ఈ విషయములో తమ విధాయకకృత్యమును మఱచుచున్నారు. భారమంతయు వీరిమీదనే యున్నది. వీరు గ్రంథములను వ్రాసినయెడల వానిని అచ్చొత్తించుటకు సంఘములు బయలుదేరును. జాతీయపాఠశాలాస్థాపకులు ఈ సంఘములలో చేరి యిట్టి గ్రంథములను బయలు వెడలునట్లు చేసి తమ పాఠశాలలలో వానిని పఠనీయగ్రంథములనుగా నేర్పాటు చేసిన యెడల యిప్పటికంటె మన దేశమునకు ఎక్కువ ఉపకారమును చేయఁగలుగుదురు.

కీ. శే. శ్రీ రాజా రామేశ్వర రాయల స్మృతి

సి. ఎమ్. శామరావుగారు

జనుల గుండెలు జల్లుమనఁగను
జగతివిరహము నంచుల ద్రుంగగ
తనయు లాప్తులు తల్లడిల్లఁగఁ
—దరలపోయితి వె!

కనులు దెరువని కూన లిరువురు
వినుతరాజ్య మొకండు మిగిలెను
ఘనతమంబగు శోకసంద్రము
—గడవదాటఁగను!

నీదుమృతికై వగలఁ బొగులుచు
బాదుకొనుచున్నారు గుండెలు
"ఏదిమాదిక దిక్కు"టంచును
—నెల్ల వేళలను!

తెలుఁగుతల్లికి పోషణంబిఁక
గలుఁగుపట్టుల నీవు లేనిది?
కలగెక స్రల హృదబ్జకోశము
—లోక్కటీరనవె!

జగతిసిండెను నీదుకీర్తియు
నగణితంబగు వితరణంబును
సుగతినీకటఁ గల్గకుండునె?
—యాత్మశాంతియును!

ధీరగుణమును దేవతాశము
సారధర్మము నిర్వచారము
భూరిసౌఖ్యము నెల్లకాలము
—నీకునిలుఁతను!

Sriyut Gandi Venkataswamy

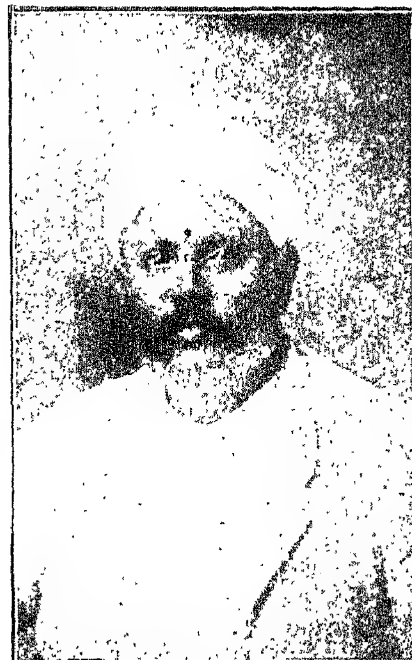
శ్రీయుత గండి వెంకటస్వామి

Sriyut Karry China Venkata Reddy

శ్రీయుత కర్రి చినవెంకట రెడ్డి

Late Konala China Venkata Reddy

కీ. శే. కోనాల చినవెంకట రెడ్డి

Sriyut Dommety Venkataswamy

శ్రీయుత దొమ్మేటి వెంకటస్వామి

Sriyut Sreepadam Subbarayudu

శ్రీయుత శ్రీపాదం సుబ్బరాయుడు

Dr. K. U V. Row

డాక్టరు కె. యు. వి. రావు

Sree Mahanandeeswara Cow-protection Shed, Nandyala

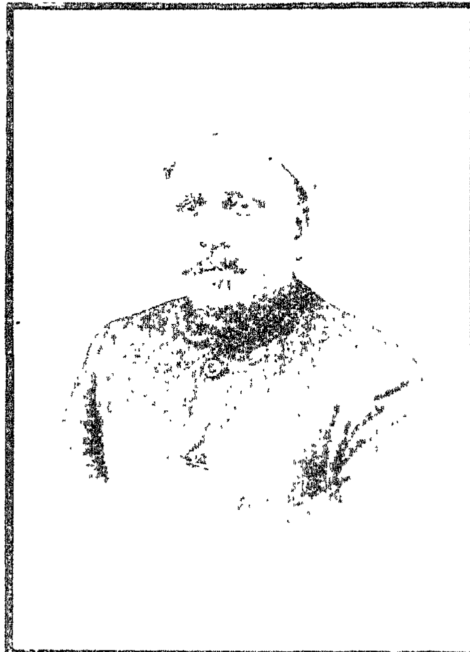
శ్రీ మహానందీశ్వర గోరక్షణాలయము - నంద్యాల

Sriyut Ummidi Ramayya Chetty

శ్రీయుత ఉమ్మిడి రామయ్య శెట్టి

Sriyut Ummidi Guruswamy Chetty

శ్రీయుత ఉమ్మిడి గురుస్వామి శెట్టి

Sriyut Nemalj Subba Rao

శ్రీయుత నేమలి సుబ్బారావు

Sriyut Dronamraju Sita Rama Rao

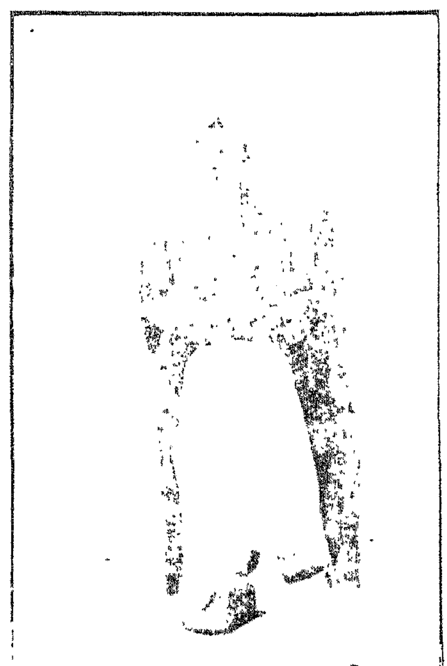
శ్రీయుత ద్రోణంరాజు సీతారామరావు

Sriyut Nallagonda Janaki Ramayya

శ్రీయుత నల్లగొండ జానకిరామయ్య

Sriyut Jarugumilly Venkataramanayya

శ్రీయుత కీ. శే. జరుగుమిల్లి వేంకటరమణయ్య

సంగీతము

వేదురుమూడి రామలక్ష్మీ నరసింహారావు పంతులుగారు బి. ఏ.

సర్వచిత్రమయంబగు ఈ ప్రపంచమందున మానవుఁడు జ్ఞాన రత్నమహిమచే నాధిక్యమును పొందుచున్నాఁడు. అట్టి జ్ఞానమునకు మనోనిశ్చలత ముఖ్యాంశము. కాని మన యనుభవమునందట్టిది సర్వదా యెల్లరయందును కానము. ఒకఁడు సర్వధనసంపత్ప్రధానుం డయ్యు దేహస్వాస్థ్యము లేమి మనశ్చంచలుఁ డగును. మఱియొకఁడు దేహారోగ్య సంపన్నుఁ డయ్యు ధనహీనతచేఁ గుందుచుండు. ఒకరి మరణమునకై మఱియొకరు చింతింతురు. ఇట్టి సర్వదుఃఖస్థానంబు నాఁబఱఁగు నబ్ధిమేఖల నట్టి దుఃఖములనుండి ప్రజల విముక్తులఁ జేసి మనంబుల స్థాయియందు నుంచుటకై భగవన్ముఖమునుండి సామవేద రూపమున వెలువడిన నానాస్వరసమ్మేళనాజనిత ప్రమదమే సంగీతమని నాయభిప్రాయము. అట్టినాదము మనహృదయమునుండి జనించును. నాదమునుండి యక్షరములును, అక్షరములవలనఁ బదములును, పదముల వలన లోకవ్యవహారమును కలుఁగుచున్నది. కావున జగమంతయు సంగీతంబునఁ బుట్టి వృద్ధిఁజెంది యందే లీన మగుచున్న దని పెద్దల యభిప్రాయము.

సంగీతమును లెక్కచిన కొలఁదిని, అందంతర్భూతములై యున్న దివ్యశక్తులు వెలువడి, జ్ఞానబీజాభివృద్ధికి సాధనము లగుటయేగాక ఇహపరసౌఖ్యములఁ గూడ నిచ్చుచున్నవి. స్వానుభవముల ననుసరించి పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము సంతోషమునిమునది కేవల మొక్క సంగీతమే యనవచ్చును. శంకరాదులగు మహానీయులు సంగీతరసజ్ఞశిరోమణులు గదా! ఇట్టిసంగీతసుధారసమును గ్రోలని మానవుఁడు గార్ధభరాజుకంటెను ఘనుఁడే. స్వరప్రధానముగఁ గలఁది సంగీతము. గీతవాద్యనృత్యంబులుఁ జేరి సంగీత మగుచున్నది. ఈ సంగీతమును తందానపదముల వలె స్వేచ్ఛానుసారముగఁ బాడఁగూడదు. దాన సప్తస్వరములును అష్టాంగములును యుత్పన్నము లగును. సర్వవేదములును స్వరమునందున నియామకముల నెట్లు కలిఁగియున్నవో యట్లే సంగీతమును స్వరనియామకమును కలిఁగియున్నది.

ఇఁక సంగీతాంగమునఁ బఱఁగు నట్టి స్వర మెందు జన్మించెనని తలంచినచోఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమగు "ఓం" కారమందున జనించినటులఁ దేలుచున్నది. ఇందు—ఓం=అ+ఉ+మ, అను మూడక్షరములు గలవు. ఇందు నకారము ఋగ్వేదము. మకారము సామవేదము. అకారము నాదము. ఉకారము బిందువు. మకారము కళ. అని పెద్ద లందురు. ఇట్లు "ఓం" కారమను రూపముననున్న ప్రణవమే సంగీతము. ఇందులకుఁ దార్కాణముగా:—

శ్లో. "ఓంకారప్రభవో వేదాః
ఓంకారప్రభవ స్స్వరాః
ఓంకారప్రభవం సర్వం
త్రైలోక్యం సచరాచరం

అని యున్నది. ఇట్టి ప్రణవ ముజ్జృంభణమునందు నధ్యాత్మికమునందు అష్టాక్షరివలె - స-రి-గ-మ-ప-ద-ని-యను సప్తాక్షరితో జనించి, షడ్జమ ఋషభ గాంధార మధ్యమ పంచమ ధైవత నిషాధము లను శృతిస్థాయుల ననుసరించి రాగోత్పత్తి యయ్యెను. అట్టి రాగములు వేనవేలు గలవు. కాని వానియందు శంకరాభరణము ధన్యాసి కళ్యాణి భూపాళి వసంత నాటీ కాంభోజి ఘూర్జరి భైరవి బంగాళి మేఘరంజని దేవగాంధారి కురంజి సింధు సావేరి ఆరభి మంగళకౌశికి తోడి కేదారగౌళ హిందూస్థాని మోహన మన్నగు ముప్పదిరెండురాగములు ముఖ్యములు.

ఈ రాగములను పాడుటకును సమయములు కలవు. ఆయాసమయోచితరాగములు బాగుగ రాణించును. ఇందులకుఁ దార్కాణముగా వసంతరాగ మపరదినమందునను—మేఘరంజని మధ్యాహ్నమునను—భూపాల ప్రాతఃకాలమందునను—పాడవలెనని నుడువుదురు. అనఁగా నాయారాగములను నిర్దిష్టేతరములగు సమయములఁ బాడరాదని కాదు. ఒక విధముగ నైసర్గిక సంతోషజనిత రాగ మగుటచే మన మానందముగనున్న యెల్ల సమయములను పాడనగును. కాని యందునను నాయానియమిత కాలములు శ్రేష్ఠము లని యెఱుంగవలయును. ఒకఁడు సారంగరాగమును పాడి సారంగముల స్వాధీనము జేసికొనియె ననియు, ఇంకనొకరు మేఘరంజని గానముఁజేసి మేఘములఁ గ్రమ్మించి వర్షమును కురియించె ననియును విందుము.

అభినవ నాగరకురాలగు "వాట్సుహ్యూ గ్స్" దొరసాని స్వరసంగమమువలన నంతరాళమునఁ గలుఁగు మ్రోతచే నద్యోరూపము లుప్పతిల్లునని సిద్ధాంతీకరించినది. ఈ వనితామణి "ఈడోఫోన్" అను యంత్రమువలనఁ దానుఁ బాడిన గానస్వరజనిత నానాస్వరూపములను ప్రపంచమునఁ దిలకింపఁ జేసినది. దీని ననుసరించి స్వరవిశేషము రూపవిశేషోత్పత్తికిఁ గారణమని తేలుచున్నది. రెండియు నేత్రగోచరములు గాని వస్తువులకు రూపములను కల్పించి, ప్రత్యక్షముఁ జేసికొనుశక్తి సంగీతమునకుఁ గలదని ఋజువగుచున్నది. అట్టి సమయమున మంత్రశక్తిచే మనయార్యులును, నృత్తగీత వాద్యములచేఁ గొందఱు భక్తులును, భగవద్రూపమును ప్రత్యక్షముఁ జేసికొని రనుటలో నతిశయోక్తి యేమియును లేదు. ఈ సంకల్పశక్తి యెట్టి దుర్ఘటముల నైనను రూపింపఁ గలదని సూరిజనాభిప్రాయము. సంగీతవేదులగు పర్వత నారద వాయుపుత్రాదులు దమలిను గానచమత్కృతులచే శిలలఁగరిగించినట్లును, నీటిని శిలలుగా మార్చినట్లును వినియున్నాము. ఇందు మన వారికంతగా

నమ్మిక యుండకఁ బోవును. కాని కొలఁది దినములకుఁ బూర్వము నమెరికాయందున నొక చిన్నవంతెనపై నొక గాయకుఁ డొనరించిన కజ్జమునుగూర్చి వార్తాపత్రికలలో ప్రకటించినవార్తను జదివినవారలు దీని నతిశయోక్తిగాఁ బరిగణింతురు. ఇట్లే యనేకములు మనశాస్త్రము లందునఁ జెప్పఁబడి, మనవారలు నమ్మని వన్నీ దినదినమును ఇతరుల హస్తములందున బుజువునకు వచ్చుచున్నవి. కావున నో సహోదరులారా! మనశాస్త్రము లందునఁ గన్పించిన వానినెల్ల నతిశయోక్తులుగాఁ బరిగణించి వానియందు నమ్మిక యుంచకపోవుట కేవలము బుద్ధిలేమియేయని నాతలంపు. కొంచెమంత నిదానము-శాంతము-దూరదృష్టి యవసరములు. మనయందున మనకే నమ్మికయులేకపోవుట మన క్షీణస్థితికి ముఖ్యమగు కారణము.

వీణ తంబుర మృదంగము పిడేలు జలతరంగిణి పియానా పిల్లనగ్రోవి వేణునాదము మున్నగునవి సంగీతసహాయోపకరణము లని యెల్లరకును విశదమే.

సంగీతము రాగరూపమై తాళము ననుసరించి యుండును. ఇట్టి తాళము ధ్రువము - మధ్యము - రూపకము - జంపె - త్రిపుట - అట - ఏకతాళము అని యేడువిధములు. "శిశుర్వేత్తి పశుర్వేత్తి వేత్తి గానరసం ఫణిః" యను పరమానందదాయకం బగు నిట్టి గానము నృత్యవిద్యచేఁ బరిపూర్ణకళాప్రజ్వాలం బగుచున్నది.

నృత్యమనఁగాఁ బాత్రానుగుణ్యముగా స్థూలసూక్ష్మాభినయములవలన నాయా పద్యగేయాదులందలి రసములను ముఖమునఁ బ్రకటించుటయే! ఇందు సూక్ష్మాభినయము వేశ్యలకును, స్థూలాభినయము నటులకును నొప్పును. నృత్యశాస్త్రము భరతాదిమహామునులచేఁ బ్రమరింపఁబడి రానురాను లెక్కకు మించిన మార్పులను చెందినది. ఈ నృత్యములనుండియే యభినవనాటకములును వేశ్యానాట్యములును యుత్పత్తిల్లినవి. నిజమునకు నీ నాట్యములు జగమున కెంతో యుపకారకములు. అట్టినాట్యములు మనవారల గొప్పకార్యములను మనమునందున ముద్రితములజేసి నాగరకతకుఁ గొనివచ్చి, మేధాశక్తిని దేశభక్తిని దైవభక్తిని సత్యదయాశౌచాది సుగుణములను వృద్ధిలోనికిఁ గొనివచ్చి, సన్మార్గులను జేయును. కాని ప్రకృతము నటులు వేశ్యలు కేవలము మత్తులు కుక్షింభరులు- నగుటచే వారి యభినయ గానాదులును అందులకు దగినట్లుగానే యున్నవి.

నాటకశాలలో నటుఁడుగాని, వివాహసభయందునఁ వేశ్యగాని ప్రవేశింపగనే—

రావే! నా సుందరాంగి! నవయౌవన కుచకచ శోభిత

అని మొదలిడుట యాచారమైనది. ఇది యింతతో ముగిసినను కొంత మేలుగనే యుండెడును. కాని శ్రోతలుగ వచ్చిన సభవారిలో నుండి యొకఁడు హిందుస్థాని జావళీ పాడు మనియు, మఱియొకఁడు మోహినీ రాగములో శృంగారజావళీ పాడవలయు ననియును, నింకొకఁడు "తాళలేనె చెలియా" యను దరువును పాడు మనియు, నెవరికి తోచిన విధమున వారు పలుకుదురు. అది సంగీత మెందులకై పుట్టినదో యాశారి పెడదారిని బడినది. ఇప్పుడిది సభికుల లజ్జనుని శాపపాత్రుఁగాఁ జేసి సృష్టికర్తకుఁ బెట్టియు, శంకరునిచే సంస్కృతాక్షరములుగఁ బ్రచురింపఁబడి సర్వభాషాజననియై పరఁగు సంగీతమోహనము కురూపిఁగాఁ జేసి, దర్శకులకు దుర్నీతులను బోధించుచున్నారు.

శ్లో. నాహం వసామి వైకుంఠే
న యోగిహృదయార్ణవే
మద్భక్తా యత్ర గాయంతి
తత్ర తిష్ఠామి నారద!

అని శ్రీ కృష్ణ భగవానుఁడు చెప్పియున్నాఁడు. కనుక మనమెల్లరము సభికులను వేశ్యలపాలిఁటను నష్టనటులపాలిఁటను బడి యున్న గానవిద్యను వారిలనుండి తొలఁగించి - సన్మార్గమునకుఁ గొనివచ్చి - నాటకశాలాదులందు నెట్టి మార్పులనుఁ గొనివచ్చి - స్త్రీపురుషులకు సహిత మానందనిలయమై యొప్పు సంగీతప్రస్థాన కళాసంజీవనము గాక.

పూర్వపునాటకాగారములకును ప్రకృతపు నాటకశాలలకును వ్యత్యాస మెంతయో గలదు. పూర్వాంగశృంగారములును, నటుల అభినయములును ప్రకృతియుఁ గంటె మేలుగఁ జెప్పకపోయినఁ దప్పుకొనక యును తప్పదు పూర్వకాలమందు నాటకములు ద్రావిడము లంకాదహనమును చూపించవలయు ననిన శక్యము కాకుండెడిది. ఇప్పుడన్నను బుద్ధిమంతులచే నన్వేషింపఁబడిన విద్యుచ్ఛక్తివలనఁ జూపఁగను. ఇట్లే ప్రకృతనాటకములందును నాటకశాలలందును లెక్కకు మించి- బుద్ధిశాలురచే పెల్లు మార్పులు గొనిరాఁబడినవి. ఇట్టివానినిఁ గనుఁగొని- తొల్లింటివానిని వృద్ధికిఁ గొనివచ్చిన వారలకు నేనెంతయుఁ గృతజ్ఞుఁడను.

పవిత్రమైన మన భరతవిద్య తొల్లి నారద గౌతమ కాశ్యప భరతోపాధ్యాయ గాలవ కాత్యాయన ఆంజనేయ జైమిన్యాదులచే వృద్ధికిఁ గొనిరాఁబడి, దేవదాసీ నామమునఁ బరఁగు మత్తకాసినులచే భగవత్పూజాసమయములందున నాట్యములఁ జఱపెడివారు. ఆవిధమున నిప్పుడును దేవాలయములయందు వేశ్యలచేత నాట్యములఁ జేయించుచున్నారు. మనవారుఁ బూర్వముఁ నాచారము యందుంచిరని ఇప్పుడును ఈపద్ధతినాచరణయందుంచుతురే కాని, ఆదేవదాసీలకును ప్రకృతవేశ్యలకును కలభేదములఁ గనరైరి. వీరుఁ దమకిచ్చెడుఁ బలుకులచే ననేకుల మోసముఁ జేయు ధూర్తనారులు. కావునఁ బ్రకృతమున మన దేవాలయముల నిట్టి వేశ్యలచే నభినయములఁ జేయింపక హరికథాశ్రవణాదులఁ గావించినచో నాఁ బాగుండు నని మాయభిప్రాయము

రసము - రస ప్రయోజనము

కామఋషి - మృత్యుంజయ వర్మ గారు

లోహములలో రసముకూడ లోహమే. కాని ద్రవరూపమైన లోహము. ఇది స్వాభావికముగా ద్రవరూపమై యున్నను అరణ్యసంబంధములగు నోషధుల యొక్క పాకమువలన స్వరూపబద్ధతను పొంది స్వర్ణాది సమస్తధాతువులను తనలో జీర్ణింపజేసికొనుసామర్థ్యము గలదియై సర్వరోగములను హరింపఁజేసి రసాయనమగుచున్నది. రసాయనశబ్దమునకు ఇప్పటివారు చెప్పెడి Tonic- బలవర్ధకము అను నర్థముచాలదు.

"శ్లో. య జ్జరావ్యాధినాశకం త ద్రసాయనం"

ముదిమిని వ్యాధులను బోగొట్టి దీర్ఘాయువును గలిగించు మహౌషధము ఏదిగలదో అది రసాయన మనఁబడును. వైద్యవాఙ్మయమునందు రసతంత్రవేత్తలగు రసాచార్యులెల్లరును రససంస్కారములను రసాయనవిధులను ప్రకటించిరి. రసవాదవిజ్ఞానమున రసముచే స్వర్ణధాతుకరణమునకు ప్రయత్నించిరి. వాదజ్ఞులకు సర్వసంస్కారములు చేసిచూడవలసియుండుటచే వాదమునందు భ్రష్టులైనను వైద్యమునందు శ్రేష్ఠు లగుచున్నారు. రససంస్కారములచే నాగవంగ దోషములు మాలిన్యదోషము చాంచల్యదోషము విషదోషము గిరిదోషము యగ్నిదోషము కంచుకదోషము అను నీ యేడును నశించి రసము నిర్మలముగా నుండును. స్వేదన మర్దన మూర్ఛనో త్థాపన పాతనబోధననియమనదీపనము లను నెనిమిదిసంస్కారములును, అనువాసన, మగ్నాదిగ్రాసము, చారణ జారణ, రంజనద్రావణ, మారణ వేధనాదిసంస్కారములం జేసి రససిద్ధిని పొందవలయును. అందు జారణసంస్కారమువలన రసాయనవిధు లేర్పడుచున్నవి. రంజనసంస్కారమువలన సిందూరాదు లేర్పడుచున్నవి. ఈరెండింటి సౌకర్యమువలన స్వర్ణాదిధాతువులు జీర్ణములై పూర్ణచంద్రోదయ సువర్ణపుష్పరసాయనాద్యనేకౌషధము లుత్పన్నము లగుచున్నవి. రసము ననుసరించి వ్యాపించియున్న స్వర్ణాదిధాతువులు జీర్ణములుగాక రసమువలన గొప్పఫలమును బొందజాలరనియు, అట్టి కోరిక క్షేత్రము మంచిదైనను బీజనివృత్తిలేనిఫలమువలె-వ్యర్థ-మగునని యు రామచంద్రగుహులు తమ రసేంద్రచింతామణియం దుదాహరించినారు. అష్టాదశసంస్కారసిద్ధమైన రసము గుణాధిక్యమునకై గంధక జారణము చెప్పఁబడినది. రోగహరత్వసిద్ధికొఱకు రసమునకు సంస్కారవిధిప్రకార మాఱురెట్లు గంధకముచే జారణము చెప్పబడినది. అభ్రకాది సర్వధాతువులకు విధిప్రకారము సత్త్వపాతనముచేసికొని యాయాసత్త్వములయందు రసము జీర్ణించుటవలన రసాయనద్రవ్య మగుచున్నది. అట్లే సువర్ణమునందు జీర్ణించినరసము సహస్రగుణాధిక్యము గలది యగుచున్నది. ఏరసము గాఢాగ్ని యందు చలింపదో అట్టిపాదరసము స్వర్ణరజతములను జేయుటకు సమర్థ మగును. అట్టి రససేవవలన జరామరణహరణరూపకమైన కాయసిద్ధిని గలిగించు నని రససిద్ధుల యభిప్రాయము.

రసమును గంధకము సమాంశములుగ గ్రహించి గంధకము మాత్రము జీర్ణించువఱకు పచనముచేసిన రసము నిల్చియుండును. అట్టి గంధకజీర్ణితరసము సర్వరోగములను శాంతింపజేయును. ఇట్లే రెట్టింపుగ గంధకమునందు జీర్ణింపఁబడిన రసము క్షయరోగమును శాంతింపజేయును. మూడురెట్లు గంధకముచే జీర్ణింపబడినరసము కామవృద్ధి నిచ్చును. నాలుగురెట్లు గంధకముచేఁ జీర్ణింపబడినరసము తేజోధాతువులను వృద్ధిచేయును. మేధాశక్తిని నభివృద్ధిచేయును. ఐదురెట్లు గంధకముచే జీర్ణింపఁబడినరసము వలీపలితములను నశింపఁజేసి యౌవనమును నిల్పును. ఆఱురెట్లు గంధకముచే జీర్ణింపఁబడినరసము మృత్యువును జయించును.

ఇట్లు గంధకపచనమువలన అంతర్ధూమవ్యాప్తి బహిర్ధూమవ్యాప్తి నెఱుంగవలయును. ఇక్కడ ధూమశబ్దము పొగయను నర్థమున వర్తింపదు. ఆవిరి అని అర్థము. ఆ యావిరియందలి యణుమార్గమున రసము పైకి వచ్చుచున్నది. స్వర్ణపిష్టాదులయందుగూడ నిట్లే గ్రహింపవలయును. ఊర్ధ్వభాగమునందు జలము నిలుచునట్లును మధ్యభాగమునందు రసగంధకజ్జలి యుండునట్లును క్రిందిభాగమున పాకాగ్ని తగులునట్లును నొకయంత్రమును సిద్ధముచేసి యందు పాకముచేయవలయును. రంజనసంస్కారమునందు గంధకజారణమునకై వాలుకాయంత్రము ప్రసిద్ధమై యున్నది. స్వర్ణాదిధాతువులకు ద్రావణసంస్కారము సత్త్వపాతనము చేసి రససంస్కారప్రకారము గ్రాసవిధి నెఱింగి కజ్జలిచేసి నియమితగంధకముచే జీర్ణింపజేయుటచే నొక్కొక్క రసాయన మేర్పడుచున్నది. ఇట్లే స్వర్ణపుష్పరసాయనము పూర్ణచంద్రోదయము మకరధ్వజరసము మొదలగు ననేక రసరసాయనములు కల్పింపఁబడినవి. రసభస్మవిధులు కేవలము లవణక్షారసంసర్గమువలన సిద్ధ మగుచున్నవి. ఇందులకు ఊర్ధ్వపాతనయంత్రము ప్రసిద్ధమై యున్నది. ఇట్టి భస్మప్రక్రియలయందు గంధకసంపర్కము లేదు. భస్మవిధానములలో రసప్రకాశసుధాకర మను రసశాస్త్రమున యశోధరుఁ డను రసతంత్రవేత్త వర్ణచతుష్టయవిభాగముచేసి అందు రసకర్పూర, రసభస్మాదులు శ్వేతవర్ణభస్మములుగాను రససిందూరము రక్తవర్ణభస్మములుగాను పీతవర్ణభస్మములు కృష్ణవర్ణభస్మములు వర్ణించెను. ఇందులో రససిందూరప్రక్రియలు ప్రాయికముగా రసకోవిదులు గంధకభాగభేదముల ననుసరించి నామభేదములు జారణసంస్కారబలము ననుసరించి గుణప్రాబల్యమువర్ణించిరి. అందుసమసిందూరముకంటె ద్విపాదసిందూరము ద్విపాదముకంటె త్రిపాదసిందూరము, త్రిపాదముకంటె షడ్గుణసిందూరము బలోత్కర్షము గలిగియుండుటచే నొకదానికంటె నొకటి గుణాధిక్యతను పొందుచున్నవి.

ఇందు కృష్ణభస్మము - రసగంధకములు సమభాగములు కజ్జలి చేసి అయశ్శరావమునందు గాని మృచ్ఛరావమునందు గాని యుంచి దీపాగ్నిచే - గంధకము సమగ్రముగా లేచిపోయి రసభాగము మిగులువఱకు - పచనముచేసిన కృష్ణభస్మము మిగులుచున్నది. ఈ కృష్ణవర్ణ రసభస్మమును ఇట్లే షడ్గుణగంధకముచేత భస్మీకరింపఁజేయుటచే గుణాధిక్యతమబొంది యనేకరోగజాలములందును మాడుటకు సమర్థతను బొందుచున్నది. ఈభస్మ సేవవలనఁ గామవృద్ధి క్షయరోగనాశనము కుష్ఠాదిరోగనివారణము సిద్ధించును. 'రససంకేతకలిక' యను రసశాస్త్రమునందు

చాముండుఁడను రసతంత్రవేత్త రసమునకు రక్తపీతకృష్ణనీలము లని భస్మవిధానములు నాలుగుగా విభజించి రసగంధకకజ్జలీకరణము మాత్రమే వర్ణించి యనంతరపాకవిధానము చెప్పకయే కృష్ణభస్మ మని పేర్కొనెను. ఇందు శ్వేతవర్ణ భస్మమును వచింపనే లేదు. రసోత్కృష్టత నిరూపించుటకు గ్రాసవిధానము ననుసరించి ధాతుసమ్మేళనముచేసి బహిర్ధూమాంతర్ధూమపాకములకుం గావలసిన త్రైకాన్యలచే సుసంబోనర్చ యనంతరము మూలికా రసక్వాథాది ద్రవరూపములచే వర్ధింపచుటవలన గలిగిన వివిధౌషధములు వివిధరోగజాలమును నిర్మూలించుచున్నవి. అందు లోహరసాయనము స్వర్ణలోహరసాయనము మహావంగరంజీయము తామ్రలోహరసాయనము రసరాట్టు స్వయమగ్ని రసము మొదలగునవి ప్రసిద్ధములై యున్నవి.

కేవలరస సమ్మేళనమువలననే స్వయంపచితములగు స్వయమగ్నిరసము మొదలగునౌషధము లంతర్ధూమప్రధానములై దివ్యరసాయనములుగా నున్నవి. ఇందు గంధకమునకు సమగ్రజీర్ణభావము లేదు. వజ్రవైడూర్యాదినవరత్నములు క్షారరూపకమైన భస్మములుగా మార్చి రససమ్మేళనముచేసి గంధకముచే జీర్ణింపంజేసి రసచింతామణి నవరత్న చింతామణి త్రైలోక్య చింతామణి మొదలగు ననేకౌషధములను గల్పించిరి. కేవలభస్మములు రసగంధకకజ్జలీకరణము చేర్చి కషాయకల్కాదుల సమ్మేళనముచేసి వసంతకుసుమాకరరసము మొదలగు రసాయనౌషధముల వచించిరి. కొన్ని సమ్మేళనములయందు వంటఁజేసి తరువాత కల్కాదులఁజేర్చి కాంతవల్లభరసము లక్ష్మీవిలాసరసము మొదలగు నౌషధములను పేర్కొనిరి. ఎన్నికోట్ల యౌషధములు కల్పించినను రసగంధకములు ప్రధానద్రవ్యములుగా నున్నవి. ధాతువులయందు స్వర్ణ లోహ తామ్రములు ప్రధానముగా నున్నను రసగంధకసమ్మేళనము లేనిదే రసాయనముగాఁ బ్రయోగింపఁబడలేదు. అందువలన గుణోత్కర్షకొఱకు రసమే సర్వోత్కృష్టముగా నున్నది. రసమువలననే — అమరసుందరీగుటికకు [illegible] సంస్కృతి మగుచున్నవి. ప్రతి వంటయౌషధమునకు ప్రతికజ్జలియౌషధమునకు చివరన నామకరణమునందు రసశబ్దముగాని రసాయనశబ్దముగాని ప్రయోగింపబడుచుండును. పూర్వకాలమున రససంస్కారము నిమిత్తము ప్రత్యేకరసశాలలు నిర్మింపఁబడి యందు రసాయనపరికరము లన్నియు సిద్ధముచేయఁబడి రసోపరస ధాతూపధాతు సంగ్రహముల ననుసరించి వివిధయంత్రసహాయములచే ననేకవిధ రసరసాయనములం జేసి యనేకరోగములను నిర్మూలము గావించిరి.

రసస్య మనసశ్చైవ చంచలత్వం స్వభావతః
రసబంధో మనోబంధః కిన్న సిద్ధ్యతి భూతలే.

అనుటచే రసబంధమనోబంధము లిహపర సాధకములై యున్నవి. సంసారమును తరించుటకు ముక్తిసాధనములలో పాదరస మొకటి యని రససిద్ధాంతమై యున్నది. ఈ రసము నుపాసించుమతమునకు రసేశ్వరమత మని వ్యవహరింతురు. ఈ రసేశ్వరమత సిద్ధాంతములలో ముఖ్యముగా క్షణభంగురము దుర్బలము రోగభూయిష్ఠము నగు నీ మానవశరీరముల కేర్పడిన పరమాయువు మోక్షసంగ్రహమునకు చాలదనియు మోక్షార్థి జన్మ జన్మాంతరములను పొందకుండ-ఈ జన్మముననే ముక్తిని పొందుటకు అంతరాయములు గలుగకుండ - దీర్ఘకాలజీవనము శరీరపాటవము జరామరణరాహిత్యము సంపాదించుటకు రససిద్ధిని పొందవలయు ననియును రససిద్ధివలన ననేకవిధయోగబలములను బొందుట కవకాశము గల్గుననియు రసేశ్వరమతాచార్యులు వచించిరి. ధాతుమారణకర్మవిషయమై సిద్ధలక్ష్మీశ్వరతంత్రమునందు

" లోహానాంసరసం భస్మ సర్వోత్కృష్టం ప్రకల్పయేత్ "

అని వ్రాయుటచే గ్రాసవిధానము ననుసరించి రసధాతుసమ్మేళన మొనర్చి మారణోచితమూలికలచే వర్ధించి పుటప్రకారము నెఱింగి భస్మములను జేసిన సర్వోత్కృష్టము లగును. అంతర్ధూమముచేత పాకము చేయఁబడినయెడల స్వర్ణలోహములు గొప్పశక్తినిఁ బొందును. అందు షడ్గుణగంధకముచే పాకముచేయఁబడిన రసమువలన లోహదోషములు పూర్తిగా పోఁగొట్టబడును. రసమునకు దోషములు గలుగునని యిను నోరుపట్టు [illegible] భయపడి రసవైద్యము మంచిది కాదని మర్మభ్రమపడుచున్నారు. గరళములేని యౌషధమే లేదు. సంస్కారములవలన నిర్దుష్టమై [illegible] రసమే సేవ్యమై యున్నది. కాని నాగవంగాది దోషములు క్షారములు గాని గంధకహారితము గాని లోహగ్రాసము గాని పాచకమైన రసము గాని రోగకారణ మగుచున్నది. సర్వవ్యాధిహరణసిద్ధికొరకు శ్రీపూజ్యపాదులను రసాచార్యులు "సర్వవ్యాధిహరణరస" మను పేర నొకరసాయనమును వచించిరి. అందు ఇంగిలీకమునుండి తీయఁబడినరసము 1 భాగము, రసకర్పూరము 2 భాగములు, గంధకము 1 భాగము కజ్జలీకరించి కుప్పెకుటాంతమున నుంచి యంతర్ధూమవ్యాప్తికొఱకు నాలుకాయంత్రసహాయముచేత వండవలయునని విధింపఁబడినది. రసమునకు ప్రత్యేకముగా [illegible] లేకుండ [illegible] ము నాహరింపఁబడెను. గంధకము [illegible] శుద్ధముచేసికొని కజ్జలీకరింపవలయును. పాకముచేయునప్పుడు క్రమాగ్ని నుపయోగింపవలయును. కుప్పెకుటాంతమునకు గంధకధూమము పైకిపోవునట్లు (బహిర్ధూమ వ్యాప్తికొఱకు) [illegible] విడువకూడదు. దాని జాగ్రతగా 6, 6 చీరమన్నలిచ్చి గాఢముగా [illegible] నాలుకాయంత్రమున నుంచి వండవలయును. [illegible] చిన్నచిన్న [illegible] కట్టియుంచును. అందు [illegible] సంబంధి [illegible] పోవునట్లు జలమున కడిగి యెండించిన యౌషధము [illegible] ప్రకాశమానమై యుండును. ఇట్లుచేయఁబడిన ప్రక్రియవల్ల "సర్వవ్యాధిహరణరస" మను రసమహాప్రసిద్ధముగా సర్వరోగములు నిర్మూలన మొనర్చును. రసోపరసధాతుసమ్మేళనములలో సౌవీరము [illegible] వాడుకలో ప్రసిద్ధమై యున్నది.

దక్షిణదేశసాంప్రదాయానుసారముగా దీనిని వీర మను పేరుతో వాడుదురు. అగస్త్యతంత్రమునందు దీనివాడుక విస్తారముగా నున్నది. ఈ సౌవీరము ఫ్రాన్సుదేశీయులు అనేకరోగముల కనేకవిధములుగా వాడుకచేయుదురు. ఉపదంశరోగమునకు విశేషముగా వాడుదురు. 1295-1488 క్రీస్తుశకప్రాంతమున ఫ్రాన్సుదేశీయులు హిందూదేశమున సౌవీరముయొక్క వాడుకను గుఱించి యుపదేశించినట్లును 17-వ శతాబ్దమునుండి బాహాటముగా హిందువులు వాడుకొనుచున్నట్లును చరిత్రాంశమై యున్నది. హింగుళోత్థరసమునకు పండితకోపము కల దని లోకుల మతము. హింగుళోత్థరసముగా నున్నప్పు డుండిన మందవచ్చునే దాని యూర్ధ్వపాతనవిధిచే నింగిలీకరసమును సంగ్రహించు నప్పు డుండదు. కనుక హింగుళోత్థరసమును ధారాళముగా నౌషధముల నుపయోగింపదగును. రసతంత్రములయందు విలువుగా నసాధ్యము లగు శ్లీపద భగంధర లూతాపవంశాదిరోగములకు రసభస్మము ప్రధానచికిత్సగా రసాచార్యులెల్లరు నుదాహరించిరి. కనుక నాయుర్వేదవేత్తలు నాయుర్వేదాభిమానులు రసమాహాత్మ్యము సమగ్రముగా గ్రహించి రసోపరస సాధారణరస ధాతూపధాతుసమ్మేళనములు చేసి వివిధరసాయనములను వండి వివిధరోగముల కుపయోగించి రోగార్తులగు నెల్లజనులకు నారోగ్యాభివృద్ధి యగునట్లును చేయుదురు గాక.

The President of the Kilafat Conference Reading his address

ఖిలాఫతు మహాసభాధ్యక్షులు
యుపన్యాసమును చదువుచుండుట

Bhai Nirmala Thej Singh Sings Akalinational Song

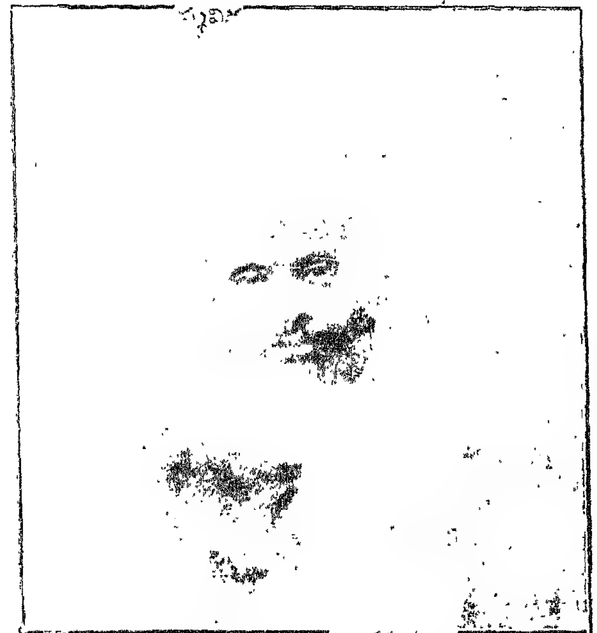
భాయి నిర్మలతేజసింగుగారు
అఖాలీ జాతీయగీతము పాడుట

The Jamiat-ul-ulma Pandits

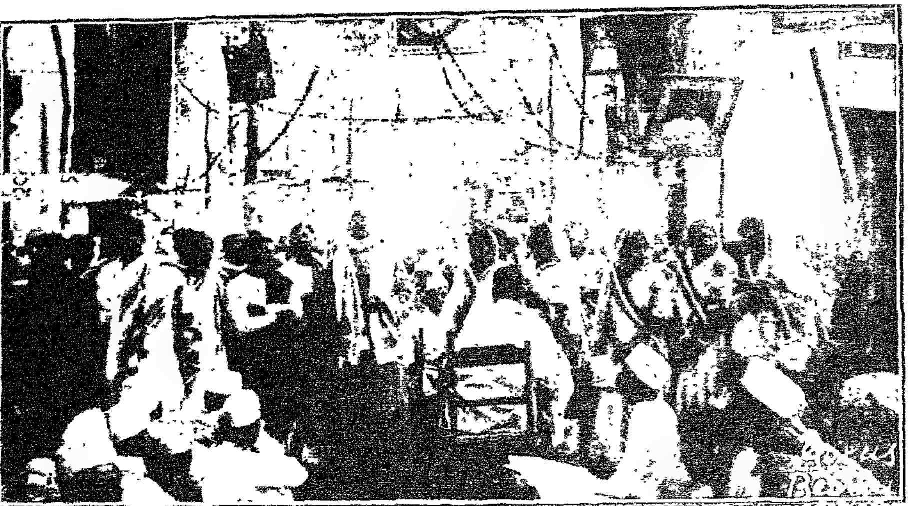
జెమయతులే ఉలేమా పండితులు

Sri B. Braj Kishore Prasad Chairman Rec. Committee

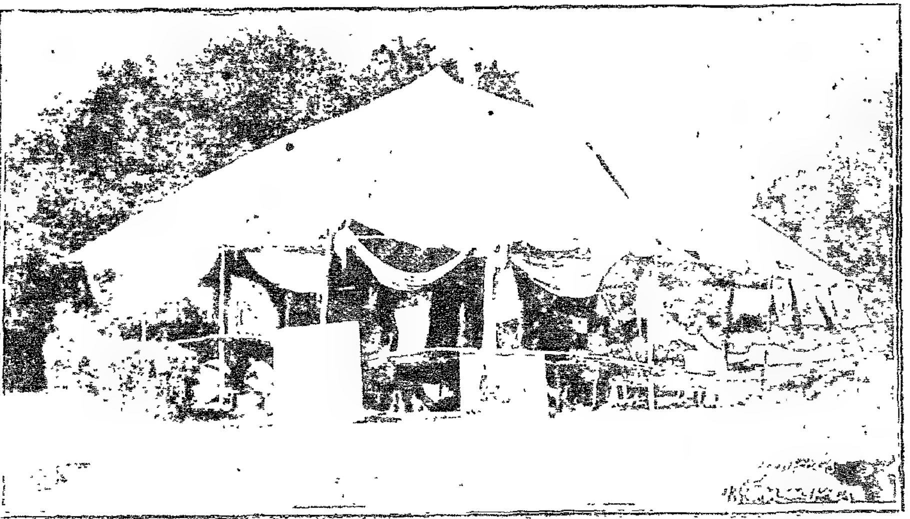
శ్రీయుత బి. వ్రజ కి[illegible]హద్ గారు
ఆహ్వాన సంఘా[illegible]లు

The Bengali Chorus

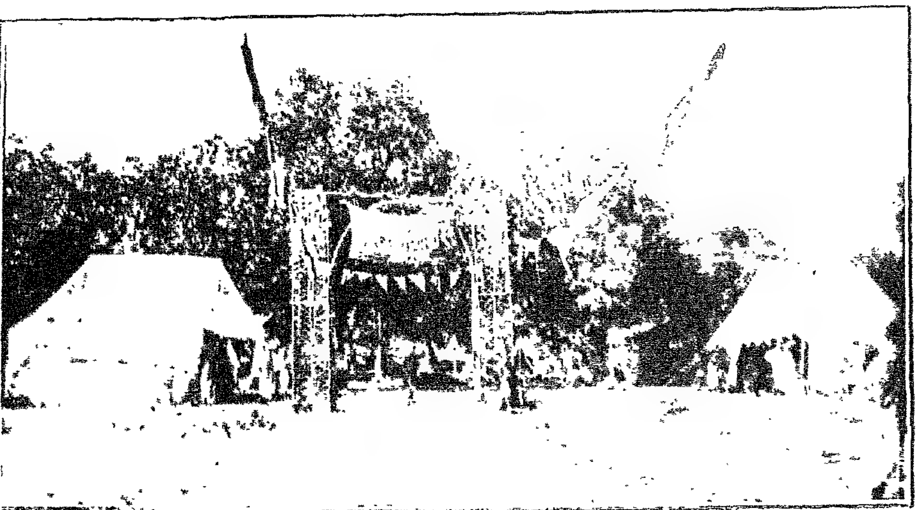
బెంగాలీ గీతము

Sir P. C. Ray's Dyeing Demonstration

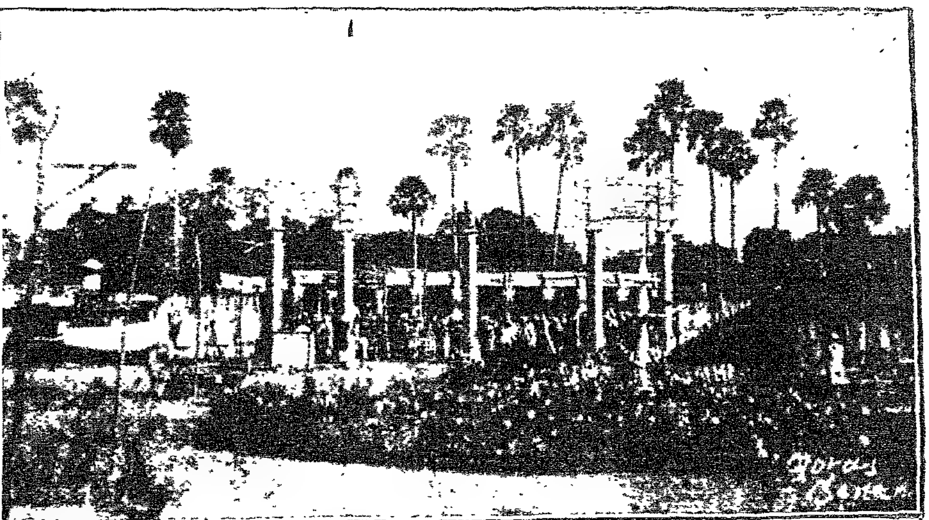
సర్. పి. సి. రే. దేశీయరంగుల ప్రదర్శనము

The Arya Samajists' Camp

ఆర్యసామాజకుల బస

Main Gate-way and Fountain

సింహద్వారము - కొళాయి

ద్వైతమతము

బంకుపల్లి మల్లయ్యశాస్త్రి గారు, కావ్యతీర్థులు

శ్లో॥ స్వతంత్ర మస్వతంత్రం చ ద్వివిధం తత్త్వ మిష్యతే । స్వతంత్రో భగవాన్విష్ణుః నిర్దోషో ఽశేషసద్గుణః

విష్ణువు ప్రపంచము అని రెండువస్తువులు. విష్ణువు స్వతంత్రుడు. ప్రపంచ మస్వతంత్రము. విష్ణువే ఆత్మ యని యుపనిషత్తులలో జెప్పుపదార్థము. అయితే స్వజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేద శూన్య మాత్మయని శ్రుతులు జెప్పుచున్నవి కదా. వానిగతి యేమి? భేదము చెప్పు "సత్యంభిదా సత్యంభిదా" అను శ్రుతుల కేమిగతి? మనకు గనబడు భేదమును అసత్యమని చెప్పి భేద శ్రుతులకు గౌరవార్థము కల్పించుటకంటె భేదమును అంగీకరించి అభేద శ్రుతులకు గౌరవార్థము కల్పించుట న్యాయ్యమా? మీరే యోచింపుడు. భేదమును జెప్పు శ్రుతులసంఖ్య యధికము. ప్రత్యక్షముగా నీలపీతాదిభేదము గోచరించు చున్నది. అయితే - "యథా సోమ్యైకేన మృత్పిండేన" ఇత్యాది శ్రుతిలో ఏకవిజ్ఞానమువల్ల సర్వవిజ్ఞానము చెప్పి నామరూప ప్రపంచమునకు మిథ్యాత్వము చెప్పుట నెట్లు సంగత మగును? అనినచో, ఇట్లు.—

ప్రధానపురుష జ్ఞానమువల్ల గ్రామమంతయు తెలియునని లోకములో వాడుక యెట్లో అట్లే. మీరు చెప్పినట్లే అయితే సత్తాజ్ఞానమువల్ల మిథ్యాజ్ఞానము పుట్టునని చెప్పవలసివచ్చును. అది అసందర్భము. మా పక్షమునం గార్యకారణ భావమున - కారణ మయిన తండ్రి తెలిసినంతట గార్యమైన కొడుకు తెలియునట్లు సమాధానము. మీరాదిశ్రుతిలో "ఏకమృత్పిండ" శబ్దములు రెండు మీమతమున వ్యర్థములు. మృదాజ్ఞాతయా అంటే చాలును. అట్లయితే మృత్తికేత్యేవ సత్యం అని కార్యరూప ప్రంచము మిథ్య యని యర్థము నెట్లు మీమతమున సమర్థింతురు? ఇట్లు:—

వాచారంభణం వికారో యస్యతత్ అవికృతం నిత్యం నామధేయం మృత్తికేత్యాదివచనం సత్యం-అని తత్త్వార్థమే చెప్పునుగాన. లేకుంటే"నామధేయమేవ"అను రెండుశబ్దములును వ్యర్థములు. మఱియు.—ప్రపంచము మిథ్యయనునపుడు మిథ్యాత్వము తథ్యమా? అతథ్యమా? మొదటిపక్షమున సత్యాద్వైతభంగము. రెండవపక్షమున ప్రపంచముసత్యము కావలసివచ్చును. అద్వైతులపూర్వ పక్ష మింకొకటి:—మీరు ధర్మి ప్రతియోగిఘటితముగా భేదమును అంగీకరింతురా? లేకుండనా? రెండవపక్షమున ధర్మిప్రతియోగి ప్రతిపత్తి లేని దీభేదమేయుండదుగదా? మొదటిపక్షమున వికల్పము. ప్రతియోగి జ్ఞానముండు పిమ్మట భేదజ్ఞానమా? రెండును నొకేకాలముననా? ఇందు మొదటిపక్షమున బుద్ధివిరమించి వ్యాపారము చేయదు- గావున ప్రతియోగిజ్ఞానము ముందువీలు లేదు.

అన్యోన్యాశ్రయదోషమున్న. రెండవపక్షమున కార్యకారణములొక్క కాలమందు గలవు. అన్వయవ్యతిరేకములవల్ల ప్రతియోగిజ్ఞాన భేదజ్ఞానములకు గార్యకారణభావ మంగీకరింపక తప్పదు. కనుక భేదము ప్రత్యక్షమనుట సుకరము కాదు; అని ఇందుకు ద్వైతుల సమాధానము. ఈ మీ గందరగోళము వస్తుస్వరూపభేదవాది మీదనా? ధర్మి స్వరూపవాదిమీదనా? నేను ధర్మి స్వరూపభేదవాదిని గావున నామీద నీదోషము లెంతమాత్రము పనికిరావు. ప్రతియోగిసాపేక్షము కాని భేద మెక్కడ నుండ దందురా? కాదు కాదు. సర్వతో విలక్షణముగా వస్తుస్వరూపము దెలిసినపిమ్మట ప్రతియోగ్యపేక్ష వ్యవహారమున కావశ్యకము. పరిమాణఘటిత వస్తుస్వరూపజ్ఞానము మొదట- తరువాత ప్రతియోగి సాపేక్షదీర్ఘ హ్రస్వజ్ఞానము.

నీరక్షీరములచోటవలె భేద ప్రతిభాసకూడం గలుగ రాదా అందురేమో? అట్లుకాదు అభేదజ్ఞానము.

అతిదూరా త్సామీప్యాత్
ఇంద్రియఘాతా న్మనోఽనవస్థానాత్
సౌక్ష్మ్యా దవ్యవధానాత్
అభిభవా త్సమానాభిహారాచ్చ

భేదమును అభేదమును గ్రహింపజేయు స్థలములను నాటికారణములను క్రమముగా జూడుడు. ఈ శ్లోక

మున పర్వతము దూరమున నున్నగా గనుపించును. ఇం ద్రియఘాతమువల్ల విద్యుదాదులు మనస్సు స్థిరముగా నుండకపోవుటవల్ల వెలుగులో నున్న వస్తువుకూడ గనం బడదు. కన్ను చీకటి క్రమ్మినట్లు తోచును. చిన్నదగుటచే పరమాణువులు భిన్నములుగా గోచరింపవు.

గోడ వెనుకనున్న వస్తువువ్యవధానమువల్లను-పగలు నక్షత్రములు దృష్టి తిరస్కారమువల్లను- నీరుక్షీరములు సమానాభిహారమువల్లను- భేదఘటితములుగా గానరావు. ఇక్కడకు ప్రత్యక్షప్రమాణసిద్ధమే భేదమని సాధించి యుపమాన ప్రమాణముచేతనుగూడ సాధించుచున్నాడు.

పరమేశ్వరుడు జీవునికంటె భిన్నుడు. జీవునకు సేవ్యుడు. గనుక భృత్యుడు ప్రభువవలె లోకములో దనకు సుఖముగానలెను దుఃఖము వద్దు అనువాడు అనర్థము పొందును. తాను హీనుడనని యెరిగి గుణోత్కర్షము గొనియాడువానికి బరుపివల్ల దప్పక సుఖము గోరక సిద్ధించును.

"ఘాతయన్తి చ రాజానో
రాజాఽహమితి వాదినం"
దద్వ ల్పికల మిష్టంచ
స్వగుణోత్కర్ష వాదినాం.

నేనే రాజునను వానిని రాజు దండించును. గుణోత్కర్షను గొనియాడుచు దాను దక్కువవాడను అని సేవించువానిని సుఖింపజేయును సేవ త్రివిధము. అంకనము నామకరణము భజనము అని మూడు. మొదటి రెండును స్పష్టములు. మూడవదగు భజనము పదివిధములు:—

వాక్కుతో 1 సత్యము 2 హితము 3 ప్రియము పల్కుట స్వాధ్యాయము చెప్పుట. శరీరముతో 1 దాన ము 2 పరిత్రాణము 3 పరిరక్షణమును. మనసుతో 1 దయ 2 స్పృహ 3 శ్రద్ధకలిగియుండుట.

ద్వైతసాధకస్తుతి

"సత్యమేవ తమనువిశ్వే మదన్తి
రాతిం దేవస్య గృణతో మఘోనః
సత్యాసో........సత్య ఆత్మా
సత్యో జీవః- సత్యం భిదా సత్యం భిదా
మయివారుణో... వారుణో
మయి వారుణ్యః."

అని. అయితే—

బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవ భవతి

అను శ్రుతి యెట్లు సమర్థించు ననగా నిట్లు:—

బ్రాహ్మణుని సేవించిన శూద్రుడు బ్రాహ్మణు డగును అన్నట్లు స్మృతిని.

ప్రపంచోయది విద్యేత
నివర్తేత న సంశయః
మాయామాత్ర మిదం ద్వైతం
అద్వైతం పరమార్థతః

ప్రపంచము మాయామాత్రము. అద్వైతమే పరమార్థము. అంటె సమాధానము. శ్లోకార్థ మట్లుకాదు ఇట్లు పరమార్థాపేక్షచే అంతటికి ముఖ్యమైన విష్ణుతత్త్వము సములని అధికులని ప్రపంచము వానిని జూడదు అని తాత్పర్యము.

పరమేశ్వరజ్ఞానవిషయమయినది కనుక ద్వైతము భ్రాంతికల్పితము కాదు. పరమేశ్వరుడు సర్వజ్ఞుడని శ్రుతులలో జెప్పియున్నది. కనుక ప్రపంచ మయిదువిధములైనది 1 జీవేశ్వరభేదము 2 జడేశ్వరభేదము. 3 జీవాన్యోన్యభేదము. 4. జడజీవభేదము 5 జడాన్యోన్యభేదములని

ద్వైతం న విద్యత ఇతి తస్మాదజ్ఞానినాం మతం

ద్వైతము లేదు అని చెప్పునది యజ్ఞానులమతము. భగవద్గీతలలో—

ద్వావిమౌ పురుషౌ లోకే క్షరశ్చాక్షర ఏవచ.

అను మొదలుగు మూడు శ్లోకము లీయర్థముగా ప్రతిపాదించుచున్నవి. మోక్షము విష్ణుసాలోక్యసామీప్యాదులు. నిత్యములు. తక్కుంగల ధర్మార్థకామము లనిత్యములు. అనుష్ఠము భగవదాధీనము. అని చెప్పి "సఆత్మా తత్త్వమసి" వాక్యమునుగూడ అతీత్వమసి. అని పదచ్ఛేదముచే యొక సమన్వయమును

అదితో యూపయిత్వటీ సాదృశ్యాత్ ప్రాహ సాస్తుతిః

అని ఈ యూపస్తంభము సూర్యుడు అను స్తుతిలో సూర్యకాన్తివంటి కాన్తి కలది యని యెట్లు తాత్పర్యమో అట్లే నీవు వాడయితివి. అనగా అట్టి గుణములుగలిగి లోకపూజ్యుడ వగుదువు. అనియే యర్థము. అని పూర్ణప్రజ్ఞుల వారి మతము.

ప్రథమస్తు హనుమాన్ స్యాత్
ద్వితీయో భీమఏవచ
పూర్ణప్రజ్ఞస్తృతీయ స్స్యాత్
భగవత్కార్యసాధకః.

భగవంతునికార్యమును సాధించువారిలో మొదటివాడు హనుమంతుడు. రెండవవాడు భీముడు. మూడవవాడు పూర్ణప్రజ్ఞుడు. పూర్ణప్రజ్ఞుడనునది మధ్వాచార్యులవారికి నామాన్తరము.

శ్రీ సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు

ఋయ్యుణ్ణి వేంకట వీర రాఘవాచార్యులు గారు

స్వభాషాపరిజ్ఞాన మందఱకు నత్యంతావశ్యకము. అందుల కాయా భాషాగ్రంథము లామూలాగ్రముగఁ బఠింపవలయును. అట్లు చదువునపుడు శబ్దార్థపరిజ్ఞానమునకు నిఘంటువులు ముఖ్యసాధనంబులు. ఆనిఘంటువులు రెండు విధములు. పద్యరూపములు, అకారాదికోశరూపములు. ఆంధ్రగీర్వాణభాషలయందుఁ బద్యరూప నిఘంటువులు నాంగ్లేయాదిభాషలయం దకారాదికోశములు నున్నవి. పద్యరూపకోశములు బాలురు చిన్నతనములో సంతచెప్పుకొని, శబ్దార్థజ్ఞానవిశారదు లగుటకు మిగుల నుపయోగించును. ఈ మహోపకార మాంగ్లభాషాభ్యాసకులకు లేదు.

అమరము, అమరపదపారిజాతము, నానార్థరత్నమాల, మేదిని, విశ్వప్రకాశిక, త్రికాండశేషము, వైజయంతీనిఘంటువు, ధనంజయనిఘంటువు మొదలగునవి సాంస్కృతిక శ్లోకమయ కోశములు. ఆంధ్రభాషార్ణవము, ఆంధ్రపదాకరము, ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు మొదలగునవి యాంధ్రపద్య నిఘంటువులు. ఈ పద్యనిఘంటువుల సమయమునకు స్ఫురించునటులు చక్కఁగా నేర్చుకొనినచో భాష వశ మగును. అందుచేతనే, "అమరము నెమరకు వచ్చినచోఁ, గావ్యము లెందుకు కాల్పనా" యను లోకోక్తి కలిగినది.

ఆంగ్లేయ నిఘంటువులవంటి యాంధ్రాకారాది నిఘంటువులకు శ్రీ పరవస్తు చిన్నయసూరిగారు మార్గదర్శకులు. తన్మార్గప్రథమపథికులు శబ్దరత్నాకరకారు లగు శ్రీమాన్ బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులవారు. పిమ్మట శబ్దార్థచంద్రిక యను నకారాది మిశ్రాంధ్రనిఘంటువు, పురుషోత్తమకవీయ మను తెలుఁగునిఘంటువు, ఆంధ్రపదపారిజాతము, లక్ష్మీనారాయణీయము మొదలగు నచ్చాంధ్రనిఘంటువులు బయలుదేఱినవి. ఈ యకారాదినిఘంటువులు మూడు విధములు.

(1) శబ్దార్థములఁ బ్రయోగసహితముగఁ జూపు నిఘంటువులు - ఉదా. శబ్దరత్నాకరము; ఆంధ్రపదపారిజాతము.

(2) అర్థము, పర్యాయపదములఁ జూపునిఘంటువులు:—ఉదా. లక్ష్మీనారాయణీయము.

(3) కేవల శబ్దార్థముల నొసఁగు నిఘంటువులు:—ఉదా. శబ్దార్థచంద్రిక.

ఇపుడు శ్రీ పీఠికాపుర మహారాజావారొక విపులాంధ్రనిఘంటువును రచియింపించుచుండిరి. విద్వాంసులు దానికి శ్రీసూర్యరాయాంధ్రనిఘంటు వని పేరిడిరి. తత్సంపాదకులు శ్రీ జయంతి రామయ్యపంతులుగారు. ఆంధ్రగీర్వాణమహావిద్వాంసు లగు బ్రహ్మశ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు, కీర్తిశేషు లగు తంజనగరం తేవప్పెరుమాళ్లయ్యగారు, శ్రీ వఝల చిన సీతారామస్వామిశాస్త్రిగారు శ్రీ మేడేపల్లి వేంకటరమణాచార్యులుగారు శ్రీ దంతుర్తి సుబ్బరాయశాస్త్రిగారు, శ్రీ శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రిగారు శ్రీ అల్లంరాజు రంగశాయి కవిగారు (శతావధానులు), శ్రీ అల్లంరాజు సోమకవిగారు మొదలగువారీనిఘంటువును వ్రాసి భాషాసేవచేసినారు. వ్రాతపని ముగిసినది. ఇపు డర్థనిర్ణయము జరుగుచున్నది. అర్థనిర్ణయప్రారంభములో, నాంధ్రగీర్వాణ మహావిద్వాంసులును, ఆంధ్ర శంకరభాష్య శుక్రనీతిసారాద్యనేకగ్రంథకర్తలు, సద్గురుశిరోమణులు నగు బ్రహ్మశ్రీ పురాణపండ మల్లయ్యశాస్త్రులవారు, శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస చరిత్రము, గౌరాంగస్వామి చరిత్రము మొదలగు పావనగ్రంథకర్తలును, రామభక్తశిరోమణియు, మద్గురువర్యులు నగు బ్రహ్మశ్రీ కూచి నరసింహం పంతులు గారు (బి. ఏ.,) శ్రీ శ్రీపాద లక్ష్మీపతిశాస్త్రిగారు, (మద్గురువులు) శ్రీ అల్లంరాజు సోమకవి గారును బని చేసిరి. జ్ఞానవయోవృద్ధు లగు శ్రీ మల్లయశాస్త్రిగారు కొంతకాలమునకు విశ్రాంతి తీసికొనిరి. వారి స్థానములో, వైయాకరణులును, మహావిద్వాంసులును, మద్గురు శిఖామణులు నగు బ్రహ్మశ్రీ పేరి పేరయ్యశాస్త్రులవారు పనిచేయుచున్నారు. వీ రందఱును వృద్ధులు. చిన్నవారమగు మేమే వారి భాషాసేవాఫల మనుభవింతుము. "Planting trees for others" (ఇతరుల కొఱకుఁ జెట్లు నాటుము)అను లోకోక్తి విని మే భాషాసేవచేసి వా రందఱు ధన్యులైరి. ఇఁక నొక విజ్ఞాపనము.

"నీచాదపి మహద్గ్రాహ్యం, బాలా దపి సుభాషితమ్."

పూర్వోక్తనిఘంటురాజవిషయమై విద్వాంసుల యభిప్రాయములఁ గైకొనిరి. నేను పండితుఁడఁ గాను. కవినిగాను. ఐనను దన్నిఘంటువిషయమున నాయనవిచేయు దానిలో నేమైన నొప్పు లున్న గ్రహించి, నన్ను ధన్యుం జేయ నంతర్వాణులకొఱకుఁ గేల్మోడ్చుచున్నాఁడను.

1. ప్రతిపదమునకు, (సంస్కృతమైనను, దెలుఁగైననుఁ) బ్రయోగము (ప్రమాణము) వ్రాయవలయును.

2. ప్రతిపదమునకు నిర్వచనము లేక వివరణము (Definition) వ్రాయవలెను.

3. సంస్కృత (ప్రకృతి) శబ్దముల కచటనే తద్భవముల వ్రాయవలెను. తద్భవము (వికృతి) లేని సంస్కృతపదమునకుఁ దెలుఁగుమాట వ్రాయవలెను.

4. అట్లు, తెనుఁగుమాటకుఁ బ్రకృతి యచటనే వ్రాయవలెను. ప్రకృతి లేని దేశ్యములు మొదలగు పదములకు సంస్కృతపదములు వ్రాయవలె. కవ్వడికిఁ బ్రకృతి లేదు కనుక, సవ్యసాచి యను సామర్థ్యమునే యొసఁగు సంస్కృతపదమును వ్రాయనగు.

5. ఏకాక్షరపదములు విడువరాదు.

6. ప్రతిశబ్దమునకు సాంధ్రగీర్వాణపర్యాయపదములు వ్రాయవలెను. అట్లు సంస్కృతపదమునకుఁ బర్యాయపదములు వ్రాయుచో సంస్కృతపర్యాయపదములనే యకారాదిగ వ్రాసి, చివర నాంధ్రపర్యాయ పదములకు, చూ. అను సంజ్ఞ వేసి యవి యేపదముక్రింద నున్నవో యా పదము వ్రాయవలెను.—

ఉదా. (a) గజము:—ఏనుఁగు (పర్యాయపదములు. సంస్కృతము చూ. అనేకపము—తెలుఁగు ఎక్కుడుమెకము)

(b) అనేకపము:—ఏనుఁగు (పర్యా. సం (1) ఇభము. (2) కరి. (3) గజము. (4) దంతి (5) దంతావళము. (6) నాగి. (7) ద్విపము. (8) ద్విరదము. (9) నాగము. (10) పద్మి. (11) మాతంగము. (12) వారణము. (13) స్తంబేరము. (14) హస్తి. తెనుఁగు చూ. ఎక్కుడుమెకము)

(c) ఎక్కుడుమెకము=ఏనుఁగు. (పర్యా సం. చూ. అనేకపము. తెలుఁగు (1) ఏనుఁగు (2) చేమెకము (3) చేట చెవులమెకము. (4) పలుగొమ్ములమెకము (5) బలుహజ్జ మెకము.)

(a) లో నవ్యుదిగ్గజములఁ బద్యాభ్యాసనామములు వ్రాయవలె.

(b, c) లలోఁ బర్యాయపదము లన్నియు వ్రాయలేదు. ఉదాహరణమునకై కొన్ని చూపినాను.

7. ప్రతి సంస్కృతపదమునకు, సాధ్యమైనంతవఱకుఁ దెలుఁగు పదములకు వ్యుత్పత్తి ధాతువు వ్రాయవలెను.

ఉదా. ఖగము:—[వ్యు. ఆకాశమునఁ బోవునది- ధాతువు, గం గచ్ఛ=(To go) వెళ్లుట.]=పక్షి

నలువ=[వ్యు. నాలుగు + వా] బ్రహ్మ, చతుర్ముఖుఁడు.

8. రూపాంతరము లున్నచో నకారాదిగ వ్రాయవలె. రూపాంతరము లత్యంతావశ్యకములు.

ఉ. నీవృతము — నీవృత్కు
ఘృతస్పృక్కు — ఘృతస్పృశుఁడు
దృక్కు — దృశ
అంగిరుఁడు — అంగిరసుఁడు
ఒకరితె — ఒకర్తె ఒకత్తె.

9. అల్పార్థములు (Diminutives) వ్రాయవలె.

ఉదా. i స్వము — స్వకము
ii బాలుఁడు — బాలకుఁడు
iii పెలఁత — పెలఁతుక
iii పొలఁతి — పొలఁతుక

10. అవసర మగుచో స్త్రీలింగములకుఁ బుల్లింగరూపములును, బుల్లింగములకు స్త్రీలింగరూపములును జూపవలెను.

ఉదా. విద్వాంసుఁడు — విదుషి (స్త్రీ)
భ్రాత — స్వస
వృషభము — ధేనువు
జామాత — స్నుష
అశ్వము — బడబ
సోమయాజి — సోమపీథిని
శ్రేఁడు — శ్రేత

11. కొన్నిచోట్ల బహువచనరూపములు చూపవలెను.

ఉ. వ్రాయి — బ. వ. వ్రాలు.

వెండి, పైఁడి, కేలు, మున్ను, నిన్న, రేపు మొదలగునవి నిత్యైకవచనము లనియు,

పరులు, ఇకోలు, వడ్లు, పెసలు మొదలగునవి నిత్యబహువచనము లనియుఁ దెలుపవలెను.

12. అలంకారము లాగూచోట్ల నిర్వచించుచు (Define) వండి మొదలగువారి ప్రమాణముల నిచ్చి, యుదాహరింపవలెను.

ఉ. అర్థాంతరన్యాసము:—సామాన్యార్థిం విశేషవిధిచేఁ గాని విశేషార్థిని సామాన్యార్థిచేఁ గాని స్థిరపఱుచు నొక యర్థాలంకారము.

ఉ. "కామార్తాహి ప్రకృతికృపణా శ్చేతనా చేతనేషు" (మేఘదూత)

"కలంచునే సరసులమాయలే ధీరచిత్తంబులన్"—(మను. వ.)

13. సంధు లాగూచోట్ల నిర్వచించి యుదాహరింపవలెను.

ఉ. సవర్ణదీర్ఘసంధి:—సంస్కృత సంధి. హ్రస్వదీర్ఘంబు లగు 'అ, ఇ, ఉ, ఋ' లకు సవర్ణంబులు పరంబగుచో నా రెంటి కొక దీర్ఘ మాదేశ మగు. "అకస్సవర్ణే దీర్ఘః"

ఉదా. రామ + అనుజుఁడు=రామానుజుఁడు.
ముని + ఇంద్రుఁడు=మునీంద్రుఁడు.
వృథు + ఊరువు=వృథూరువు.
పితృ + ఋణము=పితౄణము.

14. శబ్దవ్యుత్పత్తులు.—సమాసములు. 3 విధములు. (General)

(1) సాంస్కృతికము - ఉ. తటాకోదకము.
(2) మిశ్రకము ఉ. చెఱువునుదకము.
(3) ఆచ్ఛికము ఉ. చెఱువునీరు.

(1) తత్పురుషసమాసము—8 (4) బహువ్రీహిసమాసము—7
(2) కర్మధారయసమాసము—7 (5) అవ్యయీభావసమాసము—2
(3) ద్విగుసమాసము—2 (6) ద్వంద్వసమాసము—4

ఆయాసమాసములక్రిందవానినిర్వచింపుమనుదాహరణమలీయదగు.

15. తద్ధితము లనేకవిధములు. అవి 30 కంటె నధికముగా నున్నవి. ఆయాచోటుల వాని నిర్వచింపుచు నుదాహరింపవలెను.

ఉ. సంస్కృతార్థకము—దధ్ని సంస్కృతం దాధికమ్
సమూహార్థకము—శౌకము=శుకసమూహము.
అధ్యేతృవేదితృర్థకము — వైయాకరణి = వ్యాకరణ శాస్త్రజ్ఞుడు.

వ్యాకరణము—అ. తద్ధి. వైయాకరణి.

సుస్నానము—పృచ్ఛత్యర్థకత. సౌస్నాతికుడు= సుస్నానమా యని యడుగువాడు.

సుఖశయనము—పృ. త. సౌఖశాయనికుడు=సుఖశయనమా యని యడుగువాడు.

సరస్వతి—సంబంధార్థకత. సారస్వతము (Litera'ure)

16. దేశీయములు (Idioms):—దేశీయములు వ్రాసి వాని చమత్కారములం దెలిపి ప్రయోగము చూపవలెను.

ఉ. (i) శిలాక్షరము;—(శిలలయందు చెక్కబడిన యక్షరము లెట్లు శిథిలముగాక యుండునట్లు ఎన్నటికి మార్పుచెందక శాశ్వతముగా నుండునది) స్థిరమైనది.

ఉ. "పలుకు శిలాక్షరంబు నవప్రాలసమూపము లానిరూపముల్"
(రామాభ్యుదయము.)

కి(కి)కి(క్కి)శిలాక్షరము (X) నీటివ్రాలు.
"నీటి వ్రాసినవ్రాలునై"—కాళహస్తిమాహాత్మ్యము (తృ.ఆ.)

(ii) ముంగొంగుపసిడి:—సులభముగా నభీష్టమును దీర్చునది.
ఉ. "పరమాంగనాప్రీతత్వరుడైనవానికి
ముంగొంగుపసిడి శ్రీరంగశాయి"—(కవికర్ణరసాయనము)

(iii) పుక్కిటిపురాణము:—వ్యర్థపుబలుకులు
ఉ. "కన్నతె యిది పుక్కిటిపురాణమై తోచె జవిరా"
(రామాభ్యుదయము)

(iv) ఉట్టికట్టుకొని యూగులాడుట:—(శిలవేసికొనియుండుట) ఎంతకాలమునకు జావకయుండుట.
ఉ. "ని శ్చలత ... లేద వుట్టిగట్టుకొని దుస్సాధ్యంబు సుమ్మీ"
(పాండురంగమాహాత్మ్యము.)

(v) తేనెపూసినకత్తి:—పైకి నెమ్మదిగా గన్పించుచు లోన క్రౌర్యము గలవాడు.
ఉ. "తేనె ... పూసినకత్తి ధాత్రీసురుండు"—(పాం. మా)

ఇట్లు చూ. "... ముఖవ్యాఘ్రము"
పయో... విషకుంభము.
దురు... రేకరము= "కప్పురపుటుండు బొమ్మ..."

(vi) గగనకుసుమము, నభఃకుసుమము } :— లేనిది, దుర్లభము.
ఉ. "పగలనుశబ్దమాత్రము నభఃకుసుమంబు నిజంబు కాన్"
—కళాపూర్ణోదయము.

ఇట్లు చూ. శశవిషాణము=కుందేటికొమ్ము
వంధ్యాపుత్త్రుడు
మృగతృష్ణికాజలము

(vii) గజస్నానము=నిరుపయోగము
ఇట్లు (చూడు) అరణ్యరోదనము.
అడవిని గాచినవెన్నెలం
బూడిదలో హోమము చేయుట

ఉ.శ్లో. ఆమ్నాయాభ్యసనా న్యరణ్యరుదితం వేదవ్రతాన్యన్వహమ్
మేదశ్ఛేదఫలాని పూర్తవిధయః సర్వేహుతం భస్మని
తీర్థానా మవగాహనానిచ గజస్నానం, వినా యత్పద
ద్వంద్వాంభోరుహ సంస్మృతీ ర్విజయతే దేవ స్సనారాయణః"
—(ముకుందమాల)

17. లోకోక్తులు:—"Proverbs are the daughters of daily life"—Dutch proverb)
="(లోకోక్తులు లోకానుభవసంజనితములు) సామెతలు తప్పక వ్రాయవలయును. ఈ క్రింది విధమున శబ్దములకు సామెతలు ప్రమాణముగ జూపవలెను.

ఉ. సిద్దె=బుంగవలె దోలుతో గుట్టినపాత్రము.
[ప్రయోగము] "చెప్పుకొంటుకు తే సిద్దె కొలకనా"—లోకోక్తి
(కొలకనా=కొలుకవలయునా) ఇందు మంచినీతి యున్నది.

(ii) ముగ్గురిని గూర్చెను ముండదయ్యము.
ఉ."ముగ్గురుంగూర్చెనె ముండదయ్య"మని-(రామాభ్యుదయము)

(iii) బట్టతలకు మోకాళ్లకు ముడిపెట్టుట=దుస్సాధ్యము.
ఉ. "ఏగతిని బట్టతలలు మో
కాళ్లు ముళ్లుపెట్టగలదో కాని"—కళాపూర్ణోదయము.

(iv) ఎంగిలిచేయి కాకికి విదల్పనివాడు=లుబ్ధాగ్రేసరచక్రవర్తి
ఉ. "కసరి యెంగిలిచేతఁ గాకి నేయనివాఁడు
న్నదా సతతా న ప్రశస్తుఁ డయ్యె"— (పాండు. మా)

(v) ఆత్మవత్సర్వభూతాని=Do to others as you would be done by) "ఆత్మవత్సర్వభూతాని యనెడు పలుకు"—(కుచే.)

(vi) సహసావిదధీతనక్రియాం=Haste makes waste
"శ్లో॥ సహసావిదధీతనక్రియా
మవివేకః పరమాపదాంపదం ॥—భారవి.

18. న్యాయములు:—

(i) ఉ. తృణజలూకన్యాయము=ముందటిపట్టు దొరకినగాని వెనకటిపట్టును-జలగవలె వదలకుండుట.

(ii) చంద్రచంద్రికాన్యాయము=చంద్రుని విడచి వెన్నెలయుండదు.

19.(i)ఉపస్కారపదములు:— వేళపాళ. ఈడుజోడు. కలసిమెలసి.

(ii) సంఖ్యావాచకములు.

(a) చిరజీవు లేడుగురు

"అశ్వత్థామా బలిర్వ్యాసః హనూమాంశ్చ విభీషణః
కృపః పరశురామశ్చ సప్తైతే చిరంజీవినః"

(b) కావ్యపంచకము:—
రఘువంశము కుమారసంభవము మేఘదూత
మాఘుడు భారవి.

(iii) కవిసమయములు=(Poetic connentions) ప్రాచీనకవు
లేర్పరచిన సంకేతములు.

(a) కీర్తి తెలుపు. అపకీర్తి నలుపు.

(b) బుద్ధి—బృహస్పతి

(c) విద్య—పుండ్రావత్సల్లి

20. గ్రంథస్థములై యనైఘంటికము లగు పదముల వ్రాయవలెను.

(i) అది (సం)—తద్భ. బః=గొబ్బి

ఇట్లేప్పకవియములో నున్నది. ఈబదిశబ్ద మిదివఱ కున్నయే
నిఘంటువులోను లేదు.

(ii) ముక్కంటిబీ=(1) ఈశ్వరుడు (నైఘంటికము)
కొబ్బరికాయ (అనై)

ఉ. "ముక్కంటిపండుల మెక్కెడితండేడు."
—(ఆం. సా. సంగ్రహము)

21. కొన్ని పదముల యర్థములు గ్రంథస్థములుగాక, నైఘంటిక ము
లుగాక యున్నవి. అట్టివానిని వ్రాయవలె.

(i) అబ=(1) కంటిపాప (నైఘంటికము)
(2) పేరాశ, దురాశ (అనైఘంటికము.)
"అబజే మామిడిపళ్లు వేయించుకొని—అవేసినాడు."

(ii) తోటకెద్దు—(వ్యంగ్యము.)

(iii) కుచేలము=(1) కుచ్చితమైనచేలము. చింపుగుడ్డ

ఉ. కుచేలుడు (వ్యు. కుచ్చితం చెలం యస్యసః=
చింగిపోయినబట్ట యెవరికో వాడు) (అనైఘంటికపదము)

(2) (కు=భూమికి + చేలము=వస్త్రము) సముద్రము.
(అనైఘంటికము)

ఉ. శ్లో. కాచాయనీచం కమనీయవాచా।
మోచాఫలస్వాదుముచాయాచే।
దయాకుచేలే ధనదత్కుచేలే।
స్థితే కుచేలే శ్రితనూకుచేలే॥
—(వేదాంతదేశికకవితల్లజుడు)

దయాకుచేలే ... [illegible]

(iv) నాగదగ—[illegible] :— అనైఘంటికము)—అభిరుచ్యుడు.
నా=[illegible]
నా=[illegible]
నా=[illegible]
నా=[illegible]
నాగదగకు=అభినయ్యుడు.

22. కొన్ని సంస్కృతపదములు ఆంధ్రములై వేరొక యర్థమును
బోధించుచున్నవి. అట్టివానిని వ్రాయవలె.

ఉ. (i) [illegible]=సేవ
(తెన్గు) [illegible].
ఉ. [illegible] చేసెను.

(ii) ప్రవాహించు=[illegible]
(తెన్గు) [illegible]

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]"
— భో[illegible]-2 ఆ.

23. గ్రంథకర్తల [illegible] లనామములను
వ్రాయునది.

ఉదా. 1. [illegible] — [illegible] గ్రంథము సంస్కృ
తము. కవి, అప్పయదీక్షితుడు (1554-1626)

2. అనర్ఘరాఘవము — నాటకము-సంస్కృతము-
మురారికవివిరచితము.

3. కాళిదాసు—[illegible]
[illegible], కుమారసంభవము, మేఘసందేశ,
[illegible] కావ్యములు, శాకుంతల, విక్రమోర్వ
శీయము, మాళవికాగ్నిమిత్రము మొదలగు
నాటకరాజములు రచించినమహాకవి.

4. పోతనామాత్యుడు:—అభినవవిచక్రవర్తి
భాగవతగ్రంథకర్త. ఇతరగ్రంథములు,
వీరభద్రవిజయము, నారాయణశతకము, భోగినీదండకము.

24. ఆంధ్రభాషాయోపకీనిఘంటువునుభవ సేవయొనర్చిన విద్వాం
సులభాషాయోపటములను, నొక్కొక "[illegible]"లో వారివారి సం
గ్రహజీవితములను వ్రాయునది.

25. పూర్వకవీశ్వరులకు, వారివారి గ్రంథరచనానైపుణ్యము, శైలి
ప్రాశస్త్యముంబట్టి, శబ్దరత్నాకరకారు లొసంగినట్లు, తరగతు
లేర్పఱుపవలెను.

ఉ రు ము క థ

[బృహదారణ్యకోపనిషత్తు సప్తమాధ్యాయము ద్వితీయబ్రాహ్మణము]

పోరనంది సర్వేశ్వర శాస్త్రి గారు

దేవతలు మనుష్యులు రాక్షసులు అని మూడువిధము లుగ బ్రహ్మదేవుని సంతానము లుండెను. ఈత్రివిధ సంతానములుగూడ తండ్రి యగు బ్రహ్మయొద్ద శిష్యులై యుండిరి. ఇట్లు కొంతకాలము గడచినపిదప "శిష్యుల మగు మమ్ము శాసించి యేమైనఁ జెప్పవలయు" నని ముందుగ దేవతలు పలికిరి. పిదప మంచిది యని దేవతలకొరకు "ద" అను నీయక్షరమును మాత్రము బ్రహ్మ యుపదేశించి "దేవతలారా! నే జెప్పినది మీరు దెలిసి కొంటిరా?" అని ప్రశ్నించెను. అటుపైని దేవతలు "మేము తెలిసికొంటిమి" స్వభావముచే మాకు దమగుణము లేదుగాన "మీరు దమ గుణము కలవారు కండు" అని మీరు మా కుపదేశించినటుల దెలిసికొంటిమి అని బదులు చెప్పిరి. ఔను. అదియే నేను మీకొరకు జెప్పి నాడ నని బ్రహ్మ యంగీకరించెను.

పిదప మనుష్యులు గూడ "శిష్యుల మగు మమ్ము శాసించి యేమైనఁ జెప్పవలయు" నని బ్రహ్మతో పల్కిరి. వారికి గూడ ఆచతురాననుండు "ద" అను నీ యక్షరమునే యుపదేశించి "మనుష్యులారా! నే జెప్పినదానిని మీరు దెలిసికొంటిరా?" అని ప్రశ్నించెను "మీరు స్వభావముచే దాతృత్వము లేనివారలు గాన నిటుపై మీరు దాతృత్వము కలవారు కండు" అని మీరు మా కొరకు చెప్పియున్నారని తెలిసికొంటిమని మనుష్యులు జవాబు జెప్పిరి. ఔను అదియే మీకొరకు నేను చెప్పి నాడ నని బ్రహ్మ యంగీకరించెను.

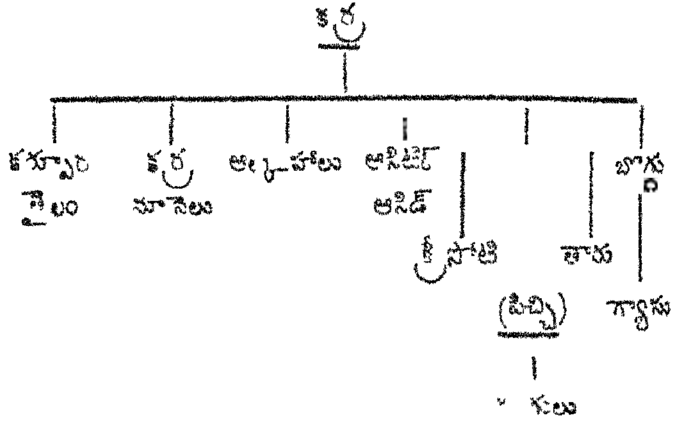
పిదప రాక్షసులు గూడ "శిష్యుల మగు మమ్ము శాసించి యేమైనఁ జెప్పవలయు" నని బ్రహ్మను గూర్చి పలికిరి (తండ్రికి బిడ్డలయందు పక్షపాత ముండునా?) వారికిఁ గూడ బ్రహ్మ "ద" అను నీయక్షరమునే యుపదేశించి "ఓయసురులారా! నే జెప్పినదానిని మీరు తెలిసికొంటిరా?" అని ప్రశ్నించెను. "మీరు స్వభావముచే నెవ్వరియందును దయ లేనివారలు గాన నిటుపై మీరు దయకలవారై యుండుడు" అని మీరు మా కుపదేశించినటుల తెలిసికొంటి మని యారాక్షసులు ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి. ఔను అదియే నేను మీ కొరకు చెప్పినాడ నని బ్రహ్మయు నంగీకరించెను. పైని చెప్పిన మూడు ద కా ర ము ల కు ను ఆముగ్వురు దమము, దానము, దయ, అను మూడు అర్థములను చేసికొనిరి. ఆమూడు సుగుణములను మరువకూడదని యిప్పటికిని దివ్యమగు వాక్కు "ద ద ద" అని ఉరుము రూపముగ పలుకుచున్నది గాన నీగుణత్రయము నందరు నభ్యసింప వలయును.

కర్ర రద్దుయొక్క ఉపయోగములు

మల్లాది సుబ్బారావు గారు

ఉడిపిలో మానులు నరకుట మొదలు పట్టణములలో సొగసైన బీరువాలు చేయువరకు కర్రపనివలన అపారమైన రద్దు బయలుదేరుచున్నది. ఇది గొడ్డలిపెచ్చులు, బాడిదపేళ్లు, రంపముపొట్టు చిత్రికపొట్టు అయియుండును. కాకినాడవంటి ఒక్క పెద్దపట్టణములో సంవత్సరమునకు కొన్ని వేలపుట్లు కర్రపని జరుగుచున్నది. దీనినుండి ఎంత రద్దు పోవుచున్నదో ఊహింపవచ్చును. దినమునకు 20 మణుగుల బరువుగల కర్రతో పనిచేయు ఒక ఫ్యాక్టోరీనుండి 16 మణుగుల రద్దు వచ్చుటనాకు తెలియును. వీనికి తోడు చర్మములు బాగుచేసినపిదప మిగిలిన తుమ్మచెక్క మొదలైనవియు చెడిపోయిన కర్రముక్కలు గుంపులు చేర్చిన ఎంత కర్రరద్దు ఉండునో చెప్పలేము. ఇందులో కొంతభాగము వంటచెరకుగా వాడుచున్నారు. కాని సన్నని రంపపుపొట్టువంటిది వంటచెరకుగా వాడ వీలులేనిది సంవత్సరమున కెన్నియో మణుగులు వృథాపోవుచున్నది. ఇది వృథాపోవుట యటుండ కొన్ని స్థలములలో దాని పోయుటకు స్థలములేక చిక్కుపడుటయు ఎవ్వరైనను ఊరికే ఎత్తుకొనిపోయిన సంతోషించుటయు తటస్థించుచున్నది. రంపపుపొట్టు విస్తారము ఒకచోట కుప్పగా పోసి అశ్రద్ధగా వదలివేసినయెడల అగ్నిభయము గూడ గలదు. ఇట్టితర పొట్టు మొదలగు కర్రరద్దును ఉపయోగించుమార్గము లేవైన దొరకినచో అవి కొంత మిక్కిలి ఆదరణీయములని తోచుచున్నది. ఈముందు పుటలలో అట్టిమార్గములగురించి క్లుప్తముగ చర్చింతును. * 1. రంపపుపొట్టు సన్నముగ నుండుటచే సామాన్యపు పొయిలలో వంటచెరకుగ విరివిగ ఉపయోగించుటకు వీలు లేకున్నది. కాని ఇటీవల రంపపుపొట్టును కాల్చుటకు వివిధములగు పొయిలు కల్పింపబడినవి. వీనివలన విస్తారము పొట్టు స్టీముబోయిలర్లు వగైరాలకు వంటచెరకుగా ఉపయోగింపబడుచున్నది.

2. ఇంకను ఈపొయిల సదుపాయమువల్లనే రంపపుపొట్టు విరివిగా డిస్టిలేషనుకు గూడ ఉపయోగింపబడుచున్నది. దీనినుండి ఈ సదుపాయమువలన ఆసిటిక్ ఆసిడ్డు, ఆల్కహాలు, ఆసిటోను, కోల్‌గాసు, తారు, తారునుండి తీయు అనికైనరంగులు మున్నగున వెన్నియో తీయబడుచున్నవి. కర్రనుండి డిస్టిలుచేసి తీయ వీలగు వస్తుసముదాయమును చూచినచో కొంత బోధపడును. కాన దాని నిక్కడ పొందుపరచుచున్నాను.

అమెరికాలో కర్రనుండి ఆల్కహాలు తీయుచుండుటచే ఇక్కడ అర్ధరూపాయకమ్మేసినా స్పిరిటు అక్కడ అణాన్నరకు అమ్ముచున్నారు. విరివిగా తయారుచేసినయెడల అర్ధణాకు అమ్మవచ్చునని లెక్కలు కనబడుచున్నవి. స్పిరిటు చౌక అయినచో ఫ్రెంచిపాలిషు లన్నిటికిని లక్కస్పిరిట్ వార్నిషు స్పిరిట్ ఖరీదు జాస్తియగుటచే ఇక్కడ పాలిషులు చేసిన కట్టాటలేదనియు తెలిసికొనవలెను.

3. రంపపుపొట్టును జిగురులతో కలిపి పలకలకర్రచేయుట ఇదివరకు వినియున్న విషయమే. ఇది సహజమైన కర్రవలెనె అనేక పనుల కుపయోగపడుచున్నది.

4. రంపపుపొట్టును తుపాకిమందులో ఉపయోగించుట ఇంకను విరివిగా జరుగుచుండలేదు గాని కొంతప్రయత్నము జయప్రదముగనె యున్నది.

5. రంగులువేయుటలో విస్తారముగ ఉపయోగపడు ఆగ్జాలిక్ ఆసిడ్ రంపపుపొట్టులోనుండి మాత్రమె తయారుచేయుచున్నారు.

6. ఫ్రాంసులో పిరామ ఒత్తుటకు ఇసుకకు మారుగ రంపపుపొట్టు వాడుదురు. సన్నపొట్టుకు రంగువేసి సువాసనకు అత్తరు కలుపుదురు.

7. సన్నని రంపపుపొట్టు పక్కగా ఉపయోగింతురు.

8. గాజుసామానుల ప్యాకింగుకు రంపపుపొట్టు విరివిగా ఉపయోగపడును.

9. గుడ్లను భద్రపరచుటకును, ప్యాకింగు చేయుటకును ఊకకంటె పొట్టు ఎంతో మంచిది.

* ఈవిషయమున నింకను వివరములు కావలెనన్నచో ... గారు — సూపరింటెండెంటు ఆంధ్ర ప్రొడక్ట్సు ఇన్స్టిట్యూట్యూటు, ... వీధి, చెన్నపురి—అను చోటునకు వ్రాయవలయు(నే దాంతకె)

10. రంగులు వేసిన పిదప పెయింటుడబ్బాలు మొదలైనవి శుభ్రపరచుటకు పొట్టును ఉపయోగపరతురు.

11. మినరల్ ఫాస్ఫేట్సు, పీటు, పొట్టు, తారు మున్నగు వానితో కలిపి కాల్చి గుండచేసి దీనిని ఎముకబుగ్గికి మారుగ ఉపయోగపరచవచ్చునని మాక్సివెల్ లిటిల్ వ్రాసెను.

12. ఇది మంచి ఉష్ణప్రచారిణి (conductor of heat) కాకుండుటచే ఈ గుణమవసరమైన అనేకపనులలో దీని నుపయోగించుచున్నారు. మంచును నిలవచేయుటకు దీని ఉపయోగ మెల్లరకు తెలియును.

13. లినోలియం అను వస్తువు చేయుటకు కార్కురద్దును ఆగిసెనూనెతో కలిపి అట్టలుగా పోయుదురు. ఈ కార్కురద్దుకు మారుగ రంపపుపొట్టును తిరగళ్లలోవేసి మెత్తగ నూరి వాడుచున్నారు. చాక రకము లినోలియంకు బాగానే యున్నది.

14. కాగితము తయారుచేయుటలో ఫిల్లింగుమెటీరియల్‌గా రంపపుపొట్టును మెత్తగా విసరి ఉపయోగించుచున్నారు.

15. సిమెంటు పలకలతోను, కడపరాళ్లతోను చపటాలు చేయునప్పుడు క్రింద ఇసుకకు మారుగ రంపపుపొట్టు వాడవచ్చును. దీని వలన ఇల్లు వేడిమిగగూడ నుండును.

16. రంపపుపొట్టును పిచ్చితో చేర్చి మంచి బలమైన ప్రెస్సులలో నొక్కిన కర్రవంటి వస్తువు తయారగును. దీనిని మామూలు కర్రవలె కోయవచ్చును. చిత్రిక పట్టవచ్చును.

17. పొట్టును ప్లాస్టరుఆఫ్ పారిసుతోగాని సిమెంటుతోగాని నీటితోగాని చేర్చి అట్టలుగా పోతపోయవచ్చును. ఇవి తేలికగాను బలముగాను ఉండును.

18. ప్లాస్టరు ఆఫ్ పారిసును పొట్టును చేర్చి బోయిలరుకు స్టీము గొట్టములకు ప్యాకింగుకు నుపయోగింపవచ్చును.

19. పొట్టును ఆస్ఫాల్టుతో కలిపి గోడలకట్టడములో నీరు పైకెక్కకుండుటకు ఉపయోగింతురు.

20. రంపపుపొట్టు, సర్వీసు, నీరు చేర్చి వుడ్‌సిమెంటు అను వస్తువును తయారుచేయుదురు.

21. ఇటుకలు చేయునప్పుడు మన్నుతో రంపపుపొట్టును చేర్చిన తేలికై సూక్ష్మమైన రంధ్రములు గల ఇటుకలు తయారగును. ఇవి ఉష్ణప్రచారిణులు కాకుండుటచే ఈగుణము ప్రధానమగు పనులలో వాడుదురు.

22. మన్నుతో పొట్టును కలిపి దానిని బట్టీలలో బాగుగా కాల్చినయెడల నీరునున్నగువాని వడగట్టుటకు ఉపయోగపడును. ఇందు కర్రబొగ్గు చేరియుండుటచే ఇది క్రిమిహారిణిగ గూడ నగుచున్నది.

23. పొట్టును తారుతో చేర్చినయెడల నీటిమయమగు స్థలములలో కట్టు ఇండ్లకు క్రిందవేసిన నీరెక్కకుండ చేయును. చాల్సిమ్ ఆఫ్‌సల్ఫర్‌తో చేర్చిన రబ్బరువలె మెత్తనైనదిగను, ఆస్ఫాల్టుతోను ఆగిసెనూనెతోను చేర్చిన కొంచెము గట్టిదిగను ఉండి గోడలకు పూయుటకు పనికివచ్చును.

24. మట్టిగొట్టములు కాల్చునప్పుడు మధ్యమధ్య పొట్టువేసిన యెడల ఈపొట్టుకాలి దీనిలోని పదార్థములు గొట్టములు పీల్చుకొని కాటుకనలుపుగ తయారగును.

25. గోడల కంటించు కాగితము చేయుటలో ముఖమల్ కాగితము చేయుటకు రంపపుపొట్టు లేదా కర్రపిండి విస్తారముగా ఉపయోగింతురు.

26. చేతపువ్వులకు పుప్పొడికి మారుగ కర్రపిండికి వేర్వేరు రంగులు వేసి వాడుదురు.

27. పశువులశాలలలో రంపపుపొట్టు పరచిన పశువులకు వేడిగను మెత్తగను ఉండుటయె గాక పొలములకు మంచియెరువగుచున్నది.

28. రంపపుపొట్టు ముక్కించి పేడమొదలైనవానితో చేర్చి మొక్కలకు దానిపాళంగాగూడ నుపయోగింపవచ్చును. ఇది ముక్కిన ఆకు చెత్తకంటె తేలికగా నుండును.

29. చిక్కనివస్తువులను గుల్లగా చేయుటకును బరువువానిని తేలికగా చేయుటకును రంపపుపొట్టు ఎంతయో మంచిది. బొగ్గుగాసును శుభ్రపరచుటకు ఉపయోగించువస్తువులలో పలువురు శాస్త్రవేత్తలు పలువిధములుగ రంపపుపొట్టును విరివిగా ఉపయోగించుచున్నారు.

30. ఉక్కుచేయుటకు ఒకపద్ధతిలో ఇనుమును రంపపుపొట్టుతో చేర్చి కాల్చుదురు. పిదప దానిని ప్లంబగోమూసలలో కరగించుటకు గూడ పొట్టును విరివిగా వాడుదురు.

31. పొటాసియం సోడియం ఆసిటేట్లు తయారు చేయుటలో పొట్టు విరివిగ ఉపయోగపడును.

32. గోడలు కట్టుటకు సున్నమును ఇసుకకు మారుగా పొట్టుతో తయారుచేయుపద్ధతి గలదు.

33. పొట్టు, తారు, గుండు గంధకము, సున్నము కలిపి ఈముద్దను అచ్చులలో పోసి ఇంటికప్పులకు పెంకులుగా చేయుదురు.

34. బోయిలర్లలో ఉప్పునీటి వాడకమువల్ల పెంకుకట్టకుండగ పొట్టు, సోడా, మైనుకర్రబొగ్గు, రైపిండి, మన్ను కలిపివేయవచ్చునని మోర్టిలెటి చెప్పినాడు.

35. క్రోయిజాను, బ్రిటోనీరు రంపపుపొట్టు, పొట్టుపోయిన కర్రనుండి రంగులు తీయు పద్ధతిని కల్పించిరి. ఈపద్ధతి మిక్కిలి సులభము. పెద్ద యంత్రసామగ్రి అక్కర లేదు. శాస్త్రజ్ఞాన మవసరము లేదు. చౌక.

36. పొట్టు నీటిని పీల్చుకొను గుణము గలుగుటచే వర్షకాలములో ట్రాంకార్లలోను, మోటారుబస్సులలోను దీనిని చల్లుదురు. జారుడుస్థలములలో దీనిని చల్లిన మంచిది.

37. కగ్గిన వెండిసామానులనుతోముటకు పొట్టు నుపయోగింతురు. బీచికర్రపొట్టు బంగారము మెరుగుపెట్టుటకు ఉపయోగపడును. ఇండ్లలో దుప్పట్లు, తలగడాగలీజులు ఉదుకునప్పుడు రంపపుపొట్టుతో తోమిన అవి శుభ్రపడును.

38. అర్గోలోని స్మిత్ కంసోలిడేటెడ్ కంపెనీవారు బొగ్గునలిగే గాక రంపపుపొట్టునుగూడ ఇటుకలుగా చేసి వంటచెరకుగా నుపయో

గించుటకు వీలుగా చేయుచున్నారు. ఈపనికై ఉపయోగించిన యంత్రములో ఒకయినుపకు మూడుఅచ్చులు తగిలించి యుండును. ఒక అచ్చులో సరుకుపడుచుండ ఒక అచ్చులోని పొట్టు గట్టిగా నొక్కబడుచుండును. మూడవ అచ్చులోని యిటిక బైటకు త్రోయబడు చుండును. ఇట్లు గంటకు 186 మణుగుల పొట్టును ఇటికలుగా చేయును. ఈ యిటికలు వంటచెరకుగా నుపయోగింపబడుచున్నవి. మూసినపాత్రలలో డిస్టిల్ చేసి, తారు క్రీసోట్ మున్నగు వస్తువుల తీయుటకును ఉపయోగపడుచున్నవి.

39. కాగితము, అట్టలుచేయుటకు పొట్టును చిన్న కర్రముక్కలను, పేళ్లను గుజ్జుగా మార్చుటకు యంత్రములు గలవు. కొంతపొట్టును గుజ్జుగామార్చి అట్టనుచేయుటకు పైనజెప్పిన ఆంధ్ర ప్రెస్సుఇన్స్టిట్యూటులో పరిశోధనచేయబడెను. కొంచెము ప్రోత్సాహకరముగనే యున్నది.

40. కర్రపిండిని పశువులకు ఆహారముగ నుపయోగించు పద్ధతిని వెండెంబర్గు కనిపెట్టెను.

41. రంపపుపొట్టు లోహపరిశ్రమలలో విస్తారము ఉపయోగించుచున్నారు. ద్రావకములలో నుండి తీసినవస్తువుల నారబెట్టుట కిది మంచిది. దీనితో తోమినపిదప అవి కగ్గవు. కొమ్ము, దంతము, తాబేటి చిప్ప, ఎముకలతో చేసిన వస్తువులను పదను ఆర్పుటకు పొట్టు చాల మంచిది. ఇత్తడి కంచు మొదలైనవానితో చేసిన వస్తువులకు మెరుగు బెట్టుటకు పొట్టు మంచిది. ఇందుకు పొట్టు బాగుగ ఆరి ఎంతమాత్రము తేమలేక యుండవలెను.

42. కపూర్వగతైలము, రజానుఫ్యాక్టొరీలలోని రద్దుతో రంపపు పొట్టును చేర్చి చిన్నపుల్లలుగాచేసి నిప్పంటించుటకు ఉపయోగింతురు.

43. ఈవస్తువులనే కార్బొరండం, కాల్సియం కార్బైడు చేయుటలోకూడ వాడుదురు.

44. కొలదికాలములో మెండుగ నభివృద్ధి గాంచి రంపపుపొట్టు ఎంతిరోకకినను హరించు కృషి పొట్టునుండి చక్కెర, ఆల్కహోలు తయారుచేయుట. ఇది యిప్పుడు అమెరికాలో ధారాళముగ పని జరుగుచున్నది.

పొట్టును ఉపయోగించుమార్గము లింక నెన్నియో గలవు. కాని కొన్ని అంత ముఖ్యమైనవి గావు. కొన్ని యింకను బహిరంగము కాలేదు.

పైనజెప్పిన వస్తువులలో చాలభాగము పొట్టుతోనే గాక ఏవిధమైన కర్రరద్దుతోనైనను తయారుచేయవచ్చును.

ఇచ్చట చర్మములు బాగుచేయు తుమ్మచెక్కను గురించి కొంచెము వ్రాయుట అప్రస్తుతము కాదు.

ప్రస్తుతపు పద్ధతులవలన చెక్కనుండి రసమంతయు వచ్చుట లేదు. బీటుదుంపనుండి చక్కెరరసమంతయు నూర్కెడుబాకు పద్ధతి ననుసరించి ఫ్రాంసులో ఒకపద్ధతి ప్రచారములో నున్నది. దానివలన విస్తారము రసము తీయ వీలగుచున్నది. దానిని వివరించి యిచ్చట వ్రాయ స్థలము చాలదు. ఎవ్వరికైన అభిలాష గలిగినచో పైఇన్స్టిట్యూట్ సూపరింటెండెంటుకు వ్రాసిన తెలియును.

రసముతీసినచెక్కను పొలములలో ఎరువుగా నుపయోగింతురు. నారుమళ్లలో ఉపయోగించినచో వానికి కావలసిన వేడిమి నిలబడును. పూలమడులలో ఈచెక్కను మట్టిని కలిపివేసినచో కలుపు మొలవదు. భూమి గుల్లగా నుండును. వేసగిలోకూడ కొంత తేమగా నుండును. చెడుపురుగులు పట్టవు. చెట్లు శీఘ్రముగ పెరుగును. కొమ్మలు దగ్గర దగ్గరగా మొలచును. ఆకులును మొగ్గలునుకూడ బలముగ వచ్చును. వేరులుకూడ విస్తారముగ బలియును. చర్మములు బాగుచేసిన రద్దు విస్తారముగ పడుస్థలములలోని మునిసిపాలిటీ వారలు చక్కగ కాయుచుం దుట ఎక్కువైన గమనించి యుందురేమో. చెక్కరద్దు ఉపయోగించుట వలన మొక్కలలో కలుపుతీయు ఖర్చు తగ్గును. వేళ్లకు పురుగుపట్టదు. పెరుగుట పండుట అభివృద్ధినొందును. కనుక లాభము హెచ్చుగానుండును.

అమూల్యమైన యీ సంవత్సరాదిసంచికయం దెన్నియో వ్యాసములు ప్రచురింపవలసి యుండుటచే నావ్యాసమును అతివిపులముగ వ్రాయుట కవకాశము చాలదు. కాని పైకొలదిస్థలమున విషయమును తెలుపుటకు ప్రయత్నించితిని నావ్యాసమును వృథాపోవు కర్రరద్దునుండి ఎన్నెన్ని విలువగల పదార్థములు లభించునో కనబరుపబడినది. ఇందులో కొన్ని సులభసాధ్యములు. కొన్ని కొంచెము కష్టసాధ్యములు. అన్నియు సాధింపదగినవియే. మన రసాయనశాస్త్రవేత్తలకు కొంచెమైన అభిలాష ఆసక్తి యుండిన యెడల వారు వీనిని సాధింపగలరు. జీవనోద్దేశము కేవలము ధనార్జనము మాత్రమె కాదు. క్రొత్తపనుల సాధించుట, క్రొత్తవస్తువుల కల్పించుట ఖ్యాతి గాంచుటయు స్వార్థమైన జీవనాశయములు కావు. మన ఆంధ్రయువకులు తీరుబాటుకాలమును చిన్న లేబొరేటరీలో ఖర్చుపరచిన ఎన్నియో మంచి వస్తువులు తయారగుచుండును. వీరికి తోడుగా కొందరు ధనికులు రావలెను. మన ధనికులు పోకలకు ఖర్చుపెట్టు ధనములో 100కి ఒకపాలైనను ఇట్టి సత్కార్యములకు వినియోగపరచినచో వారి పేరు ఎంతయో ఖ్యాతిగాంచును. దేశము ముక్తి గాంచును. ధనికులును శాస్త్రవేత్తలును కొంతపని చేయవచ్చునని వ్రాసితిని గాని విరుత్సాహులై యుండవచ్చు. అప్పుడుగూడ నేవ్రాసిన ఈవ్యాసము వృథపోవునని తలపను. రసాయనశాస్త్రజ్ఞానము లేనివారయ్యు డబ్బు సహాయము లేనివారయ్యు మనము ఖ్యాతి గాంచవలెను, దేశము నౌన్నత్యమునకు దేవలెను అను అభిలాష గలవారు ఎట్లైనా కష్టపడి ఎవ్వరెవ్వరినో సహాయము వేడి కేవలము కార్యదీక్షచే జయమొందగలరు. ఈవ్యాసమును జదివి దీనిలోని విషయముల విపులముగ తెలిసికొనుటకు కొన్ని గ్రంథముల జదివి పరిశోధనల జేసి జయమొంది ఆంధ్రమాత ఋణమును దీర్చుకొను భాగ్యశాలు లుందురు గాక.

శా. ఆరంభింపరు నీచమానవులు విఘ్నాయాస సంత్రస్తులై
యారంభించి పరిత్యజింతు రురు విఘ్నాయత్తులై మధ్యముల్
ధీరు ల్విఘ్ననిహన్యమాను లగుచున్ ధృత్యున్నతోత్సాహులై
ప్రారబ్ధార్థము లుజ్జగింపరు సుమీ ప్రజ్ఞానిధు ల్గావునన్.

గౌతమి స్వీయ చరిత్రము.

[కరుణార్ద్రమగు చిన్న కథ]

రాయసము వేంకట శివుడు గారు. ఎమ్. ఏ., ఎల్. టీ.

నేనెక్కడ జనించితినో నాతలిదండ్రు లెవరో నాకుఁ దెలియదు. నా చిన్ననాఁటి దినములు జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొనునప్పుడు- ఉన్నతమైన కాయమును తెల్లని సుఖకాంతియును గల యొక కుక్కయాకారము స్ఫురించుచుండును.

బాల్యావస్థ

స్తన్యపానము చేయుచు దానివెనువెంటనే నేను దుముకుచుఁ బోవుచుండుట నాకుఁ దోఁచుచుండును. కాని యానాఁటి సంగతులు వివరముగను వరుసగను నేను చెప్పఁజాలను. పిమ్మటఁ గొంత కాలమునకుఁ దటస్థించినవి మాత్రమే నేను గుర్తెఱుఁగుదును.

ఒకానొక దినము నేను వాయువేగముతో గ్రామములో నొక క్రొత్త వీథిని బరుగెత్తి పోవుచుంటిని. ఇరుపార్శ్వముల నుండియు నపుడు కుక్కలు నన్ను ముట్టడింప సాగెను. నేను వానిని లెక్కసేయక- పిక్కబలము చూపి పోసాఁగఁగా నా దేహమంతయు గాయములతోఁ గప్పఁబడెను. శత్రువుల గోళ్లగీఁతలును- పండ్లకాటులును- దిగి నాశరీరమునుండి రక్తధారలు సెలయేళ్లవలె స్రవింపసాగెను. కాని యింతటితో శునకసమూహముయొక్క మత్సరము శమింపలేదు. అలసట చేతను బాధచేతను గొంతవడికి నేను నేలఁ బడితిని. కుక్కలు చుట్టును జేరి నన్నింకను బాధింపఁ దొడఁగినవి. ఒకటి చెవి పట్టి లాగెను. ఇంకొకటి తోఁక కొఱికెను. వేఱొకటి కాలు కొఱికెను. ఇటు లుండఁగా గుంపులోఁ బెద్ద కుక్క యొకటి యెచటినుండియో వచ్చి నా గొంతును బట్టుకొనెను. అంతటితో నాకు స్మృతి తప్పిపోయెను. మరణ మాసన్న మయ్యె నని తలంచితిని.

కాని కొంతసేపటికి నాకు స్మృతి కలిగెను. మృత్యుదేవత యపరావతార మనఁదగు ఆపెద్ద శునకమువాతనుండి నన్నెవరు తప్పించిరో ఎంతకాలము నేను స్మృతిలేని యవస్థయందుంటినో నాకుఁ దెలియదు. కాని యిపుడు నేనొక నిశ్శబ్దమగు చావడియం దుంటిని. నాశరీరము నందలి గాయములకు మందు దట్టముగఁ బూయబడి యుండెను. అప్పుడప్పుడు వయసుమీరిన యొక మనుజుఁడు వచ్చి నాముఖమును నిమురుచు, తన కన్నులనుండి రాలు బాష్పములను తుడుచుకొనుచు నాబాధను శమింపఁజేయఁ జూచుచుండును. ఇట్లాయన వచ్చి నా కుపచారములు చేయునప్పుడెల్లను నేను దోఁక నాడించుచుందును. నాకు దగ్గఱఁగఁ జూపబడిన యాతని హస్తమును నాకుచుందును. ఆపత్కాలమునఁ గనిపెట్టినవారే గదా నిజమైన తలిదండ్రులు! అమి బాధచే సహార్నిశము నేను గనులు మూసికొని మూలుగుచున్నను ఈయన వచ్చి నాచెంత నుండునపుడు మాత్రము నాబాధకుఁ గొంత యుపశమనము గలుగుచుండును.

ఆయింట నుండునది నా రక్షకుఁడగు నీపురుషుఁడు గాక యింక నిరువురు మాత్రమే. వారు ఒక వృద్ధస్త్రీయును. ఒక బాలికయును.

మిత్రులు

నాకు గంజి పోయునపుడు మాత్రమే యవ్వ వచ్చుచుండును గాని, బాలికమాత్రము తన తండ్రియగు నారక్షకునితో వచ్చి నన్ను పలుమాఱు సందర్శించుచుండును. మొట్టమొదట నన్ను సమీపింప నామె వెఱచుచుండెను, అంతకంతకు నే ననిన రోఁత వెఱపులు లేక, తండ్రివలెనే నాకు సాహాయ్యముఁ జేయుచుండెను. జ్వర తీవ్రతవలన నా కాఁకలి నశించి యాహార మసహ్యమైన యీ దురవస్థయందు నాకుఁ దిరిగి భోజనమం దిష్టము కలిగించిన మహనీయురాలీమెయే. చిఱునవ్వుతో నలంకరింపఁబడిన యీమెవదనపద్మము నాకన్నులయెదుటఁ దోఁచిన తోడనే నాబాధకుఁ దీక్ష్ణత తగ్గుచుండును. ఈమె చిన్ని చేతులు పోయు గంజి యెంతో మధురిమఁ దాల్చియుండును. నాయం దపరిమిత మగు దయ గలిగి యాబాల రొట్టెముక్కలు మిఠాయి మొదలగు మూఁడిదవస్తువులు తెచ్చి నాజిహ్వకుఁ దిరిగి చైతన్యము గలిగించెను. ఆబాలిక దయాపూర్వకముగ నా కిచ్చుచుండు ముద్దుపేళ్లకు లెక్కలేదు. ఆమె నా యెడలఁ జూపించిన కరుణయును ప్రేమయును నే నెన్నఁడును మఱచిపోఁజాలను.

ఇట్టిగృహస్థుల దయయే కారణముగా నేను బునర్జీవము నొందితిని. నానాఁట నాగాయములు మానిపోయెను. శరీరమునకుఁ గ్రొత్తనెత్తురు పెట్టెను. సోయగ మిగిరించుచుండ నే నంత గ్రామములో రాకపోకలు సేయుట కారంభించితిని. మావీథిని గల శునకము లన్నియు నా బలమును జూచి నన్ను మన్నింపసాగినవి. ఏయుపద్రవమును లేక నేను మావీథిలో నిచ్ఛావిహారము సలుపుచుందును. పగలంతయును గ్రామములోని రాచకార్యములను చక్కపెట్టి రాత్రిపూఁట నిలుసేరుచుందును. అంత సత్యాదరముతో నారక్షకు నింట నా కాహార మిడుదురు.

ఆకాలపు నాఁటి నాదినచర్య నాకు జ్ఞప్తిలో నున్నది. వేకువనె నేను నిద్రనుండి లేచునప్పటికి నారక్షకుఁడు లేచి గ్రంథకాలక్షేపము చేయుచుండును.

దినచర్య

అంత నే నాయనదగ్గఱకుఁ బోఁగా ఆయన నాదేహము నిమురుచు, "ఇఁకఁ బోయి రా!" యని పలుకుదురు. వారి యనుజ్ఞగైకొని నేను వీథిలోనికిఁ బోయి గ్రామవ్యవహారములు చక్కఁబెట్టుచుందును.

వీథిసంరక్షణము శునకజాతికి విధికృతమైన కార్యము. గ్రామము లోని ప్రతి వీథియును బ్రత్యేక శునకసమాజ పరిపాలనమునకు లోనయి యుండును. వీథిలోనికిఁ గ్రొత్తవా రెవరును రాఁగూడ దను నది మాసమాజపు మొదటి నిబంధన. ఇది మాత్రము మానవులయెడఁ బూర్తిగ వర్తింపఁజేయుట మాకు సాధ్యము గాదు. కావుననే మానవు లిన్ని యనర్థముల పాలగుచున్నారు. కాని మా విధి మేము నెఱవేర్చుకొనుచుందుము. క్రొత్తమనుష్యుఁడు గాని క్రొత్త వేషము ధరించినవాఁడు గాని వీథిఁ బడఁగనే, మేము మొఱుఁగుచుందుము. ఇంకొక వీథికుక్క కానఁబడఁగనే మేము మొఱుఁగుచు దానిని ముట్టడింతుము. అది పాఱిపోయి తప్పించుకొనిన గాని దాని పరువు నిలువదు. అది తోఁక ముడఁచు కొనినచో ఇంక దానివంకఁ బోము. వీథిలోనుండి పిల్లులు మొదలగు క్షుద్రజాతిజంతువులను బాహాటముగ మేము నడవనీయము. వన్యమృగము లేవైన దూరమున నుండఁగనే మేము పసిపట్టి ఆజాడ లూరివారికిఁ దెలియునట్లుగ బొబ్బ లిడెదము. ఒక్కొకసారి రాత్రులు మాకన్నులకుఁ బగ లెన్నఁడును గానరాని వికృతాకారములు పొడచూపును. వెంటనే మేము ఆకాశమువైపునకుఁ దలయెత్తి పొలికేక లిడుచుందుము. వీథిలో నుండు కుక్కలన్నియు నొక్కపెట్టున నేడువఁగా నాయాకారములు వలసిపోయి మగును! ఏదో యొక కాలమునందు తప్ప సామాన్యముగ శునకజాతివా రందఱును నిరంతరము మిత్రతతో నుందురు. ఊసు పోనప్పుడు మేము చెలఁగాటములతోను, కృత్రిమపుఁ బోరాటములతోను గాలము గడుపుదుము.

ఇటువంటి బయటి పనులు చక్కబెట్టుకొని నే నిలు చేరి యజమానుని దగ్గఱకుఁ బోఁగా నపు డాయన ప్రేమము ఉట్టిపడునట్టుగ నా శరీరమును స్పృశించును. తోఁక యాడించుచు ఆయనకాలిని దాఁకుచు "కుయ్యో" యని మొఱుఁగుచు నాయనయెడల ననురాగము నే వెలిబుచ్చుచుందును. అంతట ఆయన స్నానమొనర్చి భోజనమునకుఁ బోవును. ఆసమయముననే యవ్వ నన్నుద్దేశించి, "గంగమ్మా! కుక్కను తెచ్చుకొమ్ము" అని పలుకును. నే నపుడు దొడ్డిలోనున్న మాఁకుడును దెచ్చుకొందును. దానిలో నాకుఁ గావలసిన యన్నమును గంజియు వైతురు. అది భుజించి, తిరిగి మాఁకుడు యథాస్థానముఁ జేర్చి చావడి మీఁద నేను విశ్రమింతును.

మధ్యాహ్నసమయమున నేను యజమానుని జేరరాదు. ఈనిర్బంధముయొక్క యర్థము మొట్టమొదటి దినములలో నాకుఁ దెలియక, నామీఁద యజమానునికి కోపము వచ్చెనా యని తలంచుచు వచ్చితిని. కాని, అంతకంతకు, ఆయన నిష్ఠాపరుఁ డనియును, భోజనానంతరమున నను స్పృశింప నొల్లఁ డనియును నేను గ్రహించి, జాగరూకతతో నే నాయనకు దూరముగనే తిరుగుచుందును. అవ్వగారిని నే నెప్పుడును సమీపింపనే కూడదు. నా యజమానుని కొమార్తె యగు "మీనాక్షి" కిని నాకును జెప్పనలవిగాని మైత్రి. ఆమె యిల్లు విడిచి యెచటికిఁ బోయినను తిరిగి యిలు సేరువఱకును నే నామెను వెంబడించుచుందును. ఆమె చెలికత్తెలమీఁదికి నే నెన్నఁడును పోవువాఁడను గాను. కాని దుష్టులెవరైన నామెకుఁ గీడుగు చేయఁజూచినచో నిఁక వారి కర్మము మూఁడినదే. "గౌరమ్మా!" యనునామె పలుకు నా కెంత దూరమున వినవచ్చినను కనుఱెప్ప గీటునంతలో నేను మీనాక్షిదగ్గఱకుఁ బోయి చేరుదును. ఆహా! ఆమెముద్దుపలుకులకును ఇతరులమాటలకును ఎంత వ్యత్యాసము గలదు! నాహృదయమునకు మీనాక్షికంటెఁ బ్రియతర మగు వస్తు వేదియును గానఁగాదు. ఆమె నాబహిఃప్రాణమే.

శునకజాతిజంతువు నగు నాకు మానవుఁ డగు నా యజమానుని యూహాపోహాలు కష్టసుఖములు నేమి తెలియఁ గలవు? ఐనను నేను

యజమానుడు

బయటినుండి చావడిమీఁదఁ బండుకొని యుండునప్పుడు సదా కనులాయన వైపునకే త్రిప్పి ఆ మానసుభావలోకనము చేయుచుందును. ఆయన మితభాషి. నైష్ఠికుఁడు. గ్రంథకాలక్షేపమునందును ధ్యానమునందును కాలము గడుపుచుండును. ఆయన యాలోచనల విషయములు నాకు దుర్గ్రాహ్యములైనను, అవి యుత్కృష్టమైనవని మాత్రము నా దృఢవిశ్వాసము. ఆయన నోరార నన్ను బిలుచుటయే నాముక్తి. ఆయన యభిమతము నెఱవేర్చుటయే నాకు మోక్షము. అట్టిమహనీయుని వాక్కులనే నినాదముగఁ జేసికొని ఆయనకు సన్నిహితుఁడనై మెలఁగవలె నని నా యుద్యమము. కావున శునకజాతిమర్యాదలను నాకు వాంఛ క్రమముగఁ దగ్గసాగెను. ఒకప్పుడు నాకు తక్కినకుక్కలతో నేను తోడి శునకములను దర్శించుటకు వీథిలోనికి వెడలకుంటిని. నా యజమానుని [illegible] బరికించుచుందును. ఆయన [illegible] సంగతులు వీనులార వినుచు నేను [illegible] చూచుచుందును. నా [illegible] వెఱ్ఱివిశ్వాసము [illegible] నే [illegible] రచనను [illegible] ఉపవాసించుచుండును. నేను నటుల చేయుటకు అలవాటుపడితిని. ఒక్కొక్కప్పుడు [illegible] రాత్రిపూట భుజింపకుండును. నేను [illegible] నాయందు జాలిగొని అట్టి సమయములందు యజమానుఁడు [illegible] ప్రేమించి నను నే నాగింపలేను.

ఇట్లు దినములు మాసములు వత్సరములును గడచిపోయెను. మీనాక్షి నాకన్నుల యెదుటనే పెరిఁగి పెద్దదయ్యెను. అంత నాయజ

మీనాక్షితో నెపెంబాటు

మానుని యింట నొక గొప్ప యుత్సవము జరిగెను. ఎందరెందరో అతిథులు వచ్చిరి. అందఱు క్రొత్తవారగుటచేత వారియెడల నేను స్వేచ్ఛబుద్ధి వహింప మొదట నుద్యమించితిని. మీనాక్షికిని నా రక్షకునికిని వారు హానిఁ జేయకుందురని నేనూరకుంటిని. పల్లకిలో మీనాక్షిని నొకయువకుని నెక్కించి యూరేగించునపుడు నేనును చెలికత్తె సంరక్షణకై వారితో నూరేగి యింటికి కామెను సురక్షితగఁ గొనివచ్చుచుందును. ఇంకను వసంతోత్సవములు శాంతితోనే జరిగినవి. కాని ఒకానొకదినము మీనాక్షిని పల్లకిలో నెక్కించి వారందఱు గ్రామాంతరమునకుఁ గొనిపోవ సమకట్టిరి. ఆసమయముననే నా యజమానుఁడు దేహశ్రమ

లేకపోవుటచే మంచముమీఁదఁ బడియుండుట తటస్థించెను. తాను పోవునపుడు బాలిక కంటఁ దడిపెట్టెను. తండ్రికిఁ గూడఁ గన్నీరు గ్రమ్మెను అట్టిసమయమున నాచెలికత్తెను వారు పల్లకిలోఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొని పోసాగిరి. అహా! నాకిఁక దీనియర్థ మంతయు బోధపడినది. ఆద్రోహులు మొదట మిత్రులవలె వీరియింటఁ బ్రవేశించి పిమ్మట బాలికను గొనిపోవ నుద్యమించిరి! ఇది మీనాక్షికిని దండ్రికిని దుస్సహముగ నున్న దనుటకు వారిదుఃఖమే నిదర్శనము. కష్టకాలమున స్వామికార్యము మఱచిన సేవకుని ప్రయోజన మేమి? కావున నేను వేగముగఁ బల్లకి మోచుకొని పోవు బోయలకాళ్ళ కడ్డము వచ్చి— వారిని దక్కిన వారిని— గఱవ మొదలిడితిని. అంత వారిలో నాకుఁ బెద్ద కదనమయ్యెను. వారిచేతులనుండి మీనాక్షిని విడిపింపలేకపోయినను, తుదకు నేనామెను విడువకయైన నుండవలెనని నాకుఁ బట్టుదల కలిగెను. కాని యింట వ్యాధిగ్రస్తుఁ డగు యజమానుఁ డేమగునో యని మనస్సు ఉయ్యాలవలె నిటునటు నూఁగెను. యజమానునిమీఁద మనసు తిరిగినపుడు వెంటనే నేను మీనాక్షిని విడిచి యింటికిఁ బోవుదును. యజమానుఁ డింట భద్రముగ నుండుటఁ గాంచి సంతుష్టిఁజెంది ఇఁక మీనాక్షిని గాపాడవలయు నని యచటికిఁ బరుగు లిడుదును. ఇటు లెన్నియో సారు లిటు నటు నాదినము పరుగెత్తుచుంటిని. నాసందడిలో నే నిటు లుండఁగా పూరవువీథికిఁ గ్రొత్తగ వచ్చిన పెద్దకుక్క యొకటి ఒక సందునుండి నేను మఱలుచుండఁగా నన్నాకస్మికముగఁ బట్టుకొనెను. దాని నోడించుటకు నాకు శక్తియున్నను యుద్ధముచేతఁ గాలహరణమగునని యుడుగ ఇంతలోఁ బల్లకి మోచువారు బాలను గొనిపోదు రని యును నేను బలాయనమైతిని. అదుష్టశునకము మాత్రము నామనసు గ్రహింపక నేను బిఱికిదాని నని భ్రమఁజెంది, నా వెన్నుమీఁది కంప గట్టిగఁ గొఱికివైచెను. అప్పటికిని నేను స్వామికార్యమును విడవక బాధ నెటులో సహించి పోతిని. ఇంతలో మీనాక్షిపాలకి చాల దూరము పోయెను. నాకు ఆమె కానిపింపలేదు. అంత నేను విఫలమనోరథనై యిలు సేరితిని.

ప్రియమిత్రమగు మీనాక్షిని బాసి నే నిఁక నెట్లు జీవింపఁ గలను? ఐనను రోగపీడితుఁడగు యజమానుని పడకను దివారాత్రములు నేను గనిపెట్టుకొనియున్నాను. ఆహారమనిన నాకిపుడు వాంఛ లేదు కేయి కంటి కొకకునుకైనఁ బట్టదు. యజమానుఁ డెంతయొత్తిచెప్పినను నే నాహారము భుజింపలేను. శరీరము మనసు గూడఁ బెద్దకొలిమిలోఁ బడి మండుచున్నట్లు తోఁచుచున్నది. ఇటులుండ నీ ప్రాతఃకాలమున వాకిటఁ బల్లకిమ్రోఁత వినవచ్చుచున్నది! ఎవరో బాలిక యొకతె నా కన్నుల కగపడుచున్నది. ఆహా యీమె మీనాక్షియే! ఆహా ఏమి నాపుణ్యము!!

మీనాక్షి గానఁబడుట

[మీనాక్షికొఱకుఁ బనవి పనవి, ఆమె క్రొత్తగ నత్తవారింటినుండి రావేగమె చూచునపు డానందపరవశయై గౌతమి యాకస్మికముగ మరణము నొందె నని యింటివారు చెప్పుచున్నారు. గౌతమి వెన్నుమీఁద నొక పెద్దపుండు ఉంకట గనిపెట్టినది మీనాక్షియే. వ్యాధిగ్రస్తుఁ డగు మీనాక్షితండ్రి యిన్నాళ్లు నిది చూడనేలేదు. కాని గతించినదాని కిపు డెవరేమి చేయఁగలరు? ఆదిన మాగృహము రోదనధ్వనులతో నిండెను. ఎట్టకేలకు మీనాక్షి తండ్రి ధైర్యము తెచ్చుకొని— గౌతమి శునకజన్మ మెత్తినను బుజుమార్గమున నడుచుకొనుటచే నది పుణ్యమనుజునివలెనే యుత్తమలోకప్రాప్తిఁ జెందు నని నిర్ధారణచేసి — దానికి దహనసంస్కారాదిక్రియలు గావించె నని తెలియవచ్చుచున్నది—కథకుడు.]

సమరతృష్ణాగీతము

దువ్వూరి రామిరెడ్డి గారు

సంగరతృష్ణచే । స్వాంతంబు రగులఁ
బటు దురాశావేశ । పారవశ్యమున
నధికారదాసులై । యవనిఁ బీడించు
మనుజసంతతులార । కనికరము లేక
బలహీనజాతులఁ । బట్టి చంపెదరు
దేహంబు నలుపైనఁ । దెలుపు పసుపైన
నాత్మబంధులు గారె । యఖిలజనంబు?

కామంబు క్రోధంబు । గర్వంబు జాతి
దేశంబు భాష య । న్దెరలు చింపంగ
సర్వసామాన్యమై చను । మానవత్వ
మొక్కటీరునఁ గాక । యున్నె వేఱ్వేఱ?
మానవరక్తసం । భార విక్రయము
గావించు నరకస్తు । ఘాతుకులార
విజయమదిరాపాన । వీతచి తముగ

నేల పావనమూర్తి । నేసు మహాత్ము
మఱియొక్కమారు క । ర్మాగారపంక్తి
చిమినీలపై కెక్కి । సిలువ వేసెదరు?

నిస్సహాయయు దాస్య । నిగళబద్ధయును
నగు నమాయిక జాతి । యస్థిపునాదిఁ
గనక మందిరములఁ । గట్టుచున్నారె ?
యూలపోయెడి వారి । యుడుకు నిట్టూర్పు
విసరచేమీ చితి । వేడిమంటలను ?
సొంత యక్కఱకన్న । నెంతో యెక్కుడుగ
వస్తుల నిర్మించి । వాని వెలపుచ్చ
జనసంఘముల దాని । సలుపఁ జేయుదురె ?
యిట్టి యన్యాయ్య మిం । కెంత కాలంబు
అవునుగా దనకుండ । రవులుకొనఁగలము?

ఐశ్వర్యవంతుల । యఱచేతి ఫలము !
కష్టజీవులపాలి । కంఠపాశంబ !
ఓనాగరకత ! నీ । యున్నతాదర్శ
మిదియయై యుండిన । నింకఁ జాల్చాలు;
మానవహృదయమ్ము । మంటవెట్టకుము
చీకట్లఁ బెనుగాలిఁ । జిమ్ము ఱెక్కలను
భూతలముం గప్పి । పొదుగంగఁ బోకు
కాలకూటజ్వాల । గ్రక్కు సర్పముల
వాణిజ్యదేవతా ! । వాయుసామ్రాజ్య
మునకుఁ జరించు మా । యలమాత్రకత్తె
ఉతిక రాక్షాత్మమఁ । బతితులౌ జనుల
బంగారుపావలకుఁ । బట్టి బంధించి
కొండలం గానలఁ । గోనల గుహల
మింటను మంటను । వెంట జీతాడ
నీడ్చికోఁబోయెద । వేమి నీమహిమ !

నీపాదచిహ్నల । రాపాడి వచ్చు
సంగరపశుశక్తి । చచ్చిచావకయు
యాత్మకృతాపరా । ధాంకమై నిలిచి
బహుళ పశ్చాత్తప్త । బాష్పపూరములఁ
దన మనోవికృతుల । దాహంబు దీర్చు
శాంతి నానాజాతి । సమితి పేరూన్చెఁ
జాలునే చిత్రములు । సలసలఁ గ్రాగు
పాషాణహృదయులు । ప్రేమఁ గరంగంగ ?
సమరపరాజిత । శత్రువర్గముల
కొల్లద్రవ్యముఁ బంచు । కొనువేళఁ బెద్ద
భాగంబులకుఁ బోరు । "పరమసౌహార్ద
చక్రవర్తుల" కేల । శాంతిపీఠము ?
ఖండాంతరంబుల । కపటనాటకము!
కాల మెప్పటికైనఁ । గనికరము లేక,
నీముసుంగును జీల్చి । నిజరూపుఁ జూపు

భావిసంగరముష్టిఁ । బట్టుపడనీక
జగతినిఁ గాపాడ । సకలదేశముల
కవిమహాశయు లొక్క । కట్టుగా నలయు.
ఇదియె నా స్వప్నంబు; । నిదియె నాయాశ
కలయు నిక్కంబగు । కాలంబు రాదె?
ఓ వినయులార! । యోజగదేక
శాంతిదాయకులార ! । సర్వజనీన
సేవాసమాసక్త । చిత్తాబ్జులార !
అల్లదే దర్శింపుఁ । డవతరించెడిని

ఆధ్యాత్మికయుగంబు । నానందముఖము
జ్ఞానమహోమాగ్ని మీ । కిరదీపికలను
వెలిఁగించి జండాలు । వినువీధి నెగుర
నఖిలమానవహృద । యధ్వాంసి కీట
కములకుఁ దల్లియౌ । కఠినమరాశ
నమయింప సంగ్రామ । సన్నద్ధు లగుఁడు

అదిగొ దివ్యాహ్వాన । మభ్రమున వినుఁడు
నిభృతశాంతకుటీర । నీడముల నుండి
కవికోకిలములార ! । గగనంబు గనుఁడు
ఎంతవిశాలమై । యెంత గాంభీర్య
రామణీయకమున । రాజిల్లు నదియొ !
లేలెండు తఱియిదే । లెండు సఖులార !

ప్రస్తుత విద్యావిధానము

పోణంగిపల్లి వరహాలు గారు

జీవితములో మానవుని లక్ష్యము సుఖసంపాదనము. ఆసుఖము కేవల మైహికమై యుండుటయేగాక ఆముష్మిక మగునప్పుడే పూర్ణతఁ జెందును. జ్ఞానములేనిది శాశ్వతసుఖము మృగ్యము. జ్ఞానముకల వాడే సంతుష్టుఁ డగును. సంతుష్టికలవాడే నిత్యసుఖము కలవాఁడు. అట్టి జ్ఞానసంపాదనమునకు విద్య సాధన మగుచున్నది. కాబట్టియే విద్య ఇహపరసాధనము.

విద్యవలనను వినయంబు వినయమునను
బడయు బాత్రత పాత్రతవలన ధనము
ధనమువలనను ధర్మంబు దానివలన
నైహికాముష్మిక సుఖము లందు నరుడు.

విద్యాభ్యాసము వివిధదేశములలో నాయాదేశ మతాచారములను బట్టి వేర్వేరువిధానములపై బాలురకు గఱపఁబడును. ఒకదేశము యొక్క యౌన్నత్యము రాజకీయముగాగాని నైతికముగాగాని, ఆధ్యాత్మికముగాగాని చాలవఱకు ఆదేశములో బాలురకు గఱపబడు విద్యపై నాధారపడియుండును. ప్రకృతము మనదేశములోనున్న విద్యావిధానము విదేశీయము. మనదేశమును ప్రస్తుతము పీడించుచున్న బీదఱికము బానిసత్వము పరాధీనత దౌర్బల్యము చాలవఱకు ప్రస్తుతవిద్యావిధానముచే గల్గినవి. కనుక ఈ విధానమున గలిగిన కొన్ని లోపములను ఇట వివరించెద.

విద్య యనగా కేవలము భాషాజ్ఞానము కాదు. జ్ఞానసంపాదనము, భాషాశిక్షణ మధిగమించి జ్ఞానసమ్యక్స్థానమును జేరవలయును. కాబట్టి భాష జ్ఞానసంపాదనమునకు నిమిత్తమగుచున్నది. అట్టిచో మనకు నేర్పబడుచున్న భాష - మతములోగాని ఆచారములోగాని సాంప్రదాయములలోగాని నాగరకతలో నేమాత్రము పోలికలేని పరులగు నాంగ్లేయుల భాష. ఈభాషను మనము బలవంతముగా నేర్చుకొనుచున్నాము. పరభాషను నిర్బంధముగా నందఱును నేర్చుకొని తద్ద్వారా జ్ఞానమును సంపాదించుటలో నమూల్యమైన మనకాలము చాలవఱకు వృథగా వ్యయపఱచుచున్నాము. అట్లనుటలో నింగ్లీషుభాష నేర్చుకొనగూడ దనుట కాదు. ఏలయనఁగా లోకమాన్యతిలకు నుడివినట్లుగా దేశభాషలో సులభముగా నేడు లేక యెనిమిది సంవత్సరములలో నేర్చుకొనగల్గిన విద్యను పరభాషయైన యాంగ్లభాషలో నేర్చుకొనుటకు ఇరువది లేక యిరువదైదేండ్లు వ్యయపఱచుచున్నాము. ప్రస్తుతవిద్యాలయములలో, మతవిషయికజ్ఞానము నుపదేశించుటయే లేదు. దీనికిఁ గారణము మనపాలకుల యొక్కయు మనయొక్కయు మత మొక్కటి కాదు.

మనదేశములో నున్న విద్యావిధానమును గూర్చి చెన్నపురిలో శ్రీ వివేకానందస్వామి యొకమా రిట్లు నుడివిరి, "ప్రకృతము మీరు నేర్చుకొనుచున్న విద్యవలన కొంత మేలుగల్గినను, అంతకంటెను కీడు అధికముగా నుండుటంబట్టి ఆ మేలు ఆ కీడునకుఁ బడిపోయినది. మఱియు నావిద్య ఉత్తమగుణముల నొసగునది కాదు. ఉన్నమతిని సైతము పోఁగొట్టునదిగ నున్నది. అది మన కనావశ్యకమైనదానిని వృద్ధికిఁ దెచ్చుచున్నది. బాలుడు బడికిపోయినవెంటనే నేర్చుకొనునట్టి క్రమము ఈక్రిందివిధముగ నున్నది - ఒకటి తండ్రి మూర్ఖుడు. రెండు తనతాత అప్రయోజకుడు. మూడు తన ఆచార్యుడు వేషధారి. నాలుగు వేద మబద్ధము. అయిదు అన్నివిధముల నాంగ్లమాదర్శప్రాయము- అని నేర్చుకొనుచున్నాడు. ఇట్లు పదియాఱవయేట దుర్బలుడై సర్వ మసత్యము అనెడిశూన్యవాదమునకు సంసిద్ధుఁ డగుచున్నాడు. కాఁబట్టియే ఈవిద్య ఒకశతాబ్దిగా నభ్యసింపబడుచున్నప్పటికిని మనదేశమందంతటను నొక్కఁడేని స్వతంత్రబుద్ధికలవాడు లేకయున్నాడు. స్వబుద్ధికలవారు కొందఱుండిరేని వారు ఇతరస్థలములందో లేక సద్గురువులయొద్దనో నేర్చినవారే కాని ప్రకృతము సర్వవ్యాప్తమై యుండు నాంగ్లవిద్యవలన కాదు."

ఇక రాజకీయవిషయమైన జ్ఞానము అసలే లేదు. ప్రస్తుతవిద్య బానిసత్వమును పెంపొందించుచున్నదియే కాని స్వాతంత్ర్యబుద్ధి నణుమాత్రమైనను గలిగించుట లేదు. మనకు అత్యవసరమైన మతవిషయికజ్ఞానము రాజకీయవిషయములు కార్మికవిద్యలు మొదలగువానివిషయమై తలపెట్టరు. ఇంతియ కాక ప్రస్తుతవిద్యాలయములలో నేర్పుచున్న చారిత్రకవిషయములు చాలవఱకు నసత్యములు. భారతజాతియొక్క సత్యమైన నాగరకత ఆధ్యాత్మికోన్నతి శిల్పకళానైపుణ్యము భారతవీరుల ప్రతాపధైర్యస్థైర్యములు జ్యోతిషము ఆయుర్వేదవైద్యము వీనినిగూర్చి తలఁపనైన దలఁపరు. పఠనీయగ్రంథము లన్నియును పాశ్చాత్యనాగరకతతోను సాంప్రదాయములతోను పాశ్చాత్యవైవాహికాచారములతోను వారి స్వదేశవర్ణనములతోను గృహవర్ణనలతోను నిండియుండును. పాశ్చాత్యగౌరవములు వేషభాషలు మున్నగువానియందు నిర్బంధముగా భారతయువకుల బుద్ధిని లయింపజేయవలసివచ్చుటచే స్వధర్మనిరసనమును పరధర్మాదరణమును గలుగుచున్నవి. పఠనీయగ్రంథముల మార్పువిషయమై మన మెంత గట్టిగ పట్టుపట్టి మొఱపెట్టినను అవి యన్నియు నరణ్యరోదనము లగుచున్నవి. ప్రభుత్వమువారు వానినిమార్చుట కిష్టపడరు. పెడచెవిని పెట్టి బుట్టదాఖలా చేయుదురు. కాని మార్పు చాల అవసరము. దానిని పాలకులుపేక్షించినను ప్రజల పట్టుదలవలననైనను స్వప్రయత్నముచే, మన దేశమతాచారముల కనుగుణముగా విద్యావిధానములోఁ బూర్తిగ పునర్నిర్మాణము కావలయును. మార్పు చెందనిది విద్యాలయములకు పోఁగూడదు. దేశము నానాటికిని కడుంగడు హీనదశకు పాలగు

చున్నది. దరిద్రదేవత దేశమందు నలుగడలను చెలరేగి విజృంభించు చున్నది. భారతీయుల సహజప్రతాపధైర్యస్థైర్యతేజము లడుగంటు చున్నవి. వృత్తులు నశించుచున్నవి. అధర్మము సమస్తవిధముల పెంపొందుచున్నది. స్వయంసహాయము లేదు. ఇంక మన కిపు డున్నవి దౌర్బల్యము- పరాధీనత- ఇంతే.

పైని వివరింపబడిన అన్యాయము మన మెన్నిసారులు పర్వతశర్వాణముగా చాటినను లాభ మేమి? అది పోవుమార్గ మన్వేషించుట కర్తవ్యము. కావున రెండవ ప్రహ్లాదుం డనదగు గాంధిమహాత్ముండు ఎలుగెత్తి భారతయువకుల కీ సందేశము నిచ్చుచున్నాడు. వినుడు.

ఉ. బాలకులార రండు మన ప్రాయపు బాలుర కొంత యుర్విలోఁ
గూలుటఁ గంటిరే గురుని క్రూరు డనర్థనియంబునందు దు
శ్శీలత నర్థకల్పనముచే నెడ గ్రాహ్యముకాదు శాస్త్రమే
మే లెఱిఁగించెదన్ వినిన మీకు నిరంతరభద్ర మయ్యెడిన్.

—ఆంధ్రమహాభాగవతము

జాతీయవిద్య అనుటతోడనే జాతీయ మనుపదమున కేయర్థ మీయవలయునో ప్రప్రథమముననే తెలుపవలసియున్నది. జాతీయము అనుటతోడనే విదేశమునకు విరుద్ధము ఏవిద్య- మన మతమును ఆచారములను సాంప్రదాయములను స్వధర్మమును వెనుకటి ఔన్నత్యమును జాతీయాశయములనుగూర్చి సర్వతోముఖముగ వృద్ధిపొందించునో అదియే జాతీయవిద్య. ఇప్పుడు మనము చదువుచున్న ఆంగ్లపుస్తకములు వారి ఆచారములను వారిచరిత్రలను వారిపరాక్రమములను వారి శక్తిసామర్థ్యములను వారి వాణిజ్య పారిశ్రామిక రాజకీయతంత్రములను వారిదేశభావములను తెలుపునే కాని మన బాలురకు మనసమీపమున జరుగుచుండు విషయములనుగూర్చిగాని జరిగినవిషయములనుగూర్చిగాని వారి సమీపమునందున్న వస్తువులనుగూర్చి గాని ఆపాత్తములు లోనుండవు. ఎల్లప్పుడును పాశ్చాత్యపరాక్రమసంస్మరణముచేత స్వీయపరాక్రమమును మఱచి స్వయంసహాయమును వారు విడిచిపెట్టుచున్నారు.

భవిష్యజ్జాతీయవిద్యావిధాన మిదమిత్థ మని స్థిరపఱుచుటకై పూర్వకాలమునందు మనదేశమునం దెట్టి విద్యాభ్యాస ముండెడిదో- విద్యాదానమె ఆదర్శముగా గల యట్టి గురువులు- గురుభక్తి యుండెడిదో- ఎట్టి శిష్యవాత్సల్య ముండెడిదో- మన మొకసారి జ్ఞాపకమునకు తీసికొని రావలసియున్నది. ఎట్లు శిష్యుడు బ్రహ్మచర్యము నవలంబించి గురుశుశ్రూష నొనర్చి తర్కమీమాంసాది శాస్త్రములను అభ్యసించుచు ఆధ్యాత్మికవికాసమును పొందుచుండెడివాడో మనము స్మరణీయం దుంచుకొనవలయును. బాలుర విద్యాభ్యాసకాలమున నవీన నాగరక సౌకర్యములు లేకున్నను చెట్లక్రిందనే ఋషికుటీరములయొద్దనే యాడంబరరహితముగ నెట్లు విద్య నభ్యసించుచుండెడివారో ఎట్లు గురుశిష్యులు ప్రేమపాశబద్ధులై యుండెడివారో, జ్ఞాపక ముంచుకొనవలయును. ఆవిద్య ప్రస్తుతవిద్యవలె నొక్క మేధాభివృద్ధికే గాక, ఆత్మవికాసమునకును శీలసంపదకును తోడ్పడుచుండెడిదో ఆవిషయము గూడ మనము జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలయును. ఈమాట కర్థము—పూర్వ మున్నట్టిదానినే గావలయును గాని అన్యము పనికిరాదనుట కాదు. కాని కాలానుసారముగ మానవజాతిపరిణామమును బట్టి విధానములు మార్పు చెందుచుండును. అట్టి మార్పు లేజాతియొక్కగాని యభ్యున్నతికిని భంగకరముగ నుండ రాదనియే. వాణిజ్యాభివృద్ధికొఱకే పలుయాత్రలతో పరదేశముల కేగి కర్దేశములవంచించి పరరాజ్యాక్రమణముచేయుటకు కాదు. మానవజాతి కల్యాణమునకు భంగకరములు అపాయములు అగు యంత్రములు విమానములు కనిపెట్టుట వారిలక్ష్యము కాదు.

ఈ మన దేశమునందేకదా "మానవు డెట్టివాడు? ప్రపంచ మెట్టిది? మానవుడు జననమునకుపూర్వ మెక్కడనుండి వచ్చుచున్నాడు?" అను తత్త్వవిచారము గలిగి సుదమ దేవుఁ డొకడు కలడు. పరబ్రహ్మము సత్యస్వరూపమైనది. జ్ఞానాత్మకమైనది. అంతములేనిది. శాంతమైనది. మంగళస్వరూపమైనది. అద్వితీయమైనది పరిశుద్ధమైనది. సర్వాంతరుడు సర్వవ్యాపియును శాశ్వతుడును స్వతంత్రుడును సృష్టిస్థితిసంహారకర్త నిర్వికల్పుడు నిరంజనుడు నిశ్చలుడు నిరాకారుడు అవాఙ్మానసగోచరుడు సర్వసాక్షి. ఆత్మ నాశనరహితమైనది" అను తత్త్వజ్ఞానోదయము పుట్టియుండుట మనభారతభూమి యం దాస్థానముగా గలిగెను. జ్ఞానభాండాగారము ప్రాగ్దేశ మందుంచి పశ్చిమఖండములకు ప్రకాశింపజేయును. ఇట్లుండవే జ్ఞానవాహినులు జ్ఞానశూన్యములైన దేశములను ప్రకాశింపజేయవలసియున్నవి. పాశ్చాత్యవిద్యాలక్ష్యమగు లౌకికజ్ఞానాభివృద్ధికి సంకరము లగు విధానములు దీనికి పనికిరావు అయితే పూర్వమువలె దేశములోనిం ప్రపంచముయొక్క జ్ఞానము విశేషముగా గలిగియుండుటకు సంస్కృతభాష ప్రాముఖ్యము నేర్పవలెను. హిందువుడైన సంస్కృతమును- మహాత్ముడైన సరస్వతి భాషయును- ఏమతమువారైన స్వమతవిషయజ్ఞానమును పూర్తిగా గలిగి యుండుటకు తప్పక నేర్చుకొనవలయును. రాజకీయముగా దేశములో వివిధభాషలను మాట్లాడు పలుతెగలవారి నైకమత్యముగా నుంచుటకు హిందీభాష రాజభాషగా నుండవలయును. మనదేశములో స్వరాజ్యము స్థాపించుటకు పూర్వము హిందీని ప్రతిభారతీయుడును నేర్చుకొని యుండవలయును. దేశము రాజకీయముగా స్వతంత్రతతో నుండుటకు మనవిద్యావిధానములో హిందీభాషను- ఆధ్యాత్మికజ్ఞానోన్నతికి సంస్కృతభాషను- ప్రతిభారతీయుడును నేర్చుకొనుచు, భారతీయులకు భగవన్నిర్మితమైన ప్రాచీనజ్ఞానసందేశమును అచిరకాలముననే ప్రపంచమునకంతకు వెల్లడించు భాగ్యమును భగవంతుడు మన కనుగ్రహించుగాక!

గంగాఘోషము

గుండిమెడ వేంకట సుబ్బరావు గారు

సీ. శ్రీభువనారాధ్యులౌ దేశభక్తుల కెల్ల నిర్జరాశీర్వాద నిస్స్వనంబు
కపటదేశద్రోహ గజయూథముల పాలి, ఘోరసింహేంద్ర నిర్ఘోషణంబు
సమదశాత్రవలోక సంహారధీరులౌ, క్షాత్రశూరులకు సంగ్రామభేరి
పరమతద్వేషులౌ పాపకర్ముల పాలి, భీభత్స ఘుమఘటాస్వనంబు

గీ. పరమపూజ్యులౌ వంశపావనుల కెల్ల, మధుర వాగ్జాలకుశల సంభాషణంబు
సాధుకంటకబహుళ స్వతంత్రలోక, భీషణంబు గంగానదీ ఘోషణంబు

గీ. ముప్పదియు మూఁడుకోటుల పుత్రకులను, గాంచియును గొడ్డువోతివే కన్నతల్లి
ఏటి కూరక యిటుల ఘోషించె దమ్మ, నిన్నుగనువార లింక నెం దున్నవారు ?

సీ. నిజసహోదరకోటి నెమ్మేని రక్తంపు, టేర్లు పాఱున ప్రవహించునాఁడు
పగరచేతులఁ జిక్కి ప్రాణభయార్తయై, పాంచాలకన్య ఘోషించునాఁడు
అకలంకభరతరాజ్యకుమారి బాష్పప్ర, వాహముల్ పరియలై పారునాఁడు
అధికారదర్పదావాగ్నిహోత్రము జేగి, కన్నతల్లిని కాల్పఁ గడఁగునాఁడు

గీ. కంటవీట్కుచుచును దోసమగుటచినట్లు, లైన లేక యథారీతి నలరుచున్న
ఘోరపాషాణకఠినాత్ములము తల్లి, నీమృదుల ఘోషణంబు మా కేమి లెక్క

సీ. దశరథరాము సుత్రాణరాజ్యప్రభల్, కఱవు తీఱఁగఁ గాంచి మురిసినావు
శ్రీహరిశ్చంద్రు సుస్థిరసత్యదీక్షఁ గ, న్నారఁ గాంచెడు భాగ్య మందినావు
ప్రకట పాండవధార్తరాష్ట్ర సంగ్రామంబు, కంటఁ జూచి విముక్తిఁ గాంచినావు
విశ్వధూర్వహుఁడైన విశ్వేశ్వరునకు న, ర్ధాంగివై యెంతో యుప్పొంగినావు

గీ. అట్టి నీయట్టి భువనత్రయైకధన్య, కిమ్మహాఘోర పాపకూపమ్మునందు
నిలువఁ జనదమ్మ, యిటనుండి తొలఁగుమమ్మ, హరిపదాంభోజవల్లి ! గంగామతల్లి !

శా. మానశ్రీహరణాభిలాష నరమాంసాహారమత్తంబులై
సానల్ దీదిన భూతకోటు లిట సంచారంబుఁ గావించెడున్;
కానన్ యోగ్యవు పూజ్యమానసవు గంగా! నుంత మానంబుపై
ధ్యానం బుంచుము ఇంకనేన్ దొలఁగి పోవమ్మా యన్యలోకార్థివై !

జాతివ్యవస్థ

కావ్యతీర్థులు బంకుపల్లి మల్లయ్య శాస్త్రి గారు

బ్రాహ్మణాది జాతివ్యవస్థ సృష్ట్యాదిగనే వచ్చుచున్నదని కొందఱును కొంత సృష్టి ప్రవర్తించిన తరువాత నీవిభాగము వచ్చినదని మఱికొందఱును, ఎప్పుడైతేనేమి జన్మతోడనే జాతి ప్రారంభము గాదు జన్మాన్తరము గుణకర్మానుగుణముగ జాతివ్యవస్థ యేర్పడినదని మఱికొందఱును, కాదు కాదు జన్మతోడనే జాతిగాని మఱి యొక గొందఱును నీజాతిని చర్చించుచున్నారు. నేనిపుడు స్మృతులను బట్టి చర్చించిన నెట్లు తేలునో యాసంగతిని వ్రాయుచున్నాను. అందు ముఖ్యములు మను యాజ్ఞవల్క్య పరాశరస్మృతు లని పెద్దలు వ్యవహరించుటచే వానిలోని విషయమునే సంగ్రహించితిని. స్మృతుల సాక్షి ప్రాయమని చెప్పవలెనే కాని యిదియే న్యాయభిప్రాయమని కాదు. దీనిని బట్టి కాదనియు ననరాదు. ప్రకృతమున జాతి యనుపదము పాణిని శాసనము ననుసరించి జను ధాతువునుండి పుట్టినదని చెప్పక తప్పదు. దానికి బ్రాదుర్భావమని యర్థము. ప్రాదుర్భావ మనఁగాఁ బుట్టువు. మఱి యేవ్యాకరణమును ఈ యర్థమును బ్రతిఘటించదు. ఈ ధాతువు స్మృతియందుఁ దఱుచుగ—

"ముఖబాహూరుపజ్జానాం పృథక్కర్మాణ్యకల్పయత్"

అనుచోట పజ్జానాం అనుపదమునందును, అపవర్ణజ—అనుస్థలముల,

"స్వజాతిజానన్తరజాః షట్సుతా ద్విజధర్మిణః"

అను తావునను ప్రయోగించినాడు. ఇట్లే మఱికొన్నియెడల గనుపట్టుచున్నది. కావున జన్మ ననుసరించియే జాతికర్మాదిసంస్కారములు ప్రవర్తిల్లును. కాని యిచ్ఛికముగఁ బ్రవర్తిల్లవు.

"తథాప్యార్యాజ్జాత ఆర్యాయాం సర్వం సంస్కారమర్హతి"

(మను. అ 10, శ్లో 68-69)

'ఆర్యునివల్ల నార్యస్త్రీయందు బుట్టినవాడే సంస్కారములకు నర్హుడు' అని చెప్పుటవల్ల జన్మముగట్టి జాతియను జాతిననుసరించియే సంస్కారములు ననిశ్చేపకమాయెను. ఇట్లు కాఁగా సంస్కారార్హులు ఆర్యులే యనియును నార్యులు సంస్కారానర్హు లనియును గావచ్చును. అట్లయినప్పుడు ద్విజు లార్యుల నియు నితరుల నార్యులనియును ఫలితమును గావచ్చును. అయితే యార్యునకు శూద్ర (అనార్య) స్త్రీయందు బుట్టినవాఁడును, అనార్యునకు నార్యస్త్రీయందుఁ బుట్టిన వాఁడును సంస్కారార్హులు కారు. గాని యిందు మొదటివాఁడు మాత్రము గుణోత్కృష్టుఁడని చెప్పెడు. దీనిమీఁద—

"శ్లో. జాతో నార్యామనార్యాయామార్యా దార్యో భవేద్గుణైః"

అనుదానిని బట్టి యార్యశబ్దము శ్రేష్ఠవాచకమై యనార్యశబ్దము నికృష్టపర్యాయమై యుండఁగ మీఁద ద్విజాద్విజవాచకముగఁ జెప్పుట సంగతము కాదని యాక్షేపింపవచ్చును. అది సత్యమే. కాని "గుణై రార్యః" అనుటచే బీజప్రాధాన్యము ననుసరించి యార్యగుణములు సంక్రమింపవచ్చును. కాని జాతిచే నార్యుడు మాత్రము గానేరడు. అట్లే కాకున్న దీని కేల సంస్కారార్హము కాకపోయెను? తల్లిదండ్రు లిద్దఱును ఆర్యులే యయినప్పుడు మాత్రమే సంస్కారార్హత కలదని యేల చెప్పును? ఈకారణముచే దాక్షిణ్యము బ్రాహ్మక్షత్రవైశ్యభేదమున నార్యులు ద్విజులను నామాంతరముల వ్యవహృతు లగుచున్నారని.

దీనిపై నొకయాక్షేపము. ఆర్యునకు ఆర్యయందు బుట్టినవానికే సంస్కారార్హత కలదే గాని యితరులకు లేదంట. బీజప్రాధాన్య మంగీకరించినపుడు ఆర్యునకు ననార్యస్త్రీయం దుద్భవించినవాఁడు సంస్కారార్హుఁ డని యనుట యెట్లు సంగతము లగును? అంగీకరింపలేదుమా! బ్రాహ్మణునకు శూద్రస్త్రీ యందు గన్యకపుట్టి యది తిరిగి బ్రాహ్మణునే పెండ్లాడఁగోరిన నాసంతతి పుత్త్రికలను బ్రాహ్మణులకే యిచ్చుచుండఁగా నయిదవతరమునఁ గాని యేడవతరమునఁ గాని పుట్టినవాఁడు బ్రాహ్మణుఁ డగునని యెట్లు చెప్పినాఁడు.

దీనికి సమాధానము—బీజప్రాధాన్యము నంగీకరించి క్షేత్రము నెడ మాత్రము తిరస్కరింపకుండుటకు గొన్నితరములకు గుణోత్కృష్టత నంగీకరించి సంస్కారార్హజాతిత్వము స్మృతులలో నంగీకరించి యున్నారు—అని. కావున ద్విజపురుషులకు ద్విజస్త్రీలయందు దుదయించినవారు వెంటనే సంస్కార్యులని, ద్విజేతరస్త్రీలయందు ఉద్భవించినవారు స్మృత్యుక్తక్రమముగ గొన్నితరములకు ద్విజులు కాగలరని, ద్విజేతరులకుఁ బుట్టినవారు బీజప్రాధాన్యముచేతను స్మృత్యనుగ్రహము లేకుండుటచేతను ద్విజులు కాలేరని తేలిన ఫలితము.

ఇది యిట్లుండ మఱియొకతీరున మీఁది శ్లోకమును విచారింతము. "ఆర్యో భవేద్గుణైః" అనుచోట గుణములనఁగా—తపశ్శౌచక్షమార్జవాదులు బ్రాహ్మణగుణములు. ఇవి సాత్త్వికములు. శౌర్యతేజోధృతిదాక్ష్యాదులు క్షత్త్రియగుణములు. రాజసములు. కృషివాణిజ్యాదికర్మశీలత వైశ్యగుణము. ఇది తామసము. వీటినిబట్టి శూద్రుఁడు గూడ నాయాయి జాతికిఁ దుల్యుఁ డగును. అనఁగా "మంత్రవర్జం న దుష్యన్తి" అనుశాసనము ననుసరించి వేదాధ్యయనము మాత్రము తక్కనకర్మలన్నియు మంత్రము లేక చేయనర్హుఁ డని తేలును. అందుచేత వ్యవహారకాలమున వారివారి యోగ్యతానుసారముగ నుత్కర్షాపకర్షలు కలవనియును, జాతిమాత్రము జన్మమునఁ దప్ప వేఱువిధమున సంపాదింపరాదనియు మంత్రపురస్కృతకర్మములలోఁ బ్రవేశము లేదనియునుఁ దాత్పర్యము. కావున శ్రాద్ధేతరకాలమునఁ బాకాదిపరిగ్రహము— వైదికసభల

దక్క వ్యావహారికసభల బ్రాహ్మణసన్నిధాన మున్నను గుణోత్కర్షను బట్టి యగ్రాసనాధికారము - మొదలగునవి శూద్రులకు సయితము స్మృత్యుక్తము లనవచ్చును. ఇందుకుఁ బ్రమాణము—

"శ్లో. శూద్రేషు దాస గోపాల కుల మిత్రార్ధ సీరిణః
భోజ్యాన్నా నాపి తశ్చైవ య శ్చాత్మానం నివేదయేత్"
(మను. అ ౯, శ్లో 166)

అనగా ద్విజులింట సచ్ఛూద్రులైన వీరిచే వంట చేయించి యన్నమును గొనవచ్చు ననియే దీనికిఁ దాత్పర్యము. ఏలనగా శ్రాద్ధ కాలమున మాత్రము ద్విజుఁడు శూద్రునింట భుజింపవచ్చును. ఇతర కాలమునఁ గూడదు-అని చెప్పినచో

"నాద్యా చ్ఛూద్రస్య పక్వాన్నం విద్వా నశ్రాద్ధినో ద్విజః"(అ. 4.)

అనువచనమును బట్టి అట్లయితే "స్పర్శనావరవర్ణజః" శూద్రుఁడు ముట్టితే యన్నము పవిత్ర మగును- అను మనువచనమునకు గతి యేమం దురేమో! ప్రకరణమునుబట్టి ద్విజునింట శ్రాద్ధ కాలమున శూద్రుఁడు ముట్టిన యన్నము పనికి రాదనియే అర్థము చెప్పక తప్ప దంగము. కావంటే దాసనాపితగోపాల అను శ్లోకముగతి యేమగును? ఇక్కడి ద్విజశబ్దము బ్రాహ్మణేతరపర్యాయము కారాదా యనవచ్చును. అట్లు కాదు. అధ్యాయాన్తమునందు—

"ఏషోదితా గృహస్థస్య వృత్తి ర్విప్రస్య శాశ్వతీ"

యని బ్రాహ్మణవృత్తినే చెప్పియున్నాడు. మఱియును

"న విప్రం స్వేషు తిష్ఠత్సు మృతం శూద్రేణ నాయయేత్"

తనజాతివారు లేనప్పుడు బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణశవమును శూద్రుని చేత మోయింపవచ్చు ననటచే శూద్రులను మన మిపు డనుకొన్నంత దూరమున గర్మలలో సయితముఁ బూర్వ లుంచినట్టు కావరాదు.

దీనిపైని పరాశరస్మృతి—

"శూద్రాన్నం శూద్ర సంపర్కం శూద్రేణతు సహాసనం
శూద్రాత్ జ్ఞానాగమః కస్చి జ్జ్వలంతమపి పాతయేత్"
(అ. 12, శ్లో 34)

"యస్చాన్నాద్ర్య పాచయే న్నిత్యం శూద్రా చ గృహమేధినీ
వర్జితః పితృదేవేభ్యో రౌరవం యాతి సద్విజః." (శ్లో. 5)

అను శ్లోకములు విచారించిన పుడు "కలౌ పారాశరా స్మృతా" యని ప్రతిజ్ఞానుసారము కలియుగమున నివన్నియు నిషిద్ధము లందు రేమో యట్లనరాదు. ఈతఁడు గూడ మనుయాజ్ఞవల్క్యు లుదాహరించిన దాసనాపిత భోజ్యాన్నా యనుశ్లోకము నంగీకరించి తాను ప్రక టించినాడు. ఇదిగాక—

శూద్రునింట క్షీరాజ్యతైలములతోఁ జేసిన పదార్థములు నదియొడ్డునను దీనికొనిపోయి తినవచ్చు నని యన్నాడు. దీని మిలినికొడ బట్టి చూడ శూద్రునింట భోజనముమాత్రమే పరాశరుఁ డంగీ నట్లు తోఁచును. ఇక్కడ నిషేధించినాడు. ఒకచో [illegible] మఱియొకచోట నిషేధమును జెప్పుట "య శ్చూద్ర్యా పాచయే న్నిత్యం" అని నిత్యశబ్దప్రయోగము సేయుటఁ జూడ నెప్పు డెప్పుడో యవసరమును బట్టి శూద్రపక్వాన్న భోజనము కూడు ననియు నదియును బాలు నెయ్యి నూనెలతోఁ జేసినదే గ్రాహ్యమనియును కావలసి వచ్చి నది. లేదా యీనిషేధము-అసచ్ఛూద్రవిషయము గాని సచ్ఛూద్రులగు దాసనాపితాదుల విషయము గాదన్నను బాధకములు గానరావు. లేక "పితృదేవేభ్యో వర్జితః" అనుటచే శ్రాద్ధాదులయందు మాత్రము శూద్రీపాకము నిషిద్ధ మనియైనఁ జెప్పనగును గాని వ్యవహా దశలోఁ గూడ - శూద్రాన్న శూద్రసంపర్క శూద్రసహాసనములు నిషేధించిన పరాశరుఁడు "దాసనాపిత...భోజ్యాన్న...యని యెట్లుచెప్పఁగలఁడు? అట్లుం గానిచో వెఱ్ఱివాఁడని చెప్పినను చెప్పవలసివచ్చును. ఇది గాక పైపెచ్చుగా—శ్లో. 38 లో

"దక్షిణార్థంతు యోవిప్ర శ్శూద్రస్య జుహుయా ద్ధవిః
బ్రాహ్మణస్తు భవే చ్ఛూద్ర శ్శూద్రస్తు బ్రాహ్మణో భవేత్."

దక్షిణకొఱకు శూద్రునింట హోమముచేసిన బ్రాహ్మణుఁడు శూద్రుఁ డగును. శూద్రుఁడు బ్రాహ్మణుఁ డగు అన్నాడు. కాన నిప్పుడు బ్రాహ్మణులచేఁ గర్మలు చేయుచు శూద్రులు మాత్రము పరాశరుఁడు చేసిన బ్రాహ్మణులు కావచ్చును. వారికిఁ గర్మలు చేయించు బ్రాహ్మ ణులు శూద్రు లనియుఁ జెప్పుట కొప్పవలసివచ్చినది. కలౌ పారా శరా అని కదా! కావున నోమహాశయులారా! ఒకయుగమున కాకర కాయ మఱియొకయుగమున బీరకాయ యగునా! యుగవ్యవస్థ నంగీ కరించినప్పుడు కాలానుసారము స్మృతులు మాఱుచున్న వని చెప్పక తప్పదు. పరాశరుఁడు వ్యవహారకాండ చెప్పక యాచారకాండ సర్వ సామాన్యముగఁ జెప్పి ప్రాయశ్చిత్తకాండను విస్తరించి వ్రాయుటచే నిది స్మృతియే యనిపించుకొనదని కొందఱును - చెప్పనిభ గము నితర స్మృతులలోనిది తన కంగీకృతము గావున స్మృతిత్వమునకు భంగము లేదని మఱికొందఱును-ప్రాయశ్చిత్తమునే పరాశరప్రోక్తముగ గ్రాహ్య మని పలువురును పండితులు వివరించుచున్నారు. ఏది యెట్లయినను స్మృతిత్వ మంగీకరించిరే నేను వ్రాయుచున్నాను. ఋషివాక్యము గాన నే ఋషియైన నేమి? ఏస్మృతియైన నేమి? ఏయుగమైన నేమి? అను కాలప్రతికూలభావముల ననుసరించి కాలాను గుణముగ స్మృతికి విరుద్ధ ములు కానివి. స్మృతిలో ననుగృహీతము లైనను కాలానుగుణములును గ్రాహ్యములు కావు అని కొందఱి మతము.

ఇది యిట్లుండనిండు.

"శుచి రుత్కృష్ట శుశ్రూషు ర్మృదువా గనహంకృతిః
బ్రాహ్మణాద్యాశ్రయో నిత్యం ముత్కృష్టాం జాతి మశ్నుతే"

తాను శుచియై తనకంటె నెక్కువవారిని సేవించుచు మృదు మితిక్క గలిగి యహంకారరహితుఁ డయిన శూద్రుఁ డుత్కృష్టజాతిని బొందును. అనునర్థము గల శ్లోకమును విచారించి చూతము. ఉత్కృష్ట యని బొందుట యనగానే మీఁద వివరించినతీరున గుణములచే జాతి

సామ్యమును బొందుటా? లేక జాతినే పొందుటా? రెండవపక్షమున సంస్కారము లన్నియు రాఁదలసివచ్చును. మొదటి పక్షమున లేవు. ఇట్లు ఫలభేదము గానవచ్చుచున్నది. ఫలములనుబట్టి తంత్రన్యాయమున నిది యొక్కటే శ్లోకమయినను రెండర్థముల నిచ్చు రెండుశ్లోకము లనకతీరదు. అట్లయినపుడు రెండుస్మృతులకు విరోధము వచ్చినప్పుడు ఆచారమును బట్టి యర్థనిర్ణయము చేయవలెను.

"స్మృత్యో ర్విరోధే న్యాయస్తు బలవాన్ వ్యవహారతః"

అను యాజ్ఞవల్క్యవచనము ననుసరించి వ్యవహారపర్యంతిధావనము చేయవలసివచ్చినది. వ్యవహార మనఁగా పురాణేతిహాసాదులవల్లను, నితరశాస్త్రోక్తవిషయానుప్రసక్తముగ నూహించిన యాచార మని చెప్పనగును. పురాణములలో, విశ్వామిత్ర కవష నూతాదు లుత్కృష్టజాతిని బొందినట్లు గానవచ్చుచున్నది. శుక్రనీతిలో

"నజాత్యా బ్రాహ్మణ శ్చాత్ర క్షత్రియో వైశ్యఏవ న
న శూద్రో నచ వై మ్లేచ్ఛః భేదితా గుణకర్మభిః"

అనుటచేతనుగూడ గుణమునుబట్టి జాతినే పొందవచ్చును. అట్లయినప్పుడు సంస్కారములుగూడ యథోక్తములు రావచ్చునని దేలుచున్నను అయ్యనకు న్యాయదుఁ బుట్టినవాఁడే సంస్కారార్హుఁడు ఇతరుఁడు కాఁడు అని చెప్పునది. గుణోత్కృష్టత గలయపుడు ఆర్యానార్యభేదము లేక సంస్కారత్వ మభిప్రేత మయితే మనువు—

"గుణోత్కృష్ట స్సర్వం సంస్కార మర్హతి"

అని చెప్పలేక పోయెనా? ఏల?

"యత్ర ర్యా జ్ఞాత ఆర్యాయాం"

అని చెప్పినాఁడు? కావున నిష్పక్షపాతదృష్టితోఁ జూచునప్పుడు జాతిచేతనే సంస్కారము గుణములచేతనే యుత్కృష్టనికృష్టభావము అని సిద్ధాన్త మేర్పడుచున్నది. మఱియు శుక్రనీతివచనము గూడ నీయర్థమంతే యభిప్రేతము. కాకున్నచో—

"యోవా స్వధర్మనిరతః........"

రాజా స్వధర్మ స్థాపయే త్ప్రజాః త్యక్త స్వధర్మాచరణాః"

అని శుక్రనీతి ప్రథమాధ్యాయప్రారంభముననే చెప్పు టెట్లుసంగతము? స్వశబ్దమున కర్థమేమి? నియతముగాని గుణకర్మలనబట్టి యిపుడు బ్రాహ్మణు డైనవాఁడు క్షత్రియగుణములచే నాజన్మలోనే క్షత్రియుఁడు గావచ్చును.

ఇట్లే గుణములనుబట్టి పర్యాయముగ జాతిత్వము రావచ్చును. అప్పుడు స్వశబ్ద మెట్లు ప్రవర్తించును? అప్పుడు స్వధర్మ మేదని గ్రహించి రాజు శాసించును? కావున శుక్రనీతిగూడ గుణోత్కృష్టతను తన్నికృష్టతనుజూపి వ్యవహారమున గుణములను గ్రహింపవలయునను. సంస్కారములు జన్మతోడనే యని చెప్పు నని యొప్పక తప్పదు. మఱియు శుక్రనీతివచనమున "ఏవ" అను పద మున్నది. దీనిని జూడక పల్కౌ
భ్రమించుచున్నారు.

శబ్దము

జాత్యైవ బ్రాహ్మణః క్షత్రియః వైశ్యః న

ప్పుట

అని పదయోజన చేయక తప్పదు. దానియర్థము జాతిచేతనే బ్రాహ్మణుఁడు క్షత్రియుఁడు కానేరఁడు. అనగా గుణములు గూడ నుండవలసినవే అని గుణసద్భావమును సాధించునే గాని జన్మచే జాతిలేదని చెప్పదు. వాకేమో పట్టుదల యుండి వ్రాయుట లేదు. నిష్పక్షపాతముగ నాబుద్ధి ననుసరించి వ్యాఖ్యానించుటయే యుద్దేశము.

ఇంక చండాలజాతిని ఇంచుక విచారించి ఈ యుపన్యాసమును ముగింతును. మన స్మృతులలో—

"దివాకీర్తి ముదక్యాంచ పతితం సూతికాం తథా
శవం తత్స్పృష్టినం చైవ స్పృష్ట్వా స్నానేన శుధ్యతి"

మాలవానిని ముట్టుదానిని పతితుని పురిటాలిని శవమును శవము ముట్టినవారిని,ముట్టుకొంటే స్నానముతో శుద్ధియని చెప్పుటచేతను అస్పృశ్యత అని చెప్పిరని యున్నారు. కాని మీఁదిజాతులలో గుణోత్కృష్టతను బట్టి యేలాగునఁ దత్తజ్జాతిసామ్యము నంగీకరించినారో యట్లే "తుల్యయుక్తి"లో నిచ్చటఁగూడ గుణోత్కృష్టత లేదని చెప్పుట సాహసమాత్రమే యగును. అన్యాయ్యముగు అంత్యజాతిగణము లని నాలుగు జాతులగణములును జెప్పినపిమ్మట శుక్రనీతిలో నిట్లు వ్రాసెను.

"త్యక్తస్వధర్మాచారా నిర్ఘృణాః పరపీడకాః
చండాశ్చ హింసకా నిత్యం మ్లేచ్ఛాస్తే హ్యవివేకినః"

ఇతరులను హింసించువారు ధర్మత్యాగమును జేసినవారు అవివేకులును దయలేనివారు అని యనుటచేత నాగుణములుగల బ్రాహ్మణాదులు తత్తుల్యు లనియు ఆగుణములులేని చండాలురు శూద్రతుల్యు లనియు ఉత్కృష్టగుణము లుండినచోఁ దద్గుణోత్కృష్టజాతితుల్యు లగుదురనియు జెప్పుట కేమి సందేహము లేదు. ఉత్కృష్టజాతితుల్యతకు ఫలము— అస్పృశ్యత లేకపోవుటయే. సంస్కారములుమాత్రము జన్మచే రావలసిన వగుటచే నివ్వియిం గానేరవు. కావునఁ బరాశరవచనముక్తలక్షణలక్షిత చండాలురే అస్పృశ్యు లని చెప్పుటనే సార్థకము.

"యుగం యుగద్వయం చైవ"

అనుశ్లోకమున చండాలుని 16 మూరల దూరమున నుండవలసినదని కొందఱును, యాగాక్రమార్తని పొరబడి అవక్రమార్తని కాదు. అట్లయిన నాలుగుమూరల యెడ మున్న చాలునని మఱికొందఱును పరాశరశ్లోకమున భేదింతురు. ఏదియెట్లున్నను అస్పృశ్యత గుణోత్కృష్టపరము గాదు. స్మృతులన్నియు నిందు కనుకూలముగనే యున్నవి. సంస్కారములు మాత్రము జన్మతోనే తప్ప గుణములతో రావు. ధర్మశాస్త్రమున హేతువాదము చేయ వీలు లేనందునఁ గారణ మేమి యని శంకింప వీలులేదు. శాస్త్రమున నెట్లున్నది యని విచారించుట మాత్రమే కాని శాస్త్ర మట్లేల చెప్పెను అని యడిగినవారికిఁ గాదు. లోకములో నందఱు నంగీకరించిన ధర్మమే కదా "సత్యము పలుకుమని" కోర్టులో నయితము నంగీకరించినదే కదా! సత్య మేల పలుకవలెదనియో తైర్కు సమాధాన మేమి? బాగుగ దీని చర్చించి నిష్పక్షపాతబుద్ధిగల ర్లను. కావున నిర్ణయింతురుగాక.

ఖిలాఫతు - ఐరోపా రాజ్యములు

కళా - వేంకటరావు గారు బి. ఏ.

మహమ్మదు ప్రవక్త బోధించిన మతము హైందవ మతముకంటెను క్రీస్తు మతముకంటెను ఆధునిక మయినది. మహమ్మదు ప్రవక్త మహాపురుషుడు. అతిహీనస్థితిలో నున్న అరేబియా ప్రజల స్థితిని వైషమ్యములను గాంచి కాలక్రమేణ సూక్ష్మ తేజము నార్జించి

"ఈశ్వరు డొక్కడు. అతనిదూత మహమ్మదు. విగ్రహారాధనము చేయగూడదు, మద్యపానము చేయరాదు."

యని బోధనల గావించెను. దీనివలన నాయన పట్టణము నుండి వెడలగొట్టబడి మదీనా పట్టణమునకు జేరి సైన్య సహాయముతో జన్మస్థానమును వశపఱచుకొని రాజును ప్రవక్తయు గూడ నయ్యెను. వేలకొలది అరబ్బులు మహమ్మదు శిష్యు లయిరి. ఖురేషు లనువారు మహమ్మదు శిష్యులను బాధింపసాగిరి. మొదట శాంతముగ ధర్మోపదేశము జేయ నుంకించిన మహమ్మదు - శత్రువుల బాధలను సైపజాలక - కఠినపరిస్థితులలో కత్తిని ధరింపక తీరినది కాదు. నాటినుండియు మహమ్మదీయులు మతదీక్షయును త్యాగశీలమును ఉగ్రతయును గలవారైరి.

మహమ్మదు గతించిన వెనుక నాయనపీఠ మధిష్ఠించినవారలను "ఖలీఫా" లందురు. వివిధ కాలములలో ఖలీఫాముఖ్యస్థానము వేర్వేరుచోట్లకు మారినది. ఈఖిలాపత్ పీఠము ప్రథమమున మదీనాపట్టణములోను పిమ్మట డమాస్కసులోను తదనంతరము బాగ్దాదులోనుఉండి, ఆఖరునకు ఇస్తంబులు లేక కాన్స్టాంటినోపిలు నగరమునకు మారినది.

ఖలీఫాల రాజ్యకాలములో, మహమ్మదీయ ఇస్లాము మతము అన్యదేశములలో బాగుగ వ్యాప్తిజెందెను. రెండవఖలీఫా ఏసుక్రీస్తు జన్మస్థానమును క్రైస్తవులకు పుణ్యక్షేత్రము నగు జెరూసలేమును స్వాధీనము జేసికొనెను. సిరియా పర్షియా ఈజిప్టు మాల్టా గ్రీసు రోడ్సు ఆఖరుకు ఉత్తర ఆఫ్రికా స్పెయినురాజ్యములను గూడ పిమ్మట పూర్తిగా జయించిరి.

మహమ్మదీయమత విజృంభణము పాశ్చాత్య నాగరకతను చాల తోడ్పడెను. ఈసమకాలమును ఐరోపాచరిత్రలో "చీకటిశతాబ్దు" లని వ్రాయుదురు. 11వ శతాబ్దములో ఐరోపాఖండమునకు వచ్చిన జ్ఞానోదయమునకును మతవిజ్ఞానవిప్లవమునకును మహమ్మదీయ మతప్రచారమే కారణము. కార్డోవాపట్టణములో స్థాపింపబడిన ఇస్లాము విశ్వవిద్యాలయమునకు క్రైస్తవపండితులు చేరి జ్ఞానోదయము గాంచినసంగతి లోకవిదితమే. ఆశతాబ్దులలో మహమ్మదీయమతము ప్రపంచకములో నూతన శక్తిని జ్యోతిని విజ్ఞానమును పెంపొందింపజేసెను.

తమపుణ్యక్షేత్రమును మతమునకు జన్మస్థానమునునైన జెరూసలేము పట్టణము పలస్తీను రాజ్యము మహమ్మదీయులహస్తగత మగుట క్రైస్తవులగు ఐరోపియనుజాతులకు కంటకముగా నుండెను. కాని ఆసమయమునందు వారలేమియును జేయజాలక యిన్నకుండిరి. మతముపై భక్తిగాని గ్రీసుసామ్రాజ్యమునాటి విజ్ఞానముగాని రోమనులశౌర్యము గాని యాకాలపు ఐరోపియను ప్రజలకు లేవు. కాలక్రమేణ వారిలో విజ్ఞానము పెరుగజొచ్చెను. ఆనాటి క్రైస్తవుల ప్రధానమతాధిపతి పోపు అను నామముతో రోము పట్టణములో నుండెడివాడు. పోపు కాలమునాటికి పీటరు అను నాతడు పోపు సహాయముతో ఐరోపాదేశమునంతను పర్యటనము గావించి, మహమ్మదీయులపై మతయుద్ధమునకు డీకొనవలయునని ప్రజలకు బోధింపసాగెను. దానిపై మొదటిదాడి "పలస్తీను" రాజ్యముపై బయలువెడలెను. కాని యుత్సాహముతో మతావేశపూరితులై దాడివెడలిన భక్తులు క్రియలలో నేమియును జేయలేక ఖిన్నులైరి. పుణ్యక్షేత్రమును సంపాదించుకొనలేకపోవుచింత యటుండ, వేలకొలది మైళ్ళదూరము నడువవలసి దారిలోను ఓడింపబడి తిరిగి వచ్చునాడును వారు పడిన కష్టనిష్ఠురములకును మితి లేదు. ఈదాడిని మొదటి "క్రూసేడు" అందురు. కొంతకాలమునకు పిమ్మట రెండవ క్రూసేడు కూడ నేమియు కార్యసాధనము చేయలేకపోయినది. మూడవ క్రూసే

దన్నిటియందును ముఖ్యమైనది. ఈ దాడిలో నింగ్లండు రాజగు 'సింహహృదయు' డను బిరుదుగాంచిన రిచ్చర్డును ఫ్రాన్సు జర్మనీ మొదలగు దేశముల రాజులును స్వయముగా పాల్గొనియుండిరి. సైన్యాధిపత్యమున కంతఃకలహము లుద్భవించినను వీరందగు రిచ్చర్డు సేనాధిపతి యయ్యెను. కాని వీరును పూర్వపు పరాజయమునే పొందవలసినవారైరి. ప్రతికక్షి యగు సలాద్దీను మహాతేజస్వి. ఆంగ్లరాజసింహమునకు దగినశరభము. భగ్నమనోరథుడై రిచ్చర్డు ముట్టడి లేవదీసికొని జెరూసలేము కోటను కండ్లారజూచుచునే వెనుకకు మరలవలసివచ్చెను. పిమ్మట జరిగిన "క్రూసేడు" దాడు లంత ముఖ్యములైనవి గావు. కాని యొకవిశేషము జరిగెను. "బాలుర క్రూసేడ" నునది యొకటి పరాసుదేశమునుండి బయలు వెడలెను. మతావేశపూరితులై 15 వేల బాలురు దూరమును నడువజాలక తిండిలేక బాటప్రక్కను అసువుల విడిచినవారును శత్రులచేతిలో జిక్కి బానిసలైనవారు నై యొక్కరు మిగిలి గృహముల జేరలేదు. పైవిషయము లన్నియు క్రైస్తవుల మతావేశమును నిరూపింపగలవు.

పరమతసహనము లేకపోవుట పాశ్చాత్య క్రైస్తవులకు ముఖ్యావర్శ్య మనుట చరిత్రయే చాటుచున్నది. కాని వారి యావేశము కార్యకారి కాలేదు. మొన్నటి ఐరోపా మహాసంగ్రామమునకు దరువాత "సెవర్సు" సంధి పూర్తియగువరకు, నిన్నినాళ్లనుండియును పలస్తీను రాజ్యము టర్కీసుల్తానగు ఖలీఫాపాలనమందుండెను. ఎనిమిదినందల సంవత్సరములకు పైగా తమరాజ్యమును ముఖ్యముగా పలస్తీను ప్రదేశమును సంరక్షించుకొనగలిగిన తురుష్కుల ప్రతిభను "సెవర్సు" సంధితో నిర్మూలించుటకు మిత్రమండలివారు కృతనిశ్చయులైరి.

గ్రీకులును తురుష్కులును వంశానుగతులగు శత్రువులు. దీనికి కారణమును వెదక నక్కరలేదు. తురుష్కులు మొదటిదాడులలో తూర్పు ఐరోపాఖండమును జయించిరి. ఆ ప్రదేశములు మొన్నటివఱకు టర్కీస్వాధీనములో నుండెను. గొప్పసామ్రాజ్య వైభవము ననుభవించిన గ్రీసుజాతులకు శత్రువుల రాజ్యములో నుండుట కష్టముగానుండెను. స్వాతంత్ర్యేచ్ఛకు తోడుగా పాలకపాలితులు వేర్వేరుమతస్థులు. గ్రీసువారును ఇతరులును రెండవ కారణము నాధారము చేసికొని యితరరాజ్యములవారి యొక్కయు స్వమతస్థులయొక్కయు సానుభూతిని సంపాదించుకొని క్రమేణ స్వాతంత్ర్యసిద్ధిని గాంచిరి. కాని యింతటితో సంతృప్తిబొందక టర్కీయధీనములో నున్న యితరప్రదేశములను గూడవశపరచుకొనుటకు వాంఛింపసాగిరి. ఆసియామైనరులోని స్మిర్నావద్దగల ప్రదేశములలో క్రైస్తవప్రజలు గలరు. వారలను సుల్తాను పీడించుచున్నాడనియును ఆర్మీనియా ప్రాంతములలో క్రైస్తవులను చిత్రవధ చేయుచున్నాడనియు నులోకమునకు వెల్లడిచేయసాగిరి. కాని నిజముగా నట్టి మహాఘోరములు వర్ణించిన రీతిని జరుగలేదు. గ్రీకులు కూడ నిస్లాము ప్రజను పెట్టిన బాధలు స్మిర్నాలోని యుద్ధానంతరపరిస్థితులు పాఠకులెఱుంగనివి గావు. క్రైస్తవమతోద్ధరణముకంటెను ధనాపేక్షయును స్వలాభాపేక్షయు నుభయమే పాశ్చాత్యుల కారాధన దేవతలు. ఇట్టి సదుద్దేశము తోడనే సమీప ప్రాంతరాజ్యములు సమయము వచ్చినప్పుడెల్లను దక్కినంతవఱకు కొంచెముకొంచెముగ టర్కీ ప్రదేశములను వశపరచుకొనజొచ్చిరి. ఇంగ్లీషువారికి జిబ్రాల్టరును - ఫ్రెంచివారికి మొరాకోయును నుండుటచేత మాకునుగూడ నాఫ్రికాయం దేదో యుండవలయు ననుదానితో ఇటలీ ట్రిపోలీని తుర్కీనుండి లాగుకొనుటకు న్యాయ్యమగు కారణమేదియును కానరాదు. పలుమారులు జరిగిన బాల్కనుయుద్ధములకు గూడ నిట్టి స్వార్థపరాయణత్వమే మూలకారణము.

ఇంతలో మహాయుద్ధము సంప్రాప్తమైనది. తుర్కీ జర్మనీపక్షము వహించినది. చాలకాల మతిధైర్యముతో బోరాడినది. కాని జయము పరాధీనమైనది. గెలిపొలీలోను మెసపొటేమియాలోను ఆంగ్లులకు పాఠము చెప్పిన తుర్కీసైన్యములు 31-10 18 తేదిని తెల్లజెండా నెత్తవలసివచ్చినది. రాజీమధ్యవర్తుల ప్రకారము సంధి కుదురువరకును తుర్కీసైన్యములను నిరాయుధరహితుల జేయుటకును మిత్రమండలివారి యధికారములో ముఖ్యప్రదేశముల నుంచుటకును తుర్కీ యొప్పుకొనెను.

1918 వ సంవత్సరము నవంబరు 30 వ తేదిని యుద్ధము విరమింపబడినను 1920-వ సం॥రము ఆగస్టు 10-వ తేదీ వఱకు సంధిపత్రము లంగీకృతములు కాలేదు. ఈలోపుననే ప్యారిసుపట్టణములో గ్రీసుమంత్రి యగు వెనిజలాసు థ్రేసుప్రాంతమునుకూడ కాన్స్టాంటినోపిలునగరముగూడ తమకే చెందవలయు నని ఆందోళనమును జరుపసాగెను. దీనికి ఫలితముగా సంధి కుదరక మునుపే

The Fifth Annual gathering of the Andhra Parisothaka Mahamandaly, Pithapuram

ఆంధ్రపరిశోధకమహామండలి పంచమ వార్షికోత్సవము, పిఠాపురము

Reception to Sreeyut C. Venkatarangam Sresty garu, Chittoor

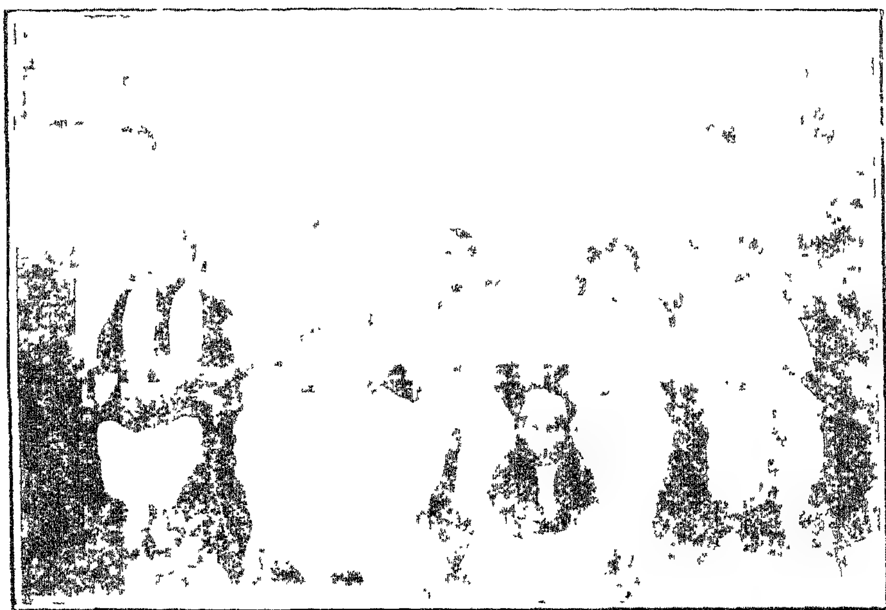
శ్రీయుత సి. వేంకటరంగం శ్రేష్ఠిగారి స్వాగతసభ, చిత్తూరు

A group photo of l?ttle gir?s in a drama at Guntur

గుంటూరు బాలికల నాటకప్రదర్శనము

Hindi Vidyalaya for Andhr?s at Nellore

ఆంధ్ర హిందీశిక్షక విద్యాలయము - నెల్లూరు

Professor Hanuman Divi Hanumanthacharyulu

ప్రొఫెసరు హనుమాన్ దివి హనుమంతాచార్యులు

అనగా 1919-వ సం॥రము మే నెలలోనే- గ్రీసుదేశమునకు స్మిర్నాను వశపరుచుకొనుటకు సుప్రీము కౌన్సిలువారు హక్కు నిచ్చిరి. ఇంతకన్న అన్యాయ్య మగు విషయము వేరొకటిలేదు. ఇట్టి నీతిబాహ్యమగు సహాయము నూంత జేసికొని గ్రీసుదేశస్థులు స్మిర్నా ప్రదేశమును వశపరచుకొని తురుష్కులను పెట్టిన హింసలకు మేర లేదు. నేటికి గ్రీసువారు ప్రాతపగను చిత్రవధలచే దీర్చుకొన గలిగిరి.

ఈలోగా తురుష్కు లూరకుండ లేదు. జాతీయవాదు లందఱును ఐరోపాఖండమును వదలి ఆసియామైనరులోని అంగోరాకు చేరసాగిరి, అక్కడ కెమలుపాషా యను నాయన అతిసామర్థ్యముతో వారి నందఱను సైనికులుగ తయారుచేయసాగెను. ఇట్టి ప్రయత్నములలో 1919 వ సంవత్సరము గడచిపోయినది. ఈసంవత్సరాంతమున జాతీయపక్షమువారు నూతన ప్రణాళికను ప్రచురపరచిరి. దానిలో తుర్కీ-స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించిరి. 1920 సంవత్సర ప్రథమదివసములలో వారు ఎన్నికల జరిపిరి. ఏప్రిలు నెలలో జాతీయ శాసన సభానిర్మాణము పూర్తియయి ప్రథమసమావేశము జరిగెను. ఆసమావేశములో పై ప్రణాళికను న్యాయమని స్థిరపరచిరి. ఇంతటితో ఈ నూతన మగు అంగోరా ప్రభుత్వము నిజమయిన జాతీయసంస్థక్రింద నేర్పడి పూర్తియధికారమును సంపాదించినది. దీనితో గ్రీసువారును మఱికొందఱును పోరాటమును మొదలుపెట్టిరి.

పైనిచెప్పిన రీతిని 1920 సంవత్సరము ఆగస్టు 10 వ తేదీని నిజాధికారరహితు డగు తుర్కీ-సుల్తానునకును మిత్రమండలివారికిని సంధి పూర్తి అయినది. దీనినే సెవర్సుసంధి యందురు. దీని ప్రకారము తుర్కీకి ఐరోపాఖండములోని ప్రదేశమంతయు పోయెను. ఒక్క కాన్స్టాంటినోపిలు పట్టణము మాత్రమే మిగిలెను. దానిని పరిశీలించుటకుగూడ మిత్రమండలి వారికి సైన్యముల నచ్చట నుంచుటకు హక్కుగలదు. డార్డినల్సు జలసంధి అంతర్జాతీయ మైనది. దాని యిరుప్రక్కల నున్న ప్రదేశములు తటస్థములు చేయబడెను. గ్రీసుదేశము స్మిర్నా థ్రేసుప్రాంతములు సంపాదించెను. ఫ్రాంసునకు సిరియాదేశము సిలీషియాయును, ఇటలీకి అనటోలియాయు నీయబడెను. ఆర్మీనియా స్వతంత్ర రాష్ట్రముగా జేయబడియెను. అరేబియాకూడ నూతన రాజ్యము క్రిందికీయబడియె. మెసపొటేమియా బ్రిటిషు సంరక్షణక్రింది రాష్ట్రమయ్యెను. తుర్కీకి నౌకాసైన్యముగాని వాయువిమానములుగాని యుండరాదు. సామాన్యసైన్యము 50700 కంటెను మించరాదు. ఆర్థికవ్యవహారములు అంతర్జాతీయసంఘమువారి పరిశీలనములో నుండవలయును.

ఈ సెవర్సు సంధికంటె అన్యాయ్య మగు సంధి వేరొక టుండబోదు. బ్రిటీషుమంత్రి హిందూదేశములోని ముసల్మానులకు జేసిన వాగ్దానములును- విల్సనుగారు తమ పదునాలుగు సూత్రములలో జెప్పిన మాటలును. దీనితో నీటిపై వ్రాసిన మాటలని తెల్లమయినది. అంతర్జాతీయ న్యాయసూత్రములను గమనింపకయే చేసిన పై సంధికి సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణాభిలాషయు ధనాభిలాషయు మతవైషమ్యమును దప్ప వేరు కారణములు గానరావు. ఆంగ్లులకు తమ వాటా ప్రదేశములలోని కిరసనాయిలు నూనెగనులు కండ్లకు మిరుమిట్లు గొలుపుచుండగా వాగ్దానము లెచ్చట నుండగలవు? తుర్కీ తనరాజ్యములో నున్న క్రైస్తవుల బాధించుచున్న దన్నను- మిత్రమండలి దేశములు దమ సామ్రాజ్యములలో జేయుచున్న చర్యలకంటె- హీనమగు పనిని గావించుటలేదు. డయ్యారు చర్యలకంటెను గ్రీసు స్మిర్నాలో జేసిన ఘోరములకంటెను స్పెయినువారు ముసల్మానుల బెట్టిన బాధలకంటెను, అరేబియాలో పన్నుల వసూలుచేయుటకు గ్రామములపై బాంబుల ప్రయోగించిన మార్గముకంటెను తుర్కీ-పాలనము అధమస్థితిలో లేదు. తుర్కీలోని అధీన రాజ్యములకు స్వతంత్రమంట! ఒక్కొక్కదానికిని మిత్రమండలివారు సంరక్షకులట. నిజమైన ప్రజాస్వాతంత్ర్యవాదులైనను అధీనరాజ్యముల స్వయంనిర్ణయమున కొప్పుకొనుట నూతనము గానేరదు. కాని అధీనుల స్వాతంత్ర్యసిద్ధి యని పలుకుచు తమ సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణమును జేసికొనుచు నూతనరాజ్యములను తమచేతిక్రింద నుంచుకొనుటకంటె వింతయుండదు. తమ చేతిలోని హిందూసామ్రాజ్యమును సరిగా పాలింపలేని ఆంగ్లులు ఇతరసామ్రాజ్యములోని అధీనరాజ్యములకు స్వాతంత్ర్యసిద్ధిని చేకూర్చెద రనుట కల్ల గాదా?

సెవర్సుసంధి ప్రపంచకమునకును ముఖ్యముగా హిందూదేశములోని ముసల్మానులకును వర్ణింపనలవికాని ఆశాభంగమును గలిగించినది. తమ ఖిలాఫతు పీఠము సర్వస్వమును గోలుపోవుటనుగాంచి హిందూముసల్మాను

లసంఘములు- జేసిన మహోద్యమములు- తుర్కీ-బాధితులకు చేసిన సహాయములు- ప్రస్తుతవ్యాసమునకు చెందనేరవు.

సెవర్సుసంధి న్యాయ్యము గాదనియును దానివలన తుర్కీకిసర్వనష్టమనియును దానికిని తమచర్యలకును సంబంధము లేదనియును అంగోరావారు ప్రకటించిరి. ఎన్నుకొనఁబడిన జాతీయ ప్రభుత్వమువారి ప్రకటనలో సంధిపటుత్వము తగ్గిపోయెను. అంగోరాప్రభుత్వము గ్రీసుతో యుద్ధమును సాగించుచుండెను. ఇట్టి స్థితిలో లండనులో 1921 మార్చిలో జరగిన సభలో మిత్రమండలివారు సూచించిన షరతులుగూడ నూతనప్రభుత్వమువారంగీకరింపక యుద్ధమును సాగించిరి. కాని 1921 అక్టోబరు 20 తేదీని అంగోరాకును ఫ్రాన్సునకును ప్రత్యేకసంధి జరగెను. దానిప్రకారము రెండుదేశములును యుద్ధమును విరమించుకొని వర్తకసంధానమును ఏర్పరచుకొనెను. ఇఁక గ్రీసుమాత్రము యుద్ధమును కొనసాగించుచుండెను. గ్రీసువంటి చిన్నదేశ మింతకాల మెట్లు యుద్ధము జేయుచుండెనో యందఱకు వింతగానుండెను. తాము సహాయము జేయుటలేదని లాయడు జార్జిగారు 16-8-21 తేదిని 20-2-22 తేదిని ప్రకటించిరి. కాని నిజము దాఁగదు. 23-3 22 తేదిని హిల్టనుగారు ప్రభుత్వపక్షమున గ్రీసునకు 21-12-1921 తేదిన 15000000 పౌనులు అప్పు నిచ్చితి మని ఆంగ్ల పార్లమెంటులో ప్రకటించిరి. దీనినిబట్టి తుర్కీ-విషయమై ఆంగ్లమంత్రివర్గము తీసికొనుచున్న గూఢచర్యలు బయల్పడక మానవు. తాము చేయున దేమియును లేక 27-3-22 తేదిని లాయడు జార్జిగారు ప్యారిసులో తుర్కీ-సంధిషరతులను బాగుగా విరళము జేసిరి. కాని స్మిర్నాను గ్రీసువదలిన గాని సంధి యొనగూడదని తుర్కీ-వారు చెప్పుటచే ఈ సమావేశము ఫలకారి కాలేదు.

ఇట్టి పరిస్థితులలో 9.10-22 తేదిని రూటరునంజయుడు ప్రపంచకమునకు నూతనవార్తను అందజేయక తీరినదికాదు. నాటితో గ్రీకులు పూర్తిగా నోడింపఁబడిరి. జాతీయసైన్యములు డార్డినల్సు జలసంధిని దాటుటకు సంసిద్ధము లయ్యెను. లాయడుజార్జిగారు కుతంత్రములచే నిర్మించిన సౌధము నేలమట్ట మయ్యెను. ఇట్లు ప్రపంచకమున కంతకును వింత గలిగించిన తుర్కీ-విజృంభణమునకు కారకుడు పూజ్యుడగు కెమలుపాషాగాక వేరెవరు? ముస్తఫా కెమలుపాషా విద్య నభ్యసించినపిమ్మట సైనికుడై గొప్పసమర్థుఁ డయ్యెను. గెలిపొలిలో అనజాక్సు పటాలమును లొంగదీసిననాడే యాతని ప్రతిభ లోకమునకు వెల్లడియయ్యెను. అంగోరా ప్రభుత్వస్థాపనకు ఈయనయే కారకుడు. దాని ముఖ్యాధ్యక్షుఁడు కూడ కెమలుపాషాయే యయి తననిర్మాణశక్తిచేతను ధైర్యముచేతను రాజనీతికౌశలముచేతను శాంతముగా తన కోరికను నెరవేర్చుకొన గలుగుటయే గాక లోకమువారికి వంద్యుఁడై పాశ్చాత్యరాజ్యములకు బోధకుఁడునై నేడు దివ్యజ్యోతితో వెలుంగుచున్నాడు. కెమలుని విజృంభణముతో లాయడుజార్జిగారికి విచక్షణ క్షీణమై, తత్క్షణము కెమలుని దాడి నెదిరింపుడని డార్డినల్సు ప్రాంతములోని సైన్యముల కాజ్ఞ నిచ్చెను. కాని కెమలునిబలము బ్రిటిషుసైన్యాధిపతికి పూర్ణముగా దెలిసియుండుటచే హేరింగుటను సైన్యాధ్యక్షుడు ఆ యుత్తరవును జేబులో నిముడ్చుకొని యుద్ధము మానుకొని వ్యతిరేకాభిప్రాయమును తెలియజేసెను.

దానితో లాయడు జార్జిగారి యసామర్థ్యము ప్రకటితమగుటచే మంత్రిపదవికి రాజీ నిచ్చెను. పాపము క్రొత్తయెన్నికలలో ఈయనపక్షము జయమొందలేదు. పిమ్మట నిరుపక్షములవారును లాసేనులో సంధిసభ జరుపుకొనుట కంగీకరించిరి. ఈవ్యాసము వ్రాయుసరికి సభ పూర్తిగాలేదు. పర్యవసాన మెట్లుండినను తుర్కీ-విజయము మాత్రము స్థిరమైనది. మోసూలునూనెగనుల కొరకు కర్జనుప్రభృతులు చేయుచర్చలు సభను విజయవంతముగ జేయలేనిచో తప్పు తుర్కీ-కిమాత్రమేగానేరదు.

క్లుప్తముగను, అసంపూర్ణముగను పైనివివరించిన విషయములు పాశ్చాత్య రాజ్యనీతిని వెల్లడింపగలవు. ధనలాభముకొఱకును, సామ్రాజ్యవిస్తీర్ణము కొఱకును నీతినైన వదలి వారు తమచర్యల సమర్థించుకొందు రని తెల్లమగుచున్నది. కడచిన పదిశతాబ్దులలో తెల్లరాజ్యములవారు తుర్కీ-విషయమునందు జరిపినచర్యలు, ఆంగ్లప్రభుత్వముతో శాంతిసమరమును జరపుచున్న మనకు మంచిపాఠమును నేర్పకమానవు. ప్రభుత్వవాగ్దానములు బూటకము లని నేటికయినను మనవారు తెలిసికొనక మానరు. తుర్కీ స్వాతంత్ర్యసమరములో హిందువులును ముసల్మానులును సోదరత్వముతో జేసికొన్న సహాయము నిచ్చుట వర్ణింప నక్కఱలేదు. ఏతద్విజయముచే

"ఏకో రసః కరుణ ఏవ"

బసవరాజు వేంకటప్పారావు గారు బి. ఏ.

ఏకో రసః కరుణఏవ నిమిత్తభేదా ద్భిన్నః పృథక్పృథగివాశ్రయతే వివర్తాన్,
ఆవర్త బుద్బుద తరంగ మయాన్వికారా నంభోయథా సలిలమేవహి తత్సమస్తమ్
(భవభూతికృత ఉత్తరరామచరితము.)

రసములం దెల్ల కరుణయే రసమా? ఔరా యేమి యీభవభూతి యభిమానము? ఇతనికి నిజముగ సంస్కృతకావ్యలక్షణము తెలియ దందుమా? లేక తానేమో ఉత్తరరామచరితము నాటకముగ వ్రాయుచు అందు కరుణరసమే స్థాయీభావముగ గ్రహించియుండిన కారణముననే స్వాభిమానప్రేరితుఁడై, స్వోత్కర్ష ప్రకటనకాంక్షాపరతంత్రుఁడై యిట్లు వ్రాసె నందుమా? లేకున్న కరుణతక్క వేఱు రసమే లేదని మనఃపూర్వకముగ నమ్మి యీవిధమున వ్రాసెనందుమా? భవభూతితోపాటు మనము కూడ రసములం దెల్ల కరుణయే రస మని యొప్పికొందుమా?

ముమ్ముందు శ్లోకభావమును గ్రహింప యత్నింతము. రస మనఁగ కరుణయే రసము. ఈ భావమునే మఱొక విధమున స్ఫుటముఁ గావింపవచ్చును. లోకములో నెల్ల ఒక్కటే యనఁ దగు రస మేది యని ప్రశ్నింప కరుణయే యని భవభూతి ప్రత్యుత్తర మొసఁగుచున్నాఁడు. "మంచిదే. అంతవఱకొప్పికొందము. కాని కరుణ కాక ప్రపంచమున నితరరసము లెన్నియో యనుభూతము లగుచున్నవి కదా? ఈరసము లన్నియు నెచ్చటనుండి వచ్చినవి?" అని జిజ్ఞాసువు ప్రశ్నింపక మానఁడు. అందులకు భవభూతి యేమని సమాధాన మొసఁగుచున్నాఁడు? "ఓయి అమాయికుఁడా! లెక్కకు మిక్కిలిగఁ దోఁచు రసము లన్నియు కరుణకన్న వేఱు రసము లని తలంచుచుంటివా? పొరపాటుసుమీ! నిమిత్తభేదములవలన, అనఁగ రసమునకు కారణభూతులును లక్షీభూతులు నైన వారియొక్క ఉపాధిభేదముల మూలమున, భిన్నమై కొంతకొంత వేఱుగఁ దోఁచురూపములు దాల్చుచున్నదే కాని రస మనఁగ కరుణ యొక్కటే సుమా? ఎట్లంటేని చూడుము. జలము సుడిగుండములో తిరుగుచున్నపుడు, బుడగలు తరఁగలు మొదలగు యెన్నో కన్నుల కగపడును. అవి యన్నియు జలమే కదా? సుడిగుండము నాశ్రయించిన కారణముననే కదా జల మీవికారముల, ననఁగ రూపాంతరములను, పొందినది? కావున నిప్పటికైన కరుణ యొక్కటియే రస మనియు మిగిలిన రసములు, అనఁగ కరుణ కాక వేఱైనవని నీవు తలఁచు రసములు, అన్నియు ఉపాధిభేదజనిత రూపాంతరములే యనియు తెలిసినదా?" యని నచ్చఁజెప్పుచున్నాఁడు.

కాని, యెట్లో యొకట్లుగ మనస్సును సమాధానపఱచికొని కరుణ యొక్కటియే రస మని యొప్పికొందు మన్న లాక్షణికు లూరకుండరు కదా? "వీరశృంగార యోరేకః ప్రధానం యత్ర వర్ణ్యతే" అని మహాకావ్య నాటకాదుల లక్షణముగ నిర్వచించిరే! వీర శృంగారములలో నొకటే కావ్యమునఁ గాని నాటకమునఁ గాని ప్రధానముగ వర్ణింపవలెనని కదా లాక్షణికులు శాసించిరి! ప్రజలకు రాజశాసనమువోలె కవులకు లాక్షణికుల శాసనము నసుల్లంఘ్యము కదా? లక్షణ విరుద్ధముగ నేఁటికీభవభూతి యొకఁడు కరుణయే రసమని నిర్ణయించి దానినే తన యుత్తరరామచరిత నాటకమునఁ బ్రధాన రసముగఁ బోషించినాఁ డన్నంత మాత్రమున బుజము తెగబడి లాక్షణికశాసనము నతిక్రమించి భవభూతితోపాటు తోడిదొంగలుగ (abettor's అని భావము) మనము దారుణ లాక్షణిక శాతాసిహతికి గురి యగుదుము కదా? అయ్యో బుగ్గను నమ్ముకొని నట్టేట మునిగినట్టిదే మనగతి! కరుణ యొకటియే రస మని యీతఁడు చెప్పినంతమాత్రమున నేదో మొగమాటముచే నొప్పికొని మేల యీలాక్షణికులచేతఁ జిక్కి సిలుగుల పాలైతిమి?

మొదటి ముద్దాయి యగు భవభూతి తుండుతు పాకి లేకుండ నెగురఁగొట్టుచున్నాఁడు. "ఎంతటి పక్షపు న్యాయవాదియొక్క కేసంతయు అబద్ధము. నా కేసంతయు

నిజము. కావున వెంటనే కేసు నాపక్షమున డిక్రీయీవలెను. మీరు డిక్రీయీయకున్న అపీలు కోర్టులో తప్పకుండ నా పక్షముననే డిక్రీయిచ్చితీరుదు" రని పల్కు న్యాయవాదివలె వాదించుచున్నాడు.

"ఏకో రసః కరుణఏవ నిమిత్తభేదా
ద్భిన్నః పృథక్పృథగివాశ్రయతే వివర్తాన్.

అను నదే నా కేసు. అందులకు తీర్పు

"ఆవర్తబుద్బుదతరంగమయాన్ వికారాన్
అంభోయథా సలిలమేవహి తత్సమస్తమ్.

అనునదియే. కావున నావాదమే నిజమైనది. ప్రతిపక్షులవాదము నిరాధారమైనది. ఇందులకు మీ రంగీకరింపక నా కావ్యమును త్రోసి రాజందురా నా కేమియు భయము లేదు. ఇదిగో అపీలు చేయుచున్నాను.

"యే నామ కేచిదిహ నః ప్రథయన్త్యవజ్ఞాం
జానంతి తే కిమపి తాన్ప్రతి నైష యత్నః
ఉత్పత్స్యతేస్తి మమ కోపి సమానధర్మా
కాలోహ్యయం నిరవధి ర్విపులా చ పృథ్వీ"

మీకు నా కావ్యరసము రుచించకపోయిన నాకేమియు లోటులేదు. దాని క్రోలి పరవశులై తాండవము సల్పువారు ముందు పుట్టకపోరు కాలమున కంతులేదు కదా! ఈ పృథ్వి విశాలము కదా? మదేమియు భయము లేదు పొమ్మని లాక్షణికులను ధిక్కరించి మరీ వాదించుచున్నాడు. పోనీ మన మేమైన క్రొత్తమార్గము నాలోచించి సవినయముగ వాదించి తెప్పించుకొందమా? ఇట్లు మనవి చేసికొందము.

"రసిక శిఖామణి వగు నో న్యాయనిర్ణేతా! మా మనవి చిత్తగింపుము. స్థూలదృష్టితో జూచువారికి మా భవభూతి లాక్షణికులయాజ్ఞ నతిక్రమించి తమశాసనము వారికి గురియైనట్లు కన్పించును. కాని సూక్ష్మముగ బరిశీలించిన నతడేమియు దక్షుడు గావింపలేదనియు రస మనగ నేమో, కరుణ శృంగార వీర రసములన నేమో తెలియకపోవుటయే యీనిందకు కారణమనియు విశదమగును. ప్రస్తుతమున రస మన నేమో తెల్పెదము. "రస్యత ఇతి రసః" అనియు, "రసః సఏవ స్వాద్యత్వా ద్రసికస్యైవ వర్తనాత్" అనియు రసరహస్యవేత్తలు నిర్వచించి యున్నారు. రసమునకు రుచి కల్గించుటయే ముఖ్యలక్షణము. అట్టి రుచి అనుభవశాలికే కలుగును. అనగ జన్మాంతర సంస్కారవాసనాబలము కలిగిన యనుభవ రసికుడే రసము ననుభవింపగలుగును. అట్టిరసికునే రసము రంజింపజేయును. వస్తు విశేషమును తిలకించినపుడు అనుభవరసికుడగు వానికి కలుగు భావమే రసము. వస్తువును తిలకించినది రసము జనింపదు. జన్మాంతర సంస్కారము కాని, అథమపక్షమున నిహజన్మసంస్కారము కాని లేనివానికి వస్తువును తిలకించినంతనే భావము, అనగ రసము జనింపదు. అందుకనియే కదా కాళిదాసు—

"అధరస్య మధురిమాణం కుచకాఠిన్యం దృశోశ్చ తైక్ష్ణ్యంచ,
కవితాయాః పరిపాకం హ్యనుభవరసికో విజానాతి"

యని నిష్కర్షగ బలికెను? జన్మాంతర సంస్కార బలమున రసపరవశుడై కావ్యగానము సల్పునతడు సహజకవి. ఇహజన్మసంస్కారముచే రసానుభవము నొందు నతడు పండితకవి కాని కేవలపండితుడు కాని యగును.

ఈ ప్రసక్తి యేలయందురా వినుడు. రసము జన్మాంతరసంస్కారబలముచే జనించునని యంగీకరించినచో మా వాదముయొక్క ప్రతిపదిక నంగీకరించిన యట్లె. జన్మాంతరసంస్కారబలసమన్వితుడగు కవి యేదేని వస్తువును దిలకించినపు డది యాతనికొక ప్రత్యేక రూపమునాల్చినట్లు కన్పించి యాతనియందొక ప్రత్యేక భావమును జనింపజేయును ఆతనికి సంబంధించి నంతవరకు అతనికి గోచరించు రూపమే వస్తువుయొక్క సిద్ధమగు రూపము. ఆతనిమనమున జనించు రసమే తద్ధ్యానమువలన జనింపదగిన రసము. వెనుకటి కొకడు "నిభార్య కోతివలె నున్నదేమిరా" యన వెంటనే "ఓరీ నా కన్నులు పెట్టుకొని చూడు" మని రెండవవాడు పూర్వపక్షము చెప్పెనట. అట్లే కవి విషయము కూడ. ఒక్కొక కవికి జన్మాంతరసంచితపరిపాకమున ప్రకృతి ఆనందమయముగ గన్పట్టును. వెనుకటికి మా గురువగు రాధాకృష్ణన్‌గారు "కడుపునిండ భోజనము చేసినవాడు ప్రపంచముననున్న కోడిమానవులను దయార్ద్రహృదయమున మన్నించును. ఆకలిచే మటమటమాడువాడు కాని, విచారసంక్షుబ్ధ మనస్కుడు కాని, అపచార క్షుద్రాంతరంగుడు కాని కోడిమానవుల లోపములను నిష్కరుణతో ఖండించు" ననియు పల్కుచుండెడి వారు. షేక్స్పియర్ మహాకవి జూలియస్ సీజర్ అనునాటకమున

"Yon Cassius hath lean and hungry looks, I fear him."

అని వచించి యున్నాడు. మరియొక్కనికి ప్రపంచము విచారజనకమగును. ఒకడు పుట్టుకతోడనే మానవ కల్పితనియమశృంఖలల నెక్కపెట్టున త్రెంచివేయ వలెనను స్వాతంత్ర్యేచ్ఛతోడనే జన్మించి షెల్లీకవి వోలె సాంఘికనియమముల నెల్ల తృణీకరించి తుదకు విషాదజనకమగు పరిణామము నందును. మఱియొకడు ప్రకృతి ధర్మములను మానవకల్పితము లగు సాంఘిక ధర్మములను సమన్వయము కావించి సమరసబుద్ధితో ననుభవించి జీవితసంరంభమున విజయము నొందగలుగును. కావున సుఖదుఃఖ, ఆనంద విచారాది విభేదములన్నియు అనుభవించువాని పూర్వజన్మవాసనను బట్టి యనుభూతము లగుచుండును. మానవప్రకృతు లనంతము లగుటచే నిట్టి రసవిభేదము లనంతము లగును. ఎవని కెట్లు రస మనుభూత మగునో అట్లేయాతడు వర్ణించును. అందుచే నీవు శృంగారమునే వర్ణించుము, వీరరసమునే వర్ణింపుము అని శాసనముగావింపజూచుట లాక్షణికనిరంకుశాధికారధూర్వహణము మాత్రమే యగును. నిజముగ నిట్టి విషయమున స్వాతంత్ర్య మెవ్వరికైన నుండదగు ననినచో నదియొక కవికే గాని తదితరులకు గాదు. అందుకనియే కదా "నిరంకుశాః కవయః" అని మనవారును, "Poets are the unacknowledged legislators of the world" అని షెల్లీ మహాకవియు నుద్ఘోషించినారు? ఈభావమే—

"కవుల బంధింపగల్గు శృంఖలలు లేవు,
వారు సర్వలోకములకు ప్రభువు లగుట"

ననుచు నిరాఘాటముగ జెప్పవచ్చును గాదే! భవభూతి అట్టి స్వాతంత్ర్యప్రియుడు. లాక్షణికుల యడుగులకు మడుగులొత్తు వాడు కాడు. అట్టిభాగ్యము కాని దౌర్భాగ్యము కాని ఇతరులకు పట్టవలసినది భవభూతికి మాత్ర మెన్నటికిని కాదు. ఎదుట సాక్షాత్కరించిన రస స్వరూపమును తోడివారి లాలింపులకుగాని పైవారిబెదరింపులకుగాని క్రిందివారి యీసడింపులకుగాని లొంగక యథాదృష్టముగ చిత్రించిన కవిశేఖరుడు. ఆతనిహృదయమునకు కరుణకన్న వేరురసము లేదని యనుభవైకవేద్యమగుటచేతనే యత డట్లు వ్రాసెను. అతని హృదయము నకే యనుమాట యేమి? ఆదికవియగు వాల్మీకి తమసానదీతీరమున క్రౌంచమిథునమునం దొకటి కిరాతునిచే వధింపబడుట గాంచి యార్ద్రీభూతహృదయుడై, అనుకంపాచకితాంతరంగుడై తోడనే ఆకస్మిక ప్రత్యవభాసమును, అవ్యతికీర్ణరూపమును నగు భావమును దేవభాషలో, ననుష్టుప్ ఛందరూపమున—

"మానిషాద ప్రతిష్ఠాం త్వ
మగమః శాశ్వతీ స్సమాః
యత్క్రౌంచ మిథునా దేక
మవధీః కామమోహితమ్."

అనుచు కిరుణరసము జగము నంతయు కరగింప నాక్రోశ మొనరించెను. తోడనే బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై యతనినిట్లు—

"ఋషే! ప్రబుద్ధోసి వాగాత్మని,
అత్ బ్రూహి రామచరితం,
అవ్యాహతాజ్యోతి రార్షం
తే చక్షుః ప్రతిభాతి. ఆద్యః కవి రసి."

యని యాదేశించి యాశీర్వదించి యంతర్హితుడయ్యెను. అనంతరము వాల్మీకి యాశ్లోకమునే ప్రాతిపదికగ గ్రహించి శ్రీరామచరిత్రమును రచించి ధన్యుడై సంస్కృతకవులకు కల్పవృక్షమును ప్రసాదించి యేగెను. ఆ కల్పవృక్షఫలములనే కాళిదాసు భవభూతి, శంకరుడు మొదలగు మహాకవులు భుజించి తద్రసగ్రహణ పారవశ్యమున కావ్యగానము చేసిరి. అట్టివాల్మీకినే లక్ష్యముగ నుంచికొని రామచరితమును వ్రాసి ధన్యుడు కాదలచిన భవభూతికి రామజీవితమున లీనమైపోయిన భవభూతికి కరుణతక్క అన్యరసములు గోచరించునే? అది యతనికి భగవంతుడు ప్రసాదించిన రసము. అదియే అతని జీవితమును సర్వమును చలింపజేసినరసము. అందుచేతనే అతడు "ఏకో రసః కరుణ ఏవ" అనియుద్ఘోషించెను. తక్కిన రసములన్నియు కరుణయొక్క రూపాంతరములే యని సమర్థించెను. ఏ యితివృత్తమునకు తగినరస మా యితివృత్తమునకే. ఏకవికి ప్రసాదింపబడిన రస మా కవికే గ్రాహ్యమగును కాని అలంకారికనియమితములగు రసములు కావు. కవికి ప్రసాదింపబడిన రసమును ఆలంకారికుడు కోరునరసమును నొకటైనచొ ఆలంకారికునిదే యదృష్టము. వెనుకటికి "రోగియు పాలే కోరెను. వైద్యుడును పాలే యొసగె" ననులోకోక్తి కలదు. అట్టి యాలంకారికులకు శరణ్యుడు కాళిదాసే! అతడు తన నాటకముల శృంగారమునే యుపయోగించి తన మర్యా

దను ఆలంకారికుల మర్యాదనుకూడ కాపాడెను. అందు
కనియే మన లాక్షణికు లెల్లరును "కవికులతిలకః కాళి
దాసః" అని పొగడుట. కాళిదాసు సమకాలికసాహి
త్యసంప్రదాయముల ప్రతిఘటించు వాడు కాడు. ఉన్న
వారి కనుగుణముగనే తన ప్రజ్ఞను కనుబఱచినాడు. ఆపరి
తోషా ద్విదుషాం నసాధుమన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానమ్" మన్న
నమ్మువాడు. భవభూతి స్వేచ్ఛాప్రియుడు. అవసరమైన
సమకాలికసంప్రదాయముల తిరస్కరించి నిజమనో
గతభావమును యథానుభూతముగ వర్ణించు ఖండిత
స్వభావము కలవాడు. కవుల సాఖ్య యనంతము. వా
రనుభవించు రసములును తద్రసముల కాశ్రయము లగు
నితివృత్తములును ననంతములు. అనంతో వై రసః అను
మాట సిద్ధాంతము. వీరశృంగారములు మాత్రమే కావ్య
మున ప్రధానరసములుగ నుండవలెననుట హానికరమును
కవికావ్యప్రకృతివిరుద్ధమును నగు మతము. ఈ విష
యమున కవియొక్క విషయసాక్షాత్కారమే - రస
సాక్షాత్కారమే-అంతఃకరణ ప్రవృత్తియే- కవికి ప్రమా
ణము. కాని యాలంకారికనిర్వచనములు కావు. నిరంకు
శాః కవయః అనుట సర్వకాలములను సర్వదేశములను
సత్యము.

ఇక కరుణరసము మూలరసమును, అంత చేత
నదియే యేకరస మనియు నెట్లు నిర్ధారణ జేయనగును?
ఈ నిర్ధారణ జేయుటకు ముందు కరుణరస మన నేమో
తెన్నగా గ్రహింపదగును. కరుణరసము శోకమను
స్థాయీభావమువలన జనించు నని కావ్యప్రకాశికాది
గ్రంథములలో లాక్షణికులచే నిర్వచింపబడినది. కరుణ
రసమనగ నిష్టబంధుజనవియోగజనితదుఃఖమె యని
వారిమతము. ఇట్టిదుఃఖమే ప్రపంచమున సర్వత మూల
రస మనుట యెట్టిదగు సాహసమె యగును. దుఃఖ
మే మూల రస మగుచో నుక్కరానికి మాత్రమే
కాక జవరాసుల కెల్లను—

"అద్యావధిరం జీవితప్రయోజనం శూన్యమధునా
జీర్ణారణ్యంజగత్ అసారస్సంసారః కష్టప్రాయం శరీరం"

అను వాక్యములు వర్తింపవలసివచ్చును జీవరాసులెల్లను

"అశరణావయం, కింపర్మః కాగతిః క్వగచ్ఛామః.
దుఃఖముపేదనాస్మై నాస్మాకమధైతన్యమాగతం,
మర్మోపఘాతిభిః ప్రాణైః నజకీలాయితంస్థిరైః.

అనుచు రామునివలె విలపించుచు తుట్టతుదకు నివృత్తి
మార్గము నవలంబింపవలసి వచ్చును. ఇట్టి జగత్ప్రళయ
సమానమగు నవస్థ మానవులకు సహజముగ ననుభూత
ము కావలెననియు నిట్టి యనుభవమే కరుణరసమనియు
భవభూతి యెన్నడును తలచియుండడు. ఇట్లు తలచి యుం
డినచో కరుణరసమున కింకొక యర్థమును చెప్పవలెనను
ప్రశ్న యుదయించును మానవుల ప్రకారము భవ
భూతి కరుణరస మనగ పరదుఃఖదుఃఖములగని చకితమై
ఆర్ద్రమగు హృదయమున జనించు ననుకంపమే యని
భావించెను. హృదయమున నార్ద్రత లేనివానికి కరుణ
జనింపదు. కరుణ యన నొక్కానొకవిషయమున జనించు
ననుకంప మాత్రమే యని భావింపవలదు. ఒకవేళ
అట్లు భావించినను దుఃఖానుభవముతోనే అనేక తార
తమ్యాశ్రితము లున్నవి. ఒక స్త్రీ మరణము నొందినపుడు
భర్తశోకవిధమగు దుఃఖము పిల్లల శోకవిధమగు దుఃఖ
ము - తల్లిదండ్రుల శోకవిధమగు దుఃఖము - చెలికత్తెల
శోకవిధమగు దుఃఖము - బంధుజనుల శోక విధ
మగు దుఃఖమును కలుగుచున్నవి. కాని వీని నన్నిటిని
నిమిత్తభేదములు మాత్రమే కలిగించి వీని నుపబద్ధము
గావించు మూలరసము సర్వత్రా కరుణరసమే యని జల
సామృశ్యమును బట్టి భవభూతి నిర్ణయించి జూచెనని కొం
దఱందురు. కాని ఇది అంత సమంజసము కాదు. దుఃఖమ
మయ మనస్తాపజనిత కరుణరసము మూలరసమని చెప్పు
టకు చాల యభ్యంతరము కలదు. పైన చెప్పబడిన
దుఃఖభావములలో ఒకదాని కొకదానికి విసదృశములగు
భేదము లెన్నోకలవు. భర్తయొక్క దుఃఖము ప్రణయో
పబద్ధము. తల్లిదండ్రుల దుఃఖము వాత్సల్యోపబద్ధము.
పిల్లల దుఃఖము మాతృ ప్రేమోపబద్ధము. బంధుజనుల
యొక్క దుఃఖము సాధారణానుకంపాజనితము. చెలి
కత్తెల దుఃఖము స్నేహోపబద్ధము. అన్నియు దుఃఖ
ములే కావున దుఃఖమే మూలరస మనుట బియ్యము
నకును పిండికిని ఒకే మంత్రము నుపయోగించి నట్ల
గును. అది కాక దుఃఖమే జీవితమునకు మూలమనియు
దుఃఖమే జీవితసర్వస్వమనియు దుఃఖమే జీవితపరిణతి
యనియు చెప్పుట చెప్పువానియొక్క మనఃప్రవృత్తిని
అతని విచారమును మాత్రమే సూచించును కాని దుఃఖ
మే మూలరసమని సిద్ధాంతము చేయుటకు తార్కాణము
కాజాలదు.

అత్రేదం పక్ష్మోభిః కనకపటిణచ్ఛద్మటదినా
ఇథావృత్తః ప్రాప్తైర్వ్యథయతి యథా శల్యమపి

జనస్థానే శూన్యే వికలకరణై రార్యచరితై
రపిగ్రావా రోదిత్యపిదళతి వజ్రస్య హృదయమ్.

అను శ్లోకము రాముని శోకముయొక్క తీవ్రతనే సూచింపగలుగును కాని దుఃఖాత్మ మగు కరుణయే మూలరసమని స్థిరీకరింపఁజాలదు. ఒక్క రాముని జీవితము దుఃఖమయమైనది కావున జీవితమునకు దుఃఖమే మూలమనుట హేత్వాభాసమగును. అందువలన దుఃఖమే కరుణ యనునెడల కరుణ మూలరసము కానేరదు. కాఁదగదు కూడ. ఇక కరుణ యన పరుల కష్టసుఖముల విషయమున ననుకంప ఆర్ద్రత, సంచలనము నొందుట, తన కష్టసుఖముల నార్ద్రానుకంపాదిభావములతో ననుభవించి యితరులకు తదనుభూతరసవాసన వ్యాపింప జేయుటయే యగుచో తప్పక యంగీకరింపవచ్చును. కాని యిట్టి కరుణకు ప్రత్యేకవిలక్షణత్వ మేమియు నుండదు. అట్టి యనుకంపాజనకశక్తి ఆర్ద్రీకరణశక్తి సర్వరసములకు కలదు. అట్టి శక్తి శృంగారమునకు కలదని కాళిదాసు చూపింపగలిగెను. శాకుంతల సౌందర్యదర్శనమొక్క దుష్యంతునికే కాక సర్వమానవప్రపంచమునకును నేత్రనిర్వాణముఁ గూర్పఁ గలుగును.

కుసుమమివ లోభనీయం యౌవన మంగేషు సన్నద్ధం
అనాఘ్రాతం పుష్పం కిసలయ మలూనం కరరుహై
రనావిద్ధం రత్నం మధునవ మనాస్వాదితరసం
అఖండం పుణ్యానాం ఫలమివ చ తద్రూప మనఘం
యా తత్ర స్యాద్యువతివిషయే సృష్టి రాద్యేవ ధాతుః
జీవితం మే ద్వితీయం

ఇత్యాది వాక్యముల కాళిదాసునిచే వర్ణితమైన ప్రేమరసము సమస్తజీవరాసులకును మాధవీలతాసహకారములకును, పద్మినీభాస్కరులకును కువలయినీసుధాంశులకును కలదుకదా. సర్వసృష్టికిని మూలకారణమగు భావము నుదయింపజేయు శృంగారము మూలరసమని యేల నిర్ణయింప దగదని వాదించుచో కాళిదాసున కెవ్వరు ప్రత్యుత్తర మీయగలరు? సకలజీవరాసులను చలింపజేసి కడుపులు చెక్కలుగ నవ్వింపగల శక్తి హాస్యరసమునకుఁ గలదని మహాకవి షేక్స్పియర్ రాబర్ట్ బరన్స్ డికెన్స్ మొదలగు వారిచే వర్ణింపఁబడినహాస్యరసము నాస్వాదించిన వారికి గోచరింపకపోదు. ఫాల్స్టాఫ్‌యొక్క వేషమును చూచికాని, షేక్స్పియర్ సృష్టించిన యితరహాస్యరసపాత్రములవాక్యములను కాని,

"The rank is but the guinea's stamp, a man is a man for a' that,"

అని వర్ణించిన రాబర్టు బరన్సు హాస్యప్రసంగములను కాని, డికెన్సుయొక్క దయాపూర్ణహాస్యభరిత ప్రసంగములను కాని

"Ah, take the cash in hand, and waive the rest, Oh the brave music of a distant drum"!

అనుచు ఆముష్మికసుఖాపేక్షకుల నందఱ నెగతాళి జేసిన ఒమార్ ఖయ్యాంయొక్క వికటహాస్యభరితవాక్యములను కాని జదివినప్పుడు ఏకో రసో హాస్యఏవ అనిపించును. మార్లో రచితమగు టాంబర్లేన్, గేతే రచితమగు ఫాస్టు మొదలగు నాటకములలోని వీరరౌద్ర బీభత్స భయానకాద్భుతాది రసములలో దేని కదియే "ఏకోరసః" అను నట్లుండును. కావున నింతదూరము చర్చించుటవలన తేలిన దేమనఁగా ననుకంపాజనకశక్తియు, హృదయవిద్రవణశక్తియు ప్రతిరసమునకు లక్షణములే యనియు, కరుణకుమాత్రమే ప్రత్యేకలక్షణములు కావనియునే. నిసర్గప్రతిభాశాలియగు కవిబ్రహ్మ లెట్టి రసమునకైనను విశ్వవ్యాప్తి నొసగి అదియే మూలరసమని యెల్లరు ననుకొనునట్లు చేయఁగలరు. అందమొకరిసొమ్మై కానట్లు హృదయవిద్రవణశక్తి యేదో ఒక్క రసముయొక్క సొమ్ము మాత్రమే కాదు. కావున కరుణ యొక్కటియే రస మనునది సర్వత్రాపి సిద్ధాంతము కానేరదు. కాని భవభూతికి మాత్రము రసము కరుణ రూపమున సాక్షాత్కరించెను. అతడు కరుణ రసమును వర్ణించుటలో చూపిన ప్రజ్ఞ యనన్యసామాన్యము. అందుత్తరరామచరితమున నతడు కరుణ రసమును పోషించిన విధము శ్లాఘ్యతమము. అందుచేతనే "ఉత్తరే రామచరితే భవభూతి ర్విశిష్యతే" యని లాక్షణికులు కూడ విధిలేక చల్లచల్లగ నంగీకరించిరి. ప్రపంచమునకెంతటికైనను కాకపోయినను భవభూతికి మాత్రము "ఏకో రసః కరుణ ఏవ."

ఇక భవభూతి కరుణరసము నేవిధముగఁ బోషించెనో, కాళిదాసునకు నితనికి విషయమునఁ గల భేదమెట్టిదో స్థాలీపులాకన్యాయమున సూచించెదము. భవభూతియొక్క కరుణరసము వాచ్యప్రధానము. కాళిదాసుని కరుణరసము వ్యంగ్యప్రధానము. భవభూతి భావమను పండు నొలిచి తొనలను తీసి యొకతొన వెంబడి యింకొక తొనను తీసి చేతపెట్టి తినిపించును. కాళిదాసు

తొనలతో నిండియున్న పండును మాత్రము చేతికిచ్చుచు దాని నొలిచికొని తొనలను దీసి భుజించు భారమును పాఠకునికే వదలివేయును. ఈ భేదమునకుఁ గారణము స్పష్టమే. భవభూతి కరుణనే ప్రధానముగఁ గైకొని యుంటచే దానిని విప్పిచెప్పి, పెంచి, వ్యాప్తి కలిగించి యేకపుత్త్రునిఁబోలె పోషించెను. కాళిదాసన్ననో దానిని శృంగారరసమున కుపాంగముగ గైకొని యుంటచే తన ప్రేమమంతయు నూరక పారలనీయక ఒక్కొకపరి వ్యంగ్యముగ-ధ్వనిప్రధానముగ-సూచించి విడచును. భవభూతికరుణారసము తల్లిప్రేమవలె యూరక పైకుబుకు చుండును. కాళిదాసుని దన్ననో తండ్రిప్రేమవలె గంభీరమై యొప్పును. భవభూతికరుణాసముద్రము నిరంతర తరంగసంక్షుభితము. కాళిదాసునిదో ప్రశాంత గంభీరము. అగాధము. భవభూతియొక్క కరుణరసపోషణశక్తి విషయమునే యాధారము జేసికొని దానిచేఁ బరిమితమై యొప్పును, కాళిదాసన్ననో యవకాశము చిక్కినప్పుడెల్ల భూమ్యాకాశముల తాళము వాయించును, షేక్స్పియర్ చెప్పినట్లుగా—

"The Poet's eye in a fine frenzy rolling, Doth glance from earth to heaven and heaven to earth".

అను వాక్యమునకు లక్షీభూతుఁ డగుచున్నాఁడు. తారతమ్యమును జూపించుటకుఁ గాక యిరువురి మార్గముల యందుగల భిన్నత్వమును సూచించుటకు మాత్రమే కొన్ని యుదాహరణములొసఁగి వానిపై యభిప్రాయము లొసగు భారము పాఠకులకే వదలి వైచెదము.

కాళిదాసు:—

శివశరసి శిరాంసి యాని రేజుః
శివశివ! తాని లుఠంతి గృధ్రపాదైః
అయిఖలు విషమః పురాకృతానాం
భవతిహి జంతుషు కర్మణాం విపాకః.

మా మాకాశప్రణిహితభుజం నిర్దయాశ్లేషహేతో
ర్లబ్ధాయాస్తే కథమపి మయా స్వప్నసందర్శనేషు
పశ్యంతీనాం నఖలు బహుశో న స్థలీదేవతానాం
ముక్తాస్థూలాస్తరు కిసలయే ష్వశ్రులేశాః పతంతి.

ఉద్గలితదర్భకబలా మృగ్యః
పరిత్యక్తనర్తనా మయూరాః
అపసృత ఇవ పాండుపత్రాన్
ముంచం త్యశ్రూణీవ లతాః.

కథ మే [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
కామాన్తాహి [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

అయి [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

భవభూతి:—

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ప్రియాం
[illegible]
[illegible] మృత్యవే
[illegible]

అపూర్వకర్మచండాల మయి ముగ్ధే విముంచ మాం
శ్రితాసి చందనభ్రాంత్యా దుర్విపాకం విషద్రుమమ్.

విస్రంభా దురసినిపత్య జాతనిద్రా
మున్ముచ్య ప్రియగృహిణీం గృహస్య శోభాం

యేకగ్రీవముగ నొప్పుకొనక తీరదు. ఉత్తమస్త్రీరత్నములకు వలయు గుణవత్తనము నీమెయందు వేయిమడుంగులుగా నగును. మఱియు ఔచిత్యమునకు శుచిముఖి పెట్టినది పేరు. అనుచితమగు నొక్కపనియైనం జేసి యెఱుంగదు. ఒక్కమాట నాడియెఱుంగదు. చదువరులెల్లరు నామె చర్య ముమ్మాటికి నుచితమని యొప్పుకొనవలెను. పరిస్థితుల లెస్సగా నరసి యనుకూలములగు మార్గముల నిర్ణయించి, యనువగు విధమున నుపాయాంతరములం గల్పించి తనకార్యము సంఘటించుకొనుటలో శుచిముఖిని గడచువా రుండరు. అట్లగుటచే నీమె స్వభావము వర్ణనాతీతము. దుర్గ్రాహ్యము. నిదర్శనము లొకటిరెండు మాత్రము చాలును. తనకార్యమును ఫలింపఁజేయుటకు ముఖ్యాధారము ప్రద్యుమ్నుఁడు. దేవేంద్రుని ప్రయోజన మతనికి నివేదించి, సమరమునకుఁ బురికొల్పుట తనకు కర్తవ్య మయ్యు శుచిముఖి సామాన్యపు మర్యాదను గనఁబఱచురీతిని

గీ. ....
యతనిజూచియల్ల ♦ యతఁ డీలెండ
కావలయు నవశ్య ♦ మీవరపురుషుతో
మాటలాడి చనుట ♦ మనకు మేలు.

అని యాదృచ్ఛికముగ దిగుట నభినయించినది. పిదపఁ బ్రద్యుమ్ను నుద్దేశించి—

ఉ. ఇప్పుడు నిన్నుఁ జూచి కొలు ♦ వించుక సేయ కతిక్రమించి పో
నొప్పదటంచు వచ్చితిమి ♦ యోగ్యసమర్హణ మాను టెంతయున్
దప్పుగదయ్య యాదవ♦తంస! నినుం గని నీయనుగ్రహం
బొప్పుగఁ గాంచిపోవుట ప్ర♦యోజనసిద్ధికి మూల మారయన్.

అని తనయవసరమును వెలిపుచ్చియు నిగూఢముగ నుంచి మనోగాంభీర్యమును వ్యక్తపఱచినది. 'ఏమువోయివచ్చెద' యని తోడనే పలికినది. ఆమె ప్రయోజనసిద్ధికిఁ దనయనుగ్రహ మెట్లు మూలము కాఁగలదను సందియము ప్రద్యుమ్నునియం దుదయించుట సహజము. కావున నతఁడు రాచపాడి దప్పని విధమునఁ దత్కార్యము నెఱింగింపుఁ డని శుచిముఖిని వేఁడఁగా—

చ. అనుడు; రహస్యమైనదియె ♦ యైనను భవత్పరిపృష్ట మెంతయున్
జనక నిమేషమున్ దడయ ♦ సంగతిగాదను మాకు నైన నీ
వనఁగ జనార్దనుం డనఁగ ♦ నారయ భేదము లేదు! కావునన్
నిను వినిపింతు మాపనియు♦నీదుప్రసంగము మున్ను కల్మి యున్.

అని విధిలేక తెలిపినటుల సవిస్తరముగ నేకాంతమున బలికినది. మఱియు నీసమయమున సుచితమగురీతిని బ్రభావతీవృత్తాంతము నెఱిఁగించి యాతని మన స్థైర్యమును బలపఱచినది. ఇం దెంత గుణవత్తనము వ్యక్త మగుచున్నది! సామాన్యపు మరాళమే యయిన నింతటి ప్రయత్నము సేయక తొలుదొల్తనే దేవేంద్రుని ప్రయోజన మెఱింగించి యుండును. అట్లయిన నొకవేళఁ గార్యము సిద్ధిఁబొందినను నిజమనోగాంభీర్యము వ్యక్తపడఁజాలదు. ఈప్రయోజనమునఁ బ్రద్యుమ్నునికిఁ గొంచెఱకు లక్ష్యము తగ్గియుండును. ప్రభావతీరాగవల్లరు లుద్యానవనమునఁ జిత్రఫలకమును తద్వృత్తాంతమును నిమర్శించునవసరమున శుచిముఖి యదృచ్ఛనపోలె నొనరించినది వర్ణనాతీతము. ప్రద్యుమ్నకుమారుని వృత్తాంత మామెకుఁ దెలియఁజేసి ప్రభావతి నతనియెడ బద్ధానురాగఁ జేయవలయు. సంశయాకులిత మగు నామెహృదయమును స్థిరపరచి, యతనిఁ దప్ప వేఱొకని వరింపనను వాగ్దానముఁ గైకొనవలయు. లేనిచో వజ్రనాభునివధ సుసాధ్య మగునా? తోడనే ప్రద్యుమ్నునివృత్తాంత మామెకు నివేదించినచో తనయుదంతమునను లినయెడను ప్రభావతికి గల గౌరవ మల్పము కావచ్చును. కావునఁ జిత్రఫలకమును సంశయించు ప్రభావతిని జూచి, యదియ యిదని తలఁచి, యామెయెదుట నడ్డముగ సంచరించుచు, నావరపురుషుఁ జూడ మొదలుపెట్టినది. తోడనే ప్రభావతికి సందియము గలిగి వయస్యతో మరాళముఁగూర్చి పల్కుచుండ మున్నొకచోట నొక్క వరపురుషుంజూచి తత్సమానరూపుని మఱియెందునుం గానలేక యిప్పుడిందు నతనికై వడి దోఁచిన నిది తదీయరూపం బెఱింగి వ్రాసినతెఱంగో యటుగాక యట్టివాఁ డెక్కడనైనం గలిగెనో యని యించుక విమర్శించి వీక్షించితి నని పలికి యామెహృదయమున నద్భుతప్రమోదసందేహంబులఁ గ్రందుగొనఁ జేసినది. శుచిముఖినంటి తిర్యగ్జంతువున కంతటి సుజ్ఞానము కలదను నద్భుతమును- కలఁడో లేఁడో యని పరితపించి తనకు నిశ్చయ మెఱుఁగనయ్యె నను ప్రమోదమును- అట్టివాఁడుండునా యనియు నందిన నతనిసాంగత్యము తనకు లభించునా యనుసందియమును- ప్రభావతియం దొక్కసారి పొడమినవి. శుచిముఖియెడ గౌరవ మతిశయము నొందినది. చిత్రఫలకమును విమర్శించి తనకుఁ దెలిసినది నివేదింపుమని మరాళమును మిగుల సాభిప్రాయముగఁ బ్రార్థింపఁగా-

క. నీవనిన యట్ల యేను భ
యావహులను గానివారి ♦ నాకృతిఁ గనం
గాఁ జలతి; నైనఁ బిలువక
యే వెట్టినె చేర నిరువు ♦ రకత మాడన్.

అని తనగుణవత్తన ముట్టిపడునటుల పలికినది. ఇది శుచిముఖిగాంభీర్యమున కొక దృష్టనిదర్శనము. దీనిని గ్రహించి యాచెలువ లిద్దఱును-

గీ. ఈక్షితాన్యోన్యవదనలై ♦ యెంతమూర
మఱుగుచున్నది దీని వాక్యాళియ మని-
నివ్వుల వెఱఁగందిరి. అంత లక్షణకధన మొ♦కింత సలిపి.

చ. వినయముగ నెవ్వరెంత మన ♦ సిచ్చి వచించిరి తాను వారితో
పనుపడ నంతమాత్రఁ బ్రతి♦భాషణ మాడుట యుక్తమంచు మా
కొనరఁగఁబన్ని దంపుగెలు♦పోటులు దీర్పఁగ నిప్పు డేనుఁ జె
ప్పినయది చాలు నింకఁ దలపెట్టుట చెల్లద♦యెక్కు డేమియున్.

అని తనప్రయోజనసిద్ధికి మూలమగు నీఘట్టమున నెంతి బిగువుఁ గనఁబఱచుచున్నది! వారిచే ప్రార్థితయై కాక రవంతయు మాటాడదు. కొంతయుదంతము దెలియు సాంతముగ నెఱుఁగఁగోరుట యాయింతులకును సహజము. వారు ప్రార్థించి విసిగి వేసారియుండఁగఁ బ్రభావతిని భేదిల్ల జేయుట యగునను భయమున వాచోయుక్తిని జాలించి-

ఉ. అంతిపురంబుకన్యలట ♦ యాత్మకెఱంగ గభిధాప్రయుక్తి నొ
క్కింతయు నేర్పుతింపఁట ♦ యిట్లనినట్లు నాకు నాకె య
ర్థాంతరముల్ గడింపుకొని ♦ యంజక యెల్లు యువస్తుతుల్ ప్రపం
చింపుచుఁటుంచు నంటి నికఁ ♦ జెప్పెద మీరలు నట్టిదెల్పుటన్.

అని యావచ్చరిత్రయును గడు రసవ్యముగ నుడివినది. ఈఘట్టమంతయుఁ జదివినగాని మనోగాంభీర్యమున శుచిముఖి ఎంత ప్రశంసాపాత్రమో గ్రహింపుట కష్టము.

మతియు నౌచిత్యమునకు శుచిముఖి పెట్టినది పేరని నుడివియుంటిని. కథానిర్వాహణమునకు ముఖ్యసాధనమగు నామెచర్య కడు నగుచితము. తమయొడయఁడగు దేవేంద్రుని వైరియగు వజ్రనాభునకు [illegible] వలుపుమందుట యోహ్యముగానె కేతొంటి శుచిముఖి—

చ. తపవులబట్టి యేము నత ♦ తంబును బోదుము నానిపిటికెన్
గడు మతిచాలమిన్ గడుపు ♦ కక్కుజెటిన్ సురలోకనాథ మా
యొడఁగలయట్టి తప్పిది, సహింపుము పత్నీఁ [illegible] నొక్కఁ [illegible]
బడి [illegible] గాక రిపు ♦ ప్రాంతము చేరకవార లాపురే?

యనియు, సతీఁను తేపనసుఖయుందు గ - కనళీఁనాతు లెల్ల నాటించినాఁ డనియు నటువంటి చేతనదమనే హాఁసముఁకు" అని సమర్థించినది. ఇది యొంత యుచితముగ నున్నది! మాహఁడు ప్రద్యుమ్నునితోఁగాని శ్రీకృష్ణునితోఁగాని యీసమాచారముఁ జెప్పెనా?

పరిస్థితులనెల్ల లెస్సగ బరీక్షించి యనుకూలమగు మార్గముల నెన్నయించి స్వకార్యసాఫల్యము నొందుటకు శుచిముఖిసలుపు ప్రయత్నము స్తుత్యతీతము. కథాసంధి [illegible] నామెకుఁగల ప్రాముఖ్యము సరయుసంపిచ్ఛమున నియ్యది నాలవయాశ్వాసమున నరచుఁబడినది. ముఖ్యవిషయముల నొకటి రెండిటిని మాత్రము వివరించి బొందుపఱచుట యుక్తము. దేవేంద్రుని ప్రయోజనము వజ్రనాభునివధ. అందులకు ప్రతికూలసాధనమగు నంశము వజ్రపురి మాయతోనున్నదైన [illegible] యుండుట. అట్టిరీతి నాకట్టణము తిరుగు సుగమమగుట సూచించి యాతని మనస్సును దృఢపరచినది. అచ్యుతుని కీప్రయోజనమున సంబంధము గల్పించినది శుచిముఖియే. ఇందులకు కారణము ప్రభావతీస్వప్నవృత్తాంతము. ప్రద్యుమ్నుని యుద్వాహము నెఱుఁగక పూర్వము గూడ నిక్కువనవత్సలుఁ డగు శ్రీకృష్ణుఁడు తిరుసహాయు మింద్రునికిఁ జేసియుండును. కాని తప్పక సహాయము దొరకుననుధైర్య మింద్రునకు గలుగుటకును, వజ్రనాభుని వధగూడ నిశ్చయమని యాతఁడు నమ్మకొని యుత్సాహియై యుండుటకును గూడ నీస్వప్నవృత్తాంత ముపయోగకరము. దేవేంద్రుఁడుగాని, శ్రీకృష్ణుఁడుగాని ప్రద్యుమ్నునితో నీవృత్తాంతమును దెలిపి యుండుమని కోరలేదు. అదియును స్వకపోలకల్పితము. తన యుద్యమించిన కార్యమునకు సాధకమని శుచిముఖి తలఁచియుండును.

శుచిముఖిస్వభావము నింత గంభీర మొనరించిన యాకవిచంద్రుని ప్రతిభ వర్ణనాతీతము. నైషధమునను ఈకావ్యమునను గల మరాళము లొండొంటిని గొంతవఱకు బోలియు, వ్యక్తిస్వభావములు గల వగుచున్నవి. ఈరెండుస్వభావములు నించుక విమర్శింతము.

[illegible] లెల్ల [illegible] బుత్తివము లగుటచేఁ గార్యములకుఁ గారణములు [illegible] మూలలో [illegible] చేయఁబడియె. ఇంతియకాక యిమ్మరాళములు [illegible] కల్పితములగు సత్తివంశములు గలవి. వంశాభిజాత్యలునగు జ్ఞానము [illegible] నంతరించుచు వచ్చినవి. మరాళము బ్రహ్మకు వాహనము. అట్లగుటచే శుచిముఖి ఇంద్రునితో—[illegible] యనుపద్యమునఁ జెప్పినది. ఇట్లే దమయంతితో [illegible] శృంగారనైషధమునందలి మరాళము నైతము—

గీ. భ్రాంతిజేసెముంకేతి పలుకుచిలుక
[illegible] బ్రహ్మచారి మాకు.

ననియు "[illegible] విహారార్థంబు వాహ్యాళి వెడలి మరలి వచ్చునప్పుడు మాకులస్వాములైన [illegible] క్రమంబున [illegible] ధరియించి [illegible] నేను [illegible]" మనియెను. ఈరెంటిలో [illegible] శుచిముఖి, [illegible] ననుపరాఖ్యాని [illegible] గనుపించుచున్నదగును. [illegible] వాణి [illegible] కవిత్వమునకు [illegible] ప్రజ్ఞకు [illegible] మేలుకొలుపులకుఁ జొచ్చి బిరుద [illegible] శుచిముఖి [illegible] సార్థకనామముఁ దాల్చినది. నైషధమున మరాళము [illegible] నున్నత్యము నుగ్గడించుకొనుచున్నది. చూడుఁడు!

సీ. [illegible] వాహనము నాయనలు [illegible]
[illegible] మాకుఁ ♦ గుడలమాసి
వదలేటిబంగారు ♦ [illegible]
[illegible] మాకుఁ ♦ బువ్వుబోఁడి
సత్యలోకము నాక ♦ సకలలోకంబులు
నాటుపట్టులుమాకు ♦ నబ్జవదన
మధురాక్షరములై ♦ మామాటలు వినంగ
నమృతాంధసులు యోగ్యులనుపమాంగి.

గీ. భ్రాంతిజేవి ముంకేతి ♦ పలుకుచిలుక
సమదగజయాన సబ్రహ్మచారి మాకు
వేదశాస్త్రపురాణాదివిద్య లెల్ల
తరుణి! నీయానఁ ♦ ఘంటాపథంబు మాకు.

అని పలికినది. అట్లయ్యు ప్రౌఢిమచు తనచర్యచే సువ్యక్త మొనర్చుకొనఁ జాలినది కాదు. శుచిముఖి యన్ననో ఉత్తమవంశమున జన్మించి విద్యాభ్యాసాదికమునఁ దనకుఁ గలిగిన యౌన్నత్యమును హేతుసహిత మగు వాదము నలిపి బలపఱచుకొనినది. తన బిరుదమున కాదర్శప్రాయములగు వర్ణనలసలిపి ప్రకటింపవలసినది. శ్రీనాథుని రాళమువున కింతటిఘనత

పర్యాలోఁ గానఁబడినది కాదు. మఱియు నీప్రబంధమునఁ గథ యంతయు శుచిముఖిపై నాధారపడి యుండినది. వజ్రనాభునివధకుఁ దగు ప్రయత్నము సలిపి వలయు మార్గముల నిర్ణయించు భార మామె వహించినది. పురుషోత్తము దృఢమనస్కుఁ జేసినది. ప్రభావతీప్రద్యుమ్నులను గృత ప్రతిజ్ఞులఁ గావించి, కార్యసిద్ధి కరగతఁ మొనరించుకొనినది. ఆమె లేనియెడ కథ యెట్టుల జరిగియుండునదియు దురూహ్యము. శ్రీనాథుని మరాళమున కంతటి ప్రాముఖ్యము లేదు. నలదమయంతు లిరువురును పరస్పరము ప్రేమించుకొనుచుండ నీమరాళము దూతకార్యము నెఱవేర్చి యంతరించినది. కథయంతయు దీనంతన నొకరి జోక్యము లేకయే జరిగినది. మఱియు నలునిచేఁ బ్రాణదానము గైకొని ప్రతిఫలముగ దమయంతిని గూర్చినను ప్రయోజనము కల్పించుకొనుటలో సత్యవాక్పరిపాలనము వ్యక్తమైనను, అంత రసభరితముగఁ దోఁచదు. ప్రత్యుపకార నిస్స్పృహచే శుచిముఖి దేవేంద్రుని ప్రయోజనము సాధింప సమకట్టియుండుటలో విశేషముగ సౌజన్య మేర్పడినది. ఈ సౌజన్య మనన్యసామాన్యము. నలునితో మాటలాడుచు మరాళము, "ఫలకుసుమ మూలమాత్రంబున శరీరయాత్ర నడపుచు, మునులువోలె సలిలంబులోనం దపంబు చేయుచున్నవార మని పల్కియు శుచిముఖివలె నిష్కారణ సౌజన్యమును బ్రకటింపక ప్రత్యుపకారస్వభావము మాత్రము ఘటించినది. శుచిముఖిసౌజన్యము వర్ణనాతీతము. మఱియు నింకొక భేదము గలదు. నలదమయంతులతోడ నొండొరుల యందలి మామరాళము తనంతటఁ దానిగ నివేదించినది. అందు ప్రౌఢిమ కొంత తఱిగినది. ముఖ్యావసరములగు ఘట్టములయందును శుచిముఖి ప్రకటించిన బిగువు బింకముల నీ వఱకే విమర్శించియుంటిమి. ప్రభావతీ రాగపల్లవులతో సలిపిన వాగ్యుద్ధ మామెను "ప్రౌఢ" యని వేనోళ్లఁ జాటెడిని. స్త్రీస్వభావమును శుచిముఖి లెస్సగ నెఱిఁగినది. కావున తనసొబగును వర్ణించి ప్రభావతి స్తుతించుచుండ తనవలన రహస్యము దెలిసికొనుటయే యామె ముఖ్యోద్దేశ మని గ్రహించి ఎత్తి పొడుచుచున్నది-

ఉ. ఇప్పుడు నీవు చెల్మికిని ♦ హేతువుగాఁగ గణించినట్టి నా
యొప్పుకు నిప్పుఁడా యెదట ♦ నుండు రహస్యవిచారవిఘ్నమా
చెప్పుడు నీకుఁ గోఁచె నపు♦డింకయు రోసెదు; దీనిచేత మీ
యిప్పటి మంతనంపు పని ♦ యేమఱి కంపుడు పోయివచ్చెదన్.

అనినది. అట్టిసమయమున నైషధమున మరాళము మిన్నకుండి 'ముగ్ధ' యనిపించుకొనినది.

అయిన నీయుభయములలోఁగల సామాన్యవిషయముల నొకటి రెండింటిని విచారించెదము. స్త్రీస్వభావము చంచల మనియు, దానిపై నాధారపడరాదనియు నిరువురు లెస్సగ గ్రహించిరి. దమయంతీ ప్రభావతుల యనురాగములు దృఢములు కావని యెంచి పరీక్షించి యుపాయాంతరముల గల్పించి వలయు ప్రతిజ్ఞల గైకొనిరి. ప్రభావతి

క. విను ప్రద్యుమ్నుని దక్కన్
మనమున నే నొరు వరించు ♦ మాట విడువు మా
ఘనుఁ డొల్లకున్న జెందుదు
మనసిజశిఖి దనువు వ్రేల్చి మఱుసటిమేనన్.

అనియును దమయంతి—

గీ. అనలసంబంధవాంఛ నా ♦ కగునె యేని
యనలసంబంధవాంఛ నా ♦ కగునె చూవె
చాలు సందేహవక్రభా ♦ షణము లింకఁ
దరుణచక్రాంగపాథఃప♦తంగశక్ర.

గీ. తండ్రి నిషధాధిపతి కీక ♦ తక్కు నొరుల
కీఁదలంచిన నే విహంగేంద్ర వినుము
దేహ మనలంబునకు నాహుతిగ నొసంగి
యతనిఁ బొందంగఁ గందు జ♦న్మాంతరమున.

అనియు దగురీతిని తీవ్రము లగు ప్రతిజ్ఞల సలిపిరి. వర్ణనకౌశల మీ మరాళములకు సమానము. నలదమయంతులయుఁ బ్రభావతీప్రద్యుమ్నులయు లింగరూప వయోవిశేషాదుల వర్ణించుఘట్టములఁ జదివి యానందించి యారసమును గ్రోలఁదగునే గాని నుడువ శక్యము గాదు. శ్రీనాథుని మరాళమునఁ గృతజ్ఞతయు సత్యవాక్పరిపాలనమును విదితములు. సహజమగు సౌజన్యమును స్వామికార్యధురంధరతయును అనన్యసామాన్యశేముషీవిశేషమును, అసాధారణ ప్రౌఢిమయు శుచిముఖియెడ సువ్యక్తములు. ఈమరాళముల నింతటి యుత్తమపాత్రలఁ జేసిన కవినాథుల ప్రజ్ఞ స్తుత్యతీతము.

సీత — శకుంతల

కావ్యతీర్థ జనమంచి సుబ్రహ్మణ్యశర్మ గారు

శ్రీ సీత భారతదేశవాసులలో ననసామాన్యయగు నొక వ్యక్తి. ఈమెవంటి యోషిద్గణాలంకారభూతయై లోకోత్తర సౌందర్యవతియై సతీమృదులహృదయయై జన్మభూమిని తరింపజేసిన భారతీయ యువతీమణులు మిక్కిలి యరుదు. ఎప్పుడైన నెందైన సీతాదేవివంటి రామారత్నము ఇతర లోకంబునందుఁ బ్రసిద్ధిఁ గాంచి యున్నదా? మహోత్తమమగు నాదర్శముతో సతీత్వమును పతిభక్తిని వ్యాపింపఁజేసినది సీతయే. ఈ పూజ్యురాలే గంగోత్తరీయ జలధారవలె స్వచ్ఛతమయై నిష్కపట్యగ్రథితయై సమస్త సద్గుణాఢ్యంచే మనకు నిరంతర సమారాధ్యయైనది.

సకలకర్తవ్య కర్త్రైకాయనిభూతుఁ డగు భర్తయే యాత్మావలంబన మని యెంచి తదనుసరణమునే నిఖిల కర్తవ్యములకంటె నధికతమంబుగఁ దెలిసికొన్నదై పురాణ కథలయందుఁ గడుఁ బ్రఖ్యాతిఁ జెందినదై సహృదయుల హృదయంబును బుణ్యతోయయగు భాగీరథింబోలె నలంకరింపఁజేసి పావన మొనఁగూర్చుచున్న కాంతామతల్లి సీతా మహాదేవి కన్న వేఱులేరనవచ్చును. జనసుతులయందుఁ దదీయచారిత్రపద్ధతి లోకములకు సచ్చరిత్రమును సాధు విశుద్ధిని బోధించుచున్నది. సమాజశిక్షయందుఁ దత్ప్రతి ప్రత్యయమే కామినీసమూహంబులఁ గలుషవిషయంబుల నుండి తప్పించి తరింపజేయుచున్నది. మఱియును ఈమె సుఖంబులందైనను దుఃఖంబులందైనను విరక్తిమానసంబు గాంక్షింపనిదై యపూర్వభావసమారాధితాంతఃకరణయై ధైర్యమయియు నవస్థానుకారిణియునై ప్రవర్తించిన సతీరత్నము.

వాసన్తి (వనదేవత) సకలదేవతలయందును సమాన భావమయ బగు ప్రీతి గలదయ్యు, నే కారణంబున సీతాదేవి గుణగణంబులయం దాసక్తిగలదై విరాజిల్లెనో యెఱుఁగఁగోరిన నామె గుణాతిశయంబే మూలమని సకలసహృదయ హృదయములకును నవగతం బగుచున్నది. విలాపంబుఁగూడఁ దైవిషయంబు ననుసరించియే ధీరుండగు శ్రీరామునకు సైతము సీతనుగురించియేకదా సంతాపము? ప్రజలకును నీమెయందే కాంతానురాగము మునికులముఖ్యులగు వసిష్ఠాదులకును నీమెయందే దేశీ భావసుస్థాపనంబు. ఇట్లు మెప్పుఁబొందిన పెక్కులు సద్గుణ పుంజంబు లీ జానకియందుఁ గలవని చెప్పఁబూనుట యతిశయోక్తియగు నని యెవరన సాహసింతురు?

మహాకవి భవభూతిచే నుత్తరరామచరిత్రంబున చక్కఁగ నివ్విషయంబు ప్రతిపాదింపఁబడినది. నారీకులంబున రాఘవకులలక్ష్మి యగు వైదేహియే దృష్టాంతభూత యని మొదటినుండియు నచ్చారిత్రశుద్ధిప్రకాశనము జేయ నతఁడు పాటుపడినాఁడు.

"దైవ్యా వయం హి వైదేహ్యాం సాంగాజో యతోన్నతః"

అని ప్రత్యేకముగనే నిర్వచించినాఁడు. సీతకు రామునితోఁ బరమస్నేహ మునరించిన పిమ్మట స్వజన విరహితదూనయగు సీత రామోపదేశమును విని "జానామి ఆర్యపుత్ర జానామి" అనునట్టి సాదరభ్యములచేత రామునివిరహమున మిక్కిలి సరళత్వమును బ్రకటింపఁజేసి యున్నది. శ్రీరాముఁడు వసిష్ఠుని యుపదేశమును గ్రహించు సమయంబున—

"స్నేహం దయాంచ సౌఖ్యంచ యది వా జానకీ మపి,
ఆరాధనాయ లోకస్య ముంచతో నాస్తి మే వ్యథా"

అని యుచ్చరింపగనే సీత—

"అతఏవ రఘుకులధురంధర ఆర్యపుత్రః"

అని వచించి తన సహజనిర్మలగుణంబును వ్యక్తపఱిచె. ఇయ్యది సాధారణ వాణి యగునా? లేక యన న్యసామాన్య మహత్త్వమా? భర్తృముఖమున స్వప త్యాగసంకల్పమును వినియును పట్టి వచనవ్యాపార మొ రించుట యెట్టిదో యెఱుఁగనగు. చిత్రపటదర్శనావసరం బున లక్ష్మణుఁడు "ఏషా పంచవట్యాం శూర్పణఖా" అని తెల్పఁగనే సీత 'హా! ఆర్యపుత్ర! ఏతావత్తే దర్శనం' అని తన సరళభావంబును వ్యక్తీకరింపఁజేసెను. ఇయ్యది పూర్వవిషయంబని యెఱింగియును నప్పుడు జరుగుచుం నట్లు తలంచి కలఁతఁ బొందినదై సీత భ్రాంతి నొందినట్లు గడగడ వణఁకసాగెను. శ్రీరాముఁడు "చిత్రమేతత్" అని యామె నూరడించెను. ఈమెకుఁ బ్రణయవికాసంబ

పదిరెండుసంవత్సరములను డీ నీభాషానిలయము ఇతరనిలయముల స్థాపనకు ఆదర్శకముగా నుండియు, ఇచ్చటియాంధ్రులందు మాతృభాషాభిరుచి గలుగజేసినారు. అన్యభాషాపదప్రయోగము మాటలాడుటయం దేమి, వ్రాయుటయం దేమి నిర్మూలముచేయుటకును ఆంధ్ర భాషాపరివర్తనము సక్రమముగా నేర్పుటకును నిజాంరాష్ట్రాంధ్రుల యభివృద్ధికి పునాదిగా నుండి భాషాసేవ జేయుచున్నది. సుమారు ౧౨,౫౦౦ రూప్యంబులు నిల యాభిమానులవల్ల ప్రోగుచేసి స్వంతభవనము గడింపగలిగినది.

పత్రికలు

ఇటీవల దేశాభ్యుదయమునకును ప్రపంచవ్యవహారజ్ఞానమును జన సామాన్యమునకు బోధించుటకును ప్రత్యేక తెలుగువార్తాపత్రికలు నిజాంరాష్ట్రమునుండి వెలువడు టావశ్యకం బని ఇచ్చటి ఆంధ్రులు గమనించినారు. మహబూబ్‌నగరమునుండి కొంతకాలమువరకు హితబోధిని యను మాసపత్రిక వైద్య పారిశ్రామిక సంస్కరణాదివిషయములను చర్చించుచు వెలువడినది. అటుపైని దివ్యజ్ఞానసమాజమువారిచే నొక పత్రిక ప్రచురింపబడినది. కాని ఈ రెండును అంతరించినతరువాత నల్ల గొండనుండి "నీలగిరి" యనుపేరను వరంగల్ జిల్లాలోని ఇనుగుర్తి యను గ్రామమునుండి "తెనుగుపత్రిక" యను పేరటను రెండువార్తాపత్రికలు వెలువడి సక్రమముగా నడుపబడుచున్నవి. వీనికి స్వతముద్రాక్షర శాలలు గలవు ప్రజలు పత్రికలయభివృద్ధికై అనేకవిధముల తోడ్పడు చున్నారు. నిజామురాష్ట్రములో తెలుగుపత్రికలు లేవన్న యపకీర్తి వీని తో తొలగినది. నూతనముగా "హైదరాబాదయూత్" అను పేర ఆంగ్లేయ మాసపత్రిక" నొక యాంధ్రయువకుని సంపాదకత్వముననే వెలువడు చున్నది.

గ్రంథమాలికలు

ఆంధ్ర వాఙ్మయమున కొక క్రొత్త సోయగ మేర్పరిచి ఆంధ్ర వధూటిని వన్నెకు దెచ్చిన విజ్ఞానచంద్రికామండలి మొట్టమొదట హైద్రా బాదులో నిజామురాష్ట్రాంధ్రులవల్ల స్థాపింపబడి తరువాత చెన్నపట్ట ణమునకు మార్చబడినది. తరువాత సికంద్రాబాదులో "కలవాణీగ్రం థమాల" స్థాపింపబడినది. ఆటుపిమ్మట సంస్కారిణీగ్రంథమాలపేర నల్లగొండలోను, విజ్ఞానప్రచారిణీ గ్రంథమాల యనుపేర ఇనుగుర్తియం దును బయలువెడలినవి. వీనిలో మొదటిది వేరొండురూపమును బొంది గ్రంథమాలయుద్యమము మానుకొన్నది. రెండవదానికి కార్యనిర్వహణ మునందు చిక్కులనేకము సంభవించినను ధైర్యస్థైర్యములు విడనాడక పాటుపడుచున్నది. కీర్తిశేషులగు వీరేశలింగముపంతులుగారి జ్ఞాపకార్థము "శ్రీ వీరేశలింగ కంఠాభరణ గ్రంథమాల" యను పేర మఱొక గ్రంథ మాలిక నల్లగొండయందు స్థాపింపబడి హైదరాబాదుకు మార్చబడినది. ఇది పంతులుగారి నామాంకితమువల్లనైనను అచిరకాలమున వృద్ధిలోనికి వచ్చి సర్వజనసమాదరణీయమగునని నమ్ముచున్నాము. భక్తిరసప్రధా నంబగు గ్రంథములు మాత్రమే ముద్రించి ప్రచురించునట్టి గ్రంథమాల నల్లగొండయందు మఱొక్కటి కలదు. ఇయ్యది "జగదీశ్వరగ్రంథమాల".

స్త్రీవిద్య

బాలికాపాఠశాలలు పలుచోట్ల స్థాపింపబడియున్నవి. పిల్లలను బడులకు పంపుటకై తలిదండ్రులు వెనుదీయుట లేదు. ప్రభుత్వము వారి పాఠశాలలు లేనిచోట్ల ప్రత్యేకసంఘములవారు తమబాలికల విద్యాభివృద్ధికై పాఠశాలలు స్థాపించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. బోధకురాండ్రు దొరకుట యొకింతదుర్లభముగా గన్పట్టుచున్నది. ప్రభు త్వమువారిచే వరంగల్లుజిల్లాలోని హనుమకొండయందు ప్రత్యేకముగా స్త్రీలకొరకు బోధనాభ్యసనపాఠశాల స్థాపింపబడినది. ఇది కేవలము స్త్రీలచే నడుపబడుచున్నది. బోధనాపద్ధతులు ఆంధ్రమున నేర్ప బడుచున్నవి. పురుషులయందు స్త్రీవిద్యాభిమానము గలిగియున్నది. స్త్రీలయందు పఠనాసక్తి యంకురించినది. హైద్రాబాదునందు కొంతకాలము క్రిందట స్త్రీసమాజ మొకటి కీ. శే. రావి చెట్టు లక్ష్మీనరసమ్మగారిచే స్థాపింపబడి వారిజీవితకాలమున అతిసుస్థి రతతో దానిని నడుపుటకు ప్రయత్నములు జరుపబడినవి. అటుతరు వాత స్త్రీసమాజములజాడ గన్పట్టలేదు. దుందుభినామసంవత్సరమున హైదరాబాద రెసిడెన్సిబజారులో "ఆంధ్రసోదరీసమాజము" స్థాపింప బడినది. ప్రతి ఆదివారము ఆంధ్రభాషానిలయమున స్త్రీలు గుమిగూడి సభలు జరుపుకొనుచున్నారు. ధైర్యోత్సాహములు అభివృద్ధి యగు చున్నవి.

కవీశ్వరులు, గ్రంథకర్తలు

పూర్వమునుండి నిజామురాష్ట్రము కవిమూర్ధన్యులకు పుట్టినిల్లని పించుకొనినది. పోతన, సోమనాథుడు, భీమకవి మున్నగు సుప్రసిద్ధ ప్రముఖులైన కవిపుంగవులు నిజామురాష్ట్రములోనివారని నిరూపింప బడినది. ఇప్పటికిని కవిత జెప్పువారు లేకపోలేదు. విద్యార్థులలో సహి తము రసవంతమైన పద్యముల నల్లగలవారున్నారు. అష్టావధానము చేయ గల యువకు లొకరిద్దఱు కేవలము నైజామురాష్ట్రములోనివారై యున్నారు. వీరు శ్రీమాన్ వానమామలై వెంకటాచార్యులును వారి సోదరులగు లక్ష్మణాచార్యులును, వరంగల్ జిల్లాలోని మడికొండగ్రామ మందు పుట్టిపెరిగినవారు. గద్వాలసంస్థానమందు ప్రతిసంవత్సరము విద్వ త్సభలు జరుగును. పండితులకు వార్షికము లేర్పడియున్నవి. పెక్కండ్రు విద్వాంసులు ప్రతిసంవత్సరము నానాభాగములనుండి ఇచ్చటికి వచ్చెదరు.

మాతృభాషాభిమానము

ఎల్లరును ఆంధ్రభాషాభిమానమును జూపుచున్నారు. సభలలో తెలుగునందు ఉపన్యాసము లిచ్చుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. మాతృ భాష యగు తెనుగునందే శ్రద్ధ వహించి యావశ్యకతను గ్రహించు చున్నారు.

ఆదిమాంధ్రులు

ఆదిమాంధ్రులప్రసక్తి నిజామురాష్ట్రమునందు లేకపోలేదు. వీరిలో శాకాహారులు గలరు. మంచి ఉద్యోగములందు పలువురున్నారు. నిమ్న జాత్యుద్ధరణమునందు సానుభూతి కనబఱచువారున్నారు. నిమ్నజాతి

బాలబాలికాపాఠశాల లున్నవి. ఇంకను నెలకొల్పబడుచున్నవి. ఆది హిందూ సాంఘిక సేవాసమాజము ఇటీవల స్థాపింపబడినది. బాలబాలికలకై ప్రత్యేకముగ నొకపాఠశాల నీసమాజమువారిస్వాధీనమున నున్నది. చందాలవల్ల ద్రవ్యము పోగుచేసి పాఠశాలకై స్వంతభవన మొకటి కట్టింప నుద్యమించినారు.

కళావంతులు

కళావంతులసభ సెకందరాబాదునందు కలదు. హేయమగు వ్యభిచారవృత్తిని మానవలెననియు, ముందుసంతతివారికి వివాహములు చేసి కుటుంబములవారినిగా జేయుటకును, స్త్రీలసహాయమున జీవనము చేయువారు తమశక్త్యనుసారము ఇతరవృత్తుల నవలంబించుటకును త్రాగుడును శుభాశుభదినములందు ఖండితముగ నిషేధించుటకు ఈసభవారు తీర్మానించుకొని యున్నారు.

వైశ్యులు

సెకందరాబాదునందు వైశ్యులు సంస్కరణాపేక్ష గలిగియున్నారు. పూర్వమువలె వీరు కేవలవర్తకవ్యాపారములో తృప్తినొందుట లేదు. విద్యావ్యాసంగములకు, సంఘాభివృద్ధికరమగు సంగతులకు ఆలోచించుచున్నారు. వైశ్యయువజనసభ యొకటి గలదు. మఱ్ఱివాడయందు నొక సంఘము కలదు.

సంస్కరణము

వైశ్యులే గాక తదితరులయందును సంస్కరణాభిలాష యంకురించినది. ముదిరాజసంఘము యాదవజనసంఘము హైదరాబాదునందున్నవి. ఇవి కేవలము ఆయా తెగలవారి యభివృద్ధికై కృషి చేయుచున్నవి. ముదిరాజసంఘమువారి యధీనమున బాలికాపాఠశాల యొకటి నూతనముగ స్థాపింపబడినది. బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతరకక్షలిచ్చట లేవు. పరస్పర మనస్పర్థాభావములు లేవు. అందఱును కలసిమెలసి స్నేహభావముతో నభివృద్ధికై పాటుపడుచున్నారు.

రాజకీయము

రాజకీయసమస్యలు పరిపాలనావిధానమునుబట్టి యిచ్చటివారిని బాధించుట లేదు. కాని భారతదేశపు భవిష్యత్ స్థితిని గుఱించి, ప్రస్తుతము జరుగు వ్యవహారములను గుఱించి తల పంకింపనివారు లేకపోలేదు. మహాత్ముల సందేశములు చెవిచెనిని పెట్టుట లేదు. ఖద్దరునందు అభిమానముగలవా రిచ్చటియాంధ్రులందు అనేకులు గలరు.

పరిశ్రామికములు

పరిశ్రామికములయందును నిజాంరాష్ట్రాంధ్రులు శ్రద్ధ వహించి యున్నారు. కిందటి సంవత్సరమున సికిందరాబాదున జరుపబడిన విజయ [illegible] ప్రదర్శనమే సాక్ష్యము. [illegible], [illegible] (పొయ్యి) వీవన, సబ్బు బిళ్లలు, తాళములు, గడియారాలు, కత్తులు, తివాచులు, జంపఖానాలు, మున్నగు వివిధవస్తువులు [illegible] చేయబడినవి ప్రదర్శింపబడినవి.

ఆంధ్రజనసంఘములు

నిజామురాష్ట్రములోని యాంధ్రులకు పరస్పరసహానుభూతిని గలిగించి వారి యభివృద్ధికై పాటుపడు నుద్దేశ్యముతో హైదరాబాదు పట్టణమునం దొక యాంధ్రజనసంఘము మొట్టమొదట స్థాపింపబడినది. ఇదే యుద్దేశముతో హనుమకొండ, నల్లగొండ, సికందరాబాదు, వర్ధాల, ఖమ్మంమెట్టు లం దాంధ్రజనసంఘములు నేర్పడినవి. ప్రతిజిల్లాయందును ప్రతితాలూకాయందును సంఘములు స్థాపించు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. పరస్పరస్నేహభావము [illegible] దండుచేసి ఈ సంఘములవల్లను కార్యము లవలీలగా జరుగగలవని నమ్మకముగలదు.

ముగింపు

ఈ వ్యాసమును ముగించుటకు పూర్వము ఆంధ్రోద్యమము లన్నిటి యందును ముఖ్యముగా పాలుగొనువారి పేర్లను చెప్పవలసియున్నది. వీరిలో ముంగాల సంస్థానాధిపతు లగు రాజా నాయని వెంకటరంగారావు బహద్దరుగారు ఒకరు. శ్రీ రాజాగారు ఇంచుమించుగా ఆంధ్రభాషానిలయములన్నిటికి పోషకత్వభారము వహించియున్నారు. ముఖ్యముగా హైదరాబాదులోని శ్రీకృష్ణదేవరాయ ఆంధ్రభాషానిలయమునకు స్థాపకులు, పోషకులు, అధ్యక్షులు. మందిరనిర్మాణకార్యమున కమితమైన ద్రవ్యసహాయము చేయుటయే గాక నిరంతరము దాని యభివృద్ధికై తోడ్పడుచున్నారు.

రెండవవారు శ్రీమాడపాటి హనుమంతరావు పంతులుగారు. వీరు హనుమకొండయం దున్నకాలమున అచ్చటి నిలయస్థాపనమునందు తోడ్పడినారు. తరువాత హైదరాబాదునందుండి అచ్చటిభాషానిలయమునకు పాలకసభ్యులుగాను, కార్యదర్శిగను, ఉపాధ్యక్షులుగను ఉండి యతిసమర్థతతో కార్యభారమును నిర్వహించియున్నారు. మందిరనిర్మాణము పూర్తియగుటకు వీరు పడిన ప్రయాసము నిలయాభివృద్ధితో మఱవదగనిదై యున్నది.

కామశాస్త్రము — తత్ప్రయోజనములు

సారంగు నరసింహా రావుగారు

ధర్మార్థకామమోక్షము లగు చతుర్విధపురుషార్థములలో ప్రధానములు కామమోక్షములు. కొందఱు ధర్మమోక్షములు ముఖ్య మందురు. కాని యది సరి గాదు. ధర్మార్థములు రెండును కామమున కంగములు. ఈ మూడిటికిని భిన్నమైనది మోక్షము. ఎట్లనఁగా జ్యోతిస్స్వరూప మగు నాత్మకు శరీరములు మూడని తత్త్వవిదులు చెప్పెదరు. మొదటిది బుద్ధ్యాత్మకము. చిత్తము రెండవది. ఈ రెంటిని ఆవరించిన భౌతికదేహము మూఁడవది. ఇందు బుద్ధి విషయముగా గలది మోక్షశాస్త్రము. రాగద్వేషాదులకు స్థానమగు చిత్తము కామశాస్త్రవిషయము. ఇఁకను ధర్మార్థములు భౌతికదేహమునకు చెందినవి. ఇట్లు పురుషార్థముల నాలిగింటిని దేహములతోపాటు స్థూలముగ భాగింపవచ్చును. జీవునకు జన్మాద్యవస్థలు కలుగుట ఆత్మవికాసానుసారము ముక్తుఁడగుట కని అందఱు నెఱిఁగినదే. ధర్మార్థములు భౌతికదేహస్థితికే తోడ్పడును కాన ఆత్మవికాసానుసారముగ ముక్తిసాధనమునకు ముఖ్యములు కావు. ఎట్లనగా భౌతికశరీరము జీవునకు స్థూలప్రపంచముతో సంబంధము కలుగజేయునే గాని ఆత్మవికాసమునకు తోడ్పడజాలదు. అంతపై సూక్ష్మము లగు బుద్ధిచిత్తముల ననుసరించి భౌతికదేహము నిర్మింపబడు ననునది జంతువులలో నిత్యమును మనము చూచుచున్నాము. కాబట్టి చిత్తము బుద్ధి యనునవియే ఆత్మవికాసమునకును, తద్ద్వారా ముక్తికిని సాధనము లని సిద్ధాంతమగుచున్నది. కాన భౌతికదేహస్థితికై నియమింపబడిన ధర్మార్థశాస్త్రములు జీవున కుత్కృష్టఫల మీయజాలవు. ఇటులు చేయునది కేవలమును కామమోక్షశాస్త్రము మాత్రమే!

చిత్తవికాసము కామశాస్త్రవిషయము. మనుష్యుని వ్యక్తిత్వము (Personality) చిత్తానుసృతము కావున కామశాస్త్రప్రయోజనము వ్యక్తిత్వాభివృద్ధి యగుచు. బౌద్ధికమగు ఉత్కృష్టజ్ఞానస్వరూపము విభాగానర్హము కావున వ్యక్తిత్వమునకు బుద్ధివికాసమునందు తావులేదు. ఇఁకను, సర్వసామాన్యమగు భౌతికశరీరము ప్రత్యేకత్వము నీయఁజాలును. గాని వ్యక్తిత్వోపాదక మెంతమాత్రము కాదు. దీనివలన చిత్తమే వ్యక్తిత్వమునకు నిధానమని సిద్ధించుచున్నది. కాన చిత్తవికాసమే విషయముగాగల కామశాస్త్రము అవశ్యము సాధనీయము. చిత్తవికాసము నఁగాని వ్యక్తిత్వము రాజాలదు. వ్యక్తిత్వము లేనిదే జీవుడు మోక్షగామిగాజాలడు. కాన వ్యక్తిత్వాభివృద్ధి ముఖ్యకర్తవ్యము. దానికై కామశాస్త్ర మభ్యసింపవలెను. "కామిగాక మోక్షగామి కాడు" అనిగదా సామెత.

ఇఁక చిత్తవిషయమును చర్చింతము. రాగద్వేషాదు లగు భావములకు చిత్తము స్థానభూతము. లేదా చిత్తము ఈభావముల పుంజమే గాని వేఱుగాదని చెప్పినను చెప్పవచ్చును. కావున చిత్తమునుగూర్చి విచారించుటకు భావజ్ఞాన మావశ్యకము. సద్భావములను సాధించుటచేఁ జిత్తమును తదాధార మగు వ్యక్తిత్వమును అభివృద్ధి జెందును. భావములలోగల మంచిచెడ్డలను తెలిసికొనుటకు మున్ముందుగ భావములు తెలియవలయును గదా! చిత్తవృత్తి యగు భావజ్ఞానము కేవలము ఆధ్యాత్మికముగఁ దర్కించుటచే కలుగదు. అనుభవజ్ఞానము కలుగుటకు కళాజ్ఞాన మావశ్యకము. కళలు భావబోధకము లగుటచే చిత్తవికాసమునకును, తద్ద్వారా వ్యక్తిత్వాభివృద్ధికిని కారణములు. రసికత వ్యక్తిత్వసూచకము కావున నవరసరసికుఁడు మహాశయుఁ డని చెప్పఁబడును. మఱియును రసానుభవము బ్రహ్మానుభవమునకు ప్రతీకమని శాస్త్రోక్తమగుటచేత ముఖ్యముగ సాధింపఁదగినది. దానికై కామశాస్త్రాభ్యాసమవశ్యము. కావునకళాజ్ఞానమును రసానుభవమును కామశాస్త్రవిషయములు,

¹ (వాత్స్యాయనమహర్షికృత కామశాస్త్రమును ఆంధ్రములోనికి పరివర్తించి జయమంగళవ్యాఖ్యతోను నృసింహకారికలతోను మేళవించి- కావ్యవ్యాకరణతీర్థులు బ్ర, శ్రీ. పంచాగ్నుల ఆదినారాయణ శాస్త్రిగారు- [10, అయ్యంగంలేను, త్రిప్లికేను మద్రాసు.] ముద్రింపనున్నారు. వీరి ముద్రణమునందు సులభమైనశైలిలో రతిరహస్యము అనంగరంగము మున్నగు 20 సంస్కృతగ్రంథములనుండియును, కొక్కోకము రతిచంద్రిక మున్నగు 15 ఆంధ్రగ్రంథములనుండియును, సారాంశములు వివరణరూపమున నుద్ధరింపబడుటయేగాక సుశ్రుత చరకాది వైద్యగ్రంథముల నుండి ఆంగ్ల వంగాదిభాషల నుండి అనేకము విశేషాంశములు చేర్పఁబడినవి.—సంపాదకుడు.

కామశాస్త్రమునకు విషయము- అనగా సాధ్యము- స్త్రీతక్క వేఱు లేదని పెక్కురు అభిప్రాయపడుచున్నారు. కాని అది సరియైనది కాదు. స్త్రీసాధనము ముఖ్యవిషయముగ నుండవచ్చునే కాని దానికంటె మఱి లేదనుట మిక్కిలి యనుచితము. మానవజాతియొక్క వ్యక్తిత్వమునకు స్త్రీ ఆధారమైయున్నది. జాతికి పురుషుడు బుద్ధి యనియును స్త్రీ చిత్త మనియును చెప్పవచ్చును. కావున పురుషుడు బౌద్ధిక మగు నుత్కృష్టజ్ఞానమునకును- స్త్రీ చైత్తిక మగు వ్యక్తిత్వమునకును ప్రతీకములని గణింపనగును. స్త్రీజ్ఞానము జాతివ్యక్తిత్వమును బోధించును. కావున ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వాభివృద్ధికి తోడ్పడును. ఇందువలన స్త్రీజ్ఞానము కామశాస్త్రముఖ్యవిషయ మన్నచో తప్పులేదు.

ప్రస్తుత మీ వ్యాసమున చర్చింపదగినది ఇంకొక విశేషవిషయము గలదు. సాంప్రయోగికజ్ఞానము జీవగుణోన్మీలనమునకు సాధన మనుట బహుజనుల కిది పథ్యము గాకపోవచ్చును. కాని తత్త్వదృష్టితో నించుక పరీక్షించినచో ఇందలి యాథార్థ్యము బోధపడును. ఎట్లనగా స్త్రీపురుషభేదము జీవునకు ముక్తిసాధన మనుట తప్పైనచో సృష్టిలో నీభేద ముండనక్కఱలేదు. ఈ విభేదము దేహసూతికిమాత్ర మని యందురేని లింగవివక్షలేని స్వేదోద్భిజ్జాదికములగతి యేమి? కావున లింగభేదము జ్ఞానప్రయోజక మని సిద్ధించును. తారకమంత్రోపదేష్ట యగు పరమశివుని లింగరూపమున నారాధింతు మని జ్ఞప్తియం దుంచికొనినచో రతిజ్ఞానము అత్యుత్కృష్ట మగు విజ్ఞానదాయక మగు ననుట కాక్షేపణ ముండదు. రతికౌశలము చిత్తపరిస్పందన మగుటచే వ్యక్తిత్వాభివృద్ధికారకము. అయినను మనము సురతము నీచమను దురభిప్రాయమునకు దాసులమై దాని ప్రాధాన్యమును గుర్తింపజాలకున్నాము. కొంచెము విచారించినచో తదుత్కృష్టప్రయోజనము బోధపడును. బాల్యావస్థనేమో చెప్పజాలముగాని, ఇతరావస్థల నెట్లుగా విధించునో చెప్పవలెనన్నచో పెద్దగ్రంథ మగును. ఇది మానవజాతికే గాక స్త్రీపురుషవివక్షగల జంతుజాలముల కన్నిటికిని సామాన్యము. నెమలిపింఛమును చూచినప్పుడును, పుంస్కోకిలాలాపమును విన్నప్పుడును, యువకుల శరీరాలంకరణమును చూచినప్పుడును, సాంప్రయోగిక ప్రాధాన్యమును చక్కగా తెలిసికొనజాలుదుము. మానవదేహముల ప్రస్తుతస్థితి సాంప్రయోగిక వైదగ్ధ్యమని డార్విన్ అను జంతుశాస్త్రజ్ఞుడు సూత్రించియున్నాడు. అందుచే సురతము నీచముగాదని సిద్ధించును. అందునను రతితృప్తిలేనిది గర్భధారణము లేదనియును, అసంతుష్టరతి స్త్రీపురుషుల కనారోగ్యకర మనియును పాశ్చాత్య వైద్యులు కూడ నంగీకరించియున్నారు. కావున భావానురంజనము ప్రధానముగ సాధనీయము. సాంప్రయోగికజ్ఞానము కామశాస్త్ర ముఖ్యవిషయము. దంపతులవిధులు వివాహవేదాదికములు సురతాధికారమునకు అంగభూతములు కావున నవియును కామశాస్త్రమునందు చర్చనీయాంశములే.

కామశాస్త్రవిషయములు అముఖ్యములు పెక్కులుగలవు. అనేక కళలు- వాస్తునాదిచిత్రములు గృహారామనిర్మాణములు- మొదలగునవాని నుదాహరణముగ గైకొనవచ్చును. వాత్స్యాయనాదులు వేశ్యాధర్మములను కూడ కామశాస్త్ర విషయములుగా నంగీకరించియున్నారు. కాని అది ధర్మశాస్త్రసంబంధమేమో యని సందేహము. సమాజమును కాపాడుటకై వ్యభిచారమును నియమింపదలచినప్పుడు అందులకే కాబోలు వేశ్యావృత్తి నిర్ణయింపబడినదని యూహింతును. ఈయాచారముచే సమాజమునకు కలుగు కీడు లోలబుద్ధులకు గోచరింపక పోవచ్చును కాని వ్యభిచారమును నియమితవృత్తిగా విధించుటకే కామశాస్త్రమున నంగీకరింపవచ్చును. ఎందైన దేవాలయములందును వేశ్య లున్నారనుట నిర్వివాదము.

కామశాస్త్రసంప్రదాయము బట్టి గోష్ఠిసమవాయాదికములను, వాత్స్యాయనుడు వర్ణించియున్నాడు. వాటిని నవీనులు Clubs అని వాడుదురు.

ఇట్టి ప్రయోజనములు గల శాస్త్రము అవశ్యసాధనీయ మని వేఱుగ చెప్పనక్కఱయే లేదు. ఈశాస్త్రగ్రంథములను గూర్చి కొంచెము చెప్పెదను. వాత్స్యాయనసూత్రములే శాస్త్రమును పూర్తిగ చర్చించును. కొక్కోకకృతమగు రతిరహస్యము సురతాధికారమునే వర్ణించును. ఇవి సంస్కృతపుస్తకములు. ఆంగ్ల జర్మను భాషలలో ఈశాస్త్రగ్రంథము లనేకము లున్నవి. ఇంకను నిర్మింపబడుచున్నవి. కామశాస్త్రము నింద్యమని త్రోసివేయదగినది కాక తత్త్వజ్ఞులగు వారి కెల్లరకును అవశ్యముపాదేయ మని నామనవి. ఆంధ్రమహాజనులు దీని నాదరింతురుగాక.

జాతీయవిద్య

ఓరుగంటి వేంకట సుబ్రహ్మణ్యము గారు

శ్లో. శ్రేయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మాత్స్వనుష్ఠితాత్, స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః పరధర్మో భయావహః.

ప్రనాది లేని కట్టడము గాని బాధ తెలియని సౌఖ్యము గాని, అనుభవైకయోగ్యములు గావు. స్వరాజ్యము అప్రయత్నముగ ఊడిపడు నని యెంచు టెంతయు హాస్యాస్పదము. అస్వతంత్రజాతీయుల మైన మనము స్వరాజ్యసాధనమునకై తీవ్రతమసంరంభమునం దగిలి విజయులము కాఁగల్గుటకు ముందు కొన్ని యుపకరణముల సమకూర్చుకొనవలసి యున్నది. ఆర్థికముగ నధోగతి నున్న తోడి దేశీయసోదరులకు కొంతకుకొంత బ్రదుకు తెరవును కల్పించినచో దేశమాతృసేవకు వందలు వేలై స్వరాజ్య భక్తులు పరుగువాఱక పోరు. ఈ యుద్దేశసాఫల్యమునకే గాంధిమహాత్ముఁడు స్వదేశవస్త్రపరిశ్రమోద్ధరణమును గూర్చి మాటిమాటికి దేశము నుద్బోధించెను. జాతీయభావములను భరతఖండమునం దంతట మూలమూలలను పల్లెపల్లెలకును ప్రాకునట్లు చేసి సుస్థిరముగ నెలకొల్పవలయు. స్వరాజ్యప్రయత్నములందు చేదోడువాదోడై నిరుపమానసాహాయ్యము నొనర్పఁగల్గినవారును ఉత్సాహసంపన్నులు నగు యువజనుల నుపేక్షింపరాదు. స్వాతంత్ర్యసంపాదనమునకై యిటలీ దేశమున నేమి, ఐర్లండ్ హంగరీలందేమి విద్యార్థులు చూపిన త్యాగశీలమును కష్టసహిష్ణుతయు నసమానములు. జాతీయతను ధ్వంసము సేయునవి యగు పరరాజ్యాంగపు పాఠశాలలపైని వ్యామోహమును పాఱద్రోలి విద్యార్థులలో నచంచలమగు స్వాతంత్ర్యేచ్ఛను, నిష్కళంకమగు మాతృదేశారాధనతత్పరతను పురికొల్పఁజేయు జాతీయవిద్యాలయముల దేశమునందు విరివిగ స్థాపించుట అవసరము. ఇదియే జాతీయ నిర్మాణమునకు నిజమైన పునాది. హంగరీవారును ఐర్లండువారును ఈ విషయప్రాముఖ్యమును గమనించియే స్వరాజ్యలాభమును బొందుటకు మున్ను ఏండ్లకొలందిని తమతమరాష్ట్రములందు జాతీయవిద్యాలయప్రతిష్ఠాపనలకై కడుంగడు పాటుపడిరి. 1906 వ సంవత్సరమునందు కాళీఘట్టమున- మహామహుఁడు దాదాభాయినౌరోజీ అధ్యక్షుఁడుగా సమావేశమైన భారతదేశీయమహాసభవారి తీర్మానానుగుణముగ నీదేశమందు జాతీయవిద్యావ్యాపనమునకై విపులప్రయత్నములు గావింపబడినవి. కాని తత్సందర్భమున స్థాపింపఁబడిన విద్యాలయములు ఆయుద్యమపువేడి చల్లారుటతో నదియును చల్లారిపోయెను. ఐనను స్వార్థత్యాగులును కార్యశూరులు నైన లాలామున్షీరాము శ్రీకోపల్లెహనుమంతరావు మున్నగు మహానుభావుల అసమానకృషి- హరిద్వారమందేమి బందరునందేమి- తక్కినప్రదేశములయందేమి దివ్యఫలము లీనఁగల్గెను.

గాంధిమహాత్ముఁడు సహాయనిరాకరణసందేశము ననుగ్రహించెను. దీనితో జాతీయవిద్యాప్రయత్నముల కుజ్జీవము గల్గెను. కాంగ్రెసుసభాదేశానుసారముగ విపినచంద్రుఁడు గాంధి చిత్తరంజనుఁడు లజపతిరాయి మున్నగు నాయకవతంసములచే నుద్బోధింపబడి వందలకొలఁది విద్యార్థులు విదేశీయపాఠశాలలను వదలిరి. కాని జాతీయవిద్యాలయనిర్మాణమునకై కాంగ్రెసుమహాసభవారింతవఱకును ప్రశంస్యములగు ప్రయత్నముల నేమాత్రము గావించియుండలేదు. ఎన్నియో నెలలకుముందు కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహకసంఘమువారిచే నియోజింపబడిన 'జాతీయ విద్యాసమితి' వారు తమనివేదికమును త్వరలో ప్రచురింపనున్నారు. ఇది జాతీయవిద్యాభిమానులకు సమ్మోదావహము.

ప్రభుత్వపాఠశాలలందలి ఆంగ్లభాషైకప్రధానమైనను ప్రస్తుతపు విద్యాపద్ధతికి మూలకారకు లనందగు మెకాలే- గతశతాబ్దాదిని హిందూదేశపురాజప్రతినిధియై యుండిన విలియంబెంటిక్- దేశీయ విద్యాపద్ధతులన్నను, అరబిక్ సంస్కృతము మున్నగుదేశభాష లన్నను ఎంతో కంటగించుకొనువారఁట. మెకాలేగారి యభిప్రాయప్రకారము మనదేశమునఁ జదువదగిన గ్రంథమే లేదు. ఉన్నచో కొఱగానివి! సంస్కృతవాఙ్మయ మంతయుఁ గలిపినను పెట్టె డాంగ్లేయపుస్తకములకు సరిగావు. బెంటిక్ రాజ్యపాలనకాలమున సంస్కృతమునకును నరబ్బీ భాషకు ప్రభుత్వమువారు ధనసహాయమును బొత్తుగ నిలిపి, సంస్కృత భాషాగ్రంథముల ముద్రింపరాదనియు నాంగ్లభాషమాత్రమే యీ దేశమువారికి నేర్పవలసినదనియు శాసించిరి. "సంస్కృతభాషాభ్యసనమున కనుమతించినయెడల నది యైరోపీయవాఙ్మయాభివృద్ధికి నెదురొడ్డి నిలుచుననియు నాంగ్లభాషాప్రచారముచే హిందూదేశములోని మతములను నాగరకతను క్రమముగ గోతిలోఁ ద్రోయుటయు, సాధ్యమైనచో దలక్రిందుచేయుటయు" ప్రభుత్వమువారి ముఖ్యోద్దేశము. ఇట్టి దురుద్దేశములచే నంకురించిన ఆంగ్లేయవిద్యాపద్ధతి మనదేశమునం దెట్టి దుష్ఫలము లొసంగెనో గమనింపుడు.

మున్ను లెక్కకుమిక్కిలియై యుండిన పల్లెకూటములును స్వతంత్రములై సంఘావసరముల నెంతో చక్కఁగ దీర్పగలిగియుండిన పాఠశాలలును ప్రస్తుతము మాయమైనవి. వీనిస్థానమున బయలుదేరిన గవర్నమెంటుబడులు అల్పసంఖ్యాకములై ప్రజావసరములకు చాలకున్నవి. ఇన్నియేండ్లనుండియు బ్రిటిష్‌వారీదేశమును పాలించుచున్నను కలిగిన ఫలితము వారిమాటలవలననే తెలియుచున్నది: "హిందూదేశములో నూటికి 75 గ్రామములలో బడి యన్నమాటయే లేదు. చదువుకొన్నవారు జనసంఖ్యలో 100 టికి 7 మంది మాత్రమే. చదువుకొను నీడుగలబాలురలో 100 టికి 67 మంది. బాలికలలో 100 కి 93

మంది చదువు లేకయున్నారు." ఇట్లు విద్యార్థులజ్ఞానవికాసము ముఖ్యోద్దేశముకాదు. గాని తెల్లవర్తకులసంచులు నింపుటమాత్రమే యని మాటిమాటికి మాఱుచుండు పఠనీయగ్రంథములే చాటుచున్నవి. విద్య యనఁగా ఎఱుఁగుటకు యోగ్యమైనది. అర్థాత్మజ్ఞానమును కలిగించునదేదియో అదియే విద్య. మోక్షసాధనమైన బుద్ధికి జ్ఞానము అని పేరు. తజ్జన్యమైనది విజ్ఞానము. కాని యిపుడు సర్వసాధారణముగ ప్రభుత్వపాఠశాలలో అజ్ఞానము నవిద్యయు నేర్పఁబడుచున్నది. ఈవిదేశీయపాఠశాలలు ప్రభుత్వమునకు నౌకరులఁ దయారుచేయు యంత్రశాలలుగాని విద్యాశాలలు గావు. సుస్వతంత్రజీవనమును నిర్మాణించు నీపాఠశాలలు వానిసవ్యాపారమున తగిలియున్నవేగాని వేరుకాదు. 1920 సంవత్సరమునందు మదరాసు విశ్వవిద్యాలయస్నాతకులకు పట్టము లిచ్చుసందర్భమున శ్రీయుత కే. శ్రీనివాసయ్యంగారు గావించిన యుపన్యాసమును పఠించువారికి ప్రభుత్వవిద్య యెట్లు వ్యర్థమైన దగుచున్నదో తెలియఁగలదు. స్వభావసిద్ధమును ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము గలదియు నగు హైందవజాతీయసంస్కారము నీవిజాతీయవిద్య విపరీతముగ నిర్మూలనమొనర్పఁగల్గినది. మఱియు నిది విద్యార్థులందు మాతృభాషానిరసనమును దేశభాషాపాండిత్యాభావమును ప్రబలునట్లు చేసెను.

జాతీయ విద్య - తద్విద్యాధికారము

ఇట్టి పరిస్థితులలో భారతీయస్వాతంత్ర్యాభిలాషు లెల్లరకును జాతీయభావోత్తేజకము లగు జాతీయవిద్యాలయముల అవశ్యకత తెలిసివచ్చుచున్నది. జాతీయవాంఛ లెల్లరు పురాల్పినది యనవలసినది. ... కును జాతీయపాఠశాలలకును ఉండవలసిన సంబంధ మెద్ది? జాతీయవిద్యావిధాననిరూపణ మెట్టిది? దానిని నిర్ణయించువా రెవరు? ఇత్యాదిప్రశ్నలిపుడు కలుగుచున్నవి. సంపూర్ణస్వరాజ్యభాగ్యము మన కొనఁగూడునదనుక సంపూర్ణవికసన మొందిన స్వతంత్రజాతీయవిద్యాపద్ధతి లక్ష్యమగు ననుమాట కల్ల. ఐనను ప్రస్తుతపు స్థితిగతుల ననుసరించిచూడ సాధ్యమైనంతవఱకు జాతీయవిద్యాసంస్థల అస్తినిర్మాణమును గూర్చియు, అందలి విద్యాబోధనాపద్ధతులను గూర్చియు దేశభక్తియు మోక్షాభిలాషు లెవ్వఁడు శ్రద్ధ వహింపకతీరదు.

దేశమునందలి జాతీయవిద్యాలయములతో నింపివేయుటకు తగినంత ధనసమృద్ధి- తీరిక- కాంగ్రెసుమహాసభకు గాని మఱి యేయితర సంస్థకు గాని లేదు. మొన్న మొన్న పుట్టిన కొన్ని జాతీయవిద్యాలయములు ధనాభావముచేతను జీర్ణోత్సాహముచేతను కృశించి చావుబ్రదుకుల నున్నవి. అందుచే జాతీయపాఠశాలలను నిర్వహించు భారము తత్ప్రాంతజనులపై నుండును. ధనమీయని అధికారమును విద్యాలయాధికారు లొర్తురనుటను నమ్మరాదు. అందుచే జాతీయవిద్యాప్రయత్నముల నేకోన్ముఖము చేయనెంచువారును- జాతీయవిద్యావిధానమందును బోధనాపద్ధతులందును ఏకత్వము సాధింపఁబూనువారును తమ తీర్మానములను జననములను జాతీయవిద్యాలయములకును ప్రజలకును- ఉద్బోధకములుగ- మార్గదర్శకములుగ- నుండునట్లు చూచుకొనదగునే కాని కంటకప్రాయ మగువిధము నవలంబింపరాదు.

మఱియు జాతీయవిద్యావిధానమందుగాని, బోధనాపద్ధతులందు గాని ఏకత్వమును సాధించుట ముఖ్యము గాజాలదు. అట్లేకత్వమును సాధింపఁబూనుట అనవసరము నసాధ్యమునైన కార్యము. భిన్నత్వమే ప్రపంచప్రవృత్తి. ఇదియే స్వాభావికము. ఇందే అనేకరుచియు నున్నది. కవిత్వచిత్రలేఖనము వలె విద్యాబోధనమును ఉపదేశమని స్వయంవ్యక్త్యనుగుణముగా హృదయమునుండి సహజముగ నసర్గళముగ ప్రవహింపవలయును. "జాతీయవిద్యావ్యాప్తికొరకు నేనే మీ విధముగ నిర్ణయించితిమి విద్యాబోధన విధానమిట్లే ఉండవలెను గాక" అని యాదేశించుట సమంజసము కాదు. లాలాముస్సీరాము హరిద్వారమందు స్థాపించిన గురుకులమహావిద్యాలయమును- బందరునందు కోపల్లె హనుమంతరావుగారు స్థాపించిన ఆంధ్రజాతీయకళాశాలయు- ఒండొంటితో పోల్చి చూడుము. రెండును ప్రత్యేకవిద్యావిధానములతో నలరుచు ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వలక్షణములు ప్రదర్శించుచున్నవి. ఎవ్వరనే జాతీయవిద్యాలయములకు స్వతంత్రవికాసమునకు అడ్డుపడరాదు. దేశీయపాఠశాలలన్నిటికిని ఒకే విద్యావిధానము నేకరీతిగ సాధింప బూనుట, దేశప్రజాశ్రద్ధ కుత్సాహమునకు నాటంకముల గల్పించుటయే.

... కాంగ్రెసుమహాసభ జాతీయవిద్యావిషయమున నెట్టిపని ... ప్రస్తుతదేశస్థితిని గమనించువారికి కాంగ్రెసువారు స్వయముగ జాతీయవిద్యాలయముల ... చేయుట యసంభవమని ... జాతీయవిద్యాసంఘములను ... జాతీయవిద్యాసంఘనిర్మాణమును గూర్చి నాయభిప్రాయము కొన్నింటి ... మనవిచేయుచున్నాను.

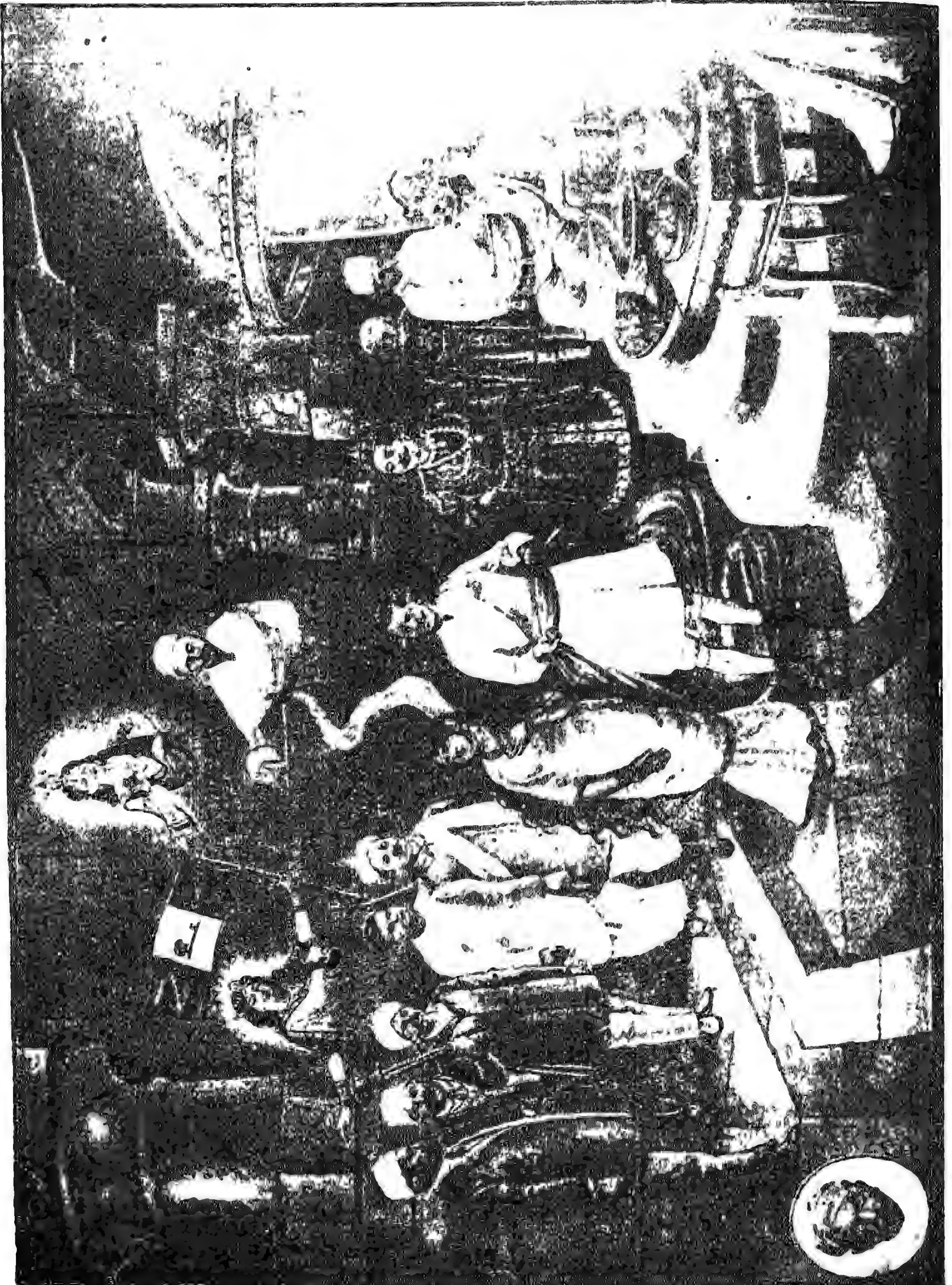
జాతీయవిద్యాసంఘ - వ్యవస్థలు

(1) జాతీయవిద్యాసంఘము ప్రతిమండలమున కొక్కొక్కటి యుండదగును. అందు జిల్లాయందలి ఒక్కొక్కజాతీయ పాఠశాలపక్షమున నొక్కొక్కప్రతినిధియు, మండలకాంగ్రెసుసంఘమువారిచే నెన్నుకొనఁబడిన యిరువురు పెద్దలును, మండలకాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షుఁడును సభ్యులగుదురు. (2) రాష్ట్రీయజాతీయవిద్యాసంఘము ప్రతిమండలజాతీయవిద్యాసంఘమునుండి యుక్కొకని ప్రతినిధులును రాష్ట్రీయకాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షుఁడును రాష్ట్రీయకాంగ్రెసుసంఘమువారిచే నెన్నుకొనఁబడిన మఱియిద్దఱును ఈ రాష్ట్రీయ జాతీయవిద్యాసంఘసభ్యులు. (3) అఖిల భారత జాతీయ విద్యాసంఘము. రాష్ట్రీయసంఘములు ఒక్కొక్కటియు ముగ్గురుసభ్యుల నిందుకు నియమింప నర్హములు. అట్లే అఖిలభారతకాంగ్రెసుసంఘపక్షమున తత్సంఘాధ్యక్షుఁడును మఱియు నిద్దఱును భారతజాతీయవిద్యాసంఘమునకు నెన్నుకొనఁబడి సభ్యులౌదురు. (4) మండల రాష్ట్రీయ దేశీయ జాతీయవిద్యాసంఘాధ్యక్షులు ఆయా మండల రాష్ట్ర, దేశీయకాంగ్రెసుసంఘములందును, కార్యనిర్వాహకవర్గములందును సభ్యులగుటచే కాంగ్రెసుజాతీయవిద్యాసంఘముల పరస్పరసాహాయ్యము హెచ్చుగ కల్గి, అందుచే భారతదేశమందు జాతీయ

BHARATA SWARAJYA CONGRESS COMMITTEE
MAHATMA GANDHI'S EXHORTATION

భారతస్వారాజ్యసభ
గాంధిమహాత్ముని యుపదేశము

ఉ ప ని ష త్తు లు

పండిత మేడేపల్లి వేంకట రమణాచార్యులు గారు

శ్లో. దితిజేన పురా వేదే వ్యఖిలేషు హృతేషు యః, తం నిహత్య పునః ప్రాదాద్వేధసే తంన తోఽస్మ్యహమ్.

సర్వశక్తి యగు పరమేశ్వరునిచే సృజింపఁబడిన యీ లోకమందు వేద మనాదినిధనావిచ్ఛిన్నసంప్రదాయప్రవర్తమానమై ప్రకాశించుచున్నది.

"వాచాఽ విరూపనిత్యయా"

"అనాదినిధనా హ్యేషా వా గుత్సృష్టా స్వయమ్భువా"

ఇత్యాదిశ్రుతిస్మృతులచే నీ వేదముయొక్క నిత్యత్వ ముద్ఘోషింపఁబడుచున్నది.

"ప్రత్యక్షే ణానుమిత్యా వా య స్తూపాయో న బుధ్యతే
ఏతం విదన్తి వేదేన తస్మా ద్వేదస్య వేదతా"

బౌద్ధులకు త్రిపిటకములు - క్రైస్తవులకు బైబిలు - మహమ్మదీయులకు ఖురాను - జోరోస్టరు మతస్థులకు ఛన్దోఽవస్థానము - మఱికొన్ని జాతులవారికి మఱికొన్ని మతగ్రంథములు నున్నను అవి యెవ్వియు వేదముతోఁ దుల్యములు కావు. అవి యన్నియుఁ బురుషబుద్ధిప్రణీతములగుట వలన గ్రంథకర్తల భ్రమవిప్రలమ్భాది దోషములు వానిలో సంక్రమింపక మానవు. మన వేద మన్ననో కర్త్రభావమువలనఁ దాదృశదోషగంధసంభావనారహితము. సర్వజ్ఞాననిధి. అతీంద్రియవస్తుబోధకము. సర్వధర్మమూలము. సకలశాస్త్రనిదానము. జైమిని తాను రచించిన పూర్వమీమాంసాసూత్రములలో నిది యపౌరుషేయ మని సమర్థించియున్నాడు.

"యో బ్రహ్మాణం విదధాతి పూర్వం
యోవై వేదాంశ్చ ప్రహిణోతి తస్మై
తస్మా ద్యజ్ఞా త్సర్వహుతః ఋచ స్సామాని జజ్ఞిరే
ఛన్దాంసి జజ్ఞిరే తస్మా ద్యజు స్తస్మా దజాయత"

అను నీ ప్రమాణములచేఁ దార్కికు లీవేదము లీశ్వరప్రణీతము లని సమర్థించిరి. బాదరాయణుఁడును "శాస్త్రయోనిత్వాత్" అను సూత్రముచే వేదమున కీశ్వరుఁడే కర్తయని చెప్పెను. ఇట్టి వేదము ఋగ్యజుస్సామాథర్వణము లని నాలుగు విధములుగా విభజింపఁబడి యున్నది. ఇది మఱల "మంత్రబ్రాహ్మణయో ర్వేదనామధేయం" అని రెండుభాగములు. "త చ్చోదకేషు మంత్రాఖ్యా" అనియును "శేషే బ్రాహ్మణశబ్దః" అనియు జైమిని మంత్రబ్రాహ్మణలక్షణమును చెప్పియున్నాడు. ఇవిగాక యర్థవాదవాక్యము లని మఱికొన్ని గలవు. అవి మంత్రాన్తర్భూతము లయినను వానికిఁ బ్రామాణ్యము లేదనుచు పూర్వమీమాంసాశాస్త్రకర్త—

"ఆమ్నాయస్య క్రియార్థత్వా దానర్థక్య మతదర్థానామ్"

అని పూర్వపక్షము జేసి "విధినా త్వేకవాక్యత్వాత్" అని యీయర్థవాదవాక్యములు విధితో నేకవాక్యతాపన్నము లయి ప్రమాణభావమును బొందుచున్న వని సిద్ధాంతీకరించినాఁడు.

పూర్వోక్తములగు నాలుగు వేదములలో వేఱువేఱుగా నొక్కొకదానికిని బ్రాహ్మణమనియును ఆరణ్యకమనియు, నుపనిషత్తనియు, సూత్రమనియు ననుక్రమణికయనియు గలవు.

బ్రాహ్మణములు

"శేషే బ్రాహ్మణశబ్దః" అని చెప్పుటకంటె బ్రాహ్మణమునకు వేఱగు నిర్దిష్టలక్షణమును జైమినిగాని మాధవాచార్యుఁడు గాని చెప్పియుండలేదు. వానిలోఁ గొన్నింటిని చదివిచూడఁగా నవి కొంతమట్టుకు మూలమంత్రములకు అర్థవివరణమును, యజ్ఞాదికర్మల నొనరించు విధానమును, ప్రాచీనేతిహాసములను, ప్రాచీనాచారములను, గొన్నిశబ్దముల వ్యుత్పత్తులను బ్రతిపాదించునవిగ నున్నవి. బ్రాహ్మణములు వేదసంహితలకు వ్యాఖ్యానరూపము లని వైదికులు వ్యవహరించెదరు. కాని యది సరికాదు. బ్రాహ్మణములలో చాలభాగము మూలసంహితానిరపేక్షముగా క్రొత్తసంగతులు మూలములో లేనివి యెన్నియో ప్రతిపాదింపఁబడుచున్నవి. గ్రంథవిస్తర మగు నని వివరింపమానితిని.

ఋగ్వేదమునకు ఐతరేయబ్రాహ్మణ మనియును కౌషీతకీబ్రాహ్మణ మనియును రెండు బ్రాహ్మణములు కలవు. కృష్ణయజుర్వేదమునకు తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము. సామవేదమునకు బ్రాహ్మణద్వయము కలదు. వానిలో నొకటి తాండ్యమహాబ్రాహ్మణము. దీనికి పంచవింశబ్రాహ్మణ మని నామాంతరము గలదు. మఱియొకటి షడ్వింశబ్రాహ్మణము. శుక్లయజుర్వేదము (వాజసనేయ సంహిత) కాణ్వశాఖ యనియు మాధ్యందిన శాఖయనియు రెండుభాగములు [illegible] గూడినది. దీని బ్రాహ్మణము శతపథబ్రాహ్మణము. అథర్వణవేదమునకు గోపథబ్రాహ్మణము.

ఆరణ్యకములు

"అరణ్యాధ్యయనా దేత దారణ్యక మితీర్యతే
అరణ్యే తదధీయేతే త్యేవం వాక్యం ప్రచక్షతే"

బ్రహ్మచర్యగృహస్థాశ్రమములఁ గ్రమముగా నడిపి తురీయాశ్రమమును స్వీకరించువానికి మంత్రాధ్యయనమందు నగ్నిహోత్రప్రధానములగు శ్రౌతకర్మల నాచరించుట యందు నధికారము లేనందున నీయారణ్యకములనే చదువవలయు నని ఆరుణికోపనిషత్తులో నున్నది.

"అత ఊర్ధ్వ మమంత్రవ దాచరే దూర్ధ్వగమనం విసృజేత్ త్రిసంధ్యాం స్నాన మాచరేత్ సంధిం సమాధా వాత్మన్యాచరేత్ సర్వేషు వేదే ష్వారణ్యక మావర్తయే దుపనిషద మావర్తయేత్"

కొన్నియారణ్యకములు బ్రాహ్మణములలోని భాగములు. వీనికిని వేదముతో సమానముగ ప్రామాణ్యము కలదు. కాని కౌషీతక్యారణ్యకములోని నాల్గవ యధ్యాయమును శౌనకశిష్యుఁడగు నాశ్వలాయనుఁడు రచించిన ట్లున్నది. ఆ యారణ్యకములో నేడవప్రపాఠకము మొదలుకొని పదియవ ప్రపాఠకమువఱకు శౌనకుఁడు వ్రాసిన సూత్రము మఱికొంతభాగ మున్నది. మాధవాచార్యుఁడు ఋగ్వేదవ్యాఖ్యానోపోద్ఘాతమునం దిట్లు వ్రాయుచున్నాడు.

"పంచమారణ్యక మౌష్ణిహాత్ర్యుచా ఽశీతిరితి ఖండే శౌనకేన సూత్రితం।
మహావ్రతస్య మాతియదితి త్రైష్టుభం పానసిరయి మితిర్వ్యేతి"

పరబ్రహ్మతత్త్వప్రతిపాదకము లగు నుపనిషత్తులు కొన్ని యారణ్యకములలోనివే. ఎట్లనఁగా బృహదారణ్యక మారణ్యకములోనిది తైత్తిరీయోపనిషత్తు తైత్తిరీయారణ్యకములోనిది. ఆరణ్యకము వేదమున కంతకు సారభూత మని తలంపబడుచున్నది.

"తస్యైవా ఏతస్య యజుషో రస ఏ వోపనిషత్" శత. బ్రా. 10-3-5-12

మహాభారతములో గూడ నీయారణ్యక మిట్లు ప్రశంసింపఁబడినది.

"భారతస్యవపు ర్హ్యేత త్సత్యం చామృత మేవచ
నవనీతం యథా దధ్నో ద్విపదాం బ్రాహ్మణో యథా
ఆరణ్యకంచ వేదేభ్య శ్చౌషధిభ్యో ఽమృతం యథా
హ్రదానా ముదధి శ్శ్రేష్ఠో గౌ ర్వరిష్ఠా చతుష్పదామ్
ఏతేషా మితిహాసానాం తథా భారత ముచ్యతే."

భార ఆదిప అ౧,

బృహదారణ్యకోక్తమగు జనకునికథ మనము పూర్తిగాఁ జదివినయెడల నీ బ్రాహ్మణము లారణ్యకములకంటెఁ బ్రాచీనతరములని నిశ్చయముగాఁ జెప్పగలము. జనకుఁడు యజ్ఞముఁ జేయుచుండగా నచటికి వచ్చిన బ్రాహ్మణులలోఁ బ్రాజ్ఞతముఁడైనవానికి బారితోషిక మిచ్చెద నని ప్రతిజ్ఞఁ జేసెను.

"జనకో హ వైదేహో బహుదక్షిణేన యజ్ఞే నేజే. తత్ర హ కురుపాంచాలానాం బ్రాహ్మణా అభిసమేతా బభూవుః. తస్య హ జనకస్య వైదేహస్య విజిజ్ఞాసా బభూవ. కస్స్విదేషాం బ్రాహ్మణానా మనూచానతమ ఇతి. స హ గవాం సహస్ర మవరురోధ. దశదశ పాదా ఏకైకస్యాః శృంగయో రాబద్ధా బభూవుః. తాన్ హోవాచ. బ్రాహ్మణా భగవన్తో యో వో బ్రహ్మిష్ఠ స్స ఏతా గా ఉదజతా మితి"—బృహ. ౩ అ. ౧ బ్రా.

బృహదారణ్యకమునఁ జెప్పఁబడిన జనకుని కథయే శతపథబ్రాహ్మణమునందును జెప్పఁబడినది. గాని యాజ్ఞవల్క్యునకును తక్కిన ఋషులకును దత్త్వనిర్ణయవిషయమున జరిగిన వివాదములు మొదలగు మఱికొన్ని విశేషములను జేర్చి బృహదారణ్యకమం దీకథ పెంచి వ్రాయఁబడినది. అంతియె కాక కథాభాగ మొక్కటియే. దీనివలన నారణ్యకము బ్రాహ్మణముయొక్క ఉపబృంహణ మని స్పష్ట మగుచున్నది. ఆరణ్యకములలోని వేదాంతభాగముల నుపనిషత్తు లని పేరు. తక్కిన వేదవాఙ్మయము నంతగా గృషిచేసినను చేయఁబోయినను యిప్పటి మనవారీయుపనిషత్తులనే మిక్కిలి శ్రద్ధతో నధ్యయనము సేయుచున్నారు. ఇవి పరతత్త్వప్రతిపాదకములు. హిందువుల దివ్యజ్ఞానసంపద కివియే మూలము. బ్రహ్మసూత్రముల కివియే ఆకరము. మతత్రయసిద్ధాంతములకే కాక తక్కిన సాంఖ్యయోగన్యాయవైశేషికాది శాస్త్రసిద్ధాంతములకు గూడ నివియే యుపష్టంభకములు. వీనియందలి శ్రుతులు సగుణ నిర్గుణ భేదాభేద ఘటకశ్రుతు లని యయిదు విధములుగా విశిష్టాద్వై[illegible]

లోక వర్గీకరణము నేర్పఱచిరి. ప్రాచీనోపనిషత్తు లన్నియు బ్రాహ్మణముల నుండియును నారణ్యకముల నుండియును నుత్పన్నము లయినవి. ఐతరేయారణ్యకము కౌషీతక్యారణ్యకము ఋగ్వేదారణ్యకములు. తైత్తిరీయారణ్యకము కృష్ణయజుర్వేదసంబంధ మయినది.

ఉపనిషత్తులు

వెనుక వ్రాసినట్లు ప్రతి వేదమునకు గొన్ని యుపనిషత్తులు కలవు. వానిసంఖ్య నూటయెనిమిది. ఇవియన్నియు నష్టోత్తరశతోపనిషద న్తర్భూతము క్తికోపనిషత్తులో నిట్లు చెప్పఁబడినవి:—

ఐతరేయకౌషీతకీనాదబిందు ఆత్మబోధ నిర్వాణ ముద్గలా అక్షమాలికా త్రిపురాసౌభాగ్య బహ్వృచము లను పదియుపనిషత్తులు ఋగ్వేదీయములు. ఈశావాస్య బృహదారణ్యక జాబాల హంస పరమహంస సుబాల మంత్రికా నిరాలంబ త్రిశిఖీ బ్రాహ్మణమండల బ్రాహ్మణాద్వయ తారక పైఙ్గల భిక్షు తురీయాతీత అధ్యాత్మ తారసార యాజ్ఞవల్క్య శాట్యాయనీ ముక్తికోపనిషత్తులు పందొమ్మిదియును శుక్లయజుర్వేదీయములు. కఠవల్లి తైత్తిరీయక బ్రహ్మ కైవల్య శ్వేతాశ్వతర గర్భ నారాయణ అమృతబిందు అమృతనాద కాలాగ్నిరుద్ర క్షురికా సర్వసార శుకరహస్య తేజోబిందు ధ్యానబిందు బ్రహ్మవిద్యా యోగతత్త్వ దక్షిణామూర్తి స్కంద శారీరక యోగశిఖ ఏకాక్షర అక్షి అవధూత కఠ రుద్రహృదయ యోగకుండలినీ పంచబ్రహ్మ ప్రాణాగ్నిహోత్ర వరాహ కలిసంతరణ సరస్వతీరహస్యోపనిషత్తులు ముప్పదిరెండును కృష్ణయజుర్వేదగతములు. కేన ఛాందోగ్య ఆరుణి మైత్రాయణీ మైత్రేయీ వజ్రసూచిక యోగచూడామణి వాసుదేవ మహాత్సన్న్యాస అవ్యక్త కుండికా సావిత్రీ రుద్రాక్ష జాబాల దర్శనజాబాలోపనిషత్తులు పదునారును సామవేదగతములు. ప్రశ్న ముండక మాండూక్య అథర్వశిరో అథర్వశిఖా బృహజ్జాబాల నృసింహతాపనీ నారదపరివ్రాజక సీతా శరభ మహానారాయణ రామరహస్య రామతాపనీ శాండిల్య పరమహంస పరివ్రాజకాన్నపూర్ణా సూర్యాత్మా పాశుపత పరబ్రహ్మ త్రిపురాతపన దేవీభావనా భస్మ జాబాలగణపతి మహావాక్య గోపాల కృష్ణ హయగ్రీవ దత్తాత్రేయ గారుడోపనిషత్తులు ముప్పదియొకటి అథర్వవేదముతో జేరినవి.

మన మీయుపనిషత్తులను వివుర్శన సౌలభ్యమునకై నాలుగుతరగతులుగ విభజింపవచ్చును.

(1) వచనరూపముగా వ్రాయఁబడిన ప్రాచీనోపనిషత్తులు. ఛాందోగ్యబృహదారణ్యకములు. తైత్తిరీయము. ఐతరేయము. కౌషీతకి. కేనోపనిషత్తు.

(2) ఛందోబద్ధ మయినవి — కఠోపనిషత్తు. ఈశావాస్యము. శ్వేతాశ్వతరము. ముండకము. మహానారాయణము మొదలగునవి.

(3) వచనరూపము యినవి-నవీనోపనిషత్తు ప్రశ్న మైత్రాయణీయ మాండూక్యోపనిషత్తులు.

(4) నవీనోపనిషత్తులలో నే మహోపనిషత్తు యోగశిఖ మొదలగునవి శ్లోకరూపముగా నున్నవి.

ఈ నవీనోపనిషత్తులలో బ్రహ్మవిద్య క్షురిక నాదబిందు బ్రహ్మబిందు అమృతబిందు ధ్యానబిందు యోగశిఖ యోగతత్త్వ హంస మొదలగునవి యోగమును బ్రతిపాదించునవి. అథర్వశిరస్సు అథర్వశిఖ నీలరుద్ర కాలాగ్నిరుద్ర కైవల్యోపనిషత్తులు రుద్రపరములు. మహానారాయణ ఆత్మబోధ నృసింహతాపని రామతాపని విష్ణుపరములు. బ్రహ్మసన్న్యాస ఆరుణేయ కంఠశ్రుతి పరహంస జాబాల ఆశ్రమోపనిషత్తులు సన్న్యాసమును బోధించును. ముండకోపనిషత్తులోని మంత్రములు కొన్ని మహానారాయణమందును శ్వేతాశ్వతరమంత్రములు ముండకోపనిషత్తునందును బఠింపబడినవి. ఇందువలన నీయుపనిషత్తులలో గొన్ని ప్రాచీనములు కొన్ని నవీనములని మన మూహించుకొనవలయును. శ్వేతాశ్వతర పంచమాధ్యాయములో నున్న—

తద్వేద గుహ్యోపనిష త్సుగూఢం తద్బ్రహ్మావేద తే బ్రహ్మయోనిం
యేపూర్వదేవా ఋషయశ్చతద్విదు స్తే తన్మయా అమృతా వై బభూవుః

అను మంత్రమందు వేదగుహ్యోపనిషత్తులయందు గూఢముగా నున్న యా పరబ్రహ్మము పూర్వపు దేవతలు ఋషులు తెలిసికొని తన్మయులై మోక్షము నొందిరని చెప్పుటచే మన మెఱిఁగినవానికంటెఁ బ్రాచీనతరము లగు కొన్ని యుపనిషత్తు లున్నట్లు తలంపవలయును.

"వేదాన్తవిజ్ఞాన సునిశ్చితార్థాః
సన్న్యాసయోగా ద్యతయ శ్శుద్ధసత్త్వాః
తే బ్రహ్మలోకే తు పరాంతకాలే
పరామృతాః పరిముచ్యంతి సర్వే. (ముం-౩-౨-౬)

ఈశ్రుతి మహానారాయణోపనిషత్తులోను(౧౦-౨౨) కైవల్యోపనిషత్తులోను బఠిత మైనది. "ఈ యుపనిషత్తు లన్నియుఁ బరబ్రహ్మతత్త్వమునే ప్రతిపాదించు నని మైత్రాయణ్యుపనిషత్తులో ద్వితీయ ప్రపాఠకమందు—

"అథ ఖల్వియం బ్రహ్మవిద్యా సర్వోపనిషద్విద్యా వా రాజన్నస్మాకం భగవతా మైత్రేయేణ వ్యాఖ్యాతా"

అని చెప్పఁబడినది. ఈ యుపనిషత్తు లన్నిఁటిలో ఈశ కేన కఠ ప్రశ్న ముండ మాండూక్య తైత్తిరీయములు ఛాందోగ్యబృహదారణ్యకములు కౌషీతకి సుబాలోప

నిషత్తు ఐతరేయము శ్వేతాశ్వతరము ననునవి ప్రధానములు. మతత్రయభాష్యకర్తలు వీనినే ప్రమాణములుగం బరిగ్రహించి భాష్యములను వ్రాసియున్నారు. బాదరాయణసూత్రములకు గూడ నివియే విషయము. సకలోపనిషద్వాక్యజాతమును పరబ్రహ్మమునందే [illegible] సమన్వయించు నని సంశయము "తత్తు సమన్వయాత్" అను సూత్రమునందే చెప్పంబడినది.

ఉపనిషచ్ఛబ్దార్థము

శ్రీశంకరాచార్యులవారు ఉపనిషద్భాష్యప్రారంభమం దుపనిషచ్ఛబ్దమున కిట్లు వ్యుత్పత్తిని వ్రాసియున్నారు.

సదేర్ధాతో ర్విశరణగత్యవసాదనార్థస్యోపనిపూర్వస్య క్విప్ప్రత్యయాన్తస్య రూప ముపనిషదితి ఉపనిషచ్ఛబ్దేన వేదాన్తవేద్య వస్తువిషయా విద్యో చ్యతే. అవిద్యాదే స్సంసారబీజస్య విశరణా ద్ధింసనా ద్వినాశనా దిత్యనేకార్థయోగేన బ్రహ్మవిద్యా తద్ర్థత్వా ద్గ్రంథోపి వేదాన్తస్య ఉపనిష దిత్యుచ్యతే.

ఈ శబ్దము నితరశాస్త్రకర్తలు పలుతెఱంగుల వివరించి యున్నారు.

శ్లో. ఉపనీయత మాత్మానం బ్రహ్మాపాస్తద్వయం యతః
నిహంత్యవిద్యాం తజ్జంచ తస్మా దుపనిష ద్భవేత్"
శ్లో. నిహ త్యనర్థమూలం స్వావిద్యాం ప్రత్యక్తయా పరం
నయ త్యపాస్తసంభేద మతో వోపనిష ద్భవేత్.

ఉపోపసృష్టమగు సద్ధాత్వర్థమును బట్టి విచారింపగా నిది సరియైన యర్థముగా గనపడదు. ఈ శబ్దమునకు మఱికొందరు గ్రంథకర్తలు రహస్యమని యర్థము చెప్పిరి. ఉపనిషద్వాక్యప్రామాణ్యమును బట్టి యిదియే సమంజసమైన యర్థమని తోచుచున్నది. ఉపపూర్వకమగు సద్ధాతువునకు సమీపమునకుం గూర్చుండుట యని మొదటియర్థము. సాధారణముగా నుపదేశకాలమందు శిష్యుడు గురుసమీపమునందు గూర్చుండియుండుట యాచారము. గురువు శిష్యునకుపదేశించునపుడు రహస్యముగ నుపదేశించును. అందువలన నిశ్శబ్దమునకుం గాలక్రమమున రహస్యమను నర్థము కలిగినది. ఇందులకుం బ్రమాణముగా నృసింహోత్తరతాపనియందు [illegible] ఖండలో,

"బ్రహ్మ భవతి య ఏవం వేద రహస్యమ్"

అని నాలుగుస్థలములయందు నావృత్తమైనది. "ఇతిరహస్యమ్" అనుదానికి బదులుగా "ఇత్యుపనిషత్" అనియుం బ్రయోగింపబడినది. తైత్తిరీయోపనిషదవసానమందు

"తస్మాద్బ్రాహ్మణో మహిమాన మి త్యుపనిషత్"

అని యున్నది. మహానారాయణోపనిషత్తులో నధ్యాయాంతమందు మూడుస్థలములలో—

"[illegible] ఇత్యుపనిషత్" "ఇత్యుక్త్వా ఽధి [illegible] ఇత్యుపనిషత్"

అని యున్నది. ఇంకను మఱికొన్ని ప్రాచీనోపనిషత్తులలోను

"[illegible]" (ఛాం 3-[illegible]) "[illegible]" (కఠ 3-17) వేదాన్తే పరమం గుహ్యం (శ్వే ౬-౨౨) గుహ్యతమమ్ (మైత్రా ౬-౨౦)

అని గుహ్యోపనిషద్రహస్యశబ్దములు మూడును పర్యాయపదములుగం బ్రయోగింపబడినవి. కాబట్టి యిది రహస్య మగుటవలననే అనధికారులగువారికి దీనిని బ్రకాశింపజేయం గూడ దని నిషేధముగూడ ననేకోపనిషత్తులలో గానవచ్చుచున్నది. ఎట్లనగా—

ఇదం వా వ త జ్జ్యేష్ఠాయ పుత్రాయ పితా బ్రహ్మ ప్రబ్రూయాత్ ప్రణాయ్యాయ వాన్తేవాసినే నాన్యస్మై కస్మైచన (ఛాం 3-౧౧-3) వేదాన్తే పరమం గుహ్యం పురాకల్పే ప్రచోదితం నాప్రశాన్తాయ దాతవ్యం నాపుత్రాయాశిష్యాయ వై పునః (శ్వే ౬-౨౨) తేషామే వైతాం బ్రహ్మవిద్యాం వదేత శిరోవ్రతం విధివద్యైస్తు చీర్ణమ్. ముం 3-౨-౧౦

ఆచార్యుండగు [illegible] పరమశ్లోక ముపదేశించునపుడు—

"ఇదం [illegible]"

అని యాజ్ఞాపించెను. ఇంతియే కఠవల్యుపనిషత్తునందు జ్ఞానోపదేశమునకొఱకు వచ్చిన శిష్యుని గురువు పరీక్షించి వాని యోగ్యతాయోగ్యతలం గనుంగొని వానికి బ్రహ్మవిద్య నుపదేశించువాడుగా గానవచ్చుచున్నది. [illegible] నచికేతస్సను [illegible] బాలుండగా [illegible] నానావిధ ప్రదానములచే లోభపెట్టి పరీక్షింపదలంచినను విరక్తుడై [illegible] యుండుటం జూచి తుదకు వైవస్వతుండు నచికేతస్సునకు బ్రహ్మవిద్య నుపదేశించె నని కఠోపనిషత్తు చెప్పుచున్నది. దివోదాసి కుమారుండగు ప్రతర్దనుం డింద్రుని సవిధమునకుం బోయి

"త్వమేవ మే వరం వృణీష్వ యం త్వం మనుష్యాయ హితతమం మన్యసే" (కౌషీ-3 అ ౧౧ వా)

అని యడుగగా దొలుత నింద్రుం డతనిని బరీక్షించి పిదప బ్రహ్మవిద్య నుపదేశించెను. ఇటులనే రైక్వుడు జానశ్రుతిని సత్యకాముం డుపకోసలుని బ్రాహ్మణుం డారుణిని. ప్రజాపతి ఇంద్రవిరోచనులను పరీక్షించె నని ఛాందో

గ్యములోను, యాజ్ఞవల్క్యుఁడు జనకుని పరీక్షించె నని బృహదారణ్యకములోను, శాకాయన్యుఁ డిక్ష్వాకువంశపు రాజగు బృహద్రథుని పరీక్షించె నని మైత్రాయణీయోపనిషత్తులోను జెప్పబడి యున్నది. బ్రహ్మనిష్ఠు లగు పూర్వపు ఋషులందఱును తమజ్ఞానమును గూఢముగా నుంచుకొని రనియు, దానిని బరుల కుపదేశించునపు డుపదేష్టవ్యుల బరీక్షించి యుపదేశించి రనియును బూర్వోక్తకథల వలన స్పష్టమగుచున్నది.

సర్వోపనిషద్వాక్య తాత్పర్యము

అధ్యాసస్వరూప నిరూపణము:—'నీవు నే' నను వ్యవహారమునకు గోచరము లగునవి-తేజస్తిమిరములవలె బరస్పర విరుద్ధస్వభావములు గలవి-యగు-విషయ (Object-పరాక్కు) విషయులకు (Subject-ప్రత్యక్కు) అనాదికాలమునుండి యనువర్తించుచున్న అజ్ఞానముచే గలుగు పరస్పరావివేకమువలన జడాత్మక మగు విషయి యందు విషయమునకు దానిధర్మములకు గలుగు పరస్పరావివేకమున కధ్యాస మని పేరు.

ముత్తెపుచిప్ప దూరమునకు దళతళ లాడుచు వెండివలె నగపడును. అపాతముగా జూచినవా డిది వెండియని భ్రమజెందును. "ఇది, వెండి" అను నీ యుభయమునకు నైక్య మజ్ఞానవిజృంభితము. ఇదియే అధ్యాస మనంబడును.

దీనిపై నద్వైతసిద్ధాంత మిట్లు నిర్వచింపబడినది:—

నిర్విశేషచిన్మాత్ర మగు బ్రహ్మమే పరమార్థము. తదతిరిక్త మయిన జ్ఞాతృజ్ఞేయాది నానావిధభేదభిన్న మగు నీజగమంతయు బ్రహ్మమందుఁ గల్పింపఁబడిన దగుటచే మిథ్యాభూత మయినది. విశేషమనగా భేదము. నిర్విశేష మనఁగా భేదము లేనిది. సజాతీయభేద మనియు, విజాతీయభేద మనియు, స్వగతభేద మనియు భేదము మూఁడువిధములు. ఒకజాతిలో జేరిన రెండువస్తువులకు గల పరస్పరభేదము-అనఁగా నొక గోవునకు మఱియొక గోవునకు గల భేదము - సజాతీయభేదము భిన్నజాతిలో జేరిన రెండువస్తువులకు గల భేదము - అనగా నశ్వమునకు మహిషమునకు గలభేదము- విజాతీయభేదము. తనలోదనకుండు భేదము- అనఁగా గోవునకు సాస్నా (Dew-lap) లాంగూలాదిభేదము - స్వగతభేద మనం బడును. చైతన్యమాత్ర మగు బ్రహ్మమునకంటె విజాతీయమై చేతనాచేతనవిశిష్ట మగు నీ ప్రపంచ మంతయును భ్రాంతివశమున బ్రహ్మమునందు గల్పింపఁబడినది గావున వాస్తవమునకు బ్రహ్మవ్యతిరిక్తముగ ప్రపంచ మనునది యొకటి లేదు. అందువలన బ్రహ్మమునకు విజాతీయ భేదము లేదు. బ్రహ్మ మొక్కటియే గాని యనేకబ్రహ్మలు లేరు గనుక యతనికి సజాతీయభేదము లేదు. బ్రహ్మమున కాకారము లేదు గాన నతనికి స్వగతభేదముకూడ లేదు. ఇట్లు త్రివిధభేదశూన్య మగు చైతన్యమే బ్రహ్మము.

ఉపనిషత్తు లీ యర్థమునే దృఢముగా నిట్లు బోధించుచున్నవి.

"సదేవసోమ్యేద మగ్ర ఆసీ దేకమే వాద్వితీయమ్"

(ఛాం ౬-౨-౧)

అథ పరాయయా తదక్షర మధిగమ్యతే యత్త దద్రేశ్య మగ్రాహ్య మగోత్ర మవర్ణ మచక్షుశ్శ్రోత్రం తదపాణిపాదం నిత్యం విభుం సర్వగతం సుసూక్ష్మం తదవ్యయం య ద్భూతయోనిం పరిపశ్యంతి ధీరాః(ముండక౧-౧-౬) "సత్యంజ్ఞానమనన్తంబ్రహ్మ" (తై.ఆన.౧-౧) నిష్కళం నిష్క్రియం శాన్తం నిరవద్యం నిరంజనమ్.

(శ్వేతా ౬-౧౯)

యస్యా మతం తస్య మతం మతం యస్య న వేద సః అవిజ్ఞాతం విజానతాం విజ్ఞాత మవిజానతామ్ (కేన. ౨-౩)

బ్రహ్మము మననమునకు గోచరము కాఁ దగనిదని యెవనికి నిశ్చయమో వానికి బ్రహ్మము మననమునకు గోచర మైనదియే యగుచున్న దని నిశ్చయము. బ్రహ్మము-మననమునకు గోచరము కాదగినదని యెవనికి నిశ్చయమో వాడు బ్రహ్మము నెఱుఁగనివాడని నిశ్చయము. బ్రహ్మము-జ్ఞానమున కనఁగా శ్రవణమునకు గోచరము కాదిగినదని యెవరికి నిశ్చయమో వారికి-బ్రహ్మము-జ్ఞానమున కనఁగా శ్రవణమునకు గోచరము కానిదియే యగుచున్నదని నిశ్చయము. బ్రహ్మము జ్ఞానమున కనగా శ్రవణమునకు గోచరము కాదగనిది యని యెవరికి నిశ్చయమో వారికి బ్రహ్మము జ్ఞానమున కనగా శ్రవణమునకు గోచర మయినదియే యగుచున్నదని నిశ్చయము. శ్రవణమననములకు బ్రహ్మము విషయము కాదని తాత్పర్యము.

"న దృష్టే ర్ద్రష్టారం పశ్యేః నమతే ర్మన్తారం మన్వీథాః"

(బృ. ౫-౨)

"ఆనన్దో బ్రహ్మ" (తై. భృగు. ౬ అను)

"ఇదం సర్వం యదయ మాత్మా" (బృ ర. అ ర. బ్రా ౬.)

"నేహ నా నా స్తి కించన, మృత్యో స్స మృత్యు మాప్నోతి య ఇహ నా నేవ పశ్యతి (బృ. ౬-౪-౧౯)

"యత్ర హి ద్వైత మివ భవతి తదితర ఇతరం పశ్యతి యత్రత్వస్య సర్వ మాత్మైవాభూ త్తేన కం పశ్యేత్ కేన కం విజానీయాత్"

(బృ. ౪-౪-౧౪)

"వాచారమ్భణం వికారో నామధేయం మృత్తి కేత్యేవ సత్యమ్"

(ఛాం. ౬-౧-౪)

"యదా హ్యేవైష ఏతస్మి న్నుదర మంతరం కురుతే అథ తస్య భయం భవతి" (తై. ఆనంద. ౭-౨)

సూత్రకారుఁడు నయితము

"నస్థానతో౽పి పరస్యోభయలింగం సర్వత్ర హి"

(బ్ర-సూ. 3 అ. ౨ పా. ౧౧ సూ)

అను సూత్రమున వేదాంతములయందంతట బ్రహ్మము నిర్విశేష మని చెప్పబడి యున్నందున స్వాభావికముగ గాని ఉపాధివశమునఁ గాని బ్రహ్మమున కుభయలింగములు - అనఁగా సవిశేషత్వము నిర్విశేషత్వము అను నీ రెండు లక్షణములు- లేవనియును, అది నిర్విశేషాత్మక మగు నేకలింగమే యనియును,

"మాయామాత్రం తు కార్త్స్న్యేనా౽నభివ్యక్త స్వరూపత్వాత్"

(బ్ర-సూ. 3 అ. ౨ పా. 3)

అను సూత్రమున నిరూపింప శక్యము గాని స్వరూపము గలది యగుటవలనను స్వప్నమందు గనఁబడు ప్రపంచక మెట్లవాస్తవమో అట్లే పరిదృశ్యమాన మగు నీ ప్రపంచక మంతయును మాయయే యనియుఁ దెలియఁ జేయుచున్నాఁడు.

వస్తుస్వరూపమును దెలియఁజేసెడి సకలోపనిషద్వాక్యములను బ్రహ్మసూత్రములును "నిర్విశేషచిన్మాత్ర బ్రహ్మమే సత్యము. మిగిలిన దంతయు మిథ్య" యని తెలియఁజేయుచున్నవి.

మిథ్యాత్వ లక్షణము

మిథ్య యనగా నెయ్యది? ముందు మనచేత నొక వస్తు వొకవిధముగాఁ దెలియఁబడినదై - చక్కఁగా మఱల దానినిఁ బరిశీలించుటచేఁ గలిగెడి తద్వస్తుయాథార్థ్యజ్ఞానముచే మొదటఁ గలిగిన జ్ఞానము నివర్తింపఁబడఁదగినది యగును. అట్టి స్థితికి మిథ్యాత్వ మని పేరు.

ఉదాహరణము:—

మనము చీకటిలోఁ జూచి సర్పమని భ్రాంతిగొని భయమునొందు భూదళనము అంబుధార రజ్జువు మొదలగువానిని - దీపము దెచ్చి పరిశీలించి చూచుటవలనఁ గలిగిన వాని యథార్థవస్తుజ్ఞానముచే మొదట మనకు జనించిన సర్పమనెడు భ్రాంతిజ్ఞానము నివర్తించును. ఇచట నంధకార మనెడు దోషమువలనఁ గదా రజ్జువునందు సర్ప మనెడి భ్రాంతిజ్ఞానము గలిగినది. అటులనే చిన్మాత్రస్వరూప మగు బ్రహ్మమునందు- సురనరతిర్యక్‌స్థావరాదిభేదభిన్న మగు నీ జగత్తనెడి భ్రాంతి దోషవశమునఁ గలుగుచున్నది. అట్టి భ్రాంతి బ్రహ్మస్వరూపమును గుఱించిన యథార్థజ్ఞానముచే నివర్తించుచున్నది. కావున కల్పనారూప మగు నట్టి యీ జగమంతయు మిథ్య యనఁబడుచున్నది.

ఇట్లు చిన్మాత్రస్వరూప మగు బ్రహ్మమునందు జగద్రూప మగు కల్పనను గలుగఁజేయుటకు హేతుభూత మగు దోష మెద్ది యనఁగా - వస్తుస్వరూపయాథార్థ్యమును గప్పివేయునది - నానావిధ చిత్రవిచిత్ర విక్షేపములను బుట్టించునది - సత్ (ఉన్నది) అని గాని అసత్ (లేనిది) అని గాని చెప్పుటకు శక్యము కానిది- యగు నవిద్యయే. (అజ్ఞానము) అట్టి దోషము ఇందులకు-

"అనృతేన హి ప్రత్యూఢాః (ఛాం. ౮-3-౨)

"తేషాం సత్యానాం సతా మనృత మపిధానమ్ (ఛాం. ౮-3-౧)

అను శ్రుతులు ప్రమాణము. యజుర్వేదమందును

"నాస దాసీ న్నో సదాసీ త్తదానీం తమ ఆసీ త్తమసా గూఢమగ్రే ప్రకేతమ్" (తై. బ్రా. ౨-౮-౯)

అని పఠింపబడియె. మఱియు:—

"మాయాంతు ప్రకృతిం విద్యా న్మాయినం తు మహేశ్వరమ్"

(శ్వే. ౪-౧౦)

అనియు చెప్పఁబడినది. భగవద్గీతలలోఁ గూడ—

"మమ మాయా దురత్యయా" (భగ. ౭-౧౪)

"ఇంద్రో మాయాభిః పురురూప ఈయతే" (బృ ౪-౫-౧౯)

అని చెప్పఁబడినది.

"అనాది మాయయా సుప్తో యదా జీవః ప్రబుధ్యతే"

(మాం. ౨-౨౧)

ఇట్లు పూర్వోక్తము లగు శ్రుతులచే నవిద్య స్థాపింపబడినది. అద్వైతవేదాంతులు దీనినే భావరూపాజ్ఞాన మని వ్యవహరించుచున్నారు.

నిర్విశేషచిన్మాత్ర మగు బ్రహ్మము సదసదనిర్వచనీయ మగు ననాద్యవిద్యచేఁ దిరోహితస్వస్వరూపము గలదై తనయందుఁ గల నానావిధ భేదములను దెలిసికొనుచున్న దని పూర్వోక్తము లగు నుపనిషద్వాక్యములవలన విస్పష్ట మగుచున్నది.

సదసదనిర్వచనీయ మగు నీ యవిద్య — నిర్విశేష చిన్మాత్ర బ్రహ్మమే ఆత్మ యని తెలిసికొనుటవలన నివర్తించుచున్న దని యీ దిగువ వ్రాయఁబడిన శ్రుతుల తెలుపుచున్నవి.

"నపున మృత్యవే తదేకం పశ్యతి"

"నపశ్యో మృత్యుం పశ్యతి" (ఛాం. ౭-౨౬-౨)

"యదా హ్యేవైష ఏతస్మి న్నదృశ్యే౽నాత్మ్యే౽నిరుక్తే౽నిలయనే౽భయం ప్రతిష్ఠాం విందతే, అథ సో౽భయం గతో భవతి

(తై. ౭-౨)

"తమేవం విదిత్వా ఒతిమృత్యు మేతి నాన్యః పన్థా అయనాయ విద్యతే" (శ్వే. 3-౮)

"భిద్యతే హృదయగ్రంథి శ్ఛిద్యన్తే సర్వసంశయాః
క్షీయన్తే చాస్య కర్మాణి తస్మి న్దృష్టే పరావరే"
(ముం. ౨-౨-౮)

"బ్రహ్మ వేద బ్రహ్మైవ భవతి"

ఇచ్చట పై వాక్యము లయందున్న మృత్యుశబ్దమున కవిద్య యని యర్థము.

"ప్రమాదం వై మృత్యు మహం బ్రవీమి సదా ప్రమాద మమృతత్వం బ్రవీమి" "సత్యంజ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ విజ్ఞానమానందం బ్రహ్మ"

ఇత్యాది స్వరూప నిరూపక వాక్యములచే నిశ్చయింపఁబడిన ...ర్విశేష చిన్మాత్ర బ్రహ్మమే ఆత్మ యను జ్ఞానము

"అథ యోఽన్యాం దేవతా ముపాస్తే అన్యోఽసా వన్యోఽహ మస్మీతి న స వేద (బృ. 3-౪-౧౦) "ఆత్మే త్యే వోపాసీత" (బృ. 3-౪-౭) తత్త్వమసి సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ, త్వం వా అహ మస్మి భగవో దేవతే, అహం వై త్వ మసి భగవో దేవతే, త ద్యోఽహం సోఽసా యోఽసౌ సోఽహమ్.

ఇత్యాది శ్రుతిశతములచే నిర్ణయింపఁబడుచున్నది.

ఇట్టి యద్వైతజ్ఞానము గల బ్రహ్మవేత్త యావజ్జీవమును బ్రహ్మము నుపాసించుచు- తుదకు—

"సఖల్వేవం వర్తయన్ యావ దాయుషం బ్రహ్మలోక మభిసంపద్యతే నచ పున రావర్తతే నచ పున రావర్తతే"

అని శ్రుతిలో జెప్పినట్లు బ్రహ్మసంపత్తిని బొంది మఱల నీ లోకమునందుఁ బుట్టఁడు.

శ్రీ కృష్ణభగవాను లీ యర్థమునే గీతలలో నీక్రిందివిధముగ సెలవిచ్చిరి.

శ్లో. మా ముపేత్య పున ర్జన్మ దుఃఖాలయ మశాశ్వతం
నాప్నువంతి మహాత్మాన స్సంసిద్ధిం పరమాం గతాః (గీ. ౮-౧౫)

కుంతీ సందేశము

ద్రోణంరాజు సీతారామారావుగారు

శ్రీమదరాఘుంబు నుతింప నిందనుక భాగ్యశ్రీల వోనాడి చి
త్తములన్ శాంతివహించినార లిఁకమీఁదన్ మీవృథావాక్యవా
దముఁ జాలింపుచు, శౌర్యమేర్పడ సముద్యచ్చాత శస్త్రాస్త్ర వా
దము వాదింపుఁడు బూరుషార్థ లగుచున్ దైవారఁగాఁ బుత్రకుల్.

శా. చంచద్ఘోరగదాభిఘాతములచే శత్రుక్షమాపాలహృ
త్పంచప్రాణములన్ హరించి సుకబృందంబెల్ల హర్షింప వ
స్వాంతాలక్షితినాథపుత్రికపరీభావాగ్నిఁ జల్లార్పఁ గా
సెంచం జెల్లును శౌర్యమూర్తు లయి మీరీవేళ సత్పుత్రకుల్.

మ. పరమాశ్చర్యనిమగ్నచిత్తులయి మీ ప్రఖ్యాతి దేశీయసో
దరు లీక్షించి తదీయమాతృవిమల స్తన్యప్రభావం బటం
చరయన్ జేయుఁడు కీర్తిడిండిమము మ్రోయంగా రిపుక్ష్మాతలే
శ్వర దింభోభయప్రద ప్రబల తేజస్కాండవుల్ పుత్రకుల్.

మ. కలవన్ శత్రుల సెల్ల గెల్చి జయమున్ గైకొన్నచో సద్యశః
కలనం జెందఁగవచ్చు శత్రుజన సంఘాతంబుచేఁ గూలినన్
బల భిల్లోక నివాస సౌఖ్యము వహింపన్ వచ్చు నిందేదియో
కవిత ప్రజ్ఞను జేసి నాకు బర లోకం బీయుఁ డీపుత్రకుల్.

జాతీయవిద్య - గురుశిష్య ధర్మములు

ముక్తినూతలపాటి వేంకట నారాయణ శర్మ గారు, బి. ఏ., బి. టి.

"To Teach Krishna Sanscrit, you must not only Know Sanscrit but also know Krishna"

I

ప్రతి జాతికిని ప్రత్యేక స్వరూపము గలదు. స్వభావగుణ సంపత్తులును గలవు. వీని తత్వమును సైతము సిద్ధాంతీకరించుట దుర్లభము. విజాతీయులు వీ తత్వార్థమును గ్రహించుట ఎంతయో కష్టము. స్వజాతి మాత్రమే యీ కళాలక్షణములను గ్రహింప గలదు. సమన్వయము చేసికొన గలదు. విజాతీయులు తమ పశుబలము నుపయోగించుచు స్వజాతి దేశ సంపదల నపహరింప వచ్చును. తమ సాంప్రదాయానుసారముగ రాజ్యతంత్రము నడపవచ్చును. తమ పద్ధతుల ననుసరించి విద్యాబీజములను దేశము నంతటను వెదజల్లుటకు అన్నివిధముల కట్టుదిట్టముల చేయవచ్చును. పరాధీన దేశ మేదైన అనాదినుండి నాగరకతా లక్షణములలో విలసిల్లుచున్న యెడల వైరాజ్యపద్ధతులు తాత్కాలికముగ విజయవంతములైన కావచ్చును. దేశజాత్యాదిస్వములను అరాజకము చేసిన చేయవచ్చును. పూర్వసాంప్రదాయము లన్నియు నామావశిష్టములు కావలసినవే! ప్రఖ్యాత భారతరాజ్య చరిత్ర పరిజ్ఞానము ననాదినుండి చదివిన వారి కిది యొక క్రొత్త విషయముగాదు.

భారతీయులు ప్రప్రథమమున పాశ్చాత్య వ్యామోహమున జిక్కి తమజాతీయ స్వరూపమును మఱచి వైరాజుల చేతులలో కీలుబొమ్మలై, వారాడిన ఆటపాటల కన్నిటికిని తాళము వేయుచు గంతులు వైచిరి. తమ జాతిని ప్రశంసించుటకు గొప్ప అవమానముగా తలంచిరి. కాలము లొకరీతిగ నుండునా? జాతీయ చరిత్రమున సంధికాలము సమీపించినది. పురాణ పురుషు లనేకు లవతరించి జాతి నధర్మమునుండి రక్షించి ధర్మసంస్థాపన మొనర్చుచున్నారు. జాతి మహాత్ముల సంపర్కమున పావనమై తన ప్రస్తుత పరిస్థితులను గ్రహించినది. ఈ విషయమున మహనీయులు చేసిన సేవ ప్రశంసనీయము. భావిసంతతివారీ మహాత్ముల సేవ నెన్నటికిని మఱువజాలరు.

నూతనోద్యమ వాతావరణమునందు ప్రజలు లోకసంగ్రహార్థమై తాము నిర్వహింప వలసిన విధ్యుక్తధర్మములను తెలిసికొనుచున్నారు. సత్వరము తమ గమ్యస్థానమును చేరుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. మహనీయు లెందఱో బయలుదేరి ప్రజల నుద్ధానపరులుగ జేయుటకు చేయవలసిన సన్నాహములలో విద్య ప్రథమమైనది. అన్నిటికిని అదియే మూలాధారము. అది లేనియెడల ఇతరములన్నియు నిర్జీవములే. జాతికి ప్రాణపదమైనది విద్యయే. మన ప్రాచీనులు విద్యాపరమార్థమును గ్రహించి లోకసేవను చేసి అమరతుల్యులైరి. పాశ్చాత్యదేశముల వారందఱు దీనిని గ్రహించి అన్ని విషయములలోను ప్రపంచము నంతటిని పరిపాలింప గలుగుచున్నారు. ప్రాచీన భారతసంతతియగు మనము మనవారి పవిత్రాదర్శములను మూలద్రోసి వెఱ్ఱిమార్గము నెన్నటికి ననుసరింపరాదు. విద్యయననేమి? దాని పరమార్థ మేమి? అనువిషయమును దెలిసికొనినంగాని మన ప్రయత్నము లేవియును విజయశీలముగ కొనసాగజాలవు.

పాశ్చాత్య దేశములలో విద్యయొక్క పరమార్థములను నిర్ణయించుటకు అనాదినుండియు చేయుచున్న ప్రయత్నము లసంఖ్యాకములు. శిశువునకును ఇతర వ్యక్తులకును విద్యావిధానమునకు పూర్వము వ్యక్తుల సంబంధ మేదియును లేదనియు, శిశువు పరమార్థమును, క్రమేణ గ్రహింప గలుగుటకు చేయవలసిన వ్యాపారము లన్నియు గురువుల యందే నిక్షిప్తము లైనవని పాశ్చాత్యుల తలంపు. శిశు వొక మట్టిముద్ద. తగినంత కళానైపుణ్యమును చూపుచు ఎట్టి విగ్రహాకారముగ నైనను దీర్చి రూపలక్షణముల నిర్మించుచుండునో అట్లనే ఈ పాశ్చాత్యుడును సైత మొక వడ్రంగి. ఈ సాంప్రదాయానుసారముగ నిర్మించుకొనిన విద్యాపరికరములను నేర్పుగ నుపయోగించుచు తన యిష్టము వచ్చినరీతిని జీవమును కల్పింపవచ్చునని పాశ్చాత్యుల భావము. గ్రీకుల నాటినుండి విద్యాలక్ష్యములలో ఈ సాంప్రదాయములను గాంచవచ్చును. లాకు, స్పెన్సరు మొదలగు మహామహుల విద్యావేత్తల బోధనలలో సైతము గాంచగలము. ఒక్క విద్యా విషయమె కాదు. పాశ్చాత్యుల సాంఘికాదర్శములు సైతము ఈ సూత్రముల ననుసరించియే నిర్మింపబడినవి. యుద్ధానంతరము ఈ విపరీతాదర్శముల నిష్ప్రయోజనమును గ్రహించి జాతీయోద్ధరణమునకు సత్యాన్వేషణ సోపానమే ప్రధాన సోపానమని యందఱును గ్రహించుచున్నారు. ప్రతిమానవునియందును ఆత్మారాముడు గలడనియు, అతని ఆదర్శము లతిపవిత్రములనియు, వానిని కొనసాగించుటకు చేయు ప్రయత్నములే సత్ప్రయత్నము లనియు, అవి విజయవంతములుగ కొనసాగినంగాని మానవ జాత్యభివృద్ధికి గతి మోక్షములు లేవనియు పాశ్చాత్యు లిపుడే గ్రహింపగలిగినారు.

కుఱ్ఱవాండ్ర భావములను గ్రహించి, వారి స్వభావముల కనుగుణ్యమైనవిద్యను ప్రసాదించుటకు విద్యావేత్తలు చేయుచున్న ప్రయత్నములు అనంతములు. శిశుభావములను గ్రహించుటకు గాను పాశ్చాత్యదేశములలో అనుదినము ప్రకటింపబడుచున్న గ్రంథములకు పత్రికలకు నియమమే లేదు. దీని నొక శాస్త్రముగ పరిగణించుచున్నారు.

విశ్వవిద్యాలయము లన్నింటిలో ఉపాధ్యాయుల కీవిషయమున తగిన శిక్షణ నీయబడుచున్నది. శిశుభావములను గ్రహింపనివారే ఉపాధ్యాయులుగా నుండుటకే అర్హులు గారని పాశ్చాత్య విద్యావేత్తలందఱు నుద్ఘోషించుచున్నారు.

II

శిశుభావములను గ్రహించుట కష్టతరము. శిశువునకు తెలివి తేటలలో పెట్టినదే పేరు. తన స్వాభావికలక్షణముల నెవ్వరైన పరీక్షించుచున్నారని గ్రహించినచో తన ప్రవర్తనమును సదా మార్చుకొనుచుండును. ఈవిషయమున నుపాధ్యాయుని పని యెంతయో కష్టతరమైనది. గురువు మిత్రభావముతోఁ దప్ప అధికార భావముతో శిశువును చేరిన నాతని ప్రయత్నములన్నియు భగ్నములగును. తాను ప్రత్యక్షముగా చూచు శిశురూపము నిజరూపము కాదనియును, ఆయన రూపమంతరాత్మలో నిమగ్నమై యున్నదనియు, జనన మరణము లా ఆత్మారామునికే లేవనియు, సనాతనుఁడనియు ఇంతకుముం దెన్నియో జన్మలగాంచి కీర్తికాముఁడై యున్నాడనియు గురువు గ్రహింపవలయును. కొన్ని కొన్ని విషయములలో తన కన్న శిశువునకే యెక్కువ సంగతులు పూర్వజన్మ సంస్కారమునుబట్టి తెలిసియుండినను ఉండవచ్చుననియుఁ దెలిసికొనిన గాని గురువుల ప్రయత్నము లేవియు సఫలము గావు శిశువును సతతము ప్రేమించుచు ఆతని కార్యసాగరమునకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్య మిచ్చుచుండవలయును. శిశుప్రవర్తనమునందలి మూలభావమును గ్రహించి తీరవలయును. మూలభావము, స్వాభావిక వికాసకళతో విలసిల్లుచుండుటకు గురువు శిశువున కన్ని విధముల నవకాశము లిచ్చుచుండవలయును. కుర్రవాని ప్రకృతి పరిస్థితులు శాంతవంతముగా నుండవలయును.

ఈ విషయమున తలిదండ్రాదులు గ్రహించవలసిన ముఖ్యసూత్రము లెన్నియో గలవు. శిశువు జననమొందిన నాటనుండి ఆతని పురోభివృద్ధికి గాను అవలంబించ వలసిన వారు ధర్మములను గ్రహించియుండవలయును. బిడ్డ లేమ సొత్తనియు, ఇతర సొత్తుల నిష్టానుసారముగ నుపయోగించుకొను మాదిరిగనే, శిశువును తమ అభిప్రాయముల ననుసరించి, పెంచుటకు ప్రయత్నింపకూడదు. శిశు వుదయమైనదాగడి పరలోకమున తానింతవఱకు గాంచిన పరిస్థితులను స్మరణకు దెచ్చుకొనుచు ఆదృశ్యమునసే భూతల స్థితిగతులను సైతము గాంచ ప్రయత్నించుచుండును. తన కంటబడిన ప్రతివస్తువునకు నూతన స్వరూపము నిచ్చుచుండును. తెలివి తక్కువ వారగుపిత్రాదులు, కుఱ్ఱవానిచేష్టల యంతరార్థమును గ్రహింపజాలక వాని కార్యముల నన్నిటిని భగ్నము చేయుటకు ప్రయత్నించెదరు. కేవలము మొద్దులని- ఉన్మత్తులని మనము పిలుచుచుండు కుర్రవాండ్రందఱు బాల్యావస్థలో జననీజనకాదులు చెడగొట్టిన వారు తప్ప మఱెవరు గారు. తల్లి దండ్రులు కుఱ్ఱవానికి పెత్తన దారులు. కుఱ్ఱవాని యందు దైవత్వమును గాంచని మాతాపితరులు శుగాగారవమున కనర్హులు. అవగాహనలు లేనియెడల కుర్రవాండ్రు చెడిపోదు రనియు, వారిని వినయవిధేయతలతో ప్రవర్తింపఁజేయుటకై శిక్షింపవలయుననియు పలువురి అభిప్రాయము. స్వర్గలోకమున జీవాత్మలకు భయమనుమాటయే లేదనువిషయము మనకందఱికిని తెలిసిన విషయమే. ఆత్మస్వరాజ్యసుఖ సంపదల ననుభవించిన మనకుఱ్ఱవాఁ డీలోకమున నీశిక్షావిధానమువలన నెంతయో కష్టపడుచున్నాడు. తలిదండ్రుల, గురువుల దెబ్బల బారినుండి తప్పించుకొనుటకు తనయింటనొంటలేనికుతంత్రముల నెన్నో పన్నుచున్నాడు. పెద్దయైన తరువాత మానవుడు క్రూరుఁడై ప్రవర్తించుటకు పైవిషయమే పెద్దలే అవకాశమిచ్చుచు వాని యభివృద్ధిని తొలుతనే అణగద్రొక్కుచున్నారు.

మన మీ పవిత్రాదర్శమును. గ్రహింపజాలక బాలక లోకమునకెంతయో కళంకము నాపాదించియున్నారము. కుఱ్ఱవాండ్రే కొంతకాలమునకు పెద్దలై- రాజ్యతంత్రము నడపుచు- సత్పరిపాలనముఁ జేయుచు లోకమున ధర్మము నుద్ధరించెదరని మనవార లనేకులు ఘంటాపథముగ చాటుచున్నారు. మన యీదుష్ప్రవర్తనమువలన ఈ ఘనకార్యమును కొనసాగింపగలమా? మనకార్య చాతుర్యము రాజ్యతంత్ర నైపుణ్యమును పెడద్రోవల ద్రిప్పుదు, మనసంఘమున కెన్నో హెచ్చుతగ్గులను కల్పించి సంఘము నరాజకముచేసి పుణ్యము కట్టుకొనుచున్నాము.

III

పాశ్చాత్యుల శిశువులు నూతనోద్యమవాతావరణము వలన పాశ్చాత్య నాగరకతనుండి రక్షింపబడుచున్నారు. స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచు అభివృద్ధి గాంచుచుండ, మన శిశుసంతతి పరిస్థితుల వంక గాంచువారే గానరు. ఇందువలన మన శిశువు లెందఱో పడుచున్న కష్టము లనంతము. అచ్చటచ్చట ప్రాచీనభారత సాంప్రదాయములను పునరుద్ధరించుటకు ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. కాని అవి అనుకొనినంత పని చేయుటలేదు. భారతీయ శిశువు విదేశీయుల పాలనమున స్వీయ గుణసంపదలను పెంపొందింప జేసికొని స్వభావానుగుణముగ, వృద్ధినొందుటకు అవకాశములేక, కూపస్థుండూకమైనాడు.

ప్రాచీన భారతకాలమున మనవారు ఈకష్టముల నేమియు ననుభవించి యుండలేదు. ఆ కాలమున గురువులు దైవసంభూతులుగ పరిగణింపబడు చుండెడివారు. విద్యా వినయ సంపన్నులు. ఆత్మజ్ఞానులు. భారతశిశువుల విద్యాభ్యాసమున వారికి అగ్రస్థాన మీయబడుచుండెడిది. పిల్లవానికి రెండవ తండ్రు లనియే వారిని మన పూర్వులు పేర్కొనుచుండెడివారు. మన ప్రాచీన గ్రంథసంచయ మంతయు మానవునందు దైవత్వము నిరూపించుచున్నది. ఆ దైవము మానవావస్థలో తనపరిస్థితిని గ్రహించి తన మూలస్థానము సత్వరమున చేరుటకుగాను అన్నివిధముల నవకాశముల నిచ్చుటకు మన శాస్త్రజ్ఞు లనేకులు స్మృతులను వ్రాసియున్నారు. వారిలో మనువును ప్రత్యేకముగా పేర్కొనవచ్చును. ఆయన వ్రాసిన ధర్మశాస్త్రము నందలి సూత్రము నన్నిదేశములకు నన్నికాలముల కన్వయించుటకు ఎంతయో అవకాశము గలదు. *

మనుధర్మసూత్రములు ప్రస్తుత పరిస్థితులకు సమన్వయముచేయుచు, బాబూ భగవానుదాసుగారు "Science of Social organisation" అను గ్రంథమును వ్రాసియున్నారు.

గురువు [illegible] వృద్ధయించిన దాదిగ అతని గృహాముక [illegible] [illegible] సంప్రదాయములను [illegible] [illegible] పరిశీలించు [illegible] మనుష్యు [illegible]. [illegible] బాల్యావస్థలో నున్న కాలమునే [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పెద్దవాడైన పిమ్మట ఎట్టిగుణములలో [illegible] దగునో ఏయే విధముగ [illegible] చేయుచుండవలెనో [illegible] చెప్పుచుండవలయును. అది యింటి యందేల గురువునకు [illegible] [illegible] కన్నుల [illegible] గన్పట్టుచుండును. [illegible] [illegible] ముందు బాలు [illegible] విద్యల నేర్పవలసినది- వాని [illegible] యేమే విధముగ [illegible] గురువు తెలిసికొనుటకు [illegible]. విద్యాభ్యాస కాలమున [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నిర్ణయించుచుండెను.

[illegible] అన్ని విద్యలలో [illegible] కొంత కాలము [illegible], గురు సన్నిధిని [illegible] [illegible] బద్ధకంకణుడై యుండవలయును. [illegible] బాల్యావస్థను గురు [illegible] శాస్త్రము [illegible] [illegible] [illegible] గ్రహించి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] వృద్ధయించి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అన్ని [illegible] [illegible] కావలెను. ఈ కాలమున [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చిత్ర విచిత్రములగు పటములను [illegible] [illegible] [illegible] గ్రహించుటకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రకృతి సౌభాగ్యమును చూచి ఆనందించుటకు అవసరము లగు అవకాశములు వారికి [illegible] ప్రసాదించుట [illegible]. [illegible] [illegible] ములను నియమిత కాలమున నిర్వహించుటకు తగిన శిక్షణ నీయవలయును.

[illegible] మనుమాటయే అతనికి [illegible] చేయవలయును. అతని మనోభావములు [illegible] సంతోషాస్పదము [illegible] [illegible] [illegible] ద్రుల యందు గలదు. అతడు చేయు ప్రతి పనికిని సంతోషము గను బఱచుచు ప్రోత్సాహము [illegible] [illegible]. అతడు చేయు పనులలో దోషము లేనియెడల [illegible] [illegible], అతని స్వేచ్ఛాను సారముగనే పోనీయవలయును. కాలక్రమేణ తనదోషముల నాతడే [illegible] [illegible]. చుట్టుప్రక్కలవారి కందరికిని [illegible] సేవచేయుచుండుట కీకాలమున తగిన అవకాశ మీయవలయును. చిన్న నాట అలవడిన అలవాటులే ఆమరణము నుండగలవు.

ఇట్టి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చేయవలయును. ఈ కాలమున [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. వారు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] స్త్రీల జూడ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కొరకు, వారికి [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] వారి వారి సంప్రదాయముల [illegible] [illegible] [illegible] వర్ణాశ్రమ [illegible] [illegible] [illegible] మనువు వచించు చున్నాడు. [illegible] [illegible] [illegible]. ప్రారంభ కాలము (7 [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] చేసి కొని [illegible] [illegible] [illegible] గురు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. కాని [illegible] [illegible] [illegible]. 14 వ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ఎంత [illegible] [illegible] వారికి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 21-వ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible]. ప్రస్తుతపు భారత [illegible] [illegible] ఇతర జాతులవా [illegible] [illegible] గ్రహించి [illegible] చేయుచున్నారు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible] భారత [illegible] [illegible] ఎంత [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సార్వభౌముని [illegible] [illegible] విశ్వవిద్యాలయములను- [illegible] గురుకుల విశ్వవిద్యాలయ ములను- ప్రాచీన భారత విద్యావిధానములను ప్రస్తుత పరిస్థితులకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ప్రాచీన గురుశిష్య [illegible] [illegible] విద్యాలయములలో [illegible]. ఇంతటితో తృప్తిపడిన లాభమేమి? [illegible] భారత విద్యార్థి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. వారిని గట్టెక్కించి పుణ్యము గట్టుకొను భారము మన విద్యావేత్తలయందున్నది. ఈ సందర్భ మున నుపాధ్యాయుల విద్యుక్త ధర్మములను నివేదింపనవసరము. వారి వృత్తి పవిత్రమైనది. నూతన పరిస్థితులను శ్రద్ధతో గమనించి ప్రాచీన ధర్మముల నుద్ధరించి [illegible] [illegible] పాటుపడవలయును. స్వార్థ త్యాగమున వారు పెట్టినది పేరు. వారి సంధిగ్ధ కాలమున లోకకల్యా ణమునకు పాటుపడక పోయినచో భావిసంతతి వారి నెంతో దూరు నదియు చెప్ప నవసరము. పూర్వకాలమున గురువులు లోకరంగమున ప్రవేశించి అమరతుల్యులైరి. ఇప్పటివారు నైతము ప్రాచీనపథమునువిడి నాడెదరా! ఎన్ని టికిని అటులచేయరు, భగవానుడు మనకు తోడ్పడుగాక!

నాయకులు

వల్లభనేని వేంకటరావు చౌదరి గారు

ఎట్టి సంస్థాపన మైనను, విధాన మైనను కొంతకాలము గడచిన తరువాత శిథిలమై యందలి గుణములు నశించి దోషములు బయలుపడును. కాలము బమ్మిని తిమ్మిఁ జేయఁగలదు.

మనమతములోని ప్రమాణగ్రంథములకును గురువులకును ఆప్తులకును పూర్తిగా లొంగియుండుట యెంత యవసరమో యెంత శ్రేయోదాయకమో గ్రహించి పూర్వము మతసంస్కర్తలు జనులలో ననుసరణయోగ్యములగు విశ్వాసము, వినయము అను గుణములను మిక్కిలి పెంపొందించిరి.

హిందూదేశమునఁ బైని జెప్పిన వినయవిశ్వాసములు కాలవశమున తాము నశించుటే కాక దేశకాలములను బట్టి యుక్తాయుక్తములను విచారించుకొనగల సామర్థ్యమును జనములందు నశింపఁజేసినవి. ఇట్టి దశయందుండు తరుణమున తురుష్క-సంసర్గమును, నాంగ్ల సంపర్కమును వరుసగ సంభవించినవి. మహమ్మదీయ సంసర్గఫలముల విచారించుట కిది తావు కాదు. ఆంగ్ల విద్య మనదేశమున వ్యాపింపక పూర్వము, ఆంగ్లప్రభుత్వమువలన మనకు కలిగిన నష్టము లంతగ గణింపదగినవి కావు. విజాతీయప్రభుత్వములవలన ననేకదేశముల కట్టి కష్టనష్టములు సంభవించినవి. కాని పాశ్చాత్యవిద్యవలన కలిగిన నష్టము న్యూనాతీతము. నలునికి కర్కోటకదంశనమువలన కలిగిన మార్పువంటిది. స్వరూపమే పోయినపుడు వేఱుగ జెప్పున దేమున్నది?

ఆత్మవిశ్వాస మడుగంటి పోయినది. పైపెచ్చుగ పాశ్చాత్యవిద్యవలన నాస్తవిశ్వాసము పోయి యాంగ్లవిశ్వాస మేర్పడినది. హిందూదేశముకొఱకు కెంత సంకుచితముగఁ జేయబడినను స్వతంత్రదేశమందు పెరిఁగిన పాశ్చాత్యవిద్యావిధానమందు కొన్ని చిహ్నములు విడిచినవి కావు. విద్యకు మతసంపర్కము లేకుండఁ జేసిరి. విద్యార్థికి ప్రతివిషయమును యథేష్టముగ నాలోచించుకొను స్వాతంత్ర్య మొసఁగిరి. తపస్సమాధిలో నున్న విశ్వామిత్రుఁడు కన్నుతెఱచినతోడనే యెదుటను మేనక పంపబడినట్లు పాశ్చాత్యనాగరకతావధూటియును, క్రీస్తుమతాభిచారికయును, విద్యార్థి స్వతంత్రాలోచనము బయలుదేఱినతోడనే తారసిల్లునట్లు నియోగింపఁబడెను.

అదంతయు నట్లుండనిండు. ప్రకృతి మేమున నాంగ్లవిద్యాసంస్కార మేపాటిదైనను బొందిన ప్రతివానికిని దుస్స్వతంత్రత యలవడినది. యథార్థముగ తనకంటె సర్వవిధముల నధికు లగువారి నేరీతిగ నెంతదనుక ననుసరించి యుండుట ధర్మమో, శ్రేయోదాయకమో తెలియఁగ లేరైరి. ఆరంభముననే గురువుతో సమానుఁడనని శిష్యుఁ డనుకొనుచున్నాఁడు. సైనికుఁడు నాయకునితో సమానుఁడ ననుకొనుచున్నాఁడు. నేనొకనాయకుఁడ నని కాని నేనే నాయకుడ నని కాని తలంచుచున్నాఁడు.

ఉత్తమగృహస్థుఁడు గాని యతి కానేరఁడు. శిష్యులలో నుత్తముఁడు కానిది గురువు కాజాలఁడు. నీతో త్తముఁడు కాకయే నేత యగుట యసంభవము. మహావినయసంపన్నుఁడు కాని యత్యున్నతాధికారమునకుఁ దగఁడు. అహంకారము నడఁచిపెట్టఁగల్గినఁ గాని తనకును, తనయెదుటివానికిని గల తారతమ్యము గోచరము కాదు.

యథార్థస్థితి కనఁబడదు. యథార్థజ్ఞానము గలవాఁడు, ఇతరునియందలి గుణాధిక్యమును గ్రహించినవాఁ డగుటచే, నప్రయత్నముగా నుత్తముల ననుసరించి లొంగి, వారిలో లీనమైయుండును. ఇట్టివారే, యీ ప్రథమావస్థ చాలకాలము కడచినతరువాత, ఇచ్ఛ లేకయే నాయకులగుచున్నారు. యతులు గురువులు నగుచున్నారు.

వ్యష్టిదృష్టి నశించి సమష్టిదృష్టి ప్రబలినకొలంది పురుషునికి ప్రేమ వృద్ధి యగును. ద్వేషము నశించును. అజ్ఞానము వీడిపోవును. ప్రథమదశలో నిది స్థిరముగా నుండదు. శాంతముగా విచారించినపు డంతయుఁ జక్కఁగా కనఁబడును. కాని యాచరణములోఁ బెట్టుట కలవి కాదు. సంఘకార్యములకంటె స్వకార్యములే బలవత్తరములై యుండును. ఇది పరోక్షజ్ఞానము.

ఇట్టివారు వీరైనప్పుడు వ్యాసరూపమునఁ గాని యుపన్యాసరూపమునఁ గాని యితరులకు బోధింప నారంభించుదురు. వీరెన్నఁడును నాయకులు కాఁజాలరు. సమష్టిదర్శనమున వీ రారంభదశలోనివారు. ఇంక రెండవదశలోనివారికి వ్యష్టిదృష్టితో సమముగా సమష్టిదృష్టియు నుండును. స్వకార్యములందున్న ధ్యానము ఆసక్తి

ప్రవృత్తిసంఘకార్యములందుకూడ నుండును. సంఘసేవ చేయునపుడును స్వకుటుంబసేవవలన కలిగినట్టి సంతృప్తి కలుగుచుండును. వెనుకటి కార్యసాఫల్యముచేతను జయముచేతను, జనుల యభినందనములచేతను ముందు కార్యములను నిర్వహించుటకుఁ దగిన సామర్థ్యము చేకూఱును. వీనిలో నేదియు లేనినాఁడు హృదయమున నివృత్తి యంకురించుచుండును. మరల నుపశమించుచుండును. కార్యమధ్యమున కలుగుకష్టములకు లోలోన నెఱపు జనించుచుండును. కాని యంతమాత్రమున కార్యమును విసర్జింపరు. అంతరాయములు కలిగినను మరల మరల పూని, నిర్వహించుచునే యుందురు. ఇట్టిదశలోని నాయకులు అధమనాయకులు. నాయకత్వసంపాదకములగు గుణములలో ప్రధానమైనవానిని సమష్టిదృష్టినే విభజించుచున్నాను. ఇతరలక్షణములు గుణములు లేనిది నాయకుఁ డింతమాత్రమున కాఁగలఁడని నా యభిప్రాయము కాదు. కాని సమష్టిదృష్టి ప్రబలినకొలంది జీవుఁ డింద్రియముల నొసఁగూర్చుకొనినట్లు, అదియే తక్కిన గుణసామగ్రిని క్రమముగా సమకూర్చుకొనును.

ఇఁక మాధ్యమికదశయందు వ్యష్టిదృష్టి క్షీణించి పోవును. స్వకార్యములే యుండవు. స్వకుటుంబవ్యాపారములను జనులయాదరణము నడుపుచుండును. సాధారణ[illegible]వలె కాక ఈదశలో స్వజనులుకూడ వీరికి లోఁబడుదురు. వీనినె యనువర్తింతురు. ఈ దశయందలి నాయకుని త్యాగము అపారముగా నుండును. లోకమున కాశ్చర్యము కలిగించును. ప్రాణత్యాగమునకు వెనుదీయఁడు. ప్రతిపక్షులుకూడ నిట్టివారిని హింసింప జంకుదురు. అసాధారణమైన శక్తి యొక్కటి వీని నావహించును. ఆరంభించిన ప్రతికార్యమునను జయమునే పడయుచుండును. అన్ని లక్షణముల నుత్తమనాయకుఁడే యను భ్రమను కలుగఁజేయును. కాని యెట్టి బుద్ధిశాలులకును దుర్గ్రాహ్య మగు రూపమున వ్యష్టి వీని నాశ్రయించి యుండును. జీవులలో నొక్కజాతినో, కొన్ని యెల్లలకు లోఁబడిన భూఖండమునో యాశ్రయించుకొని వీని దృష్టియును హృదయమును వ్యాపించియుండును. విషమస్థితులు వచ్చినప్పుడు గాని యీ విషయము, ఇతరులకును వానికిని తెలియదు. సంకుచితత్వ మప్పుడు బయల్పడును. తనయెల్లలను దాఁటినపుడు తాను వెలవెలలాడి పోవును. ఇట్టివారు మధ్యమనాయకులు. ఈ కాలపు మహాసంస్కర్త లందఱు నిట్టివారే యని చెప్పవచ్చును.

ఉత్తమదశలోనివారిని గుఱించి చెప్పదగినది విశేషముండదు. పూర్తిగా [illegible] యనుసంధానము. వారికి వ్యష్టియన నేమో తెలియదు. పుట్టుటె యట్లు పుట్టుదురు. ఒకానొకప్పుడు సామాన్యజనులవలె నుద్భవించినను కొలఁదికాలములోనే మాఱిపోవుదురు. అట్టివారు చేష్టలందును నడవడులందును బాలురవలెఁ గాని పిచ్చివారివలెఁ గాని యుందురు. సామాన్యముగఁ జనసంఘములకును మతములకును నుండు నియమములలో నొక్కటియైన పాటింపరు. సర్వసంఘములకు సమానములైన నీతినియమములుకూడ వారికి [illegible]. వా రతిమానుషప్రజ్ఞులు. వారికి దోషము లంటవు. వారి [illegible]ంద్రియములు తేజోమయములు. స్వాభావికముగను వారికి ప్రవృత్తి యుండదు. ఒక్కొక్కప్పుడు లీలామాత్రమున కొన్ని పనులు చేయుచుందురు. అవి పిచ్చిపనులుగా నుండును. కొన్నివేళల నద్భుతకార్యములును దుర్మార్గములును కానవచ్చును [illegible]. అట్లు [illegible] చేయువది మనకు గోచరింపదు. ఇది వారి సామాన్యలక్షణము. వీరు ప్రేమస్వరూపులు. వీరిప్రేమ మనుష్యజాతియందు కాదు సర్వప్రాణులయందును వ్యాపించియుండును. అఖండశక్తి గర్భితమైన [illegible]. ఇట్టివారి [illegible] లేకయే జను లాకర్షింపఁబడుదురు. ప్రథమమున సన్నిహితు లగు బుద్ధిమంతులకు వారిశక్తి గోచర మగును. క్రమముగ [illegible] విడిచి పోదురు. ఎట్టి యాశయిని వేశము గలవానికైనను, అట్టి యుత్తముని సమీపించినతోడనే తన యల్పత్వము మోహముగొట్టిన ట్లగపడును. అవ్యక్తమైన దేవత్వమో పొందఁదగిన గమ్యమని గోచరించును.

అట్టి జ్ఞాను లుత్తమనాయకు లగుదురు. జనులే వారిని ప్రార్థించి, పురస్కరించుకొని తమ్ము సంస్కరింపు డని కొందు రని చెప్పవచ్చును. ఆ జ్ఞానుల సంకల్పము లమోఘములు. వీరి దర్శనమాత్రమున ప్రతిపక్షులుకూడ వీరి ననుసరించెద రని చెప్పిన, వీరి సామర్థ్యమును వర్ణింప నక్కఱ లేదు. దేవాంశసంభూతు లని వీరి నందురు. క్రూరవన్యమృగములు సైతము వీరికి లోఁబడును. భూఖండము నేభాగమున నుంచినను వీ రొక్కతీరుననే యుందురు. బుద్ధుఁడు, క్రీస్తు మొదలగువా రిందుల కుదాహరణములు. గాంధిమహాత్ముఁ డీ యుత్తమనాయకులలో కడపటివాఁ డని చెప్పవచ్చును.

ఆదిభరతుడు

కొండిపర్తి వీరభద్రాచార్యులు గారు

పూర్వకాలమున మనదేశము మోటుజాతులవారితో నిండి యుండెననియు, క్రమక్రమముగా మధ్య ఆసియానుండి పలుతెగలవారు వేరువేరు కాలములందు వచ్చి యిచ్చటి యాదిమవాసులను కొండలకు, గుట్టలకు, అడవులకు దరిమివేసి వాసయోగ్యములగు మైదానములను దా మాక్రమించుకొనిరనియు చరిత్రకారు లనేకులు వ్రాయుచున్నారు. ఆర్యులు నట్టివారిలో నొకతెగవారని వారి యభిప్రాయము. ఇందుకు భిన్నముగా ఆర్యులు స్థలాంతరమునుండి వచ్చినవారు కారనియు, వారెప్పుడు నీదేశముననే వెలసినవారనియు కొందఱు చరిత్రకారులు పక్కాణించుచున్నారు. ఏదెట్లులనున్నను సుమారు నాలుగు వేల వత్సరముల క్రిందట ఆర్యులు హిందూదేశపు వాయవ్యభాగమున నుండిరనియు, అప్పుడు వారొకజాతిగా గలిసి యైకమత్యముతో వెలయుటకు మారుగా దమలోదాము పోరాటములు సలుపుచు భిన్నభిన్నములగు కూటములుగ నుండిరనియు నందఱు నంగీకరించుచున్నారు.

ఆకాలపు టార్యులు సంపూర్ణమగు సంఘీభావము లేనివారయ్యును, వారిచుట్టును నివసించుచుండిన యితరసంఘములకంటె సరళస్వభావులును, దైవభక్తియుతులును, సాంఘికనీతియం దనురక్తిగలవారును, పరస్పరసహిష్ణుత కలవారునై యుండిరి. ప్రతికుటుంబమును వేరువేరుగ నివసించుచుండెను. ఆ కుటుంబమునకు మూలపురుషుడు అనగా తండ్రి సర్వాధిపతి. తక్కినవా రందఱును వాని యధికారమునకు లోబడి నడువవలయును. ఆవులు, ఎద్దులు గొఱ్ఱెలు వారిసంపద. ఈ పశువులకు మేతయును, దమకాహారమును నెక్కడ సులభముగ దొరకెడిదో యచ్చటికెల్ల పోవుచుండెడివారు. వారికి స్థిరములగు నివాసస్థలములు లేవు. వర్షకాలమందు కొండగుహాలలోను, లోయలలోను, తలదాచుకొనుచు వానలు లేనప్పుడు బయళ్లమీదను, నరణ్యపరిసరములందును దిమ్మరుచుండిరి. ఒక్కచోట తమమందలకు దొరకిన మేత యైపోగానె మఱొకచోటికి బోవుచుండిరి. ఇట్లు సంచారములు చేయుచు నొకకుటుంబ మొకపర్వతపార్శ్వమున జేరియుండ, ఆపర్వతమునకు మఱొకవైపున వేరొండు కుటుంబము వసించుచుండవచ్చును. అప్పుడు వారిమందలు వీరిమందలు నొకానొకచోట కలిసిపోయెడివి. తగవులు పొసగెడివి. సాధారణముగా శాంతముతోడనే వివాదలను దీర్చుకొనుచుండెడివారు. సఖ్యతతోనే యెవరోయొకరు స్థలాంతరములకు వెడలిపొయ్యెడివారు. కాని క్రోధపూరితులై పోరి యొండొరుల నిర్జించుకొనుచుండుటయు నప్పుడప్పుడు పొసగుచునే యుండెడిది.

ఒక్కొకసమయమున ననార్యులగు మోటుజాతులవారితో యుద్ధములు వాటిల్లుచుండెడివి. ఆర్యులు సామాన్యముగా సరళస్వభావులని చెప్పియున్నాము. వీరితో దలపడుచు వచ్చిన యనార్యు లట్టులగాక తీవ్రస్వభావులును, కఠినహృదయులునై యుండి వీరిని బాధించుచుండెడివారు. కత్తులబలాబలము ననుసరించి జయాపజయములు వాటిల్లుచుండెను. అరుదుగ మైత్రి పొసగుటయు గలదు.

ఆ కాలపు ఆర్యులు నిరాడంబరజీవులు. వారి జీవితావశ్యకపదార్థములు కడుంగడు స్వల్పములు. శరీరమున ప్రాణములు నిలుపుకొనుట కవసరమగు నాహారము, శీతమునుండి గాచుటకు దగిన దుస్తులును నున్నచో తృప్తి నందెడివారు. పశుసంపదను మించిన సంపద వారికి లేదు. లోహరూపమగు ధనము వా రెఱుగరు. మిక్కుటముగ ఆస్తిని కూర్చిపెట్టుకొనుట వారికి తెలియదు. ఒండొరుల బాధించుకొని సాధించుకొనుటకు దగిన దుష్ప్రేరణలు వారికి లేవు. సుస్థిరగృహముల నిర్మాణమునకు వారు గడంగలేదు. ఎచ్చట వీలుగనున్న నచ్చటి కేగెడివారు. వారి నొక్కస్థలమునకు బంధించియుంచు పరిస్థితులును శూన్యములు. అందుమూలముననే వేరువేరు కుటుంబములకు మైత్రి గల్పించుకొనవలయుననిగాని, యొండొరుల సహాయము చేకూర్చుకొనవలయు ననిగాని, పరస్పరసానుభూతితో పెద్దపెద్ద సంఘముల నిర్మింపవలయు ననిగాని వారిని ప్రేరేపించు పరిస్థితులు మొదట లేవయ్యెను. ఇందులకు మారుగా వారిని వేరువేరుగా నుంచు పరిస్థితులే మెండుగ నుండెను. సంఘబాహుళ్యమైనకొలది వారి కొక్కచోటనుండుట యసంభవమగుచుండెను. అందఱికి నాహారము దొరకుటయు, నందఱిమందలకును మేత దొరకుటయు గష్టమగుచుండెను. పరుల సంపర్కము లేకుండ దమను గాపాడుచుండు డనియే ప్రతికుటుంబమువారును దేవుని ప్రార్థించెడివారు. ఋగ్వేదమును బరిశీలించిన నప్పటి యార్యుల సంఘస్థితియు జీవితాదర్శములును తెల్లము గాగలవు.

ఈస్థితి చాలకాలము సాగినది. జనసంఖ్య హెచ్చుచు రాగా కుటుంబములు పెరుగుచు రాగా వారు గ్రిమ్మరుటయు నెక్కువయ్యెను. క్రమక్రమముగా విశాలతరప్రదేశములకు చేరిరి. పెద్దపెద్దబీళ్లు గల చోట్లకు చేరిరి. ప్రవాహతీరములకు చేరిరి. అక్కడ ఒక్కొక్క కుటుంబమునకును, వారిమందలకును వసతు లమరుటేగాక రెండుమూడు కుటుంబములు సుఖముగ జీవింపగల్గిరి. వైరములు, స్పర్ధలు లేక మనగల్గిరి. అతిసంచయపద్ధతి లేనివారు గాన నొకరు సేకరించిపెట్టుకొనినదానిని మఱొక రపహరించుట సంభవింపలేదు. అందఱికిని జాలినంతయాహారము సులభముగ లభించుటచేత వారు వెంటనే స్థలాంతరములకు బోవలసిన యావశ్యకత తొలగినది. చిరకాల మొక్కచోట గలిసి మెలసి యుండు రెండుమూడు కుటుంబములకును మైత్రి యేర్పడినది. పరస్పరానురాగము సిద్ధించినది. క్రొన్నాళ్లకే రెండుమూడు కుటుంబములు నొక్కశ్రేణిగ స్వాడు

చువచ్చిరి. పూర్వ మొక్కొక్క కుటుంబ మితరకుటుంబములతోడ వర్తించినటుల నిప్పుడు ఒకశ్రేణి యితరశ్రేణులతోడ వర్తింపసాగెను. కాలక్రమమున శ్రేణులు పెరుగసాగినవి. ఇదివరలో ప్రవాహమున [illegible] విడిపోవుచు నుండు పుడకలమాదిరి ఒకక్కస్థలమున గూడుచు, నొండొరులతో బంధములులేక నిశ్చింతగా విడిపోవుచు వచ్చిన కుటుంబములు పెద్దపెద్ద శ్రేణులుగా నేర్పడినవి. అంగసులభముగా విడిపో జాలకుండెను.

శ్రేణులలో జనము హెచ్చుగ నుండుటచేతను, వారు సులభముగా విడిపోజాలక యొకేస్థలమున జీవకాలము నివసించుచుండుటచేతను, స్థిరనివాసస్థానము లేర్పడసాగెను; మఱియు వారందఱి యాహారపానీయములకై యన్ని వస్తువులయందు ప్రకృతిని నమ్మియుండుట వీలులేదయ్యెను. పదార్థముల సేకరించి పెట్టుకొను నాచారము సాగెను. పదార్థముల యుత్పత్తింగూర్చి శ్రద్ధవహించవలసినవారైరి. ఇంతేకాక వారు పంచభూతములయొక్కయు ప్రకృతిశక్తుల [illegible] సహాయము నర్థింప వలసినవారైరి. ఎండవానలు గాడ్పులు నదీధారలు వీరికి సుఖములకు మూలాధారములై పూజనీయములైనవి. [illegible] నిలుచు నట్టి తమనివాసస్థానము [illegible] యుత్తమదేవ [illegible] వెలసినవి. [illegible] జన్మస్థానము ప్రధానమైన [illegible] నుండెను. మరణానంతరము ముక్తి నిచ్చు స్వర్గసుఖము [illegible] ముగ గ్రహింపబడియెను. [illegible] యని వారు గానము [illegible].

ఇప్పటికి కొన్ని స్థిరనివాసములను [illegible] లేర్పడినవి. ఏదినమున కాదినము పదార్థములను సంపాదించుకొనుటకు మాఱుగా కూర్చి పెట్టుకొని దాని ననుభవించు వసతు లేర్పడినవి. [illegible] లోభములు పెరుగసాగెను. [illegible] [illegible] నిలువరింపసాగెను. [illegible] కుటుంబములకు కుటుంబములకు శ్రేణులకు శ్రేణులకు గలహములు [illegible], [illegible] వీరిలోపల [illegible] వాదులను [illegible] తోడి [illegible] లు, జయాపజయములు, సంధులు, పరస్పరద్వేషములు, ఈ ద్వేషముల సాధించుకొనునిమిత్తము వేర్వేరుతెగలవారికి మైత్రి చిత్రవిచిత్రములుగ సాగినవి. పూర్వ మున్న సంతుష్టి, శాంతి, యానందము దూరములైనవి. మఱియు వారియందు దాస్యత్వము పెరిగినది.

సఖ్యభావమును బెంచుకొని యొండొరుల క్షేమమును పాటించుచు కొన్ని నీతులను రచించుకొని సంఘనిర్మాణమునకు గడంగిరి. సాంప్రదాయసామరస్యము గలవారికి ముఖ్యముగ సఖ్యత నడుప గలదు. కావున వేర్వేరు ఆర్యశ్రేణులు తా మొకజాతి యని నిర్ణయించుకొని తమలో దేశకాలముల ననుసరించి యుద్భవములైన భిన్నభిన్న యాచార సాంప్రదాయములయెడ సహిష్ణుతయు, పరస్పరసానుభూతియు గౌరవమును వహింప నిశ్చయించుకొనిరి. సమయానుకూలము లగు మార్పు లను [illegible] నొకదానిని నిరూపించుకొనిరి. [illegible] లప్పుడప్పుడే, వివిధ శ్రేణుల [illegible] కొనిన మహానీ [illegible] నుండదు. వీని [illegible] మహాత్ము [illegible]. ఈమహాపురుషుని [illegible] పురగ్రంథములలో [illegible] ప్రసిద్ధుడును [illegible]. కావున వీనిని ఆది [illegible] ప్రవేశించుచున్నాము.

[illegible] గంగా నదీపరీవాహములు [illegible] యుండిరి, [illegible] చేయుచున్న [illegible] [illegible] రి. [illegible] వారు [illegible] యుండిరి; [illegible] గదు [illegible] ప్రథ [illegible] యుద్భవిం [illegible]. ఏక [illegible] నాకలించియున్న [illegible] సంపూర్ణవిం చుకొన్నారు.

[illegible] తో [illegible] మునిచ్చెను, నై [illegible] [illegible] భాగమును [illegible] ప్రధానమైన [illegible] [illegible]. అప్రధా [illegible]. కొన్నింటి [illegible] గ్రహించియు [illegible] [illegible] యుండెను. [illegible] ఫలించి నది. [illegible] సదిదొక్క [illegible].

వేర్వేరుకుటుంబము లేకమై శ్రేణులు [illegible] చుట [illegible] యా ధారమూలి మరియొకవో ఆ [illegible] ముఖ్యాధారముగ గ్రహించెను; [illegible] ఘనత రముగ [illegible] యాకా గముగ [illegible] దివ్యసుందరవిగ్రహమును నిర్మించి వారియెడ ప్రతిష్ఠించెను. అంగములను సమష్టిని పూర్ణాభిమానముతోడను, భక్తిశ్రద్ధలతోడను నర్చించుట కనుకూలముగ నొనర్చె

ఆసంపూర్ణ సుందరవిగ్రహమున కొక నామము కావలెను గదా. నామరూపముల ననుసరించియే జగత్తు వెలయుచున్నది. ఇవిలేని నాడు జగమే లేదు. నామరూపములును విడివడి యుండజాలవు. నామము లేనిది రూపము గాని, రూపము లేనిది నామము గాని స్మరణీయము గాజాలదు. ఇప్పుడే సంఘీభవించిన వేర్వేరు శ్రేణులందఱికిని పిలువుగ నుండగల నామ మేది? అంతకు పూర్వము కొన్నికొన్ని శ్రేణులవారు తమ నివాసస్థలములకు జంబూద్వీపము, ఆర్యావర్తము, సప్తసింధువు, మొదలు గాగల పేరుల బెట్టి వ్యవహరించుచుండిరి. సింధూనదీయాశయమంతయు నీనామముచే గ్రాహ్యమగుచుండెను. కాని వీనిలో నేనికి బ్రాముఖ్యము నిచ్చుట యనుప్రశ్న గలుగ నూతనోపపాదన బయలుదేరినది. దాని నందఱును మహానందముతోడ స్వీకరించిరి. "భారతవర్షము" అనునదియే యిది! చెల్లాచెదరై యుండి, దుర్బలములై మనుచున్న తమతమ శ్రేణుల నన్నింటిని సమ్మేళనము గావించి యొక్క మహార్యజాతిని నిర్మించి తమనందఱిని గణనీయులుగ నొనర్చిన భరతుని కింతకంటె వారు కృతజ్ఞతను జూపగల యుపాయ మేముండగలదు! అప్పటినుండి యార్య నివాసము లన్నింటికిని సమష్టినామము భారతవర్షమై యలరెను. భారతవర్ష మనగా భరతుని నాయకత్వముక్రింద సమ్మేళనము గాంచిన ఆర్యశ్రేణు లన్నియు నివసించు సమష్టిభూభాగము.

భరతుడు మహావీరుడు. సప్తసింధువు నాశ్రయించియున్న యార్యశ్రేణుల నొక్కటిచేసి వారందఱికి నాయకుడై క్షాత్రధర్మమును నెలకొలిపినాడు. నాయకుని శ్రేష్ఠత్వము వాని నాయకత్వము నొప్పుకొని వర్తించువారందరికిని క్షేమము సమకూర్చుట ననుసరించి యుండును. అందఱి కష్టములను దనవిగ భావించి వానినివారణ తనవిధిగ నెంచి యతడు వర్తింపవలసియుండును. నాయకుడనగా నందఱి భోగ్యములను, నమస్కృతుల నందగోరువాడు కాడు. అందఱికొఱకు పాటుపడువాడు. అందఱికి సేవచేయువాడు. సర్వమాన్యుడగు సేవకు డని యర్థము. భరతు డట్టి నాయకశ్రేష్ఠుడు. వానినాయకత్వమున జేరినవారి నావరించి యనేకములగు అనాగరకజాతు లుండెను. వారివలన నార్యశ్రేణులకు పెక్కు ఇక్కట్టులు మూడుచుండెను. ఈయనార్యులు వీరి గోవులను, పంటలను, పశువులను, స్త్రీలను సయితము దొంగిలించుకొని పోయెడివారు. ఆటంకపఱుపబడినప్పుడు ఘోరయుద్ధముల సలిపి క్రూరముగ బాధించెడివారు. బుద్ధికుశలతయందు దెట్లున్నను పశుబలమున ననార్యులు బలిష్ఠులుగ నుండిరి. కేవలము సరళమార్గమున బోయెడి యార్యులను మాయోపాయముల బన్ని భంగపఱుచుచుండెడివారు. వీరినే దస్యులు, రాక్షసులు, దైత్యులనని యార్యులు వ్యవహరించుచువచ్చిరి. వీరితో దలపడి వీరిని నిర్జించుట భరతునకు ప్రధానవిధిగ నేర్పడినది.

కావున భరతుడు కొంత యోధగణమును సిద్ధపఱచెను. రణనీతి ప్రచారము గావించెను. యుద్ధవీరులకు శిక్షణము నమర్చెను. దస్యులతో సంగ్రామముల సలిపెను. విజయముల భగవంతుని కర్పించుచు యాగముల సలిపెను. ఈతడు జయించిన కిరాతులు, హూణులు, యవనులు, పౌండ్రులు మొదలగు ననేకజాతులవారిని ఆర్యసంఘమున జేర్చెను. వారిని అనేకవిధముల సంస్కరించెను. ఈతని శిక్షణ ధర్మము వ్యాపించినంతవఱకు దేశమున కంతటికిని ఆర్యావర్తమను నామమమరినది. ఆర్యులును వారితో జేరి సఖ్యము గావించుకొనిన ప్రజలందఱును ఈదేశభాగమును ప్రబలమగు నభిమానముతో జూడగల్గిరి. అందఱిదృక్కులును ప్రేమగౌరవపూరితములై భరతునిమీద కేంద్రీకరింపబడుచుండెను. భరతచక్రవర్తి పూరితుడును, నిగర్వచూడామణియు నగు నీతడు, ప్రజల యైకమత్యమును, పరస్పరాభిమానమును నొక్కవ్యక్తి నరునిపై నాధారపడ యుండకుండ, వారిసకలకష్టసుఖములకును, నైశ్వర్యములకును నాలవాలమగు నివాసభూమిపై స్థిరముగ స్థాపితమగు నటుల గావించెను. మాతృభూమిని దైవముగ బ్రకటించెను. ఆదివ్యభూమి వర్ణనను స్తోత్రములందిమిడ్చెను. అనుదినారాధనయందీ స్తోత్రపాఠమును విధిగా నిర్ణయించెను. ఈపూజావిధానము స్థిరముగుటకు ప్రజాసామాన్యమునందు బ్రచారము చేయ వలయును. కావుననే ఆర్యులు తమ నివాసభూమియొక్క దివ్యమంగళవిగ్రహమును సమగ్రముగ వారియెదుట బ్రతిష్ఠించి, దాని నిట్లు ధ్యానము చేయుడని విధించిరి.

"ఇమం మే గంగే యమునే సరస్వతి
శుతుద్రి స్తోమం సచతా పరుష్ణ్యా
అసిక్న్యా మరుద్వృధే వితస్తయార్జీకీయే
శృణుహ్యా సుషోమయా."

దీనిభావ మేమనగా ఓగంగా యమునా సరస్వతి శుతుద్రి పరుష్ణి నాప్రార్థనల గైకొనుడు. అసిక్నీనదితో గలిసియు మరుద్వృధా, ఓవితస్తా, సుషోమానదితో గలిసియు అర్జీకీయా నాప్రార్థనల నాలకింపుడు" ఈస్తోత్రము నార్యులెల్లరు ననుదినము పఠించెడివారు.

ఈస్తోత్రముకంటె నప్పటి ఆర్యుల మాతృభూమిని సమగ్రముగ బ్రదర్శింపజాలునదియు శ్రేష్ఠమునగు సులభోపాయ మేమియుండగలదు. ఈదేశమాతృపోషణమున నున్నవా రందఱొక్క కుటుంబము. వీరందఱికిని భారతవర్షము మాతృదేవత. స్వర్గముకంటెను గరిష్ఠురాలు. దేశాభిమాన మిట్లు పావనతమ మగు మతధర్మముగ నేర్పడినది.

ఇట్లు లార్యులు స్వదేశమును దేవతగా భావించి ధ్యానించుట క్రొత్త గాదు. అంతకు పూర్వము సింధునదీయాశయమున మాత్రమే యార్యనివాసము లేర్పడియున్నప్పుడు దానిని "ఆర్యావర్త" మని పిలుచుచు, మహాపుణ్యభూమి యని పూజించెడివారు. ఆకాలమున దాని నిట్లు వర్ణించిరి:

"శతద్రుశ్చ విపాశాచ తృతీయేరావతీ తథా: చంద్రభాగా వితస్తాచ సింధుః షష్ఠా వహిర్గిరేః."

ఆదిభరతుడు ప్రచారములోనికి దెచ్చిన ఈ దేశమాతృపూజావిధానమే భారతదేశ స్వరూపవికాసమునకు దరువాతనుగూడ నాచరణలో నుంచబడినది. ఈమహాపురుషుని నాయకత్వముక్రింద- సుస్థా

పితమైన సూత్రమే వానిరదనంతరము విశాలతరదేశము వ్యాపించిన ప్పుడు ఆర్యులు ప్రయోగించి ఈమూల్యమూర్తిని సంపూర్ణవికాసము గలదానిగ నొనర్చిరి. దక్షిణదేశముఁ గూడ ఆర్యులు చొచ్చినప్పుడు ఈదేశభాగమును గూడ నొకయంగముగ గ్రహింపజాలిరి. ఇంకొక విశేషము గలదు. ఆర్యులు క్రొత్తగా నాక్రమించిన దేశములం దా వఱకే నివసించుచున్న ప్రజలను సదా శత్రులనుగ భావించి వారిని నాశము చేయజాలక, తమ సంప్రదాయము నంగీకరించిన పట్లు వారిని గూడ దమలో జేర్చుకొనుచు వచ్చిరి. వారి యాచారములను గూడ నాదరించుచు వచ్చిరి. ఇటు లనేక జాతులవా రార్యులలో గలిసి పోయి అందఱు నార్యులమని చెప్పుకొనుచుండిరి. ఆంధ్రులు ఆర్యు లగుట కీ సూత్రమే ఫలించినది. ఇట్లు క్రొత్తగ జేరినవారి ప్రాముఖ్యమును నిలువబెట్టుటకు ఆ మూర్తిమూర్తిని పూర్ణవికాసకలితముగ నొనర్చి

"గంగేచ యమునే కృష్ణే గోదావరి సరస్వతి
నర్మదే సింధు కావేర్యౌ జలేస్మిన్ సన్నిధిం కురు."

అని ఆర్యు లనుదినమును పఠించుచు ముఖ్యనదుల నెల్ల నాహ్వానించి [illegible] భావించుచు న్నారు. మన కృష్ణానదీతీరపు రాజులు ద్రావిడుల కన్నవే నదియు స్తోత్రమున చేర్చబడెను. [illegible] ప్రధానములగు పర్వతములును, [illegible] ధాన్యక్షేత్రములం [illegible] [illegible] సమష్టి [illegible] వెలుగొందుచున్నవి. [illegible] మూలపురు షు [illegible] నివసించు [illegible] [illegible] సంబంధముగా [illegible] యొక్క [illegible] [illegible] నేర్ప [illegible] భారతీయులు హిందూదేశము [illegible], హిందుమహమ్మ [illegible] యుద్ధ [illegible] నివసించుచు ఈదేశము [illegible] ఆత్మార్పణము గావించి ప్రవర్తించుచు [illegible] మహోన్నతమును [illegible] కృషిజాతి [illegible] [illegible]

సహాయనిరాకరణోద్ఘాటనము

చింతలపల్లి రామకృష్ణశాస్త్రి గారు

రేగిన జాతీయ ॥ విద్యాప్రచారశాలల, నెలకొల్పి [illegible] ॥ [illegible]య్య!
ప్రతియింట రాటముల్ ॥ పరపి సాందరత నిప్పి, వడికి [illegible] ॥ [illegible]య్య!
భారతదేశ ॥ సర్వజనంబులును నేకమతు లౌచు ఖేదంబు ॥ మానిరయ్య!
ఖద్దరు హైందవాఖ ॥ ఖండగౌరవచిహ్న, మని మెచ్చి ధరియించి ॥ [illegible]య్య!

తే. సత్య ధర్మంబులు నహింస ॥ సతత మూని, నిర్మలాత్మత దీక్ష[illegible] లగుచు
శాసనోల్లంఘనము లేమిఁ ॥ జప్పఁబడక, మిగులు [illegible]ముల [illegible]య్య.

సీ. ఎసగంగవలెఁ గదా! ॥ హిందూమహమ్మదీయులకు సఖ్యంబు సంయోగములును;
స్థాపింపవలెఁ గదా! ॥ నరగ గ్రామములఁ, బంచాయతీన్యాయంపు ॥ సంఘములను;
వహియింపవలెఁ గదా! ॥ సహనంబుతో 'న [illegible]' లన సత్యాగ్రహంబు;
సాగింపవలెఁ గదా! ॥ సాత్త్విక సార్వజనికమైన శాసన ॥ నిగ్రహంబు;

తే. శాంత దౌర్జన్యరాహిత్య ॥ సహితముగనె, రాఁగలదు పుష్పవృష్టి సురాళి నింప;
భారతీయులు కృషిసల్పఁ ॥ బట్టు విడక, బూజ్యపూర్ణస్వతంత్రస్వరాజ్య మపుడు.

వ్యవసాయము — జలా...

మందపాటి సత్య నారాయణ రాజు గారు

పైరులకు నీరు లభింపనిచో నెటువంటి భూమి యైనను లాభము లేదు. ఏపైరు వేసినను నెంత శాస్త్ర జ్ఞాన మున్నను కడు నిరర్థకము. ఏదేశమం దైనను నీరు లేని వ్యవసాయము నూహింప శక్యము గాదు.

మన దేశమందు వ్యవసాయమున కుపయోగించు భూమియొక్క పరిమితి రమారమి 625 మిలియనుల ఎకరములు. అందు 223 మిలియనుల ఎకరములు మాత్రము సేద్యము క్రింద నుండెను. ఇందు $\frac{1}{5}$ భాగము మనుష్యనిర్మితము లైన ఆనకట్లు మొదలైనవానివలనను, 39 మిలియనుల ఎకరములు నదులు కాలువలు నూతులు మొదలైనవానివలనను తడియుచున్నవి.

మఱియు కట్టడములవలన పంజాబునందు $\frac{1}{2}$ వంతు; సింధు $\frac{1}{4}$; మదరాసు $\frac{1}{8}$; సంయుక్తరాష్ట్రములు $\frac{1}{8}$; బిహారు, ఒరిస్సాలలో $\frac{1}{10}$ వంతు సాగు చేయబడుచుండెను. హిందూదేశమం దంతటిలోను పంజాబునందు చాల బాగుగ నుండెను.

ఇతర దేశములలో ఈజిప్టునందు 6 మిలియనుల ఎకరములు, అమెరికా 14, ఇటలీ 3.7 స్పెయిను 5 లక్షలు, ఫ్రాన్సు 4 లక్షలు ఎకరములును తడియుటవలన సాగు చేయబడుచుండెను. ఆయాదేశములలో నీటివసతులను కల్పింపనిచో సదరు భూములు [illegible] వృథగా నుండవలసివచ్చును.

మనదేశమందు గవర్నమెంటువా[illegible] 44 కోట్లు హెచ్చించుటవలన 2 కోట్ల రూపాయలు [illegible] ప్రతిసాలున నికరలాభము వచ్చుచుండెను. ఇతర [illegible]లకు $4\frac{1}{4}$ కోట్లు ఖర్చు చేయుటవలన $10\frac{1}{2}$ లక్షలు [illegible]ము వచ్చుచుండెను. ఇది గాక పడవల రాకపోకల [illegible]ముల నేర్పఱచుటకును తక్కిన చిల్లర పనులకును [illegible]త్తముమీద కోటి రూపాయలు నష్టము పోగా 1 కోటి రూపాయలు ప్రతిసాలునను లాభము వచ్చుచుండెనని పది సం॥ముల క్రిందటి లెక్కలవలననే తేలెను. ఇటీవల గవర్నమెంటు వారు ఎంతఖర్చు చేసినదియును ఎంతలాభ మున్నదియు జలాధారముల యభివృద్ధి ఎంతవఱకు జరిగినదియు నూహింపవలసి యున్నది. అధమపక్షము గవర్నమెంటు వారికి వచ్చు లాభము నైనను ప్రతిసాలున నీటికట్టడములకు వినియోగించినచో వ్యవసాయము ప్రస్తుతముకంటె నెన్నియో రెట్లు అభివృద్ధి పొందవలసి యుండెను.

ఇది యిట్లుండగ యుద్ధమునకు ముందు గవర్నమెంటువారు రయిల్వేల యభివృద్ధి నిమిత్తము ప్రతిసాలునను 15 కోట్లు హెచ్చించుట 350 కోట్లు ఇన్వెస్టు చేయుట బ్రిటీషు ప్రయివేటు కంపెనీదారులు 100 కోట్లు ఖర్చు చేయుటవలన ఇనుపదారులు పెరిగినవి. ప్రస్తుతము ఫలించు సరకులకు పదిరెట్లు రవాణా చేయుటకు వీలుగా నుండెను. ఇట్టి యవస్థ మాఱి ఎగుమతి కంటె సప్లయి పదిరెట్లు దేశమందు లభించునట్లు చేయవలసి యుండెను. నీటి కట్టడములకు డబ్బును విస[illegible]ముగా హెచ్చించి వ్యవసాయమును వృద్ధి[illegible] దేశమందలి దరిద్రదేవత వదలును. కా[illegible]నసరిపోనై డబ్బును వ్యవసాయపు డిపార్టుమె[illegible]న విస్తారము[illegible] సంబంధించిన భవనముల [illegible]టు క్రిందను, దాని[illegible]చినచో "కొండన[illegible] క్రిందను మాత్రమే వెచ్చిం[illegible]కయు నూ[illegible]లుకకు మొండు వేసిన నున్న నాలుటకు [illegible]పోయిన" దన్నట్లు వ్యవసాయము వృద్ధిపొందు మాఱుగా క్షీణింపవచ్చును.

మనదేశమందలి జలాధారములయొక్క దురవస్థకు ఉదాహరణముగా విశాఖపట్టణముజిల్లానుతీసికొనినచో బాగుగ విశదము కాగలదు. ఇందులకు కారణము మహారణ్యములు లేక కాదు. వర్షపు లేమి కాదు. నదులు కాలువలు లేక కాదు. భూములు నిస్సారములు కావు. రయితులకు వ్యవసాయజ్ఞానము లేక కాదు. మఱేదియన్నచో నదులలోని నీరు వృథగా సముద్రములపాలగుటయే. ఇందులకు ముఖ్యకారణము పాలకుల ఉపేక్ష, ప్రజలబీదతనమునై యున్నది. ఇటువంటి జిల్లాలలో నెన్ని వ్యవసాయకళాశాలలు పెట్టినను, ఎంతమంది బోధించినను ఎటువంటి యోగ[illegible]

వేసినను నెంలనేర్పుతో కృషి : [illegible] కడు నిరర్థకము. వ్యవసాయదారుని చేతులు [illegible]ంది ఆకాశమువంక చూడవలసిన దేగదా! ఒక మానుస[illegible] వేసిన కాటకము కౌఁగిలించుకొనక మానదు.

ఏదేశమందైనను వర్షములు లేమిచే పంటలు పోయిన వని చెప్పుట పరిపాటిగాని సరియైనది కాదు. ఎచ్చటనైనను సర్వకాలములందును శాశ్వతముగ నిట్టి సమస్య ఉండదు. సం॥ము పొడవున కాకపోయినను కొన్ని నెలలలోనైనను వర్షముండును. జలముండును. కాని దానిని నిలువచేయుటకు పాలకులు పూనుకొనరు. రయితు నీటిని నిలువచేసి కొని యుక్తముగా నుపయోగించుకొనుశక్తి లేనివాఁడై యుండును. చైనా జపాను ఇటలీ ఫ్రాన్సు మొదలైన దేశములలోకంటె హిందూదేశమందు వర్షము తక్కువ కాదు. అమెరికా ఉత్తరభాగమందు 21-52 అంగుళముల వర్షము మాత్రమే కలదు. పెర్సియా ఆఫ్గనుస్థానము క్వీన్సు లాండు విక్టోరియా దక్షిణాఫ్రికా కేపుకాలనీ అల్జీరియా స్పెయిను అమెరికా ఉత్తరభాగమునందును విశాఖపట్టణపు జిల్లాలోకంటె నెక్కువ వర్షము లేదు.

హిందూదేశమందు విశాఖపట్టణమునకు [illegible] జిల్లాలలో నయితేను సరాసరిని సంవత్సరమందు చదును ప్రదేశములలో 42 అంగుళములకు, కొండప్రదేశములలో 56 అంగుళములకు పైగా వర్షించుచుండెను. దీనినిబట్టి చూచినచో కఱవులకు కారణ మేమై యుండునది తెలియఁగలదు. పెక్కుచోట్ల జలాధారములహక్కు గవర్నమెంటువారిది కొంత, సామంతరాజులు జమీందారులు మొదలైన వారిది కొంత యగుటచేతను, అట్లు కానిచో ఒక నది యొక్క హక్కు పెక్కుమంది కుండుటచేతను జలాధారములు అభివృద్ధికి మారుగా వివాదాలు [illegible] నశించుచుండెను. ఇట్లు కానిచో బగ్గెరియావంటి యెడారులలో సహితము 145 అడుగుల లోతు గల నూతులను త్రవ్వి వ్యవసాయమునకు వీలు కల్పించినప్పుడు మన దేశమందు కఱవని చెప్పవలసి వచ్చునా? చైనాదేశమందు మెట్టపల్లములతో నిండిన పెక్కుమైళ్ల భూమిని పదును చేయుట కాలువలు త్రవ్వుట మొదలైనవి చేసి చూచుటకును మిక్కిలి సొగసుగాను, పంటలు పండించుటలో నన్ని దేశములలోకంటె నధికమైనదిగాను చేసిరి. అమెరికాదేశమందు ప్రైవేటుకంపెనీదారులు 60 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేసి 10 మిలియనుల యకరములకు నీటివసతులను కల్పించుకొనిరి.

ఇట్టి పనులు మన దేశమందు జరుగక పోయినను జలాధారముల అభివృద్ధికొఱకు పాలకులు చాల కృషి సల్పియుండిరి. ఒకప్పుడు మదరాసు గవర్నమెంటువారు విశాఖపట్టణ జిల్లాలోని చెఱువుల అభివృద్ధి కొఱకు నొక పార్టీని నెలకొల్పిరి. వారు 1½ లక్షలు ఖర్చు చేసి 142 చెఱువులను అభివృద్ధి చేయవచ్చునని తెల్పిరి. మఱియొకప్పుడు జలాధారముల కమీషనువారు 20 సంవత్సరములలో 44 కోట్లు వెచ్చించినచో 6½ మిలియను ఎకరములు తడుపుటకు వసతులను కల్పింపవచ్చునని సూచించిరి. [illegible] చాటర్టను మహాశయుఁడు నీటి యంత్రములను గుఱించి అపారమైన కృషిని సల్పి ఒక పెద్ద గ్రంథము వ్రాసెను. సరియు సూచనలు గాక, యీ జిల్లాలోను జలాధారములు ఏవిధమున అభివృద్ధి పొందినది ఎల్లరకు తెలిసినదే. [illegible] 18 లక్షలు ఖర్చు చేయుటచే 80,000 యకరములు సాగుచేయుటకు వీలుగా నుండెను. గవర్నమెంటువారు రైతుల బాగుకొఱకు భూముల యభివృద్ధి అప్పును శాసించి రయితులకు ఋణము లిచ్చుటకు ఏర్పాటు గావించిరి. సహకార [illegible] రైతుల [illegible]. [illegible] చాల లాభకారిగ నుండగల దని [illegible] గవర్నమెంటువారు పోషించుచుండిరి. కాని [illegible] మాత్రము ఇంతగా కనిపించుట లేదు.

వ్యవసాయము [illegible] జలాధారముల యభివృద్ధి లేనిమొదల [illegible]. [illegible] ప్రభుపాలన మైనను ప్రజాపాలన మైనను జలాధారముల యభివృద్ధికి ప్రతిసాలునను తప్పనిసరిగా [illegible] వినియోగించుట అవశ్యకము. మఱియు వ్యవసాయ శాఖాధిపతులకు దానికి సంబంధించిన శాఖలపై నధికారము లేనిచో నదియు కడు నిరర్థకము. ఒకప్పుడు మదరాసు అభివృద్ధిశాఖా మంత్రిగారు వ్యవసాయాభివృద్ధికి గల అనర్థకములను తెలియఁజేయుచు నుడివిన వాక్యముల నీ దిగువఁ బొందుపఱచుచున్నాను.

అభివృద్ధికి మంత్రులే గాని అధికారులు మాత్రము వారి స్వాధీనము లేవు.

పరిశ్రమలకు వారు మంత్రులే గాని, ఫ్యాక్టరీలును విద్యుచ్ఛక్తిలును వారి స్వాధీనమునందు లేవు.

వ్యవసాయమునకు వారు మంత్రులే గాని, ఇరిగేషను మాత్రము వారి స్వాధీనమున లేదు.

ఇరిగేషను లేని వ్యవసాయము నూహింప శక్యము గాదు. ఇట్టి పరిస్థితులు వారికి గోచరమై దేశాభివృద్ధికి ప్రధానమైన వ్యవసాయమును వృద్ధిచేయుటకు సర్వ విధములను బ్రయత్నించుచుండిరి. ఇట్టితఱి ప్రజలు మౌనము దాల్చి యూరకుండక ప్రభుత్వమువారికి సర్వ విధములఁ దోడ్పడి వ్యవసాయాభివృద్ధికి ప్రయత్నింప వలసి యున్నది. అట్లు గానిచో మొక్క మొలవనిచోట మొలపెంచుటకును, ఒక వెన్ను వేయు సస్యము పది వెన్నులు వేయునట్లు చేయుటకును నే మహానుభావుఁడు మనదేశమందు నుద్భవించునో తెలియదు! దేశీయులకు శాస్త్రజ్ఞానము కొఱకు నెన్ని కళాశాలల నెలకొల్పినను, నెంతమంది బోధించినను, నెంతడబ్బును వెచ్చించినను కొంచెమైనను లాభముండదు.

ఏది యెట్లున్నను, వ్యవసాయమునకు మించినది మఱియొకటి లేదను లోకోక్తి ప్రకారము వ్యవసాయదారులు సంఘములుగాఁ గూడి జలాధారముల యభివృద్ధి కొఱకు కృషిసల్పి మరమ్మత్తులు మొదలైనవి చేయించుకొనవలసి యున్నది. విద్యాధికులు ధనాఢ్యులు జమీన్‌దారులు మొదలైనవారు రైతుప్రజలకు సర్వ విధములఁ దోడ్పడి జలాధారముల యభివృద్ధికొఱకు అపారమైన కృషిని సల్పినచో దేశమునందలి దరిద్రదేవత తొలఁగుటయును కలుగును. ఇందువలన వ్యవసాయాభివృద్ధియును ప్రజాసౌఖ్యమును దేశఖ్యాతియును నిస్సంశయముగ చేకూఱును.

వార్షిక ప్రకృతి

బోరుపాటి శివరామశర్మ గారు

అపరదిక్కాంత యంశుమాలి న్నగ్ని సేయ
  దాన జనియించు ధూమంపు తతియనంగఁ
దోఁచెఁ జదలు; తద్ధూమంబుతోడ నెగయు
విస్ఫులింగంబు లన నొప్పె వింటుచుక్కలు
పద్మినీప్రభాకరుల వివాహవేళ
నడుమ బట్టిన నీలంపు టుడుపనంగ
సవితృ తీవ్రపాదములను సైఁపలేక
ప్రకృతికాంత దాల్చిన యాతపత్ర మనఁగ
మొయిలు చూపట్టె ముద్దుల ముచ్చటోదవ
నందనవనంబునందు నమందవృత్తి
మలయపవనుండు వైయాళి సలుపునపుడు
రాల్చ నిల రాలిన లతాంతరాజి యనఁగ
ధరణిమాత దాస్యంబును దలఁచి దలఁచి
విన్నఁబడఁలి భోరన విలపించు నాఁడు
కనులనుండి రాలిన యశ్రుకణము లనఁగ
జల్లుజల్లున జల్లులు జల్లు మనియె
నరునిపాటు కనుంగొని సురలుగూడ
కనుల నించిన యశ్రుల కణము లనఁగ
సాలపగ స్థితాసార జలకణంతతి
జలజలని రాలె మలయానిలంపు వీఁక
నడచు పటికంపు మబ్బుల నశమదోఁచి
చలువవెన్నెలజనిసీమ చందమామ
పడఁతి! నీమోము పసకోడిపట్టుచున్న
వాఁడు నాఁగఁ జూపట్టెడు భావమునకు.

శిల్పకళా సాంప్రదాయము

శ్రీ వేంకట రాజ మన్నారు గారు, బి. ఏ.

లోకమునఁ గలవన్నియు స్థూలదేహపరంబును, భౌతికవిధంబు నగు వస్తుసంచయ మంతయు నాశనము నొందవలసినదియే. కాలమును ధిక్కరించి జీవించుటకు భౌతికాతీతంబగు గుణము నిలయమై యుండుట అవశ్యకము. కాలచక్రము ప్రచండవేగమునఁ దిరుగుచున్నది. తద్వేగమాత్ర కారణంబున దేశము - జనసంఘములు - రాజ్యములు - సామ్రాజ్యములు - ఉద్భవించి - వృద్ధినొంది - నశించుచున్నవి. పురాతనచారిత్రక విషయ మంతయు నిదియే.

శా. కారే రాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే గర్వోన్నతిం జెందరే
వారేరీ సిరి మూటగట్టుకొని పోవంజాలిరే.

అని బలిచక్రవర్తి నుడివిన దెంతసత్యము ! నశించిన దేశములందు, రాజ్యములందు ఏమి మిగిలియున్నది? ఆజనసంఘములం దెవరు కడతేరి యిక్కాలమునకును జీవించియున్నారు? అట్లు [illegible] అస్తవ్యస్తమై ప్రస్తుతకార్యక్రమమున కుపయుక్తమై [illegible] యున్న విషయ మేయ్యది? విచారించి చూచినచో - అట్లు శేషించి నిలిచినవన్నియు భావములు అనుభవవిశేషములే. మన మిప్పటికిని స్మరింపదగినవి అనుభవవిశేషములే గదా. గ్రీసుదేశ ప్రతిభాసంపన్నులగు రాజులచే పురాతన గ్రీసు రాజ్యము నశించి సుమారు రెండువేలసంవత్సరము లైనవి. ఆరాజ్యమునందలి పట్టణము లన్నియు రూపుమాసినవి గాని మిగిలిన దేమున్నది? 'గ్రీసు' అనగానే స్మరించువా రెవరు? ప్రస్తుతకాలమున నైతము [illegible] పరిశుద్ధమై [illegible] దెయ్యది? ప్లేటో, అరిస్టాటల్, సాక్రటీస్, మొదలగు [illegible] తత్త్వవాదములు, ఆధ్యాత్మికవిచారములు, అనుభవాభిప్రాయములు. ఈస్కిలస్ యూరిపిడీస్, సోఫోకలీస్ మున్నగు కవిసార్వభౌముల నాటకరాజములు. హోమర్ ఆదిగాఁ గలవారి ఇతిహాసగ్రంథములు. ఫిడియస్ ప్రముఖుల శిల్పకళానైపుణ్యము. ఈవిషయములు ఇప్పటికిని కాలచక్రాధికారమునకు లొంగక జీవించి మనజీవితములందు నివాస మేర్పఱచుకొనినవి. గ్రీకులు నశించినను వారి భావములు నశింపలేదు. భావోత్పన్నములైన కృతులును నశింపలేదు. అవియే మానవాభివృద్ధికి ముఖ్యము లైనవి. కాన జీవింపఁ దగినవి.

ఈసత్యము అన్నిదేశములకు ననుసరించును. కావుననే దేశాభిమానము జాత్యభిమానము గలవారు తమవారి పూర్వప్రతిభ పూర్తిగ నశింపకుండుటకు పురాతనగ్రంథరాజములను చిత్రలేఖనములను శిల్పములను సేకరించి - భద్రపఱచి - వానిని ఆదరముతోఁ బరీక్షించి - వాని సుగుణంబులను లోకమునకుఁ బ్రకటించుచున్నారు. ఆంగ్లేయు లిట్టిపనియందుఁ బ్రాముఖ్యముఁ గన్నవారు. వారి జాత్యభిమానమున నాలుకవంటు [illegible] మనకు లేకున్న [illegible] లేదు. అట్లు అజాతియొక్క పురాతనప్రతిభ విశేషములను గ్రహించుటచే నాజాతియొక్క ప్రస్తుతస్థితి వికసించును. లేకున్న [illegible] వీక్షణమున నొకదేశముగాని జనసంఘముగాని తన పూర్వపరిజ్ఞానమునువిడనాడునో అక్షణమునుండియు దాని ప్రస్తుతస్థితి నానాటికి క్షీణదశ నొందసాగును. ఈలోకమున [illegible] ఒకజాతికి నింకొకజాతికిని, అభివృద్ధిమార్గమునఁ [illegible] చేటుకల్పింపక తప్పదు [illegible] విరుద్ధభావముకలిగి సముద్భవిల్లు [illegible] కాని [illegible] మనవస్థనొంది [illegible] కాన నన్నివిధములను [illegible] జాతియు తమ తమ ప్రతిభను పోషించుకొనుట [illegible].

[illegible] మూర్తి [illegible] గణనీయములైనవి. [illegible] మిళితమై యుండును. [illegible] నవిన ఆ [illegible] వానికి మూలాధారములైన ముఖ్య [illegible]. అట్లొన [illegible] సరియైన దృష్టి [illegible]. అప్పుడే [illegible] ముల పూర్తి [illegible]. అట్లు [illegible] లేదు. మనపూర్వీకులు [illegible] చిత్రములేమి [illegible] యున్నవి. అవి [illegible] సాధారణ [illegible] నాకార [illegible] మనకు గ్రొత్తవైనవి. [illegible] హోయినవి. మన శిల్పము [illegible] దీపమై పోయినది. మనప్రతిభను గుర్తించియు [illegible] కళల గుర్తించియు సౌందర్యమును గుర్తించియు [illegible] గల యభిప్రాయములు మనవి గావు. [illegible] తల్లిపాలు వట్టిపాలు కట్టుచుండగా త్యజించి నాడిపాలు త్రాగుచుంటిమి. కాన దాడి గుణములే తలకెక్కినవి దాడి కట్టుకొనిన [illegible] లేవని అభ్యర్థించిన దివ్యాంబరమును చూచి నవ్వుచుంటిమి. ఈపరితాపకరమైన స్థితిని గాంచియే కొందఱు విలపించుచు గ్రంథములను వ్రాసియున్నారు. శ్రీ ఆనందకుమారస్వామిగారి గ్రంథములన్నిటియందును మనపూర్వప్రతిభ దీనావస్థతో మనల వేడుకొనుచుండుట వినవచ్చును. ఇప్పటికైనను మించిపోలేదు. మేల్కాంచి పాశ్చాత్యపరిజ్ఞానమునకన్న భిన్నమైన పరిజ్ఞానము మనకుఁ గలదని యెఱింగి, తల్లక్షణములను గ్రహించి

గాలును. మనకళలను గాంచి నవ్యత, సత్యదృష్టితో వానిని బరికించి, తదాధారములైన ముఖ్యసూత్రములను పాటించి తత్సంప్రదాయమును అర్థయుక్తముగఁ జేసిననే మనము తల్లిమేలు మఱవకుండిన ట్లగును.

హైందవకళాసాంప్రదాయము నెఱుంగుటకు ముఖ్యకష్ట మేమన ప్రస్తుతము మనము పరదేశకళాసాంప్రదాయముతోడనే పరిచితులమై యుండుట. ఆసాంప్రదాయమున కాధారమైన భావములకును మన సాంప్రదాయమునకు నాధారమైన భావములకును భేదము అపారము, అగాధము. కొన్ని విషయముల నొకటి ఈవలిమొన, ఒకటి ఆవలిమొన. అందుచేఁ గొందఱకు మనకళాసౌభాగ్య మంతయు ఆనందజనకము గాకుండుటయే గాక అసహ్యకరముగను సౌందర్యరహితముగను ఉండు ననుట యం దాశ్చర్యములేదు. కారణ మేమనఁగా వారు మనకళలను పరుల కళాసాంప్రదాయము ననుసరించి పరికింతురు. ఆదృష్టి మాఱినఁగాని మనకళలు విలసిల్ల నేరవు.

ప్రస్తుత పాశ్చాత్యకళాసాంప్రదాయము పలువిధముల కేవలము నైహికపరంబై యున్నది. ఆశయములందుఁగాని, విషయములందుఁగాని, నిలయమైన భావములందుఁగాని, ఆధ్యాత్మికగుణము విదిత మగుటలేదు. ఇఁక మనకళలయం దన్ననో బాహ్యాకృతియం దెన్ని భేదము లుండినను, ఆంతరాత్మికముగ నన్నిటియందును ఆధ్యాత్మికభావము నివసించియే యున్నది. ఈవిషయమే యొకరీతిని శుక్రనీతిసారమందును నొక్కి చెప్పఁబడి యున్నది.

> దేవానాం ప్రతిబింబాని కుర్యా చ్ఛ్రేయస్కరాణిచ
>
> ....
>
> అపి శ్రేయస్కరం న్నౄణాం దేవబింబ మలక్షణం
>
> సలక్షణం మర్త్యబింబం నహి శ్రేయస్కరం యథా.

సలక్షణముగా నుండినను మానవునిప్రతిమ నొనర్చుట శ్రేయస్కరము గాదట! అనఁగా ఆధ్యాత్మికభావము నెలకొనియుండనిచో నది దృక్కునకు నేత్రానందజనకమైనను శ్రేయస్కరమైనది గాదు. వికృతి విహీనాతీతంబో ఆకృతియే యుత్తమము. ఈసూత్రము నెఱుంగనిచేతనే గదా నవీనసాంప్రదాయమగ్నులగు మనవారు సైతము "మనపూర్వుల కేమి వచ్చును? ఎంతసేపును దేవతావిగ్రహములే! చూడుడు, ఐరోపాదేశములను. ఎంత చక్కని వనితల బొమ్మలు! ఆ యవయవ విలసన మెక్కడ! మనవారి వక్రాకారములైన విగ్రహము లెక్కడ!" యని యందురు. ఈభేదమునకుఁ గారణము దెలిసినచో నట్లనరు. మనవారి పూర్వకళలు ముఖ్యముగ దైవసంబద్ధములై యుండినవి. కేవలము మనవారివే గాదు. మనదేశమంతటి పురాతనదేశములవారందఱికళలు నట్టే- ఈజిప్టు, బాబిలోనియా, మొదలగునవి. హైందవకళ లన్నిటియందును, అందునఁ బురాతనకాలమున సర్వసాధారణముగ మతసంబంధము గాని శిల్పమే మృగ్యము.

దైవసంబంధములు ఆధ్యాత్మికపరంబులు నగు విషయములే కళల కాధారము లైనవని చెప్పినంతమాత్రమున హైందవకళాసాంప్రదాయము బోధపడదు. ప్రపంచమున నన్ని దేశములయందును అట్టి విషయములు కళలయందుఁ బ్రకటింపఁబడియే యున్నవి. పురాతన గ్రీకుశిల్పములం దనేకములు వారి దేవతావిగ్రహములే. మన సూర్యభగవానునకుఁ బ్రతియగు అపాలో- మన రతీదేవికి జోడగు వీనస్- మన దేవేంద్రునకు జతయగు జూపిటర్- మొదలగు దేవతల విగ్రహములనే ఆ శిల్పులు ప్రతిమలొనర్చి గ్రీకుకళాసౌభాగ్యమును పోషించిరి. క్రైస్తవమతము వృద్ధియై ఐరోపాఖండమంతయు వ్యాపించినపుడు ఇటాలియను చిత్రకారులు క్రైస్తుజీవితమునే తమ చిత్రములకు విషయముగ చేసికొనిరి. క్రీ. వె. ౧౨ మొదలు ౧౫-వ శతాబ్దుల మధ్య జీసస్ అతని తల్లి మేరీ ప్రతిమలే విషయముగ రచింపఁబడిన చిత్రలేఖనముల సంఖ్యకు మితియే లేదు. అప్పుడే కాదు. ఈ కాలమున సైతము ఐరోపాదేశమున క్రైస్తవమత సంబంధమైన చిత్రపటములును శిల్పములును లేకపోలేదు. అయినను వీని యన్నిటికిని పురాతన హైందవ శిల్ప చిత్రలేఖనములకును ముఖ్యమైన భేదము లెన్నియో గలవు. దేవతారూపములను ప్రతిమలందుఁ బ్రతిబింబింపఁజేసినపుడు, ఇతరదేశ శిల్పులు మానవరూపములందే అత్యుత్తమావయవలక్షణసౌభాగ్యము పొందుఁబఱిచిరి. అపాలో ప్రతిమకును ఆ కాలమునాటి సుందరపురుషునకును అవయవలక్షణభేదమే యుండదు. గ్రీకుశిల్పులకు దేవతాస్వరూపము లనిన మానవస్వరూపములకన్న నతీతములైనవి గావు. వారి భావనాశక్తి యంతటితో నిలిచినది. ఇఁక నిప్పుడు ఐరోపాదేశమున రచింపఁబడు చిత్రము లన్ననో! అందలి దేవతాస్వరూపములు మానవుల యాకారములనుండి ప్రత్యక్షముగ వ్రాయఁబడినవి. ఇప్పటి చిత్రకారుఁడు, గంటకు ఒక షిలింగో రెండు షిలింగులో యిచ్చి యెవరినో యొకరిని కూర్చుండఁబెట్టి చూచి యతని ప్రతిబింబమును రచించి దానికి "జీసస్" అని నామ మిడును. ఇంతయేల, ఐరోపాకళాసాంప్రదాయమునఁ బుట్టి పెఱిగిన మనదేశపు చిత్రకారుఁ డగు రవివర్మ సైతము అదేపద్ధతి ననుసరించెను. పూర్వభారతపద్ధతి పైనిజెప్పినదానికి వ్యతిరేకమైనది. శిల్పి గాని చిత్రకారుఁడు గాని కృతిని రచించుటకు మున్ను మనోదృష్టిని ఆదివ్యాకారమును తదేకాయత్తచిత్తముతో గ్రహింపవలెను. అందులకు నావశ్యకమైనది ధ్యానయోగము. దేవతాప్రతిమానిర్మాణమునకుఁ బ్రథమసోపానము ధ్యానయోగమే!

> స్వారాధ్యదేవతాధ్యానైః ప్రతిమా స్తేషు యోజయేత్
>
> ధ్యానయోగస్య సంసిద్ధ్యై ప్రతిమాలక్షణం స్మృతం
>
> ప్రతిమాకారకో మర్త్యో యథా ధ్యానరతో భవేత్
>
> తథా నాన్యేన మార్గేణ ప్రత్యక్షేణాపి వా ఖలు.
>
> —అధ్యా ౪. ప్ర ౪. శుక్రనీతిసారము.

గమనింపుడు! ధ్యానయోగమే అనుసరణీయమార్గము వేరు మార్గమే లేదు. "ప్రత్యక్షేణాపి వాఖలు" పురాతన భారతశిల్పమునకంతయు ముఖ్యాధారమైన యీ మహాసూత్రము నెఱింగినవారు సైతము ప్రస్తుతము మనవారిలో యరుదు. సాధారణముగ మనము వినవచ్చు దేవతావిగ్రహములపై విమర్శన లెట్టివనఁగా "ఇదెట్టి ప్రతిమ ఇట్టి హస్తములు- ఇట్టినడుము- ఇట్టి నేత్రములు- పాదములు- ఎవరికైన నుండునా? రెండుచేతు లుండవచ్చును గాని నాల్గుచేతులా? ఈవిధ

ముగ నెవ్వరైననూ కూర్చుండునురా?" అను ప్రశ్నలే. అనఁగా వారి దృష్టియందియును పైరోపాకళాసాంప్రదాయమును ననుసరించినదే. కేవలము స్థూలదేహమే కళలయందు రచింపనగు నని వారి యభిప్రాయము. పంచేంద్రియములకుఁ దెలిసిన భౌతికపదార్థములే కళాకౌశలమునకు మూలములై యుండవలయునని వారి యెన్నిక. భారతీయసంప్రదాయముల ప్రకారము అట్లు గాదు. ఆధ్యాత్మికచింత మనకు వెన్నతోడఁ బెట్టినది. కావున మన కళలయందు తద్భావములు సూక్ష్మబుద్ధిగ్రాహ్యంబు లైనను ఆకారయుక్తంబులుగఁ బ్రదర్శింపఁబడినవి. కావున నవి భౌతికసూత్రములచే బంధింపఁబడఁజాలవు.

పై సూత్రమున కనుబంధమైన యింకొక ముఖ్యసూత్రమును వివరింపనగును. ఈ సూత్రముకతననే ప్రాచ్యపాశ్చాత్యకళాసాంప్రదాయములకు నత్యంతభేదము సిద్ధించుచున్నది. పాశ్చాత్యకళాకోవిదుల యభిప్రాయమున కళలు అనుకరణములు. హైందవకళాసాంప్రదాయమున కళలు అనుకరణములే గావు. పాశ్చాత్యులచే చింపఁబడిన ప్రతిమగాని చిత్రముగాని తద్విషయమునొక్క ప్రాంచిక భావవ్యక్తిని వెలిబుచ్చినంత గొప్పది కాదు. స్వభావసౌందర్యము నేయుచున్న వనిలె చిత్రమును విమర్శించుటకు ఆధారమేమనఁగా— అట్టిస్థితియందు ప్రకృతియందు వనిలె యెట్లుండునో అట్టిస్థితిని ఈ చిత్రము ఎంత యనుకరించుచున్నది?— అని పాశ్చాత్యశిల్పకారు లెంతోనేర్పును సామర్థ్యము సంపూర్ణముగ నుపయోగించి ప్రయత్నింతురు. వారి పద్ధతి యందెట్టిదియో, హిమాలయమును చిత్రింపవలె ననిన ప్రయత్నించి మైదానమునయోయి రేయింబగలుండి ఒకకొండపై ఎంతకాలమో చిత్రింతురు. కన్నులపడునట్టి నా సౌందర్యమును ప్రయాసతో ననుకరింప యత్నింతురు. అనుకరణము మూలము నెంతసమీపించిన నంత యంగీకరింతురు. చిత్ర మంత గొప్పదగును. వేయేల — పాశ్చాత్యకళాసాంప్రదాయమున అనుకరణము ప్రధానము. ఆసియాకళాసాంప్రదాయమున— ముఖ్యముగ భారతీయకళాసాంప్రదాయమున — అనుకరణము కేవల అప్రధానము. మఱి యేది ప్రధానము? అనిన— భావము. భావములేనికళ నిరర్థకము, అర్థశూన్యము, ఆనందహీనము. కళకు ముఖ్యము అనుకరణము గాదు. భావోత్పన్నమైన సృష్టి. సృష్టిలేనికళ కళయనునామమున కర్హము గాదు. మామిడిచెట్టును ఆకులతోడను [illegible] వర్ణించినచో నా వర్ణన వృక్షశాస్త్రపరమైన వ్యాసము గావచ్చునే గాని కావ్యము గానేరదు. అట్లే ఆచెట్టును ఉన్నది యున్నట్లు పటముపై దించిన నా చిత్రము కళ గానేరదు. అనుకరణమే ప్రధానమైనచో అట్టిచిత్రమునకును ఫొటోకును భేదమేమి? "ఫోటో యందు పురుషుని శక్తికుశలత్వము కొంతయేనియు లేదు. కాని చిత్రము నందు గలదు. లేనియెడల నందఱును ఒకరీతిని వృక్షమును చూచినట్లు వ్రాయఁగల్గుదురా?" అని కొందఱు ఉత్సాహపూర్వకముగఁ బ్రశ్నింప వచ్చును. ఆ వాదమునకుఁ జెలిన దేమనగా— అభ్యాస మెంత యెక్కువైన చిత్రకారుఁడుగాని శిల్పిగాని యంత గొప్పవాఁడగునని. ఏలయన, మూలమును ననుసరించి వ్రాయుటకు వలసినది—అభ్యాసము నేర్పు శ్రద్ధ ఓర్పు శాస్త్రజ్ఞానము. కాని ఇవన్నియు నుండిన కళకుఁ జాలునా? ఒక్కనాటికిఁ జాలదు. కవి— చిత్రకారుఁడు— శిల్పి—వీరిని మనము నుతించి గౌరవించుట పైగుణముల కారణమునకా? కాదు. వారి యందు [illegible] సృష్టి ప్రతిభ [illegible] సృష్టి [illegible] భావసృష్టి. [illegible] కావ్యము, శిల్పము, చిత్రము [illegible] లక్షణములు గావు. ఈ సత్యము ననుసరించి [illegible] పూర్వకళాకోవిదులు అనుకరణమును [illegible] ప్రాధాన్యమని యెన్ని భావోల్లాసయుతంబైన నిర్మాణ శక్తినే పోషించిరి. ఈ సత్యముననే ఇప్పుడిప్పుడు పాశ్చాత్యకళావిమర్శకులు [illegible] గ్రహించి దాని ననుసరించి [illegible] చున్నారు.

కావున [illegible] పూర్వ [illegible] యిచ్చిచేస్తు [illegible] విమర్శింపకు ముస్సుందు [illegible] ఏ యాశయములతో [illegible] కళాకోవిదులు [illegible] అతిస్వల్పము గావు [illegible] చిత్ర [illegible] అసమంజసము. [illegible] పురాతన హైందవ [illegible] అదు [illegible] భావసృష్టి సిద్ధి [illegible]

[illegible] చిత్రకారుఁడు [illegible] కొందఱు ఆక్షేపింప వచ్చును. [illegible] హైందవచిత్రకారు [illegible] గృహమున కే [illegible] చెందినవాఁడు [illegible] అనఁగా నొకఁడు కేవలము అభ్యాస [illegible] మాత్రము వినియోగించును. ఇంకొకఁడు భావనాశక్తియు సృష్టిప్రతిభను వినియోగించును. మన కళల సౌభాగ్యమును [illegible] ఆనేక గ్రంథముల రచించి పేరెన్నికఁ గన్న ఇ. బి. హావెల్ గారు తమ హైందవ శిల్పచిత్రవిద్యా చరిత్ర (History of Indian Sculpture and Painting)లో నిట్లు వ్రాసియున్నారు. "నేత్రములతోఁడనే గాక మనస్సుతోఁ జూచుటకును వస్తువులు ఎముకలు కండలు మాత్రము ప్రధానములనియు విదితమొనర్చుటకును చిత్రించుటకును — అన్నిటికిని పంచభూతయ

రచించు విషయముయొక్క ఆత్మతో లీనమొంది ప్రకృతినంతయుఁ బరిపాలించు ధర్మమును విశదపఱచుటకును హైందవచిత్రకారుఁడు ఎల్లప్పుడును ప్రయత్నించుచుండును"

పాశ్చాత్త్యకళా సంప్రదాయమునకును పురాతన హైందవ కళాసంప్రదాయమునకును ఎట్టిభేదము లున్నవో కన్గొంటిమి. పై వర్ణించినసూత్రములను పరీక్షించి- వాని యర్థమును గ్రహించి- మన పూర్వకళలను గౌరవించి - తత్సాంప్రదాయము నశింపకుండ ప్రస్తుతమున సైతము ఆ సూత్రములనే ఆధారము చేసికొని - మనకళలను వృద్ధినొందింప సమకట్టవలెను. ఈ విషయమున శ్రీ అరవిందయోగి వాక్యములు మన్నింపఁదగినవి. "పాశ్చాత్యాశయముల మాలిన్యమును- మన కనుకూలము గాని పరదేశపద్ధతులను- మనము త్యజింపవలయును. పురాతన హైందవకళాప్రతిభను పునర్జీవయుతంబుగఁ జేయవలెను. ఆ ధ్యానదృష్టియు, భావోద్రేకమును, ఈ కాలమున సైతము పురాతన సాంప్రదాయముల ననుసరించు కొందఱికడఁ గానవచ్చుచున్నవి. మనవారి ప్రత్యేక ప్రతిభాకౌశలములు — హైందవ నైపుణ్యమును హైందవ జ్ఞానదృష్టియు—నశింపకుండఁ జేయవలయును. దేశమంతయుఁ బూర్వపరిజ్ఞానౌన్నత్యమునకుఁ దెచ్చి వెంపొంద జేయవలయును—అంతియ కాదు, ఇంకను నున్నతస్థానముఁ జెందవలెను."

కొండపల్లి దుర్గము

బుద్ధిరాజు హనుమంతరావు గారు

సీ. అన్న వేమారెడ్డి । అంతఃపురంబులు, శుకపికాదులకును । జోటు లాయె
ధీరగజపతుల । వారువశాలలు, పలువిధమెకముల । శాల లాయె
శూరవనితల విహారసౌధంబులు, మేటిరక్కసులకుఁ । జోటు లాయె
శిల్పచాతుర్యము । చేఁ బ్రకాశించెడి, చిత్రపుమేడలు । శిథిల మాయె

గీ. కోటబురుజుల వరుసలు । గూలిపోయె, పటుఫిరంగుల శాలలు । పాడువడియె
కటకటా! ఎట్టి దుస్థితి । వట్టె నయ్యొ, కొండపల్లి రెడ్డివరుల । కోట కిపుడు!

సీ. గజపతిరాజులు । కరుణతో పాలించు, కోట వానరులకు, । జోటు లాయె
కృష్ణభూపాలుడు । కృపతోడఁ గాపాడు, కోట వానరులకుఁ । జోటు లాయె
అనవేమభూపతి । యనుజులు రక్షించు, కోట వానరులకుఁ । జోటు లాయె
మహమదుషా యను । భామినీరాజేలు, కోట వానరులకుఁ । జోటు లాయె

తే. గీ. రెడ్డిరాజులు గట్టిన । దొడ్డకోట, మేటిటాకులు గల్గిన । మేటికోట
కటకటా! ఎట్టి దుస్థితి । పట్టె నయ్యొ, కొండపల్లి రెడ్డివరుల । కోట కిపుడు.

సీ. గజపతిరాజులు । నిరతము విహరించు, రమ్యంపు టుద్యాన । రాజు లెచటొ
దొడ్డకీర్తిని గన్న । రెడ్డివనిత లుండు, రమణీయ కాంతఃపురంబు లెచటొ
వీరరాజన్యులు । పౌరులతో గూడి, కొలువును దీర్చెడి । స్థలము లెచటొ
వైరివీరుల సుల । భంబుగా నోడించు నిఱుకైన గూఢపు । దారు లెచటొ

గీ. మాన్యవరు లుండు సుందర । మహలు లెచటొ, కానరావు నేఁడు మనకుఁ । గంటికైన
కటకటా! ఎట్టి దుస్థితి । పట్టె నయ్యొ, కొండపల్లి రెడ్డివరుల । కోట కిపుడు.

ఆర్యభాష - తదుద్ధరణము

కావ్యతీర్థ జనమంచి శేషాద్రి శర్మ గారు

“నిందతు నందతు వా సన్ అసూయు రసనూయు కర్త్రే కింతేన యత్సన్మార్గనగమనాప్తమై వేదం పఠతు సాక్షేయమ్” రామకవి.

భారతఖండము జ్ఞానకర్మ ప్రధానాచారములంబట్టి జ్ఞానభూమి (పుణ్యభూమి) యనియు, కర్మభూమి యనియు రెండుగా విభజింపఁబడినది. ఈవిభాగము సామాన్యలోకవ్యవహారముల విషయమై కాదు, మతాచారవిషయములకే యని తెలియఁదగియున్నది. వింధ్యోత్తరదక్షిణభాగములయందుఁ గనఁబడు నాచారభేదములే వైభావమును స్పష్టపఱచుచున్నవి. ఈయాచారద్వయమందును ఫల మొక్కటియే యైనను స్మృతులనుబట్టి పరికించునప్పుడు ఫలము సమము కాదని తోఁచును. వింధ్యదక్షిణభాగము కర్మభూమిగాఁ గీర్తింపఁబడినది. శ్రౌతకర్మముల యందంతటను ఆచార మొక్కటియే యైనను స్మార్తకర్మకలాపము నందు దక్షిణోత్తరభాగవాసులకు మిక్కిలి భేదము లగపడుచున్నవి.

ఈభాగద్వయవాసు లగు హిందువులు మతాభిమానము గలవారే గాని మత మనునది నామమాత్రమని భావించువారు కారు. మతసూత్రనిబద్ధులౌటచేతనే ఆచారమును నియమించునగా శ్రుతిస్మృతి పురాణములను ప్రమాణముగా గ్రహించుచున్నారు. కావున భారతఖండమం దంతటను మతము ప్రధానమైనది. ఆచారవ్యవహారములును తదనుగుణములుగా నడచుచున్నవి. ఐహికముకన్న నాముష్మికము ప్రధానమని వీరికి నమ్మకము గలదు. కాఁబట్టి పుణ్యపాపములు తత్ఫలానుభవములు మొదలగువానిం దెలుప శ్రుతిస్మృతిపురాణాదు లవసరము లైనవి.

శ్రుతిస్మృతిపురాణాదిసద్గ్రంథములు ఏకాలమునఁ బుట్టినవి? కర్త లెవరు? అను నీమొదలగు చప్పిడిచర్చలయందు వీరికి వాంఛ యంతగా లేదు. ఆచర్చలవలనఁ బురుషార్థ మించుకంతయు లేదనియు, వృథా కాలక్షేపము చేసినట్లగుననియు, అద్దాని కంగీకరించినను దానఫలము శూన్యమనియు, అంతమాత్రమేగాక నాస్తికత జనించు ననియు, పరమున్నదనుట సంశయముగా మార్పునొందుననియు నిహఫలములే ప్రధానము లనుభావము స్థిరపడవచ్చు ననియు నతీంద్రియవిషయములం దెల్పు సద్గ్రంథముల విషయమై యిట్టిచర్చలు చేయకుండుటయే యుక్తమనియు వీరి ముఖ్యవాంఛ.

ఎప్పుడే నొకప్పు డిట్టిచర్చలు వచ్చినను సమాహితచిత్తంబులవానిం బాటింపక సత్కర్మానుష్ఠానమును బోధించు నవ్వానియందు మిగులఁ బూజ్యబుద్ధి నెలకొల్పుకొనుచుందురు. ఇట్టియాచారము సాగుచుండుటంబట్టియే రాజద్వేషము లోనగు క్రూరగుణములు వీరియందుఁ దోఁపవు. అష్టదిక్పాలకాంశసంభూతుఁడే ప్రభువని భావించుచుందురు. దీనికిం గారణము ప్రాచీనగ్రంథగౌరవమే యని చెప్పుట కావంతయు శంకయుండదు.

ఇంతియకాక ఆగ్రంథపఠనము లోనగువానివలన భక్తిజ్ఞానములు కుదిరి, బాహ్యప్రపంచానుభవములు బుద్బుదప్రాయము లనియు నాంతరంగికానుభవములు శాశ్వతము లనియుఁ దోఁచి వీరిని సన్మార్గప్రవర్తకులనుగాఁ జేయుచున్నవి. పునర్జన్మాదిసిద్ధాంతములు శ్రుత్యాద్యర్థపరిజ్ఞానమువలననే కలిగినవి. ఈవిషయములఁ బూర్వ మితరఖండవాసులు నిందించినను ఇప్పుడిప్పుడు విశ్వసించుచు నమ్ముచునే యున్నారు. భారతఖండమతగ్రంథములు ఖండాంతరముల అఖండగౌరవము గాంచుచున్నవి.

భారతఖండవాసులు అందఱుగా హైందవులు— మతనిబద్ధు లనుట నిర్వివాదాంశము. మతధర్మముల నుల్లంఘించువారు కొంద ఱుండకపోరు, మొత్తము మీఁద మతధర్మముల నొకపతి నాచరించుచునే యున్నవారు మెండు. దానఁ గ్రూరకృత్యములు చేయుటకు భీతి తోచుటయే సత్ఫలము. భూతదయ గలుగుటకన్న గొప్పగుణ మేదికలదు?

మతగ్రంథము లనఁగా శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసాదు లని యర్థము. ఏ యితిహాసము చదివినను గడాహారముచున నొకధర్మమును గ్రహింప వీలగునే కాని వేఱుకాదు. ఆగ్రంథము లన్నియు నొకభాషతోనే వ్రాయఁబడినవి. అభాష యేదేశమునకుఁ గాని లోపభూయిష్ఠము కాదు. మనుష్యసృష్టి మొదలుకొని యిప్పటివరకు యుండినా యనునంతటి యాశ్చర్యమును బుట్టించుచుండును. ఎన్నిసృష్టిలెన్నలు [illegible] ఆభాష దేవభాషయే యనుటచే రాణించినది. పదములలోపమా లేదు. అది సముద్రమువంటిది. దక్షిణభాషల కది మాత. ఆకారమును బొంది నానాత్వముగ నదియే ప్రకటించుచున్నదనవచ్చును. కాని యట్లనుట దాని కొకకళంకమును దెచ్చిపెట్టినట్లగు. నిస్సారములగు పదములుగల దక్షిణభాష లెక్కడ? ఇక్షుఖండముకరణి సర్వత్ర రసనిబద్ధపదవిలసనమున వెలయు నాభాష యెక్కడ? అది విరాట్పురుషునితోఁ బోల్పఁ దగినది. సాటిలో ననన్వయాలంకారమున కిదియే యుదాహరణము.

ఆభాషను దేవభాష యని వాడుచున్నారు. ఇటీవల కొందఱు మహాకవులు దానిని భాగద్వయముగ నొనరించి యొకభాగము వేదప్రతిపాదక మని లెక్కించునది ఇతర గ్రంథప్రతిపాదక మని వ్యవస్థ యేర్పఱిచినట్లు కొందఱభిమతము. కావననే సంస్కృతమని దానిని వాడుచున్నారందురు. అయుక్తుల కేమిగాని ప్రాకృతాదిభాషలనుండి సంస్కరింపఁబడినది గాన నాపేరు గల్గెననుట బాగున్నయది. అయితే సంస్కృతమను వాడుకలోనున్న భాషకును వేదభాషకును చాల భేదము గలదు. దీనికిన్, వ్యాకరణము దానికిఁ జాలదు. దానివ్యాకరణము వేఱ్వేఱు కాఁ

ట్టియే దేవభాష. రెండుభాగములుగా నొప్పుచున్నను సమానగౌరవమును బొందుచున్నది. వేదము పఠనమునఁ బుణ్య మొసంగునన్న విఖ్యాతి నొందినది. తక్కిన స్మృత్యాదులు పఠనము అర్థావబోధము ననుష్ఠానమువలన సత్ఫలము నొసంగునవి యని విఖ్యాతి నొందినవి. ఈరెండు భాగములకు దేవభాష యని పేరు.

ఖండాంతరవాసులు గూడ ఈగీర్వాణము నభ్యసించి యిందలి సద్గ్రంథములం బఠించి వానిని దమభాషలోనికి మార్చుకొని లోకాద్భుతకరకృత్యముల నొనరించి ప్రఖ్యాతి గాంచిరి. కాంచుచున్నారు. కాంచగలరు. అట్టివా రందఱు దీనిని మాతృదేవతనుగాఁ బూజించుచు నానందాంబుధి నోలలాడుచుండఁగా మనము వీనులార వార్తల నాలకించుచు-నట్టిమాన్యులం జూచుచు-వారు రచించిన గ్రంథములఁ జదువుచున్నారమే కాని వారి కున్నంతగౌరవము మనలోఁ జాలమందికి లేదనుట నిక్కము. కొందఱు సభలలో నభిమాన మున్నదనుట వెల్లడించుచుందురు గాని తత్పఠనమున నిరుత్సాహులే. కొందఱద్దానిని బహిరంగముగా దూషించుచు నుందురు. కాని ప్రకృతము ఆగీర్వాణభాషామతల్లి కీసృష్టియం దెల్లయెడలఁ దనమహామహిమను ప్రకాశింపఁజేయుచు ననన్యసామాన్య విఖ్యాతిచే నలరారుచున్నదనుట సాహసమా ?

భరతఖండమున కేమాత్రము గౌరవము గల్గినను దానినుండియే కాని వేఱుకారణమునఁ గాదు. సాధారణ ప్రాపంచిక విషయముల వలన విఖ్యాతి గల్గుట యట్లుండ నిహపరములలో రెండవ దేమిటి? యని ప్రశ్నించువారిని గూడ "నిహము మనిత్యము, పరమే శాశ్వతము" అను నభిప్రాయము గలవారినిగా మార్చినది. నాస్తికులను ఆస్తికులనుగా నొనరించినది. ఇంతకన్న వే ఱుదాహరణము లేల?

హిందూమత మనఁగా నతితుచ్ఛ మను దురూహ దూరద్వీపనివాసులకుఁ గల్గియుండెను. కాననే వారు నవీనమగు తమ మతమే శ్రేష్ఠమని నమ్మి దీనిని బలువిధములఁ దోఁచినటు దూషింపసాగిరి. అంతతో బోక వీరిని వారిమతములోఁ జేర్చుకొనం బ్రయత్నించిరి. మతగురువులను బంపిరి. కాని వారి కాముష్మికజ్ఞానము శూన్యము. అయినను చాల శ్రమ పడి వారును దమది సత్యమత మని బోధించుచు రామకృష్ణాద్యవతారములను దమ కుయుక్తులతో దూషించుచు నుపన్యసించుచుఁ గాలము గడపుటయేగాక కొందఱను దమమతములోఁ జేర్చుకొనిరి దీనిచే వారికి మఱింత యుత్సాహము కలిగి హిందూమతము మతమే గాదని గట్టిగా బల్లలు గుద్ది యుపన్యసించు నవకాశము గలిగెను.

కాని ఇది భగవంతుఁ డోర్చునా? దేవభాష యంగీకరించి యూరకుండునా? కొలఁది కాల మిట్లు జఱిగెను. అంతట భరతఖండమున నొకమహాత్ముఁ డుదయించెను. దేశాంతరభాషాకోవిదుఁ డయ్యెను. మతము నుద్ధరించి దీనిప్రాశస్త్యమును ఇతరులకుం దెలుపు నభిప్రాయము గలవాఁ డయ్యెను. కాని యీభాషారహస్యవిషయజ్ఞాన మాస్వల్పవయస్కున కెట్లు లభించును?

భగవంతుఁడే యీబాలుం ద్రొక్కుమా యని యాసజ్జనశేఖరునిం బ్రోత్సహించెను గాఁబోలు. అట్టితఱి నాతరుణుఁ డొకయోగిశేఖరు నాశ్రయించెను. అదియుఁ గొలఁది కాలమే కుదిరెను. ఆయోగియుఁ గపటయోగిశిఖామణి గాఁడు. సత్యయోగి. ఈశిష్యుఁ డెందులకుఁ దన్నాశ్రయించెనో అతఁ డెఱుఁగును. కాఁబట్టి యీయంతేవాసిని జూడఁగనే భగవదిచ్ఛ యిట్టిదని గ్రహించి సనాతనపూజ్యతమమతమునకుఁ గలిగిన కళంకమును దీర్చుట సముచిత మని నిశ్చయించి - మతసార మగు యోగము నుపదేశించెను. భగవదిచ్ఛతోడ్పాటుగ నున్నది గాన నచిర కాలమందే యీశిష్యుఁడు దానఁ బరిపూర్ణుఁ డయ్యెను.

అంతట నీశిష్యుని నెమ్ము పొమ్మని భగవదిచ్ఛ పురికొల్పసాగెను. కాఁబట్టి ధనహీనుఁ డైనను దక్షిణదిగలంకార మగు నొక రాజధానిం జేరి యచ్చటి సజ్జనశేఖరుల సాయమున నాఖండమునకుం బోయెను. అప్పు డందొక మహాసభ సాగుచుండెను. అందు మతవిషయములే ముఖ్యముగ నుపన్యసింపఁబడుచుండెను. ఈయోగిని జూచినప్పు డచ్చటి వా రెల్ల నవ్విరి. హిందూమతోపన్యాసకుఁడు! అని తలలూచిరి. దూరదేశమునుండి వచ్చినాఁ డన్న గౌరవముచేత నాలుగుమాటలు మాటలాడనిత్తమని ఇంచుక సమయ మొసంగిరి.

శిష్యుఁడు పీఠము నెక్కెను. సమయము కొంచెమని సంశయింపలేదు. గురుకృపాతరంగితాంతరంగుఁడు, గాన భగవత్కృపాపాత్రుఁడు గాన-జర్ఝామారుతమురీతి- నుపన్యసింపసాగెను. ఆవాగ్ధోరణి-త్రిభువనజననియన నొప్పు దివిషన్నదివలె-ననన్యాదృశమై-వెలసెను. వా రెల్లరుఁ జేష్టలు దక్కి యూరక వినుచు నిదియేమిధాటిరా తండ్రీ యనుకొనసాగిరి.

ఇంతతో ముగిసినదా కేళిక. పరీక్షకు లొంగవలసి వచ్చెను. యోగపరీక్ష యనఁగా వదరుటయే కాదు. వాయునిరోధాదులు చూపఁదగినవి. కేవలోపన్యాసకుల కది సాధ్యమా? ఆయోగి యాయోగపరీక్షయం దాటితేఱెను. వారి కత్యాశ్చర్యమును కల్గించెను. వారును ఇట్టి మహనీయవిషయములు హైందవమతమునఁ గలవా యని విస్మయంపడి తచ్ఛిష్యులైరి. దేవభాష నభ్యసించి యందలి గ్రంథములఁ బఠించినఁగాని యీమతము కనుఁగొన నవకాశ ముండదని నిరంతరముగ తత్పఠనాసక్తు లైరి.

క్రమక్రమముగా దానిం బఠించి పునర్జన్మాదు లగు సిద్ధాంతముల నంగీకరించిరి. ఇందలి గ్రంథరాజములఁ దమభాషలోనికి మార్చుకొనిరి. రసగ్రహణపారీణులు గాన నిపుడిపుడు హిందూమతమును దూషించుట పాడిగా దని గ్రహించిరి.

ఇట్టి యుత్కృష్ట గ్రంథరత్నాలంకృత యగు గీర్వాణభాషను మృతభాషయనుట కన్న గొప్పతనము వేఱేమున్నది. ఏదేశమున నా దేవభాష విహరించు నవకాశ ముండునో ఆదేశము కలావంతముగ నుండును, లక్ష్మి యందే స్వేచ్ఛగా నాడుకొనుచుండును, ఆభాష కేదేశమున గౌరవము లేదో ఆదేశమునఁ దృప్తియుండదు. లక్ష్మి యూగులాడుచుండును. కళలు నశించును. కాఁబట్టి దేశాభివృద్ధిని గోరువా

లాభావమును చేయరాదని నొక్కి గౌరవించుచుండవలయును. గౌరవము నది మాటలలో గాక మనోవాక్కాయములచే కనఁబఱుపవలయును. అట్లు చేయ నంగీకరించునో తత్ఫలము క్రమక్రమముగా స్పష్టమగు చుండును.

భరతఖండమున నెందరో పండితులు గలరు కదా యనవచ్చును. నిజమే. పండితులుగలరు. కాని వారికి గౌరవ మెచ్చట? కొందఱు పండితు లుండినఁ జాలదు. దేశభాషవలె నాంధ్రవాణికిఁ బ్రాముఖ్యస్థాన మొసంగ వలయును. అప్పు డన్ని గ్రంథములు పఠనార్హములై [illegible] చేయఁజాలును. మతధర్మములు ఎల్లరకుఁ బట్టుపడును. శీల [illegible].

వంగదేశమున నిపుడు తక్కుభాగములకన్న నాదేవవాణికిఁ జాపు విశాలబుద్ధితో నచ్చటివా రొసఁగినట్లు కనుపట్టు. జనసామాన్యమున కుపయోగములగు పత్రికలు వివిధవిషయములలో నున్నవి. నవద్వీపమునందును, ఢక్కాయందును వానికిఁ బత్రికలు గలవు. నిర్బంధములు లేవు. ఇచ్ఛానుసారము తోఁచినవిషయములఁ జదివి పరీక్షకు వెళ్లవచ్చును. క్రమక్రమముగా భాషాపాండిత్యము సంపాదింపవచ్చును. అట్టియవకాశము [illegible] యాశాస్త్రంబుల [illegible] సంస్కృతమును బఠించుచున్నారు. ప్రాచీన గ్రంథము లన్నియు వృద్ధిదశయందున్నవి. ఆపరీక్షలు [illegible] సంబంధించినవి కావు. విద్యార్థి యెచ్చటఁ జదివినను జదువవచ్చును. పరీక్షాస్థానములు పెక్కు లున్నవి. పరీక్షార్హులైన విద్యార్థులకుఁ బెక్కుసహాయము [illegible]వారులచేఁ జేయఁబడును. ఇంతియకాక ఉపాధ్యాయునకు గౌరవము కలదు. గౌరవమనఁగా మాటలకేకాఁ గాదు. ద్రవ్యరూపముగఁ బరిణమించును. కాబట్టి యెక్కువ పెక్కుమంది విద్యార్థుల సిద్ధపఱచి పరీక్షకు పంపుచున్నారు.

ఈపద్ధతినే దర్భాంగరాజు వారు నవలంబించిరి. పరీక్షలు సకల శాస్త్రములలో నేర్పఱచిరి. వయోనియమము నక్కఱలేదు. ఎచ్చటఁ బఠించినను బఠింపవచ్చును. పరీక్షలలో కృతార్థుఁ డైనం జాలును. ఉపాధ్యాయగౌరవ మాదర్శకముగఁ బరీక్షలలో జరుగుచున్నది. ఇట్లుండుటఁబట్టి యందు దేవభాష విశేషముగా వ్యాపించినది. జనసామాన్యమున కద్దానియందు మిగుల గౌరవము కలదు. దాన నవీనగ్రంథములు వెలువడుచున్నవి. ప్రాచీనగ్రంథములకు నవీనవ్యాఖ్యలు చేయఁబడుచున్నవి. అవి పాఠ్యగ్రంథములుగ నేర్పఱుపఁబడుచున్నవి. దాన విద్యార్థులకు నుపాధ్యాయులకు నుత్సాహము గలుగుచున్నది.

దక్షిణదేశమున నాపద్ధతి గానరాదు. పండితాఖండలు గలరు. ఏమిలాభము? సభలో వాక్చాతుర్యమును జూపుదురు. గ్రంథరచనకు వారి కవకాశము బొత్తిగా లేదు. వారి శాస్త్రపాండిత్యము కష్టజీవిక కాధారముగుటఁ బట్టి విసుగు గలుగఁజేయుచున్నది. శాస్త్రాదిమహాగ్రంథములకుం బోయి చదివినచ్చుట తగ్గుచున్నది. అట్టిపండితులు మరణించిన వెనుక వారివంటివా రుండుట చాల తక్కువగాఁ గనుపట్టుచున్నది.

[illegible] పరీక్షలు [illegible] మెండు. నాన దేవభాష యెల్లరకు [illegible] కాంచినదే లాభముగా నంతియే. పరీక్షలు [illegible] ప్రోత్సాహము [illegible]వలయు. అట్లు [illegible]. [illegible] ప్రజల యొక్కసభ [illegible] విశేషముగా [illegible] సూచితముగ నున్నదా [illegible] గ్రంథములు జనసామాన్యమునకు [illegible] నుండవలయు. తర్కవ్యాకరణములే గాక యితరశాస్త్రములు, స్మృతులు, పురాణములు గూడ పరీక్షలలో నుండవలయు. పరీక్షకు విద్యార్థులను బంపువారికి ద్రవ్యగౌరవ [illegible] లుండవలయును.

దేవభాషతో [illegible] నించుక పఠనార్హముగ నుండ కలయు. [illegible] దగున [illegible]. ప్రతి [illegible] పరీక్ష లుండవలయు. [illegible] పరీక్షకుం బోవుట [illegible] గుండెలు [illegible]. ఇట్టి [illegible] సహాయించి [illegible] సద్బుద్ధి [illegible]. అప్పు డాదేశ స్థితి [illegible].

[illegible] మహా [illegible] గలరు. అట్టివా [illegible] కనుపట్టుదు. [illegible] ధర్మములు చక్కఁగా [illegible] యంత [illegible] కుబుద్ధి [illegible] రాజభక్తి దేశభక్తి [illegible].

కావున నాంధ్ర [illegible]! [illegible] సంస్కృతాంధ్ర పరీక్షలు [illegible] లోచింపుడు. పండితులు వృద్ధిబొందుదురు ప్రాచీనసద్గ్రంథములు వృద్ధినొందును. ప్రతి జాతివారును సంస్కృతాంధ్రములలో [illegible] పాండిత్యము సంపాదింపఁజాలుదురు. దానఁ బ్రజలయందు మతాభినివేశము పాదుకొనును. దానిచే సత్ప్రవర్తనము బాలుర కలవడును. సకల విద్యలు కళలు మనదేశమున విహరింపఁగలవు. అంతకంటెఁ బురుషార్థ మేది కావలయును, ఇదియే స్వరాజ్యసంపాదనమునకు గాని స్వారాజ్య సంపాదనమునకు గాని అనువగు త్రోవయని మనవి.

మతము - సంగీతము

వింజమూరి వరాహ నరసింహాచార్యులు గారు

శ్లో. చైతన్యం సర్వ భూతానాం వివృతం జగదాత్మనా, నాదబ్రహ్మ తదానంద మద్వితీయ ముపాస్మహే.

శ్రీయఃపతి సంకల్పమాత్రంబున నిఖిల చరాచర ప్రపంచంబును స్వేదోద్భిజ జరాయుజాండజము లను నాలుగువిధములచే సృజించెను. అందు మానవకోటి తక్కంగల ప్రాణులకన్న జ్ఞానముశక్తిచే నుత్కృష్టతను పొందినది. జ్ఞానాభివృద్ధివలన సదసద్వివేకచతురులై వేదాంతయుతమతప్రవర్తకులై శ్రీమన్నారాయణుని చేరుదురు. ఇట్టి జ్ఞానావలంబనకరము లగు విద్యలందు ఆధ్యాత్మికతత్వనివేదనసమర్థంబగు విద్యలలో సంగీతవిద్య యనున దొకటి. భగవంతుని యనంతలీల లనుభవింపం జేయు నీవిద్యాప్రభావ మెఱింగిన మహానుభావులుండ నే నివ్యాసమును వ్రాయగడంగుటకు మన్నింతురు గాక!

సంగీతమునగల మహాశక్తి ప్రపంచమున నీశ్వరుని భావరాగముల నుద్బోధించుటయే! మానవునిమాట యేల? గోవులు సర్పములు మున్నగు జ్ఞానవిహీనజీవులే సంగీతమునకు వశము లనుమాట మరువ నగునా? పాములు నాగస్వరమున కెట్లు తల నూంకించుచు పాములబట్టువాని కెట్లు వశము లగుచున్నవో మనము చూచుట లేదా? మురళీనాద ప్రభావవశమున గోవులు శ్రీకృష్ణుని బరివేష్టించి యమాయికానంద మనుభవింపగలిగిన వని పురాణవిదితము. తోడిరాగ ప్రభావమును వర్ణించుచు 'దవ్వననున్న వివిధస్థానములనుండి లేళ్లు వినుటకుం బరువెడి యద్దాని విని"నట్లు సంగీతగ్రంథముల వ్రాయబడినది అసత్యమా? మృగాదులమాటయే యిట్లుండ జ్ఞానాతిశయముగల మానవకోటి సంగీతమునకు వశులగుదురన్న నాశ్చర్యమేమి? రాళ్లు మున్నగువానిని సైతము కరగించుశక్తి గల సంగీతము మానవుని భావరాగముల నరికట్టి శాశ్వతానందమున నుంచుననుట వింత యగునా? రసయుతమైన నాదము మానవుని నిశ్చేష్టితునిగం జేయంజాలకం బోవునా? వీణెమాటయేల? నాగస్వరపు ధ్వనిని వినినంతనే ప్రశాంతమగు నానంద మెవరికి కలుగదు? కావుననే ఎట్టి శుభకార్యములం దైనను మంగళకరమైన ఈ వాద్యమునే మనవారు వాడుచుండిరి. పిల్లనగ్రోవియొక్క చల్లని వెన్నెలవంటి నాద మెంత సుఖముగ నుండును యుద్ధసమయముల భేరీపటహడిండిమ దుందుభి శంఖాది వాద్యముల ప్రభావము వర్ణనాతీతము. శత్రువులకు దనప్రాణముల నర్పించుటకు వెరువనంతటి త్యాగశక్తి దేశోద్ధరణదీక్ష కలుగంజేయున దీసంగీతమే!

సంగీతము మానవుల మనస్సుల నరికట్టి సత్స్వభావమునుద్బోధించుశక్తికలది. కావునం బ్రతిజాతియు బ్రతి మానవుండు దమతమ మతానుసారము ఈవిద్యకు వశులై యద్దానిని దమతమ మతము స్థిరత్వము వ్యాపకముపొందుటకై యుపయోగించుచుండిరి. భారతీయులు ప్రథమము నుండియు నీవిద్యను యాధ్యాత్మికభావమునం బ్రాధాన్య మిచ్చిరే కాని భౌతికవిషయములం గాదు.

శ్లో. గాయం శ్చరిత్రాణి రథాంగపాణేః
నృత్య న్నిరస్తాఖిలకర్మబంధః
నిరంకుశ స్సర్వపమో విరాగీ
కైవల్య మభ్యేతి ముకుంద భక్తః.

అను నారదస్మృతివలన సర్వవస్తువులందు వాసుదేవభావనచేతను మనోవాక్కాయకర్మలచేతను దేవుని భజించునట్టి భక్తిని బోధింపదగు మోక్షసాధనము సంగీతమునకన్న వేరు లేదని తెలియుచున్నది. గానవిద్య రాగద్వేషాదుల నరికట్టి నిశ్చలభక్తిని బురిగొల్పి భగవత్సాక్షాత్కారమునకు హేతువైనది. కావున మతమున కిది కూడ నావశ్యక మగుచున్నది.

ఇట్లే పాశ్చాత్యులుకూడ దమతమ దేవాలయములలో నేమి ప్రార్థన మందిరములలో నేమి సంగీతము నుపయోగించుచుండిరి. గానమును వినుచుండినంతకాలము మనస్సునకు స్థిరత్వము ఏకవాంఛ ఘటిల్లును. కావున నద్దానిం బ్రతిజాతియు మతసంరక్షణకు కొఱ కుపయోగించుచుండి రనవచ్చును. తదితరజాతులకన్న భారతీయులు ముందునకు జని లోకము లన్నియు నాదబ్రహ్మావశము లని కనుంగొని—"ఓంకార ప్రభవా స్స్వరాః, ఓంకార ప్రభవా వేదాః ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ

అను మున్నగువానిని నిర్దేశించి పరమాత్మయన నోంకార స్వరూపమే యనియు నాదోపాసన ప్రణవవిజృంభణమే కావున నాదమునకు బరమాత్మకు భేదము లేదనియు జెప్పుచుండిరి.

శ్లో. కావ్యాలాపాంశ్చ యేకేచి గీతాని సకలాని చ
శబ్దమూర్తిధరస్యైతే విష్ణో రంశా మహాత్మనః.

అని శ్రీ విష్ణుపురాణమున జెప్పబడినట్లు శబ్ద రూపకమైన కావ్యములు సంగీతము భగవంతుని యా నంద మొనగూర్చునని తెలియవలయు. ఇటు

"ఆనందో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్"

అనుటచే నానందమనగ బ్రహ్మానుభవమే కావున మత ము మానవుని శాసించి భగవంతునిజేరునట్లు చేయుపని నే సంగీతముకూడ చేయుచున్నదని తెలియవలయును.

ఇట్లీ గానవిద్య మానవునకు పరమాత్మాను భవము కలిగించి శ్రీమన్నారాయణుని సాన్నిధ్యము ప్రసాదించును. కావున మత మీ సంగీతము నొకి ... ధారముగ జేసికొనిన దనవచ్చును. ఎట్లన జీవాత్మకు ప్రకృతి సంబంధములో మంచి జ్ఞానము ... మనుష్యశరీరము లభించినప్పుడు భగవద్ధ్యాన భగవ దారాధనాది సత్కర్మలే చేయవలయునని మతములు బోధించును. ఇట్టివానిచే భగవత్ప్రాప్తియే పురుషార్థ మని వ్యక్తమగుటచేత నాదమున చిత్తవృత్తుల భౌతిక విషయములందు ప్రవర్తింపనియక పురుషార్థ ప్రాప్తికర ముగ నగుటచేత నీకవనే నెఱవేర్చుచున్నదగుటచే మత మున కిదికూడ సహకారి యగుచున్నది. కావుననే శ్రీ శంకర రామానుజాది మతప్రవర్తకులేమి- చైతన్యాదుల సిద్ధులు మొదలగు తత్త్వవేత్తలేమి- త్యాగరాజు మొద లగు భక్తవరులేమి గానము నాధారముగ జేసికొని తమతమ మతములను విజృంభింపజేయగలిగిరి. శ్రీమ ద్రామానుజాది మతప్రవర్తకులు పాశురములు మున్నగు భక్తితత్త్వకీర్తనములను ద్రావిడమున గానముచేసి మార్గా వలంబకులైరి. 15-వ శతాబ్దమున చైతన్యుఁ డుత్తర హిందూస్థానమునందు తనసంగీతకౌశల్యముచే భక్తిప్రబో ధము గావించెను. రామాయణతత్త్వమును పాడి హిందీ లోకమునకు మార్గదర్శకుడైనట్టి తులసీదాసు నెవ రెఱు గరు? భారతీయులవలె- హెబ్రూలు- చైనాదేశస్థులు- పారసీకులు- జపాను మున్నగు దేశములవారుకూడ సంగీ తమును ప్రార్థనస్థానములం దుపయోగపఱచిరో భగవ త్సంబంధములైన కీర్తనముల చేతనో సృష్టికర్తను తెలి యుటలో పరమోపకారకమైనదిగ నిప్పటికిని యెంచు చున్నారు.

ఇక సంగీత మెట్లు భగవద్ధ్యానకర మగుచున్నది యను మానవుల చిత్తవృత్తులను భౌతికవిషయములందు ప్రవేశింపనియక యుత్కృష్టమైన భగవ దనుభవజ్ఞాన దాయినియై మానవుఁ భగవత్సాన్నిధ్యమునకు గొంపోవు మార్గములలో ప్రణవోపాసన మొదలగు సాధనముల కన్న నీ సాధన మెట్లు ప్రాధాన్యమైనదియును తెలిసి కొందము. ... స్థూలసూక్ష్మ కారణములను మూఁడు శరీరములు కలవు. ఒకపాత్రలో కొంచము నీళ్లుపోసి దానిలోఁ జక్కెర వేసిన నది కరిగిపోవును. అనీటిలో గుడ్డ ... జక్కెర యున్న వ్యాపించియుండును. ... స్థూలశరీరము స్థూల ... చే ... సూక్ష్మశరీరము సూక్ష్మ ... శీఘ్ర ... కలిగియుండును. ... తరంగములచే ... సూక్ష్మశరీరముకంటె ... తడిగుడ్డనీటిలో జక్కెర ... వ్యాపించియుండును. సూక్ష్మ శరీరమునకు స్థూల ... పదార్థములు ... వాయుపదార్థములు ఆకాశపదార్థ ములు (Ethers) అనునట్టి పరిణామములుగల వివిధ ... ఈ వివిధ పరిణామములుగల ... వేగమున సంచరించుచు ... వలన నేర్పడిన ... స్థూల మగువ (Coarser) ... పదార్థములుగను చలనమువలె చిత్తవృత్తులు చలించును. కావున సూక్ష్మ భూతపరమాణువుల గమనమువలన చిత్తవృత్తు లేర్పడుటచే శ్రోత సంగీతమునగల భావరాగము లనుభవించును. కావు ననే సంగీతము మానవుని చిత్తవృత్తుల నరికట్టి తన భావ రాగముల నుద్బోధింపగలుగుచున్నది. మానవుని కర్ణము భౌతికమందుగల గాలినుండి వచ్చిన శబ్దతరంగములను మాత్రమే వినగలుగును. కావున నియ్యది దివ్యదృష్టికి మాత్రము గోచర మగును. పెక్కు స్వరసమూహములు పలుకునప్పుడు కదలికగల పెక్కుతరంగము లుద్భవించును. వీనిని సూక్ష్మశరీరపు స్థూలభూతపు అణువు లనుభవించు

ను. శ్రావ్యమైన శ్రుతులమాత్రము సూక్ష్మశరీరపు సూక్ష్మ భూతపఞ్చవు లనుభవించును.

ఇట ధ్వని శ్రుతులు వీనికిగల భేదమును తెలిసికొందము. నియమానుసరణము కానివియును కలసినవియును అగు శబ్దతరంగములవలన నివి కలుగును. రైలుబండి పోవునప్పుడు కలుగున దీ ధ్వనియే. ఇట్టిధ్వని చెవికి కఠోరముగ నుండును. కాని శ్రుతి నియమముగల వేగములోను శ్రావ్యమైన నాద తరంగములచేతను గలుగును ఇట్టిశ్రుతులు చెవికి వినసొంపుగ నుండి హృదయమును పల్లవింపజేయును. ఇవి చెవికి వినబడునట్టియును (ఆహతనాదము) వినబడనవియును (అనాహతనాదము) కూడ గలవు. సూక్ష్మశరీరమున చిత్తమునకు గ్రాహ్యమైన శ్రుతులు ఆహతనాద మగుచున్నవి. చెవికి గ్రాహ్యములు కానివి- అనఁగా అనాహతనాదమును- ఋషులు మున్నగువా రనుభవింతురు. సంగీతమునందున్న సూక్ష్మభేదములుకల శ్రావ్యమైన శ్రుతులను సూక్ష్మశరీరపు సూక్ష్మభూతపఞ్చవులును, స్థూలభేదములను స్థూలభూత పఞ్చవులును గ్రహించును. కావుననే యీరహస్య మెఱింగినవాఁడు తన కామ్యఫలితములు కావలయునో అయ్యా పరిణామముగల ధ్వన్యాదుల జేర్చుకొని మంత్రము లని చెప్పుకొనుచు తనకోరికల నెఱవేర్చుకొనును. ఆయా మంత్రము లాతనికోరికల బట్టి ఫలితము లిచ్చును. దయ్యములు మున్నగువానిఁ బోగొట్టువారి కట్టిమంత్రము లట్టి ఫలములనే యిచ్చును. భగవద్విషయైక మంత్రములు భగవంతుని సాన్నిధ్యమును ప్రసాదించును. గాయత్రీమంత్ర మిట్టిది కాదా? వాంఛల ననేకవిధములైన పరిణామము కలవిగ జేసికొనవచ్చును. కావున సంగీతమునగల సూక్ష్మ భావములను కలుగజేయునట్టి త్యాగము అమాయకపను రాగము భగవద్ధ్యానము వీరత్వము మున్నగు సూక్ష్మ భావము లానందమయకోశమున నుద్భవించుటచే నాద తరంగ ప్రభావముచే మానవుడు దేవలోకానుభవవర్తి కాగలడు.

ఇట్లు సంగీత మీదేశమందేమి పాశ్చాత్యదేశము లందేమి మతమునకు దోడగుచున్నది. పాశ్చాత్యదేశపు సంగీతసరణికన్న భారతదేశపు సంగీతము మిగుల భగవద్ధ్యానకర మగుచున్నదని చెప్పగలను. వీణె వేణువు మున్నగు వాద్యములేమి- భేరి దుందుభి డిండిమ శంఖాది వాద్యములేమి - మానవుని చిత్తవృత్తుల నరికట్టి సూక్ష్మ కారణశరీరముల సూక్ష్మాణువులందు చలనము కలిగించి ఆత్మను విజృంభింపజేసి భగవంతునియెడల ఆత్మైకసంధానమును కలుగజేయును. నిశ్చలమైన ధ్యానయుతుల మగుచున్న స్థూలశరీరమందు దుర్వాంఛలు రాగద్వేషాదులు మున్నగు భౌతికవిషయము లన్నియు నష్టపడి మానవుని మనస్సును హరించి చంచలింపజేయుచున్నవి. అప్పుడు నిశ్చలభక్తి నొసగూర్చునది సంగీతమే! వేదాంతయుతమైన నాదవిద్య ఇట్టివాని కవకాశ మియ్యక స్వకీయమైన భావరాగములను మానవునియందు పురికొల్పి యాతని శాంతిపరచి తన భావములందు లీనముగావించి నిశ్చలధ్యానయుతునిగ జేయగలుగుచున్నది. మానవునియెడ మత మెందులకు పాటుపడుచున్నదో ఆ పనినే సంగీతముకూడ జేయుచు నిశ్చలధ్యానయుతునిగ జేయు తక్కిన సాధనములకన్న మిన్నయై మోక్షమార్గమునకు ప్రధానకారణమై మతమునకు మహోపకారియగుచున్నది. ఒండొంటి సహాయమువలననే మతము సంగీతవిద్య కూడ నుత్కృష్టతను పొందుచున్నవి. ఇట్లు నాదవిద్యసహాయమున మతము మానవుని శ్రీమన్నారాయణుని యనుభవించు వేదాంతునిగఁ జేసి తరింపఁజేయునను నట్టి సంగతు లింకను పెక్కు లూహ్యములు.

మర్మకవిత్వము

దువ్వూరి రామిరెడ్డి గారు

పాశ్చాత్యదేశములందు శాస్త్రజ్ఞానము హెచ్చుకొలదిని [illegible]ల స్థానమును నైతికము నాక్రమించి పోయెను. కావ్యములయందు మనోమోహనమైన దివ్యానుభూతికి మాఱు మేధోవ్యాపారము అధికారస్థానము గాంచెను. ఆ దశయందు ఫ్రాన్సు దేశమం[illegible] నిందుకు ప్రతీకారముగ నొక కవితోద్యమము బయలుదేరెను. ఆ యుద్యమకారకులు సమకాలీనకవిత్వముతోఁ దృప్తిపడక యింద్రియముల సంవేద్యములను గాంచి [illegible] సూక్ష్మప్రపంచమును చొచ్చి యందలి యనిర్వచనీయమైన [illegible] సౌందర్యమును గానము చేసిరి. ఈతెగకు సంబంధించిన కవులను పాశ్చాత్యులు మర్మ (Mystic) కవు లనియు సాంకేతిక (Symbolists) కవు లనియు నామకరణము గావించిరి. బాడలేర్ అను ఫ్రెంచికవి యిట్టి కవిత్వమునకు మొదట [illegible]. అనంతరము వెర్లెన్, మల్లార్మె, [illegible] కవులు సుప్రసిద్ధులైరి. ఈ మర్మకవిత్వము యూరపుఖండమం[illegible] వ్యాపించిన [illegible] అంతట [illegible]. [illegible] అను [illegible] కవిని [illegible], [illegible], [illegible] ఆర్థర్ సిమన్సు, * [illegible], [illegible] కవులు [illegible] కవిత్వసంప్రదాయమునకు సంబంధించినవారు.

మర్మకవిత్వము సామాన్యముగ గీతి (Lyric) [illegible] నుండును. అగీతములందు గానమునకు [illegible] [illegible] మను గలదు; ఒకవేళ గానమే ప్రాధాన్యము వహించి [illegible] చెప్పుటకు వీలున్నది. కావ్యవిషయములలో గలవో యుక్తులో [illegible] కొందఱి యాధునికుల యభిప్రాయము. మర్మకవులు [illegible] పదములలో [illegible] గానమును, [illegible] గర్భీకరించిరి. పాల్ వెర్లెను ఈతెగకవిత్వమునకు లక్షణముగ క్రింది గీతముల రచించెను.

Music, Music before all things
The eccantric still prefer,
Vague in air, and nothing weighty,
Soluble, yet do not err,
Choosing, words ; still do it lightly,
Do it too with some Contempt ;

Music always, now and ever
Be thy verse the thing that flies
From a soul that's gone, escaping,
Gone to other loves and skies.

ఈ [illegible] మర్మకవి [illegible] పేరు రావలయును? ఈ కావ్యములయందు సామాన్యప్రజలకు [illegible] గోచరము లైన విషయము లుండును. సాధారణముగ [illegible] గీతములవలెనే ఆధ్యాత్మికవిషయములు [illegible]. కవియొక్క [illegible] విశ్వజనీన [illegible]. కవులయం దాధ్యాత్మిక స్వభావము [illegible]. [illegible] సౌందర్య [illegible] లైన సీమ [illegible] గలిగిన యనుభూతి [illegible] లోకమునందో [illegible] సాంకేతికముగనో వెలిపుత్తురు. ఈ [illegible] కవిత్వము కేవలము [illegible] ఆత్మోపభోగ్యము నై యున్నది. [illegible] బోడకట్టుచుండును. [illegible] సామాన్యులకు ఆధ్యాత్మికగంధము [illegible]. [illegible] బాడలేర్ [illegible] మార్గదర్శక మైన దని [illegible] జాలప్రసిద్ధ మైన [illegible] గమనింపుడు.

Earth is a temple, from whose pillared mazes
Murmurs confused of living uttterences rise ;
Therein man thro' a forest of symbols paces,
That cotemplate him with familiar eyes.
As prolonged echos, wandering on and on,
At last in one far tenebrous depth unite,
Impalpable as darkness, and as light,
Scents, sounds, and colours meet in unision.

[illegible] కవులలో [illegible] ఐరిషువారికిని గొంత [illegible]. [illegible] లకు సంబంధించినది. అయి [illegible] కవుల కొందఱి [illegible] కవులకు లేదు. అందు [illegible] వారి కావ్యములందు [illegible] పొడకట్టుచున్నది. మనకు సమకాలీనుఁ డైన ప్రసిద్ధ ఐరిషుకవి ఈట్సు రచియించిన యీ చరణ [illegible] జవిచూడుఁడు

In all poor foolish things that live a day
Eternal beauty wandering on her way.

ఈకవి తన [illegible] నైరంతు పాదములలో నిమిడ్చి యున్నాఁడు; అనంతసౌందర్యమును ప్రతివస్తువునందు సందర్శించినాఁడు.

..................“ సర్వపీఠ
భావలోచన మెరుపుగాఁ బడయకున్నఁ
గాంచ లేక వంతిరీనకాంతిసరణి” (కృష్ణశాస్త్రి)

* ప్రస్తుతము కజిన్సు గారు అడయారునందలి జాతీయవిశ్వవిద్యాలయమునందు ఇంగ్లీషు అధ్యాపకులుగా నున్నారు.

సత్యము! సత్కవీశుని భావలోచనము గాక, అంతర్లీనకాంతిని సౌందర్యమును తిక్కసకన్నలు చూడఁగలుగునా?

మర్మకవిత్వమునం దొకవిధమైన యస్పష్టతయు ననూహ్యమైన భావసేంద్రజాలమును గోచరించుచున్నది. ఆగీతములందు భావములు అంటీయంటక - చిక్కిచిక్కక - దక్కిదక్కక - మనతో దాగుడుమూత లాడుచుండును. "ఆ కావ్యమునుండి నీ వేమి గ్రహించితివి?" అని యితరులు ప్రశ్నించినపుడు "ఏమో నేను జెప్పఁజాలను గాని యొక విధమైన యవ్యక్తమాధుర్యమును, ఆనందమును అనుభవించితిని" అని చెప్పుటకుమాత్రము సాధ్య మగును. కళయొక్క పరమావధియు నిట్టి యనిర్వచనీయమైన రసానుభూతిని గలిగించుటయే యని యన్నిసంప్రదాయములకు సంబంధించిన రసజ్ఞులును శిల్పులును నిర్ణయించిన విషయమే. "When one art can fully be explained by another then, it is a failure" అని రవీంద్రుఁడు కళయొక్క యనిర్వచనీయతను బోధించెను. "It (art) is to be felt! not to be explained." శిల్పము అనుభవింపఁదగినది గాని వివరింపవలసినది గాదని డాక్టరు అవరీంద్రనాథటాగూరు నుడివియున్నాఁడు. ఇట్లనుటవలన నుత్తమశిల్పమునందు వివరించి చెప్ప నలవిగాని యొక విధమైన రసస్ఫురణము గలదని మనము తెలిసికొనవచ్చును.

అడయారునందు జేమ్సు- హెచ్చి- కజిన్సుగారి యింట నేను మూఁడు చిత్రపటములను జూచితిని. ఒకటి నందనలాలువసువు రచియించిన "శివనాట్యము." మఱిరెండు కజిన్సుగారు జపానునుండి తెచ్చినవి. వానిలో నొకదానియందు జపానుస్త్రీలు మంచుకాలమునఁ గాగితపు గొడుగులు చేసికొని సంచరించుట చిత్రింపఁబడియున్నది. మఱియొక దానియందు కేవలము సన్ననిగీతలతో — నవియు నే డెనిమిదింటితో నొక జపానుదేశపు స్త్రీముఖము అత్యద్భుతముగ లిఖింపఁబడియున్నది. ఈమూఁడుచిత్రములు నాహృదయమును హరించినవి. మర్మకవిత్వము (Mystic poetry) యొక్క రహస్యము ఆ చిత్రపటముల మూలమున నేరుగ నామనమున సంకేతమైనది. అంతవఱకు ఆకవిత్వములోని యస్పష్టత (Vagueness) యొక్క గుణమును నేను పూర్ణముగ గ్రహింపలేకుంటిని. "శివనాట్యమును" మంచుకాలమున జపానుస్త్రీల సంచారము చిత్రింపఁబడినపటమును సాధారణమైన బొమ్మలపటములవలె పరిస్ఫుటముగ రంగులు పూయఁబడినవి కావు. వానిలోని యాకృతులు మనకు స్పష్టముగఁ బొడకట్టును. ఆయస్పష్టత శిల్పకళానైపుణ్యము యొక్క పరసీమయని తలఁపవలయునేగాని, అల్పకౌశలముగల చిత్రకారుల వచ్చిరాని బిడికాయపేచుఁడనము గాదు. అట్లు చిత్రించుటకు శిల్పి చాల కళాభిరుచి గలవాఁడుగను, చేయితిరిగినవాఁడుగను, వర్ణసమ్మేళనాది విషయములందుఁ బరిపూర్ణజ్ఞానము గలవాఁడుగను నుండవలయును. ఆ పటములయందలి రూపములనుఁ దిలకించినపుడు మనమనసు గాలిలోఁ దేలిపోవునట్టులఁ దేలికయై చిత్రసారూప్యమును బొందిన ట్లుండును. ఆరూపము లేవో యొక యగాధరహస్య వాతావరణమున వెన్నెలరాత్రియందుఁ దేలియాడు మేఘశకలములవలెఁ బొడకట్టును. చూడఁజూడ నవి గాలిలోఁ గఱఁగిపోవుచున్నవా యేమి యను సంశయముగూడ పొడముసు. ఇట్టి యస్పష్టతామాధుర్యమే నాకు మర్మకవిత్వమునఁ దోఁచుచున్నది. రేఖలతో లిఖింపఁబడిన పటమును గాంచినపుడు "ఎన్ని కొద్ది గీరలతో నెంత సుందరమైన యాకృతిని నేర్పరియైన చిత్రకారుఁడు సృజింపఁగలఁడు" అను నాశ్చర్యము దోఁపకమానదు. జపానుకవుల * "హొక్కు" కవిత్వమునందువలె నీ చిత్రపటమునందును అనవసర కళాప్రదర్శనము నా కగపడలేదు. అయినను నందు సౌందర్యమును నిరాడంబరతయుఁ దొలకాడుచున్నవి. అట్టి యాస్పష్టతయు సంక్షిప్తతయుఁ గేవలము అనల్పకళానైపుణ్యసాధ్యము లని నేను గ్రహించితిని.

మర్మకవిత్వమునందలి యస్పష్టతను గుఱించిన కొందఱి యభిప్రాయముల నిట సంకలించితిని.

1. And the very perfection of such poetry often appears to depend, in part, on a certain suppression or vagueness of mere subjects, so that the meaning reaches us through ways not distinctly traceable by the understanding.

2. Vagueness is often virtue; a god lives in Walter Pater. A loud; truth cannot be put on one's finger tip.

Yone Noguchi.

3. I think there should be nothing but allusions. The contemplation of objects, the flying image of reveries evoked by them are song.......... To name an object is to take the three quarters from the enjoyment of the poem, which consists in the happyness of guessing little by little; to suggosts, that is the dieam.

Jules Huret.

ఈలక్షణములు ముఖ్యముగ గీతకవిత్వమున కన్వయించును.

* జపానుకవిత్వ పద్యభేదములందు "హొక్కు" అనునది చాల చిన్నపద్యము. అది పదునేడు నక్షరముల పరిమితి గలది. ఈ పద్యములలోని విషయము జపానుదేశస్థులకుఁ దప్ప, ఇతరులకు సాధారణముగ బోధపడనంత సంక్షిప్తముగ నుండును. అందువలననే జపాను వాఙ్మయవిమర్శకులు "కవి యెట్టివాఁడో పాఠకుఁడును నట్టివాఁడుగ నుండవలయును" అని చెప్పుట. హొక్కుపద్యముల రచించుట చాల కష్టమనియు, బాషో అను సుప్రసిద్ధ "హొక్కు" కవి తన జీవితకాలమునందు మూఁడునూర్ల పద్యములను మాత్రమె రచియింప గలిగెననియు యోన్ నొగూచి తెలిపియున్నాఁడు. విషయమును దెలుపుట కొక నుదాహరణము ననువదించితిని.

కాలిపోయెను కొల; రాలెడుపూవు, లెంత నిశ్చలకాంతి నెసగెడు నిపుడు!

తనయిల్లు కాలిపోవు సమయమున రాలెడుపూవుల నిశ్చలకాంతిని గమనింపఁగల కవిమనోవస్థయే యీ పద్యమునందలి విశేషము.

మర్మకవిత్వమును టాల్‌స్టాయి "శిల్పమన నేమి" అను తన గ్రంథమందు జాల తీవ్రముగ ఖండించియున్నాడు. అందు కా కవిత్వమునం గల యగమ్యగోచరత్వము కారణము. అయినను టాల్‌స్టాయి తిక్కనవంటి సహేతుకముగ దోషపడు. ఆయన ప్రజాపక్షపాతి. కావున సామాన్యజనుల కర్థముగాని శిల్పము వ్యర్థమనియు నింద్యమనియు ఆయన యభిప్రాయము. ఈయపూర్వమైన మానదండమును గల్పించి టాల్‌స్టాయి రష్యాదేశమునందలివే గాక యూరపుఖండమునందలి యన్ని దేశముల లలితకళలను దానితోం గొలిచి, సరిపడనివానిని తనవిపరీతపు విమర్శనమునకు గురిగావించెను. ఒక పెద్దసౌధమును గాని క్రైస్తవుల ప్రార్థనాలయమును గాని విలోకించినప్పుడు వానిసౌందర్యముం దోంచుటకుం బూర్వమే "ఈ కట్టడము లెందరి పాటకప్రజనుల నిట్టూర్పులతోడను గన్నీటితోడను, కడుపుమంటలతోడను రూపొందినవో" యను కారుణ్యమా దయాశాలి మెత్తనిమనసును తడిసేయును. కావున టాల్‌స్టాయి నిర్వచనములందుం గళాస్వాతంత్ర్యనిర్ణయమున కంటెం గరుణారసమె యెక్కుడుగ నుండును. ఒకకళయొక్క శ్రేష్ఠత్వము దాని నర్థముచేసికొనంగల ప్రజలసంఖ్య ననుసరించి యుండుననియు, నట్లుగాక యెవరో కొందఱె భాగ్యవంతులకును గేవలము శిల్పాభిరుచిగలవారికిని మాత్రమె పనికివచ్చు కళ యొకకళగాదనియు నాయన సిద్ధాంతీకరించెను. ఇది చాల యన్యాయ్యము శిల్పతత్త్వమునకు పరమవిరుద్ధమైన తీర్మానముగను నున్నది.

మన మొక కావ్యమును జదువునపుడు హృదయమును గదలించి తీక మైనగా లేకుండ దాని ననుకరించియు, అయినంతవరకు దాని తీవ్రతను బట్టియు ఆ కావ్యమునొక్క గుణాగుణములను నిర్ణయింపము. ఒకప్పుడు కావ్యము రమ్యమైన దయ్యుం జదువరిహృదయమును సంస్కారపక్వము గానియెడల రసోత్పాదనము గాకపోవచ్చును. ఈరెండుసంబంధములయందును కృతికిని జదువరిస్వభావమునకును గల సంబంధము ముఖ్యము. కాని "ఇతరు లెందరు ఈకావ్యమును జదివి యానందించిరి?" అను ప్రశ్నపై ఆరసానుభూతి యాధారపడి యుండవలసిన యక్కఱ లేదు. చిత్రముల విషయమునగూడ నిట్లే యూహింపవలయును.

టాల్‌స్టాయి సిద్ధాంత మంగీకరింపఁబడినయెడల లోకమునందలి చాల యుత్తమోత్తమము లగు చిత్రములు కావ్యములు శిల్పములు కట్టడములు ధ్వంసము కావలసియుండును. ఒక రచనయొక్క రసవత్తరమును గళానైపుణ్యము సూక్ష్మబుద్ధిగ్రాహ్యము లగు గుణవిషయములను మెచ్చుకొనఁదగి వానిని గ్రహించి తదనురూపానందమును బొందు రసికులసంఖ్యయుం దగ్గుచుండును. కావుననే కాళిదాసుని అభిజ్ఞానశాకుంతలము జంగమకథలవలె సామాన్యప్రజానురంజకము కాకుండుట. రసజ్ఞత కుశాగ్రముగ నుండనిచో యుత్తమమైన కళాసృష్టిని మెచ్చుకొనుటకు సాధ్యముగాదు. అట్లు మెచ్చుకొనుటకు శిక్షితమైన యభిరుచియు నవసరము. అట్టి రసజ్ఞత ప్రజాసామాన్యమునందు నభివృద్ధి చెందియుండదు. వారికిం దగినశిల్పము లుండనేయున్నవి. ఇంకను గావలసినయెడల అట్టివి వేనవేలుగం గల్పించి క్రమక్రమముగం బ్రజల యభిరుచిని శిక్షించి యుత్తమశిల్పముల మెచ్చుకొనునట్లొనరింపవచ్చును గాని, యాదర్శమును మాత్రము జనసామాన్యమునకుం దెలియగల క్రిందిమెట్టులోనికి దింపరాదు. మేఘసందేశములోని రామణీయకము ఒక పల్లెటూరివానికి బోధపడదని కారణముచేత దానిని సరస్వతీదేవి యంకపీఠమునుండి క్రిందికిఁ ద్రోయఁదగునా?

కాళిదాస భవభూతులు సమకాలీనప్రజల యభిరుచి ననుసరించి వారినాటకములను రచింపలేదు. అట్లే వారు రచించి యుండిన యెడల అవి యెల్లకాలములకును నాదర్శప్రాయములుగ నుండనోపవు. ప్రజల యభిరుచి మారినవెనుక వానిమొగమును జూచువారుండరు. కాని శకుంతలనాటకము కాళిదాసుని యభిరుచి ననుసరించి సృష్టింపఁబడినదగుటచేతనే చిరంజీవియైనది. ఈవిషయము కవులకుం దెలియనిది గాదు. తననాటకములలోని సొగసును [illegible] తెలిసికొనని సమకాలీనుల యజ్ఞానజనితమైన నిరాదరణము నిట్లు తూలనాడెను.

యే నామ కేచి దిహ నః ప్రథయం త్యవజ్ఞాం
జానంతి తే కిమపి తాన్ప్రతి నైష యత్నః
ఉత్పత్స్యతే౽స్తి మమ కో౽పి సమానధర్మా
కాలో హ్యయం నిరవధి ర్విపులా చ పృథ్వీ.

ఈ విశాలప్రపంచమునందు నెన్నండైనం దనతోడి సమానధర్మముగలవాం డెవ్వండైన బుట్టి తననాటకముల విలువ యెఱుంగునను తలంపు భవభూతిని గాపాడుచుండెను. ఎంతసాహసము! ఎంత స్వార్థత్యాగము! [illegible] కయి తమకళ [illegible] యున్నారు.

మాలార్మె ప్రభృతుల కావ్యములలోనిమార్గములను, అస్పష్టతను దోషములుగా బరిగణించి టాల్‌స్టాయి ఖండించుటయందుం దప్పులేదు. ఏలయనంగా నాయనకుం గావలసినట్లును అయన భావించినట్లును దానిజీకము లేక విమర్శించెను. ఇది చాల గొప్పపొరబాటు. కాని సామాన్యప్రజల మనస్తత్వమును ప్రమాణముగం గొని ఆ కావ్యములలోని విషయముల వారి కగ్రాహ్యములు గాన దోషము లని తీర్మానించుట సాహసము.

మనదేశమునందు "మర్మకవిత్వ" మనాదియైనది. దానిని మర్మకవిత్వ మని పేర్కొనక యాధ్యాత్మికకవిత్వ మని వ్యవహరింతురు. ఏలయన నాలాటిరచనలను మర్మకవిత్వముగ మన మెన్నఁడును భావించినది లేదు. హైందవజనసామాన్యమున కవి మర్మములు గావు. పంచేంద్రియగోచర మగు స్థూలప్రపంచమునకు భిన్నమగు మఱియొక యంతఃప్రకృతి గలదనియు, నశించునది పాంచభౌతికశరీరమే గాని యాత్మ గాదనియు, జన్మాంతరము గలదనియు నేమియుం దెలియని కూలివానిమొదలు సకలశాస్త్రపారంగతుం డగు పండితుని వఱకు హిందూదేశమున నందఱును విశ్వసింతురు. ప్రతిదినము మనయింటికి బిచ్చమునకు వచ్చు దాసరిగూడ—

"మనది తనది యనుచు నరుడా, మాయలో బడబోకురా
మరణ మొందిన మనది తనది మంటిలో యే మౌనురా!"

హిందూరాజ్యాంగములో నంతరాంగములు ౭ యొక్కగలవు. "రాజు మంత్రులు, ప్రజలు రాజ్యము, కోట నగరము, నాగారము సేన, స్నేహితులు" అని. రాజుయొక్క ముఖ్యవిధి ధనము సంపాదించుట. తగిన బీదలకు దానిని సద్వినియోగము చేయుట. ధనవంతులు పన్నుల నెక్కువగా నియ్యవలయును. ప్రజల సౌకర్యమునకే పన్నుల వసూలు చేయవలయును. (ప్రజానా మేవ భూత్యర్థం సతాభ్యో బలి మగ్రహత్) "భోగ్యవస్తువులును రాజ్యారిష్టము లగు వస్తువులును త్యజింపవలయును. రాజ్యములో గనులు, పరిశ్రమ ప్రతిష్ఠాపనలను సృష్టించి శోధింపవలయును. ఏలయన వాణిజ్యము పరిశ్రమ సంఘమును ధరించును. ప్రభుత్వము సంఘాభివృద్ధికే పాటుబడును" అని మహాభారతము చెప్పుచున్నది 1903 సంవత్సరమున రస్ డేవిడ్ గారు నీనిధముగ వ్రాసిరి. "బౌద్ధుల అధీనములో నున్న హిందూదేశభాగములలో కొన్ని ప్రభుసంబంధమైన ప్రజాప్రభుత్వములు (uistoracted republics) ప్రబలి నిప్పటికి సజీవులై యున్నవి. అదియునుగాక ప్రభుత్వరాజ్యములతోబాటు సంపూర్ణస్వతంత్రాధికారములు గల ప్రజాప్రభుత్వములును గలవు. విన్సెంటుస్మిత్ సహితము పంజాబుదేశమునందు ఇప్పటి అమృతసర్ కాంగరా మొదలగు ప్రాంతములందును తదితరములందును ప్రజాప్రభుత్వరాష్ట్రము లుండెనని తెలిపిచ్చిరి. దీనివిషయమై చర్చవచ్చినప్పుడు సంస్కృతములో నుండు కొన్నిమాటలను బట్టి కొన్ని నగరములు సంఘములు రాజులవల్ల పరిపాలింపబడక ప్రజాప్రభుత్వాధికారాధీనములై యుండెనని తేలెను. అప్పుడే సంస్కృతపదమగు "గణ" అను శబ్దమును బట్టి పైయూహను స్థిరపరచగలిగిరి.

యవనదేశస్థులు ప్రజాప్రభుత్వప్రియులు. కాని పంజాబు, సింధు, మాలవదేశములలో ప్రజాప్రభుత్వములు ప్రబలెనని నుడివిరి. క్రీస్తుకు పూర్వము 802 సంవత్సరములో చంద్రగుప్తుని కొలువుకు రాయబారిగా వచ్చిన మెగాస్తనీస్ యీవిధము చెప్పెను. "డోరియనుపరిపాలన నుండి చంద్రగుప్తుని కాలమువరకు 6012 సంవత్సరములు పరిపాలించిన కాలములో ప్రజాప్రభుత్వములు మూడుపర్యాయములు స్థాపింపబడెను. కొన్ని పురుషాంతరములు గడచిన పిదప ప్రభుత్వపాలనము నగరములం దంతరించి ప్రజాప్రభుత్వమునకు స్థాన మిచ్చెను" మెలోయి ఆక్సిడోకై, కేతోయి, జాతులు స్వాతంత్ర్యాభిలాషులై చాల కాలము తమస్వేచ్ఛను అవిచ్ఛిన్నముగ సాగించిరనియు, సాళయిను అను జాతివారలు స్వతంత్రజీవులై, అధ్యక్షునకు లోబడి ప్రజాపరిపాలన సంఘములు పరిపాలనము జేయుచుండెను. శబర జాతివారలు ప్రజాప్రభుత్వమునకు నధీనులై యుండిరని అనేకచరిత్రకారులు నుడివిరి. పాటియాలాదేశము రాజుయొక్క యధికారము లేక ప్రజలే పాలించుకొనుచుండిరి. అక్లై బ్రాహ్మణపట్టణము లుండెను. అలగ్జాండరుని దండయాత్రలప్పుడు సింధుదేశమునం దుండెడి ప్రజాప్రభుత్వాధికారులకు నెక్కువ ఉత్సాహము నిచ్చి యవనులదాడికి నిరోధమును గలిగించి వారిస్వేచ్ఛను పునరుద్ధారణ చేయుటకు పోరాటమును సాగించుటకు ప్రబలకారకులైనవారలు యీ బ్రాహ్మణ ప్రజాప్రభుత్వాభిలాషులే. కొన్ని ప్రభుత్వములు కలిసి ప్రప్రథమమున పోరాడెను గాని అన్నిటికి స్నేహభావము కుదరనందున అలెగ్జాండరునియొక్క దాడిని పూర్తిగ నిరోధింపలేకపోయెను.

మలోయి, కతేరియై, ఆక్సిడ్రోకై ప్రజాప్రభుత్వజాతులు జయప్రదముగ అలెగ్జాండరుని దాడిని నిరోధించెను. వీరు వారి అంతఃకలహములను మాని పోట్లాడిరి కాని పైజెప్పిన కారణమున పూర్ణజయమును పొందలేదు. ఆక్సిడ్రోకైరాజ్యమున 80 వేల కాల్బలములు, 10 వేల గుఱ్ఱములు, 700 రథములు గలవు. తూర్పు రాజపుటానా మాల్వా దేశములలో అర్జునాస్ మాలవాస్ అంభియాన్ అను స్వతంత్ర జాతులు నప్పటికాలములో ప్రబలియుండిరి. యౌధేయ జాతివారు సట్లెజినదీప్రాంతము లందును, పంజాబు మధ్యభాగములందును దరకాస్ అను జాతివారును ప్రజాప్రభుత్వ ప్రతిష్ఠాపన పాలనాధికారములోనుండిరి. ఎడ్విన్ బీవన్ చెప్పినట్లు అలెగ్జాండరు దండయాత్ర కాలమునందు పంజాబునందు రాజ్యాధికారము లేక వారివారి కులీనులచేత పరిపాలింపబడిన స్వతంత్రజాతులు గలవు. ప్రభుత్వపరిపాలన రాజ్యములకును, ప్రజాప్రభుత్వరాజ్యములకును కొంత సంఘర్షణము కలిగినది. వేదములకాలములో నొక కుటుంబమువల్లగాని కులీనులసంఘములచేత గాని పరిపాలింపబడు జాతులు గలవని థామస్సుగారు చెప్పెదరు. కాశికాదేశ యొక్క మల్లకులు వైశాలియొక్క లిచ్ఛవీ దీనికి తార్కాణములు. గొప్పరాష్ట్రాభివృద్ధిచేత క్రమముగా నివి నశించినవి. మౌర్యసామ్రాజ్యములో నవి అంతరించినవి. కాని మాలవప్రజాప్రభుత్వము మాత్రము నిలిచినది.

ఐతరేయబ్రాహ్మణమునందు భోజస్వరాట్ అను ప్రజాప్రభుత్వములు చేర్కొనబడినవి. ఆ సందర్భముననే ఉత్తర కురు ఉత్తర మద్ర అనునవి రాజులేక సంఘము యావత్తు పరిపాలనకు నధికారముున్నట్లు చెప్పబడినవి. మధ్యదేశమునందును ప్రాగ్దేశమునందును గంగాయమునా ప్రాంతములందుమాత్రము ప్రభుత్వరాజ్యములు గలవని దానియందు చెప్పబడెను. పతంజలి మహాభాష్యములో ప్రజాప్రభుత్వార్థమును రాజుగ నిర్ణయించెను. మహాభారతమునందు ప్రభువునకు లోబడక స్వతంత్రముగ పరిపాలించుకొను స్వతంత్రసంఘములకు 'గణము'లని పేరుపెట్టబడెను. శాంతిపర్వమునందు గణములు ప్రజాప్రభుత్వముల విషయమై వర్ణింపబడినది. గణములయొక్క బలాబలములు రాజులు వానియందు కనుపఱచవలసిన సానుభూతిని వర్ణించిరి. ఆ సందర్భమున యుధిష్ఠిరునకు భీష్ముడు చెప్పియున్నాడు. "ప్రభుత్వముపట్ల ఏకత్వము సంఘీకృతకార్యము రాజ్యకార్యములందు గూఢము నాయకులందు నమ్మిక నను నవి గణములయొక్క గొప్పచిహ్నములు" అని ప్రజాప్రభుత్వవాదులు, మహాజ్ఞానులు, చట్టనిబంధకులు, న్యాయమునకు కట్టుబడువారు. తమలో తమన్ను విదేశీయులకు సహాయము చేయుటయందు నభిలాషగలవారు, బలవంతములగు ప్రజాప్రభుత్వములు నీరసములగు సంఘములకు సహాయము చేయుచుండెడివి. వారి ఏకత్వము శౌర్యమును గుర్తెరిగి విదేశీయులు వారిప్రాపును గోరుచుండెడి."

మౌర్యరాజ్యస్థాపనకు ఈ ప్రజాప్రభుత్వములు చెక్కుచెదరకుండ [illegible] అర్థశాస్త్రమునందు చాణక్యుడు ఈ [illegible] ప్రజాప్రభుత్వముల [illegible] దెన్నెను. [illegible] దేశములలో సల్లకల్లోలముల గలిగించి, వానిని [illegible] క్రమింపవలెనని [illegible] ఉపదేశించెను. [illegible] లకు [illegible] [illegible] ప్రభువులను [illegible] మనియెడు [illegible] [illegible] ప్రభువులకట్ల [illegible] అనుచున్న [illegible] మౌర్య [illegible] రించినవి.

[illegible] 23 [illegible] చాణక్యుడు అర్థశాస్త్రమునందు [illegible] మగధ, కాశీ, [illegible] [illegible] చెక్కుచెదరక [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] యుండెను, [illegible] గలదు. అందు 5 వేలమంది [illegible] మును [illegible]

యూదేశ [illegible] డివారు. వారికి అనుకూల [illegible] 60 [illegible] రాజ్యము క్రమముగ చంద్రగుప్తుని సామ్రాజ్యమునందు [illegible] వీరు మహాభారతములోని [illegible] చెప్పుదురు. మాలవ ప్రజాప్రభుత్వము కథ్తేక్పటాం ప్రకటించెను. ఈ ప్రజాప్రభుత్వములు చెక్కుచెదరక [illegible] వృద్ధిపొందెను. కొన్ని సమ్మేళనము (Frederation) గా [illegible] గలిగియున్నవి. [illegible] సమ్మేళనము [illegible] కాలమునందే [illegible] అదియే ఈ తరజాతులయొక్క సమ్మేళనము. అది ఇప్పటి [illegible] మును ఆక్రమించుకొని [illegible] దేశమునకు [illegible]

బుద్ధుడు ప్రజాప్రభుత్వస్వరూపము ననుసరించి [illegible] స్త్రీల సిద్ధాంతమును బొందుపరచెను. అయనకు ప్రజాప్రభుత్వమన్న

చెక్కుచెదరు [illegible] పేర్లు [illegible] సభల గావించి వారి [illegible] యథాస్థితియం గుండు [illegible] ఆ మహాసభ [illegible] అంతర్గర్భితములై [illegible] అంతరించిపోయినవి [illegible] ప్రజా [illegible] జనసామాన్యముయొక్క జీవనము [illegible] స్త్రీల [illegible] చట్టనిర్మాణ [illegible] పుచ్చుకొనుచుండెడివారు [illegible] గౌరవమును బొంది [illegible] (స్త్రీలతో [illegible]) [illegible] ప్రభుత్వము ననుకరించ [illegible] సేనాధిపతిని ప్రజా [illegible] స్థానిక ప్రభుత్వమునక [illegible] ననుసరించిరి. స్థాని [illegible] స్వయంపరిపాలన [illegible] పట్టణములందును [illegible] మౌర్యచక్ర [illegible] వారు రాజ్యమున [illegible] కారుల నియ [illegible] సారివార్ప్రతి [illegible] పంపుచుండిరి [illegible] ప్రజాప్రభు [illegible] త్వముల [illegible] 1741 [illegible] చుండిరి [illegible] ఈ సభను ప్ర [illegible] టనులనండి ప్ర [illegible]

[illegible] గల స్థాని [illegible] ప్రతిగణ [illegible] విచారించి [illegible] కొన్నిచో [illegible]

[illegible] దేవతలకు [illegible] టీపాయను [illegible] కొన్ని [illegible] కౌన్సిలుకో [illegible] సమాజమునకు [illegible] కొలువు [illegible] (Annual Committe. [illegible] సంఘము-న్యాయసంఘమ [illegible] ఉన్నవి. అందులో స్త్రీలకు [illegible] నిజేయుదుర [illegible] కొన్ని [illegible] 'పంచాయితీ' అను [illegible] తమ వ్యవహ రములు [illegible] అయితే అంగ్లేయప్రభుత్వ [illegible] జనులయందు ప్రభుత్వోద్యోగములు [illegible] ఆ జనుల [illegible] అధికారమును [illegible] స్వతంత్రత [illegible] పోయి వారి దే వ్యవహారములను పరిష్కరించుకొనుటకు తగిన యవకాశము వారికి లేక పోయెను.

ఆంధ్ర తేజము వందనం బందికొనుము

తాపీ - ధర్మారావు గారు, బి. ఏ.

౧

విజయనగరాజసేయు సేవింప నేఁగి
క్రూర విరచిత పరిభావ । ఘూర్ణితాత్ముఁ
డెల్లు వగఁ ద్రెళ్లి, మది తల్ల । డిల్లి, యుల్ల
మందునం బాపసందేహ । మల్లికొనఁగ
“నాంధ్ర తేజంబు గలదె యీ । యవని నింక?”
నంచుఁ గించిజ్జ్ఞతన్ మించ । నెంచినాఁడ;
కాని సందేహమును బూని । నాను గాన
దోస మూనెను మది కిదె । దోసిలిడెద
నాంధ్ర తేజము వందనం । బందికొనుము.

౨

మౌర్యవంశసంస్థాపనా । చార్య వర్యుఁ
డైన చంద్రగుప్తుఁడు చం । డాంశులీల
యవనజనమును గవనున । కవల నునిచి,
దండితారాతివీర ప్ర । కాండుఁ డగుచుఁ
బాలనము సేయుసుగథకుఁ । బాటవమునఁ
గయ్యమునకు వియ్యమునకు । నెయ్యమునకు
సీమజోడనఁగూడనసి । ప్రోడ యనఁగ
మన్ననలఁ గన్న వన్నెయే । మాఱియున్న
తెఱఁగు నెఱుఁగక పొరపడి । తెగఁ దలఁచితి,
దోసమూనెను మది, కిదె । దోసిలిడెద
నాంధ్ర తేజము వందనం । బందికొనుము.

3

కైదువనఁ బాప నని యశో । కక్షితీశుఁ
డాత్మ పరితాపబోధని । యానురాగ
పూరితం బగు సందేశ । ముం బనుపఁగ,
విమలదర్పణప్రక్షిప్త । బింబ మటులు
“ప్రణయభరితాత్ములమె మేముఁ । బగఱకొఱకె
“యాయుధాంకితపాణుల । నలరినార”
మన్ని నాఁటులు; పశుబల । మెన్ని తాత
పడయని జయంబు శాంతినిఁ । బడసి తనుచు,
ఖడ్గధారలఁ బ్రేమ భం । గములఁ జేసి,
భువి నశోకంపు మున్నిట । ముంచి యెత్తు
నాఁటి తేజంబు గల దను । మాట లేమి
దోస మూనెను మది కిదె । దోసిలిడెద
నాంధ్ర తేజము వందనం । బందికొనుము.

౪

అవల, నన్నూట డేఁబది । హాయనంబు
లొక్కఫక్కిని దిక్కుల । నుక్కు మిగిలి
యుర్వి సర్వంబు నేలు చ । క్రవర్తిని
“వేల లింకేల మాకలా । శీలల” కని
మణిమయూరాది దేదీప్య । మాన మైన
వస్తువులతోడ విహరింప । వనిధి నెల్ల
నంచితోద్యానసరసిఁ గా । వించి మించి;
దుర్గ మాహార్యముల నెల్ల । దొల్చిమల్చి
‘స్వర్గ మీచోట భూమికి । సాఁగి వచ్చె
నేమొ’ యనునట్లు సొంపుల । నింపు నింపు
దేవళంబుల శాశ్వత । శ్రీవి మెఱయఁ
గిట్టి గట్టిగ భక్తినిఁ । జెట్టఁబట్టి;
గహ్వరంబుల కుడ్యభా । గంబు లెల్ల
పటము లొనరించి, తా మెంత । ప్రాఁత పడియు
నైగనిగ్యంబు వోని వ । ర్ణములతోడ
బళిరె నేర్పున రచియించి । భారతీయ
చిత్రలేఖన కొకకొంత । యాత్ర మాడిపి
వజ్రమున కన్న పరుసనై । వైరిపట్లఁ
గష్ట మన్నను గుసుమంబు । కన్న మెత్త
నగుచు లోకంబు మెచ్చఁగా । నలరినట్టి
తేజ మున్నది మఱియొక్క । రోజ ననుచు
నెంచఁ జాలక యే సంశ । యించినాఁడ
దోస మూనెను మది, కిదె । దోసిలిడెద
నాంధ్ర తేజము వందనం । బందికొనుము.

౫

వేఁగిదేశానఁ బాలన । విధమునందు
నిగమసభలను నిర్మించు । నేర్పు మించు
సౌష్ఠవముఁ జూపి దేశభా । షా ప్రపంచ
సార్వభౌమత నర్థించి । సాహితీవి
శుద్ధవాహినీగతబుద్ధి । నుద్ధతు లయి
నాఁటికిని నేఁటికిఁ గూడ । నాటి యున్న
మాట లేకుండ రత్నాల । మూట లనెడు
కృతుల నతులితగతుల స । న్నుతుల నందు
నాచళుక్యాది నృపుల క । ళ్యాణకాల
మందుఁ గల తేజ మింకొక । చంద మంటఁ
గాంచనేరక మది సంశ । యించినాఁడ

దోస మూనెను మది కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమా.

౬

ఖండనాపరదుస్స్రాలు, । ఖాండితాది
నికరభద్రులు కీర్తినిణ్గ్ర లలఘు
విశరణాసముగ్రులును రుద్ర।క్షితివిభు లసు
నోరుగల్లున విలసిల్ల । నుల్లసమున
మొలకుఁ దొరకల జికొని । నలరుచుండె
రమ్యకావ్యంబులను బరి।క్రమలయించు
కాలమును బుచ్చియుండె వి।ఖ్యాతిఁ గాంచి
రుద్రమాంబిక సామ్రాజ్య।భద్రపీఠి
నెక్కి నెక్కుట సర్వంబుఁ । జక్కఁజెసి
'అబల యఁట! వాఁసంబున । బాబ గిదేటి!
మేలు మే లని పలుకుచు । జాలఁ బొగడె
వైభవమునఁ దులఁదూఁగి । వన్నెఁ గన్న
నాఁటి తేజంబు దాఁ బరి।ణాము మంది
యున్న దీనాఁడుఁ గనఁజాల । కున్న కతన
దోసమూనెను మది [illegible] । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుము.

౭

సప్తవస్త్రాన్వితంబు ప్రా।కారద సీమ
దక్షిణాపథమెల్ల న।ద్యానవనము
విజితవైరిరాట్ శ్రీ లో।విశరి నాఁగ
హాయి విహరించె యాకాశ । మంటుచుండు
స్వీయ కేతనచేలా[illegible]।సీమ [illegible]వన
చాలద బుఁ దటలిట । [illegible] సేయు
సంతిమాత్రాన శత్రుహృ।దంతరములు
దడదడని [illegible]కొనునంత । ధాటిఁజూపి
మణిగణపురాసు లచటి వీ।థులలోన
లోచనంబులు దనివారఁ । జూచి చూచి
నవసుధా ధారలను మీఱు । నవ్యభవ్య
కావ్యపీయూషపాన సౌ।ఖ్యంబుఁ గాంచి
యెందుఁ జూచినఁ దనవారె । ముందుగాఁగ
సర్వతోముఖసుస్థిరై।శ్వర్య మంది
విజయనగరాన ప్రతిభమై । వెలయు నాఁటి
తేజ మీనాఁడుఁ గ్రాలుటఁ । దెలియకుంట
దోస మూనెను మది కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమ.

౮

అన్ని దిశలను మన్నన । లంది యవని
నల్లుచున్న నిభుజబలం । బైనఁగాని
జలధివలయిత మేదినీ।చక్ర మంతు
నిదియు నదియును ననకుండ । నెల్లయెడల
తిరిగి మాన్యత మనెడి సా।హాసము గాని!
అద్వితీయపరాక్రమ । మరులు మెచ్చ
నాహవక్షోణిఁ బోరు ధై।ర్యంబు గాని;
[illegible] మంట దీప్తి రా।జిల్లుచున్న
సౌభవస్ఫూర్తిలో నె[illegible] । పోలు గాని;
కడలి మొదలుగ నల చరి।గట్టువఱకుఁ
గలుగునాఁకలఁ బోషిమిఁ । గాంచుచున్న
భవ్య భవదీయ పాలన । ప్రౌఢిఁ గాని;
న్యాయశాలల నున్న య।గ్రాసనములఁ
గొలువు నెలకొని శోభలఁ । గులుకుచున్న
యమల విజ్ఞాన [illegible] । [illegible] గాని;
కావ్య [illegible] । [illegible] గట్టి
[illegible] లలమి [illegible] । [illegible]
[illegible] । పూన్కి గాని;
'అన్నిటను [illegible] । కలఘుభాగ్య'
[illegible] । [illegible] చూపు
[illegible] । [illegible] గాని
[illegible] । [illegible] గాని
యదర [illegible] । [illegible] తేజ
[illegible]
[illegible]
[illegible] । [illegible] టకట!
[illegible]
[illegible] । [illegible] లిడెద
నాంధ్ర [illegible] । [illegible]నుము.

౯

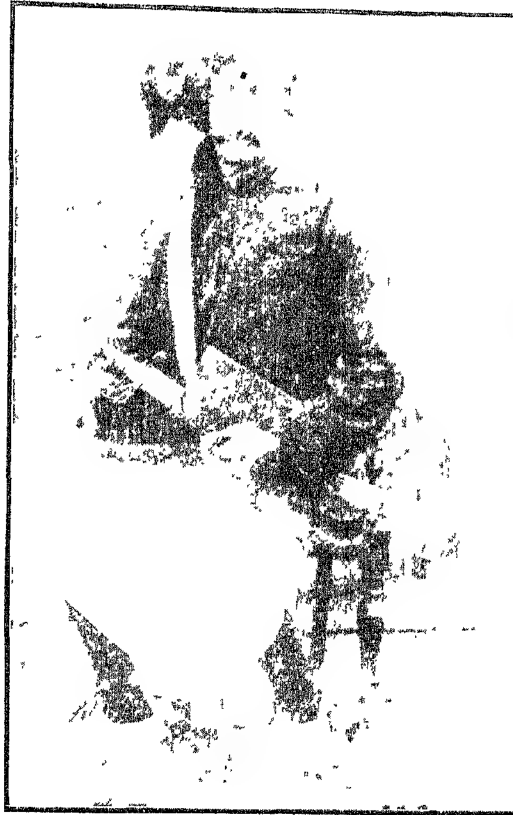
ఆంధ్ర [illegible] గలదిని । [illegible]లను
చూడఁజాలక [illegible] । నోలుమంటి
శోకపుంజాల కిప్పు నా।లోకనముల
సందియం బంధకారమై । [illegible]కొనియె
బాగుపోగు నెఱుఁగని । పాడుపంత
వింతచింతలఁ బైకొని । [illegible] జేసె
అతియ మనశ్శరీము [illegible] । మకురంబు
నైన నినుఁగూర్చి సందేహ । మందినాఁడ
దోసమూనెను మది కిదె । దోసి లిడెద
నాంధ్ర తేజమ వందనం । బందికొనుమ.

Late Rao Bahadur
Varada Mallappa Sholapur

కీ. శే. రావుబహాదరు
వారద మల్లప్ప సోలాపురం

Sree Matsyavamsam
Sree Jagannadha Bhupati Deva Varma

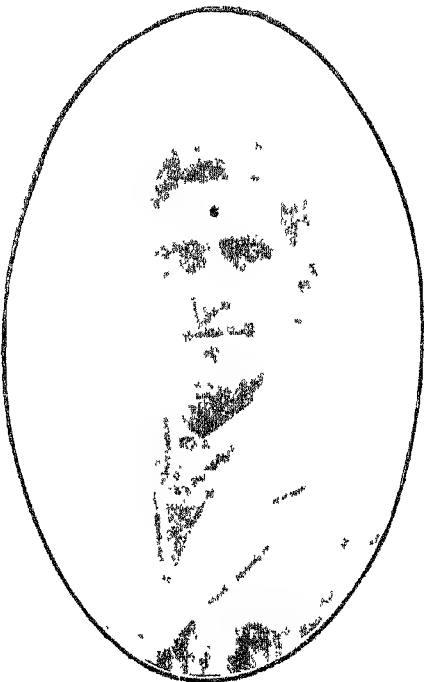
శ్రీమత్స్యవంశం శ్రీజగన్నాథభూపతి దేవవర్మ

Sriyu.
Pulavarty Venkatraya Sarm.

శ్రీయుత పులవర్తి వేంకట్రాయ శర్మ

Sriyut G. Ranganayakulu

శ్రీయుత జి. రంగనాయకులు

Sriyut
Doma Venkataswamy Gupta

శ్రీయుత దోమా వేంకటస్వామి గుప్త

Barrister A. Venkata Ramana, Narsapur

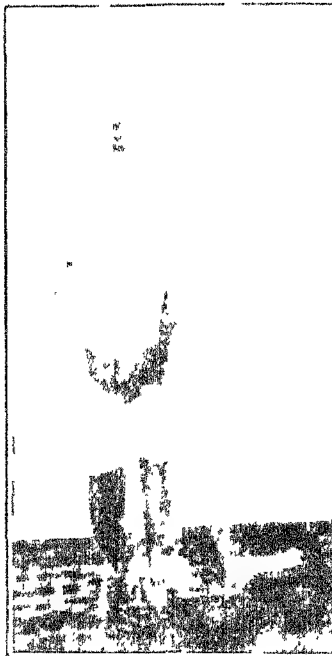
బారిస్టరు ఎ. వెంకట్రమణ

Sriyut Chivukula Sree Ramlu

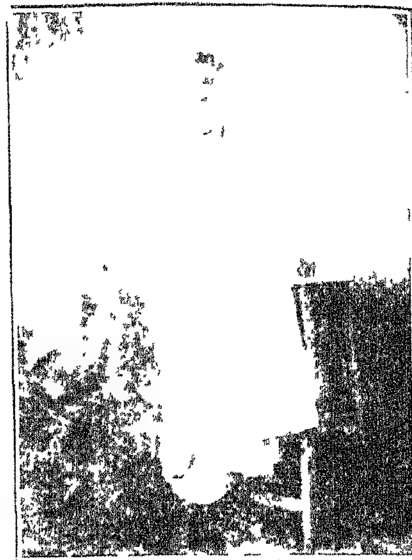

శ్రీయుత చివుకుల శ్రీరాములు

Sriyut Guntur Venkata Subbayya

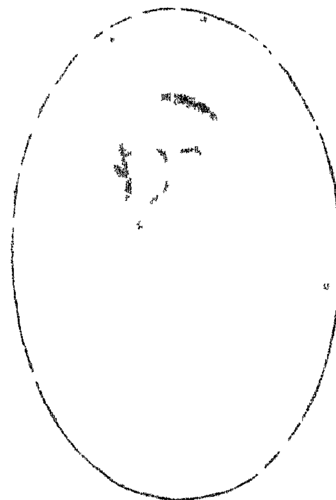
Sriyut Kalluri Subbarayalu

Sriyut Atmakuri Govindacharyulu Released on the 5th Sep. 1922

Sri Itacala Sooryanarayana

Sri Kotagiri Venkata Krishna Rao garu

గంపలగూడెం కుమారరాజా శ్రీ కోటగిరి వెంకటకృష్ణారావు గారు

Sriyut Mattam Bala Subrahmanya Gupta

శ్రీయుత మత్తం బాలసుబ్రహ్మణ్య గుప్త

మన జాతీయపాఠశాలలు ఏల విచ్ఛిన్నము లగుచున్నవి?

ఎమ్. సాంబశివరావు గారు, బి. ఏ., ఎల్. టి.

వెనుక నొకసారి కాకినాడలో మహాకవి రవీంద్రనాథ ఠాకూరు గారి సందర్శనము లభించినపుడు కవిపుంగవుని నీక్రింది ప్రశ్న వేమడిగియుంటిమి. "వంగదేశమునందు జాతీయవిద్యాపీఠము స్థాపింపబడి యంతరించుటకు కారణ మేమి?" దానికి మిక్కిలి సరసము గాను, యుక్తియుక్తము గాను, కవిసార్వభౌమునకు సహజమైన భావగుంభనముతోను వారిట్లు సమాధాన మొసగిరి. "అది జాతీయము కాక పోవుటయే దాని విచ్ఛిన్నమునకు కారణము" అని సెలవిచ్చిరి. వ్యంగ్యప్రధానం కావ్య మను నార్యోక్తి ననుసరించి మహాకవి వాక్యములయందు వ్యంగ్య ముండుట సహజము. కాన, నీపై వాక్యమునం దొక కావ్య మిమిడి యుండవచ్చు నని మాలో కొందఱకు దోచినను, వారి ప్రత్యుత్తరము తాత్కాలికముగా మాకు సరియైన సమాధాన మిచ్చినట్లు మాత్రము సంతృప్తి గల్గలేదు. కాని వత్సరములు గడచినకొలదిని వారి విజవ్యాఖ్య ప్రకృతపరిస్థితులలో "అనేక జాతీయపాఠశాలలు" మన యాంధ్రదేశమున నుద్భవించుటయు, నవి కొలదికాలములోనే నామమాత్రము లగుటయును కన్నులారగాంచి, పరిశీలించినవారికి సుబోధకమగుచున్నదని నేనూహించుచున్నాను. నా యూహాప్రపంచమును, నామిత్రుల దిద్దుబాటునకు బద్ధుడనై, వాత్సల్యపూర్వకముగా నీక్రిందివాక్యములతో బొందుపరచుచున్నాను.

జాతీయపాఠశాలల చరిత్రము

సంగ్రహముగ ౧౦ వీని యుత్పత్తియును వృద్ధిక్షయములును నొకింత విచారణీయములు. ఈమధ్యను అందరు "జాతీయపాఠశాల" లను నామముతో వెలసిన వ్యవస్థ లన్నియు తోకచుక్కలవలె నావేశఫలితములును, క్షణికములుగు ఉల్కలవంటివియే కాని స్వయంప్రకాశమాన ములగు తారకామండలికంటివి గావు. అట్లు చెప్పుటవలన వాని ప్రయోజనము శూన్యమని మాత్రము పాఠకు లర్థము జేసికొనగూడదు. ఉల్కలలకును ధూమకేతువులకును భగవత్సృష్టియందు ప్రయోజనము లేదని ఏమూఢుడైనను జెప్ప సాహసింపగలడా? అట్లే వీనికిగూడ తాత్కాలిక ప్రయోజన ముండి యుండవచ్చును. అట్టి యవస్థగూడ జాతీయతానిర్మాణమునందు అవసరమై యుండనోపును. ఈపాఠశాలలు ఆవేశజనకములని చెప్పియుంటిని. ఏలనగా అవి రాజ్యాంగరథమును త్వరలో గమ్యస్థానమును జేర్చుటకు సాధనములుగా పరిగణింపబడినవే గాని, కష్టముల కోర్చియైనను సంపాదింపవలసిన సాధనవస్తువులుగా పరిగణించి పాటుపడుటకు కావలసిన కాలపరిమాణమును, వివేచనశక్తియు లేకపోయెను. సాధనముగా పరిగణింపబడినవస్తువు సాధ్యముగా నెన్నటికిని బనికిరాదు. కాలక్రమమున నవసరము తీరినవెంటనే దానిని పరిత్యజింపవలసినదే. అట్లే మన జాతీయపాఠశాలలును, రాజ్యాంగరథముయొక్క గమనము నుందగించినతోడనే ప్రక్కకు వాడిపోయినవి. ఒకయుదాహరణమువలన దీనిని బాగుగ వివరించెదను. ఇదివఱకు రాజ్యాంగసభలకు జాతీయవిద్యాపాఠశాలల బాలురను తీసికొనిపోయి ఉద్రేకపూరితములైన పాటలు పాడించుచుండెడివారు. అప్పుడు అందఱకును ఆనందముగనే యుండెడిది. కొంతకాలమునకు అట్టిపద్ధతి కట్టిపెట్టవలసి వచ్చినది. అప్పుడీబాలుర యుత్సాహమునకు తావు కనబడలేదు. ఆవిధముగా సాధనమాత్రములైన నివిగూడ, క్రమముగ సాధ్యవస్తువు లోపించుటచే లోపింపవలసివచ్చినవి.

కాబట్టి మన జాతీయపాఠశాలలకు సాధ్యాభావమే ముఖ్యలోపములలో నొకటియని పైన వివరించితిని. అట్టివిగాక మఱికొన్ని ఏదో ఆదర్శము పెట్టుకొని పని ప్రారంభించి యిప్పటికిని నిలిచి వృద్ధి పొందుచున్నవి కొన్ని యచ్చటచ్చటఁ గలవు. వానికి వినాశము వర్తించదు. అవి తదాదర్శప్రాప్తికై సర్వకాలము వర్ధిల్లుగాక. ఈసందర్భమున నా మిత్రుఁడును-ఆంధ్రజాతీయకళాశాలా ప్రధానాచార్యుఁడును- మన దురదృష్టవశమున కీర్తిశేషుఁడును-నగు- శ్రీయుత కోపెల్ల హనుమంతరావు పంతులు గారి దూరదృష్టిని మిక్కిలి కొనియాడవలసి యున్నది. ఆమేధావి ఎంతమాత్రమును ఈమధ్య విజృంభించిన రాజ్యాంగకల్లోలమునందు పాల్గొనకుండిన విషయము నంద ఱెఱుగుదురు. అయినను నీపరిస్థితుల వలన లభించెడి లాభములను ఆయన తనకళాశాల కొడగూర్పక విడిచిపెట్టెనా? ఎంతమాత్రమును లేదు. వచ్చెడిలాభములను గ్రహించుచు సుడిగుండము మధ్యకు కళాశాలనీడ్వక చక్కగ నేర్పరియైన కర్ణధారివలె కళాశాలను నడిపించి కీర్తిశేషులైన మహానుభావుఁడు ఆయనయొక్కఁడే! దానికిఁ గారణము ఆయన సాధ్యవస్తువుకు ఎట్టి ఆవేశకారణ మున్నను, మఱపుదగులక యుండుటయే. అట్టి ప్రజ్ఞావేశములు గలవారు మఱికొందఱు గూడ నచ్చటచ్చట పాఠశాలలను నడపుచున్నారు. వారును మన కృతజ్ఞతకును, మన్ననలకును పాత్రులే. అట్టివారు కొందఱైనను ఉండుటఁబట్టియే, అవియు నిలచియున్నవని ఎంచవచ్చును.

మనజాతీయ పాఠశాలలో జేరినవారందఱును, విద్యార్థులును, ఉపాధ్యాయులును గూడ- ఆంగ్లపాఠశాలల నుండి వెలువడినవారే గాని, తదితరులు విశేషముగా లేరు. వారికి అజన్మతః జాతీయత యన నేమినో, యెట్టిదినో ఏ ఆంగ్లపాఠశాలయందును జెప్పియుండకపోవుటచే

నేనీవ్యాసమును వ్రాయుట ఆత్మవిమర్శనము కేగాని పరదూషణమునకు గాదు, కనుక నిందలిపారుష్యములను బాఠకులు క్షమింప ప్రార్థితులు-మం. సా.

వారికది గగనకుసుమమువంటిదైనది. ఏమైనను కొలదిగ గృహసంబంధమున వచ్చిన నది మొదటవచ్చిన చెవులకంటె తరువాత వచ్చిన కొమ్ములు వాడి యనునట్లు, ఆంగ్లవిద్యాసంపర్కముకలన నవగంటిపోయి యుండును. అట్టివారే అనేకులు కర్ణధారు లైనారు. వారు చేయున దేమి? వారి యభిప్రాయము లెట్లుండును? వారు ఆంగ్లవిద్యావాసనను వదలించుకొనగలరా? ఎక్కడనో ఒకరుండిన నుండును గాక! ఆంగ్లపాఠశాలలలోని విద్యాభ్యాసమును మించిన విద్యయే తామెఱుగక లేనని వారి యాదర్శము. ఆ యాదర్శమును ముందుపెట్టుకొని ఇంగ్లీషు భాషకు హిందీని ద్రావిడభాషకు చిత్రకళాసంగీతములును ఆనందవాచమునకు ఆంధ్రనామ సంగ్రహమును చేర్చినారు లేడిని మోసెడు అనునట్లు, జాతీయహృదయుల దయార్ద్రితచే జాతీయవిద్యాభ్యాసము బహుభాగమై, తనభారముచేత తాను క్రుంగిపోవుచున్నది. ఇట్టి జాతీయపాఠశాల లైనను బాలికలకు గూడ నున్నదేమో యనలేదు. వారిని ఇతరులచేతులలోనే విడిచిపెట్టినాము. ఇట్టిదియా జాతీయపాఠశాలలు!

ఇప్పటికిని అచ్చటచ్చట ఉండే మిక్కిలి హీనముగా చూచెదరు "వీధిబడు లనునవి గల"వని మనవారికి తెలియునా? తెలిసినను అవి జాతీయసాంప్రదాయమును ఇప్పటికిని నిలువఁబెట్టుచున్న వని మనము గుర్తించితిమా? పోషించవలయునని యున్నప్పుడే వానిని తలపెట్టుదుము. గాని జాతీయవిద్యాపాఠశాల కు సాత్రికముగ మేర్పఱచుట కు మనము పూనుకొనినప్పుడు అవి మన మానసవీధి నైనఁ జొరలేదు. పాతక్రమమునకు గాకపోయినను మూలసూత్రములకొఱకైన ప్రాధాన్యమైన నీపూర్వసంస్థలను మన మెప్పుడైన పురస్కరించినామా? అట్లు చేసిన మన కిప్పటికే నూతన జాతీయవిద్యావిధానిర్మాణము సులభసాధ్యమై యుండెడిదికాదా?

వీధిబడుల మూలసూత్ర మేది?

వీధిబడులలో ముఖ్యమైనవాడు ఒక్కడే పంతులు. వానిక్రింద సహోపాధ్యాయులు కాని బడిపెద్ద కాని లేడు. ఎవరి యుపాధ్యాయుడు తనిఖీచేయువాడు మఱియొకడును లేడు. ఎట్టి ఉపాధ్యాయసంఘర్షణము లేదు. అందఱును పంతులుమాటమీద నడువవలసినవారే గాని, వాని మాట కడ్డుచెప్పువారు లేరు. ఆ పంతులకు ఒక్కవిషయమునం దెక్కువ ప్రావీణ్యముండును. ఒకవేళ పెట్టుట యందో, లేక కొంటలెక్కలు చెప్పుట యందో, లేక పద్యములు పురాణశైలిని శ్రావ్యముగా చదివించుట యందో, మఱి దేనియందో! కొందఱు కవిత్వము నేర్పగలవారు నున్నారు. ఇట్లు వారి ప్రతిభను బట్టి ఎవరికి దేనియందు రుచి గలదో అట్టిబాలురను ఆకర్షించుచు, ఎవరి కేది కావలయునో దానినే వారికి నేర్పుచు, ఎవరేది యిచ్చిన దానినే స్వీకరించుచు, ధనము ఆవశ్యకము కాదని తన శిష్యులకు నే బోధించువాడు. ఇట్టి ఆదర్శముతో నిండియున్న వీధిబడిని జాతీయపాఠశాల యని మన మెంచితిమా? వాని పేరునైనను తలపెట్టితిమా! వాని మూలసూత్రములనైన గుర్తించి మనలో నిముడ్చుకొంటిమా? ఇముడ్చుకొనుటకైనను ప్రయత్నించితిమా? అట్లు చేయకపోవుట మనలోప మని ఇప్పటికైనను మనము గుర్తించి ప్రతివీధికిని ఒక వీధిబడిని మనము పెట్టగల్గినచో జాతీయవిద్య సఫలము కాగలదని మనము నమ్మవచ్చును.

అయితే మనము వీధిబడులను సంస్కరింపవలసిన యవసరము లేదా యని ప్రశ్న రావచ్చును. సంస్కరింపవలసినదే. వాని మూలసూత్రములకు భంగము కలుగకుండ— వానిస్వరూపమును నాశనము చేయకుండ— వాని యాదర్శములను చెఱుపకుండ— మన మేమిచేసినను అవి లఘుపూర్వకార్యమును నిర్విఘ్నముగా జరుపుకొనుచు జాతీయతకు తోడ్పడు ననుటకు సందియము లేదు.

వందలకొలది పిల్లలను ఒక్కచో చేర్చి ధనము స్వీకరించి విద్య నేర్పుట మనసంప్రదాయమున కనుకూలము గాదు. పెద్దపెద్ద భవనములు బోధనసామగ్రి విశేషముగా నుండకగాని విద్య నేర్పుటకు వీలులేదని తలచుట నవీనపాశ్చాత్యసాంప్రదాయమే కాని, మన భారతసాంప్రదాయము కాదు. మనశ్యవహారములకు సూర్యచంద్రులును నక్షత్రములునే సాక్షులు గాని, దేవాలయములోని పూజారులును రిజిష్టరులును సాక్షులు గారు. పాశ్చాత్యసంసర్గమువలన మన సత్యప్రీతి అంతరించినకొలది ఇట్టి బాహ్యాడంబరములే ముఖ్యములైనవి, సంశోధ్యమైన అనావశ్యక మనియు నవ్యమ్మకము [illegible] భారతజాతిని మూలచ్ఛేదము చేయుచున్నది. కావున మన జాతీయతను కాపాడుటకే మనజాతీయవిద్య నిర్మితము కావలయును. మన జాతీయ సాంప్రదాయములచే మన మనుసరింపవలయును.

మన జాతీయ విద్యా నిర్మాణము చేసిన లోపము మఱియొకటి కలదు. వీధిబడులను తిరస్కరించుట యొకటియే యైన నుంతవ్యమే. జాతీయ సాంప్రదాయసిద్ధములైన వృత్తులను కూడ మనము అంతగఁ బ్రోత్సహించియుండలేము. ఏపల్లెటూరనో ఒకరిద్దరు వేదము చదువుచునో లేక దేవాలయమంటపమునందో ఒక ఘనాపాఠిగారు కొందఱు బ్రహ్మచారులకు వేదము నేర్పుచున్నారు. కడియం అను గ్రామములో ఒక మహాపండితులుగారు కొందఱు విద్యార్థులను పోషించేసి [illegible] లేక తనచేతిసొమ్ము వలననో, ఒక పాఠశాలను స్థాపించి— అందులో కావ్యములు సిద్ధాంతకౌముది యిత్యాదివిద్యలను నేర్పుచున్నారు. మఱియొకయూరిలో ఒక జ్యోతిష్కుడు తన శిష్యునిచేత పంచాంగమును గణింపజేయుచు శుక్రాదిగ్రహగతులను సంవత్సరమంతయు నిముషములైనను తప్పకుండ లెక్కింపఁజేయుచున్నాడు. మఱియొకయూరిలో ఒక సిద్ధాంతి కొందఱకు జ్యోతిషమునందలి జాతకభాగమును నేర్పుచు, మహాదశల, అంతర్దశల ఫలమును శాస్త్రప్రకారము లిఖింపజేయుచున్నాడు. ఇట్టి పాఠశాలలు అనేకము లున్నను అవియే నిజమైన జాతీయవిద్యలను నేర్పుచున్నను వానిని "జాతీయపాఠశాలలు"గా గాని [illegible] శాలలుగా గాని మనము గుర్తించియుండలేదు. వానికి [illegible] చేయవలసి యుండు నని మనము కలలోనైనను తలచితిమా? [illegible] ఉన్నవానికి సహాయము నిచ్చి పోషింపకపోవుటయే గాక [illegible] విజాతీయపాఠశాలల నమూనామీద స్థాపించి వానినైనను [illegible]

జాలక సహోదోషము నొనర్చుచున్నాము. అందువలన కొన్ని అంతరించి పోవుచున్నవి. అందుకు విచారపడవలసిన అవసరము లేదు. ఏలయనఁగా వానియందు జాతీయమైన జీవకళ యేమియు లేకపోవుటయే వాటి విలయమునకు కారణము. నిలచియున్న వానిలోను అట్టి జీవకళ ఏదో యొకటి గలదనియే మనము నమ్మవలసి యున్నది. ఇందుకు బందరు ఆంధ్రజాతీయకళాశాలవంటి కొన్ని సంస్థలే నిదర్శనములు. ఇంతియు కాదు. మనయూరిలో నొక మూలను చిన్న గుడిసెలో కుమ్మరివాడు తన కుమారునిచే మన్ను కలిపించుచు తాను సారెమీద కుండలను తయారుచేయుచున్నాడు. ప్రక్కను వానిభార్య కుండలు సొట్టలు దీర్చి సరిచేసి ఆవమునకు సిద్ధముచేయుచున్నది. మన యూరిలోనే మఱియొక మూలను చిన్న సెంసటి.టిలో కంసరి యిత్తడిగిన్నెలు పోత పోసి ఎదిగిన కుమారుడు చక్రము త్రిప్పుచుండగా తాను గిన్నెను సాఁపట్టుచున్నాడు. ప్రక్కను చిన్నకుమారుడు మంటితో క్రొత్త చెంబులకు మూసలు తయారుచేసి ఆరబెట్టుచున్నాడు. ఈపైని వర్ణింపబడినవి జాతీయపాఠశాలలగునా? కావా యని చదువరులను ప్రశ్నించుచున్నాను. వానిని మనము గుర్తింపకపోవుట మనదోషము గాదా? ఇట్లే యితరవృత్తులలో సంబంధించిన పాఠశాలలను పాఠకులే యూహించుకొనవచ్చును. నే నిచ్చట వర్ణించి కాలమును వృథాపుచ్చ నవసరము లేదు.

కాఁబట్టి పైని వ్రాసిన విషయములను బట్టి సిద్ధాంతీకరింపవలసిన దేదియనఁగా- మనము జాతీయపాఠశాల లని పేరుపెట్టి ఏ శామ్యుయల్ గారి బంగాళాలలోనో పెట్టునవి నిజమైన జాతీయపాఠశాలలు కావనియు; నిజమైన జాతీయ విద్యకు పోషణము ఏ చిన్ని కుటీరములందో, ఏ మాఱుమూలలనో లభించుచున్న దనియును గుర్తించుట ముఖ్యము. అట్లు గుర్తించినఁగాని మన జాతీయ విద్యను గూర్చి తెలిసికొనుటకైనను మనకు అర్హత లేదనియును మన జాతీయవిద్య లన్నియు జీవనాధారములకు వృత్తులకుఁ ద్రోవ జూపుచు, బ్రహ్మానందమునకును మోక్షమునకును గూడ అర్హతను గల్గించు చతుష్షష్టి (అఱువదినాలుగు) కళ లని చెప్పబడు విద్యలే యనియును వానిని స్థాపించి పోషించి పెంపుఁజేయుటయే జాతీయవిద్యయొక్క పరమావధి యనియును మనము తెలిసికొనవలసి యున్నది. కాబట్టి జాతీయ విద్యాలయముల పట్టికలలో పైని పేర్కొనబడిన పాఠశాలల నన్నిటిని జేర్పవలసినదనియే నాయభిప్రాయము. నేను "జాతీయవిద్యాలయముల"లోని యుపాధ్యాయు లందఱితోను ముచ్చటించినప్పుడు "మీ యూరియందు ఎన్ని జాతీయపాఠశాల లున్న"వని నే నడిగినప్పుడు "ఒక్కటి" లేక "రెండు" అనియే వారి సమాధానము వచ్చినదే గాని మరియొకటి లేదు. వారి యభిప్రాయములో ఆంగ్లపాఠశాలలు విడిచిపెట్టి బయటికి వచ్చినవారికొఱకు కేర్పడినవే జాతీయపాఠశాలలు. ఆంగ్లపాఠశాలల మెఱుఁగు మెప్పులను జూడక వాటిలో చిక్కి చెడిపోవక, పుట్టిన నాఁటి నుండియు జాతీయతతప్ప మఱొక టేమియు నెఱుఁగని పాఠశాలలు ఎన్నిగలో గలవనియు, అవే నిజమైన పాఠశాలలనియు మనలో ననేకుల దృష్టికి గోచరింపకపోవుట మన జాతీయభావము ఎంతవఱకు అధఃపతితమైనదో మేర ఏర్పఱచుచున్నది. వేదాధ్యయనము చేయుటవలన మోక్షము లభించునను నమ్మక ముండుటచేతనే అనేకులు వేదవిద్య నభ్యసించు చుండెడివారు. కావలసినవారి కది జీవనోపాధిగఁ గూడ నుండి భుక్తిముక్తులకు రెంటికిని సాధన మయ్యెడిది. మనలో నన్ని విద్యలకును తుదకు పరమావధి మోక్షమే. చివరకు వ్యాకరణశాస్త్రమునకుగూడ నదియే పరమావధి. కాబట్టి జాతీయజీవనమునకు సాధనమైన విద్యలను పోషించుటయే మన జాతీయపాఠశాలల విధి. జాతీయాభ్యున్నిర్మాణమునకు జాతీయవిద్యయే సాధనము. ఈ విషయమును చాల సంవత్సరముల క్రిందటనే గుర్తించినట్టి మహనీయులు కొందఱు గలరు. వారిలో కీర్తిశేషులగు కోపల్లె హనుమంతరావు పంతులుగా రొక రని ఇదివఱకే చెప్పియుంటిని. వారిని గౌరవింపఁదలచినచో వారి యభిప్రాయములను గ్రహించి వారిచే స్థాపితమైన సంస్థను పోషించి, పెంపుజేసి యట్టివానిని అన్నిచోట్లను నిర్మించుట యవసరము. కాబట్టి నేనింతవఱకును వివరించిన విషయములు సరిగా గ్రహించిన, మన మిప్పటికిని మన పాఠశాలలయందు పిల్లలు లేరని, కాని పాఠశాలలు నిలిపివేయవలసివచ్చుచున్నదని కాని వగవము. పాఠశాలలు మన కనేకము లిదివఱకే యున్నవి. క్రొత్తవి స్థాపింపవలసిన యవసరము ఉన్నదని నే ననుకొనను. ఉన్న వానిని వృద్ధిచేసి, పోషించుట యెట్లనియే మన మాలోచింప వలసినది. ఇదియే ప్రకృతపు కఠినసమస్యగాఁ దోఁచుచున్నది. అందులకు నాకు తోఁచినమార్గముల గొన్నిటిని ఈ క్రింద సూచించెదను.

౧. ఆపాఠశాల లెచ్చటెచ్చట నున్నవో కనుగొని, లెక్కవేయవలెను.

౨. ఆపాఠశాలలను మనలో నిముడ్చుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయుగూడదు. అట్లుచేసిన నవిగూడ మన సాహచర్యమువలన భ్రష్టములగును. మనము వానిలోనికి స్వాల్పసంఖ్యలుగా జేరి, ఆయావిషయములను గ్రహించి జీర్ణింపజేసికొని, వానిలో నైక్యమగుటకు అర్హత సంపాదింపవలెను. ఒక్క ఉదాహరణము వలన నా యభిప్రాయమును తేటపఱచెదను. కొన్ని గ్రామములలో ఒక్కపంతులు వీథిబడి పెట్టుకొని విద్య గఱపుటను మన మెఱిగియున్నాము. వారిమీదికి బోర్డువారు పోటీకి వెళ్లి, వారితో సమానముగా తమ పాఠశాలను నడుపజాలక చివరకు, వానిని తమ పాఠశాలలలో వేతనముమీద నుపాధ్యాయునిగా బిలిచిన నిదర్శనము లెన్నియో గలవు. దానితో ఆ పంతులకును పిల్లలకును గూడ భ్రష్టత సంభవించి, శని మహాదశ ఎత్తికొనినదనే చెప్పవచ్చును. నిజముగా జరుగవలసిన పని బోర్డుపాఠశాలలను, వారి కప్పగించి, మన సాధనములను గూడ వారికిచ్చి, "ఇది నీయది. నీకు మేము సహాయము చేయుటకు వచ్చినామే గాని నిన్ను మాతో సమానభ్రష్టులము చేయుటకు రాలేదు. మాసహాయమును స్వీకరించి, ఎక్కుడుత్సాహముతో నీపని నెఱవేర్చుకొని, నీవు కాపాడుచున్న జాతీయతను నిలవబెట్టి, దానికి చుట్టును కోట నిర్మింపుము." అని చెప్పవలసినది. ఇట్టి దెక్కడను జరిగియుండలేదు. మన జాతీయ విద్యా విచ్ఛిన్నమునకు ఇదియే మూలకారణమైనది. కాబట్టి ప్రతిపేటలో నొకవీథిబడి పెట్టించి

దానికి ఒక్క పంతులనే నియమించి, జాతీయతను పెంపుచేయవలెను. మనము దానిలో నైక్యము గావలయుననినమాట కర్థ మిదియ.

3. వానిలో బాలురను విశేషముగా జేరనీయక ఎక్కువ యుండియున్న నెక్కువగా పాఠశాలలను స్థాపింపవలయును. చాలమందిని ఒక్కచో జేర్చుట మంచిదిగాదు. అట్లు చేసిన ఇప్పటి పాఠశాలల వలెనే ధనాకర్షణముకొఱకు చాలమందిని చేర్చుచున్నా మను అపవాదు మనకుకూడ వచ్చును.

4. ఆగ్రామములోని వృత్తులన్నియు ఈపాఠశాలకు అనుబంధములుగా నుండవలెను. ఉదయము సాధారణవిద్య అందఱకును సమానముగా నేర్పిన తరువాత, మధ్యాహ్నము వివృత్తికి సంబంధించిన బాలురు ఆవృత్తి పాఠశాలలలోనికి పోయి చిన్నవయసువారు మొదట చూచుచుండుటయు, తరువాత చిన్నచిన్న పనులు, పనిముట్లు సరిచేయుట పట్టుకొనుట, ఉపయోగించుట క్రమక్రమముగా నేర్చికొనవలయును.

5. అక్షరాభ్యాసము మొదలు 8 సంవత్సరములు వచ్చువఱకును ఒక్కపలకబలపముతోనే కాలక్షేపము చేయునట్లును చాలవఱకు నోటిపాఠముగనే అన్ని విషయములును నేర్చికొనునట్లు చేయవలెను. జ్ఞాపకశక్తి విశేషముగా పెంపుజేయుటకు ఇదే తరుణము. విశేషముగా నోటిపాఠమేగాని, పుస్తకపఠనము తగ్గించివేయవలెను. పుస్తకముల నెప్పుడు తీసివైచితిమో అప్పుడే బాలునియందు స్వయంకృషి స్వాతంత్ర్యవికాసము లేర్పడి, వాని యభ్యున్నతికిని, శరీర సౌష్ఠవమునకును కారణము లగును.

6. 8 సం॥ మొదలు 12 వఱకు పుస్తకపఠనము ఏర్పఱుపవచ్చును. ఇక్కడ ఇదివరకు నేర్చికొనిన దంతయును పుస్తకములలో నున్నదనియు, దానిని కొంత మఱచిపోయినను ఇబ్బంది లేదనియు, క్రొత్త విషయములు గూడ తెలిసికొనుట యావశ్యకమనియు వానికి దెలియునట్లు చేయవలెను.

7. ఇంతవఱకును వానికి ఒక్క మాతృభాషనే నేర్పవలయును అప్పటికి వానికి ఒకవిధమైన పాండిత్యము కుదురును. తరువాత సంస్కృతము ప్రారంభించి నేర్పవలయును. 12 మొదలు 16 వఱకు ఈ రెండుభాషలును జోడుగా నడుచుచుండవలెను.

8. తరువాత ఇంగ్లీషుగాని హిందీగాని లేక రెండును గాని ప్రారంభింపవచ్చును. ఇవన్నియు ప్రధానముగ నేర్పుచు, మధ్యాహ్నము వానివృత్తి ఏదియో ఆవిద్యను నేర్పుచు నుండవలయును. 21 సంవత్సరముల వయస్సున వాని బ్రహ్మచర్యము తీరి, గృహస్థాశ్రమము జొచ్చుటకు అనుజ్ఞనీయవలయును. ఇప్పటికి వాని జ్ఞానము సర్వతోముఖముగ వికసించుటయే గాక, శరీరసౌష్ఠవ మేర్పడి, స్వతంత్రజీవనము చేయుటకు వలయు వృత్తివిద్య చేతజిక్కి వాడు ప్రకాశించును. మొట్టమొదటి నుండి యు వృత్తివిద్యను సామాన్యవిద్యతో బాటు అభ్యసించి యుండుటచేత వృత్తినిరసనము గలుగక, వృత్తులు నిలువబడును. ఇప్పటి విద్య వృత్తిచ్ఛేదము చేసి, విద్యార్థులను కొఱమాలిన వారినిగా జేయుచున్న సంగతి సర్వవిదితము. ఈ ఆపద గలుగకుండ జేయుట జాతీయవిద్యయొక్క ముఖ్యోద్దేశముగా నుండవలయును.

పైని చెప్పిన విషయములలో నీక్రింది సంగతులు చదువరులు గ్రహింతురుగాక. ఇవి మన పూర్వులచే నాచరింపబడిన మహత్తరమైన విద్యాశాస్త్రములు. బ్రహ్మచర్యాశ్రమము అనగా విద్యార్థిమహాదశ నాలుగు విభాగములు. అందు మొదటిది 8-12 సం॥ వఱకు బాల్యముతో సంబంధించినది. ఇప్పుడు బాలుడు పుస్తకపఠనమునందు కాలము వ్యర్థపుచ్చక, నోటిపాఠముగానే మాతృభాషయందే అన్నివిషయములను నేర్చికొనుచు, జ్ఞాపకశక్తిని ధారణాశక్తిని మిక్కిలిగా వృద్ధిచేసికొనవలసియున్నది. మొదట చక్కగా పెంపుచెందిన జ్ఞాపకశక్తి తరువాత వానికి విషయగ్రహణమునందు మిక్కిలి తోడ్పడి సత్వరజ్ఞానాభివృద్ధికి సహాయకారి యగును. ప్రస్తుత విద్యావిధానములో అనేకవిషయములను అనవసరముగా గుదిగ్రుచ్చుటచేత బాలుని జ్ఞాపకశక్తి వృద్ధిచేయుటకు అవకాశమే లేదన్నదని నాయభిప్రాయము.

8-వ యేట రెండవభాష ఇంగ్లీషు ప్రారంభించుచున్నారు. ఇట్లు చేయుట కేవలము వినాశకరము. 12 సం॥ల లోపున రెండవభాష ప్రారంభించుట మాతృభాషకు ద్రోహముచేసినట్లే యగును. 8-వ యేట ఉపనయనము, అప్పటినుండియే వాని జ్ఞానేంద్రియములు వికసించునని మనవారు చెప్పుదురు. ఇంతవఱకును వానికి చిన్న అక్షరములు గల పుస్తకములయందు దృష్టి నిలిపి చదువుటకు గల శక్తి కండ్లకు ఏర్పడదు. అందువలననే "పుస్తకము పట్టించుటకు" అనుమైనయు న్నది. ఇది మొదలు 12 వఱకు పుస్తక సహాయముచే మాతృభాషలోనే విద్య నేర్పుటచే, వానిమనస్సు మఱింతగా వికాసము జెందును. తరువాత మనకు ఆదిభాషయు, దేవభాషయు నైన సంస్కృతమునే నేర్పవలయును గాని పరభాష ఎంతమాత్రము నేర్పగూడదు. సంస్కృతము మాతృభాషయందు చెప్పబడలేదు. మనశాస్త్రములన్నియు నాభాషలో నుండుటచే తప్పక నేర్పవలసియే యున్నది.

16 వత్సరముల తరువాత పరభాషను దేనినైన ప్రారంభించి మనశ్శక్తి వ్యర్థముగాకుండ, సులభముగా తక్కువ కాలములో గ్రహించుటకు వీలగును. కొందఱు జాతీయవాదులు ఇంగ్లీషునకు బదులు హిందీ నేర్పవలయునని చెప్పుదురు. నాయభిప్రాయములో నేదైన నొకటే. నాగరికతకు సంబంధించిన విషయములు హిందీయందుకంటె ఇంగ్లీషునందు సులభముగా గ్రహింపుటకు వీలగును గాన ఇంగ్లీషే శ్రేయస్కరమని నాయభిప్రాయము. ఈ వయస్సులో ఇంగ్లీషుభాష ప్రారంభించుటచేత దానివలన గలుగు వ్యామోహమునకు విద్యార్థి లోగాకుండ తనకు నచ్చినదిగా దాని నభ్యసింపవచ్చును. ఇంతకుముందు దాని ప్రారంభించిన మనవలెనే మనబిడ్డలు గూడ నవనాగరిక వ్యామోహమునబడి, దేశద్రోహు లగుదురు.

5-12 వఱకు ప్రారంభవిద్యాకాలము. ఇంతటితో మానుకొనువానికి మాతృభాషయందలి ప్రవేశమును, వృత్తివిద్యయు నలవడి జీవనోపాధి యేర్పడును.

12-16 వఱకు మధ్యమవిద్య. ఇందు మాతృభాషాసంస్కృతము లందు కుశలత యేర్పడును. వృత్తి విద్య వృద్ధినిఁ జెందును.

16-20 వఱకు ఉన్నతవిద్య. పై రెండుభాషలే కాక మూఁడవ భాషకూడ నేర్చియుండును. వృత్తిచేత స్వతంత్రజీవనమునకు లోటు లేదు.

20 సం॥ పైబడిన స్వయంకృషికలవారే ఏదో యొకదానియందు ప్రావీణ్యమును సంపాదించి పేరుగాంచినవాఁడే "ఆచార్యుఁ" డగును. దీనికి పాఠశాలల వసరము లేదు.

ఈసందర్భములో నొక్క విషయమును గూర్చి ముఖ్యముగఁ జెప్పవలసి యున్నది. ప్రస్తుతము నవనాగరికతాప్రభావము వలన జాతీయత యడుగంటి యున్నది. వేదపండితులు వచ్చి మన గ్రామములో నెంతకాలముండినను మనము వారివైపు కన్నెత్తియైనఁ జూచుటలేదు. మన కుమ్మరివారు చేయుచున్న మట్టికుండల వలన గలుగు లాభములను, వానితో భోజనపదార్థములను వండుటవలన లభించు నారోగ్యమును తెలిసికొనఁజాలక, పైపై మెఱుఁగులు గల అల్యూమినపు సామగ్రి వెంట పరుగిడుచున్నాము. ఇట్టి నిరర్థకపు నష్టదాయకపు అనారోగ్యకరపు వ్యామోహము లెన్నిటిచేతనో, మనము బంధింపఁబడి యున్నాము. వీని నన్నిటిని వదలుకొన్నఁ గాని మన జాతీయత వెరుగ నేరదు. జాతీయత పెరిగినఁగాని జాతీయవృత్తులతో మిళితమై యున్న జాతీయవిద్య పెంపొంద నేరదు. వృత్తులనుండి విద్యను విడదీయుటకే వీలు లేదు. రెండును సమానార్థకములనియే మనము గ్రహింపవలయును.

నే నీవ్యాసము వ్రాసిన ముఖ్యోద్దేశము జాతీయపాఠశాలల యందు మాత్రమే విద్యావిధాన మిట్లు మార్పు జెందవలయునని గాదు. దేశమందున్న పాఠశాలలన్నియు నిట్టి విధానమునే యవలంబించి, జాతీయతను పెంపుజేసి, భారతవర్షమును పూర్వపు ఔన్నత్యస్థితికి దిసికొని రావలయుననియు; అందు ముఖ్యముగా దేశీయవిద్యామంత్రి జాతీయ విద్యాస్వభావమును గుర్తెఱిగి, తన యధికారముక్రిందనే యిట్టి జాతీయ పునర్నిర్మాణమునకు సత్వరముగ బూనవలయుననియును అప్పుడే వారు నిలపెట్టిన వృత్తివిద్యలకు సాధన మేర్పడ గలదనియును వృత్తివిద్య లను పేరుతో విదేశ సంబంధ విషయములను పాఠశాలలలో బోధించుట వలన విదేశీవ్యాపారము వృద్ధియగునే గాని మనకు వృత్తివిద్యలవలని లాభము లేకపోవుటయేగాక అట్టి వానివలన జాతీయత క్రమముగా నశించుననియును మనవిచేయుచున్నాను.

నా యభిప్రాయములు చాలకాలమునుండి యేర్పడిన వగుటచే, నిప్పటికి నీరూపు దాల్చినవి గాన మిత్రులందఱును వీనిని పరిశీలించి సంస్కరించి మెఱుఁగుపెట్టవలయు నని వేఁడుచున్నాను.

అస్పృశ్యుల యాలాపము

సోమంచి సూర్యనారాయణ శర్మ గారు

సీ. మన చారులము మహా ♦ త్మా గాంధి కనువారు, కనికరమ్మున మమ్ము ♦ గనరదేల?
ఘోరదురంతము ♦ ల్మరచిపోమనువారు, మాయగచాట్లను ♦ మఱతురేల?
స్వాతంత్ర్యమునకు స ♦ ర్వమ్ము సంగెడివార, లిఁక నేని మమ్మాద ♦ రింపరేల?
సంఘైక్యమునుసల్ప ♦ సాగుదు మనువార, లంటరాదని మమ్ము ♦ గెంటరేల?
గీ. సోదరుల మమ్మునింత ని ♦ రాదరణము, సేయ దగునయ్య మీకది ♦ శ్రేయమయ్య!
గాలిచి యింటను రచ్చను ♦ గెలువుఁడయ్య, పుణ్యమతులార ♦ భారతపుత్రులార!

సీ. కుష్ఠరోగుల ప్రక్కఁ ♦ గూరుచుందురు గాని, వీథినైనను మమ్ము ♦ వెడలనీరు
కుక్కలఁ బ్రక్కల ♦ నెక్కించుకొందురు, వీథినైనను మమ్ము ♦ వెడలనీరు
పంకిని పిల్లుల ♦ భక్షింపనిత్తురు, వీథినైనను మమ్ము ♦ వెడలనీరు
కోళ్ల వాకిళ్ల నెక్కుడు ♦ గూర్మిఁ బెంతురు, వీథినైనను మమ్ము ♦ వెడలనీరు.
గీ. ఏమి పాతక మొనరించి ♦ నారమో మేము? ఏల సేవుఁడు మమ్ము సృ ♦ జించినాఁడొ
ఎప్పుడో మాకు ♦ విముక్తి? వచింపరయ్య, పుణ్యమతులార ♦ భారతపుత్రులార!

సీ. పరునిఁ దిట్టినయట్టి ♦ పాపంబునకుఁ బడి, మాడలో రోతంతో ♦ జన్మాన కలదు
అప్పుఁదీరుపనట్టి ♦ తప్పున కొక్కొక్క, మాసాల చెఱ ♦ సాలవాస మబ్బు
బొంగిలించినయట్టి ♦ దోసంబునకు నొక్క, యేఁడో రెండేఁడులో ♦ హెచ్చు శిక్ష
హత్య నొనర్చు ద్రో ♦ హంబున కురియో ద్వీ, పాంతరవాసమో ♦ పాడి యగును
గీ. మే మొనర్చిన పాతక ♦ మేమొ యెన్ని, తరములకు మాను శిక్ష కం ♦ తంబు లేదు
అరయఁ గదరయ్య! యీ ఘోర ♦ మార్యులార! పుణ్యమతులార ♦ భారతపుత్రులార!

పార్లమెంటులోని లేబరుపక్షోవల బలము

దేశభట్ల లక్ష్మీ నరసింహాము గారు

ప్రాధునిక యుగపు ప్రజాపరిపాలన మనఁగఁ ప్రజాప్రతినిధిపరిపాలన మని యందఱకు దెలిసిన విషయము. ఆంగ్లరాజ్యమున నట్లే జాతీయ ప్రతినిధులు దేశజనుల నభీష్టానుసారముగ రాజ్యవ్యవహారము నడుపుదురు. ఆంగ్ల ప్రజాప్రతినిధిసభయే పార్లమెంటు. రాజకీయ వ్యవహారములలో జనాభిప్రాయ మెప్పుడు నేకాభిముఖముగ నుండదు. కనుక సాధారణముగ దమచే నెన్నుకొనఁబడిన పార్లమెంటుసభ్యులుకూడ భిన్నాభిప్రాయులై భిన్న పక్షములవారుగ పరిణమించుట స్వాభావికమే గాక దేశపరిపాలన కత్యవసరమగు విషయము. కారణ మేమన గా సర్వసభయందుండు తేకసభ్యులు వారైనచో వారిచే నిర్మింపబడిన రాజకార్యనిర్వాహకసంఘసభ్యులు తమవిధుల నెఱవేర్చుటలో జరుపులోపముల నాక్షేపించువా రుండరు. ఎదుటివాని యాక్షేపణభయముచేత నే గదా ప్రతి మనుజుడును ప్రతి సంఘమును తమశీలము నభివృద్ధిపఱచుకొనుట.

1922 వ నవంబరునెలలో జరిగిన యెన్నికలఫలితముగ లాయడు జార్జిగారి యాధిపత్యముక్రింద నుండిన మంత్రివర్గము మారిపోయి బోనరులాగారి యాజమాన్యమున నూతనమంత్రివర్గ మేర్పడుట పార్లమెంటులోని వివిధపక్షములవారి అభిప్రాయభేదములచేతనే. పూర్వాచారపరాయణు లని పిలువబడు నీపక్షమువారు ఇతర పక్షములవారందఱికన్న సంఖ్యలో నెక్కుడుగ నుండుటచేత, పార్లమెంటువారిచే నిర్మింపబడు మంత్రిసంఘము వీరిసంఘమే యని యర్థమగుచున్నది. ఇప్పుడు పార్లమెంటులో నీపక్షమువారు 347 గు రున్నారు. ప్రతిపక్షులసంఖ్య లిట్లున్నవి:—

లేబరుపక్షమువారు 142, స్వతంత్ర విశాలమనస్కులు (Independent Liberals) 65, జాతీయవిశాలమనస్కులు (National Liberals) 49, ఇతరులు (చిల్లరపార్టీలు) 12 అనగ నెదుటి పక్షములవా రందఱు గలసి 268 మంది. ఇందు లేబరుపక్షమువారి సంఖ్య హెచ్చుగ నున్నది. జనులు రెన్నుకొనబడిన స్థానములబట్టి చూడగ పరిశ్రమల కునికిపట్టయిన ఉత్తర పశ్చిమోత్తర భాగములనుండి లేబరుపక్షమువారు నేకు లెన్నుకొనబడినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఇంక నెన్నుకొను భాగ్యము కలిగిన వోటర్లసంఖ్యలవలన 55 లక్షలవోటర్లు బోనరులాపక్షమువారికిని 42 లక్షల వోటర్లు లేబరుపక్షమువారికిని వానికన్న చాల తక్కువమందివోటర్లు ఇతరపక్షములవారికిని వోట్లనిచ్చినట్లు తెలియుచున్నది.

రాజ్యమును నడుపుచున్న బోనర్లాపక్షమువారికి నితరపక్షమువా రందఱు గొప్పరాజ్యాంగవిషయములలో వ్యతిరేకాభిప్రాయులగుటచే నొకకట్టుగ నుండుట సహజము. అందు లేబరుపార్టీ బలిష్ఠమైనదై మెలుకుబడికలిగినదగుటచే లేబరుపక్షాధ్యక్షులలో నొకరగు రామ్సే మెక్డానల్డుగారిని ఎదుటిపార్టీలవా రందఱు తమనాయకునిగ నెన్నుకొనిరి.

ఇంక లేబరుపక్షపు కట్టుపాట్లను గురించి [illegible] వారి ముఖ్యోద్దేశముల గురించియు చరిత్రాత్మకముగ గ్రహించవలసి [illegible] యున్నది. ఇంగ్లండులో 18 వ శతాబ్దిమధ్యమున పారిశ్రామికాంద [illegible] బయలుదేరినది మొదలు కర్మాగారవ్యాప్తి హెచ్చి ధనాగారముల [illegible] చేసికొని బ్రతుకు పనివాండ్రయవస్థ దుర్దశ కాసాగెను. [illegible] వారిది. ఫలితము కర్మాగారనిర్మాతలది. లాభము హెచ్చుగనున్నను [illegible] గూడ లాభశాలకులలో నొకరైనగ నుసు పనివాండ్రజీతము లభిస్తరిగా [illegible] అరుదగ నుండెను. అంతకన్న నెక్కుడు దుర్దశ—సావకాశముగ నాహారమును భుజించుటకు నెలవు విరామమైనను వారు గనుభవింప నోచుకొనకుండిరి. దినమునకు 13, 14 గంటలకాలము వారు కర్మాగారములలో పనిచేయవలసియుండెను. విశ్రాంతిగ నుండ వారికి నున్న వసతిగృహములు సహింపరాని స్థితిలో నుండెను. 7, 8 సంవత్సరములవయస్సు గల పసిపనివాండ్రకుగూడ నీ కష్టములపాలై యుండిరి. ఆట్టి జీవనమున వారు గొర్దవా రనుకొందరి బలహీనులును కుదురాళ్లునగు నగుట యొక వింత గాదు. పనివాండ్రు సమాజము [illegible] నేస్నేహ [illegible] పురోభివృద్ధికొఱకు బాటుపడదలచినను నిట్టివిషయముల [illegible] ర్యగ్రేకములుగ నుండెడివి.

పార్లమెంటు ధనాధికుల యాధీనమున నుండుటయే ఇట్టి దురవస్థలకు గారణము. అయిన నాకాలమున గూడ పనివాండ్ర కష్టములఁ జూచి జాలినొందని మహాపురుషు లుండకపోలేదు. మైకేల్ సాడ్లరు, ఆష్లే మున్నగువారు పనివాండ్ర స్థితిని బాగుచేయునట్టి యుల ను పార్లమెంటులో నిర్మింపఁజేసిరి. కాని 19 వ శతాబ్ది మధ్యకాలమువఱకు పనివాండ్రగతి చాలవఱకు మారలేదు. అయితే వారికి తమ సమాజముల నేర్పఱచుకొను స్వేచ్ఛ లభించెను.

అప్పటినుండి వారి సంఘములు పెక్కులు దేశమున స్థాపింపబడినవి. ఈ సంఘముల మిశ్రసంఘ మొకటి గొప్పగ క్రమముగ నేర్పడెను. ధనస్వాములతోఁ బోరాడ శక్తివచ్చినను, పార్లమెంటులో తమ ప్రతినిధులే సభ్యులుగ నుండిన గాని తమకు పలుకుబడి కలుగదని నిశ్చయించి, లేబరుపక్షోవలంబులు రాజకీయసంఘ మొకదానిని నిర్మించుకొని తద్ద్వారా తమ యాశయమును సాధింప మొదలిడిరి. 20 వ శతాబ్దము నాటికి నీసంఘమున రెండులక్షలకన్న నెక్కువగ సభ్యు లుండిరి. లేబరుపక్ష సంఘము తరపున కేయహార్డి షాకిల్టన్ ఆర్థర్ హెండర్సను మున్నగు కొందిమంది పార్లమెంటులో సభ్యులుగ నెన్నుకొనఁబడిరి. ఇందు కేయహార్డిగారు లేబరుపక్షమున కొసగిన సహాయ మింతయని చెప్ప నలవికాదు. 1892 సం॥ననే కార్మికుల తరపున పార్లమెంటులో సభ్యులై పనివాండ్రకష్టములు తొలగించుట కెంతయో తాను పాటుపడుచుండెను. అయినను వందలకొలది ప్రతినిధులున్న పార్లమెంటులో ముగురు నలుగురు లేబరుపక్షసభ్యులు [illegible] లో నెన్నుకొనఁబడిన రేని

చుక్కలవలె నుండిరి. అంతమాత్రమున దేశములోని లేబరుపక్షావలంబులు నిరుత్సాహులు కాక పాటుపడి, తమ పక్షమునకు నెందరినో తమ ప్రత్యర్థులం ద్రిప్పుకొనగలిగిరి. 1910 సం॥న జరిగిన ఎన్నికలలో 40 మంది లేబరుపక్షమువారి సభ్యులు కాగలిగిరి. 1918-వ సం॥పు ఎన్నికలలో 70 మందికన్న నెక్కువమంది జయమొందిరి. ఆ సం॥న జరిగిన కార్మిక మహాజనసభలో లేబరుపక్షోద్దేశములు కట్టుబాట్లు సర్వజనాభీష్టముగ నుండగలందులకై సవరింపబడెను. ఈ సవరణల ప్రకారము—లేబరు సంఘోద్దేశములను సామనుమతించి యంగీకరించు ప్రతిపురుషుడును స్త్రీయును దేశములోని యే లేబరుసంఘములలో నైనను సభ్యులుగ నుండవచ్చును. లేబరుపక్షము తరపున పార్లమెంటు సభ్యత్వము కోరువారు తామున్న యుపసంఘములయొక్కయు పక్షపువారి మహాసంఘముయొక్కయు ననుమతి బడయవలయును. తాము వోటర్లతో ముచ్చటించునప్పుడు లేబరుపక్షమునకే తాము అభ్యర్థులుగ నున్నామని లేబరుపక్షమువారి ముఖ్యోద్దేశములు ఫలానివియని స్పష్టముగ వోటర్లకు దెలియజేయవలెను.

ఆంగ్లదేశమున ప్రతిపక్షమువారును తమ పక్షాభివృద్ధికొఱకు వివిధవార్తాపత్రికల స్థాపించుచునియున్నారు. లేబరువారికి మాత్రము ధనసహాయము కొలదియగుటచే నిప్పటికిని స్వంతవార్తాపత్రిక లెక్కువగ లేవు. ఒకటి రెండు వారపత్రికలును మాసపత్రికలు నున్నవి. మఱియు జార్జిలాన్సుబరీగారిచే నడుపబడు చున్న "డెయిలి హెరాల్డు" అనుపత్రిక లేబరుపక్షమునకు గొప్ప సహాయకారి. "నేషను అథేనియన్" "న్యూ స్టేట్సుమెన్" మున్నగు కొన్ని పత్రికలును తమకు వీలైనప్పుడు లేబరువారి కనుకూలములగు వ్యాసములు ప్రకటించుచున్నవి. ఇట్లు చాల శ్రమపడి లేబరునాయకులు తమ యుద్యమము నభివృద్ధిపఱచుచున్నారు. తమ యత్నములు సఫలము లగుచున్న వనుటకు మొన్నయెన్నుకొనబడిన పార్లమెంటులో 142 గురు లేబరుపక్షసభ్యు లుండుటయేగాక తమ నాయకుడే గవర్నమెంటుపక్షమువారికి వ్యతిరేకముగ నున్న పార్టీలవారిని నడిపించుటయే తార్కాణము.

ఇంత లేబరుపక్షపు ముఖ్యోద్దేశములం బరిశీలింతము. చేతితోగాని బుద్ధిచేగాని పనిచేసి ద్రవ్య మార్జించువారి యూపకమ్ము, భూరూపమునగాని, కర్మాగారరూపమునగాని నాణెములరూపమునగాని యున్న ధనసంపత్తిగల వారిపక్షము కాదని స్పష్టముగ నున్నది. ద్రవ్యవంతులు దేశమున నెక్కువమంది కాకపోయినను సహజముగ పలుకుబడి యున్నవారగుటచే జనసామాన్యులగు బీదపనివాండ్ర యభివృద్ధిని పాటింప కున్నారు. తమ ధనసంపత్తి తగ్గిపోవు నను భయమే దీనికి కారణము. గవర్నమెంటులో గూడ వారికె పలుకుబడి యుండక తప్పదు. అందుచే నీ కాలపు గవర్నమెంటువారు పనివాండ్ర విషయమై తగినంత శ్రద్ధ వహించుట లేదని లేబరుపక్షమువారి వాదము. ఏవృత్తిలోని పనివాండ్రైనను (అనగా, కార్మికులు, భూమి సాగుచేయు కూలివాండ్రు, గనులలో పనిచేయువారు- రైలుమార్గములలో నున్నవారు- ధనికుల క్రింద గుమాస్తాలుగ నున్నవారు- తదితరులు) అభివృద్ధి కావలయునన్న ధనికుల యాధిపత్యము తగ్గిపోవలెను. సంసారపోషణార్థము సరిపోవు బత్తెము పనివాండ్రకు దొరకవలయును. జనసామాన్యమును పీడించు పన్నులు తొలగిపోవలయును. పని లేనివారికి పని కలుగవలయును. అప్పుడే లోకము క్షేమమార్గమునకు వచ్చును. అను నివి లేబరువారి యాశయములు.

అంతే కాదు. లోకములోని బలిష్ఠములగు రాజ్యములు బలహీనములగు రాజ్యముల నణంచి యార్థికసామ్రాజ్యము వహించుటయు ధనపిశాచగ్రస్తతచేతనే. ఆర్థికవిషయములలో నన్ని దేశములవారికి సమానములగు సదుపాయము లుండినగాని వారు సర్వభ్రాతృత్వబుద్ధితో మెలగుట కవకాశ ముండ దని లేబరుపక్షమువారి నమ్మకము.

పై యుద్దేశములు దేశాంతర్విషయములలో వలయు మార్పులు దేశబాహిరవిషయములలో వలయు మార్పు లని సహజముగ రెండు భాగము లగుచున్నవి. ఈ యుద్దేశముల నాచరణలోనికి దెచ్చుటకై లేబరుపక్షమువారు క్రింది కార్యక్రమమును సూచించుచున్నారు.

పనివాండ్రకు న్యాయ్యముగ కావలసిన దేహారోగ్యవసతులు- విద్య- విశ్రాంతి- జీతము లేర్పడవలెను. వీలగునంతవఱకు నిర్వ్యాపారస్థితి వారికి రాకుండజేయు నుపాయములను గవర్నమెంటువారు వెదుకవలయును. నిర్వ్యాపారమనగ పనివాండ్రు తమంతట తాము పనిని వదలుకొనుట కాదు. తమ శక్తికి మించిన ప్రబలవైపరీత్యములు- అనగ తాము వ్యాధిగ్రస్తు లగుటయో- తమ వృత్తులే యడుగంటుటయో- మున్నగు నిట్టి కారణములచే దాము నిరుద్యోగు లగుట యని యర్థము. అట్టిస్థితి ఐరోపామహాసంగ్రామానంతరముగ నిప్పుడు దేశమున ప్రబలియున్నది. రమారమి 10 లక్షల పనివాండ్రకు నుద్యోగములు లేవు. తన్నివారణార్థము పార్లమెంటులో నీక్షణమున నెల్లు లేబరుపక్ష ప్రముఖులగు మాక్డొనల్డు, లాన్సుబరి, క్లైన్సు, సెక్లర్ వాల మొదలగువారు చర్చలు జరుపుచున్నారో దినవార్తాపత్రికలమూలమున మనకు వెల్లడియగుచునేయున్నది. ఈ విషయమున లేబరుపక్షమువారి ముఖ్యాభిప్రాయ మిది. సర్కారువారు తమ తరపున జరుగవలసిన పనులన్నియు నిర్వ్యాపారులచే జరిపింపవలెను. అప్పటికిని నిర్వ్యాపారము హెచ్చుగ నున్నదని వారికి తోచినపక్షమున యజమానులకు పనివాండ్రు చేయుపనియొక్క దినప్రమాణము బాగుగ తగ్గింపవలెను. దేశములోని చిన్నవాండ్ర విద్యాభ్యాసకాలము హెచ్చింపవలయును. సర్కారువారు నిర్వ్యాపారుల యిన్స్యూరెన్సు అను నిధిని ప్రతివృత్తిలో నున్న ప్రతిపనివానికి నందున క్లైర్పాటులు జరుపవలెను. అట్లు చేసినచో నిర్వ్యాపారసమయమందు తనసంసారమును పోషించుకొనుటకు వానికిం దగినవసతియుండును.

దేశములోని భూస్వాముల నిరంకుశాధికారము నణపవలయును. వ్యవసాయదార్ల యభివృద్ధికై దేశములోని సాగుబడిభూమి నంతయు కేంద్ర ప్రజాప్రభుత్వముక్రిందికిని స్థానిక ప్రభుత్వసంఘములవారి క్రిందికిని తెచ్చు సాధనములు జరుగవలయును. స్థానిక ప్రభుత్వసంఘములు వ్యవసాయములు స్వయముగ నడిపింపవలయును. దేశములో-ఆపరేటివు సంఘములకును కొన్ని చిన్నభూభాగముల నిచ్చి వాని ద్వారా వ్యవసాయమును సాగింపవలయును. మఱియు వ్యవసాయములో లాభాపేక్షతో గాక వ్యవసాయశాస్త్రాభివృద్ధి జేయ నిష్టమున్న జనులకు నట్లె భూభాగముల నీయవలెను. పైవారందఱును పనివాండ్రకు వ్యవసా

యము చేసినందుకు న్యాయ్యమగు కూలి నియ్యవలయును. ఇట్లు భూమి సాంఘికీ జరిగిన, భూస్వాములు నిర్దయతో రైతులయొద్దనుండి శిస్తులు లాగు దురాచారము పడిపోవుటయె గాక, భూమిమీద పని చేయు వ్యవసాయదారులస్థితి బాగుపడును. భూమిమీద వచ్చు లాభము సంఘమునకే చేరును. అందుచేత కూలివాండ్రకు తమ సేద్యకార్యములో మఱింత యుత్సాహము పుట్టి భూమిని మఱింతగ ఫలింపజేయుదురు. భూమి యిచ్చు భోజనపదార్థములు గూడ స్థానికసంఘముల యధీనము నను సహాయసంఘముల యధీనమున నున్నచో ప్రజలకు సరకులు చౌకగ దొరకును. లాభము సంఘమునకే యుండును. ఈ ప్రకారముగ దేశము లోని యినుపమార్గములు నీటిరహదార్లు విద్యుచ్ఛక్తిప్రతిష్ఠాపనలు బొగ్గు గనులు కర్మాగారపరిశ్రమలు మొదలయినవి ధనస్వాముల యధీనమునుండి తప్పించి సంఘస్వామ్యముగ జేర్చుట న్యాయ్య మని లేబరువారి మతము.

ఇక సర్కారువారి ఆయవ్యయములలో పెక్కుమార్పులు జరుగ వలయు నని లేబరువారి యభిప్రాయము. దీని ప్రకారము సర్కారు పన్నులు విధించుటలో ధనాధికుల మూలధనముపైని చాల నెక్కువగ విధించి వారి సంసారసౌఖ్యార్థముకన్న నెక్కువగ నున్న యావత్తు ద్రవ్యమును క్రమముగ సర్కారునకు (అనగా సంఘమునకు) జేర్చు మార్గము న్యాయ్యమైనది. ఇట్లు చేయుటవలన కలుగు లాభము లివి- ఇటీవలి మహాసంగ్రామఫలితముగ రాష్ట్రీయఋణము చాల పెరిగిపోయినది. సర్కారునకు సంవత్సరపు వరుంబడిలో సగముకంటె నెక్కువభాగము ఋణము తీర్చుటయందె ఖర్చగుచున్నది. అట్టి స్థితిలో నిర్వ్యాపార సమస్య బరిష్కరించుటకు సర్కారునకు దగినసాధనము కనబడ దనుట సహజము. ధనాధికుల మూలధనముపై తీవ్రముగ పన్నులు విధింప బనుట రాష్ట్రీయఋణము తగ్గుసాధనమె గాక నిర్వ్యాపారత్వసమస్య కును సులభసాధనము. మహాసంగ్రామ కారణమునను తత్కార్యమునను దేశీయు లనేకులు కోట్లకొలది ధనము నార్జించిరి. 2000 సవరలపైబడిన ప్రతివాని మూలధనముపై బాగుగ పన్ను విధింపవలయును. మూలధనము హెచ్చుగ నున్నవారు హెచ్చుగ పన్నుల నిచ్చుట న్యాయ్యము. కాని దేశములోని భోజనపదార్థముల ధరలు హెచ్చుటకు గారణభూతము లగు పన్నుల విధించుటకు లేబరువా రొప్పుకొనరు. అనేకులు మరణశాస నముల ద్వారా తమయాస్తిని తమ సంతానముల కందజేయుచున్నారు. అట్టి యాస్తులు హెచ్చుగ నున్నచో వానిపైగూడ "మరణపుపన్ను" అనుపేర పన్నులు హెచ్చుగ విధింపవలయును. లోకములోని వస్తువులధరలు వృద్ధియగుకారణమున భూస్వాములకు శిస్తులు హెచ్చుగు చున్నవి గదా. అనాయాసముగ జేకూఱు నిట్టి యాదాయభాగము న్యాయముగ సంఘమునకు జేరవలసినదే. కాన దానిపైని పన్నుల విధింప వలయును. ఇట్లనేకవిధముల సంఘద్రవ్యమును వృద్ధిచేసి దేశక్షేమము నకు పాటుపడుట లేబరుపక్షమువారి యుద్దేశము.

ఇక దేశబాహ్యవిషయములలోని కార్యక్రమము అంతర్జాతీయ కలహములన్న నెవరి కిష్ట ముండదు. అట్టి కలహములను దీర్చుటకై నానారాష్ట్రీయసభ యూరపుఖండమున నిటీవల స్థాపితమైనను, అది తగిన యుపయోగకారిగ నుండుట లేదనియు దానిని ఉత్కృష్టమైన సభగ మార్చుట ముఖ్యమనియు లేబరువారి నమ్మకము. అట్లయినచో నార్థికకారణములు మూలములుగ నున్న సమీపప్రాచ్యసమ స్యలవంటి యనేకక్లిష్టసమస్య లన్ని రాష్ట్రములవారి కనుకూలములుగ పరి ష్కరింపబడును. అంతర్జాతీయవ్యాపారము బాగుగ సాగును. అట్టి యుద్దేశము ననుసరించియె పరదేశములనుండి యాంగ్లదేశమునకు వచ్చు సరకులమీద సర్కారువారు రక్షణముచేతనైనను సేవు కప్పముల విధించుట న్యాయ్యము కాదని లేబరుపక్షమువారు చెప్పుచున్నారు. ఎందుకనగా సేవుపన్నులు విధించుటవలన, నా సరకులయొక్కయు వానిమూలమున నితరము లగు కొన్ని సరకులయొక్కయు ధరలు పెరుగును. ధరలు పెరిగినచో, ధనస్వాములు బాగుపడుదురు గాని, కూలివాండ్రజీవనము మఱింత హీన మగును. అంతర్జాతీయవ్యాపారవిషయ ములను పరిష్కరించుటకు నానారాష్ట్రీయసభ ప్రత్యేకముగ నార్థికవిష యములపట్ల నెక్కుడుశ్రద్ధ వహించి ప్రపంచవ్యాపారరంగములో లేనిపోని తొందరలు కలుగకుండు మార్గముల వెదకుచుండవలెను.

ఇట్టి కారణములచేతనే ప్రస్తుతమున బ్రిటిషు రాజనీతిపారంగ తులచే చర్చింపబడుచున్న "ఇంపీరియల్ ప్రిఫరెన్సు" అను వ్యాపార విధానమునకు లేబరువారు విముఖులుగ నున్నారు.

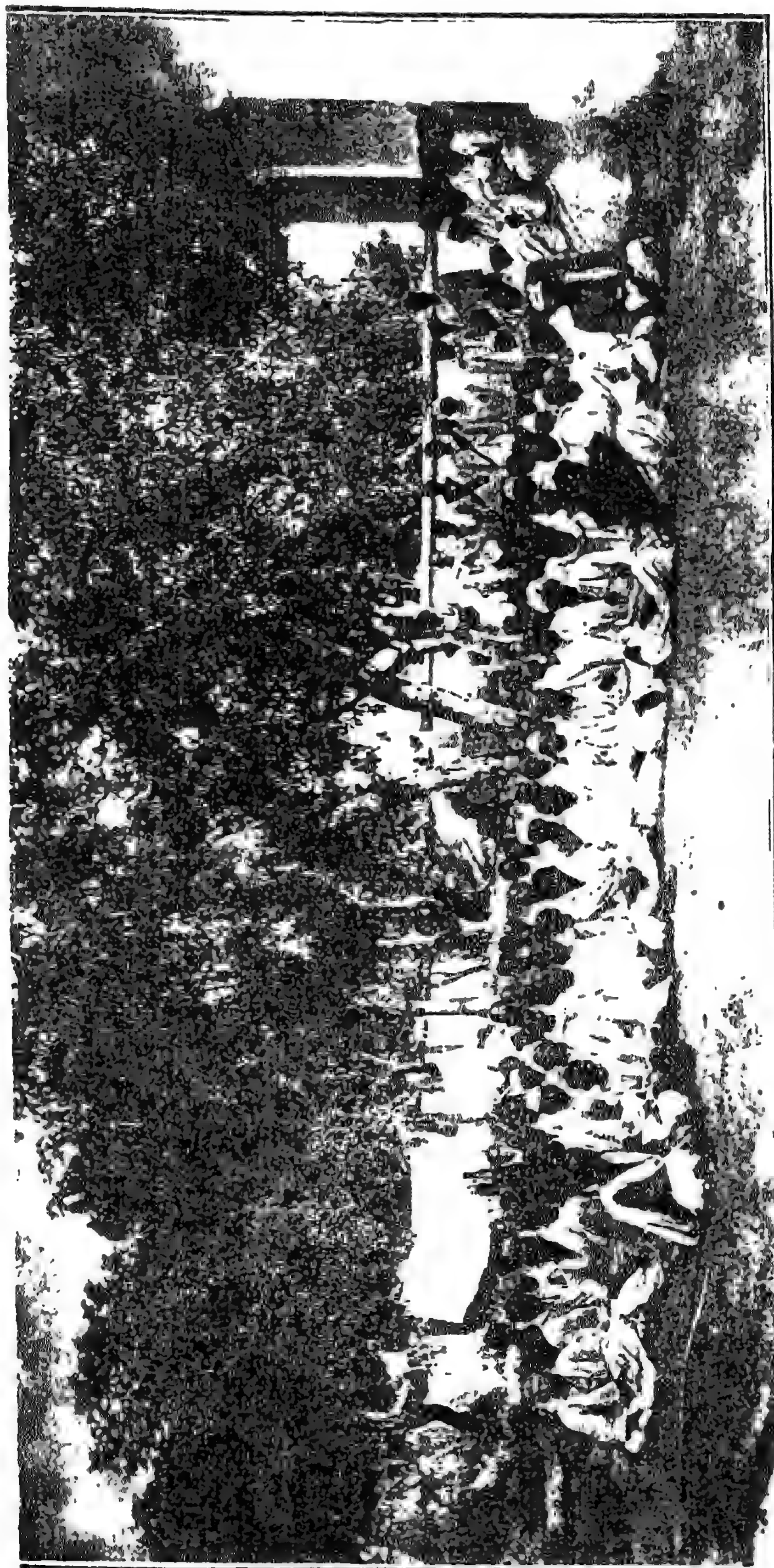
పై చెప్పబడిన లేబరుపక్షమువారి కార్యక్రమము జనక్షేమాభి వృద్ధికి తోడ్పడునట్లు కనబడుచున్నది. దానికి తోడుగ లేబరుపక్ష నాయకులగు క్లైన్సు, మెక్డొనల్డు, హెండర్సను, వెడ్జివుడ్డు, బెన్సాన్వరు, మొదలగువారు-రాజనీతికోవిదులు-కార్యక్రమమును నడిపిం చుటయందు ఘనులు కాన ప్రతిమెకమారు రాబోవు నెన్నికలలో లేబరుపక్షమువారు సంపూర్ణజయము నొంది రాజ్యభారము వహింపగల రని యూహింపవచ్చును. అయితే లేబరుపక్ష కార్యక్రమమంత దాపక్ష మువా రందరు నేకాభిప్రాయులుగ లేరు. కొందఱు రష్యాదేశములోని లెనిను ప్రముఖులకంటె తీవ్రవాదు లున్నారు. అంతియు కాదు. లేబరుపక్ష మువారు రాజ్యభారమును వహించినతర్వాత తమ కార్యక్రమము నాచర ణలోనికి దెచ్చుటలో నెన్నియో చిక్కులు పడుదు రనుట వాస్తవము. ఒకటి రెండు దృష్టాంతములు చాలును. కర్మాగారముల నితరధనార్జన సాధనముల ధనస్వాములు సంఘాస్తిగ మార్చ నిశ్చయించినతర్వాత వా రేమి ప్రతిఫలము కోరెదరో వారి నెట్లు గవర్నమెంటువారు తృప్తి పఱచెదరో తెలియకున్నది. పరిశ్రమలు ధనస్వాముల యధీనమున నున్నంతకాలము పరిశ్రమాభివృద్ధికిని వ్యాపారాభివృద్ధికిని వారెంతో పాటుపడుట సహజము. అవి సంఘమునకు జెందిన తర్వాత నంత యభి వృద్ధి గాంచునా యను సంశయము మనకు పుట్టక మానదు. ఒక గొప్ప నౌకాస్వామి సర్ జాన్ యెల్లర్మెన్ గారు వచించినట్లు ద్రవ్యము పెక్కు మంది జనులయొక్క మితవ్యయబుద్ధిచేతను, కూడబెట్టు నిచ్చచేతను భోగపరిత్యాగముచేతను, దేహకష్టమున కోర్చి పనిచేయుటచేతను గూర్చ బడుచున్నది. తన మరణానంతరము తన భార్యకో తన సంతానమునకో పోషణార్థమనియో తన వార్ధకదశయందు స్వపోషణార్థమనియో ధనము నార్జింప బ్రతి మానవుడును బురికొల్పబడుచున్నాడు. మూలధనము మీది పన్నులవల్ల ప్రతివానికిని భవిష్యత్తునందలి నమ్మకము చెడిపోయి తా నార్జించిన ద్రవ్య మంతయు తన జీవితకాలమునందే వెచ్చపెట్టును సర్కారువా రప్పుడేమి చేయుదురో యూహించుట శక్యము గా కున్న దని యనేకుల యభిప్రాయము. ఇంతకును కాలదేవత యార్థిక ప్రపంచమునం దెన్నిమార్పుల జరుపనున్నదో వేచి చూతము.

Andhra Lady Volunteers, Chittoor Conference ఆంధ్రమహిళా స్వచ్ఛందసేవకులు, చిత్తూరుమహాసభ

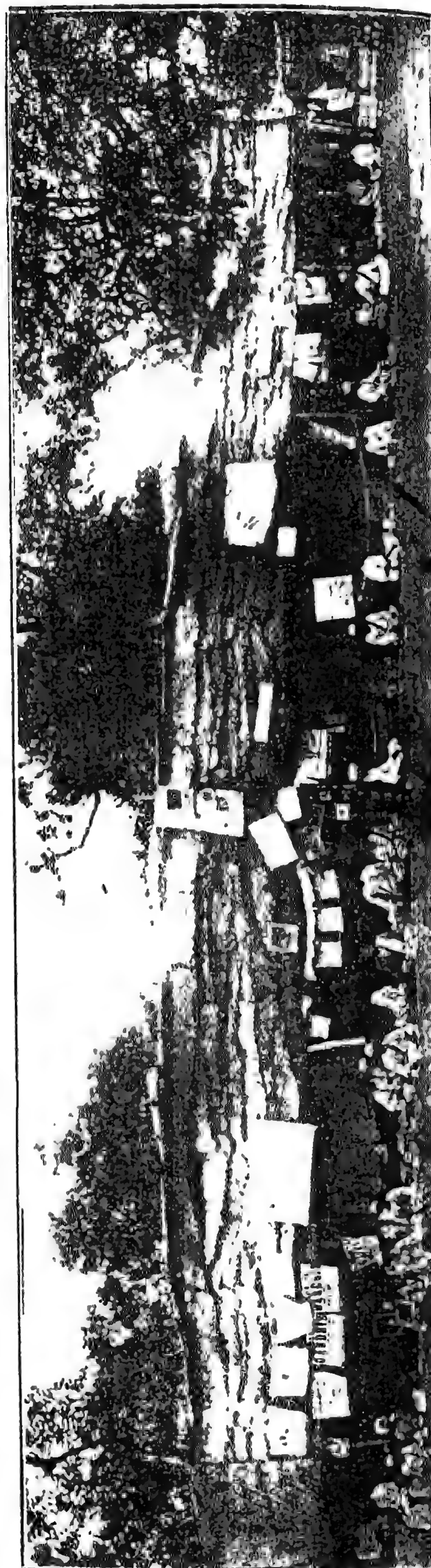

Andhra Conference Delegates, Chittoor

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ సభా ప్రతినిధులు, చిత్తూరు

Andhra Provincial Khaddar Exhibition Chittoor

ఆంధ్రరాష్ట్రీయ ఖద్దరు ప్రదర్శనము, చిత్తూరు

గోరక్షణము

కామఋషి మృత్యుంజయ వర్మ గారు

ఇదిగో దుర్భరభయ కంపి ♦ తాంగి యగుచు
అంబ! యంబా! యటంచు బి ♦ ట్టఱచి యఱచి
యస్వతంత్రురా లగుటం గా ♦ ర్యంబు దోప
కునికి దీనాస్యయై బావు ♦ కనుచు గంటి
నీరు గ్రుక్కుచు నిటునటుం ♦ దారిపోవు
నావును వెనువెంటం దగిలి ♦ యమునిదూత
కరణిం గొనిపోవుచున్నాండు ♦ కటికవాండు

వాని కింత నిర్దాక్షిణ్య ♦ మానసంబో
యట్టి క్రూరకర్మల కమ్మ ♦ నదయుం డెవండో
మ్లేచ్ఛుండై యుండవలయు నా ♦ తుచ్ఛుం డట్టి
వాండు మనభారతీయుండు ♦ గాండు, నిజము,
నోరులేని జంతువు నిట్లు ♦ క్రూరమతుల
కమ్మం జూపుట కంటెం బా ♦ పమ్ము గలదె?
కటికవానికిం బసుల ని ♦ ష్కారణముగ
నప్పంజెప్పి గొంతుల గోయు ♦ మనుట లగునె?
మాసములు పది కడుపున ♦ మోసి మోసి
గర్భవేదన సహియించి ♦ కన్నతల్లి
పాలుచాలని యప్పుడే ♦ పాట్లం బడియు
పరయువతులను బ్రతిమాలి ♦ పాలు సంగ్ర
హించి పొట్టనింపి శిశువుం ♦ బెంచు తల్లి
వృద్ధురాలంచుం గ్రూరుండై ♦ బుద్ధిమాలి
యెవ్వండు ధనార్థియై విక్ర ♦ యింపం దలంచు?
గన్నతల్లికి విషమిచ్చు ♦ కసనుం డెవండు?
పనికిమాలినవాం డంచు ♦ జనకుం జెనకు
పాపి యెవ్వండు? తనతల్లి ♦ పాలుం ద్రావి
రొమ్ము నెవండు కృతఘ్నుండై ♦ రొప్పజేయు?
పసులరక్షింప నట్టి ద్వి ♦ పాదపశువు
వసుధ నుండడు నిష్పక్ష ♦ పాతబుద్ధి
నీయవస్థ విచారించి ♦ యీకులంబు
నుద్ధరింపవలయు శ్రమ ♦ కోర్చి యెట్లో

తలంపంగాం గోటర్లును భూ ♦ దానఫలము
కంటె నన్నదానఫలము ♦ కంటె సప్త
సంతతిం బడయుటకంటె మో ♦ క్షఫలదాయ
కమగు సువ్రతము పశుర ♦ క్షణము దాని
కంటెం దారకోపాయ మొ ♦ కండు లేదు
గోధనం బెన్న నిహపర ♦ సాధనంబు

భారతీయులే గోక్షీర ♦ పాన కలన
సర్వరోగవిముక్తులై ♦ సత్వగరిమ
నెగడినారో శుక్లంబు శో ♦ ణితము మొదలు
కండ బెంచుట కెయ్యది ♦ కారణంబు
కుక్షిగతమైన యష్టోదర ♦ క్షయాది
బాధలకుం బాలు నిర్మూల ♦ సాధకంబు
పాప మా గోవులకు దుర ♦ వస్థ యిట్లు
పరిణమించెనె! నేటికి ♦ ధరణియందు
కామధేనువై యర్థుల ♦ కామితముల
నిచ్చు నాశ్రమభూముల ♦ స్వేచ్ఛం దిరిగి
జీవనదుల శుద్ధజలము ♦ ద్రావి యక్క
డక్కడం గల మెత్తని పూరి ♦ మెక్కి మెక్కి
యడిగినంతనె పాలు మా ♦ గడయుం బెఱుగు
వెన్నయు ఘృతంబు నొసంగుచుం ♦ గన్నతల్లి
కంటె మిక్కిలి ప్రేమచేం ♦ గనుచు నెల్ల
జీవరాసులం బోషించు ♦ గోవు ఘనత
యెన్నంబడదు గాదె? విప్రుల ♦ కన్న మున్న
పాడిపంటల కీ జాతి ♦ మూలధనము
గడ్డిం దిని వడ్లనిచ్చును ♦ గడుగు నీటి
ద్రావి పాలిచ్చునిట్టి వ ♦ దాన్య కదవె!

మహిని స్వార్థంబుల [illegible] ♦ [illegible]
గలుగు గోజాతి రక్షింప ♦ వలయు సతము
దానబలులార! వ్యవసాయ ♦ దారులార!
సకలవైశ్య వాణిజ్య సం ♦ స్కారులార!
మీకుం దోంచినంత ధనంబు ♦ సేకరించి
బక్కపశువులం బోషింపం ♦ బాటుపడుండు
మానవులు నిక్కలుపితాభి ♦ మాను లగుచుం
బట్టుదలం గల్గి గో పరి ♦ పాలనంపు
భారమును దమశక్త్యను ♦ సార మెట్లో
నిర్వహింపంగ నెంచిన ♦ సర్వపుణ్య
తీర్థయాత్రాఫలము గల్గు ♦ దీనికంటె
నన్యతారక పుణ్యకా ♦ ర్యంబు లేదు.
ధరణి శ్రీహరి కృష్ణావ ♦ తార మెత్తి
పశులగాపరియైన పా ♦ వనచరిత్ర
దలంచి స్మరియించి తరియింప ♦ వలదె నరులు?
సర్వలోకోపకార వి ♦ జ్ఞాన మూర్తి
యైన గోవును సేవించి ♦ మానవుండు
సంతతాయురారోగ్య ప్ర ♦ చారుం డగుత!

స్త్రీల విద్యావిధానము

పాలపర్తి ఆంజనేయులు గారు

ఇటీవల ప్రభుత్వమువారు కొన్ని ముఖ్యపట్టణముల యందు ఉన్నత బాలికాపాఠశాలలను స్థాపించి యున్నారు. కాకినాడ పురస్త్రీలు తమపురమున నొక పాఠశాలను స్థాపింపవలసినదిగా విజ్ఞాపనము నంపుకొని యున్నారు. గుంటూరుపురమున స్త్రీలకు విద్య గఱపుటకై 'శారదానికేతనము' ఏర్పాటు చేయబడినది. ఈ ప్రకారముగా ప్రభుత్వమువారును దేశీయులును కూడ కొంత శ్రద్ధను జూపుచున్నందులకు మనము సంతసింపవలసినదే. కాని ఇప్పటి జాతీయావసరముల ననుసరించి స్త్రీవిద్య యెట్లుండవలయునో ఇంకను నిర్ణయము కాక నిలచియున్నది. ఈవిషయమై విచారించుటకుపూర్వము సంఘమునందు స్త్రీలస్థానమును, స్థితిని నిర్ణయింపవలసియున్నది.

ఈశ్వరదృష్టియందు మానవకోటి యంతయు ఒక్కటియే. ఆధ్యాత్మికదృష్టితో విచారించినను స్త్రీపురుషభేద మావంతయు లేదు. స్త్రీగాని పురుషుడు గాని ఎవరికర్మను వారు అనుభవింపవలయును. ఎవరి ముక్తిని వారు సాధించుకొనవలయును. స్త్రీలయందొక యాత్మయును పురుషులయందు మఱియొక యాత్మయును లేవు. సమస్త మానవకోటియందును ఆ పరమాత్మ యొక్క యంశమే ప్రకాశించుచున్నది. ప్రపంచమందలి సమస్తభేదములును ప్రాకృతికములై యున్నవి. అటులనే మానవకోటియందును స్త్రీ పురుషభేదము స్వజాత్యభివృద్ధికై యేర్పడిన ప్రాకృతిక భేదము మాత్రమే. కావుననే స్త్రీపురుషులకు సమానమైనహక్కులు ఉండవలయునని కోరబడుచున్నది. ఇట్టి కోరికయందు విపరీత మెద్దియును లేదనుట స్పష్టము.

కాని మానవసంఘమందలి అంతరములు కేవలము మానవనిర్మితములా లేక పరిస్థితులనుబట్టి యేర్పడినవియా యని కొంతవఱకు యీసందర్భమున విచారింపవలసి యున్నది. సంపదనుబట్టి ధనికులును దరిద్రులును- సభ్యతనుబట్టి నాగరకులు ననాగరికులును- విజ్ఞానమును బట్టి వివేకులు నవివేకులును- ఏర్పడుచున్నారు. ఇవి కేవలము మానవనిర్మితము లనుటకు వీలులేదు. ఇక బ్రహ్మక్షత్రియాది భేదములు సంఘసౌలభ్యముకొఱకు ఏర్పడిన వనుట స్పష్టము. ఈభేదము లెల్లప్పుడు నుండినను ఉండకపోయినను ఏవియో కొన్ని భేదము లుండుట నిస్సంశయము. ఏలయనగా మానవాత్మస్వతంత్రము గలది. దాని యభివృద్ధి సంఘమునకు సంబంధించి యుండినను వ్యక్తిగతమై యున్నది. ఒకేవిధమైన పరిస్థితుల యందు ఒకేవిధమైన సాధనయందు- ఇద్దఱు మనుష్యులు కృషి సలిపినచో వారిద్దఱును ఒకేవిధమైన సంస్కారమును బొందుదు రని చెప్పుటకు వీలు లేదు. మానవాత్మ స్వతంత్రవ్యక్తిత్వము గలదియే గాని అంధప్రాయముగా ననుసరించునది కాదు. కావున ప్రపంచములో భేదములు సహజముగా నుండితీరును. సర్వసమత్వమును స్థాపింపదలచినను సాధ్యము కానేరదు. కాని సత్య మేమనగా భేదమే చైతన్యమునకు మూలముగను, అభివృద్ధి హేతువునై యున్నది. అట్టిస్థితిలో స్త్రీపురుషులకు (మానవకోటియందు) సర్వతోముఖమైన సమధర్మములను ప్రతిష్ఠింపగలుగుటయు నసంభవము. కాని తగిన అవకాశము కల్పించుటయు నిచ్చుటయు సమంజసము. ఒక్క విషయముమాత్రము గమనింపదగియున్నది. స్త్రీపురుషధర్మములు పరస్పరసహకారములు గాని, విరుద్ధములును సమములును కావు. కావున వారి విద్యకూడ పరస్పరము లాభప్రదముగా నుండవలయునే గాని ఒకేవిధమైనదైనచో ప్రయోజనము లేదు.

మానవసంఘమునందు స్త్రీయొక్క ప్రధానధర్మ మేమి? ఇప్పుడుండుస్థితిలో నామె యాధర్మమును సక్రమముగా నిర్వహింపగలుగుచున్నదా? యని మనము విచారింపవలయును. విశ్వజననిగర్భమునుండి యీవిశాలవిశ్వము ప్రభవించినటులే స్త్రీయొక్క గర్భమునుండి మానవకోటి యావిర్భవించుచున్నది. కావుననే సంఘమునందు స్త్రీ మాతృస్థాన మాక్రమించుచున్నది. స్త్రీ యొసంగబడు విద్యయును ఈ మాతృత్వ ధర్మమునకు పోషకముగ నుండవలయును.

శ్లో. గురూణాం చైవ సర్వేషాం మాతా పరమకో గురుః,
మాతా గురుతరా భూమేః ఖాత్పితోచ్చతర స్తథా.

మానవసంఘమునందు అత్యున్నతమైన స్థానము నాక్రమించిన స్త్రీ ఆఫీసులలో నౌకరీనిగాని, కోర్టులలో ప్లీడరీనిగాని, సైన్యములో నాయకత్వముగాని,దుకాణములలో అమ్మటగాని పూనుకొనినచో నట్టిపని మాతృత్వ ధర్మపోషకము కాగలదా? కనుక నిట్టి యుద్యోగములు స్త్రీలకు సర్వథా అయోగ్యములు. కాని యీపదవులకు స్త్రీలుఅసమర్థులని కాని అనర్హులని కాని నాయుద్దేశము కాదు. తగిన యవకాశముల నిచ్చినచో స్త్రీయును పురుషునితో సమానముగా ప్రాపంచికవ్యవహారముల నన్నిటిని నిర్వహింపగలరు. కాని స్త్రీలయందు సహజముగాగల కోమలత్వముమార్దవముప్రేమయుద్యోగధర్మత్వేనచేయు కఠోరచర్యలచే శోషించును. స్త్రీ ప్రేమకు నిధి. జడమైన శుద్ధభౌతికకర్మకలాపము లందు ప్రేమకు తావులేదు. ఇట్టి కర్మలయందు స్త్రీయును ప్రవేశించిన మానవునియందు దినదినప్రవర్ధమాన మగుచున్న పశుత్వము స్త్రీయందును పెంపొంది మానవజీవితము దుర్భరము కాగలదు. పురుషుడు ప్రాపంచికవ్యవహారములం దెట్టి యకృత్యముల నొనరించినను గృహమునకు మఱలినంతనే ప్రేమ శాంత్యాదిగుణస్వరూపిణి యగు తల్లిని గాని, భార్యను గాని గాంచినతోడనే తిరిగి మానవత్వము ఆతనియందు తలయెత్తుటకును, ఎప్పటికైన నాతడు ముక్తిజెందుటకు అవకాశము గలుగుచున్నది. కావున నిట్టి యుత్తమ మాతృత్వధర్మమునకు పోషక మగు విద్యనే స్త్రీలకు గఱపనగును.

స్త్రీయందు గల మఱియొకధర్మము సతీత్వము. ఇంతకన్నను దాంపత్య మనిన నది స్త్రీపురుషుల కిద్దఱకు సమానముగా వర్తింపగలదు. మనదేశమందేమి తదితర దేశములందేమి యీధర్మము క్రమముగా గ్రహింపబడి యాచరింపబడుట లేదు. మనదేశమందు స్త్రీయొక్క అస్వాతంత్ర్యమువలనను, అన్యదేశములందు స్త్రీయొక్క స్వేచ్ఛవలనను దాంపత్యధర్మము వికాసమునొందుట లేదు. కట్టుబాటులయొక్క శూన్యతగాని బహుత్వము గాని యభివృద్ధికి ననుకూలము కాదు. అభివృద్ధి మానవాత్మయొక్క సహజలక్షణము. నదికి సర్వదా గతి సహజలక్షణము. అట్టిగతికి అడ్డుగ గట్టువేసిన సహజముగా నుండవలసిన కట్టలను సహితము తెగగొట్టి విచ్చలవిడిగా ప్రవహింపవచ్చును. నదికి ఇరుపార్శ్వములను,కట్టలు లేనియెడల నది స్వరూపముగాని, గతిగాని యుండనేరదు. అటులగనే, స్త్రీకిగాని పురుషునికి గాని తగిన కట్టుబాటులలో అభివృద్ధికి తగిన అవకాశ ముండవలయును. అట్లు లేనిచో సంఘము చిందఱవందఱ కాగలదు. హిందూసంఘమునందు స్త్రీకిజ్ఞానాభివృద్ధికి హేతువగువిద్య లేకపోవుటయును బాల్యముననే సంసారముచేయుటను గృహమునందస్వాతంత్ర్యము గౌరవములేకుండుట, నిర్బంధవైధవ్యము మొదలగునవియు నామెయొక్క అభివృద్ధికి ప్రతిబంధకములుగానున్నవి. ఈఅడ్డంకు లన్నియు తొలగినగాని స్త్రీకి గౌరవస్థానము రాదు.అత్తయందు మాతృత్వము,భర్తయందు సోదరభావము, పెంపొందినగాని హిందూసంఘమున కోడఱికపువిషయమున గల అపకీర్తి పూర్తిగ నశింపదు. భర్తలుదాంపత్యధర్మమును మఱచి భార్యలు కేవలముతమ శరీరసౌఖ్యముకొఱకు మాత్రమే నిర్మింపబడిన బొమ్మలని భావించెదరు. భార్య అర్థాంగలక్ష్మి- సహధర్మచారిణి- యనెడి ప్రాచీనార్యభావము వారి మనస్సునకు సోకదు. దానిసయను భావము అంతరించి సహధర్మచారిణి యను భావముదయించినగాని హిందూసంఘమునందు స్త్రీకి నిజమైన గౌరవము గాని, గృహమునందు నిజమైన ఆనందము గాని కలుగజాలదు.

శ్లో. సంతుష్టో భార్యయా భర్తా భర్త్రా భార్యా తథైవచ
యస్మి న్నేవ కులే నిత్యం కళ్యాణం తత్ర వై ధ్రువం.

కావుననే స్త్రీ దాంపత్య మాతృత్వధర్మముల బాధ్యతతో నిర్వహింపవలయునన్నచో విద్యావంతురాలై యుండవలయుననుట స్పష్టము. విద్యావంతులు కానివారు గృహధర్మములను నిర్వహించుట లేదా? యని ప్రశ్నింపవచ్చును. అట్లని విద్యవల్ల ప్రయోజనము లేదని చెప్పగలమా? స్త్రీపురుషు లిద్దఱును విద్యావంతులైనచో వారి దాంపత్యమేమి, సిరిసంపద లేమి, యెట్టి శోభతో ప్రకాశించునో చెప్పవలయునా? దురదృష్టవశమున స్త్రీ విధవ యయినచో ఆమెస్థితి యెంతహీనముగా నున్నదో వర్ణించుట లజ్జాకరము. అట్టిస్థితిలో నామె విద్యావంతురాలైనచో గౌరవముగా జీవితమును గడపవచ్చును. ఒకవేళ జీవనోపాధి లేకున్నను ఎవరికిని నూడిగముచేయ నవసరము లేకయే మర్యాదగా సంపాదించుకొనుటకు వీలుండును. స్థితిమంతురాలైనచో అనేకవిధముల దేశసేవ చేయవచ్చును. విద్య, విద్యకొఱకే నేర్చుకొనదగిన దైనను

మనదేశస్థితినిబట్టి కూడ స్త్రీలు ఎక్కువగా విద్యావతులు కావలసియున్నది.

మనము నూతన స్త్రీవిద్యావిధానమును సూచించుటకు పూర్వము, ప్రస్తుతము స్త్రీవిద్య యేరీతి నున్నదో విచారింపనగును. ప్రభుత్వము వారిచేతను- క్రైస్తవ మిషనరీలచేతను- ఇతర స్త్రీవిద్యాభిమానులచేతను- బాలికాపాఠశాలలు స్థాపింపబడి నడిపింపబడుచున్నవి. ఇవిచాలవఱకు ప్రాథమికపాఠశాలలు మాత్రమే. ఈ పాఠశాలలయందు చదువుట వ్రాయుట లెక్కలు మాత్రమే నేర్పుదురు. కాని ప్రభుత్వము వారిచేతను మిషనరీలచేతను స్థాపింపబడిన ఉన్నతపాఠశాలలందు బాలురకువలెనె, బాలికలకు సైతము నిరుపయోగమైనట్టి విద్య గఱపబడుచున్నది. మీదమిక్కిలి భాషేతరవిషయములు- అనగా భూగోళము, లెక్కలు, చరిత్ర మొదలగునవి- ఆంగ్లభాషలోనే బోధింపఁబడుచున్నవి. ఇది మిక్కిలి శోచనీయమైన స్థితి. ప్రభుత్వోద్యోగముల నాశించు బాలురకు లేనినిర్బంధము వీరి కెందులకో తెలియకున్నది. భాషేతరవిషయములు అన్యభాషలో జదువుట అనవసరశ్రమ యని బాలురకే తీసివేయబడినప్పుడు బాలికలకు ఆపద్ధతిని అవలంబించుట కేవలము మూర్ఖతకాదా. మఱియు బాలికాపాఠశాలలందు గల ఉపాధ్యాయినులు చాలవఱకు హైందవసంప్రదాయముల నెఱుగని- యూరపియను వేషభాషలయందు వ్యామోహము గలిగిన క్రైస్తవనారీమణులై యున్నారు. వీరి ప్రోత్సాహము వలనను, అనుకరణమువలనను, ఆదర్శమువలనను జాతీయములపై నిరసనమును- విజాతీయములపై వ్యామోహమును- చిన్ననాటనే బాలికలకు గలుగుట దేశక్షేమకరమా? మఱియు నిది గృహమునందశాంతికి కూడ హేతువు కాగలదు.

ప్రస్తుతపు విద్యావిధానము నిరుపయోగమైనదనుట నిర్వివాదాంశము. ప్రభుత్వోద్యోగశాఖలు నిండిన వెనుక బాలురు పదిపండ్రెండువత్సరములు విద్య నభ్యసించినను స్వతంత్రజీవనము చేయుటకు శక్తిలేక యెట్లు అల్లాడుచున్నారో మనము చూచుచున్నాము. విద్యావతులయిన స్త్రీలు ప్రభుత్వస్త్రీవిద్యాశాఖయందు నుపకృతుల నేర్పఱచుకొనుచున్నారు. తక్కినయుద్యోగములు పురుషులకే చాలుటలేదు. ఇవి స్త్రీలకువాంఛనీయములు కావని యిదివఱకే సూచించియున్నాను. ఈ అభిప్రాయము స్వాతంత్ర్యదేశముల నివాసము గాంచిన ఫ్రాన్సు అమెరికాదేశములందే వ్యాపించి యున్నది. ఆదేశములందు ఉద్యోగములను జేయుచున్న స్త్రీలను "మీకొమా త్తైలును ఉద్యోగముల జేయుట మీకు యిష్టమేనా?" యని ప్రశ్నించినప్పుడు తమకు ఇష్టములేదని చెప్పియున్నారు. మఱియును గృహనిర్వాహణమే స్త్రీకి ఉత్తమమయిన ధర్మమని అంగీకరించి యున్నారు. ఒకవేళ ఎవరైనను ఉద్యోగముచే కుటుంబపోషణ చేయవలసిన యవసరమున్నచో నట్లు చేయుటకు వారికి అవకాశము మాత్రముండవలయునని కోరియున్నారు. కావున స్త్రీలకు సంపూర్ణమైనహక్కులు ఉండవలసినదే. కాని దైవవిహితధర్మమును విడిచి పురుషులతో సమస్తకార్యములందు పోటీకి నిలుచుట దేశసేవగాని మానవసేవగాని ఎన్నటికిఁ గాజాలదు. ఎవరిధర్మమును వారు నిర్వహించుటయే ఉత్తమమైన ధర్మము. ప్రత్యేకపరిస్థితులలో స్త్రీలు ప్రజాహితజీవనమందును, ఉద్యోగములందును ప్రవేశించుట అవసరము కావచ్చును.

పైని వివరించిన సందర్భములను బట్టి జాతీయావసరములకును, సంప్రదాయములకును అనుకూలమైన యొక స్త్రీవిద్యావిధానపుపద్ధతిని ఇచ్చట వ్రాయుచున్నాను. దీనిని విద్యాధికులు విమర్శించెదరుగాక.

శిశుభాగము

పదియవ సంవత్సరము ఆఖరునిఱకు ఇందు నాలుగు గాని అయిదుగాని తరగతులు ఏర్పడవచ్చును. ధారాళముగా చదువుటయు వ్రాయుటయు బజారులెక్కలును మాత్రమే ఇందు నేర్పదగును.

బాలికాభాగము

11 సం॥ మొదలు 13 సం॥ ఆఖరువఱకు మూడు తరగతులు ఉండవచ్చును.

మాతృభాష

చిత్రలేఖనము సంగీతము నిర్బంధములు. సైన్సు చరిత్ర భూగోళము నీనిని గూర్చి సూక్ష్మమైన జ్ఞానము మూడు సంవత్సరములలో కలుగజేయవచ్చును. వడుకుట కుట్టుపని అల్లికపని నవారు నేత మొదలగు వానిని బొమ్మలు మొదలగు ఆటవస్తువులు చేయుట మొదలగు గృహపరిశ్రమలలో కొన్నిటిని నేర్పింపవలెను.

యువతీవిభాగము

14 సం॥ మొదలు 16 సం॥ ఆఖరువఱకు

తరగతులు. ఇందు తెలుగు సంస్కృతము

ఇంగ్లీషు ఈ భాషలలో నేవియో రెండును; గృహవిద్య గృహవైద్యమును; సంగీతము చిత్రలేఖనములలో నొకటియు; గృహపరిశ్రమలలో నేవినైన రెండును నేర్పదగును.

వీనిలో కొన్ని ప్రత్యేకముగా విశదపఱచుట అవసరము. గృహవిద్య యనగా వంటచేయుట ఇల్లు చక్కబెట్టుట మొదలగు గృహనిర్వాహకమునకు సంబంధించిన పనులు. ఈపనులు పెద్దబాలికలకు కొద్ది ఉపకారవేతనముల నిచ్చి తగిన గృహవసతుల నేర్పరచి నేర్పింపదగును. గృహవైద్యమనగా, సామాన్య ఆరోగ్యవిధానములు శిశుపోషణ. శిశువైద్యము అనగా మనదేశములో తల్లులు పిల్లలకు వాడు ఓషధులయొక్క ఉపయోగము. నిర్భయముగా వాడదగిన అల్లోపతి హోమియోపతి మందుల ఉపయోగము ప్రథమచికిత్స (ఫస్టు ఎయిడ్) మంత్రసానితనము అయియున్నది. స్త్రీలు పురుషులకంటె ఎక్కువ రసజ్ఞలును సౌందర్యాభిలాషలును. రసజ్ఞానము మానవప్రకృతిలోగల సహజగుణము. ఇది జీవితమునకు నూతన వికాసమును, ఉత్సాహమును ప్రసాదించును కావున నిది పోషింపదగిన గుణమై యున్నది. కాని వెఱ్ఱితలలు దాల్పకుండునట్లు మాత్రము చూడవలసియుండును. ఈరసజ్ఞతను పోషించుటకే సంగీతము చిత్రలేఖనము జవళిపని అల్లికపని, మొదలైనవి చేర్పబడినవి. నిర్మలమైన ఆనందమును సౌందర్యమును అనుభవించుటకు అవకాశ మున్నచో విపరీత భావములమీదికిగాని, వికారచేష్టలమీదికిగాని మనస్సు పోవుటకు వీలుండదు. కావున దీనివలన నైతిక లాభము కూడ కల దని చెప్పవచ్చును.

ఈ విధానమందు విద్య పదునాలు సంవత్సరముల వఱకుమాత్రమే యేర్పాటు చేయబడినది. సాధారణముగా మనబాలికలు అంతకుమించి చదువుట తటస్థింపదు. ఈ విధానమైనను తల్లిదండ్రులు బాలురయందు జూపు శ్రద్ధను బాలికలయందును గూడ జూపినఁగాని కొనసాగజాలదు. స్త్రీవిద్యయొక్క ఆవశ్యకతనుగూర్చి ముఖ్యముగా తల్లిదండ్రులను ఉద్బోధింపవలసి యున్నది. వారి తోడ్పాటు లేనియెడల యెన్నివిద్యాలయములను స్థాపించినను ప్రయోజనము కలుగదు. దేశసౌభాగ్యమును మానవకల్యాణమును గోరువా రందఱును ఈవిషయమై శ్రద్ధ వూనుదురు గాక.

ఆంధ్రులు-ఆంధ్ర భాష

దేశరాజు రామదాసు గారు

యతియును ప్రాసము ♦ నలరియుంటను గదా, యడుగంటుచుండె నీ ♦ యాంధ్రభాష
మధువుకన్నను మించి ♦ మధురంబుగా నుంట, నడుగంటుచుండె నీ ♦ యాంధ్రభాష
గీర్వాణమునుబలె ♦ సర్వపూర్ణం బౌట, నడుగంటుచుండె నీ ♦ యాంధ్రభాష
రాజులపోషణ ♦ రవ్వంతి ప్రిదులుట, నడుగంటుచుండె నీ ♦ యాంధ్రభాష

గీ. కాకియుండిన నీభాష ♦ కస్తురియొ, నవ్యమరకతమంజూష ♦ నరవిభూష
సకలజనతోష యాంధ్రహృ♦ద్పద్మపోష, కటకటా! నేఁటికే ♦ యడుగంట కున్నె.

సీ. భాషాజనుల కొక్క ♦ భాగంబునను జేర్చి, సౌకర్యములఁ గూర్చు ♦ జాడలేదు
ఆంధ్రవిద్యార్థుల♦ కనువైన యొకవిశ్వ, విద్యాలయము నిల్పు ♦ విధము లేదు
దేశపరిశ్రమల్ తివిరి ♦ వృద్ధిని జేయు, తగు ప్రయత్నం బొందు ♦ తలఁప లేదు
నైరుపంటలకైన♦ వాణిజ్యమునకైన, కాల్వలఁ బొడిపించు ♦ క్రమము లేదు

గీ. కటకటా! యాంధ్రదేశంపు ♦ కర్మ మిద్ది, ఆంధ్రభాషకుదారియెం ♦ దైనఁ గలదె
తొంటి యౌన్నత్యములు మది ♦ దోఁచియున్న, ఆంధ్రులు స్వహస్తముల ♦ దాని నానకున్న.

సీ. ఆంధ్రవిప్రుల కుండు ♦ నమితశాంతియు శుచి, యన్ననల్ నేఁడు ♦ లేకున్నఁ బోయె
ఆంధ్రవీరుల కుండు ♦ న త్యంతశౌర్యంబు, క్రొన్నెత్తురులఁ బార♦కున్నఁ బోయె
ఆంధ్రవైశ్యుల కుండు ♦ నతిమాత్రధనములు, కోట్లకు పడగ లే♦కున్న బోయె
ఆంధ్రకర్షకులకు ♦ నాఁ రెసు నోపిక, మన్నునఁ గలసి ♦ లేకున్నఁ బోయె

గీ. నాలుజాతులవారు మ ♦ నంబు మనము, గలిపి యైకమత్యంబుతోఁ ♦ గ్రాలిరేని
తొంటిజవమును వైర్మల్య ♦ మంటుకొన్నె, లక్ష్మి వసియింపదే యాంధ్ర♦లా ప్రమందు.

సంతానము—దాంపత్యనియమములు

పిన్నంరాజు వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ గారు

సకలజగదాధారభూతుండగు కమలాసనుఁడు నిఖిలమానవసృష్టికై శుక్రమే ప్రధానముగ నిర్ణయించె. ఆశుక్రము శరీరనిష్ఠసర్వధాతువులలోను శ్రేష్ఠమై మూలాధారమై తేజరిల్లుచున్నది. అట్టిది దుష్టంబుఁగాక పవిత్రమై, బహునియమసంరక్షితమై యుండినగాని ఆరోగ్యవంతమగుసత్సృష్టికిఁ గారణము గాఁజాలదు. నియమసంరక్షిత శుక్రసామర్థ్యముచే లోకపావనులై తేజోవీర్యజ్ఞానబలోపేతులై, స్వకార్యకరణదక్షులై పొలుపారుసంతానములు జనించుచున్నవి. ఈ శుక్రము మనుజుని బాల్యము మొదలు చేయుచున్న ధర్మాధర్మకృత్యముల యందలి దోషాదోషంబులచే దుష్టాదుష్టరూపము నొందుచున్నది. దుష్టముకాని రేతస్సు సత్సంతానమునకు కారణమగుచున్నది. దుష్టమగు రేతస్సు దుస్సంతానమునకు హేతువై లోకకంటక మగుచున్నది. అందువలననే త్రికాలవేదులగు ప్రాచీనమునిపుంగవులు ధర్మసాధనమగు దేహమును గాపాడుటకై, సంతానమూలాధారమగు శుక్రమును పవిత్రింపజేయుటకై బహునియమముల నేర్పరచిరి. స్త్రీ గర్భమును ధరించినది మొదలు కొన్ని మంత్రసంస్కారములచే రక్షింపబడుచుండ వలయును. ఈవిషయమునే సుశ్రుతమందు సూత్రస్థానములో ద్వితీయాధ్యాయమున "లబ్ధగర్భాయాశ్చైతే ష్వహస్సు లక్ష్మణావటశుంగా సహదేవా" అను మొదలు కొంతభాగము గర్భసంరక్షణకై కొన్ని యౌషధక్రియల నుడివియున్నారు. జనించినపిదప జాతకర్మనామకరణచూడాన్నప్రాశనచౌలోపనయనాదిక్రియలచే పునీతుంజేసి గురుకులవాసంబున కంపవలయును. అచ్చట గురువుచే యథావిధిగ నుపాసింపుచు సంధ్యావందనాగ్నికార్యభైక్షాచరణాది సత్కర్మల నాచరించుచు ద్వాదశవర్షములు బ్రహ్మచర్యనియమముతో స్వాధ్యాయము చేయవలయు. ఆబ్రహ్మచర్యంబు నాచరించుకాలంబున సంధ్యావందనాగ్నిహోత్రాదిమంత్రంబులందు గాయత్రీవీతిహోత్రులను తన బ్రహ్మచర్యరక్షణకై ధ్యానింపుచున్నాడు. ఓమిత్యేకాక్షరాది మంత్రములందు గాని మిత్రస్యచర్షణీత్యా! సూర్యోపస్థాన సూక్తములందు గాని అగ్నికార్యమంత్రంబులందు గాని తనకు బ్రహ్మచర్యము సిద్ధింపవలయు ననియు, తేజోబలవీర్యాదుల ప్రసాదింపు మనియు, అజచ్యుత్వంబు నను గ్రహింపుమనియు గాయత్రీవీతిహోత్రాదుల నచంచలమానసుండై సర్వకాలసర్వావస్థలయందును, తదేకధ్యానచిత్తుండై చిత్తవిహారంబున ధ్యానింపుచు స్వాధ్యాయము చేయుచున్నాడు. ఇట్లు బ్రహ్మచర్యవిధిచే సంరక్షింపబడిన రేతస్సు సత్సంతానమునకు గారణమగుచున్నది. గర్భాష్టమమందు ఉపనయనముచేసి ద్వాదశవత్సరములు బ్రహ్మచర్యము నాచరించుటచే వానిమనంబు కల్మషరహితమై దేదీప్యమానంబై ప్రకాశించు—ఆ బ్రహ్మచర్యవ్రతాచరణకాలంబున వానిమనంబు విషయాసక్తము గాకుండఁజేసి నిశ్చలమగుచున్నది. అట్టి నిశ్చలమనస్సునకు ఇంద్రియంబులు వశ్యంబులై నడచుచున్నవి. స్వాధీనంబులగు ఇంద్రియములు స్వాధీనము లగుటచే నష్టాపయంబులం దాశ జనింపనేరదు. కాని యిప్పటికాలపు బాలుర నియమములకు లోనై పోషింపబడుటలేదు. బ్రహ్మచర్యమునకన్న సత్సంతానమునకు వేరుమార్గమే లేదు. దీనిని మనోవాక్కాయకర్మలయందు జ్ఞాపకముంచుకొనవలయును. వృక్షోత్పాదనమునకు బీజంబువలెనె సంతానమునకు మూలభూతమగు రేతస్సును బహుజాగ్రత్తతో గాపాడి దానిని సజాతీయక్షేత్రమునందు సకాలమున ప్రవేశింపజేసి నాటి కాపాడినగాని యారోగ్యసంతానము జనింపనేరదు. బీజమునందే దోషము నొందు నెంత కష్టపడినను సత్సంతానము జనియింపదుగాని కష్టము వియుమడుంగులు కష్ట మని ఆయుర్వేదము ధర్మశాస్త్రము ఘోషించును. దేహసంరక్షణోపాయసాధకములై అవినాభావసంబంధములై వానిగ్రంథములలో యెడతెగకుండ నైతికంతర్యాగసూత్రములు బోధించుచున్నవి. రేతస్సు సకలజగత్సృష్టికి మూలకారణమని బృహదారణ్యకోపనిషత్తు చెప్పుచున్నది.

"ఏషాంవై భూతానాం పృథివీరసః, పృథివ్యా ఆపోఽపా మోషధయః, ఓషధీనాం పుష్పాణి, పుష్పాణాం ఫలాని, ఫలానాం పురుషః, పురుషస్య రేతః, స హ ప్రజాపతి రీక్షాంచక్రే హంతాస్మై ప్రతిష్ఠాం కల్పయానీతి స స్త్రియం ససృజే తాం సృష్ట్వాఽధ ఉపాస్త".

పైని ఉదహరించిన శ్రుత్యర్థమునైన సర్వజగదధిష్ఠానమై యమూల్యమై వెలింగెడు నీరేతస్సును క్షయము చేయుట పండితునిత్వవహితము కాజాలదు.

సరియగు నీ బ్రహ్మచర్యము ననుసరించలేమి స్త్రీపురుషులు తమ శుక్లశోణితములు దుష్టంబులు గాకుండుటకై భోజనాదుల నియతితో నుండవలయును. దాని కొఱకు ఆయా సంతానముల యొక్క భోజనాదిభేదములచేతను, ఆచారవ్యత్యాసములచేతను, కాలవిశేషముల పరివర్తనములచేతను శుద్ధాశుద్ధంబుల నొందుచున్నవి. స్త్రీపురుషులు ఆహారములను గ్రహించు నవసరంబున హితమునను, సందర్భాటీని దేశకాలాదులను వాటిపిత్తశేష గుణములను, బాగుగా నెఱింగి తగునట్లు నాహార యాహారముల భుజింప వలయు. ప్రాతఃకాలికకృత్యములను, వైశ్వదేవాతిథిపూజాదులను పూర్తిగావించుకొని, పదంపడి యాహారమును గైకొనునవసరంబున "ఓ ఓదనమా! నీవు పరబ్రహ్మస్వరూపుడవు. నీవు నా దేహమందు ప్రవేశించి యమృతమయమగు రసస్వరూపమును బొంది నన్ను తేజోబలవీర్యజ్ఞానోపేతునిగ జేయుము." అని ప్రార్థించి భుజింపవలయు

ఇట్లు భుజింపబడిన యాహారము హృదయమందు జఠరాగ్నిచే బచనమై రసస్వరూపము నొంది క్రమక్రమముగ సప్తధాతువుల బొందును.

"రసా ద్రక్తం తతో మాంసం మాంసా న్మేద స్తతోస్థిచ
అస్థ్నో మజ్జా తతశ్శుక్రం శుక్రా ద్గర్భః ప్రసాదజః".

మఱియును ప్రతిమనుజుఁడును ఆహారముల గుణాగుణముల నెఱింగి సద్గుణజనకంబులును సాత్వికములును నగు నాహారము గైకొనవలయు. ఆయాహారములు సాత్విక రాజస తామస భేదంబులచే మూఁడువిధములుగా నున్నవని కృష్ణభగవానులు చెప్పియున్నారు.

"ఆయు స్సత్వ బలారోగ్య సుఖప్రీతి వివర్ధనాః
రస్యాః స్నిగ్ధాః స్థిరా హృద్యా ఆహారా స్సాత్వికప్రియాః
కట్వామ్ల లవణాత్యుష్ణ తీక్ష్ణరూక్షవిదాహినః
ఆహారా రాజసస్యేష్టా దుఃఖశోకామయప్రదాః
యాతయామం గతరసం పూతిపర్యుషితం చ యత్
ఉచ్ఛిష్టమపి చామేధ్యమ్ భోజనం తామసప్రియం"

ఇట్లే చరకసంహితను ఆత్రేయభద్రకాప్యీయాధ్యాయమునను "యచ్చాపి దేశకాలాగ్ని మాత్రాసాత్మ్యానిలాదిభిః" అను పర్యంతము విరుద్ధాహారముల గ్రహించుటచే దేహపాతనము చెందునని వానిని సేవింపరాదని నియమము చేసినారు. మఱియు చరకమందే అన్నపానవిధ్యధ్యాయమున వస్తువర్గముల వానిగుణముల నుపయోగముల బాగుగా విమర్శించిరి. కావుననే మితాహారముల దేశకాలాదుల నెఱింగి యుపయోగించుటయే సమంజసమై యున్నది.

పురుషునకెట్లే పరిశుద్ధ బ్రహ్మచర్యమును ఆహారవ్యవహారములందు నియమములను, స్త్రీలకుం బ్రవర్తింపవలయు నని నియమముచేసిరి. అందువ స్త్రీయొక్క ఆర్తవమును సుభద్రముగ దోషరహితముగ నుంచుకొనవలయు. పురుషుని రేతస్సు పవిత్రముగా నుండినను స్త్రీశోణితమును మనోభావనలు దుష్టంబులైనచో నాయబలయందు నిక్షిప్తమగు రేతస్సు సఫలమొందక నూషర క్షేత్రమునందలి శాలిబీజమువలె నిష్ఫలంబగు. అట్టి కారణంబులచేత పురుషుని రేతస్సుగాని స్త్రీయొక్క శోణితముగాని, వారిద్దరి మనోభావనలుగాని వారి పవిత్ర బ్రహ్మచర్యవ్రతాచారవ్యవహారములుగాని యివియన్నియుఁ గలసి సత్సంతానమునకు మూలకారణంబులై విరాజిల్లుచున్నవి. కాన స్త్రీయొక్క శోణితము పరిశుద్ధముగ నుండవలయు. వనితల దేహమందుండు యపరిశుద్ధశోణితము ఋతుకాలంబున బహిర్గతమై తదాదిగ శుద్ధశోణితము వృద్ధిబొందుచున్నది. కనుకనే ఆకాలమునందు వారికి భోజనమందుగాని యాచారములందుగాని నియమముల గల్పించిరి. ఇట్లు నియమముల గల్పించుట స్త్రీల దేహసౌఖ్యముకొరకును, జనించుసంతాన మారోగ్యవంతమై బలవంతమై జ్ఞానవంతమై యుండుటకొరకే గాని వేఱుకాదు.

ఋతుమతియగు వనిత యెట్టినియమముల నాచరింపవలయునో యాచరింపని యెడల కలుగు యనర్థము లెవ్వియో వానినన్నింటిని కృష్ణయజుర్వేదీయసంహితలో ద్వితీయకాండ పంచమప్రశ్నమందు వివరముగ నిరూపించిరి. ఆవిషయమునే సుశ్రుతమందు శారీరస్థానములో ద్వితీయాధ్యాయమున "ఏవ మదుష్టశుక్ర శ్శుద్ధార్తవా" అనునది మొదలు "అతఃపరం మాసాదు పేయాత్" అనుపర్యంతము చెప్పియుండిరి. స్త్రీకి గల యార్తవదోషము ఋతుకాలమందలి యాచరణలచే బోవుచున్నది. స్త్రీ ఋతువైన ప్రథమ దివసము మొదలుకొని మూఁడు దివసములవరకు బ్రహ్మచర్యవ్రతమును బరిపాలనము చేయుచు నియమవంతురాలై పగటినిద్ర అంజనము రోదనము స్నానము చందనానులేపనము అభ్యంగనము నఖచ్ఛేదనము పరుగులిడుట నవ్వుట అధికసంభాషణము అధికశబ్దశ్రవణము మొదలగు పనుల నాచరింపరాదు. అట్లాచరించినచో సంతానము రోగవంతమై జనించును కనుక ఈనియమములను పాటింపఁజేసి ఋతుమతియగు కాలమందు స్త్రీమనోభావనలు చంచలములు గాకుండునట్లు కాపాడవలయు. మన ప్రాక్తనమహర్షులు వాటి యుక్తాయుక్తముల, గుణాగుణముల కాలాకాలముల ననుసరించి మనసంతతికొఱకై వారిజీవితముల ధారబోసి గ్రంథముల బహునియమముల నేర్పరచిరి. మనమువాటి సారమును గ్రహింపనేరక కష్టములను బొందుచున్నాము. నాల్గవ దినంబున స్నాతయై శుభ్రవస్త్రధారిణియై యలంకరించుకొని ప్రప్రథమమున భర్తనే జూడవలయు.

"పూర్వం పశ్యేదృతుస్నాతా యాదృశం నరమంగనా
తాదృశం జనయే త్పుత్రం భర్తారం దర్శయే దతః
తతో విధానం పుత్రీయ ముపాధ్యాయ స్సమాచరేత్
కర్మాంతే చ క్రమం హ్యేన మారభేత విచక్షణః"

అని సుశ్రుతమునఁ జెప్పినట్లు ఋతుస్నాతయగుస్త్రీ వెంటనే యెట్టిపురుషుని దర్శించునో అట్టిపుత్రుడే జనించును. కాన నాకాలమున భర్తను దప్ప మరియెవ్వరిని జూడరాదు. అట్లు భర్తనుఁ జూచుటచే తాదృశరూపవీర్యబలతేజములుగల జ్ఞానవంతుడగు పుత్రుఁడుదయించు.

"న కశ్చి ద్యోషితః శక్తః ప్రసహ్య పరిరక్షితుం
ఏతై రుపాయయోగైస్తు శక్యా స్తాః పరిరక్షితుం
అర్థస్య సంగ్రహే చైనాం వ్యయేచైవ నియోజయేత్
శౌచే ధర్మే న్నపక్త్యాంచ పారిణాహ్యస్య వేక్షణే."

అని స్త్రీకి స్వాతంత్రము నిచ్చు సందర్భములను మనువు పేర్కొనుచున్నాడు. ఈవిధానమువలన స్త్రీల మనంబు నిర్మలమై సంతోషతరంగితమై పవిత్రమై యొప్పును. అట్టిస్త్రీకి బ్రహ్మచర్యవ్రతమింతకంటె వేరుగానరాదు.

కాన తాదృశబ్రహ్మచర్యవ్రతాచరణ పరాయణ యగు స్త్రీకిని బాల్యమునుండి బ్రహ్మచర్యము నార్జించిన పురుషునకిని గలుగు సంతానమారోగ్యవంతమై నిష్కలంకమై తేజోవీర్యబలాదులచే నొప్పునదై జన్మించు.

వీటి కన్నింటికిని వివాహసంబంధములు ప్రధానములై యున్నవి. ఆవివాహముల నెనిమిదివిధములుగ మన్వాదులు విభజించిరి. వానిలో

ప్రాథమికము లగు నాలుగువివాహములు మాత్రము శ్రేష్ఠము లనియు, మిగిలిన వివాహములు నీచములు నింద్యము లనియు నిర్వచించిరి. వానిలో ప్రాథమికము లగు బ్రాహ్మ ప్రాజాపత్య దైవార్షములు మాత్ర మాచరణీయంబు లని నిర్ధారణ చేసిరి. అదియుంగాక పురుషునికి స్త్రీరత్నమునకు వివాహయోగ్యకాలమును నిర్ణయించిరి. పురుషునికి 4 వత్సరములకు వివాహము చేయవలయు ననియు, స్త్రీకి యెని మిదవవర్షమున వివాహము చేయవలయు ననియు మనువు జెప్పెను. ఇరువదినాల్గవవర్షమున వివాహమాడువాడు పురుషార్థచతుష్టయంబును పరిసమాప్తి నొందించువాడగును. ఇట్లు బ్రహ్మచర్యవ్రతముతో నుండి సజాతీయయగు స్త్రీని వివాహమాడి యావనితతో గార్హస్థ్యధర్మమును యథాక్రమముగ నాచరించువాఁ డారోగ్యసంతానవంతుడగుచున్నాడు. అదియుంగాక సత్సంతానమును బొందుటకు "ఋతావుపేయాత్" అనుశాస్త్రము ననుసరించి వర్తింపవలయు. అట్లు వర్తించుటయు ఆరోగ్యసంతానమునకు హేతు వగుచున్నది. స్త్రీ ఋతుమతియైన పదియారుదినములలో ప్రథమదినత్రయము తప్ప మిగిలినరోజులలో సమాగమం బొనరించుటచే సత్సంతాన మేర్పడుచున్నదని ప్రమాణము లను. కావున స్త్రీ పురుషులు పుట్టినది మొదలు దేహోత్పత్తిపర్యంతము బ్రహ్మచర్యమును గాపాడుకొనుచు ఆహారవ్యవహారాదుల నియమములతో నాచరించుచు నుండిరేని, జన్మించువారు దీర్ఘాయుష్మంతులై ఆరోగ్యభాగ్యసంపన్నులై జ్ఞానతేజోవీర్యబలోపేతులై సత్కర్మా చరణదక్షులై లోకపావనులై జననీజనకులగౌరవము గాపాడువారై యుండెదరు.

ఇట్టి యాచారవ్యవహారములతో నున్నను రోగిష్ఠులు దుర్మార్గ ప్రవర్తనులు పుట్టుచుండవా యని యాక్షేపింతు రేని అట్టిసంతాన మేర్పడుటకు పూర్వజన్మార్జితపాపఫలము బలవత్తరము గుటచే నిట్టికర్మల నాదరించినను రోగిష్ఠులు కలిగెదరు. దానికంటెయు మనము గర్తలము గానేరము. ఎప్పుడు మనము కర్తలము గాజాలమో యట్టి సమయంబున నాకర్మల నేల జేయవలయు నని యాక్షేపింతు రేని తాను జేయవలసిన కృత్యములఁ జేయక యుపేక్షించుటచే పాపఫలము పెరిగిపెరిగి వీనిని నశింపజేయును ఇదియే పర్యవసానమగును. ఈసందర్భమున సుశ్రుతా చార్యుల ఈ క్రిందివాక్యములు మననార్హములు.

> "భావితాః పూర్వదేహేషు సతతం శాస్త్రబుద్ధయః ।
> భవన్తి సత్వభూయిష్ఠాః పూర్వజాతిస్మరా నరాః,
> కర్మణా చోదితో యేన తదాప్నోతి పునర్భవే
> అభ్యస్తాః పూర్వదేహే యే తానేవ భజతే గుణాన్"

సంధ్యారాగము

పెనుమర్తి వేంకటరత్నము గారు

బంధుజీవసుమమ్ములఁ ॥ బరిభవించి
గరిమ దాసానిపువ్వులఁ ॥ గాకుసేసి
యలరు కంకేళిసుమముల ॥ నవఘళించి
పశ్చిమంబునఁ గెంజాయ ॥ పరిఢవిల్లె;
అమల కాసార సంస్థితాబ్జముల నుండు
భృంగసంతతి ఝుమ్మని ॥ యెగురుచుండె;
భవునకై దుఃఖమొందుచుఁ ॥ దనరుచుండె
అంబుజాకరమందున ॥ నలరుతమ్మి:

సోదిదిఁ జీకటులు లెల్లెడఁ ॥ విరియఁజొచ్చె
నని నిశాంగన, దుఃఖాబ్ధి ॥ నలరుచుండు
తమ్మిచెలఁదిని గాంచి తద్దయు హసించె
కిసలయమ్ములఁ మెసవి కోకిల యొకండు
మావిగున్న నధిష్ఠించి ॥ మధురముగను
సాంధ్యగీతంబుఁ బాడె హర్షము నెలంగ
మానవప్రపంచకం బెల్ల ॥ మానసములఁ
మఱచి గానాంబురాశి నిర్మగ్ను లైరి:

గోపరాజు రామమంత్రి

నడింపల్లి జగన్నాథరావు గారు

ఈమహామహుని నామము నీయాంధ్రదేశమున నెఱుంగనివారు లేరు. బ్రాహ్మణులకు గ్రామ స్థావరవృత్తులను అనగా కరణీకపుమిరాశీలను యిచ్చినది ఈతఁడే. ఇతఁడు కరణీకోద్ధరణమును గావించినటుల చాల స్థానికపురాణములయందును కొండవీటిదండకవిలె లందును జెప్పఁబడియున్నది. ఇతనినిగూర్చి కొండవీటిదండకవిలెలో నీక్రింది విధముగ జెప్పబడియున్నది.

శ్లో. గోత్రశాస్త్రాంబరేందూనాం (1067) సంఖ్యాబ్దే శాలివాహనే,
గ్రామస్థావరవృత్తీనాం ప్రథమో గణికాగ్రణీః,
శ్రీమాన్గణపతి ర్భూపో, గజపత్యన్వయోద్భవః,
అస్తి భూమండలే తస్య బహవ స్సంతి మంత్రిణః,
తేషాం శ్రేష్ఠతమామాత్యో యాజ్ఞవల్క్య త్తమోద్విజః,
గోపరాజాన్వయోత్పన్నో రామాఖ్యో గణకాగ్రణీః,
రక్తాక్ష్యబ్దే మాసి భాద్రపదే బహుళపక్షకే
దర్శేర్కగ్రహణే పుణ్యకాలేంగారకవాసరే
గణకానాం హితార్థాయ సద్యశ స్థాపనాయచ,
తిష్ఠత శ్శక్తిమార్తాండో యావ త్తావ చ్చ వర్ధతాం
తేషాం రాజా గ్రహత్యాణాం కృష్ణవేణీ తటే తథా
గ్రామస్థావరవృత్తీనాం సాక్షిణ్య స్సర్వదేవతాః
తస్మా ద్ధర్మవృత్తీనాం సాక్షిణ స్సర్వదేవతాః
తస్మా ద్ధర్మ మిదం సత్యం నిర్మితం యో దురాత్మనాం
కరోతిచే దస్య భూసో జాయతే ఖరయోనిషు
ఆపస్తంబసూత్రస్య శాఖాభేదః స్తుప్రోచ్యతే
యాజ్ఞవల్క్య తివిఖ్యాతో గోత్రం కాశ్యప ఇత్యథా
విప్రాణాం శాప ముద్వేషం వేదబాహ్య శ్చకారయత్
తచ్చ శాపవిముక్త్యర్థం భానుశక్త్యాద్యపండితః
మాఘమాసే సితేపక్షే విజయే వత్సరే తథా
పంచమ్యాం రవివారేచ యాజ్ఞవల్క్య భవోభవత్.

దీనినిబట్టి గోపరాజు రామప్రధాని యాజ్ఞవల్క్యశాఖాబ్రాహ్మణుఁ డనియును కాశ్యపగోత్రుఁ డనియును గజపతివంశీయుఁడగు గణపతిదేవుని కడ ప్రధానమంత్రిగా నుండి శా. శ 1067 సం॥ (క్రీ.శ. 1145) సం॥రము భాద్రపద బ 30 లు రోజున సూర్యగ్రహణ పుణ్యకాలమున కృష్ణవేణీతటమున రాజానుమతమును బొంది బ్రాహ్మణులకు స్థావరవృత్తుల నొసంగె ననియును దెలియుచున్నది.

ద్వాత్రింశన్మంత్రిచరిత్రమునందు నీగోపరాజు రామప్రధానిని గూర్చి చెప్పు సందర్భములో

"గణకనిర్వాహంబు గావించె నారారమహి గోపరాజు రామప్రధాని" యని చెప్పఁబడియున్నది.

ఇటులనే యాంధ్రదేశమునందలి ఏస్థానికచరిత్రమును జూచినను గోపరాజు రామమంత్రి బ్రాహ్మణులకు కరణీకముల నిచ్చినటుల గాన్పించుచున్నది. జనప్రతీతియు నటులనే గలదు. దీని నాధారము జేసికొని కర్నూలుమండలములోని త్రిపురాంతకనివాసి యగు ఊర వీరభద్రకవి "కరణీకోద్ధారిణి" యను గ్రంథమును రచించియుండెను. ఇతఁడు బ్రాహ్మణులకు కరణీకముల నిచ్చుటను గూర్చి స్థానికచరిత్రల యందును ద్వాత్రింశన్మంత్రిచరిత్రమందును యీక్రిందివిధిగ జెప్పఁబడియున్నది. జనప్రతీతియు నిటులనే యుండెను.

గోపరాజు రామప్రధాని మాదలగ్రామమునకు వెళ్లినటులను, (మాదలగ్రామము సత్తెనపల్లి తాలూకాలో సత్తెనపల్లికి దాపున నున్నది.) ఆదిన మాతనితండ్రిగారి యాబ్దిక మగుటచే నాగ్రామమందలి బ్రాహ్మణు నొకని నిమంత్రణకు నియమించినటులను, ఆగ్రామకరణ మగు విశ్వబ్రాహ్మణుఁడా బ్రాహ్మణుడు ప్రభువున కియ్యవలసిన పన్ను నీయనందున నాపన్ను చెల్లించనిది విడువనని దండనను విధించి యా బ్రాహ్మణునకు బందికొయ్యవేసినటులను, కాలాతిక్రమణ మైనను నిమంత్రితుఁడైన బ్రాహ్మణుఁడు రామికి కారణమారసి తనపితృకార్యమును నెరవేర్చుకొనువలెనన్న కాబ్రాహ్మణుని వదలవలసినదిగా కరణమునకు కబురుచేయగా నవసర మున్నచో పన్నును చెల్లించి విడిపించుకొని వెళ్లవలసినదిగా నా కరణము జవాబుపంపెను. ఆబ్రాహ్మణుఁ డీయవలసిన పన్నును రామప్రధాని చెల్లించి బ్రాహ్మణుని విడిపించుకొని తనకార్యమును నెఱవేర్చుకొనినటులను, అయ్యది మది నిడుకొని కరణీకములనుండి వారిని తొలగించి బ్రాహ్మణుల కిప్పించఁదలఁచి సమయమునకై వేచియుండి సూర్యగ్రహణకాలమున రాజు కృష్ణానదీస్నానమును గావింప కృష్ణానదికేగ నటకు బ్రాహ్మణు లెవ్వరును రాకుండునట్లు జేసినటులను, ప్రభువు కృష్ణానదిలో స్నాన మాచరించు నెడ సంకల్పముఁ జెప్పుటకు బ్రాహ్మణు లెవ్వరు లేకుండుటను జూచి రామప్రధానితో బ్రాహ్మణులు లేరే మని ప్రశ్నించినటులను తాను బ్రాహ్మణుఁడనే ననియు, సంకల్పము జెప్పి పురోహితకృత్యమును నెరవేర్పసమర్థుఁడ ననియు చెప్పినటులను అందు పై రాజు నియోగికి దానమియ్యకూడదుగదా యనినటులను, అప్పుడు

ఉ. మానవనందం బ్రహ్మకుల • మండనమూర్తి పరోపకారి దు
ర్దానదురాత్మ్నమల్ గొనఁడు • తప్పుడు స్వామిహితైక కార్యముల్

దీశుల బ్రోచు బాంధవవిధేయుఁడు • డస్సియు వేడబూనఁ డిం
పూనిన భక్తితోడుత ని•యోగి కొసంగిన దాన మల్పమే.

యని రాజప్రధాని యనినటులను, నీవు గణికాగ్రణివి. కావున దాన మియ్యఁగూడ దని రా జనినటులను,

ఉ. వ్రాయుట దోసమా? నిక్కృతివైదికమా ? సురబాలలకేనిఁ
పాయుమునై నియోగి నయి పార్థివసేవ యొనర్చునంపనే
పాయము నెవంశశీలములు ? • బా సగ ము న్నలచిత్రగుప్తులున్
వ్రాయరె యెల్లలోకముల • వారలు చేసిన పుణ్యపాపముల్."

అని రాజప్రధాని సమాధానము చెప్పినటులను పిమ్మట నీవు కవివిగాన నీకు దానమియ్యఁగూడ దని రా జనినటులను,

చ. కవి కమలాసనుండు త్రిజగ•త్పతి యైనపినాకపాణియు
న్గవియె తలంప గాఁ గవులు•గారె పరాశర బాదరాయణుల్
కవికృతపుస్తకగ్రహణ • గర్వితు లల్పులు పూజ నొందగా
కవులరు! పూజపాత్రు లిల•గాఁగట! యిట్టివిగావొ విచిత్రముల్!

అని రాజప్రధాని జవాబియ్య రాజు లజ్జపడి యాతనిచే సంకల్పము చెప్పించుకొని స్నానమాచరించి దానమియ్య బోవఁగా తాను కోరినవరమిచ్చెదనని ముందుగ చేతిలో నుదకము విడువుమని రాజప్రధాని కోరినటులను రా జారీతి గావించిన పిమ్మట తాను కోరినప్పుడు రాజముద్రిక వేయు గడియలు లేక కొసంగి లా నారాజముద్రిక వేసిన ప్రతియుత్తర్వున కేమి సమాధానము చెప్పక సెలవీయవలెనను వర మిమ్మని కోరినటులను రాజు సంకోచింపక యిచ్చెదనని యాదేశ్యమును చెప్పి రాజుచే వరము నొంది గ్రామకరిణీకములనుండి విశ్వబ్రాహ్మణులను తొలగించి బ్రాహ్మణుల కొసఁగుట గావించియుండినటులును చెప్పఁబడియున్నది.

కొండవీటిదండకవిలె యందు దీవృత్తాంతము చెప్పఁబడియుండలేదు గాని బ్రాహ్మణులకు కరిణీకము లిచ్చినటులమాత్ర మున్నది. రాజప్రధాని కరిణీకముల నియోగుల కిచ్చియుండె ననియు వారలే యార్వేలనియోగు లయి రనియు కొందఱు చెప్పెదరు. గాని అయ్యది సరికాదు. నియోగులకు వట్సహస్రవిశేషణము శంకరశిష్య వ్యాపకమువలనఁ గలిగెను. రాజప్రధాని యొసంగిన కరిణీకముల పట్టిక నొకమాఱు చూచిన వైదికి నియోగి భేదములు లేకుండ వివిధశాఖల బ్రాహ్మణులకు కరిణీకముల నిచ్చినటుల స్పష్టముగ గాన్పించును.

గణపతిదేవచక్రవర్తికడ రాజప్రధాని మంత్రిగ నుండినటులు ఈమంత్రి పేరు దెలుపు సాధనము లేవియు గాన్పింపమిచే నీరాజమంత్రికథ యెంతవఱకు సత్యమో యని కొందఱు చరిత్రకారులు సందియముఁ జెందుచుండిరి. కొందఱు పుక్కిటిపురాణములలో నొకటిగ నెంచుచుండిరి. ఇయ్యది యెంతవఱకు సత్యమో యెఱుంగుట యాంధ్రులకు కర్తవ్యము.

ఆంధ్రదేశమున కాకతీయవంశజుఁ డగు గణపతిదేవచక్రవర్తి నామము ప్రఖ్యాతిగ నున్నది. ఆతఁడు క్రీ. శ. 1199 మొదలు క్రీ. శ. 1262 సంవత్సరము వఱకు కాకతీయసామ్రాజ్యమును పరిపాలించినటులు గన్పట్టుచున్నది. ఆకాలమున నీకొండవీటిరాజ్యప్రదేశము కాకతీయసామ్రాజ్యములో చేరియుండెను. గోపరాజు రాజప్రధాని కరిణీకోద్ధరణమును శా. శ. 1067 (క్రీ. శ. 1145) సంవత్సరమున గావించినటులు చెప్పఁబడియున్నది. రాజప్రధాని గజపతివంశీయుఁ డగు గణపతిదేవునిదగ్గఱ మంత్రిగ నుండినటులు చెప్పఁబడియున్నాఁడు. కావున కాకతీయగణపతిదేవుని శాసనములలో నీమంత్రి పేరుదాహరింపబడుట యసంభవము. అటులు చెప్పఁబడినందుమాత్రమున నీరాజమంత్రి యుండెనా లేదా యను సంశయ మక్కరలేదు. మఱియు కొండవీటి రాజ్యప్రదేశము గజపతివంశీయు లగు విశ్వంభరదేవుఁడును అతని యనంతర మాతనికుమారుఁ డగు గణపతిదేవుఁడును పరిపాలించినటులు కొండవీటిదండకవిలె నుడువుచున్నది. ఆ విశ్వంభరదేవునకు గణపతిదేవుఁడు బాలభాస్కరదేవుఁడు నరహరిదేవుఁడు విశ్వంభరదేవుఁ డను యమూయులు కల్గి యుండినటుల దండకవిలె చెప్పుచున్నది. ఆకాలమున కొండవీటి ప్రాంతమున గణపతిదేవుఁడు, బాలభాస్కరదేవు లనువా రుండినటులు గన్పట్టినకారణమున గణపతిదేవుని కడ రాజమంత్రి యుండినటులు ప్రశంసింపవచ్చును. దానినిబట్టి కరిణీకోద్ధరణము నిజమైనటుల చెప్పఁబడిన శ్లోకములలోని సంగతుల యాథార్థ్యము నెఱుంగవచ్చును. వీ రొసంగిన దానములను గూర్చి కొండవీటిదండకవిలె యీ క్రిందివిధముగ నుడువుచున్నది.

శ్లో. గజపత్యన్వయో భూపో గణాధ్య క్షనీశ్వరః
బ్రాహ్మణేభ్య స్స్వ్యశిచ్ఛత్వాదింద్ర జ్ఞపమం దదౌ."

శ్లో. శ్రీమచ్ఛకాబ్దే బాణఖేందు (1158)
సంఖ్యా ప్రవృత్తే ద్విజపుంగవేభ్యః
దంతాత్రిశా ప్రమితదుర్గి కేల
పూడిం దదౌ గ్రామవరాంగ నా ఽ.

* * *

శ్లో. శేమ స్తత్తుకపస్తనాగనళిక సంఖ్యాద్ధిశకే ఽటితః
వాసుక్యాది మహార్థనామ చనం పండార్కాగ్రాంపనం
భీమం పొండపథీయుకా కమన్యం శ్రీఖండవాటీశ్వరం
శ్రీరారాతికుమారగోత్రకులికం గమంపభూపో త్తమమ్.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ స్వస్తి శ్రీమత్త్రిభువనచక్రవర్తి శ్రీమద్రాజవిజయరాజ్యవత్సరములు శాలివాహన శక 1158 అగు నేటి ప్రమాదీనామ సంవత్సరము నందున బాలభాస్కరదేవు యీజాననిపాలములోను ఖండ్రపాటిదుర్గికేలపూడి అలాపిరాగాను పొలిమేరహద్దు చేసి బ్రాహ్మణులకు పండ్రెండుగోత్రాలవారికి వృత్తులు యిరువయి ఖండ్రపాటి గ్రామం యిచ్చెను

"శ్రీమచ్ఛకాబ్దే రసబాణఖేందు(1158)సంఖ్యాప్రవృత్తే ద్విజపుంగవేభ్యః
ముప్పాలపూడి మపి పండితేభ్యో దదౌ పంక్త్యాః పరాగదేభ్యః."

(సూచన:—ఇందు చెప్పఁబడిన ఖండవాటి యనునది కొండవీడునకు పూర్వపు పేరు.)

శ్లో. ప్రస్వశాకపురీ (చినకూరపాడు) ధాత్రి షష్టిత్రిశతిసంఖ్యకే
అంబరం గజకర్ణంచ ఖండలీ గణపతి ర్దదౌ.
శ్లో. అర్కసంఖ్యాకగోత్రాణాం విప్రాణాం చ మహాత్మవాన్
షష్టిత్రిశతిసంఖ్యానా ముర్వీం గణపతి ర్దదౌ.

స్వస్తిశ్రీ త్రిభువనచక్రవర్తి శ్రీరాజరాజ దేవరవిజయరాజ్య సంవత్సరములు శాహి ౧౦౫౬ అగు నేటి ప్రమాదీచనామసంవత్సరము నందునను దుగ్గిరేలపూడి, ముప్పాలపూడి మొదలుగాను గణపతిదేవు (గజపతి నలుభయినాలుగు గ్రామాదులు బ్రాహ్మణులకు వృత్తిక్షేత్ర అగ్రహారములు యిచ్చెను."

ఇటులనే గజపతివంశీయు లగు గణపతిదేవుడును, బాలభాస్కరదేవులును శా. శ 1056 (క్రీ. శ 1134) సంవత్సరమున నలువది నాలుగు అగ్రహారము లిచ్చినటుల గ్రామనామములను పేర్కొనుచు దండకవిలె వ్రాకొనుచున్నవి. శా. శ. 1056 సంవత్సరమున గోరంట్ల మొదలగు గ్రామముల నగ్రహారముగ నీగణపతిదేవు డిచ్చినటుల బ్రిటిషు దొరతనమువారిచే తయారుచేయింపబడిన యీనాముల ఫెయిరు రిజస్టరు(Inams fair Register)ల యందును వ్రాయబడియున్నది. గోపరాజు రామమంత్రి కరణీకము లిచ్చినటులు చెప్పబడిన సంవత్సరము శా. శ. 1067 (క్రీ. శ. 1145). ఇంక నాప్రాంతకాలమున గణపతిదేవుడు బాలభాస్కరదేవు లనువా రుండినటులు శాసనదృష్టాంతము లెవ్వియైన గన్పట్టునేమో కొంచె మాలోచింతము.

శా. శ. 1056 (క్రీ. శ 1134) సంవత్సరమున గణపతిదేవుని సోదరుడగు బాలభాస్కరదేవుడు ఖంపవాటిలోని దుగ్గిరేలగ్రామమును 32 భాగములు చేసి 12 గోత్రముల బ్రాహ్మణుల కిచ్చినటులును ఇటులే యింకను 43 గ్రామములను బ్రాహ్మణుల కిచ్చినటులను దుగ్గిరాలయందలి శాసన మొక్కటి చెప్పుచున్నది. (See Mack. M. [illegible] R. xx pp. 67-7[illegible]).

కంచెలకోటవద్దను వెలనాటి గొంకనరేంద్రుని బావమరిదియు, సేనానియు నగు కాముడను వాడు గణపతిసైన్యముల నెదుర్కొని యుద్ధమునందు జనిపోయినటులును ఆతనిసోదరుడగు సరణుడగు గణపతి సైన్యముల నోడించి జయమును చేకూర్చినటులును, వెలనాటి గొంక రాజు మెచ్చుకొని కొండపడమటిదేశమున జేవరము నిచ్చినటులును నర్సారావుపేట తాలూకాలోని తిమ్మాపురమునం దున్న శిలాశాసన మొక్కటి చెప్పుచున్నది. ఆశాసనము శా. శ. 1081 (క్రీ. శ 1159) సంవత్సరమునాటిది. దాని నీవ్యాసముచివర గనబరచితిని.

ఈ శాసనమునుబట్టి చూచిన శా. శ 1158) సంవత్సర ప్రాంతమున గణపతి యనురా జొకడుండినటులును, ఆగణపతికిని వెలనాటి చోడగొంకరాజునకును యుద్ధములు జరుగుచుండినటులును బోధపడగలదు. ఆ కాలమున నికొండవీటి ప్రాంతరాజ్యములోని పరిపాలనాది విషయము లాలోచింపక యోచించిచూచిన నీదేశము రాజవిప్లవముల ననుభవించుచుండినటులు గన్పడుచున్నది. సామంతాధిపులు సామ్రాట్టగు చోళరాజుయొక్కయు చోళరాజప్రతినిధు లగు వెలనాటిచోడుల యొక్కయు అధికారమును నిరసించి తమకు తామే స్వతంత్రరాజ్య స్థాపనము గావించుకొను ప్రయత్నములు సల్పుచుండినటులును, అట్టి యెడ వెలనాటిచోడులు తమ యధికారమును నిగ్రహించుకొన విశ్వప్రయత్నములు గావించినటులును గాన్పించుచున్నది. అట్టి ప్రయత్నములలో వెలనాటిచోడులకు బంధువులగు కొండపడమటిరాజులును ధరణికోట యధిపతియును వారికి దోడ్పడియుండిరి. కొండవీటిదండకవిలె [illegible]ప్రకార మాకాలమున గజపతివంశీయులు కొండవీడును రాజధానిగ జేసికొని కొండపైన నొక పెద్దకోటను గట్టుకొని పరిపాలించుచుండిరి. వెలనాటిచోడుల యధికారమును ధిక్కరించి వారలు స్వతంత్రరాజ్యస్థాపన మొనర్చుకొని కృష్ణానదిక దక్షిణమునను పశ్చిమమునను నుండు దేశము నెల్లను పరిపాలించుచుండినటులు గన్పట్టెడి. ఆ కారణమున వెలనాటిచోడులకును వారికిని యుద్ధములు జరుగుచు వచ్చెను. అట్టియుద్ధములలో తిమ్మాపురము శాసనమున చెప్పబడిన కంచెలల కోటదగ్గఱి యుద్ధ మొక్కటి యైయుండును. తిమ్మాపురము శాసనములో చెప్పబడిన గణపతి యీ గజపతివంశీయుడగు గణపతిదేవుడనియే చెప్ప నొప్పగున్నది. లేక కాకతీయగణపతిదేవుడనినచో నాతడు 150 సంవత్సరములపైకాలము జీవించియుండినటులును 125 సంవత్సరములపైకాలము రాజ్యపాలన మొనరించినటులును చెప్పవలసి వచ్చును. అయ్యది అసంభవమును చరిత్రాంశములకు విరుద్ధమునై యుండును

కాబట్టి కాకతీయగణపతిదేవుడు గాక యీతనికి పూర్వుడు కొండవీడుప్రాంతదేశమున గణపతి యనురా జొకడు శా. శ. 1080 సంవత్సరప్రాంతమున నుండినటులు శాసనదృష్టాంత మగపడుచుండుటచే కొండవీటిదండకవిలెలో చెప్పబడిన గజపతివంశీయుడగు గణపతిదేవు డాతడే యైయుండు ననియు నాతనికడనే గోపరాజు రామమంత్రి ప్రధానమంత్రిగ నుండి శా. శ 1067 సంవత్సరమున కరణీకోద్ధరణము గావించియుండుననియు చెప్పదగియున్నది. ఈ గణపతిదేవుడు 38 సంవత్సరములు పాలనము చేసినటులు స్థానికచరిత్రలు కొన్ని చెప్పుచున్నవి. తిమ్మాపురము శాసనము తేది యగు శా. శ. 1081 సంవత్సర మాతనిపరిపాలనాంతిమకాల మని యెంచినను, దుగ్గిరాలశాసనము తేదీ యగు శా. శ. 1056 సంవత్సర మాతనిపరిపాలన మారంభమయిన తేదీ యని యెంచి శా. శ. 1067 సంవత్సర మాతని పరిపాలనాకాలమునం దుండె ననుట నిర్వివాదాంశ మనియే చెప్పదగియున్నది.

శాసనపు ప్రతిలిపి

శ్రీజయలక్ష్మీర్ధామః పరమండలీకాన్వయాబ్జదే (*) మహి మధామః
వైభవజితమహేంద్రో జయతి కులోత్తుంగచోడ గొంకనరేంద్రః.

ఇట్టి శ్రీగొంకరాజు కృపాపాత్రుడైన సరణయనాయ[illegible] యెట్టిదె,

శ్రీవిలసద్విలాసజిత జిష్ణునిచే మహోసిమక్రిష్ణుచే
దేవసమానుచేత నగదేవశిఖామణిచేత ధాన్యవా

శివరవిశ్రుతి శాసనపటీయశిసాంటుగి మేలునాయక
శ్రీవిభు డొప్పె బోతయవశిక్రిత సజ్జనలోకుడై భువిన్.
జితకాశిదూబనాడను బతివోతయనాయకునకు భావజరాజ్యా
న్వితలక్ష్మియుదయమయ్యెను సుతను శ్రీవిజితరంభసౌక్కమధరణిన్.
మితిగుణరూపసీలములె మేనక నూర్వశి రంభ బోలి సం
స్తుతికెక్కవట్టయై వెలయు సౌక్కమశీలమునందు మానవీ
పతలి నపంకరించి సుకవిద్విజబాంధవ * * బ్రిందస
న్మతవిఖ్యాతకాన మహాగం బ్రశిదాలిన ధన్య పెంపునన్.
సా సాదహ్రోగ పక్షిశ్వగకీనాస్తకేయం త్రివర్గఫలశ్రీ
శరసౌక్కమహామహేశ్వరి శ్రీ పరివారస్త్రీలలోన బ్రస్తుతిందనరెన్.
సుదవనిలావిలాస యాను సౌక్కమ కుద్భవ మైరి దేవతా
వరమున వైరివీరభటవంశవిరాముండు గాముండును మహీ
వరనుత శౌర్యమూర్తి సరసండును కొండమహాను దేవియై
పరగిన లక్ష్మిదేవియనం బ్రస్తుతి కెక్కిన కామదేవియున్.
నరనుత రాజకలాగమ గుణుండు గులోత్తుంగ చోడగొంకధరిత్రీ
శ్వరుం డీశ్వరాంశ మగుటం బరగిన శ్రీకామిదేమి పార్వతింబోలును
కామాంబిక నీగ్రజుంగ గామని పరభటవారని * మన * బుధ చిం.
తామణి సత్వమవనజ నభోమణి * * * ందగు నభోమణి తేజును,
అనింగం (మ) అలకోటను గణపతి సైన్యంబు నోడిచి ఘనుగొంకనమహీపు
నంకటా మెచ్చించి కురాంగబసం గాముణ్ణొసనియె గాముణుసహాయమను
సైనుణ్ణు సురవయావోడమ హారాకేంద్రుణ్ణు మెచ్చ * * రిపుగిని
మూరారిం జెంపెరాయని వారిధి సొరసగిచి వైరివర్గము ంపను.
సరణయశౌరియుమగ్రిమనయ గుణుణ్ణు గులోత్తుంగ గొంకధరిత్రీ
శ్వగుణ్ణు నిలమెచ్చి యిచ్చెం బాగిన జేవరము గొణ్ణ పడమటిలోనను.
పరగు శకాబ్దములు జగత్కరివియ దింయమితి నొసరంగ నిన్మహిని
స్ఫురదుత్తరాయణంబు గిరి పశ్చిమ జేవరమునం గీర్తనం దనరెన్.
వర గోకేశ్వరనామధేయమున సర్వజ్ఞుం బ్రతిష్ఠించి సు
స్థిరత న్నిత్యనివేద్య భూసురభుజిద్దీపార్థ మై యొప్పం గా
శరణ్ణోటుందటాకమును ధరయు శశ్వత్తైలయిదొంత్రింబునా
స్ఫురదింద మ్యదీశాంబరామర కుచ్చి ద్యూతారకం బై చనన్.
శ్రీరామరామంద్రిప శేఖరవిష్ణుమూర్తి
వీరాగ్రగణ్య భుజవిక్రమసార్థిశేంద్ర

మారారియంఘ్రియుగ మానసరాజహంస
కారుణ్య దానసహకార మహీజరాజా.

అద్రిపశ్చిమభూమియందు ప్రసిద్ధమై జీవపోషణ సేయు జేవ
రంబు ఖండనభీమండిబడిగోలార్జున మ్రోలం బెక్కగయ్యములందు నేరు
కొనిసం బతిమెచ్చి శాసనబద్ధంబు సేయుమని సందు గోకేశ్వరదేవర నిలిపి
వరకాముని లక్ష్మిపల్లభ వల్లభిగామిదేవులపేర గట్టి చెఱువు రుద్రునకు
నిచ్చి ధర్మభివృద్ధి గాంగదీపవర్తిగాను నద్రిడము సేసి భూసురగోత్రజ
నులకు భూమిదాన మిచ్చిరక్షింపనిలిపె వాని స్త్రీకట్టి సోదరీపతు
దానంబు శాశ్వతముగ * మము గానువా త్రిరమ ధర్మము.

(తర్వాత కొంత కనుపించుట లేదు.)

స్వస్తిశకాబ్దము ౧౦౭౩ గు నేంటి ఉత్తరాయణసంక్రాంతి
నిమిత్తమున జేవరమున సరణము శ్రీ గొంకరాజునకుం గామిదేవికి
ధర్మార్థముగం బెట్టిన ధర్మములు గోకేశ్వరదేవరకు * * నీరినేల వత్తుల
౨౦ వెలిపొలమునవెట్టను ఖ౧గడ్వవాడి ఖ౧ మల్లికార్జునదేవర గడ్డు
వను ఖ౧ యీదేవ్లకు పూజారి మహేశ్వర మూలస్థానదేవరకు గడ్డు
వరుస ఖ౧ దీని పూజారిచుపవ నారాయణసోమరకు నివేద్యముఖ౧
గడ్వవాడి ఖ౧ దీని పూజారిపోతే దేవశంకవాని ఖ౧ చిట్టికుంటుర
కేశవభట్లు ఖ౩ కేశవప్రతిష్టలకు ఒగ్గుము సెప్పిన రాయభట్లు ఖ౩ వీరి
బ్రహ్మసముద్రము దెసకి సీరసిరి ఖ౨ యి పట్టుబ అప్పన ఖ౨ పో
భట్లు ఖ౧ పెద్దరబు రామయభట్లు ఖ౧ మాధవబట్లు ఖ౧ జాల్లెభట్ల
ఖ౧ కేశవభట్లుకు ౧౦ అల్లెభట్లుకు ౧౦ వామనభట్లు ఖ౨ విద్యభట్ల
ఖ౧ స్వదత్తం పరదత్తం * * * * * యీధర్మక్షే
చెరిచినవారు వారణాసి వ్రచ్చినవారు కైద్దకొడుకు వధంచినవారు.

(సూచన:—

ఈశాసనములో అరసున్న లుండవలసినచోట నిండుసున్న లున్నవి
కొన్ని చోట్ల "న్" కారమునకు బదులు "మ" వ్రాయబడినది.

శాసనములోని యక్షరములు కొన్ని చోట్ల బాగున్నను గన్పి
చుటలేదు. ఎటుల పోల్చుటకు నిలమ్యానో అట్టుల పోల్చి వ్రాయుటకై
కొన్ని చోట్ల తప్పులు గన్పట్టుచున్నవి. శాసనమును సవరించక నేటి
వ్రాయబడియెనో అవిడని గనంబడచదమైనది.

త్రిదోషములు

ముదిగొండ బుచ్చయ్య లింగము శాస్త్రి గారు

ఈ కాలమునందు వాతపిత్తశ్లేష్మములను పదార్థములనియు గుణములనియు శక్తులనియు అనేకులనేకవిధముల విచారించుచున్నారు. వాతపిత్తశ్లేష్మములను శాస్త్రానుభవముల వలన నిశ్చయించుకొనుట మన కర్తవ్యము. ఆయుర్వేదమునందు త్రిదోషములకు పదార్థగుణశక్తులలో నొకనామంబైనను చేర్చబడియుండలేదు. శాస్త్రకారుల అభిప్రాయములు అగమ్యములు. త్రిదోషములు వాయ్వాది పదార్థజన్యము లని స్పష్టముగా జెప్పనపుడు పదార్థము లెటుల గానేరవు. పదార్థము లగునపుడు గుణశక్తు లుండకమానవు. ఈ త్రిదోషములకు వారు ప్రత్యేకనామంబుల నిడుట యనవసరమని విరమించియున్నారు. పదార్థగుణములకు ఆకాశాదిపంచభూతములే ఆధారములు. అయినను శాస్త్రానుభవముల నాలోచింపుడు.

ఈశ్వరసృష్టియందలి వ్యక్తులయొక్క త్రిదోషతత్త్వములనరయుటకై ప్రథమమునందు సృష్టిక్రమమును కనుగొనుట యత్యవసరము.

మొదట ఆత్మవలన నాకాశము నాకాశమువలన వాయువు, వాయువువలన నగ్ని, అగ్నివలన జలము, జలమువలన పృథ్వి, పృథ్వివలన ఓషధులు, ఓషధులవలన అన్నము, అన్నమువలన పురుషుడు, పురుషునివలన నీ సమస్త మని సూక్తవచనము.

ఈ పురుషుని గుఱించి సుశ్రుతము (పంచభూతశరీరి సమవాయః పురుష ఇత్యుచ్యతే) పంచమభూతసంబంధము పురుషుండనియు ఈపురుషుని శరీరి యనియు ఈశరీరికి శరీర మాధార మనియు శరీరమునకు (దోషధాతుమలమూలంహి శరీరం) త్రిదోషములు సప్తధాతువులు త్రిమలములు మూలకారణము లందురు. ఈ త్రిదోషములు కాలచక్రమునకు సరిపోవుచున్నవి.

శ్లో. శీతాంశుః క్లేదయేత్సర్వం వివస్వాన్ శోషయత్యపి,
తావుభావపి సంశ్రిత్య వాయుః పాలయతి ప్రజాః.

చంద్రుడు అమృతకిరణములచే దడుపుచుండును. సూర్యుడు ఉష్ణకిరణములచే ఎండింపజేయుచుండును. ఈ రెంటి నాశ్రయించి వాయువు ప్రజలను పాలించుచుండును. సూర్యచంద్రుల ననుసరించి కాలచక్రము నడుపుటకు జగదాయువగు వాయువే ప్రాణాధారమై యుండుట లోకప్రసిద్ధము. శీతోష్ణస్వభావముగల చంద్రసూర్యుల నడుపునట్టివాయువు పంచభూతములలో రెండవ భూతము.

రూపరహితస్స్పర్శవాన్ వాయుః

రూపము లేక స్పర్శగలదై (సర్వశరీరవృత్తిః) సర్వశరీరములకు నాధారమగుచు (శరీరాంతస్సంచారీవాయుః ప్రాణశ్చ) శరీరాంతర్గతసంచారము గలది వాయువు. అదియె ప్రాణము. వాయో త్వమేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి యను వచనముచే వాయువునకు బ్రహ్మత్వ మేర్పడుచున్నది. ఇట్టి బ్రహ్మపదార్థము కాలచక్రమును నడుపునదియె గాక శరీరచక్రమును నడుపుటకు సర్వసమర్థ మని నిస్సంశయము. వైద్యశాస్త్రసంబంధమును గమనింపుడు. వాయు రాత్మే వాత్మా పిత్త మాగ్నేయం శ్లేష్మా సౌమ్యా ఇతి.

వాయువు స్వతంత్ర మగు ఆత్మ యనియు పిత్త మాగ్నేయ మనియు శ్లేష్మము సౌమ్య మనియు జెప్పబడియున్నది. కాలచక్రమునందు శీతోష్ణము గల చంద్రసూర్యుల నడుపునట్టి వాతము శీతోష్ణములు గల శ్లేష్మపిత్తములను శరీరచక్రమునందు నడుపుచున్నది. సాదృశ్యమును గమనింపుడు.

విసర్గాదానవిక్షేపైః చంద్రసూర్యానిలా యథా
ధారయంతి జగద్దేహం శ్లేష్మపిత్తానిలా స్తథా

చంద్రుం డమృతము నిచ్చుట సూర్యు డాకర్షించుట వాయువు రెంటిని వ్యాపింపజేయుట ఈ మొదలగు కర్మలచే ప్రపంచ మేవిధముగా ధరింపబడుచున్నదో నదే విధముగ పిత్తశ్లేష్మవాతములు శరీరముధరించుచున్నవి. ఇందుకు ప్రమాణము. దోషధాతు మలమూలంహి శరీరం అని గలదు. కాబట్టి శరీరధారణమునకు దోషధాతుమలములు కారణములు. అందు త్రిదోషములు ముఖ్యకారణములు.

వాతపిత్తశ్లేష్మాణ ఏవ దేహసంభవ హేతవః-

వాతపిత్తములే శరీరమునకు ప్రధానకారణము లని యున్నది. కాలచక్రమున కెల్ల సోమసూర్యానిలములు ప్రధానకారణములో అటులే శరీరచక్రమునకు వాతపిత్తకఫాదులు పరమకారణములు. ఇట్టి శ్లేష్మముల ననుసరించి వాతము శరీరమందంతటను సంచరించును. వాతమునకు గల సంచారము పిత్తశ్లేష్మములకు లేదు. ఏలయన పిత్తశ్లేష్మములు వక్రములు.

పిత్తం పంగు కఫః పంగుః పంగవో మలధాతవః
వాయునా యత్ర గచ్ఛంతి తత్ర గచ్ఛంతి మేఘవత్-

కఫపిత్తములు పంగువు లనియు వీటిసంచారమునకు వాయువే ఆధార మనియు మేఘములకు వలెను వాయువువలె శరీరమునందలి కఫపిత్తములకు సహాయ వాయువును వాతమనియు నందురు. ఈవాతసహాయము వినాకఫపిత్తములకు చలన ముండనేరదు. కాబట్టి కాలచక్రమునకు శరీరచక్రమునకు ఈషద్భేదమైన సంబంధ మేర్పడు.

ఋతువుల ననుసరించి కాలచక్రము మారినట్లు శరీరచక్రము మారుచుండును. మనశాస్త్రములవలన హేమంతశిశిరాది ఋతువుల ననుసరించి మానవుల శరీరప్రకృతులు మారుచుండును. త్రిదోషప్రకోపప్రశమనంబులు చంద్రసూర్యవాయువులవలెనే అయనములయందును ఋతువులయందును మాసములయందును పక్షములయందును అహోరాత్రములందును శరీరమునకు మార్పులను గలిగించుచుండును. కాలచక్రశరీరచక్రంబులు సమానంబులు.

సృష్ట్యాదియందు (వాయోరగ్నిః అగ్నేరాపః) శబ్దస్పర్శలు గల వాయువువలన శబ్దస్పర్శరూపములు గల అగ్నిజననము. అగ్నివలన శబ్దస్పర్శరూపగ్రహణధారణయోగ్యమగు జలము ఆవిర్భవించిన దనియు కలదు. అటులే వాయువుచే వాతముచే పిత్తమగు. పాచకరంజకాదిస్వభావము గల పిత్తముచే కఫము శరీరమునందు గలుగుచున్నది. అవకాశముగల యాకాశమునందు సంచరించు వాయువువలె శరీరాకాశమునందు సంచారముగల వాతము భక్షించు యాహారపదార్థములను పిత్తముచే పాకమునొందించుచు బలస్థైర్యాదుల నిచ్చు శ్లేష్మమును జనింపజేయుచు శరీరమును వృద్ధి పొందించును. పంచభూతములగుణములను తెలియుటకు శరీరమునందలి త్రిదోషములే వైషమ్యమువలన వృద్ధిక్షయకారణము లగుచున్నవి.

సూ. వాతపిత్తకఫాదీనాం సామ్యా వ్యాప్తిః రుచ్యతే.

ఈవాతపిత్తకఫాదులు ఋతుభేదములవలన ప్రకోపయోగములవలన వ్యాధిజనకకారణము లగుచున్నవి. కాబట్టి చంద్రసూర్యాదుల తత్త్వములను తెలిసికొను మేధావంతులు శరీరమునందలి వాతపిత్తశ్లేష్మముల తత్త్వములను తెలిసికొను నవసరము లేదు. శరీరమునందలి యున్న గుణములు పిత్తశ్లేష్మము లనియు వీటి ననుసరించిన వాత మనియు శాస్త్రజ్ఞులందురు. పంచభూతములు పదార్థములు. అట్టి పంచభూతాత్మకము లగు త్రిదోషములను పదార్థములే యగును. త్రిదోషములు శరీరమునకు ప్రధానములు వానిని యుంటచే గుణములు త్రిదోషములే. శరీరమును నడుపునవి గాపున శక్తు లనియు ఈ త్రిదోషములకు నామాంతరములు గాక తెలిసికొని నామములు వినవచ్చును. ధీమంతులు త్రిదోషములను విచారింప సమర్థులు. ఈ తత్త్వమును సక్రమముగా నాలోచించుటకు వైద్యనామకులు సాగ్నికులు.

కలికాలవాహినీతరంగపరంపర

కొణిదెన బాలకృష్ణయ్య గారు

జ్ఞాలిన్ పేర్వెలయించు వేద♦విహితాచారంబుఁ గోల్పోవ, వి
ఖ్యాతి న్గూర్చు నుదారసాహస కళా ♦ కౌశల్యము ల్మాయ, ని
ర్నీతి న్బ్రకటంబెట్టు శాస్త్రమతి♦తీరుల్ నిర్జీవమై చెల్ల, జా
రా! తా భారతధాత్రి కుండెఁ గలికా♦లప్రాప్త రోగంబునన్.

చ. కలమరియాదఁ గట్టువడఁ ♦ గాపురు గడ్డయు దూగ మాను, లో
కుల నడుగంగఁ బోక నొడఁ ♦ గూడినదాన సుఖించు మన్నఁ గ
న్నులఁ గని యోర్వలేరు, సుగు♦ణుండగు వాఁ డెటు జేసి యున్న బా
దల నలయింత్రు నీమలు వృథాఁ ♦ గలికాలవిచిత్ర మయ్యరో.

చ. కలుషమతు ల్మహోకరిన♦కర్ములు సత్య-దయావిహీను ల
ల్పులు నిజపూర్వమార్గగలు ♦ లుబ్ధులునై నరు లీర్ధిత్రి మా
కలుగొని యున్న వారు బహు♦గౌరవము ల్పడె ధర్మవర్తనల్
మలినము లయ్యె నేఁడు కలి ♦ మాయ యువాహిణులఁ బైకొనన్.

ఉ. పాపము పుణ్యమంచనక ♦ పాలురె వారలు గట్టి వృత్తులన్
న్యాయపథ దూరసిల్లుట స♦మంచిత ధర్మమటంచు నెంచుచేఁ
జేపడ వర్తనంబె మి♦తిమీఱ యది గాదె యరిష్టకోటికిన్
వాపుగనై వసుంధరకుఁ ♦ దప్పని ముప్పును దెచ్చిపెట్టుటల్.

ఉ. నాతియము నీతియు న్జగుపు ♦ పంథ్యలు నింద్య మటంచుఁ బుచ్చి దు
ర్జాతులఁ గొల్చు టొక్కటె శు♦భ్యముగాఁ దలపోసి యోగ్యకౌ
శ్యాప్తి తప్పైన సీపద స♦మంచితకీర్తిని వీడి బొబ్బి మో
హాంధులై నరా మరు ల♦ సారె తొలంగిరి ధర్మపద్ధతిన్.

ఉ. యోగము లజ్జగించి యిడి♦యోగల యుగ్గుము రేఁబవళ్లు ను
ద్యోగము లాల్మభోగము ల♦ధోగతిమార్గము లంచు గొంచకిన్
భోగులఁ జేయు కాముముఖ ♦ చోరసమర్పితచిత్తవృత్తులై
త్రేఁగుచున్నవారు పృథి♦వీసురు లిక్కలి భూవృగంధ్రికిన్.

సీ. అకట ! దోసముగూర్చు ♦ నడ్డబొట్టిడుచుండు, వాయుని అంకెలు ♦ వేయువారు
వాఁగాదె ! నిట్టులు ♦ పంగనామము దిద్దఁ, బాడియే యని వాదు ♦ లాడువారు
అద్దిరా ! సమసెనే ? ♦ అంగార మతుల్, లంచుఁ దీండ్రించి గ♦ర్జించువారు.
మాయురే! తిలకంబు ♦మలినంబు గడియించు, నలికంబు లగునని♦ పలుకువారు
గలిగి గోష్ఠికి జుట్టికుఁ ♦ గట్టులకును, బోరుచున్నారు మాత్సర్య♦పూర్ణులగుచు
దయయు సత్యంబు శౌచంబు♦దలఁపఁబోరు, అనునిధానంబు కలిప్రవా♦హంబు ముంప

మ. కలుషంగళ్లను గుత్తపు న్గొనుట కుం♦పన్యాసవ్యాజ్యము ల్వేటి మూ
ఢులఁ బోరించి ధనంబుఁ జైకొనుట యో♦గ్యంబున్ లగ్గుఁ జింతింపకే
వెలుచ న్నల్లెలఁ బట్టణంబులను గా ♦ క్షీటీదుకోణంబులన్
నిలుపన్ నాటక మాడుచున్, బదుక ని♦ర్జీతంపు వృత్తు ల్గలిన్.

సీ. శాంతంబు శమియింప ♦ శమమ స్తమింపఁగా, బ్రాహ్మణ్యంబు దాస్యంపు ♦ బ్రదుకుఁగనియె
విక్రమక్రమ మెల్ల ♦ వక్రతఁ బొల్పడ, క్షాత్రంబు దాఁబోయి ♦ తుమునుగొనియె
గోరక్షణము కృషి ♦ గూడఁ దార్మ్యాలుగాఁ, వైశ్యత్వ మడుగంటి ♦ వలసవచ్చె
దాస్యంపు నడవళ్లు ♦ తప్పుదారులఁ బట్టి, శూద్రతాగరిమంబు ♦ మారఁబోయె.
సేవి వర్ణంబు లెచ్చటి ♦ కేగె వృత్తు లెవ్వ రధికులు నిశ్చయ ♦ మెవఁడు చెప్పుఁ?
సృష్టి యంతయుఁ బాపభూ ♦ యిష్ఠముగను గానవచ్చెడి కలికాల ♦ కైతవమున.

చ. తరుణులు భర్త లన్నలును ♦ దమ్ములు నొండొరుఁ బోరి యాత్మ నె
బ్బెరికము మాని వ్యాజ్యము ల ♦ ప్పీళ్లను జేయుచు కోర్టుకెక్కుటల్
బిరుదుల నూడిగంబులను పెంపువహింపఁ దలంచి స్వీయ సో
దరుల నడంగఁ ద్రొక్కుటలుఁ ♦ దార్కొనె భారతభూమి నిక్కలిన్.

చ. ఉడుగవు మారిసంకటము ♦ లోషధు లీయవు సత్ఫలంబు లె
ప్పుడు గఱువుల్ గలంచెడిని ♦ పోయెను చక్కని సంప్రదాయముల్
వెడగులు మందులై ప్రబలి ♦ వీఁగుచు నుండిరి నైకమత్యము
న్నడిచె ధరిత్రి నెట్టికసు ♦ మాలపుఁ గాలమొ శ్రీహరీ హరీ!

మ. తమవస్తు ల్దను వేషభాషలను స ♦ ద్ధర్మంబు దేశంబులన్
దమ భావంబుల జాతినీతులను నం ♦ దప్రజ్ఞులై త్రోసి, య
న్యమతాదర్శము నూతఁగాఁగొని యస ♦ హ్యంబైన కర్మంబులన్
దవులన్ సాగెను గా జనంబు విపరీ ♦ తంబౌ కలివ్యాప్తిచేన్.

మ. తమ విజ్ఞానధనంబు పాడఱిన వ్య ♦ ర్థంబౌచు జాతీయచి
హ్నము ల స్తంగతమైన మేల్కొలుపు వి ♦ ద్యల్గూలినన్ సుంత స్వాం
తములన్ జింత వహించి సిగ్గుపడ రి ♦ ద్ధాత్రీజను ల్జాతి మ
ర్మము ధర్మంబును దీఱఁ దీఱుటయె కా ♦ మానంబు ప్రాణంబునున్.

మ. అవనిన్, "మాలలు మీరు, మాదిగలు మీ ♦ రౌనే సమీపింపఁ 'బోం
డవలన్ దూరముగా" నటందు రొగి వా ♦ రాంగ్లేయము న్నేర్చి, క్రై
స్తవులై రాఁగ సలాముల న్సలిపి హా ♦ స్తస్పర్శనం బిచ్చి వా
చవులన్ గొల్పెడి విందుసెట్టెదరు వా ♦ త్సల్యం బి దెట్లబ్బెనో!

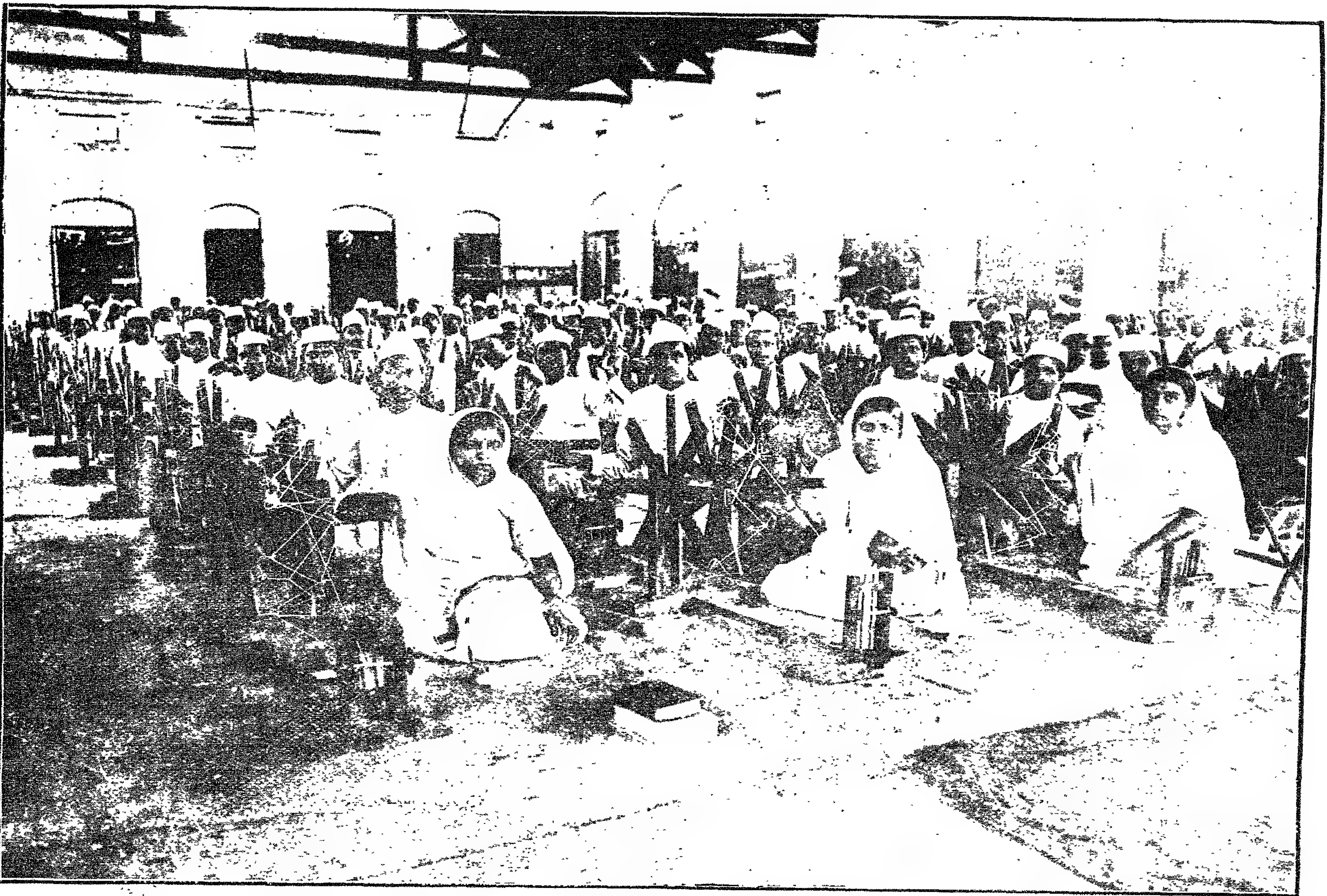
చ. అరయ ధనంబు నౌకరియు ♦ నాగరికము న్గలవారె పెద్దలన్
సరసు లుదారు లత్యధిక ♦ శాంతులు సత్కులజాతు లంచొగిన్
బరఁగుచు నున్నవారు ఋజు ♦ పద్ధతి వైదికధర్మనిష్ఠ బం
ధురకులగోత్రగౌరవయు ♦ తు ల్మతిమాలినవార లిక్కలిన్.

ఉ. ఆయువు లల్పముల్ చెడుగు ♦ నబ్బెసము ల్కొఱలేవు, ఎంచ దు
ర్జ్ఞేయపువర్తనంబు, విప ♦ రీతపు జేష్టలు, రిత్తతర్కముల్
చేయు గుణంబు, న్యాయము ని ♦ సీయని నిందయొనర్చు బుద్ధియున్
బాయని వై జనంబులయఁ ♦ బట్టువడెన్ గలి ప్రేరణంబునన్.

మ. దివికిన్ బ్రాఁక, వసుంధరన్ దిరుగ, నెం ♦ తే ద్రవ్యమున్ దోయఁ గై
తవపున్ బుట్టువు నొంది మానవులకున్ ♦ దర్కింప నాసన్నమృ
త్యువులో నాఁగఁ దనర్చి గగ్గలిడుచున్ ♦ ధూమధ్వజాటోపముల్
రవళిన్ గొల్పఁగ మాయయంత్రములు నౌ ♦ రా దాపురించె న్గలిన్.

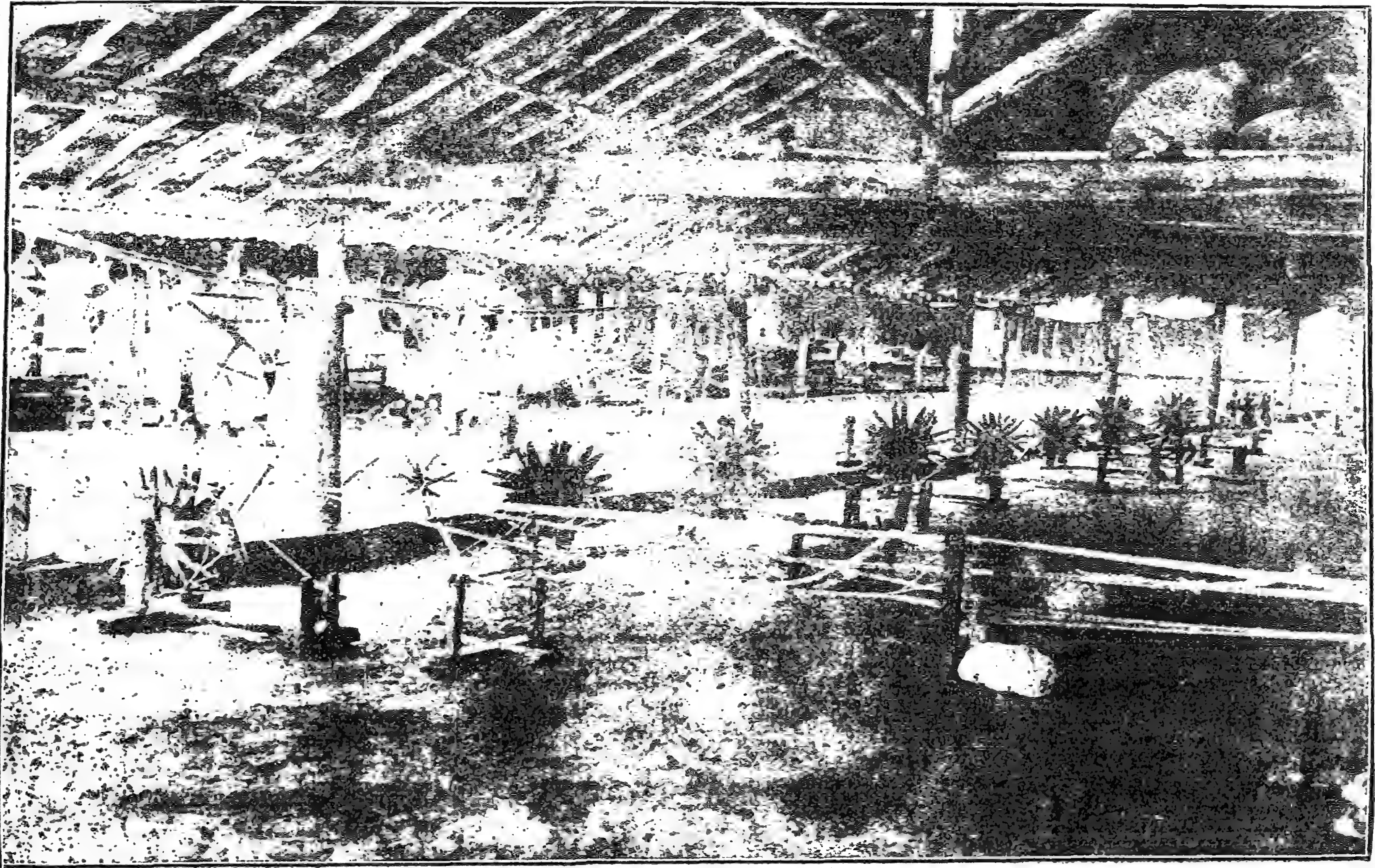
మ. కరుణాసాంద్రుఁడు గాంధినాముఁడు జగ ♦ త్కల్యాణసంపాదనో
ద్ధురభావాన్వితుఁ డాతఁ డెట్లనియె సం ♦ తోషంబుతో నట్లు యి
ద్ధరణిన్ భారతు లాచరించెదరు గా ♦ తన్ వేదమార్గంబు సం
కరము ల్గాంచక యుండుగాత ప్రజ వి ♦ జ్ఞానంబునై గ్రాలుతన్.

Spinning Class at the Sabarmati Ashram

సబర్మతీ ఆశ్రమములో నూలు వడుకుటను నేర్పుట

The Weaving Hall at the Sabarmati Ashram

సబర్మతీ ఆశ్రమములోని నేత శాల.

ధర్మమే జయము - అహింసయే పరమసిద్ధాంతము

మల్లెల లక్ష్మీ నరసింహా రాయ శర్మ గారు.

శ్లో. యదాయదాహి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భారత । అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదాత్మానం సృజామ్యహమ్
పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయచ దుష్కృతామ్ । ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే.

ప్రతియుగంబందు పరమేశ్వరుం డుద్భవించును. ఆమహానుభావుం డుద్భవించు కాలంబు సమీపింపలేదు. సమీపింపఁబోవుచున్నది. మహాత్ములే పరమేశ్వర స్వరూప మని విశ్వసింపనగును. కొన్నికొన్ని సమయములలో వృక్షము లందును పర్వతశిఖరాగ్రములందును స్వభావజముగా అగ్ని జనించి తన్నాశంబుగల్గించునట్లు ఘోరపాపకర్మంబులే వృద్ధియై ప్రజాక్షయంబులకు కారణంబు లగుచున్నవి. కొన్నికొన్ని దేశములయందు పానీయంబులకు నీరంబులు లేక ప్రజ లపరిమిత మగు కష్టములపా లగుచున్నారు. దయామయుండగు భగవానుండు మన కెన్నిసౌకర్యముల దయచేసినను వానిం గానక ధర్మమార్గంబు లంఘించి అనేకములైన విపత్తులపా లగుచున్నారము. నిఖిలచరాచరభూతనిర్మాణుండైన భగవానుండు ప్రథమమున సూర్యుని సృష్టించెను. ప్రపంచములో మిక్కిలి ప్రకాశమానమైన పదార్థము సూర్యుడు. గొప్ప అగ్నిగోళమువలె ప్రాతఃకాలమున నతఁ డుదయించి తనధర్మముపూర్తిచేసి దివసావసానకాలమున నస్తమించును. నిశానాథుండైన చంద్రుడును నక్షత్రములును రాత్రియందు వెన్నెల నిచ్చి అదృశ్యము లగుచున్నవి. అనంతకోటి నక్షత్రంబులగూడి ఇట్లు జరుగుచున్నది. ప్రత్యక్షదైవంబులగు సూర్యచంద్రాదులు బోధించు నుపదేశవాక్యంబులు మనచెవి నాటవు. సర్వాంతర్యామి యగు పరమేశ్వరుని జ్ఞానవాక్యంబులు అసహ్యకరంబు లగుచున్నవి. తొల్లి శిబిహరిశ్చంద్ర బలి ప్రముఖులు తమ సత్యవాక్యపాలనచేతనే గదా కష్టముల కోర్చి జయంబుది తమఖ్యాతినలుదిశల ప్రవర్తింపఁజేసిరి?

పిపీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము వ్యాపించియున్న చిత్కళయే పరబ్రహ్మ మనఁబడును. అట్టిపరబ్రహ్మమును అట్టి నిరామయస్వరూపమును అట్టి సమ్యగంకాత్మను మాయామార్గాగ్రహణముచే దెలిసికొనజాలక మూఢులమై మూర్ఖచిత్తులమై ప్రవర్తిల్లుచున్నారము. నిఖిల జగత్సృష్టికర్త యగు పరమేశ్వరునిచే సృష్టింపబడిన జీవజంతుసముదాయంబులయందును మానవుడు శ్రేష్ఠుడు. అట్టి మహోత్కృష్టమైన పదవి ఆదయామయునిచే మానవజాతికి ప్రసాదింపబడినది. ఆ దయామయునకు భేదభావంబులు లేవు. ఆజగద్రక్షకునకు జరామరణంబులు లేవు. ఆ స్వయంభువునకు రూపాదిదుర్వికారంబులు లేవు నిరాకారుడై నిరంజనుడై నిశ్చలచిత్తుడై నిర్వికల్పుడై సదా ప్రాణుల యోగక్షేమంబు లారయుచుండును. ఆమహామహుడు ప్రతి జీవునకు బుద్ధిబలమును ప్రసాదించియున్నాడు. ఆబుద్ధిబలంబుచే తిరిగి సాన్నిధ్యంబును జేరగల మహాశక్తియు దయచేసియున్నాడు. అయినను దురేచ్ఛాసక్తులై పాపకర్మంబుల నొనర్చుచున్నారు. అయ్యో! ఎన్ని జీవులు హింసింపబడుచున్నవి సృష్టిలోగలఎన్నిపరమాణువులు నశింపజేయబడుచున్నవి. ఇట్లొనర్చుట మహాదోషము. ఇట్టి మహాదోషమునకు ప్రాయశ్చిత్తము లేదు. ఎంత దుష్కృతము ఆచరింపబడునో అంతయు అనుభవించియే తీరవలయును.

విద్య యనఁగా పుస్తకజ్ఞానము కాదు, బహువిషయగ్రహణమును కాదు. తనలోనుండు అంతరాత్మప్రసాదమును వెలిపుచ్చి అద్దానికి తగినరీతి యొనర్చుటయే. అట్టి విద్యయే ప్రపంచమునకు అత్యంతోపకారకము. ఏవిద్యచే మన అంతరాత్మ లింతవఱకు నుభయకారాగారవిముక్తములు గాకపోయెనో, ఏవిద్యచే మన సంఘదోషంబులు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచుండెనో, ఏవిద్యచే మనపూర్వాచారములు నశించెనో, అట్టి పాశ్చాత్యవిద్యలు మనభారతదేశంబునకు హితంబులు గావు మన అంతరాత్మకు స్వేచ్ఛ ఎప్పుడు కల్గునో అప్పుడే మనసంఘదురాచారములు అన్నియు నశించును. అప్పుడే

మనము మనభగవానుని ప్రియవాక్యంబుల నాకర్ణింప గల్గుదుము. అహింసావ్రతోన్ముఖుల మగుటకు మన అంతరాత్మను ప్రబోధింపవలయును. సూర్యచంద్రాదులు నక్షత్రంబులు మొదలగునవి మన ప్రత్యక్షదైవంబులు. అవి రాత్రిందివంబులు భగవానుని సేవ జేయుచు అమ్మహామహుని దివ్యవాక్యంబుల మనచెవి నాటుచున్నవి.

పండువెన్నెలలో నయితము మధురగానంబుల బాడుచు సత్యమే జయ మనియు ధర్మమే ఆచరణీయ మనియు అహింసయే పరమసిద్ధాంతమనియును నిరాడంబరమే మానవధర్మజీవన మనియు నొక్కినొక్కి వక్కాణించుచున్నవి. ఇక్లిష్టదినంబులు సహింపగలడు? తన కూర్మిబిడ్డలహింసలు ఆతడు గాంచుట లేదా? నిరీక్షించుచునే యున్నాడు. కావున నో మహాశయులారా, నా మనవి చిత్తగించి వేగమే మన సహోదరబృందంబులను సత్కార్యాచరణమతులుగా జేయుడు. త్వరపడుడు. త్వరపడుడు. విరామము లేదు. భగవానుని కృపాపాత్రుల మగుటకు ఇదియే సమయము. ఇట్టి మంచి తరుణము దొరకబోదు. పరోపకారబుద్ధి మీ మనంబుల నిశ్చలతగా నిల్పుడు. ధర్మమాచరించుటయే పురాణోక్తమని భావించి తదాచరణంబునకే ప్రయత్నింపుడు. మన ఆత్మలకు స్వేచ్ఛ నొసంగి తదాజ్ఞానువర్తులరై మీ మీ భ్రాతృజనంబులకు మార్గదర్శకులు గండు. సాధుహృదయులు, నిరపేక్షకులు, నిరాడంబరవర్తనులు, నిశ్చలచిత్తులు, నిష్కాములు, మహాత్ములని యెంచబడుదురు. అట్టివారే దేశసేవాపరాయణత్వమునకు తగియుందురు. అట్టివారినే భగవానుడు ప్రేమించును. అట్టివారే అమ్మహామహుని కరుణకు పాత్రులగుదురు.

మహాత్మా గాంధీ సందేశములు

ఎస్. రామమూర్తి గారు

గాంధీమహాత్ముని-ఘన యుపదేశముల
కడువేడ్కతో నొందుడీ-జనులార మీరు, కడు॥
సర్వజనసంస్తూయమాన మ-ఖర్వశాంతనికేతనమును-
సర్వనాయకభోగదము రిపు-గర్వనిర్మూలంబు నగు —శ్రీ గాంధీ.

అవనిమర్త్యుల నేచు-ఆర్తిదొలగగ జేయ-నసహాయ మనుమంత్రము
అనని జనులెల్లరును దానిని-యంతరంగములందు నిడుకొని-
యసందర్భపుపనుల జేయుట-కాసక్తిని జెందబోకుడు —గాంధీ.

తొల్లిమంత్రంబుల-నెల్ల పాలనజేయ-నల్లమని కట్టడ-లెల్ల జేసిరి మునులు-
కల్లగా దీమంత్రమునకు-తొల్లికట్టడ లనవసరములు-
చల్లనగు దౌర్జన్యరహితము-కొల్లగా నుండినను జాలు —గాంధీ.

ఇట్టిసులభమంత్రం బికదొరకగాబోదు అట్టినిమ్మందరిని-పట్టి చెప్పగనేల..
ఇట్టిమంత్రము గానక నుండిన-యట్టి మన మందఱును వంట
కట్టియలకై కల్పతరువును-గొట్టినట్లే యుండి చూడగ —గాంధీ.

ఎత్తైయుంగక మన చిత్తముల నన్నిటిని-మెత్తముగానుంచక-రిత్తవడితిమియద్యో
ఇత్తటిని మన మందఱము నొక-చిత్తమై యామంత్ర మిడఁదల
హత్తికొనగా జేసి నడచిన-రిత్తవడు మన యాపదలు —శ్రీ గాంధీ.

మనమేలుకొఱకే యా-మహాత్ముడు హిందూ-మహమ్మదీయ స-మ్మత మొనరించెను-
ఎందుకిదియని తెగడకను మన-మందఱము మహమ్మదీయుల
యందు సోదరభావ ముంచిన-జెందెదము యానందమును —శ్రీ గాంధీ.

స్వదేశవస్తువుల-ముదముతో గొనక - విదేశవస్తువుల-వెలయించినా
అలిగతి నారయకయే వెల-యాలిఁ బొందియు పెక్కు-విధముల
చాలడబ్బును గోలుపోయిన-కూళతో సరి మనము కూడ —శ్రీ గాంధీ.

రాటముంచుడియుంచు-చాటిచెప్పుచునుండె-ఏటికి మహాత్ముని-మాట లనక మనము
రాటముల నెలకొల్పి వానికి-చేటకులమై పాటుపడినను-
హాటకచేలునిచే వలువల-కోటి ద్రౌపది గొనుట కేన —శ్రీ గాంధీ.

తల్లి విడిచినట్టి-పిల్లలవలె మన-మెల్లనొందెడి శ్రమ-లెల్ల ద్రుంపగడంగి
ఎన్నివిధములనైన నెరు లే-మన్న నూరక నుండి జడియక
నున కోర్కె ఫలించు నని మన-కెన్నిసారులు దెల్పె —శ్రీ గాంధీ.

మద్యపానం బనెడి-విద్య నడచి నిర్భేద్యమనస్కు-లను-సాధ్యులమై యుండుడనె-
మద్యపాననిషేధ మొనర్చ-సాధ్యమగు నిహపరసుఖంబులు
వధ్య మాధనవ్యయము మన మా-సాధ్యులగుదుము శత్రులకు —శ్రీ గాంధీ.

ఉద్యోగస్థులమను దురుద్దేశములచే-బద్ధులమై చెడుట ని-బద్ధియని తెల్పనిచో-
ఎద్దులచే వ్యవసాయ మొనర్చి-కొద్దితృణ మాహార మొసగియు
దద్ద కృషికులు సస్యసమితిని-రద్దు జేయుక గొనుట కేన —శ్రీ గాంధీ

జాతీయభాషాతను-జాతులకు గఱపక రోతతో సరియా పరజాతీయభాష నేర్పిన-
నీతమా స్వభాషగణనా-తీతమై పరభాషత్వర నున
చేతి మోడ్పుల మనశిరస్సుల-కాలతముగ నొనంగు నుడి —శ్రీ గాంధీ.

కోర్టులలో న్యాయంబు కొదువలేకుండ నన్ని కుతుకంబుతోడ నాకోర్టులకు జనగూడి
న్యాయస్థానములనక యవి య-న్యాయస్థానములని యెరుంగుడి
మోయగల ధనమెల్ల గొనియెడి- మాయజనులకు ఇండ్లు నుడి —శ్రీ గాంధీ.

భారతసూనులమై-యభాగ్యులమైయుంట-బాగు లేదని మీలో భావించరయ్యయ్యో-
భరతభూమియె బహువిధంబుల-భాగ్యదాయక మైయుండియు
పరులచే నది చిక్కియుంటచె-భాగ్యహీనుల మైతి మిల —శ్రీ గాంధీ.

న్యాయమను ధనువం దన-హాయంబను శరముంచి-కాయమున శాంతంబను కవచంబును ధరి
న్యాయధనువును ధైర్య మనియెడి-నారిచేతను యెక్కు-వెట్టవిడిన [యించి-
హాయబాణముతోడ గొట్టిన-హీనుఁడగు నస్వతంత్ర వైరి —శ్రీ గాంధీ.

గ్రీకు నాటక యుగము

పాలకోడేటి వేంకటరామశర్మ గారు

గ్రీకునాటక యుగ మనగా గ్రీసుదేశమందలి ఏథెన్సునగరము వైభవదశయందుండి మహాబలవంతులగు పారసీకదండయాత్రలను అరికట్టిన పెరిక్లీస్ కాలము. ఇది క్రీస్తుపూర్వము 500-వ శతాబ్ది. మఱియొక గ్రీకునాటకయుగము కలదు. ఆయుగము అలెగ్జాండ్రియా పట్టణము మెసిడోనియనురాజుల కాలములో ప్రాముఖ్యము వహించిన కాలమున బడుచున్నది. అది సుమారు క్రీస్తుపూర్వము నాల్గవశతాబ్ది.

హిందూదేశమున నాటకయుగ మొకటి దానికి పూర్వముననే కలదు. భరతనాట్యశాస్త్ర మనెడి నాటకవిమర్శన మొకటి క్రీ. పూ. ఐదవశతాబ్దముననో ఆఱవశతాబ్దముననో రచింపబడెను. అదియునుగాక కంసవధ బలిబంధ మను మొదలగు విషాదనాటకములు పాణిని తనవ్యాకరణశాస్త్రమునందు పేర్కొనియున్నాడు. ఆకాలములో హిందూరాజ్యములు ఇప్పటి పరిషియాదేశముకటుకు వ్యాపించి యుండుటయే గాక ఆసంతతివారే యగు నార్యరాజులు అస్సీరియా మొదలగు దేశములకు చక్రవర్తులుగా నుండి ఆర్యవిజ్ఞానమును ఇప్పటి పడమటి ఆసియాఖండమునంతను వెదజల్లిరి. మఱియు హిందూ రాజులు కొందఱు పారసీకరాజులకు కప్పములు చెల్లించుచు యుద్ధసమయముల సైన్యసహాయము చేయుచుండిరి. అదియునుగాక బౌద్ధమతము నెమ్మదిగా పెక్కువిధముల పడమటిదేశములందు వ్యాపించుచుండెను. అందువలన చాల నౌన్నత్యదశయందుండిన పారసీకరాజుల పట్టణములందును సభలందును నాటకకళాకౌతూహలమును ప్రోత్సాహపఱచు హైందవపండితులుగాని వారి యనుచరులుగాని యుండక పోరా?

ఆకాలమందు మధ్యధరాసముద్రతీరము గ్రీకులచే ఆక్రమింపబడి యుండెను. పారసీకదేశపునాగరకతను వారు పూర్తిగ సంగ్రహించి యుండిరి. వారిలోను పండితులు పామరులు గలరు. ఆపండితులు పారసీకరాజులసభలలో నుండుటచే వారు పెక్కువిషయములను గ్రహించిరి. అట్టులు గ్రహించినకళలలో నాటక మొకటి. ఆరాజులలో హిందూజ్ఞానపు ఆధిక్యమును గ్రీకుపండితులు కొనియాడిరి. తక్షశిల మొదలగు పట్టణములసంగతి వారికి తెలియును.

అట్టిసమయములో పారసీకులకును గ్రీకులకును ఘోరయుద్ధము సంప్రాప్తమాయెను. మహమ్మదీయులు కాన్స్టాంటినోపిలు నాక్రమించు కొన్న యనంతరము యూరపుఖండమంతయు నూతనోజ్జీవముతో అంధకారయుగము నెట్లు పారద్రోలి నూతనయుగము ప్రారంభింపజేసెనో, ఆటులే పారసీకులు ఆసియాఖండమందలి గ్రీకులను పారద్రోలిన వెంటనే ఏథెన్సునగరమున నూతనభావములు అంకురించెను. దేశాభిమానమునకుదోడు కళాభిమానమును వృద్ధియై, ఏథెన్సునగరము మహావైభవముతో వెలుగొందుచున్న పారసీకదేశము నెదుర్కొనగలిగెను. అట్టిసమయమున గొప్పవారలు పండితులు కళాభిమానులు ఏకదృష్టితో తమదేశమునకు సేవజేయదొడంగిరి.

ఆకాలమందు వృద్ధిపొందిన కళలలో నాటకము ప్రాముఖ్యము వహించెను. పండితులు నాటకములద్వారా జ్ఞానమును వెదజల్లుచుండిరి. అధికారులు నాటకకర్తలకు పోటీపరీక్షలు స్థాపించి ప్రోత్సాహమును జూపుచుండిరి. వారిమతము నాటకములద్వారా ప్రతిఫలించుచుండెను. [illegible] నాటకము. [illegible] లగు సంఘములు నాటకమును పోషించుచుండెను.

అయిరోపాఖండవాసులు నాటకకళను [illegible] రందురు. మనకు రామాయణ భారతములు ఎట్లు పురాణగ్రంథములో, అట్లే హోమరుని ఇలియడు ఒడిస్సీ గ్రంథములు బహుపురాతనములు. [illegible] ఉపనిషత్కాలమునందు నాటక మాడగ [illegible] వాద్యపురాణగ్రంథములందు చెప్పబడుటయే గాక [illegible] నాటకసంభాషణలు మహాభారతరామాయణాదిగ్రంథములం దెట్లు గలవో, అట్లే ఈ హోమరుచరిత్రలో కొన్ని గ్రీకునాటకముల మూలము మరియు కోరస్సును గూర్చి గలదు. కాని ఇది ఒక నాటకబీజమే. ఆ బీజములు పెక్కులు కలియకచే నాటకము పూర్తిగ నగుచున్నవి. గ్రీసుదేశమునందు పురాతనమయినది ప్రథమమున యిది కోరస్సు అనువారిచే ప్రదర్శింపబడెను. ఇది ఒకపాటలు, వివిధమైన విందులైన వింతలైన ఆనందించుటకు [illegible] రము, తరువాత నాటకము లందు ఆడబడుచుండెను. ధర్మరాజునకు మయుని మందిరము ఎట్లు ఉపయోగకారిగ నుండెనో, గ్రీకుపురాతనమందిరములు కూడ నటువంటి [illegible] ములనే ఉపయోగపడెను. తదనంతరము నాటకబీజములను అసంపూర్తిగ [illegible] నాటక [illegible] డని పేరు పొందినది తెస్పిసు. ఇందు ప్రథమకోరస్సు యాతడింటి సంభాషణయు గలవు. ఇట్టి సంభాషణలు మన పురాణములందు పెక్కుచోటుల గానవగు. కాని కోరస్సు అనునది పద్మబంధవంటిది కోరస్సు అనగా పల్లవి. సాధారణముగా మనదేశమందలి పల్లెటిగ్రామములందు మనము గాంచు చుందుము. సుద్దులు పాడునప్పుడు పలువురుగూడ పాడుదురు. నాయకుడు ఒకప్రక్కను, ఇతరులు మఱొకప్రక్కను వారి కెదురుగ నిలువబడి నాయకుడొకపల్లవిని పాడగా దానికి సహచరులు మఱొకపల్లవిచే సమాధానము నిచ్చెదరు. ఇది నాటకబీజముల కలయికయందు ప్రారంభావస్థ. ఇట్టిదియే తెస్పిసు వర్ణించిన పల్లవి. ఆది నాటక మెట్లగును? అయినను గ్రీకునాటకములకు ఈతనిని మూలపురుషునిగా భావించిరి.

ఈనాటకబీజములు ప్రతిజాతియందును గలవు. కాని బీజములన్నియు పొందుపరచి నాటకమును రచించినకవి గొప్పజ్ఞాని. దేశనాగరికతను బట్టి యీబీజముల కలయిక యేర్పడును. అట్లు విజ్ఞానభావము అంకురించినది పెరిక్లీసు కాలము. ఈకాలమందు ముగ్గురునలుగురు కవులు ప్రధాననాటకకర్తలుగ భావింపఁబడిరి. అనేక నాటకములు అక్కాలమున రచింపబడెను. అనేకకవులు వెలసిరి ఆకవులలో ముఖ్యులు ఏయిస్కిలిసు యూరిపిడిసు సోఫొక్లీసు అను ముగ్గురు విషాదాంత నాటకరచనయందు ఘనతకెక్కిరి. అరిస్టోఫేనిసు అను నాతడు సాటిర్సు అనబడు విమర్శసమ్మిళిత నాటకరచనయందు ప్రఖ్యాతి వడసె. కాని గ్రీకురంగమనగా విషాదాంతనాటకరంగమే కాని మృదంత నాటకరంగము గాదు. విషాదాంతనాటకములే కళాసమృద్ధత గలిగి యుండెను. ఏయిస్కిలిసు సత్యముగా గ్రీకునాటకపితామహుడు. ఈతడు గొప్పకవియును, మంచి యోద్ధయును. గ్రీకుపరిషియను యుద్ధములో నీతడు పోరెను. అప్పటికి యూరిపిడిసు చాల పిన్నవాడు. సోఫొక్లీసు బాలుడైనను అప్పటికి యుద్ధభావములను బాగుగ గ్రహించి యుండెను. ఒకబహుమానపరీక్షయందు సోఫొక్లీసు, ఏయిస్కిలిసు నోడించి కీర్తిగాంచెను. వీరిద్దఱు నాటకములందు పాత్రలను వృద్ధిగావించినను ప్రాతగాథలనే నాటకరూపముగ మార్చుచుండిరి. కాని యూరిపిడిసు అట్లుగాక కథ నల్లగల శక్తినిగూడ జూపెను. కథాచమత్కృతిని బాగుగ పరిశీలించెను. ఈతడు నాటకకర్తలలోనెల్లను ఘనుడైనను అప్పటి పరీక్షకు లగు న్యాయవేత్తలు ఈతని కెన్నడును బహుమతి నీయలేదు. కాని తుదకు దేశమును విడిపోవలసినవాఁ డాయెను. కళానైపుణ్యమున - కథాచమత్కృతి - నూతన భావములను వ్యాపింపజేయుట యందును అక్కాలమందు ఈకవిని మించినవాడు లేడు. యూరిపిడిసు రచించిన నాటకములు షేక్స్పియరు నాటకములవలె, బహుజనానందకరములుగ నుండినను సులభశైలిని రచింపబడి కళాసంపూర్ణత గలిగినను పరీక్షాధికారులు వీటిఘనతను గ్రహింపజాలరైరి.

వీరినాటకము ఎట్టిదో మన మాలోచింతము. నాటకమునకు ప్రధానసోపానము కోరస్సు లేక పల్లవి. కాని యీముగ్గురుకవులు ఈ కోరస్సును మూఁడురీతుల సమర్థించిరి. కోరస్సు అనగా నేదియో యిది వరలో ఒకమొత్తుగా చూపియుంటిని. ప్రారంభమునుండి తుదివఱకు కోరస్సు రంగస్థలమును వీడ నేరదు. అనగా రంగస్థలమందు మార్పులేదు పాత్రలు వచ్చుచు పోవుచునుండును. కాని రంగస్థలము మాత్రము మారదు. ఏయిస్కిలిసు, సోఫొక్లిసులు, కోరస్సును ఒకపాత్రగానే భావించి యితరులతో అన్నివిషయముల ముచ్చటించుటకు నిర్ధారణ గావించిరి. కాని యూరిపిడిసుని కోరస్సు పాత్రలతో సంబంధము కొద్దిగాగలిగి వారినడతలను విమర్శించి జ్ఞానివలె న్యాయములు పలుకుచుండును. ఇట్లు కోరస్సును ఈకవులు వివిధవిధముల సమర్థించినను, వారు తమ కవిత్వశక్తిని యీకోరస్సును సృష్టించుటయందే వ్యయపరచిరి. అందువలననే నాటకకర్తలభావములు వారివారి కోరస్సులచే వెల్లడియగుచుండును. కోరస్సు గ్రీకుకవుల హృదయము. అట్టి కోరస్సును గ్రీకునాటకమునుండి యూడబెరికినయెడల తొండములేనియేనుఁగువలె మొదలులేని చెట్టువలె నిర్జీవమై యుండును.

గ్రీకునాటకమే మత మని చెప్పితిమి. అనగా నాటకబీజములకు ముఖ్యాధారములు మతవిషయకకర్మలు నిబంధనలు మొదలగునవి జీవము కర్మము న్యాయము పాపము శిక్ష మొదలగు విషయములను గుఱించి గ్రీకులకు గల భావములు నాటకములద్వారా తెలియనగు. యుద్ధము చావు మొదలగునవి నాటకరంగస్థలమున జరుగగూడదని నియమము గలదు. కాని యిట్టిసంగతులు తెలియజేయుటకు హిందూ నాటకములందలి ఆకాశవాణివలె దూత యొకఁడు గలడు. దూతప్రవేశము నాటకకళయందలి ముఖ్యవిషయములలో నొకటి. పూర్వులు చేసిన పాపము వంశపారంపర్యముగా వచ్చుననెడి గ్రీకున్యాయము ప్రతి నాటకమందును స్పష్టముగా కాననగు. గ్రీకునాటకము నృత్యము, పంటలు ఫలించుటకు చేయబడు మతాచారకృత్యములనుండి పుట్టెనని పెక్కురువిమర్శకుల యభిప్రాయము. అడుగులతో ఆడుటయేగాక అన్నిఅవయవములచేతను భావములను తెలియజేయవలెను. పంట యనునది దేవుడు. అతనిమరణము మన చావువంటిదే. అతని పునర్జన్మమునకై ప్రార్థనలు నృత్యములు సలుపవలెను. అట్లుచేయనియెడల ఘోరమగు కఱవు ప్రాప్తమగు నని వారినమ్మకము. డైనోసియసునుగూర్చి చేయు కర్మలన్నియు నిట్టివియే. అట్టిసమయములో ఆడుటకు నాటకము ఉపయోగపడుచుండెను. అట్టినాటక మెట్లుండవలెను ?

కోరస్సు ముఖ్యము. దూత కావలయును. మరణవార్త చెప్పుటకు ఈదూత కావలయును. శృంగారరస ముంచుటకు వీలులేదు గదా, యుద్ధము, ఆపద అట్టివే మనకు గలవు గాన విచారరసము నాటకమునకు ఒకభావము. ఒకపుడు సౌఖ్యముగూడ గలుగును గాన ఆనందరసముగూడ నిందు మిశ్రమమగును. దేవునిపునర్జన్మము వైభవము. కాని యిట్టి చిక్కులనుండి వదలించుకొనుట మనుష్యునితరము గాదు గాన దేవసంబంధముచే గాని యీచిక్కులు వదలుట కష్టము.

ఇట్లు గ్రీకునాటకములకు ముఖ్యాంగము లేమన (1) కోరస్సు లేక పల్లవి (2) దూత (3) దైవసంబంధము (4) యుద్ధమరణములు రంగస్థలమున గానరాకుండుట (5) పాత్రలు స్వల్పముగా నుండుట (6) రంగస్థలము మాఱకుండుట (7) కాలపరిమాణము యిరువదినాలుగుగంటలకు లోపుగ నుండుట (8) కథాకల్పన చమత్కృతిగా నుండవచ్చును గాని కథలో కథ గానరాకుండుట :—యివి ముఖ్యవిషయములు.

ఈ గ్రీకునాటకములు యూరపునకు చేసిన యుపకారము ఇంతంతయని చెప్ప నలవికాదు. అరిస్టోటిలు వీటిని ఆధారపఱచుకొని నాటకరచన యెట్లుండవలెనో విమర్శనమొకటి వ్రాసెను. రోమునాటకకర్తల కాధారము కొంతవఱకు నిదియే. షేక్స్పియరు వీటిని అనుసరించి పెక్కుమార్పులు గావించెను. అందువలననే యీకవి, నాటకకర్తలలోకెల్లను ప్రధానుడు. షేక్స్పియరువంటి సుప్రసిద్ధకవులు యూరిపిడీసు మొదలగు గ్రీకునాటకకర్తలకు జోహారు లొనర్చియుండ గ్రీకునాటకకర్తల మహిమము వేఱుగా జెప్పవలయునా ?

బాలికలు - వృద్ధవివాహములు

వేమరాజు వేంకటరావు గారు.

వ్రాగంటిమి సడలిన ♦ ముదుసలి యైనను, పెండ్లిమాట వచింప ♦ వెఱ్ఱి గాదె
క్షయరోగముచేత ♦ దుష్టుడై యున్నను, బాల నిత్తుననుట ♦ పాపము గాదె
చిల్లిగవ్వయు లేక ♦ యల్లాడుచుండిన, పిల్లఁ గూర్తు ననంగ ♦ ద్రోహము గాదె
బహుసతీనాథుఁడై ♦ పరఁగెడువానిని, కన్నె నైకొనుమన్న ♦ సెన్న గాదె
విద్యావిహీనుఁడై ♦ వింతగా జీవింప, వనితఁ గైకొనుమన్న ♦ వాసము గాదె.
సతులవరుసఁ దెలుప ♦ సంతోషమెడ గరే? చిన్నికన్నెపొత్తు ♦ సెన్నవంచు
కలిగి యుండవలదె ♦ ఘనత నర్హత లను? కామరోగ మెవని ♦ కానరాదు.

సీ. తొంబదియేండ్లతో ♦ తులఁదూఁగువానికి, కన్నియబాము లేకరణిఁ దెలియు
పెద్దరోగముచేత ♦ పీడింపఁబడువాఁడు, బాలసౌఖ్యంబు లేభాతి నరయు
బహుసతీనాథుఁడై ♦ బహుశ్రమపడువాఁడు, రవణికలంపు లేరీతిఁ గాంచు
డుల్లుగుల్లగనుండు ♦ ప్రల్లదుఁ డగువాఁడు, వనితకష్టంబు లేవిధము జూచు
అయ్యో, తలిదండ్రులార ♦ మీ బాలికా, స్థితుల నరయరయ్య! ♦ తీవ్రవయ్య
స్వవరుగోరు వరము ♦ భావింపరయ్యగొ? ♦ తండ్రు లనట మిమ్ము ♦ దారుణంబు

సీ. చీకి కూలఁగఁబోవు ♦ చిన్నగుడిసెలలోన, నుద్భవంబైరి విశుద్ధమహులు
చీమలుపోసిన ♦ చెనఁటికలుఁగులలోన, జన్మించినార లాజన్మగురులు
ఎండి కూలఁగఁబోవు ♦ చెట్టులు నెలవుగా, ప్రభవించినారలు ♦ పరమఘనులు
తిండి సెలుకలేక ♦ మండుకొండలపైన, స్థావరమూర్తులే ♦ సర్వజగులు
వారు నేర్పిన విద్యలే ♦ వాసికెక్కె, వారు నేర్పిన ధర్మాలు ♦ వసుధ నిలిచె
వారి కీర్తి ధరిత్రిని ♦ బంధులైరి, వారుజారినజారినే ♦ వారనీతి
గాని బాలవిధవ ♦ కాంతు నరోకసారి, పొందనర్హ సునటు ♦ పూజ్యమకట
మగువ సుఖములన్న ♦ మాపసంబొల్లదు, ఏటిపశువులయ్య ♦ బోటులకట.

సీ. చిన్నిబాలసుఖము ♦ జూడగా ద్రోయుటు, బాలవితంతుల ♦ బాపమయ్య
మతమందు లేనివి ♦ మతికొన్ని కల్పించి, ధనహీనలను ద్రొక్కి ♦ దాస్య మయ్య
విద్య నేర్పుటఁ గొప్ప ♦ వింతగా జెప్పుచు, వనిత బానిసఁ జేయు ♦ ఘనుల మయ్య
తగుకాలమందున ♦ తగునాథుఁ బడయఁగా, మోసంచుమనసెప్ప ♦ కార్యమయ్య.
పుత్రికలు పుత్రులకు నీడు ♦ గాదటయ్య? వారిసుఖములు మనకును ♦ వాపములయ్య
అట్టిమెడ పుత్రిక నడంప ♦ నర్హమయ్య? తల్లిదండ్రులు మనకేల ♦ తెల్లఁదగునె.

సీ. పుత్రికాసౌఖ్యముల్ ♦ పుణ్యంబుగాఁ దోఁప, దాని సౌఖ్యములేల ♦ పూనఁదగదు
పుత్రి జీవిత మెల్ల ♦ పూజ్యంబుగాఁ జేయ, విద్యాప్రదానంబుఁ ♦ జేయరాదె
మంచియౌవనమందు ♦ మన్మథుగోరగా, స్వీయనాథు గ్రహణ ♦ జేయుదగదె?
బాలవితంతుల ♦ బాములఁబాపఁగా, నాత్మపద్విభుఁ కు ♦ నొసఁగరాదె
పుత్రికాధనంబు ♦ పూజ్యంబు గాదటో! తండ్రులగుటమీకు ♦ ధర్మమగునె
స్వయములాభమన్న ♦ సుతలాభమగునయ్య, తండ్రులార! సుతవితండ్రులార.

సీ. అన్యోన్యమనురాగ ♦ మన్నిఁట నొప్పఁగా. వరజాల మొసగదే? ♦ స్వయమువరము
భాగ్యాభివృద్ధిని ♦ భాసిల్లఁగాఁజేయ, వరజాల మొసఁగదె ♦ స్వయముకామ
నవకశోభాసులౌ ♦ నందము లలరఁగా ♦ వరజాల మొసఁగదే? ♦ స్వయమువరము
సంసారరంగంబు ♦ సౌఖ్యాబ్ధి దేల్పఁగా, వరజాలి నొసఁగదే? ♦ స్వయమువరము
దంపతుల సౌఖ్యరాశికి ♦ ధాత్రి వోలె, భాగ్యసుఖ మిచ్చును ♦ స్వయమువరము
సర్వసౌభాగ్యభద్రంబు ♦ సాధిధంబు! వనితాభాగ్యంబు, పురుషుల ♦ వాంఛితంబు.

సీ. ధర్మంబు బోధించి ♦ దానివృద్ధిగఁ జేయు, దేవసంభవులు భూదేవులార
ధర్మంబు రక్షించి ♦ ధాత్రి నలరఁ బ్రోచు, కర్మసంభవులు సత్క్షాత్రులార
ధర్మంబు వ్యాపింప ♦ తగుకృత్తిగాఁ బూను, వీర్యసంభవులు స ♦ ద్వైశ్యులార
ధర్మంబు వృత్తిగా ♦ తగ ననుసరించెడి, శూరసంభవులు సచ్ఛూద్రులార
మతమునందు లేని ♦ మర్యాద లేలొకో? పుత్రికల సుఖంబుఁ ♦ బూనరకట
ధర్మ మరయరయ్య ♦ తగు స్వయంవరములు, బుద్ధిభావులార ♦ పూజ్యులార.

బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర సమ్మేళనము

హొన్నాడ కృష్ణ మూర్తి గారు

బ్రాహ్మణులు స్వార్థపరులయి పూర్వకాలమునుండియు ప్రభువులను చక్రవర్తులను లోబరచుకొని, సర్వాధికారములను బొంది, విద్వాంసులయి, మతము పేరిటను గూడ సర్వోన్నతులయి, బ్రాహ్మణేతరుల నున్నతస్థితికి రానీయక అణఁచి ద్రొక్కిరని బ్రాహ్మణేతరులలోని హూణవిద్యాధురంధరులగు నాయకులు చెన్నరాజధానియం దీయుద్యమమును లేవదీసిరి. ఈ యుద్యమపక్షమునకు న్యాయపక్షమను పేరు పెట్టి యుద్యమవ్యాప్తికై యాంగ్లేయాంధ్రములయందు దైనికపత్రికలను గూడ నడుపుచున్నారు. వీరు బ్రాహ్మణులగురించి తీవ్రమగు నిందావాక్యముల నుపయోగించుచుందురు.

బ్రాహ్మణు లాదికాలమునుండియు మత రాజకీయ, సాంఘిక వ్యవస్థలయం దధికులయి, యున్నతస్థాన మాక్రమించుకొని యున్నమాట వాస్తవము. ఎందుచేత ననఁగ బ్రాహ్మణు లింతవఱకు నాధిక్యము సంపాదించి యన్నిటియందును ముఖ్యముగ సంఘమునందు నున్నతస్థానమునం దుండుటచే నీసమ్మేళనబాధ్యత వారియం దెక్కువగ నుండక మానదు. బ్రాహ్మణేతరసోదరులను బ్రాహ్మణులయందలి లోపములను గోరంతలు కొండంతలుగ గణించి ద్వేషభావ మూనక వారిని తమ పూర్వులవలెనే ఆదరణబుద్ధితోఁ జూచి - మఱికందఱు ఎక్కుడవసరమగు దేశమాతయొక్కయు జాతీయతయొక్కయు క్షేమమునందు బుద్ధినిలిపి పరమేశ్వరుని స్మరించి, యీభేదోద్యమమును చాలించి, యైకమత్యము కలిగి యుండవలసిన తరుణ మాసన్నమైనది.

వెనుక నేను హిందూమహమ్మదీయ సమ్మేళనమునుగూర్చి యొక వ్యాసము వ్రాసి యాంధ్రపత్రికలయందుఁ బ్రచురింపించి యున్నాను. అందు విభేదకారణములం దెలిపి వానిని సవరించుకొను పద్ధతుల సూచించియున్నాను. ఇప్పుడు హిందూమహమ్మదీయులు మైత్రి కలిగి యున్నారు. ఈ బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణేతర సమస్య యంతకన్న నెక్కువ చిక్కయినది కాదు. ఉభయులును హిందువులే. మతాచారాదులం దేకాభిప్రాయులు. ఉభయపక్షములందలి ప్రధాననాయకులును కలసి ఉభయులను చీలదీయు నంశములను సవరించుకొనినఁ జాలును. బ్రాహ్మణేతరుల కోరికలు ముఖ్యముగ నివి- 1. ఉద్యోగములు ౨. శాసనసభలు ౩. విద్య 4. వర్ణాధిక్యమును గఱించినవై యున్నవి. బ్రాహ్మణున కుద్యోగము ప్రధానవృత్తి కాదు. తపోవిద్యలు బ్రాహ్మణునకు ప్రధానవృత్తిగా భారతాదిగ్రంథములు శాసించుచున్నవి. విద్య యనఁగ హూణభాషాదిలౌక్యవిద్యలు కావు. ఆధ్యాత్మవిద్య ("అధ్యాత్మవిద్యా విద్యానాం" భగవద్గీత అ ౧౦, శ్లో ౩౨. మఱియు బ్రాహ్మణకర్మనుగూర్చి కూడ భగవద్గీతయం దిట్లున్నది.

> "శమో దమ స్తప శ్శౌచం క్షాంతి రార్జవ మేవచ,
> జ్ఞానం విజ్ఞాన మాస్తిక్యం బ్రాహ్మం కర్మ స్వభావజం"
> (అ ౧౮ శ్లో ౪౨)

ఇట్టి స్వచ్ఛందజీవనమున కవకాశ మియ్యదు కనుకనే బ్రాహ్మణునకు కొలువు వర్జ్యమని మనపూర్వులు శాసించియున్నారు.

ఇంతవఱకు పూర్వము బ్రాహ్మణులు లౌక్యవిద్యాదక్షులై యుద్యోగములయం దుండి విద్యావిహీనులును అజ్ఞానులు నగు బ్రాహ్మణేతరులగు ప్రజాసామాన్యమును నిరంకుశాధికారముగ పాలించుచుండుట చేతనే బ్రాహ్మణేతరపక్ష మేర్పడినది. కావున బ్రాహ్మణులు లౌక్యవిద్యాభ్యాసమును విరమించి యుద్యోగము లన్నిటిని మన బ్రాహ్మణేతరసోదరులకే విడిచిపెట్టుట ధర్మము. ఇందుచే శాసనసభ్యత్వములకు కూడ బ్రాహ్మణులు నిలువఁబడక బ్రాహ్మణేతరసోదరులకే వానిని లభింపఁజేయుటను గూర్చి వేఱుగ నుడువవలసిన యావశ్యక ముండదు. ఇక మిగిలినది వర్ణాధిక్యము. దీనినిగూర్చి విమర్శించుటకీ చిన్నవ్యాసమున చోటు చాలదు. అది ప్రత్యేకవ్యాసముగ నుండవలసి యున్నది. అయినను కమ్మవారిలో కొందఱ వలె బ్రాహ్మణేతరసోదరు లెవరైన నుపనయనసంస్కారములఁ బొంది వేదవేదాంగపారంగతులై వైదికకర్మదీక్షితులుగ నాగోరిరేని బ్రాహ్మణులు వారికోరిక తీర వారియందు శిష్యవాత్సల్య ముంచి పనిచేయుట ధర్మము.

బ్రాహ్మణేతరులు బ్రాహ్మణులయం దీర్ష్యయును ద్వేషమును కలిగియున్నారను వారి భావముతోనే నేకీభవింపఁ జాలను. వారట్టి భావముల కలిగియుండిన ట్లంగీకరించినను పై విధులను మనమనుసరించి పని సల్పితిమేని, బ్రాహ్మణేతరసోదరులకు మనయం దంకురించిన యీర్ష్యాద్వేషములు అంతరించిపోక తప్పదు.

ఉద్యోగములును పౌరోహిత్యమును మాని బ్రాహ్మణు లెట్లు కుటుంబపోషణఁ జేసికొనఁగలరు అని బ్రాహ్మణులలో కొందఱడుగ వచ్చును. బ్రాహ్మణధర్మము భోగైశ్వర్యప్రసక్త మగునది కాదు. భోగపరాయణత్వము మాని యింద్రియజయ మలవరచుకొని మితాహారులు కావలెను. ఇందుచే బ్రాహ్మణుల కాధ్యాత్మికచింతనమునకు వీలుకలిగి తపశ్శక్తిసంపన్నులయి భూదేవులనిపించుకొని తొల్లిటి యున్నతగౌరవమును సంపాదించుకొనఁగలుగును. ఏనాఁడు బ్రాహ్మణులు భోగైశ్వర్యాసక్తులయి స్వధర్మమగు బ్రాహ్మకర్మను విడిచి- స్వచ్ఛందజీవనమునకు తిలాంజలి నొసంగి- పారతంత్ర్యపంకనిమగ్నులైరో, ఆనాఁడే బ్రాహ్మణత్వముఁ గోల్పోయి దేశము నధోగతికిఁ దెచ్చిరి. భోగపరాయణత్వము లేక మితజీవనపరులైనచో బ్రాహ్మ

ణునకు వ్యయభారము చాలవఱకు తగ్గిపోవును. పూర్వకాలమునందు వలె బ్రాహ్మణుఁడు శిలోంఛవృత్తులచే నీకాలమున జీవింపజాలఁ కున్నను వ్యవసాయము వాణిజ్యము మొదలగు స్వతంత్రవృత్తులచే కుటుంబమును పోషించుకొనవచ్చును. బ్రాహ్మణుఁ డెప్పు డాడంబర రహితజీవనుఁడై స్వార్థత్యాగియై తపశ్శక్తిసంపన్నుఁ డగునో యప్పుడే దేశము నిజమగు స్వరాజ్యసుఖ మనుభవింపఁగలదు. బ్రాహ్మణుని తొల్లిటిగౌరవము నిలువబడును బ్రాహ్మణులు తమ పోలంటియు బ్రాహ్మణేతరు లున్నతస్థితికిఁ దెచ్చుటయందే కలదని విశ్వసింపవలయును.

ఇఁక బ్రాహ్మణేతరులకును గూడ నొకసంగతి నివేదింపవలసి యున్నది. వారును వినశ్వరములగు భోగైశ్వర్యములందును నుద్యోగముల యందును కేవలము నిమగ్నులై కృషిసల్పక తమదృష్టిని యాధ్యాత్మిక చింతనమునకును దేశక్షేమమునకును కూడ మరలించి తమస్వార్థత్యాగము చేతను సమదృష్టిచేతను ఆత్మోన్నతిని బడసి శాశ్వతసౌఖ్యస్థితికి దీసుకొనుట యావశ్యకము. బ్రాహ్మణేతరులు తమోగుణసంజనిత నిద్రావస్థనుండి మేల్కొని ప్రస్తుతము రజోగుణ పరికల్పితాడంబరపటాటోపమునం దున్నారు. దైవకటాక్షమున నచిరకాలముననే సత్త్వమును గ్రహించి సాత్త్వికవృత్తి నవలంబించి నిరాడంబరజీవనాభ్యాసులై యాధ్యాత్మిక చింతాలగ్నులై సర్వసములై యీభారతవర్షమును పూర్వపు మహోన్నత దశకుఁ దెచ్చి కృతయుగమును మరల బ్రతిష్ఠింపవలయును.

భారతవర్షమున బ్రాహ్మణులును బ్రాహ్మణేతరులును గూడ నచిర స్వరాజ్యము నాకాంక్షించుచున్నారు. కాని యది యాచనావృత్తివల్లను కపటతాంత్రికములవల్లను లభించునది కాదు. అట్లు లభించినను స్థిరముగ నిలువజాలదు. అందువలన నుపయోగమును నుండదు. స్వార్థత్యాగము చేతను ఐకమత్యముచేతను నాత్మబలముచేతను దానిని తప్పక పొంద వచ్చును. కాంగ్రెసు యధికారులు నెన్నఁ డేకీభవించి కృషిసల్పుదురో నాఁడు తప్పక హిందూదేశము స్వరాజ్యమును బడయఁగలదు. వెనుకటి సంతులఁ బ్రస్తావించి నన్యోన్యప్రేమపూరితులై మీ రందఱు నొకటిగండు. మీరు కృతకృత్యు లగుదురు.

పై రెండు జాతుల సత్ప్రయత్నములేగాక గమనింపవలసి యున్నది. వారిసంఘ మింకను చాల వెనుకబడి యున్నది. అందువలన వారింతవఱ కెఱుఁగనే యెఱుఁగరు. వారు లెక్కకు నవారికన్నను నధికమైనవారు లైననేకాని యింతవఱకు తలయెత్తుకొనలేరు. వారియం దిప్పుడు బుద్ధిమంతులు బయలుదేరి సరిగాను మార్గాన్వేషణము సేయుచుండుట శుభ సూచకము. నిమ్నజాతుల నభ్యుదయము జరుగవలసిన పని కంఠసాధ్యోపణ మైనది. పాలకులును వారికృషికి సహాయభూతు లగుచున్నారు. వారి యందు త్రాగుడును అవిద్యయు ననవ్యాకారము నగు నీచసంభావనమును పూర్తిగా తొలఁగిపోవలెను. మా సాహసవృత్తిగు లైరేని వారతివేగమున ముందునకు రాఁగలరు. ముఖ్యముగ నిమ్నజాతులు తమయభివృద్ధి తమ కృషియందే గలదని పూర్తిగ విశ్వసింపవలెను. పీడితులకు స్థితులగు చోఖా మేళుఁడు కనకదాసు మొదలగువారి నుదాహరణములై, యాస్తికులై పరమ భక్తాగ్రేసరు లయి బ్రాహ్మణులకు గూడ పూజలం బడసిరి. ఈకీలకమును తెలిసికొని పనిచేసినచో నిమ్నజాతులు నిస్పృశ్యతకు దూరులై పోవుదురు. బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణేతరులును వారికి తోడ్పడి వైరమును వీరిని శుచి వంతులఁ జేసి దనదరికిఁ దెచ్చి గౌరవింపవలెను.

ఉచితమైన సామ్రాజ్యకాంక్ష

కందా ఫే మ శంకరము గారు బి. ఏ. (ఆనర్సు)

దూరమున నున్న బంగారు । తీరములను
నింగి కెగయు దిగ్విజయాబ్ధి । పొంగిపారలి
ఇచ్చటను మనలోన । హెచ్చుచుండు
రాత్మలకు నోగిరము లేమి । నడలు జనులు
మీదుశాస్త్రంబు వృథ । మీదుకళయు
మీజయము వ్యర్థ వృథయగు । మీయశంబు
ఎడప మేధాదరిద్రము । హృత్పిపాస
వన్యపు కొడార్ల హాహారవంబు సెలఁగ

అపయశ మధర్మ మజ్ఞాన । మను నడవుల
మీదు విజిగీష కిచ్చోట । లేదె నెలవు
క్షాత్రమే లేదె యశమిచ్చు । కార్యములకు?
లెండు! గెలువుఁడు! భుజశక్తి । యుండునపుడె;
మీదునడుమనె విడిసిన । మీవిరోధి
గణము గెలిచి నిర్మింపుఁడు । మనుజచిత్త
మందు దనశ్వర సామ్రాజ్య । హర్మ్యవరము

లేఖన ప్రమాదము

పారనంది రామశాస్త్రిగారు

ప్రాచీనవా రిప్పుడు లిపులనుబట్టి, కాలము నూహించుచు దానిని బట్టి యొకవిషయమున్న నాకాలము నాఁటి దని నిశ్చయింప యత్నించుచున్నారు. ఇఁక నీలిపి భేదమువలన నొక యక్షరమును వేఱొక దానిఁగా భావించి దానికి సంబంధించినట్లు కొన్ని కార్యములను కల్పించుచున్నారు. ఇది సరియైనదే యని నిశ్చయింపరాదు. పోలిక లెట్టివారికిని గొన్నిచోట్ల భ్రమమును కలుగఁజేయఁగలవు. మొదట నొకరి ప్రమాదమువలనఁ బిమ్మటివారు భ్రమపడఁగా దానిం జూచి యాపిమ్మటివారు వారిభ్రమమునే ప్రమగాఁ దలఁచి దానివలన కార్యములను జేయఁగలరు. కంఠధ్వని జ్ఞాపనముకొఱకు లిపి యేర్పడినది. ఇది యన్నిభాషలలోను గలదు. ఒక్కభాషలోనే యనేకవిధములగు లిపులు నుండును. సంస్కృతమున నాగరాక్షరములు వేఱు. ఆంధ్రద్రావిడ వ్యక్షరవ్యక్తులు వేఱు. వీనిలో నొక్కజాతిలిపి యైనను లేఖకులను బట్టియు లేఖ్యములఁ బట్టియు లేఖనసాధనములఁ బట్టియుఁ గొంచెము కొంచెము భేదిల్లుచుండవచ్చును. ప్రకృతమున నాంధ్రలిపిలో కవర్గీయానునాసికము "ఙ" కార మిట్లుండును గదా. ఇది "నఙ" "తఙ" ఇత్యాది కేవలస్థలములలోను "దిఙ్నాగ" "వాఙ్ముఖ" ఇత్యాదిసంయోగస్థలములందును స్పష్టముగానను నాసికధ్వని కలదయియే వినఁబడుచున్నది. "జ్ఞాన" "జ్ఞాతి" ఇత్యాది సం   గములోను ననునాసికోచ్చారణమే వినఁబడుచున్నది. వ్రాఁతలలో మాత్ర మిచ్చట చవర్గీయము (ఞ) కారముగాఁ గాన్పించుచున్నది. ఇచట మనయుచ్చారణము తప్పా? వ్రాఁత తప్పా? "యజ్ఞ" "రాజ్ఞి" ఇత్యాదులలో వ్రాఁత సరిగాను నుచ్చారణము తప్పయినట్లును గానవచ్చును. అట్లుగాక యీ "జ్ఞ" అనునది ప్రత్యేకాక్షరమా? అయినచో వర్ణసమామ్నాయములో వేఱొకయక్షరముగాఁ జేర్పఁబడినదా? అట్లు లేదు. దీనిని సంయోగముగానే యందఱును భావించుచున్నట్లు మాత్రము కాన్పించుచున్నది. అయినప్పుడు వేని సంయోగము అనువిచారము మాత్రము చేయఁబడినట్లు కానరాదు. ఈసంయోగములో మొదటిది కవర్గీయానునాసికము. ఙ కార మిట్లే వ్రాఁతలలోఁగూడ పూర్వ ముండియుండును. ప్రాచీనవిద్వాంసు లట్లే భావించియున్నట్లును గానవచ్చుచున్నది. జ్ఞాపకము ధ్వనియట్లుండఁగా తిక్కనసోమయాజి దీనికి 'క' కారమును విశ్రమాక్షరముగాఁ బెట్టి భారతము శాన్తిపర్వము ౪-వ ఆశ్వాసము ౨౧౨ "క జ్ఞానము కేవలకృప స జ్ఞానికి నుపదేశవిధి బ్రకాశము సేయన్ అనుచోటను జ్ఞానంబువడయుటకు వాఙ్మానసములు సునియమములుగాఁ నింతురు" ౫ ఆశ్వాసం అను చోటను దెలియఁజేసి యున్నాఁడు. వీనిలో మొదటి యుదాహరణమును మాత్ర మప్పకవి యిచ్చియున్నాఁడు. సోమయాజినాఁటి కుచ్చారణములోను వ్రాఁతలలోఁగూడ నసందిగ్ధముగా నున్నది. "ఙ" కారమునకు "క" కారమును నాయన విశ్రమముగాఁ బెట్టుటయు నప్పకవి దాని నొప్పికొనుచుఁ దననాఁటికి వ్రాఁతలో మాత్రము 'ఞ' కారమువలెఁ గాన్పించుటచే నది యొక 'విశేషవళి' యని చెప్పవలసివచ్చుటయు స్పష్టము. అట్లు చెప్పుటకు కారణము తనకు పూర్వపు ఛందోగ్రంథములందలి భ్రాన్తియైయై యుండును. ఇకనిచట నిది విచారణీయము, ఈ 'ఙ' కారము 'ఞ' కారముగా వ్రాఁతలోని కెట్లు వచ్చెనని విచారింతము. తాటాకులపైని గంటములతో వ్రాయుకాలమున నొకను క్రొవ్వాడిగలదానితో వ్రాయునప్పుడు 'ఙ' కారమునకు కంఠస్థానసంబంధము నడ్డుగీత— దీనిని బెట్టుటకుఁ దాటాకు చినుగునని తిన్నఁగఁ బెట్టక కొంచెము క్రిందికిని మీదికినివంకర చేసి ' ' ఇట్లు పెట్టఁగాఁ బిమ్మటివా రొకరు దానిం జూచి యావంకర నట్లేయుంచ

వలయునేమో యని తలఁచి దానిని మఱికొంత స్ఫుటముగాఁజేసి వ్రాయుటలో మీఁదిబొట్టునుఁ గలియఁగా నది 'జ' కారమునకు కంఠస్థానమందుండు కొమ్ము '‿' వలె నేర్పడి యుండ నప్పటినుండి యందఱు వ్రాతలలోను నట్లే పడియుండవచ్చును. దీనిం జూచి యప్పకవి 'జ్ఞ' సంయోగములోని మీఁది యక్షరము తాలవ్య 'జ' కారముగా భావించి యప్పకవీయము 3 ఆశ్వాసము 78గి "సి" విజ్ఞానమునకు - అను దీనిలో సంస్కృతవ్యవహార మధ్యావసానంబుల ద్వితీయసరళమునకు" అని సరళమును కల్పించి తాలవ్యకంఠ్యములకు విశ్రమము సంగీకరించుకొని దానికి తద్భవవ్యాజవిశ్రమ మని యొకవ్యాజమును కల్పించి లక్షణమును జెప్పినాడు. ఓహో వ్యాజమెన్నికల్పనలనైనఁ జేయించునుగదా? వ్యాజవిశ్రమ మను టెంతొ విశ్రమవ్యాజ మన్న మేలేమో? పూర్వకాలమున "జ్ఞ" కారమిట్లె వ్రాతలలోఁగూడ నుండియుండును. "ర్వ" దీనినే "వఁ" ఇట్లును వ్రాయుచున్నారు. ఉచ్చారణముమాత్రము సరిగానేయున్నది. "జ్ఞ"ను అట్లే వ్రాతలో వ్యత్యాసము నొంది యుండును.

స్మారకస్మృతి

బండారు తమ్మయ్య గారు

అన్నా! యీశ్వర! యెంతచేసితివి ♦ శైవాచారసద్భక్తి సం
పన్నున్ శ్రీశరణార్థివంశకరు న♦మ్మన్నాఖ్యు, మత్స్యాలకున్
ద్రష్టన్ ముప్పదిరేండ్లు నిండని యొల♦ప్రాయంబునన్ మ్రింగితే
యన్నా! నీజఠరాగ్ని యింకయినఁ జ♦ల్లారంగదా దీనితోన్.

తే. కరుణ యొకింతయేమందును ♦ గానరాక, నిలువునను బాతిగుండైతె ♦ నీవు విను బ
నలరుటను పోశిలారూప♦ములను నిన్ను, నుర్విజను లెల్లఁ బూజించు♦చుందు రేమొ.

సీ. హరికథాకథన చా♦తురియందు నీయంత, వాఁడు లేఁడను కీర్తి ♦ వడసినావు
కర్ణపేయంబైన ♦ గానమాధురిచేత, నెల్లర మదుల హ♦రించినావు
కోరినగ్రంథాళిఁ ♦ గూర్చుచు నాయు భా, షాశ్రేయంబునఁ దోడు ♦ సలిపినావు
శ్రీనాథకవిగుణ ♦ కీలముల్ గీర్తింప, గోర్కె మైననుఁ బురి♦కొల్పినావు

గీ. ఇట్టి నీగుణగణముల ♦ నెల్ల స్వప్నవార్తలుగఁ జేసి శరణార్థి ♦ వంశచంద్ర
అమ్మనాఖ్య! నన్నిపియో ♦ గాధిముంచి, సుప్పసివరొటు లోనగ♦పూర్తిఁ గంటె!

సీ. కాశినాథునివంటి ♦ కలశాబ్ధిచంద్రుండు, నాగేశరాయఁ డ♦నంతగుణుఁడు
పరమభక్తినిసోము ♦ బసవపురాణంపుఁ, బరిశుద్ధముద్రణ♦కరణమునకుఁ
దివిరె ననెడివార్తఁ ♦ దెలిపినంతనె పూర్వ, ముద్రితప్రతుల నొండు ♦ మోపి వలెఁ
బంపి శ్రీఘన్నకొ తాళపత్రప్రతులఁగూడఁ, బడసి పంపెద నంచు ♦ వ్రాసినాఁడ

తే. వకట! యామాట మఱచితే ♦ యన్నలివాని, మైమఱపుదినాలకే ♦ యస్తమించి
తె ద! యాగ్రంథమును జూచి♦యలయనంత, కడుతయింపంగ దావము నిన్♦బడసఁడైత.

చ. అరసి యలభ్యకావ్యనిచ♦యంబులఁ గూర్చి నిజామురాష్ట్రసం
చరణము నాటికాలమున ♦ సల్పఁగ నెంచితి మింతలోనె నిన్
హరణ మొనర్చెనే విధి మ♦దాశయముల్ విఫలంబు సేసి; స
త్కారణము లెన్న విఘ్నకలి♦తంబు లటన్న బుధోక్తి తప్పునే.

తే. నీవు వసియించుకేతమున ♦ నిడదవోలు, నిడువలయా ముదంబును నాకు ♦ నించుచుండె
నట్టిదే నేఁడు నినుఁ బోట్టఁ ♦ బెట్టుకొనుటఁ, గాలుప్రోలయి తోఁచి శో♦కంబు నించె.

తే. కఠినుఁడైనను గరుణాత్మ♦కలితుఁడైనఁ, నొక్కఁడే గాక మఱి వేఱె ♦ దిక్కు లేమి
సర్వసమానందమూను నీదు♦నాత్మ కెప్పుడు ఘనతుష్టిసేయఁగఁ గొలంతు శంకరయని శివుని.

భిషగ్వరుఁడు

నారాయణం కేశవాచార్యులు గారు

ఎల్లదేశములందును ఎల్లకాలములందును వైద్యవృత్తి మిక్కిలి గౌరవమైనది. "వైద్యో నారాయణో హరిః" అను నార్యోక్తి ననుసరించి 'భిషగ్వరుని' విజ్ఞానముయొక్క తరతమాదిభేదముతో 'నారోకి' బనిలేదు. రాజులకు వైద్యముజేయు వైద్యులును గలరు. కుగ్రామములలో వైద్యముజేయు వైద్యులును గలరు. శ్రీమహారాజులచే వారల ఆస్థానమునందుండు రాజవైద్యు లెట్లు గౌరవింపబడుదురో, అటులనే కుగ్రామములలో వైద్యముజేయు వైద్యులును చికిత్సబొందు రోగులచే గౌరవింపబడుదురు. కనుక వైద్యవృత్తి సదా గౌరవ భాజనమై యున్నది. రోగులలో కొందఱికి వైద్యులయందు మిక్కిలి నమ్మకమును, కొందరికి భయమును కొందరికి భక్తియు గలిగియుండుట లోకవిదితము. కావుననే, వైద్యులకలుకులకు ప్రజలు వ్యతిరేకులు కాజాలరు. ఇందుకు తార్కాణముగ 'భిషగ్వరుఁడు' చికిత్సయందు పొందు కొన్ని ఫలములు దెలియుచున్నవి.

శ్లో. క్వచిదర్థః క్వచిన్మైత్రీ క్వచిద్ధర్మః క్వచిద్యశః,
కర్మాభ్యాసః క్వచిచ్చేతి చికిత్సా నాస్తి నిష్ఫలా.
భిషగ్భూషణే ౧ అధ్యాయః.

మఱియును వైద్యులు మంచిజ్ఞానవంతు లైనచో ప్రజలను సరియైన మార్గమున నడిపింపఁగల శక్తిగలవారగుదురు. వైద్యపదమున కర్థమేమి? 'విద్' అనగా దెలిసికొనుట దెలిసికొనినవారు వైద్యులు అని అర్థము దెలుచున్నది. కాన అట్టి 'వైద్యుని' యందు రోగికి మంచినమ్మకమును గౌరవము (మర్యాద) నుండినచో, నారోగి సిద్ధిజెందును.

శ్లో. ఏతాన్నోపచరేద్వైద్యో బహూన్ దోషా నవాప్నుయాత్.
న స సిద్ధ్యతి వైద్యస్తు గృహే యస్య నపూజ్యతే.

రాజోవునది ప్రజాయత్తమగు చక్కని పరిపాలనము. భిషగ్వరులలో, నైకమత్యముండి సోదరభావముతోఁ బనిజేసినచో తమకును సంఘమునకును దేశమునకును ఎంతటి ఘనకార్యములైన జేయార్పగలరు.

కనుక వైద్యవృత్తి నవలంబించు ప్రతిభిషగ్వరుఁడును తనచే చికిత్సపొందు 'రోగుల' యొక్క బాధలను మాత్రము తొలగింపక యెగాక బీదలగు రోగులయొక్క బాధలనుగూడ తొలగించి వారియందు ద్రవ్యాపేక్షఁ బెట్టుకొనక ప్రేమపూర్వకముగ బనిచేసినచో ఇహపర సౌఖ్యములు బడయఁగలరు.

మహా [illegible] నుండియు మనదేశమునందన్ని శాస్త్రములకన్నను ఎక్కువగా [illegible]జీపోవుచున్నది ఆయుర్వేదము. ప్రకృతమున కొంత కాలము [illegible] ఆయుర్వేదాభిమానులు కొందఱు మాత్రము దాని నుద్ధరింపఁ బూనుకొనుచున్నను- పాశ్చాత్యవైద్యముకన్న వెయ్యిరెట్లధిక గుణ మొసగుశక్తి మన ఆయుర్వేదీయౌషధములయందు గాన్పించు చున్నను- దీర్ఘకాలమునుండియు మన ఔషధముల ప్రభావము దెలిసి కొనజాలక పాశ్చాత్యవైద్య డాంబికములచే జనసామాన్యమునకు మన ఆయుర్వేదమునందలి గౌరవము తగ్గినది. గతంబేమన-

"క. ఏదేశపు మానవులకు
నాదేశపు మందె తప్ప నన్యము హితమిం
కేదియుఁ గాదను నాయు
ర్వేదము వచనమున మనసుఁ బెట్టు కుమారా!"

కనుక ప్రజలకు 'ఆరోగ్యభాగ్యల'ను జేయుట 'భిషగ్వరుని విధియైనచో' వారందఱికిని 'భిషగ్వరుఁడు వారి జీవితమం దంతయు మరువరాని మేలుజేసిన వాఁడగుటకు సందేహమేమి? ఆకారణమును బట్టియే "దేశము నాగరకతఁ జెందుచుండిన కొలఁదిని' భిషగ్వరుఁడు శుక్లపక్షచంద్రునివలె దినదినాభివృద్ధిని గాంచు"నని గ్లాడ్‌స్టన్ అను ఒక పాశ్చాత్యమహనీయుఁడు జెప్పియున్నాఁడు.

ప్రజలకు వైద్యవిద్య నభ్యసించు కుతూహలము లేకుండుటచే, సంఘాభివృద్ధికి భంగకరములగు దురాచారములు నెలకొనుచున్నవి. కావున ప్రజలకు ముఖ్యముగ వైద్యజ్ఞానమును ప్రజ్వలింపజేయు విద్య నభ్యసింప వీలగు సదుపాయములు కలిగింప శాసననిర్మాణసభ్యులు ముఖ్యముగ యోచింపవలయును. అందులకు ప్రభుత్వమువారును చేయూత నొసంగవలయును.

గతవత్సరము ప్రభుత్వమువారు దేశీయవైద్యవిధానమును నభివృద్ధిజేయుటకు నియమించిన సంఘమువారు వారినివేదికను తయారు గావించుటలో దేశీయవైద్యు లందఱికి నెంతటి మహోపకార మొసగ దరో జూడవలసియున్నది.

అయితే దేశీయ వైద్యవిధానసంఘ కార్యదర్శిగారగు డాక్టరు శ్రీనివాసమూర్తి బి.ఏ.బి.యల్.ఎం.బి.సి.యం.గారు తయారు గావించిన నివేదిక ప్రభుత్వమువా రామోదించినచో పాశ్చాత్యవైద్యమువలె ఆయుర్వేదవైద్యమునకును ఔన్నత్యము కలుగునని వదంతిగ నున్నది. అది యునుంగాక మదరాసునందొక ఆదర్శకళాశాల నొకటి ప్రభుత్వము వారు నెలకొల్పవలయు ననియు నందులకు ప్రభుత్వమువారు వత్సరమునకు ఒకలక్ష యేబదివేల రూప్యములను గ్రాంటు నివ్వవలయుననియుకూడ వారి నివేదికయందు వ్రాసియున్నారు కనుక ఆయుర్వేదమునకు జయమో అపజయమో బడ్జెటుతీర్మానమపుడు స్పష్టమగును.

ఇక గిల్బర్టు స్లేటరు గారు గతవత్సరం మదరాసు శాసననిర్మాణ సభలో, ఉపపాదించిన తీర్మానము సభ్యులచే నేకగ్రీవముగ ఆమోదింపబడినది. ఆ తీర్మానము ననుసరించి ఆయుర్వేద వైద్యులకు తగు సౌకర్య మొసంగుట- బిరుదముల నిచ్చుట- దేశీయవైద్య విధానము నభివృద్ధిపరచుట- దేశీయవైద్యులకు ప్రత్యేకముగ శాసననిర్మాణసభలలో కొన్ని స్థానము లొసంగుట మొదలగునవి గావించి దేశీయవైద్యులకు ప్రభుత్వమువారు తప్పక ప్రోత్సాహ మొసంగవలయునని ఘంటాపథముగ జెప్పిన డాక్టరు గిల్బర్టు స్లేటరు గారు ప్రశంసార్హులు. డాక్టరు గారు మన దేశీయులు కాకున్నను, ఆయుర్వేదమునం దాభిమానలేని మనసభ్యులవలె గాక, మిక్కిలి ప్రశంసార్హముగ ప్రవర్తించినందులకు వందనీయులు. ఈవిషయమునందు మన దేశోద్ధారకులగు మనమంత్రిపుంగవులయొక్క ఆదరణ ఆయుర్వేదమునకు ఏరీతిగ నుండునో, తెలిసికొను సమయము సమీపించుచున్నది.

ఏది యెట్లున్నను సాధారణముగ ఆయుర్వేద వైద్యవిద్య వృద్ధికి రాకుండుటకు కొన్ని కారణములు గలవు. అవియెవ్వియనన ఎల్లప్పుడును "భిషగ్వరుడు వైద్యవృత్తియందె తన బుద్ధిని వినియోగించును గాని వైద్యవిద్యాభివృద్ధికి కావలసినమార్గములు ఆలోచనకే కాన్పింపవు. కావున సజ్జనులగు పండితులందరు వైద్యవిద్యనభ్యసించువిధానము మనసంఘ సౌఖ్యనిర్మాణమునకు ప్రధానసోపానమని యెల్లవారికి జ్ఞాపకముంచుకొనునట్లు చేసిన వారమగుదుము.

బమ్మెర పోతరాజస్మృతి

తుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరి గారు

శ్రీమద్బమ్మెర పోతనాహ్వయా! యశ। స్సీమంతినీకాము! శ్రీ
రామస్వామి పదారవింద భజనా। ప్రహ్లాద! రాజన్యగో
ద్దామా! కేసన పుత్ర! ధీర సుకవీం। ద్రా! దివ్యచారిత్ర! నీ
సామర్థ్యం బెఱిగింప నల్పకయినన్। శక్యంబె మూఢాత్మకున్.

మ. బళిరే! నీపదకోమలత్వమును నీ। పాండిత్యమున్ సద్వివి
ర్మల నారాయణపాదభక్తియును నీ। మాధుర్యపాకంబు నీ
లలితంబైన పదప్రయోగము రసా। లంకారచాతుర్యమున్
దలఁపన్ వేఱొక సత్కవీంద్రునకు ల। బ్ధంబౌనె? నిక్కంబుగన్.

సీ. ఘనపండితోత్తము ♦లగ్గని మెచ్చి శీర్షంబు లూఁచుచందంబున ♦నొక్కచోట
సత్కవి ప్రకరంబుఁ ♦జదివి సెబాసంచు నుల్లాసమునఁ గీర్తి ♦నొక్కచోట
పౌరాణికశ్రేణి ♦పరికించి యిది పురాణోత్తమం బనునట్లు ♦లొక్కచోట
భక్తాగ్రగణ్యులు ♦బఠియించి హరిభక్తి జిక్కి చొక్కుడు ♦లీల నొక్కచోట
గీ. నాంధ్రదేశీయులెల్ల రా ♦హాయనంగ, భాగవతసత్పురాణంబు ♦భవ్యశయ్యఁ
దెనుగుఁ జేసిన నిన్నుఁ గీ ♦ర్తింపఁ దరమె? బుధ నుతివిరాజ! బమ్మెర ♦పోతరాజ.

ఉ. నన్నయ తిక్కనాది కవి। నాథు లనేకులు సంస్కృతంబునం
దున్న పురాణరాజముల। నొప్పుగ వ్రాసిరి తెన్గుబాసయం
దెన్నఁగ నాంధ్రభాగవత। మీవు రచించితి వాపురాణముల్
విన్నను వైన మీ మృదుక। విత్వవిధేయత జూపకుండునే?

సీ. పాఱంబోతున కైనఁ బౌరుషం బొదవు నీ, సంగ్రామవర్ణనల్ జదువుచున్న
రహి నపుంసకునకైన రమణులఁ గోరు నీ శృంగారవర్ణనల్ జేరివిన్న
గటికివానికినైనఁ గఱఁగుఁ జిత్తంబు నీ కరుణారసార్ద్రకథలఁ గన్న
నజ్ఞానికైన దివ్యజ్ఞానరాశియై, పొదలు యుష్మద్భక్తిబోధ నెన్న
గీ. క్షితి భవద్విరచిత భాగవతపురాణ, రత్నమున కెద్దిసాటి పురాణకోటి
మాన్యచారిత్ర! కేసన మంత్రిపుత్ర! సద్యశస్సాంద్ర! పోతరాట్సత్కవీంద్ర!

సీ. అనఘ! నీ కావ్యకన్యామోహితాత్ములై, నీ చెంత కరుదెంచి నిఖిలనృపులు
షడ్రసోపేత భోజనముఁ బెట్టెద మన్న, గూడ దంచుం బలిగ్రోలినావు
పసిడిమేడలలోన వసియింపుఁ డీ రన్న, నొప్పక పాకలో నుండినావు
పట్టుపుట్టంబులఁ గట్టఁబెట్టెద మన్న, గాదని పేలిక ల్గట్టినావు
గీ. యెన్ని శుల్కంబు లొసఁగెద మన్న నీ చ, మానవుల కిచ్చెదనె నాదు మాననీయ
కావ్యకన్య నటంచు సద్గతుల గోరి, చెలగి శ్రీరామమూర్తి కిచ్చితివి బళిరె!

చ. వినుతకవీంద్ర! కొందఱవివేకులు గాకవు లందునం దలా
ఘుణికుఁ డటంచు మిమ్ములనుఁ జాటరి దానఁ గొఱంతగల్గునే!
ఘనతర గంధసింధురము గ్రామమునం బయనం బొనర్చుచో
శునకము లన్నియున్ మొఱుఁగుచో గజరాజున కేమి లోటగున్?

సీ. పాపనాశన మిహపరసౌఖ్యదము, భాగవతపురాణంబు భవద్రచితము
నీయిష్టదైవంబు నిఖిలేశ్వరుం డగు, రఘుకులాభరణుండు రామమూర్తి
మది నెంచ నీ భావమఱఁది సర్వకళానా, థుండై వెలయు శ్రీనాథసుకవి
కవిశిరోమణి యనం గణుతికెక్కినయట్టి, మల్లన్న నీకు కుమారకుండు
గీ. బళిరె నీవంటి సత్కవిప్రవరు గన్న, యాంధ్రమాత యదృష్టమే మనఁగవచ్చు
వసుధ నేతల్లి గాంచె నీవంటి కొమరు, భూరిగుణధుర్య బమ్మెర పోతనార్య!

సీ. ఆంధ్రకవిశ్రేష్ఠులందఱు నిన్గవి, సార్వభౌముఁడ వంచు సన్నుతింప
వ్యాకరణాచార్య లోకచూడామణి, వని తత్కళావిదుల్ వినుతిఁ జేయ
తర్కశాస్త్రజ్ఞులు తార్కికోత్తముఁ డవ, టంచు నిన్నెంతయు నభినుతించ
స్థిరభక్తి వేదాంతజిజ్ఞాసువులు మహా, వేదాంతివని నిన్ను వేడుచుండ
గీ. పరమ భక్తుఁడవని భక్తవరులు గొల్వ, జగతి హాలికవృత్తి స్వేచ్ఛందజీవ
నం బొనర్చిన నిను వర్ణనం బొనర్పఁ, బుడమి నెవఁడోపు బమ్మెరపోతరాజ!

కావ్యనిధి చెలికాని లచ్చారావు గారు

ప్రాపంచికసృష్టి యంతయుఁ జరాచరాత్మకంబు లయిన జీవనిర్జీవప్రతిమలతో ద్వివిధంబై యొప్పుచున్నది. అందుఁ దరు పాషాణాద్యచేతనపదార్థములు నిర్జీవము లనియు, పశుపక్ష్యాది మానవ ప్రభృతులు సచేతనములు జీవపదార్థము లనియుఁ జెప్పంబడుచున్న యవి. ఏతాదృశసమవాయములో నెల్ల మానవుఁ డధికతముఁ డయి ప్రాదుర్భవించుచున్నాఁడు. తా నట్లు ప్రాదుర్భవించియు మృత్యుదంష్ట్రా పదంశము కాకుండ నుండనోపఁడు. 'జాతస్య మరణం ధ్రువం' ప్రపంచకమునందు బొడమెడి జీవరాశి యంతయు నెప్పుడో యొకప్పుడు నశించుట స్వాభావికమై యున్నయది. అట్లయినను, మనుజుఁడుమాత్రము తనజీవితకాలములో స్వాత్మేతరప్రాణికోటికంటె నత్యధికం బగు జ్ఞానసంపదచే నవాచ్యసౌఖ్య మనుభవించుచు నిత్యానందుఁడై వఱలఁగలఁడు. మానవునియందు జ్ఞానాధికతావిశేష మొకటి కానంబడుచున్నది. తాదృశహేతుమూలముననే "దుర్లభో మానుషో దేహః దేహినాం క్షణభంగురః, తత్రాపి దుర్లభం మన్యే వైకుంఠప్రియదర్శనః" అని మానవజన్మంబే జీవన్ముక్తికి సాధనభూత మని యుద్ఘోషింపఁబడుచున్నది. ప్రాపంచకమున పిపీలికాదిబ్రహ్మపర్యంతము గల జీవకోటియేగాక 'యద్దృశ్యం తన్నశ్య' మని గుర్తెఱుంగనోపు. మానవుఁడు స్వకృతపుణ్యపాపఫలంబులం బట్టియే స్వేతరరూపంబు పొందునటులు జడపదార్థములు గూడ వినిమయము లగుచుండుట లేదా? చూడుఁడు — జల మావిరిగాను, అగ్ని బొగ్గుపులుసుగాలిగాను మాఱుచుండుట మనకుఁ బ్రత్యక్షప్రమాణంబై యున్నది. మానవుఁడు మృతిఁ బొందిన పదపడి నిజసుకృతదుష్కృతములమూలముననే స్వర్గనారక సుఖదుఃఖంబుల నందుచున్నాఁడు. మఱియు నిహలోకంబున సౌఖ్యసంపదలతోఁ దులఁదూఁగువారు పుణ్యులుగను, పంగ్వంధబధిరమూకాది దుర్గుణోపేతులై కఠోరదారిద్ర్యాదినీచదశల నందువారు పాపిష్ఠులుగా నగుదు రని పరిగణింపఁబడుచుండుట మనకు ప్రత్యక్షదృష్టమై యున్నది. శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాదులచే నరుఁగా, త్వక్, చక్షు, శ్రోత్ర, జిహ్వా ఘ్రాణంబు లనెడు జ్ఞానేంద్రియములచేఁ దెలిసికొనఁబడు ప్రత్యక్షప్రమాణంబులకు భౌతికశాస్త్రం బనియు, నింద్రియములకగోచరంబై యనుమానాస్పదమై ప్రత్యక్షప్రమాణములకు లోఁగని జీవాత్మపరమాత్మస్వర్గనరకాదుల బోధించు శ్రుతి, స్మృతి, పురాణేతిహాసాదులకును, యుక్తి, యాప్తవాక్యము మొదలగువాని మిగుల నాదరించువానికి నాధ్యాత్మికశాస్త్రంబు లని పేరిడిరి. ఈయాది "బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్య, సర్వం కల్పితం బ్రహ్మ" యని పరమార్థమును బోధించుచున్నయది. లోకమంతయు నీప్రత్యక్షపరోక్షద్వివిధ సిద్ధాంతములచే నిండియున్నది. ప్రతిపదార్థము ప్రత్యక్షానుభవంబు చే యుట దుర్లభము. యుక్తిచేగాని శాస్త్రప్రమాణాదులచేతనుగూడ గను [illegible] ంపవలసినదై యుండును. కేవలము 'తాఁ బట్టినకుందేటికి మూఁడేకాళ్లను వితండవాదము తగదు. "పర్వతో వహ్నిమాన్" కుతః "యత్ర ధూమ స్తత్రాగ్నిః" పొగ యున్నతావున నగ్ని కల దని విశ్వసించు లాగున, [illegible] శాస్త్రవిధి చెప్పున, కృతప్రమాదనకు [illegible] బంధింపఁబడుచున్నది. నాకు శిక్ష విధించినవా రెవ్వఁడు? శాస్త్రకారుఁ డెవ్వఁడు? [illegible]. నేను వారలతో వాదించెదనని చెల్లునా? ఎన్ని జన్మములకైనను గతించినవార లిప్పుడు దర్శనీయులా? విశ్వసింపవలయును. లోకము నుద్ధరింపవలెను. భౌతికశాస్త్రశోధనము లన్నియు నింద్రియగోచరంబులు. ఆధ్యాత్మికశాస్త్ర బోధన లనుమానంబులు అతీంద్రియములు నైయున్నయవి. పాశ్చాత్యులు భౌతికము నెక్కుడు [illegible] మన్నారు. వారు ప్రతిక్షణము విలువగలదిగా భావించుచున్నారు. ఐహికసౌఖ్యంబు లపేక్షించుచున్నారు. [illegible] హిందువు లనంత సౌఖ్యప్రాప్తికై [illegible] వారికి శ్రద్ధ తక్కువ. వారు కాలము [illegible] నిర్వర్తించుదురు. మఱియు భవిష్యము [illegible] దైవమే యని పారమార్థికచింతతోఁ గాలము గడపుచుందురు. ఈ విషయమును గ్రహించియే వివేకానందస్వామి [illegible] పాశ్చాత్యులు [illegible] ప్రపంచకమున [illegible] పరస్పరగుణ గ్రహణంబున [illegible] లోకకల్యాణంబున కెత్తఁ [illegible] పాశ్చాత్యులు [illegible] చూచికొని మురి యును [illegible] కాని, [illegible] ఇతరములబుద్ధివైభవమును [illegible] భేదంబును [illegible] గించుచుండిరి. తదీయదృక్పథ [illegible] నగుచుండెను. నేటికి జర్మనీసమరాదులవలన [illegible] ప్రహింపఁజొచ్చిరి. మహాకవి రవీంద్రనాథుని, శాస్త్రజ్ఞుఁడైన [illegible] గౌరవింప మొదలిడిరి. జర్మనీదేశము హిందువుల గౌరవించుచున్నది. అమెరికా భారతీయులమానసశాస్త్రమున కత్యంతగౌరవ మొసంగుచున్నది. ఇంత యేల? పాశ్చాత్యులు ఆధ్యాత్మికసంపదఁ జూచి యచ్చెరువు నొందుచున్నారు. ప్రాచ్య పశ్చిమదేశీయుల పరస్పరాపేక్షణములందుఁ బ్రాచ్యుల భౌతిక వైరాగ్యమువలనఁ బ్రాచ్యులును పాశ్చాత్యుల కర్మయోగపాండిత్యము వలన పాశ్చాత్యులును తమతమ యుత్కృష్టతను దెల్పుకొనుచున్నారు.

పరిశోధనమున భారతీయవైరాగ్యమునకుఁ దగిన ప్రతిఫల మేది కలదో వక్కాణింప బలవన్ని దర్శనములు కన్పట్టవు. పశ్చిమవాసులకు భౌతిక విజ్ఞానఫలము ప్రత్యక్షముగాఁ గానఁబడుచున్నది.

అంతమాత్రమున భిన్న గాదు. హిందువులధర్మబలముగానను వారిది పశుబలముగాను పరిగణింపఁబడుచున్నది. ఈ రెంటికిని భౌతికాధ్యాత్మికములు, జీవుఁడు కలఁడని యొకటి, సర్వేంద్రియవ్యాపారములే జీవుఁడని మఱియొకటియుఁ గలవు. ఉభయంబున దుర్భేదభావ మున్నప్పటికి నవినాభావసంబంధము కలదు. ఈ యుభయము సృష్టిస్థితిలయకారణంబులకుఁ గారణభూతం బగు నొండొకమహాశక్తి కలదనియు వేదానిచే నీలోకము ప్రతిపాదింపఁబడుచున్నదనియు నంగీకరింపఁబడుచున్నది. ఏది లేకున్నను లోకము నిలుచుట దుస్తరంబే. జీవుఁడు లేఁడనిన, పాలకుఁడు లేనిరాజ్యమువలె శిక్షాభీతి లేమింజేసి యరాజకంబై మత్స్యన్యాయప్రావృతంబై లయమందు, కలఁడన్నమాత్రమున, ప్రమాదము లేదు. వైతికుఁ డొకఁడు కలఁడనఁ బ్రపంచకమెల్ల భయభక్తులతో నుండుట గాక మానవులు పొందవలసిన సౌఖ్యసంపదలఁ బొందుదురు. కావునఁ బారమార్థికచింత ముఖ్యావశ్యకమై యున్నది. ఈజీవరాశియంతటి లోను మానవునియందు వాక్కు మేధావిశేషత, పరిశీలనాశక్తి, స్వాతంత్ర్యము మొదలగు గుణరాజంబులు మెండుగా నుండుటంజేసి మానవజీవితము సౌఖ్యప్రదముగాఁ జేసికొనుట కనువగుచున్నది. ఈ సాధనసంపత్తి యుండుటచేత నీజన్మంబు సర్వోత్కృష్టంబుగా శ్లాఘింపఁబడుచున్నది.

"పునర్విత్తం పునర్మిత్రం పునర్దారా పునర్మహీ, సర్వేషాం నరావృత్తిర్న శరీరం పునః పునః" లోకంబున నేదియైన సాధింప నలవడును గాని మానవదేహముమాత్రము మఱల లభ్యపడదు. "దుర్లభో మానుషో దేహః దేహినాం క్షణభంగురః" మానవశరీర మతిదుర్లభమైనను వుఁడు క్షణభంగురుఁ డని చెప్పఁబడుచున్నది. కాఁబట్టి మానవుని యందు నాభిస్ఫోటమైయున్న దివ్యశక్తులఁ బ్రజ్వలింపఁజేసి నిత్యానిత్యవస్తువివేకంబు కలిగి మానవజన్మమందే పరమానందపదవి నొందు సాధనం బాలోచించి కృతార్థు లొందవలయును. మఱియు మానవుఁడే ఇహలోకంబున సాధనభూతుం డని యెఱింగి యుపకారములనే ... ప్రతిమానవుఁడు ప్రతిదినమును లోకమువిషయ ... తాఁ బాటుపడి యొనర్చు నరోపకారాదిమహాకృత్యంబులఁ బరిగణించు విద్యార్థులకు శిక్షించుట ముఖ్యకర్తవ్య మని యెఱుంగవలెను.

తన్నుఁ దాఁ దెలిసికొని లోకంబునకుఁ దనకు నుండెడిసంబంధము గ్రహించి మసలవలయును. మానవునియందు వివిధరూపములైన కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యాది మాయాశక్తులును శమ, దమ, ఉపరతి, తితిక్షా, శ్రద్ధా సమాధానాది గుణశక్తులును గలవు. ఇవి యొండొంటికిఁ బరస్పరమైత్రి కల్ల. మానవుఁడు స్వాత్మబుద్ధివిశేషముచేత నీయింద్రియంబులకెల్ల నధికారి యయినమనస్సును లోఁబఱచుకొనవలయును. మానవుఁ డేకర్మ మొనరించినను బరిశుద్ధమయినదిగాను గాను దనకును లోకమునకును శ్రేయ మొనగూడునదిగాను కనుఁ గొనుచుండవలయును. తాత్కాలికసుఖప్రాప్తికై మనస్సును బోనిచ్చిన నొకప్పుడు సౌఖ్య మలవడినను పెక్కనర్థంబులకుఁ దావలం బగును. స్వార్థత్యాగబుద్ధితో సంచరించువాఁ డుత్తముఁ డనఁబరఁగు. లోకత్రయవంద్య మగుభగవత్ప్రేమకుఁ బాత్రుఁ డగును. మంచిని సంపాదించుట సామాన్యపశుధర్మ మనియు మంచితనమే స్వభావముగాఁ గలిగియుండుట యుత్కృష్టగుణం బనియుఁ 'మిల్టను' మహాసీయుఁడు నుడివియున్నాఁడు. మానవునిశక్తి 'నిజేచ్ఛ' పారమార్థికచింత యంతయు భగవదనుగ్రహమునకు నాతనిదరిఁ జేరవలె నని దృఢసంకల్పము కలిగి నేని మానవునివిశ్వాసము నిబిడీకృతమై ధీరత నంది భౌతికప్రపంచకమును వదలి యాధ్యాత్మికప్రపంచకమున వ్యవహారముచేయుటకు మొదలిడు. స్వాత్మకామహంకారాదిశత్రుగుణంబుల భస్మీపటలముచేసి మహారాజువలె సంచరించు. మాయలేనిపసిపిల్లవలె నిష్కళంకహృదయుండై నిత్యసంతోషియై ఘోరారణ్యమధ్యమమున భయంకరములైన ప్రతిధ్వనులకు జంకక మసలుకేసరికిశోరమువలె నడయాడును. ఎట్టి మాలిన్యము చేనైన నలుచబడయక బంధింపఁబడక స్వేచ్ఛగా విహరించుమలయమారుతమువలె నిర్మలమైనమనస్సు కలిగియుండు. పంకిలకలితంబగు కమలంబువోలె నిజహృదయము మాలిన్యము నంటక నిశ్చలమై పరిశుభ్రమై వికసించు. ఇట్టిమానవులే తమగమ్యస్థానం బగుపరంధామునిఁ జేరఁగలరు. ఇట్టిమానవులే యాత్మపరిశుద్ధులై లోకపూజ్యులై యిహపరసౌఖ్యానందపరవశులై వర్ధిల్లి నిత్యానందసౌఖ్యంబు గాంచుచుఁ బ్రవర్ధిల్లుచుందురు. సద్విద్యాగోష్ఠి, సజ్జనసాంగత్యము, పారమార్థికచింత, స్వార్థత్యాగము, జితేంద్రియత్వము, సర్వసోదరభావత్వము, అహింస, సముచితభాషణము, సత్యము, పితృ, మాతృ, గురుదైవభక్త్యాదులు కలిగి వర్తించువాఁడే ధన్యుఁడు. మఱియు మానవుని కుండవలసిన విధ్యుక్తధర్మములను గ్రహించి శ్రుతిస్మృత్యాదులయందు విధించినరీతిఁ గర్తవ్యాకర్తవ్యముల నెఱింగి యనుభవజ్ఞులనుండి గ్రహించి తదుక్తరీతిని స్వశక్త్యనుసరణంబుగ కర్మల నాచరింపవలయును. కర్తవ్యంబులందుఁ బ్రవృత్తియు, నకర్తవ్యంబులందు నివృత్తియుఁ గలిగి వర్తింపవలయును. ప్రవృత్తికి ధర్మశాస్త్రము, నివృత్తికి వేదాంతశాస్త్రము ముఖ్యములు. ప్రవృత్తికి రాగము, నివృత్తికి ద్వేషము నిమిత్తంబులు. మఱియు సదాచారమువలన బాహ్యశుద్ధియుఁ బరమేశ్వరప్రీతికరమైన సత్కార్యానుష్ఠానమువలన చిత్తశుద్ధియుఁ గలుగఁజేసికొనవలయును. ఇందు కర్మలు అనియతఫలకంబులు (ధర్మార్థకామములను గోరుబుద్ధితో నాచరించునవి) అని ద్వివిధంబు. నిషిద్ధకర్మంబులు పాపచర్యలు త్యజింపవలయును. పరస్త్రీపరధనాపహరణము దుర్వ్యసనాసక్తియు దుస్సంసర్గము కన్యావరశుల్కంబులు మొదలుగాఁగల దుష్కార్యంబులనుఁ బరిత్యజింపవలయును.

ధర్మవిరుద్ధమైన ధనార్జనమును అర్థవిరుద్ధమగు ధర్మమును ధర్మార్థవిరుద్ధమైనకామమును జేయదగదని చెప్పఁబడుచున్నది. మాతృపితృ గురు దైవభక్తులు గలిగి సత్య, జ్ఞాన, ఆర్జవ, సమత్వ, సంతోష, శౌచ, దాన, ఉత్సాహ, సాధుసంగ, ఆస్తికత్వ, దయా, ధర్మ, శాంతి, క్షమాది సద్గుణములు గలిగి దేశక్షేమ మెఱిఁగి స్వశక్త్యుచితమైన త్యాగ

భోగములతో వర్తింపవలయును. మఱియు మానవుని సుఖదుఃఖములకును బంధమోక్షములకును మనస్సే ప్రధానకారణంబై యొప్పు. మనస్సు వ్యాకులితమై నిరుత్సాహమైనప్పు డెట్టికార్యంబునైనం జేయ నసమర్థుండై యుండును. అది యుత్సాహవంతమై యున్నప్పుడు ధైర్యంబుచేం బ్రజ్ఞగలిగి సకలకార్యంబు లొనరింప సమర్థుండై యుండును. ఉత్సాహంబున మనోబలంబు విజృంభించి యెంతెంతఘనకార్యంబులైన గోటిమీటునం జేయ నగును. శతయోజనాయతం బగుసముద్రంబును వాయునందనునిచేత లంఘింపంజేసినది యుత్సాహబలంబని శ్రీమద్రామాయణంబున వినియుంటిమి గదా. మహారథుం డగుకర్ణుని రణరంగంబున మరణింపంజేసినది శల్యసారథ్యనిరుత్సాహ మని మహాభారతంబువలనం దెలిసికొని యున్నాము గదా. ఉత్సాహ మింతంత బలవంత మైన దని చెప్ప నశక్యము గాన మనస్సు నుత్సాహప్రోత్సాహనిమగ్నతయం దుంచు జపనంబు సముచితము. ఆకృతంబున నెంతధనసంపన్నుండైనను మహారాజైనను మానసోల్లాసము గల పేదవానికంటె యథస్థితుండగు చున్నాండు. ఇంక మనుజుని కన్నివిధముల దుర్బలత్వము కలుగంజేయునది కోపంబు. ఇయ్యది మొట్టమొదట రజోగుణంబున నుద్భవించి తమోగుణమువలన వృద్ధిం గాంచును. ఈకోపంబు క్రమక్రమంబుగా రోషంబుగాను, రోషంబు క్రోధంబుగాను, త్రివిధంబుగా మాఱును. ఇయ్యది ముదిరెనేని మనుజుండు కోపఘూర్ణితమానసుండై బంధుమిత్రుల, పండితపామరుల, సాధుసజ్జనుల, ఆలుబిడ్డల - పాపపుణ్యంబు లారయక వికృతాకృతిని గలిగించి మంచిచెడ్డ లరయనీక మిగుల దుర్భరవ్యథలపాలు చేయును.

కాన నిట్టి దుర్మరణ, దుర్మద, క్రోధ, వ్యాధి, ముదురకుండే తమ సత్త్వగుణౌషధంబుచే నిగ్రహింపంజేయుట సుహృల్లక్షణంబు.

మనుజునకు లోకానుభవజ్ఞానము, ఆత్మజ్ఞానము అను రెండును నావశ్యకంబులై యున్నవి. ఇందు కేవలము పాత్రములకలనను, విద్యాభ్యాసమువలనను పరులనుండియుం దాను గ్రహించుజ్ఞానముకంటె లోకానుభవజ్ఞానము, ఇట్టిజ్ఞానమె మఱపునొందక కలకాలము నిలిచి లోకోపకారము మొదలగు నితరగుణములకు తోడ్పడును. వీనియొండొంటికి నవినాభావసంబంధము కలదు. సర్వేశ్వరుండు సృజించిన లోకంబునందు ప్రాణికోటి లన్నిటికన్న మనుజునకు బుద్ధివిశేషత యధికము. కావున మానవుడు వివేకపరిశీలనాదులచే యుక్తాయుక్తములను కార్యాకార్యములను బరిశీలించి యయుక్తము లగు కార్యములను బరిత్యజించి మెలంగుట విధియై యున్నది.

మనుజునియం దార్భవించియున్న బుద్ధిని విద్యావివేకాది లోకానుభవ ప్రభృత్యధికగుణసంపత్తిసాధనలచేం బ్రేరేపించి వికసింపం జేసినకొలంది నెంతెంత ఘనకార్యములనైనం జేయంగలండు. నీటిమీంద ఆవిరివలన ఓడలను భూతలమున బండ్లను నడుపుచున్నాండు. వాయుపథమున విమానములను తీగలేనివార్తలను నడపుచున్నాండు. ఇంతయేల? తుదకు ప్రాణంబులు సైతము పోయంగలండు. మనుజునిబుద్ధి అతీతమైనది అని మనవారలే గాక పాశ్చాత్యతత్త్వజ్ఞులు నుడివియున్నారు. తదనుగుణముగా (లేత్సు) అను విధానమున ప్రాణములు పోయినట్లు వైద్యులు తలంచినవారలంగూడ మరల నూపిరి యాడునట్లు చేయు పద్ధతి ఒహాయువా రెన్నొయేండ్లనుండి యెఱింగి యున్నట్లును నద్దాని పాశ్చాత్యులలో ఎస్.ఎక్.మ్ స్లక్గాను గారు కిరినుండి నేర్చుకొని ప్రయోగించినట్లును, ఇటీవల వార్తాపత్రికలమూలమున దెలిసికొని యున్నాము. మఱియు జ్రేబలునోకళ యమకునాస్తుండు, శాస్త్రవేత్తయు నగు 'ఆక్టోవో ఫెకెన్ ఫిత్రో' అనునతండు ఒకవిధానము కనిపట్టి మనిజాగ్రత్తంటి కారునలుపు గల నిగ్రోలను తెలుపువారుగా మార్చివేయుచున్నాండట గదా. ఇన్నిగుణములు గలిగియు మనుజుడు లోకోపకారమును శక్తికొలంది జేయవలయు నటులయే జన్మమున కధికఫలము, పరమావధి యని తెలియవలెను. ఇంక వీనినన్నిటికన్న దేవుండు గలండనునమ్మిక ప్రధానంబు. ఇయ్యదియే యాస్తికత్వ మనంబడు. మనుజుండెయ్యదియేని కార్యంబు తలపెట్టినప్పుడు నద్దాని నెఱవేర్ప జతనంబు సలిపి సఫలమనోరథుండైనపుడు అయ్యది నాదియొక్క మైనదై, యది నెఱవేరనిచో విచారము మనమునం దిడుకొని 'దైవము కలండా' యని దైవమును మాఱంజనును. కొన్నికార్యంబు లప్రయత్నముగ సిద్ధించుటయుం గొన్ని యెంతప్రయత్నించినం గాకపోవుటయుం జూడ నదిప్రారబ్ధవాసనాప్రతిబంధకములవలన లభించకట్లును స్పష్టమగుచున్నది. ఇంక భగవంతుని యెడల శంకింప నవసరంబు గదా! పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపకర్మలంబట్టి యాని నడచుచుండును - మఱియు నీ శుభాశుభంబులు ప్రారబ్ధకర్మలచే సంభవించు నని స్థిరపఱచుకొని యుపేక్షించవలెను. స్వశక్తిప్రయత్నము పోవిడువక (మానుషత్వము)నం జేయవలయు. అట్లు కానియెడల మానవునకున్న బలమయినప్రారబ్ధము ప్రతిబంధకమైనటులు భావించవలయు. కార్యసిద్ధి యైనయెడల పౌరుషమునకు దైవము తోడ్పడినటుల తలంపవలయు. సర్వమును దైవాధీనముగానే తలంచి వర్తింపవలయును. ఆనపుడే ప్రకాశము తాను సంచరింపవలయును. ఏకార్యంబు తాత్కాలికముగ నఫలత్వముగానుండినను, తత్ఫలితమెన్నటికైనను తలంపనెన్నడని ప్పృఢవిశ్వాసంబున వర్తింపవలెను. ఐనను కాకపోయినను అట్టి దృఢవిశ్వాసంబే యాత్మానందకరమై వెలయును. 'ఆనందో బ్రహ్మ' యనునది గ్రహించునది. ఇట్లు సర్వంబును భగవంతునిపై భారము మోపి సత్కార్యానుష్ఠానపరు లగువారు లోకంబున గౌరవప్రపత్తులు గలిగి సంసారబంధవిముక్తు లగుటంజేసి పరమేశ్వరానుగ్రహంబునకు పాత్రులై నిత్యానందపదవి గాంచి నిరంతరసుఖులై వఱలుదురని గ్రహించి మానవవిధి నిర్వర్తించి సుఖవంతులయ్యెదరు గాక.

బాలికా లీలలు

శిఖరము కోటేశ్వర గుప్త గారు

ఏనెక్కి లచ్చి నీయిల్లు మాడుత్తాను । అమ్మగారూ లెంగ డంచుఁ బిలుచు
నేను వెంకమ్మను నీళ్లు చేత్తానంచు । నిటునటుఁ జేతు లాడించు వంగి
బుచ్చమ్మగద నేను పోట్టున్నడే యింక । చెరుగు బాగాయని చెప్పుచునును
తోటకూరా తెత్తి చేటలో వెలతేండి । యీయఁ గాసుకు నంచు నేగుదవ్వు
తల్పుమూయర మడిదాల్తు నేనంచు లో।పలి కేగి వేఱొండుబట్టఁ గట్టు
వంట సీరాముల వడ్డిస్త ఊచోండి । బువ్వతిండు రనును ముద్దుగాను
అప్పడాలను జేసె యవి కాల్చి నెయి రాచి । తాతప్రక్కన పెట్టుతానె యనును
కూర్చుని నేలపైఁ గూరలేరగఁ దల్లి । మాయు జీరయనుచు వేయుఁబీట
తొడలపై బొమ్మల నిడుకొని ముద్దాడు । పాలుపోయును జోలపాట చెప్పు
తెలవారి మేల్కొని తలముద్దు చెవిముద్దు । బుగ్గముద్దని తమ్ము ముద్దులాడు
ఎంకకురా తండ్రి యేడ్వకు మూస్తాను । నేనంచుఁ దమ్ముని నిద్రపుచ్చు
చూలుకుపోతాను చూడండి యని చేతఁ బట్టి । పుస్తకములు బయటికరుగు
జాబు రాత్తాను పెంచలు కాలమీ యని । యడిగి యున్నను వ్రాయఁ దొడగు నెమ్మిఁ
నన్ను పట్టూ రాండి నాతోన పరుగెత్తి । ఒంటు త్రీయని ముందు నోడు నెలమి
ఊయని కూయుచు నూరికి పోతాను । వచ్చింది రైలని వడిగ నడుచు
పిక్కాయలను చూచి పేరంటకిని రాండి । బిడ్డ కారతి యని పెట్టు బొట్టు
తలనొప్పి చలి యని తప్పు చాలువయని । పండుకొనును జాపపైన నొదిగి
తండ్రి ధ్యానముఁ జేరఁ దాఁగాంచి పవళించు । పలుకరించిన లేవ వలదను నగి
రామరాం సీతరాం రామంచు హస్తముల్ । తట్టుచును భజించుఁ జుట్టుతిరిగి
బుట్ట కెలం దాల్చి చెట్టుమ్రోల న్నిల్చి । పూలు దెచ్చును దుంచి పూజకొఱకు
తలిసేయుఁ బరికించి తనయాట బావిని । నిలిపి పూజసలుపు నలరుల గొని
సారిగమా యంచు జాలుగా నుడువుచు । వీణె వాయించును వ్రేళ్ల జరిపి
మందు తీవోండి నూరుండని చెయిచూచి । లేడిడాక్టరు నాట నాడుకొనును
గొట్టమెటుల వేసికొండు నొంచను గద । మొట్టి యన్న యనును ముక్కుసూపి
చీట్లు వెట్టి కరానఁ బట్లుపట్టి బిఱాన । రెండు బేస్తు లనుచు లెక్కసెప్పు
ఎంతసేద్చితివిర యిది యేమి యరెయరే । యని వింత కేకల ననుకరించు
అలుకి వచ్చిన వేళ నబ్బబ్బ యిది యెంత । రగళర యం చార్చు రట్టుగాను
బాబు కోపముసేయఁ బసిబిడ్డ కద నేను । నిది న్యాయమా యనుఁ గనుఁ గరుణ
తనపీకి యూరికీఁ జన నవ్వ లేకున్న । నెట్లుంచు నిట నంచు నేడ్వసాగు
పేరంటమున కేగ వారు బువ్వకుఁ బిల్వ । నిదె సామ్ము క్రొస్సొంది మెట్టులనును
ఒక్కపనిం జేయ వొకమాట వినవని । గద్దలించును నింటి పెద్దవోలె
బువ్వతింటిరి మీరు పోండి కోటుకు నంచు । హెచ్చరించును దండ్రి ముచ్చటగను
మాయమ్మ యని చీఱ నాయనా తొడపైన । పండుకొమ్మని చేర్చుఁ బజ్జకలరి
గృహము లో నెవరేని ఖేదంబుతో నున్న । నవ్వ నవ్వు యనుం దండఁ జేరి
అలిబలిగా నాడుఁ గలకల నవ్వును । చొడాడు దుముకును జిందు ద్రొక్కు
చిలుక పలుకులు పలుకును జెలువ మమర । సంతసము గూర్చు చూపఱచింతఁ బాపు
రెండుమూడేండ్ల బాల్యంబు నిండకమును । రాజరాజేశ్వరీబాల రమ్యశీల.

శ్రీమదాదిశంకరులు ఆంధ్రులే

కర్లపాలెం వేంకట నారాయణప్ప గారు

పరశురాములవారు దశరథరామునిచేఁ బరాభూతుఁడై తపస్సు చేసికొనుటకు పశ్చిమసముద్రతీరమునకేగెను. అక్కడ స్థలము లేకపోవుటచేతఁ బశ్చిమపర్వతమునీఁదనుండి సముద్రముపై పుంసఁ దన గండ్రగొడ్డలిని విసరివేసెను. అప్పుడు పశ్చిమసముద్రమునుండి మలయాలదేశమనఁబడెడు కేరళదేశ ముద్ధరింప బడెను. అహిక్షేత్రమునుండి యాయనతోఁగూడ బ్రాహ్మణులు వచ్చిరి. ఒకానొకసమయమం దా బ్రాహ్మణులందఱు వీరితోఁ బోట్లాడి లేచి తమ పూర్వదేశమునకుఁ బోయిరి. ఆకారణమునలన మలయాలదేశమునందు బ్రాహ్మణులు లేక పోయిరి అప్పుడు పరశురాములవారు బెస్తవారికి ననఁగాఁ జేపలుపట్టు వారికి జందెములు వేసి బ్రాహ్మణులను జేసెను. పరశురామస్మృతి వ్రాసి యార్యబ్రాహ్మణులకు నుండెడు నాచారములకంటె భిన్నాచారముల నేర్పఱచి (మగవారికి ముందు జుట్టుండుటయును, ఆఁడువారికి రవికలులేకుండుటయును, మొదలైనవి) ఇంకను గొన్ని కట్టుదిట్టములఁజేసి తా నాదేశమునందే తపస్సుఁ జేసికొనుచుండెను. మఱికొంత కాలమున కీబ్రాహ్మణులు పరశురాములవారికి నొకయపరాధము చేసి తిరస్కరించిరి. అనంతరమందు పరశురాములవారా బ్రాహ్మణులను దిరిగి బెస్త లగునట్లు శపించెను. అప్పటినుండియును నామలయాలదేశమం దార్య బ్రాహ్మణులు గాని, మఱియొకజాతి బ్రాహ్మణులు గాని లేకుండిరి.

అనంతరమందు కొంత కాలమునకు కదంబవంశములోని మయూర వర్మ గోదావరీతీరమందలి యహిక్షేత్రమునుండి యార్యబ్రాహ్మణులను కేరళదేశమునకుఁ దీసికొని పోయెను. మలయాలదేశమందలి యిప్పటి బ్రాహ్మణులు వీరిలోనుండియే శ్రీ శంకరాచార్యస్వాములవా రుద్భవించిరి. అహిక్షేత్రమునుండి వెళ్లిన బ్రాహ్మణులు భట్టాచార్యులశిష్యులు. కదంబవంశ మొక క్షత్త్రియరాజవంశము.

పైదానివలన మలయాలదేశ మనఁబడెడు కేరళదేశము సముద్రము నుండి యుద్ధరింప బడినట్లును, ఆదేశమందు బ్రాహ్మణులు లేకపోఁగా గోదావరీమండలమునుండి యార్యబ్రాహ్మణు లక్కడకు తీసికొనిపోఁ బడినట్లును మనము గ్రహింపవచ్చును.

పైనిఁ జెప్పఁబడిన మయూరవర్మ యొక్క చారిత్రముపురుషుఁడు. అహిక్షేత్ర మాంధ్రదేశములోని గోదావరీతటమందున్న పిఠాపురమునొద్ద నుండెడు సర్పపురమే (=సర్పవరము). సర్పపురమాహాత్మ్యము బ్రహ్మకైవర్తపురాణములో వర్ణింపఁబడియున్నది. ఈమాహాత్మ్యమును అభినవవాగనుశాసను డనియును, కవిసార్వభౌముఁ డనియును మహాప్రసిద్ధిగాంచిన కూచిమంచి తిమ్మకవిశ్రేష్ఠు లాంధ్రీకరించి యశఃకాయు లైరి.

అహిక్షేత్రము [illegible] యొక్క రాజ్యమని మన[illegible] ఆప్టేగారి యింగ్లీషు—సంస్కృత నిఘంటువున వ్రాయఁబడియున్నది. భట్టాచార్యులవారు భట్టపాదాచార్యులవారు భాట్టులు, లేక కుమారిలభట్టు. మలయాలదేశమునకుఁ దీసికొనిపోఁ బడిన బ్రాహ్మణులు భట్టాచార్యుల శిష్యులగుటంజేసి, యాంధ్రులే. భట్టపాదాచార్యులవా రాంధ్రులే యని గురుపరంపరాచరిత్ర మొదలు గ్రంథములయందు వ్రాయఁబడి యున్నది. భట్టపాదాచార్యులవా [illegible] లో ఆంధ్రులు మాత్రమే గాక యితరదేశీయులు గూడ నుండవచ్చును. కాని భట్టపాదాచార్యులవారి కాలములోనే శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవా [illegible]. భట్టాచార్యులవారి కాలములోనే శ్రీశంకరాచార్యులవారికి [illegible] ముండిన భట్టాచార్యులవారి శిష్యులలో [illegible] ఉండ నేరరు. అం [illegible], తంతులును లే[illegible] [illegible] మటకు వ్యవధి లేదు. భట్ట[illegible] బ్రాహ్మణులను తీ[illegible]. [illegible] భట్టాచార్యులవారివి వారిమరణసమ[illegible] శ్రీశంకరాచార్యులవారు భట్టాచార్యులవారి శిష్యులలోనుండి [illegible]. భట్టాచార్యులవారి శిష్యుల మలయాళ[illegible] వారిలోనుండి శంకరాచార్యులవా[illegible]. భట్టపాదాచార్యుల వారును శ్రీశంకరాచార్యులవారును [illegible] కాలమువా రయినట్లు చెప్పచున్నారు.

శంకర[illegible] [illegible] శ్రీ [illegible]నంద భారతీస్వాముల వారిచే వ్రాయఁబడిన [illegible] గ్రంథమునుగూడ శ్రీమ చ్ఛంకరాచార్య స్వాము[illegible] దర్శనానంతరమే భట్టపాదాచార్యులవారు నిర్యా[illegible] వ్రాయఁబడియున్నది.

ఈపైని వ్రాయఁబడినదానిని బట్టి మలయాలదేశమందలి బ్రాహ్మణులును వారిలోనుండి యవతరించిన శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవారును ఆంధ్రు లని స్పష్టపడును. ఇంకను విమర్శమై యితరులగు పండితులు వ్రాసినదాని నవాహరించుచున్నాను.

"దక్షిణమండిపూర్వవర్ణములు, తెగలు" అను గ్రంథము.

ఈ గ్రంథము ఏడుసంపుటములు గలిగి మద్రాసు దొరతనము వారిచేఁ బ్రచురింపఁబడినది. మలయాలదేశ బ్రాహ్మణులనుగుఱించి యిట్లు వ్రాయఁబడినది.

బ్రాహ్మణులయొక్క లిఖితములైన కొన్ని గ్రంథములలో కదంబవంశములోని మయూరవర్మకాలములో ఆంధ్ర బ్రాహ్మణులు కొంతమంది దక్షిణకన్నడమునకు తీసికొనిపోఁబడిరి."

పై గ్రంథమందు, నంబూతిరి బ్రాహ్మణులను గురించిన శీర్షికను చూడుము. మఱియును పీఠికలో చూడుము.

పై గ్రంథమందే యిట్లు వ్రాయఁబడియున్నది.

(2) "బ్రాహ్మణుల కాలగణనము ప్రకారము, మయూరవర్మ క్రీస్తునకుపూర్వము ౪౫౫—౪౮౫ సంవత్సరములవఱకు రాజ్యము చేసెను."

(3) "బ్రాహ్మణులు" అను శీర్షికక్రింద నీవిధముగా వ్రాయఁబడెను.

"దీనితర్వాత (పరశురాముని శాపానంతరము) కదంబవంశములోని మయూరవర్మ, అహిక్షేత్రమునుండి తూలుబ్రాహ్మణులను తీసికొనివచ్చువఱకు ఆదేశమందు బ్రాహ్మణులు లేరు."

(4) ప్రస్తుతమందున్న తూలుబ్రాహ్మణులను మయూరవర్మ తీసికొనివచ్చినట్లు చెప్పుటయందు సాంప్రదాయికపరంపరాకథలన్నియును ఏకీభావమును వహించుచున్నవి.

(5) "ఉత్తరకన్నడము మండలము (జిల్లా) లోని బనవాసియొక్క (ఇందు రాజ్యముచేసిన) కదంబవంశమునకు మూలపురుషుఁడు "మయూరవర్మ" యని శాసనములు చెప్పుచున్నవి.

(6) "గోదావరితీరమందున్న అహిక్షేత్రమునుండి బ్రాహ్మణులు తీసికొనిరాఁబడినట్లు చెప్పఁబడుచున్నారు"

(7) "నంబూతిరీలు- వీరిసాంప్రదాయికకథలు మయూరవర్మ వఱకును పోవును."

(8) "మయూరవర్మచేత బ్రాహ్మణులు తీసికొనిరాఁబడినప్పుడు వారు భట్టాచార్యులవారి శిష్యులుగా నెంచఁబడిరి. కాని పడమటి తీరమునకు వీరు వచ్చినవెంటనే, మలయాళదేశపు వేదాంతగురువగు శంకరాచార్యులవారి సిద్ధాంతముల నంగీకరించిరి."

(9) ఆగ్రంథమందే అయిదవసంపుటములో సుబ్రహ్మణ్య అయ్యరుగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

కేరళమాహాత్మ్యములో వ్రాయఁబడిన దంతకథాపరంపర, (త్రైడిమను) నంబూతిరీలను, అహిక్షేత్రమునుండి వచ్చినట్లుగాఁ జెప్పును. "ఇక్కడనుండి పరశురాముఁడు తాను క్రొత్తగానుద్ధరించిన దేశములోనికి బ్రాహ్మణులను తీసికొనిపోయెను," అని వ్రాసిరి.

ఈకథలన్నియును, కేరళమాహాత్మ్యము, కేరళోత్పత్తి యను సంస్కృతగ్రంథములనుండి గ్రహింపఁబడెను.

ఈ పై ప్రమాణవాక్యములనుబట్టి, మలయాళదేశమందు బ్రాహ్మణులు లేనప్పుడు, ఆంధ్రదేశమునుండి వారు తీసికొనిపోఁబడిరనియును, వెంటనే వారిలోనుండి శంకరాచార్యులవా రుద్భవించి రనియును గ్రహింపవచ్చును.

ఈపైదానియందు ముఖ్యవిషయములు (౧) కేరళదేశము సముద్ధరింపఁబడుటయును, (౨) ఆంధ్రదేశమునుండి మలయాళదేశమునకు బ్రాహ్మణులు తీసికొనిపోఁబడుటయును, వెంటనే వారిలోనుండి శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవా రుద్భవించుటయును, అయియున్నవి.

(౧) కేరళదేశము పరశురాములవా రుద్ధరించి రని యిదివఱకే వ్రాసియున్నాను. దేశము లప్పుడప్పుడుద్ధరింపఁబడుచుండు నని భూగర్భశాస్త్రవేత్తలు చెప్పుచున్నారు. పశ్చిమభూభాగము సహ్యాద్రి, శేషాచలము మొదలైనవి శ్రీమహావిష్ణువు యజ్ఞవరాహరూపమున సముద్ధరించె నని మనపురాణములయందును, శ్రీ వేంకటాచలమాహాత్మ్యమునందును వర్ణింపఁబడియున్నది. హిమాలయపర్వతముమీఁదను, పశ్చిమపర్వతములమీఁదను, సముద్రమందుండెడు నత్తగుల్లలు, చిప్పలు మొదలైనవి దొరకుచుండుటచేత నవి సముద్రమునుండి పైకివచ్చినవి యని శాస్త్రవేత్తలు, చెప్పుచున్నారు. మఱియును, అట్లు పైకివచ్చుటచేతనే పూర్వము సముద్రమయముగా నుండెడు ఉత్తరహిందుస్థానము గంగాసింధుమైదానము పైకిలేచి భూభాగమైనదనియును, ఆఫ్రికాను, ఇండియాను కలిపెడు భూభాగము సముద్రములో మునిఁగిపోవుటచేత, ఆఫ్రికాకు ఇండియాకును సంబంధము తెగిపోయిన దనియును వారు చెప్పుచున్నారు. కాఁబట్టి యీ పశ్చిమపర్వతభాగము అనఁగా కేరళదేశము పైకి వచ్చినమాట సత్యము.

(౨) ఒకదేశమందు బ్రాహ్మణులు లేనప్పుడు మఱియొకదేశమునుండి బ్రాహ్మణులు తీసికొనిపోఁబడుటయును సహజమే. గౌడదేశమందు (బెంగాలులో) బ్రాహ్మణులు లేకుండినప్పుడు బ్రాహ్మణులనితరదేశమునుండి తెచ్చిరనియును వారే యిప్పటి బెంగాలులోని బ్రాహ్మణులనియును చెప్పుచున్నారు. నాలుగువంశముల బ్రాహ్మణులను తీసికొనివచ్చిరఁట.

(1) ముఖోపాధ్యాయుఁడు (2) బంధోపాధ్యాయుఁడు (3) చతుర్థోపాధ్యాయుఁడు (4) గంగోపాధ్యాయుఁడు — పేర్లుగల కుటుంబములు.

ఈపైవారు శ్రోత్రియులుగా నుండినపు డానామములనే నిల్పుకొనిరి లౌకికులు (1) ముఖర్జీ (2) బనర్జీ (3) చతుర్జి (4) గంగూలీ యని పిలువఁబడిరి అనంతరమందు వారికివారికి గలిగినబిరుదులనుఁ బట్టి వేఱువేఱుకుటుంబములవారైరి.

(1) రాయి (2) విద్యాసాగర్ (3) సర్వాధికారి. (4) ఐరో మొదలైవి.

మయూరవర్మ భట్టాచార్యులవారును శ్రీశంకరాచార్యులవారును సమకాలికులుగాఁ గనఁబడుచున్నారు. శ్రీమదాచార్యులవా రాంధ్రులని నే నొక్కఁడనే వ్రాయుటలేదు. ఆంధ్రమహాసభవారిచే ప్రచరింపఁబడిన 'ఆంధ్రప్రచలనము' అను చిన్నిగ్రంథమును- ప్రథమాంధ్రస

యనంతరమందు కాఁబోలును ప్రచురింపఁబడినది.—మఱికొన్ని దంతకథలును, పైవిధముననే చెప్పుచున్నవి.

ఒకదేశమునుండి వేఱొకదేశమునకు బ్రాహ్మణులు గాని, మఱియొకరు గాని వెళ్ళినపుడు లిపుజాతిత్వమును వెంటనే కోలుపోరు. కొన్నిసాఁవత్సరములు గడచి ఆచారవేష భాషాదులను, తమదేశమునుగూడ మఱచిపోవుట తటస్థించినప్పుడు మాత్రమే యనేకశతాబ్దములయనంతరమందు నూత్నదేశీయులుగాఁ బరిగణింపఁబడవచ్చును. అట్లు మఱచిపోకుండుటకు దృష్టాంతములుగా నీక్రిందివానిని గ్రహింపవచ్చును.

(1) ఇప్పుడాంధ్రదేశమందున్న ద్రావిళ్లు, అఱవదేశమునుండి వచ్చి యాంధ్రదేశమందు కాఁపురమున్నను వారిపూర్వపునామముచేతనే పేర్కొనఁబడుచున్నారు. వారియందు ద్రావిడాచారములు కొన్ని కనుపట్టుచునేయున్నవి.

(2) మహారాష్ట్రదేశమగు విదర్భదేశము(బేరార్సు=బీదరు)దేశమునుండి రెడ్డిప్రభుత్వకాలములో (౧౩-౧౪ అనంతరకాలములో) నాంధ్రదేశమునకు వచ్చి నిల్చిపోయిన విదర్భజులు (అనఁగా వెలినాటి వైదికులు) తమభాషను దేశమును మఱచిపోయినను, వారి భాషాచిహ్నములు కొన్ని, వారిభాష పూర్వము మహారాష్ట్రభాష యని గాను, వారు మహారాష్ట్రులనియును తెల్పుచునేయున్నవి. (ఈవిషయమై నేనొక గ్రంథ మొకటి వ్రాసినాను. అదియు నింకను ముద్రింపఁబడలేదు.)

(3) దక్షిణదేశమునకుఁ బోయిన ఆంధ్రులు ఇంకను తమయాంధ్రత్వమును మఱచిపోలేదు.

త్యాగరాజుగారివి యాంధ్రుఁ డనియే యెన్నుచున్నారు. ఈ మహనీయుఁడు సంగీతమందు మహావిద్వాంసుఁడుగదా.

కాఁబట్టి శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యులవారు కేరళదేశమందు జననమొందినను వారాంధ్రులే యని నిస్సందేహముగాఁ జెప్పవలెను.

(4) మతవ్యాపనము; దిగ్విజయము.

శ్రీ కళ్యాణానంద భారతీస్వాములవారిచేత వ్రాయఁబడిన "భారతవర్షసంగ్రహచరిత్రము" నం దిట్లు వ్రాయఁబడియున్నది.

పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యవర్యసామ్రాజ్యము

"అఖండవేదమూర్తియననొప్పు కుమారిలభట్టునకు నంత్యదినంబున బ్రహ్మవిద్య నుపదేశించి, లక్ష్మణమునుండి యఖండతేజంబున బ్రహ్మవిద్యావైభవంబును సహస్రముఖంబుల బోధచేసి భారతవర్షమునఁ బ్రజ్వరిల్లిన జైన బౌద్ధాది వేదబాహ్యమతంబుల దెబ్బదిరెంటిని ధ్వంసము గావించి వైదికధర్మమునఁ బ్రసరించిన దురాచారములఁ ద్రోసిపుచ్చి యాసేతుశీతనగమధ్యదేశము దమదిగ్విజయంబుచేఁ బవిత్రముచేసి జగద్గురుండై యను యశమును దిగంతములకు నాచంద్రతారకముగా కోటిసూర్యులతేజంబుపగిది విజృంభింపఁ జేసిన పరమేశ్వరమూర్తి యగు శ్రీశంకరభగవత్పాదాచార్యులు షోడశకలాపరిపూర్ణుండగుపున్నమచందురునిబోలె షోడశవర్షపరిమితవయస్కులై కుమారిలభట్టుయొక్క యాశ్రమమున నిఖండయశమును బడసెను."

ఈవిషయమును జైనవిజయ మిట్టులు వక్కాణించుచున్నయది.

"పశ్చాత్ పంచదశేవర్షే శంకరస్యాగతేసతి, భట్టాచార్యకుమారస్య కర్మసంకృతవాక్ శివః."

లోకశంకరుఁ డగు నీమహావమానిచరిత్ర మెరికిని నింపుకేనియు నొకవింత గాదు. మహామహుండగు శంకరుండు నేఁటికిని సకలజనుల మధ్యను, సకలదేశంబులందును మూర్తీభవించియుండుటను యటుండ భారతవర్షమున నాసేతుహిమాచలము ప్రతియుఁడుగున నఖండతేజో వైభవంబున ప్రకాశించుచుండ నామహాపురుషునిగూర్చి గ్రంథాడంబరముఁజేయ యత్నించుట హాస్యాస్పదము, కావున నామహావతారముయొక్క సామాన్యవిషయములను అత్యద్భుతకార్యముల నటుంచి ప్రకృతపు చరిత్రోపయుక్తమగు విషయముల మాత్రము సూచించుచున్నవారము. ఇట్టి మహాకార్యముల నాచరించిన మహాపురుషుఁ డీ మానవశరీరమున జనించి భారతవర్షమును బావనముఁ జేసినకాల మత్యల్పము. అద్దాని బుధు లిట్లు ప్రశంసించుచున్నారు.

"అష్టవర్షే చతుర్వేదీ, ద్వాదశే సర్వశాస్త్రవిత్,
షోడశే కృతవాన్ భాష్యం, ద్వాత్రింశే మునిరభ్యగాత్."

లోకశంకరగురుశాస్త్రి, సం ము సన ముప్పదిరెండవసంవత్సరములలో సర్వగ్రంథాసారమెరిఁగెను. ఈమహానుభావుఁడు కేరళదేశమున కాలటి యను నగ్రహారమునఁ దాపుఁ డే వేదమూర్తి యగు శివగురువిప్రుత్రుండు. ఈయన కలి 2593-వ సంవత్సరంబగు (31 2—2593=509 క్రీస్తుపూర్వము) నందనసంవత్సర వైశాఖ శుక్లపంచమీ భానువారమున పునర్వసునక్షత్రమున జన్మించెను. ఈవిషయమును ప్రాచీనశంకరవిజయ మిట్లు ప్రశంసించుచున్నది.

"తిష్యేప్రయాత్యనల, శేవధి, బాణ, నేత్రే,
యోనందనే దినమణా వుదగధ్వభాజి,
రాధే దితేరుడు వినిర్గతమంగలగ్నే,
హ్యాహూతవాన్ శివగురుః సచ శంకరేతి.

౧. అగ్ని=3. ౨. శేవధి=శంఖాదినవనిధులు=౯. 3. బాణ=౫. ౪. నేత్ర=౨. చివరనుంచి మొదటికి ౨౫౯3.

కలి 2593-వ వత్సరమున జనించి యైదవవత్సరమునఁ గృతోపనయనుండై యెనిమిదివత్సరముల వయస్సు వచ్చువరకు నాలుగువేదముల నధ్యయనము గావించి సర్వకర్మసన్న్యాసంబు గావించి నర్మదాతీరంబున నమరేశ్వరక్షేత్రంబున నత్యంతశ్రేష్ఠంబగు నాశ్రమంబున బ్రహ్మవిద్యాపీఠమును నెలకొల్పియున్న శ్రీగోవిందభగవత్పాదుల యథావిధి సందర్శించి వారికడ నాలుగుసంవత్సరములలో సకలశాస్త్రముల నభ్యసించి యనుజ్ఞవడసి పండ్రెండవ సంవత్సరము పూర్తియైనదిమొదలు నాలుగువత్సరములలోన బ్రస్థానత్రయభాష్యముల రచియించి, పదునాఱవ సంవత్సరము మొదలు ముప్పదిరెండవ వత్సరమువఱకుఁ గల పదునాఱువత్సరములును భారతభూమినంతయుఁ దమపాదపద్మములతోను వాగమృతధారలతోడను బవిత్రముఁ జేసి బౌద్ధాదివేదబాహ్యమతములు

డెబ్బదిరెండింటిచే భారతవర్షమున బయలువెడలిన యధర్మబిడంబాయు వులను ఒరిశుభ్రముజేసి నేటివఱకు నఖండయశంబున మూర్తీభవించి యున్న వైదికధర్మవృక్షంబులను బ్రహ్మవిద్యావనంబులను బ్రతిష్ఠఁ జేసెను. ఈమహానుభావుని యుద్యమంబున పద్మపాద, హస్తామలక, తోటక, సురేశ్వరాచార్యాది మహానుభావులు పదునలువురు కృత కృత్యులై నేటికి నఖండయశమును బడసియున్నవారు. మహాశయుం డగు శ్రీశంకరభగవత్పాదులు సాంగోపాంగముగ నాలుగువేదముల గ్రహించి యట్టివేదములతత్త్వమును సుకరముగ లోకమునకు వెల్లడి యగునటు లప్రతిహతంబులగు గ్రంథరాజముల రచియించి యవ్వాని మహాశయులను బరమహంసపరివ్రాజకులనగు శిష్యులకు బ్రవచనంబు సేయుచు భారతవర్షంబున దిగ్విజయముగావింపనెంచి బయలువెడలి తమ యఖండవిద్యావైభవంబుచే సకలరాష్ట్రీయప్రభువులను సకలవిద్వాంసు లను దమశిష్యులనుగా గైకొని యఖండసామ్రాజ్యాధిపత్యమునువహించి వైదికధర్మప్రతిష్ఠకై చేసినయేర్పాటు లెవియనః—

వైదికధర్మాసక్తులును, తద్ధర్మపరిపాలకులు నగు ప్రభువులు లేమిచేఁ గద యిదివఱకు వైదికధర్మము క్షీణించె. అట్టికొఱతను బూర్తి చేయుఁ గోరినవిధమున భారతవర్షీయరాజ్యాంగతంత్రమును సంస్క రించె. కలియుగమునకుఁ బూర్వమునను కలియందు 1050 సంవత్సరముల వఱకును క్షత్రియులు పరిపాలనము గావించుచుండెడివారలుగదా. వారలు వైదికధర్మవిదులును, తదాసక్తచిత్తులు నగుటంజేసి సర్వవిధముల ధర్మసంగ్రహామార్గముల ననుసరించుచు నావశ్యకమైనపుడెల్లకాలముల యందు నగ్రగణ్యులగు బ్రాహ్మణులవలన ధర్మమును గుర్తెఱిఁగి ప్రవ ర్తించుచుండెడివారలు. దానంజేసి బ్రాహ్మణులు తాటస్థ్యమున నుండి తమతమకార్యముల యథోచితముగఁ జేసికొనుచు గాలమును గడపు చుండెడివారలు. ప్రస్తుతమునను యట్టిపరిపాలకులు లేనిచో దేశ మధో గతిని జెంద సిద్ధముగానున్నకాలమున నట్టిదుస్థితిని తొలగింపఁ బరిపాల నాధికారమును బ్రాహ్మణులు వహించునట్లుచేసిరి. అదెట్టులనిన ప్రజల యోగక్షేమములఁ గని దండనాధికారమును, రాష్ట్రీయప్రభువులకు సర్వ విధములఁ గార్యనిర్వాహకత్వమున జ్ఞానమును, బ్రదర్శించుబాధ్యత బ్రాహ్మణులయందు నునిచె. బ్రాహ్మణులయినను గృహస్థులైనచో రాగ ద్వేషాదులతో నొప్పియుండుటచే నకలంకముగ నిష్పక్షపాతబుద్ధి జనిం చుటదుర్ఘటము. కావున వైదికధర్మైకతంత్రమును సమస్త నిరీహులు ను, నిష్కాములును, విద్వాంసులును నగు పరమహంసపరివ్రాజకులను నిలిపి, వారల యాజ్ఞానుసారముగ రాష్ట్రీయప్రభువులు పరిపాలించు నటులు నియమించి యొక్కొక్క రాష్ట్రీయప్రభువునకొక్కొక్క పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యుని గురువుగ నేర్పఱిచి, వారలయాస్థానము నందుండునట్లు శాసించె. అట్టిశాసనమునకు సాక్ష్యముగ నింతమించుగ బ్రతిప్రభునగరమందును నొకరాజగురుమఠమును, రాజగురువును, నేటి వఱకును నుత్తరదేశమున గొంతవఱకుఁ జూడగలము. ఈరాజగురువు లందఱును దమకు సన్నిహితమగు పీఠస్థానమునుండి యావసరమగు కార్యనిర్వాహకతను గుర్తెఱుంగ భారతవర్షమున వైదికధర్మరక్షణ దుర్గంబులో యనదగు నైదుమహాపీఠంబుల పరమహంసపరివ్రాజక చార్యుల కాకరముగనుండునట్లు ప్రతిష్ఠించె. అవెవ్వి యనః—

(1) కలి 2611 నకు సరియైన క్రీ॥ ము॥ 490-(౪౯౦) సాధ రణసంవత్సర మాఘశుక్ల సప్తమియందు ద్వారకాక్షేత్రమున హస్తామ లకాచార్యుల యాధిపత్యముక్రింద బ్రతిష్ఠింపఁబడిన శారదాపీఠము.

(2) కలి 2616 నకు సరియైన క్రీ॥ ముందు॥ 485 (౪౮౫) రాక్షససంవత్సర పుష్యపూర్ణిమయందు, తోటకాచార్యుల యాధి పత్యముక్రింద బదరికాశ్రమమున బ్రతిష్ఠింపఁబడిన జ్యోతిర్మఠము.

(3) కలి 2617 నకు సరియైన క్రీ॥ ము॥ 484 (౪౮౪) నలసం త్సర వైశాఖశుద్ధ దశమియందు పద్మపాదాచార్యుల యాధిపత్యము క్రింద శ్రీజగన్నాథక్షేత్రమునఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన గోవర్ధనమఠము.

(4) కలి 2618 నకు సరియైన క్రీ॥ ము॥ 483 (౪౮౩) పింగళ సంవత్సరపుష్యపూర్ణిమయందు తుంగభద్రాతీరమున శృంగగిరి క్షేత్రమున సురేశ్వరాచార్యుల యాధిపత్యముక్రింద, బ్రతిష్ఠింపఁబడిన శారదా పీఠము.

(5) కలి 2620 నకు సరియైన క్రీ॥ ము॥ 480(౪౮౦) సిద్ధార్థి నామ సంవత్సర వైశాఖపూర్ణిమయందుఁ గంచిక్షేత్రమున దమకు వాస యోగ్యముగా నుండఁ బ్రతిష్ఠించిన కామకోటిమఠము.

ఈ యయిదుమఠము లటుండ నెచ్చటెచ్చట బౌద్ధాదిమత స్థానములుండెనో యచ్చటచ్చట నాబౌద్ధుల పరాభవించి వారలస్థానము లయందుఁ బరమహంసపరివ్రాజకులను దుర్మతేశులు ప్రబలకుండునటులు గాపాడ నియమించె. రాజగురుస్థానంబులును, నితరస్థానంబులును, సా మాన్యపీఠములు. పైనుదాహరింపఁబడిన యైదున్నవో యధికారపీఠములు. ఇట్టియైదుపీఠములయాజ్ఞల ననుసరించి సర్వజనులు వర్తింపవలయు నను శాసనముచే పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యవర్యుల సామ్రాజ్యాధిపత్య మును క్షత్రియపరిపాలనస్థానమున నెలకొల్పి, అందులకుఁ దగునియమ ములను జక్కఁగ నుపదేశించి వ్యవహరింపఁజేసి ప్రతిగ్రామమునందును పీఠశాసనానుసారముగ ధర్మమును బ్రవర్తింపఁజేయ పరిషత్తులను, సభా పతుల నేర్పఱిచె. నేటికిని నవ్వానియొక్క ఛాయలు వ్యవహారమునందు నిలిచియేయున్నవి ఇట్టి గ్రామపరిషత్తులను, నగరపరిషత్తులను విమర్శింపఁ బర్యటనయతులయందు భారమునిచ్చి, వారలు వత్సరమున నెనిమిదిమాస ములుచేయు విశ్వరూపయాత్రయం దెక్కడెక్కడ వ్యవహారములఁ బ్రత్యక్షముగఁజూచి పీఠములకు నివేదింప నియమించె. ఇట్టి పర్యటన యతులన్నను - బౌద్ధాదివంచకయతులవలె స్వచ్ఛందముగఁ జరింపకుండ - వైదికధర్మప్రయుక్తసన్న్యాసంబును యథావిధిపీఠ మునకడ దీసికొని వర్తింపవలయు నని శాసించె ఇట్లు పలువిధంబుల బౌద్ధాదికుమతంబులదుర్నయముల వారించి సన్న్యాసధర్మమును యథా విధిగఁ బ్రతిష్ఠించి వైదికధర్మసామ్రాజ్యమును నఖండయశమునఁ బ్రతి ష్ఠించి యప్రతిహతంబును, నఖండమును నగు నేకచ్ఛత్రాధిపత్యముతోఁ గలి 2625 నకు సరియైన క్రీ॥ ము॥ 477=(౪౭౭)వ సంవత్సరమున వారు బ్రహ్మలోకమున జేరిరి. అదిమొదలు మహానుభావులయశోకము భారతభూమి

యందుఁ బ్రవర్తింపవలెనని నాజగద్గురుండగు శ్రీశంకరభగవత్పాదులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన వైదికధర్మసామ్రాజ్యమున భారతభూమి సర్వవిధముల బరిపాలనము చేయఁబడియె. ఇట్టిసామ్రాజ్యచిహ్నము నేఁటివఱకును భారతభూమియందు నిలిచియుండుటచేత నక్కాలమునఁ బరమహంస సామ్రాజ్యము వర్తిల్లె నని యాధునిక చరిత్రకారులుగూడ సుకరముగ గ్రహింపవచ్చును. కావున నాటంగోలెనఁగా కలి 2625 నకుసరియైన క్రీ॥ పూ॥ 477 (౪౭౭) వ సంవత్సరమునుండి నేటివఱకు నవిచ్ఛిన్నముగ శ్రీశంకరభగవత్పాదపరంపర యభివృద్ధినొందుచు భారతవర్షచారిత్రమును వేనోళ్ల బ్రకటించుచున్నయది. పైనుదాహరింపఁబడిన యైదు మహాపీఠములును ప్రధానస్థానములుగను, రాజగురువులమఠము లుపస్థానములుగను, రాష్ట్రీయప్రభువులు కార్యనిర్వాహకప్రముఖులుగ నించుమించుగ కలి 4302 నకుసరియైన క్రీస్తుశకము (తర్వాత 1200 (౧౨౦౦) సంవత్సరములవరకును భారతవర్షమంతయును నఖండముగ పరమహంసపరివ్రాజకాచార్యసామ్రాజ్యముచే నకలంకముగఁ బరిపాలింపఁబడెనని నిస్సందేహముగఁ జెప్పఁగను. ఇట్టి యఖండసామ్రాజ్యమున రాష్ట్రీయప్రభువులచరిత్ర మంతరించినదని యూహించుట గూడ నొక యవివేకంబు. ఇక్కాలమున పీఠపరంపరయందుఁ గ్రమముగ సామ్రాజ్యమును జేసికొనినవారలనామములు పీఠములయందు నిరంతరముగ నెలకొలుపఁబడియేయున్నవి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నట్టిపీఠపరంపర నిచట నుదాహరించుట విరమించితిమి.

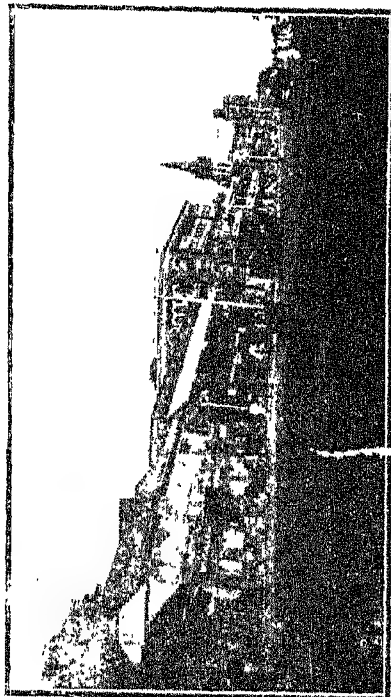
రాటపు గీతికలు

సోమంచి సూర్య నారాయణ శర్మ గారు

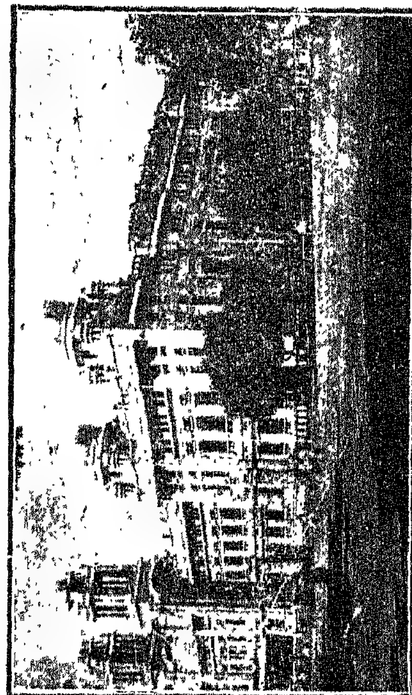
శీలమును గాపాడు నొసఁగును-శ్రీలఁ గడు నీ మేలిరాటము
నూలువడుకుము నూలువడుకుము-ప్రాలుమాలక సోదరీ
కాటకంబుల దాటుటకు నిదె-మేటిసాధన మింక సందియ
మేటికని మాటికిని పెద్దలు-చాటుచుండిరి సోదరీ
పారతంత్ర్యముఁ బారద్రోలియు-భారతావనిఁగావఁ బ్రబలా
ధార మీరాటంబె యనుచు-న్నారు ధీరులు సోదరీ
నల్లవారల నుద్ధరింపఁగ-నిల్లిదే సాధనమటంచుఁ బ్ర
ఫుల్లచంద్రుఁడు చేయు బోధలు-తెల్లమయ్యెనె సోదరీ
కమరు చల్లగ నున్నచో నేఁ-గదలుతును గోల్కొండ నని యొక
ముదిత మును పాడెనఁట యర్థము విదితమయ్యెనె సోదరీ
శుక్రశిష్యుల జఱచు నాహరి-చక్రమే యీరాటచక్రము
అక్రమముఁ గు విక్రమంబుల-నడఁచివేయును సోదరీ
కదురుకవ్వము లాడుచుండెడు-సదనమున నేవేళ నిందిర
కుదురుకొను నను సూక్తిభావముఁ-గూర్మి నెఱుఁగుము సోదరీ
అల్పముగఁ దలఁకకుము నీ యిల-వేల్పు రాటము భద్రరీతిని
నిల్పి భారతమాతృయశమును-నిల్పఁ దివురుము సోదరీ
ముతుకనూ లని కొతుకకుము నీ-వతిప్రశస్తపు సరణి నేర్పుతో
నతము పనిచేసిన వడుకనే-రుతువు శీఘ్రము సోదరీ
తెలివితేటలు పూని-కరకౌ-శలముఁ బలువురు గాంచి యలరఁగ
నెలమి వడుకుము నూలు విడు మిఁక-నలసబుద్ధిని సోదరీ

The Panchama Association - Ellore

ఏలూరు ఆదిమాంధ్ర సంఘము

Esplanade Row - Madras

M. & S. M. Head Office New Buildings-Madras

ఖరగపురము ఆంధ్ర యువజనసంఘము

జాతీయ విద్యా విధానము

పోతాప్రగడ నరసింహం గారు

ఉ. చెప్పఁగలేము హిందువులు । చేసినకర్మ మదేమొ సర్వదా
ముప్పదిమూఁడుకోట్ల సుర । పుంగవులన్ భజియించునట్టి యీ
ముప్పదిమూఁడుకోట్ల జనమున్ । వసుధై రొక యేఁడుకోట్లకున్
గుప్పున దోపకుత్తుకను । గుంజరయూథము చొచ్చు కైవడిన్.

ప్రజలయందు వైరములను రూపుమాపి, ఐక్యభావమును గల్పించి, వర్తకవ్యాపారముల వృద్ధిపఱచి, పాలనశక్తుల బెంచి, అగమ్యములగు మత, సాంఘిక, రాజ్యాంగార్థికవిషయములను నిర్ధారణ చేయునదియే జాతీయవిద్య. దేశీయులభౌతిక నైతికాధ్యాత్మికసంపత్తును పెంపొందించునదియే జాతీయవిద్య. సృష్టివైచిత్ర్యముం జూచి బెగడొందక, ఇంద్రియగ్రహణప్రపంచమే యథార్థమని మోసపోక, నిర్మలజ్ఞాననయనంబున సర్వంబును ఆత్మమయంబుగ నెఱుంగుచు, యోగాభ్యాసముచే నాగరసభరితమైన విశ్వరూపంబు గోచరంగనుంగొను దివ్యసామర్థ్య మీ ఆర్యభూమిందుఁ దక్క నెందెడ వెలయలేదు. అట్టి ఆర్యవిజ్ఞానమును స్వస్థానమందు పునరుద్ధారణ జేయుటయు నవనాగరకతయందలి ముఖ్యాంశములతోడ సమన్వయముం జేయుటయు జాతీయవిద్యయొక్క ప్రథమప్రయత్నము. ఇటులు నూతనముగ నేర్పు జ్ఞానము పూర్వసందర్భములతోడ ఏకత్వము గాకుండ జూడవలయును. పాశ్చాత్య విజ్ఞానము పంచేంద్రియవ్యాప్తము. రాగరసప్రధానము. వాంఛలను నింపి పెంపుఁజేయునది. విశ్వమును గెల్చి వశీకరణముం జేయనెంచు గొప్పశక్తి వంటిది. భగవంతునికొఱకు బహిఃప్రపంచమును శోధించు మహాపౌరుషము గలది. నెమ్మది విరామము మౌనము మున్నగు సుగుణముల కిక్కడ చోటు లేదు. ఆర్యవిజ్ఞానము శాంతిరసప్రధానము. ఇంద్రియనిగ్రహమున జ్ఞాననయనంబున విశ్వమంతయు మానససంకల్పముగ నెఱింగినది. భక్తిరసంబున సృష్టియందలి మాధుర్యముం గ్రోలినది. చిత్తశుద్ధిచే నాత్మజ్ఞానముం బడసి నిశ్శ్రేయసానందమును గుర్తెఱింగినది. ఇట్టి ద్వివిధపరిజ్ఞాన సమాశ్రయము, జాతీయవిద్యాలయములయందు చూపట్టవలయును. ప్రస్తుత మక్కడక్కడ స్థాపింపబడిన జాతీయకళాశాలలలో ననేకమంది యుపాధ్యాయు లనర్హులుగ నున్నారని వ్రాసినందులకు మన్నింతురుగాక. విద్యాబోధనము మహత్తరమగు కార్యములలో నొకటి. పారమార్థికచింతతో నీఘనకార్యమునకు దొడంగిన బోధకుడే బోధకుడు. అట్టి గురుసమ్ముఖమునఁ బఠించినశిష్యునకు లభించిన విద్యయె విద్య. గురుశిష్యుల మనంబులు కళంకరహితములై యుండునప్పుడె బోధనామహాకార్యము సఫలమగును. విద్యాబోధనాసమయము ఆత్మతో నాత్మ సంభాషించుపవిత్రసమయము. ఇట్టిసమయమున గురుశిష్యులలో నేరి మనంబుగాని హేయమగుతలంపులకు లోనయ్యెనేని యీపవిత్రకార్యమునకు విఘ్నము గలుగును. శిష్యుని మనోనేత్రమున కెప్పుడును గురువుయొక్క విద్యాసంపత్తి లోతు తెలియని మహాసముద్రమువలె మహాకారమును దాల్చియుండవలెను. ప్రాచీనగురుశిష్యసాంప్రదాయము జ్ఞప్తికి రావలె. బాలకుని మనఃకుసుమమును వికసింపజేయుట తన ముఖ్యధర్మ మని యితఁడు గుర్తెఱుంగవలయును. భారతజాతీయ జీవనము చిరకాలము నిద్రావస్థం దగుల్కొనినది. కళలు తేజోహీనములై క్షీణించినవి. కళలు జీవపోషకములు. కళావికాసమే సౌందర్యము. ప్రకృతిసౌందర్యమయము జాత్యభ్యుదయమునకు, చిత్రలేఖనము వర్ణలేపనము, శిల్పకళలు, తత్పునర్వికాసప్రకాశ సూచకము. అదియు జాతీయవిద్యలోనొక అంగము. హిందూదేశముయొక్క ప్రాచీనౌన్నత్యము సంస్కృతభాషామూలకముగ తెలియుచున్నది. సంస్కృతభాష సూర్యప్రభవలె శాశ్వతమై ప్రకాశమానమై వెలుఁగుచున్నది. హిందూదేశమున ప్రపంచోత్పత్తిస్థితుల నభివృద్ధికి దెచ్చుటకుగాఁ దపఃప్రభావవిలసితులు బహుళప్రయత్నములు గావించిరి. ఋషులు లైహికాముష్మికబోధకులుగా నుండిరి. సంస్కృతభాషావిషయము లిప్పుడు సర్వప్రపంచపర్యటనము సల్పుచున్నవి. బుద్ధిబలము గలవారి కది కామధేనువువలె ఫలించుచున్నది. హిందూదేశమునకును సంస్కృతభాషకును అవినాభావసంబంధము. తత్కారణముచే సంస్కృతము జాతీయవిద్యావిధానములో ముఖ్యాంగముగ నుండవలెను. సార్వజనికభాష హిందీయును, మాతృభాష ఆంధ్రభాషయును, విధాయకము లగుటచే జాతీయకళాశాలలలో, ముఖ్యముగా నేర్పవలెను. సాధ్యమగునంతవఱకు కళాశాలలు, పట్టణములమధ్య నుండక సుప్రసిద్ధము లగు నదీతటములను విశాలమగు ఆరామములలో నిర్మింపఁబడి అభిరమ్యములుగ నుండవలయును.

విద్యావిషయమైన యీ ద్వివిషయములను యూరపుఖండమున చాలవరకు దృప్తికరముగనే పరిష్కరింపబడినవి. కారణము అక్కడ పాలకులు పాలితులు ఏకజాతీయులు. ఇక్కడనన్ననో పాలకులు విజాతీయులు. తత్కారణముచేతనే ప్రస్తుతప్రవిద్యావిధానము ఆర్యజాతిని మధ్యయుగంబునాటి బానిసత్వముకంటె నధోగతిలోనికి దెచ్చుచున్నది.

జిహ్వా

తల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణ రావు గారు

జిహ్వా నీకేల వచ్చె ♦ నీచేటు కాల
మేది చూచిన బాపంబు ♦ నీది కాదె?
పాపముల కన్నిటికి ♦ నీవె ప్రాది వౌదు
యింద్రియోద్రేకమే గదా ♦ యొసఁగఁజేయు
పాతకము లెన్నిటి నయినఁ ♦ బొలుగొనఁగ.
నీవు పాల్గొనకుండిన ♦ నేడనుండి
గలుగు నుద్రేక మింద్రియ♦గ్రామములకు
తిన్న తిండియె కాదె యు♦ద్రేకమునకు
నింద్రియ ప్రాభవమునకు ♦ హేతు వరయ
నిషమ మాహారమున గల్గి ♦ నెగడు నెడల
నింద్రియమ్ముల కుద్రేక ♦ మొసఁగు నొక్కొ?
కంటి కగపడినది యెల్ల ♦ పంటనూఁదఁ
దలఁతు వే మిది ♦ ప్రీతి యొదవినఁ జాలు
క్షుత్తుతోఁ గూడఁ బనిలేదు ♦ క్రూరముగను
బట్టి తిందువు పడఁగొట్టి ♦ ప్రాణివితతి
నేడఁ గన నీదుకోర్కె ♦ చెల్లించుకొఱకె
జగతి యత్నము లన్నియు ♦ జరుగుచుండు.
పశువితతి మాట యట్లుండ ♦ ప్రాజ్ఞులైన
బుద్ధిజీవులు గూడను ♦ శుద్ధిబద్ధ
మించుకంతయు లేకుండ ♦ నెసఁగుచుంద్రు
పశువులే మేలు ♦ వీరలభంగి గనిన
కడుపు నిండిన నవి ♦ యెంచుఁ గదలఁబోవు.
దినములును హాయనములును ♦ దిండికొఱకె
పడఁగ నేరవు తిప్పలు ♦ బహువిధముల
కడుపు నిండిన నవ్వి ♦ సుఖంబు గాఁగ
గాఢముగ నిద్రపోయెడుఁ ♦ గదలకుండ
నెపుడు లభియింపకుండిన ♦ నపుడు పడెడు
బాధయే తప్ప నితరంపు ♦ బాధ లేదు.

ఐహికసుఖంబు లయ్యవి ♦ హాయిగాఁ
బొందు చుండెడుఁ; బొందవు ♦ ముందుబాధ
యొదవుదానితో సంతుష్టి♦నొందుచుండి
మనుజు లటుగాదు ♦ తిన్నగఁ దిండి దినక
యున్న వేళలఁ గూడను ♦ నున్న యంత
సకలబాధలు పడు మంద్రు ♦ సంతరింప
రేపటికి దాఁచియుంచంగ ♦ రేపుమాపు
దేవుఁడిచ్చిన దానితో ♦ దృప్తిపడక
దేహసౌఖ్యంబులకు వేఱె ♦ తెన్ను గనక
కృత్రిమోపాయములను ♦ భజియింపరన్న.
వానికోసము పడరాని ♦ పాట్లుపడుచు
నైహికముగూడ లేకుండ ♦ నలయుచుంద్రు
పరసుఖముమాట చెప్పంగవలెనె యింక
దాని తలఁపైన జొరనీరు ♦ మానసమున
అంగముల నెల్ల ♦ నీవు గుహ్యాంగకమును
పాపకర్మలలో నెల్లఁ ♦ బాపకర్మ
లందునను నీవు ప్రథమ♦గణ్యవు నిజము
వినదియుఁ గానిదియుఁ గూడ ♦ సాగించి
యఘములకుఁ గ్రిప్పుచుండు ♦ గుహ్యాంగకమును
గట్టుదిట్టము లకు నీవు ♦ కట్టువడిన
నైహికాముష్మికములును ♦ నగురుగాదె
ఆధియును వ్యాధియును♦గూడ నైనయుపుడు
కానియపుడును దినుటచే ♦ కాదె గలుగు
రోగములందును నిను ♦ ముందు [illegible]
లావు నలయును నీనోటు ♦ [illegible]ట్టి గొట్టి
నీటితో నిన్ను నఱబెట్టి ♦ నోటు! యింక
మంతరింపంగ జేయఁగ ♦ నాడనాడ
గాలితో నిన్ను గడతేర్చ ♦ గాంత్రముష్టి.

రక్తభ్రమణ సిద్ధాంతము

శ్రీ రంగం సంగమేశ్వర శాస్త్రి గారు

మనుష్యశరీరమందు రక్తముయొక్క భ్రమణమును గురించి ఆయుర్వేదవిద్వాంసుల్లో కొందరికి భిన్నాభిప్రాయము లున్నట్లు కనబడుచున్నది. వీరిలో కొందఱు రక్తమునకు చలనమే లేదనియు, చలించునది వాయువుమాత్రమే యనియు మఱికొందఱు రక్తమునకు చలనము గలదు గాని భ్రమణము లేదనియు అభిప్రాయపడుచున్నారు. ఇప్పటి పాశ్చాత్యతంత్రములనుబట్టి రక్తమునకు చలనమును, భ్రమణమును గలవని సర్వసమ్మతము. రక్తచలనభ్రమణములను గురించి ఆయుర్వేదతంత్రాభిప్రాయములను కొంచెము విమర్శింతము:
(1) రక్తముయొక్క పూర్వరూపము రసము అనబడును. ఈ రసోత్పత్తిని గురించి సుశ్రుతమం దిట్లు వ్రాయబడియున్నది.

"సమ్యక్పరిణతస్యాహారస్య యస్తేజోభూతస్సారః పరమసూక్ష్మస్స రస ఇత్యుచ్యతే. తస్య హృదయం స్థానం స హృదయా చ్చతుర్వింశతి ధమనీ రనుప్రవిశ్య కృత్స్నం శరీరం అహరహః స్తర్పయతి వర్ధయతి ధారయతి యాపయతి జీవయతి చ"

బాగుగా పక్వమగు ఆహారమునుండి మిక్కిలి సూక్ష్మమును, తేజోవంతమును నగు ఒక సారము కలుగుననియు ఈ సారము రస మన బడుననియు, ఈరసమునకు హృదయము ముఖ్యస్థానమనియు, నీరసము హృదయమునుండి 24 ధమనులను ప్రవేశించి సర్వశరీరమందును వ్యాపించి తర్పణ వర్ధన ధారణాది కృత్యములను జరుపుననియు పై వాక్యములు చెప్పుచున్నవి.

ఆహారము జీర్ణకోశ (కోష్ఠ) మందు పక్వమయి రస మగును. చలనము లేనియెడల కోష్ఠమునుండి హృదయమునకును, హృదయమునుండి ధమనులకును, వీనినుండి సర్వశరీరములకును నెట్లు పోవును? చలనకారణము వాయు వన్నను రసచలనము ఒప్పుకొనక తీర గదా? (2) "రసగతౌ-అహరహ ర్గచ్ఛతీతి రసః" ఈవ్యుత్పత్తిబట్టి రసమునకు చలనము సిద్ధము. (3) "స ఖల్వాప్యో రసో యకృత్ప్లీహానౌ ప్రాప్య రాగ ముపైతి॥ శ్లో॥ రంజితా స్తేజసా త్వాపః శరీరస్థేన దేహినాం, అవ్యాపన్నాః ప్రసన్నేన రక్త మిత్యభిధీయతే"॥

జలభూయిష్ఠమగు నారసము యకృత్ప్లీహలకు పోయి యెఱ్ఱబడును. శరీరములో తిరుగుచుండగా రససంబంధమగు నీరు ప్రసన్నమగు శరీరసంబంధమగు తేజస్సుచేత నెఱ్ఱగా చేయబడి రక్త మనబడును. అనగా శరీరములో రసము పోవుచుండగా కొంత యెఱ్ఱబడుచు యకృత్ప్లీహలలో చేరినప్పుడు బాగుగా నెఱ్ఱబడునని భావము. ఇందువలన రసము పోవుచునే కొంత యెఱ్ఱబడుచు యకృత్ప్లీహలలో చేరినప్పుడు బాగుగా నెఱ్ఱబడునని భావము. ఇందువలన రసము పోవుచునే రక్తముగా మారుచుండు ననుటచేత నట్లు మారుచుండు రక్తమునకు చలనము స్పష్టముగదా? రసమునకు యెల్లప్పుడు గతిచెప్పుచు యకృత్ప్లీహలలో యెఱ్ఱబడు ననుటచేత అక్కడనుండి పోవుననియు భావించుట సాహసము. (4) "స ఖలు త్రీణి త్రీణి కళా సహస్రాణి పంచదశకళాశ్చైకైకస్మిన్ ధాతా వవతిష్ఠతే ఏవం మాసేన రసః శుక్రో భవతి".

ఈరసము రక్తాదిధాతువులయందు 3015 కళలు- అనగా సుమారు 5 దినములు (600 కళలు ఒకదినము) ఒక్కొక్కదానియందు నుండును. ఈప్రకారము సర్వదా గమనస్వభావము గల యీరసమే రక్తాది ఉత్తర ధాతువులుగా మారుచు ఒకమాసములో శుక్రముగా మారును. (5) "రక్తం వర్ణప్రసాదం మాంసపుష్టించ కరోతి" రక్తము శరీరమునకు వర్ణమును, మాంసమునకు పుష్టిని కలుగజేయును. ఈ రెండు కార్యములను చేయుటకు రక్తమునకు శరీర మంతటను వ్యాప్తి యుండవలెను.

(6) "యస్మా ద్రక్తం వినా దోషై ర్నకదాచిత్ ప్రకుప్యతి తస్మా త్తస్యాయథాదోషం కాలం విద్యాత్ప్రకోపణే"॥

వాతపిత్తకఫములతో కలిసియే రక్తము ప్రకోపించును గాని దీనికి ప్రత్యేకముగా ప్రకోపము కలుగదు, అని పైవాక్యసిద్ధాంతము.

"ఏవం దోషాః కదాచి దేకశః ద్విశః స్సమస్తాః శోణితసహితావా అనేకధా ప్రసరన్తి తద్యథా; వాతః పిత్తం, శ్లేష్మా శోణితం; వాతపిత్తే వాతశ్లేష్మాణౌ, వాతశోణితే, పిత్తశ్లేష్మాణౌ, పిత్తశోణితే, శ్లేష్మశోణితే వాతపిత్తశోణితాని, వాతశ్లేష్మశోణితాని, పిత్తశ్లేష్మశోణితాని, వాతపిత్తకఫశోణితా నీత్యేవం పంచదశధా ప్రసరన్తి".

"వాత పిత్త కఫ శోణితములు ప్రత్యేకముగాను, రెండేసిగాను మూడేసిగాను, అన్నియుకలిసి శరీరమందు ప్రసరించును" రక్తమునకు చలనము లేనియెడల ప్రకోపప్రసరము లుండుట యెట్లు? పై కారణములచే రక్తమునకు శరీరమందు చలనము ఒప్పుకొనకతీరదు.

ఇటుపిమ్మట రక్తభ్రమణమును గురించి విచారింతము.

(7) "విసర్గాదాన విక్షేపైః సోమసూర్యానిలా యథా ధారయంతి జగద్దేహం కఫపిత్తానిలా స్తథా"॥

సూర్యుడును, చంద్రుడును, గాలియు (అనగా ఉష్ణమును శీతమును గాలియు) ఎట్లు బలమును, నీటిని తీసికొనుట, విడిచిపెట్టుట, పంచిపెట్టుట, ఆనుకూలనలను చేయుచు జగత్తును కాపాడుచున్నవో

ఆశ్లే పిత్త కఫ వాయువులు శరీరమును కాపాడుచున్నవి. భూమధ్య రేఖాప్రాంతములనుండి ధ్రువప్రదేశములకు ఉష్ణవాయువును, ధ్రువప్రదేశముల నుండి భూమధ్యప్రదేశములకును శీతవాయువును ఎల్లప్పుడును వీచుచుండుటకు ఆవిసర్గాదాన విక్షేపశక్తులే కారణములు. సాముద్ర భౌమవాయువులకును నీశక్తులే కారణములు. వర్షకాలపు వృష్టికిని, ఈ శక్తులే కారణములు. సముద్రపునీటిని శీతోష్ణములను ప్రపంచమందు పంచిపెట్టి కాపాడుట యీశక్తుల ప్రయోజనము. ఇట్టిదాత పిత్త కఫములు అనగా వాయు, ఉష్ణ, శీతములు పైని చెప్పిన మూడుశక్తుల చేతనే, శీతోష్ణవాయువులను రసాదిధాతువులను, శరీరమం దంతటను ఎల్లప్పుడును వ్యాపింపజేసి కాపాడుచుండును. పైశక్తులవలన ప్రపంచమందు, అహోరాత్రపరివర్తనమును, ఋతుపరివర్తనమును, అయనపరివర్తనమును కలుగుచున్నవి. శరీరమందు ఉష్ణ శీతవాయు రస, రక్తాది పరివర్తనములు (పరిభ్రమణములు) కలుగుచున్నవి. ఇది సార్వకాలికము.

(8) "యేనౌజసా వర్తయన్తి ప్రీణితాః సర్వదేహినః, లియద్ఋతే సర్వ భూతానాం జీవితం నావతిష్ఠతే, య త్సార మాదౌ గర్భస్య యోసౌ గర్భరసా ద్రసః,సంవర్ధమానం హృదయం సమావిశతి య త్పునః"—

చరకము ఏ ఓజస్సులేనిది సమస్తభూతములును జీవించలేవో, ఏది మొదట గర్భముయొక్క సారమో, ఏది గర్భరసములవల్ల మొదట రసధాతువుగా నుండునో, ఏది హృదయమును పోషించుచు తిరిగి వచ్చి హృదయములో ప్రవేశించు చుండునో అని పైదానికి అర్థము. దీనివలన కూడ రసాదిధాతుభ్రమణము స్పష్టముగా సూచింపబడుచున్నది. ఆద్యంత్యధాతుగ్రహణముచేత అన్నిధాతువులకును గ్రహణము.

(9) "మాసేన యాతి శుక్రత్వం అన్నం పాకక్రమాదిభిః। సంతతం భో జ్యధాతూనాం పరివృత్తి స్తు చక్రవత్" (అష్టాంగహృదయము)—

అన్నము పాకక్రమముచే రసాదిధాతువులుగా మారుచుటుదకు ఒకమాసమునకు శుక్రముగా మారును. ఎల్లప్పుడును రసాదిధాతువులకు చక్రమువలె పరిభ్రమణము కలుగుచునే యుండును.

ఇంకను భావప్రకాశయందును దీని వ్యాఖ్యయందును ధాతు భ్రమణమును సూచించు ప్రమాణము లనేకములు గలవు. ఇట్టి ప్రమాణము లనేకము లుండగా రక్తభ్రమణము ప్రాచ్యతంత్రసమ్మతము కాదనియు కేవల పాశ్చాత్యతంత్రవేద్య మనియు చెప్పుట మిక్కిలి సాహసము. ధన్వంతర్యాది గ్రంథకర్తలును ఉభయసిద్ధాంతవేత్తలును నగు బ్రహ్మశ్రీమల్లంపల్లి భైరవమూర్తిగారును శ్రీయుత మహామహోపాధ్యాయగణనాథసేను గారును రక్తభ్రమణసిద్ధాంతము ప్రాచ్యతంత్రములయందు పాశ్చాత్యతంత్రములు పుట్టుటకు ముందు పెక్కు వందల సంవత్సరములకు పూర్వమే స్పష్టముగా స్థిరపఱుపబడిన దని తమయభిప్రాయమును తమగ్రంథములయందు తెలిపియున్నారు. మాత్సర్యమును విడిచి మాధ్యస్థము నవలంబించు మహాత్ములకు అతివిస్తరవిమర్శన మనవసరము.

ఆదర్శ పురుషుఁడు

డి. చంద్రశేఖరయ్య గారు

ఆంటిర్మహోద్వారు । లబ్ధిఘోషంబు
మీఱితె తాఁకుచు వచ్చె । మిత్రియులహింసముల;
ప్రకృతి యానంద బా । ష్పముల నర్పించె;
లోకబాంధవుఁ డూర్ధ్వ । లోకంబునుండి
తల యూఁచి మానవ । ధర్మసామ్రాజ్య
పట్టాభిషేకార్హు । పరమావతార
మానందముగఁ గని । యాశీర్వదించె;
సురపుష్పవృష్టి భా । సురముగఁ గురిసె;
నంత గాఢతమిస్ర । మధ్యంబునందు
దీపదర్శనమట్లు । దీనహృద్వర్త
నాజ్ఞానతిమిరంబు । నడికి భంజించు
లోకాయతమతంబు । లు వర్ణబుఁ జేయు
జ్యోతిగా నప్పడె నమ్మ । చూడరే మహితు.
గాంధీమహాయుగ । ఘనత నేమందు
దేశదేశమునను । దివ్యప్రబోధ
మును జేసె నమ్మహా । త్ముని బోధనములు;
ప్రణయానుబంధ ప్ర । పంచమధ్యమున
నుద్దీపనంబుగ । యోగిసామాన్య
జనుల సామ్యంబుగఁ । జను నేది పరమ
మైత్రి స్వార్థత్యాగ । శాత్రవహరణ
కార్యంబులకు నేడి । కల్పవృక్షంబు;
అటుత సంసారాంబు । రాశిమధ్యమున
నుల్లోలకల్లోల । ములఁ జిక్కి పార
మొందఁగా లేక వ్యా । మోహ మందుచును

భ్రమియించు చిత్త మా।ప్యాయన మొంది
తరియింపఁ జేయు స।త్తారకం బేది?
యట్టి శాంతియె సుమ్ము । పరమావలంబ
నము గాని యన్యోన్య । ఘర్షణమతిని
చెడిపోకుఁడీ యని । చెప్పెఁ గదమ్మ;
నిద్రాణమైయున్న । నిఖిలభారతము
వాక్యపటహధ్వని । వర్తింపఁ జేసి
యాత్మీయ బలవిశ్వా।సనము నేర్పించె;
"ఆత్మవత్సర్వభూ।తాని" యటంచు
సర్వజీవుల నొక్క । సమభావమునను
ప్రేమైకజీవన ప్రీతి । బోధించె;
ఆత్మరాజ్యమె (స్వ) రాజ్య।మగుఁగాని యెందుఁ
దాన యమ్ముడుపోయి । ధగ యెల్లఁ గల్గ
నేమి భాగ్య మటంచు । నెఱిఁ జెప్పె నమ్మ;
అస్పృశ్యు లొక్కరు । ధరణిఁ గల్గుదురె
పరమాత్మఁ డొక్కండ । పరఁగ నాతనిసు
తులు గారె మానవు । లేల భేదంబు;
మాత్సర్యమును వీడి । మహితాత్ము లగుచుఁ
జేచేయి కలుపుఁడీ । శివ మగు మీకు;
నిస్లాముమత మన । నిలుకడఁ గల్గి
పరమాత్మునైక్యంబుఁ । బడయుట గాని
స్తోత్రమాత్రము గాదు । సంస్కృతిఁ జూడ
"సర్వధర్మాన్ త్యజ్య" । యను వాక్యమునకు
నించుక భేదంబు । లేదు యోజింపఁ;
గావున హిందూ మ।హమ్మదమతస్థు
లార సాంఘికభావ । లలితాత్ము లగుచు
భారతవర్షంబు । ప్రాచీనఘనతఁ
దారసిలం జేయుఁ । డారహి మీఱ;
శాంతియు దాంతియు । స్వావలంబనము
గాని మార్గము వేఱు । గాదు మీకిపుడు;
మానినీమణులార । మహితకార్యంబు
వేచి యున్నది యిల్లు । విడిచిరం డిపుడు
పాశ్చాత్య నాగరి । కాశ్చర్యమాన
సులము చెడి రిపుడు । మావె మీపతులు
వారిఁ బురస్కరిం।పను నింక మీరు
ముందంజ వేయుఁడు । ముదమున ఖాది
వసనములనె తాల్పుఁ।డా సతతంబు
రాష్ట్రముల నిజస్వా।రాజ్య గీతంబు
మధువులు చిందఁ బా।డుదము రం డిపుడు;
సుతులార! సతులార! । సోదరులార!
మాతృదైవము కమ్ము । పితృదేవు డగుము
ఆచార్యదేవుఁ డ।వగు మను వాక్య
సంతతి విపులార్థ । జాలంబు దెలిసి
పరమాత్మ నింపారు । పట్టపురాణి
భారతీస్వాతంత్ర్య । ప్రాలంబమాలఁ
బరహస్తముల మాడి । పాఱఁ జేయుదము
లెండు గండని చెప్పె । లెం డమ్మలార!
భీతిలేని ప్రశాంత।పీఠం శీతంబు
స్వాతంత్ర్య వినువీధి । ద్యోతకంబైన
మూర్తి దాల్చు ప్రతిజ్ఞ । మాని యితండు;
దేశ మన్యాధీన । దీనమై యుండఁ
గృష్ణజన్మస్థానకీర్తి । స్వాతంత్ర్య
మహియసత్యంబున । కయి ప్రాణమాన
ధనముల నర్పింత । మని వచియించు
నార్యధర్మాధ్వరా।ధ్వర్యుం డితండు;
సతిసుతులను వీడి । సంపద వీడి
మానావమానముల్ । మమతలు వీడి
మానవసేవయే । మాపతిసేవ
యటు గాక ముక్తిండు । గాఁడంచుఁ దెల్పి
యట్లె తా వర్తించి । యరిగె బంధనము
నకు 'సత్యమేవహి । నానృతం జయతి'
యని గుణకంధి మ।హాత్ముఁడు గాంధి
జయ భారతీపుత్ర । జయ ధీపవిత్ర
జయ పుణ్యచారిత్ర । జయ శుభగాత్ర
జయము లోకోత్తర । జయ లోకతార
జయ దీనమందార । జయ శాంతవీర
జయజయ జయదేవ । జయ గాంధిదేవ!

పంచలింగాలు

చింతా దీక్షితులు గారు, బి. ఏ., ఎల్. టి.

ఒక్కకాలమున నాంధ్రదేశమం దున్న పుణ్యతీర్థములలో వాసికెక్కిన పుణ్యతీర్థములు పంచలింగాలు. కృష్ణానదీతీరమున కొండలనడుమ నున్న అయిదు గ్రామములలో వెలసిన అయిదు లింగముల కీపేరు వచ్చినది. సంగమేశ్వరము, సిద్ధేశ్వరము, కపిలేశ్వరము, సోమేశ్వరము, మల్లేశ్వరము అని అయిదు గ్రామములు. ఇందు మొదటిమూడు గ్రామములు ఇంగ్లీషురాజ్యములో నున్నవి. కడపటి రెండు గ్రామములు నైజాము రాజ్యములో నున్నవి. ఇందు కపిలేశ్వరము మాత్రము కృష్ణానదీశాఖ యగు భవనాశితీరమున నున్నది. ఒక్కొక్కప్పుడు భవనాశి పొంగి సమీపగ్రామముల తన నీరములచే ముంచివేయు చుండును. కపిలేశ్వరదేవాలయము కూడ నెన్నిమాఱులో భవనాశిలో మునిగిపోయి నట్టు గ్రామస్థులు చెప్పుదురు.

ఒక్కకాలమున నీదేవాలయము లన్నియు ఆంధ్రుల భక్తికి లక్ష్యములై యుండినవి. మహారాజులపూజ లందినవి. నేడు చూచువారు లేక, కొన్నింటికి పూజారులు సయితము లేక శిథిలస్థితియందున్నవి.

తపస్సు జేసికొనట కనువగు తావులయందు, కొండలనడుమ, ప్రశాంతి మెల్లకాలముల తాండవించు కాననములకడ నీ దేవళము లలరారుచున్నవి.

హంపి విరూపాక్షప్రాంతములందు శిథిలస్థితి నొందియున్న కొన్ని దేవాలయముల గాంభీర్య మివ్వియు పొడసూపుచున్నవి.

దేశభక్తిపరాయణు లగు ఆంధ్రు లందఱు హంపీ రూపాక్షస్వామిదర్శనమును తప్పక చేసికొనుచుండు విధముననే నీపంచలింగముల దివ్యదర్శనమును గావించి కృతార్థు లగుదురు గాక!

స్కాందపురాణాంతర్గత మగు శ్రీశైలఖండమున నీ పంచలింగముల మాహాత్మ్యము వర్ణింపబడినట్లు తెలియుచున్నది.

కర్నూలువద్ద రైలు బండి దిగి యాత్రికులు నందికొట్కూరు గ్రామమునకు బండి కట్టించుకొనవలెను. అచ్చట విశ్రమించి మరల రెండెద్దులబండిమీద సంగమేశ్వరము పోవచ్చును. కర్నూలునకును నందికొట్కూరునకును సుమారు ఇరువదిమైళ్లదూరము. నందికొట్కూరునకును సంగమేశ్వరమునకును సుమారు 15 మైళ్లదూరము. బాటలు సరిగా లేకపోవుటచే ప్రయాణము కొంచెము కష్టముగానే యుండును. సంగమేశ్వరము పొలిమేర భవనాశి కలదు. అచ్చటనే యది కృష్ణవేణితో సంగమించుచున్నది. దీనిని దాటగనే సంగమేశ్వరము.

౧. సంగమేశ్వరము:— ఒకతట్టున ఎత్తైనకొండ గలదు. పర్వతపాదమున సంగమేశ్వరగ్రామ మున్నది. గ్రామమునకు కొన్నిగజముల దూరమున దేవాలయమున్నది. ఒకదిక్కున కృష్ణానది సర్వదా ప్రవహించుచుండును. ఒకదిక్కున భవనాశి కృష్ణను గలియుచున్నది. మధ్య దేవాలయమున్నది. ఈగ్రామమునకు కొలదిదూరములో నున్న చిన్నసంగమేశ్వరముకడ తుంగభద్రానది కృష్ణను గలియుచున్నది. ఇచ్చో కృష్ణ కొండలను వలుపుదిరిగి పోవుచున్నది. భవనాశి వచ్చి కృష్ణను కలిసి అడ్డముగా నున్న కొండను పడద్రోసి, నదీగమన మవ్యాహతముగ జేసినట్లు చెప్పుకొందురు. శాఖల నన్నిటిని తనలో జేర్చుకొని కృష్ణానది కొండను దాటలేక అచ్చో నిలిచియుండెనట. అప్పుడు భవనాశి వచ్చినదట. వచ్చి "మీరిచ్చట నిల్చితి" రే మని ప్రశ్నించినదట. "ఈపర్వతము మా గమనమును నిరోధించినది. కుందు (కుందేరు) వచ్చువఱకు మే మిచ్చట నిలిచి తరువాత కొండను ద్రొబ్బుదుము" అన్నదట. అప్పుడు భవనాశి "కుందు కుండెడు తెచ్చిన నెంత, తేకున్న నెంత, ద్రొబ్బ కొండను ద్రొబ్బ" మన్నదట. అప్పుడు భవనాశియసాధ్యత్వముచే పర్వతము దారి విడిచినదట! ఇది జానపదులందు వాడుకలో నున్న యితిహాసము.

ఇచ్చట నొక్కచో కొలిమిరాళ్లు విశేషముగా లభించుచున్నవి. పూర్వ మొకప్పు డిచ్చో కొలుములు పెట్టి యినుపపని చేయువారట. సంగమేశ్వరమున నున్న లింగము ధర్మరాజు ప్రతిష్ఠచేసినట్లు వాడుక. అది దారులింగమని కూడ వాడుక. కాని దారువును బోలిన మలచనిశిలాలింగమే యిప్పుడు చూడనగును.

తొలుత ధర్మరాజు శిలాలింగమును ప్రతిష్ఠచేయ నుద్దేశించి భీముని దానిని దే బంపెనట. భీముడు సకాలమునకు రాలేకపోగా ధర్మరాజు సమీపమున నున్న వేపచెట్టును కొట్టించి దారులింగమును ప్రతిష్ఠ చేసెనట. పిమ్మట పెద్దశిలాలింగమును భీము డెత్తుకొని వచ్చి ప్రతిష్ఠ జరిగిన సంగతి విని కినిసి దానిని కృష్ణలో పడునట్లు విసరెనట. నేటికిని అది కృష్ణలో తటమునకు కొంతదవ్వున కొంచెము ఒరగి నిలిచియున్నది. ధర్మరాజు తమ్ముని నోదార్చి దారులింగమును కొల్చుటకు ముందు భక్తులందఱు భీమలింగమును కొలుతురని చెప్పెనట. ఆరీతినే నేటికి సైతము భక్తులు భీమలింగమును పూజించినపిమ్మటనే దారులింగమును గొల్తురు.

సంగమేశ్వరదేవాలయమున రెండు శిలాశాసనములు గలవు. ఒక్కటి మండప స్తంభముపై చెక్కబడియున్నది శా॥ శ॥ 1485 సంవత్సరమునాటిది. రెండవశాసన మొకపెద్దబండపై చెక్కబడి యున్నది. ఆబండ క్రిందబడియున్నది. ప్రతాపరుద్రకాలమునాటి దీశిలాశాసనము కావచ్చును. పర్వతమునకు క్రిందిభాగమున రాతితేరని జనులు పేర్కొను నేకశిలాదేవాలయము గలదు. దేవాలయముపై చక్కనిశిల్పకళ చూడనగును. దేవాలయములో, కప్పురాతిపై గూడ శిల్పము మనోహరముగా

నున్నది. చక్కనిరాతితో నాలయము నంతయు నిర్మించిరి. గోడలు రెండుతట్టుల కీర్తిముఖములపై నిల్చియున్నట్లు చూపబడినవి. ఆకారణముచేతనే శాబోలు జనులు ఈ ఆలయమును గాలితే రందురు. చక్రములు భూమిలో పూడియున్నట్లు గూడ జెప్పుదురు. చక్కగా చెక్కబడిన విగ్రహము లెన్నో గల్గి ఈ ఆలయము చూచుటకు మనోహరముగ నున్నది. ఆలయమున ప్రతిష్ఠింపబడినలింగ ముస్నతముగా నున్నది. దీపారాధనము గాని, పూజలు గాని నేడందు జరుగుచుండుట లేదు.

ఈ యాలయమునకు కొలదిదూరములో వేరొక యాలయము గలదు. ఇందు వేర్వేరుగదులలో వేర్వేరుచక్కనివిగ్రహము లమర్చబడియున్నవి. ఒక్కచో శ్రీరామపట్టాభిషేకమును వ్యక్తపరచు విగ్రహములు గలవు. శ్రీరాముడు, (ధనుర్ధరుడు) లక్ష్మణుడు, సీత, ఆంజనేయులు—అన్నియు సుందరమైన విగ్రహములే. వేరొకచో శంఖచక్రగదాధారి యగు విష్ణువిగ్రహమును, ఇంకొకచో వేంకటేశ్వరుడును, శివుడును. ఇంకొకతట్టు హంసవాహన సరస్వతీ విగ్రహము గలవు. ఆంధ్రులశిల్పచాతుర్య మిచ్చో గొంత కానవచ్చును. ఇందలి సరస్వతీవిగ్రహము మల్లేశ్వరమం దున్న సరస్వతివిగ్రహమును బోలియున్నది. దీనినిబట్టి పంచలింగాలలో విగ్రహముల జెక్కిన శిల్పు లొక్కరే యని తోచుచున్నది.

ఈవిగ్రహములకు నేడు పూజలు లేవు. ఈగ్రామమం దున్న పురాతనదేవాలయములను, కర్నూలు పురవాసులును, చతుర్థాశ్రమమును స్వీకరించినవారు నగు శేషావధానులుగారు చందాలమూలమున ధనమును వసూలు చేసి బాగుచేయుచున్నారు.

౨. సిద్ధేశ్వరము:— సంగమేశ్వరమునకు సుమారు మైలు దూరమున సిద్ధేశ్వర మున్నది. కృష్ణానదీతీరము నంటి పర్వతపాదమును చుట్టిపోవలెను. నది యిచ్చో మిక్కిలి విశాలముగా నున్నది ఎల్లయెడల నల్లని పెద్దపాషాణములు నీటినుండి పైకి కాన్పించుచుండును. సన్నగా నున్న కొన్నిబండల నిక్కడివారు పాళెముబండ లందురు. కొన్ని బండలపై సీతాదేవి తన చీరల నారవేసినట్లు ఆనవాళ్లను జూపుదురు, త్రోవలో కొండపై కామాక్షిదేవాలయము కలదు. లోపల నెప్పుడు చీకటి. దీపముతో పట్టపగలు లోనికి ప్రవేశింపవలయును. ఈప్రాంతముల విశ్వామిత్రుడు తపస్సుచేసెనట.

సిద్ధేశ్వరము సంగమేశ్వరమువలెనే చిన్నగ్రామము. ఆలయము కూడ చిన్నదే. ప్రాచీనాంశములు లేవు. శిల్పము లేదు. ఆప్రాంతముల సిద్ధులమఠము లుండెడి వని చెప్పుదురు.

సిద్ధేశ్వరలింగము పెద్దది. చేతిడి. ఉన్నతము గా నున్నది. రెండు పూటల పూజలు జరుగుచున్నవి.

౩. సోమేశ్వరము:—సిద్ధేశ్వరమున కద్దరి సోమేశ్వరము గలదు. ఇది నైజాము రాజ్యములో నున్నది. కృష్ణానదిని అరిగెలపై దాటి సోమేశ్వరమునకు పోవలయును. ఇచ్చట కృష్ణానదీజలములందు మొసళ్లు మెండుగా నున్నవి. వెదురు పేళ్లతో గుండ్రముగా పెద్దబుట్టవలె నల్లి అడుగున చర్మములతో గుట్టి దానిని తెడ్లతో నదిపై నడిపింతురు. దీనినే 'అరిగె' యందురు.

సోమేశ్వరుని యాలయము చాల పెద్దది. కడు శిథిలస్థితిలో నున్నది గ్రామమధ్య నున్న దీయాలయము. గుడిలో అన్నివైపులను లింగములును నందులును గలవు. కాని ఒక్కసోమేశ్వరలింగమునకు మాత్రమే పూజలు జరుగుచున్నవి. లంబాడీ వాడొక్కడు పూజారి.

ఇక్కడ ఒక పురాతనశిలాశాసన మున్నది ఎవరో 'మహారాజులు' వ్రాయించినది. శాసన మున్న శిలను ఒక స్తంభమువలె బోటుగా పెట్టినారు. దానికి నాల్గువైపుల వ్రాత యున్నది.

స్తంభములపై శిల్పము బాగుగా నున్నది. చూడదగినది ఇంత అందమైన పెద్దదేవాలయము గ్రామమధ్య నుండియు శిథిలస్థితియందుండుట కడుశోచనీయము. ఒక గుడికడ కొలిమి పెట్టి పనిచేయుచున్నారు కొందఱు కమ్మరివాండ్రు. ఎట్టియాలయమున కెట్టిపాట్లు వచ్చినవో!

౪. మల్లేశ్వరము:— ఏటి కావలగడ్డ సోమేశ్వరమునకు సుమారుమైలు దక్షిణముగా నున్నది. ఆలయము రెండుకొండలనడుమ నున్నది మల్లేశ్వరగ్రామ మాలయమునకు కొంతదవ్వున నున్నది. ఈ గ్రామము నైజాము రాజ్యములో నున్నది.

ఆలయము పెద్దది. మల్లేశ్వరుడు స్వయంభువు. ఒకలంబాడీ ప్రతిదినము వచ్చి దీపారాధనము చేసి పోవుచుండును. సోమేశ్వరదేవాలయమువలెనే యీదేవాలయమును ఒకప్పుడు మిక్కిలి ప్రసిద్ధి జెందిన యాత్రాస్థలమైనట్లును మహారాజులచే మన్ననల బడసినట్లును తోచుచున్నది మల్లేశ్వరున కెదురుగా సాక్షిగణపతివిగ్రహము గలదు.

దేవాలయములో అగస్త్య లోపాముద్రల విగ్రహములు గలవు. ఇచ్చట అగస్త్యుడు తపస్సు చేసెనట. ఈలింగము నాతడే ప్రతిష్ఠచేసినట్లు గూడ చెప్పుదురు.

ఒక్కచో చక్కని వాణీవిగ్రహము గలదు. లోపల కప్పుగోడపై నటరాజవిగ్రహమును మఱియు అష్టదిక్పాలకవిగ్రహములును చెక్కియున్నారు సంగమేశ్వరమునందువలెనే.

ఒకగోపురముమీద చిన్నగుహ ఏర్పాటైయున్నది. గుహ చీకటి కోణము.

ఆలయమునిండ ఎన్నో లింగములు నందులు కలవు. వేనికిని పూజలు లేవు.

స్తంభములపై చెక్కడములును పురాణవైభాగమున ఆలయము చుట్టును గల చెక్కడములును సుందరముగా నున్నవి. ఆంధ్రుల శిల్పచాతుర్యమును చాటుచున్నవి.

సమీపమున నున్న కొన్నిదేవాలయములు కడుశిథిలస్థితిలో నున్నవి.

ఒక్కచో రంగస్వామి శేషశాయియై యుండు గాననగును. నల్లనిరాతితో చెక్కిన విగ్రహము చెక్కుచెదరక యున్నది.

ఇచ్చట నాలుగుప్రాకారాసనము లున్నవి. సూర్య చంద్ర వృషభ ప్పిణ్తములు, ఒకటి పూర్తిగా అస్పష్టము. ఒకటి మంటపము దూల మొంతిపై నున్నది. రెండు క్రింద పడియున్నవి. ఒక చిన్న ముక్కు గుఱుయాటికల నొకటి గలదియున్నది.

ఈ రెంటికిని నాల్గువైపుల జెక్కుచున్నారు. పచ్చల్ల నూరుటచే పనములబండ అఱిగిపోవుచున్నవి!

ఆలయమున యెదురుగా కొంచెము త్తరముగా చక్ర తీర్థమున్నది. కృష్ణానది యిచ్చట సుడితిరుగుచున్నది. యాత్రికు లిచ్చట స్నానమా చరించి కృతార్థు లగుదురు. ఆలయమునకు మెట్టులు రెండులు. అవని ఆలయమునకును ఏటికిని నడుమ ఒక్క పెద్దద్వారము నిలిచియున్నది. దుల కచ్చట దానిని నిర్మించిరో తెలియదు. మహారాజులు తులా భారమును తూచుకొనుటకు కట్టిద్వారముల నుపయోగించు వారని వినికి.

౫. కపిలేశ్వరము:—— సంగమేశ్వరమునకు సుమారు నాలు మైళ్ల దూరమున భవనాశిగడ్డ నున్న దీర్ఘాయము దేవాలయము చిన్నది. శిథిలస్థితిలో నున్నది. లింగము పలకలుగా నున్నది. స్వయంభువు ఎక్కువ మహాత్మ్య కలదట. ఈ దేవునకు మదిమాన్యము లున్నను పూజాదుల జేయువా రెవ్వరును లేరు. ప్రాచీనాంశము లేమియు లేవు. తరుచుగా భవనాశి వఱదలుగా పొంగివచ్చి దేవళమును ముంచుచుండుటచే నచ్చటి విశేషము లంతరించి యుండవచ్చును. మహాత్ములు తపస్సుచేసి కృతార్థత గాంచిన ఈ పుణ్యక్షేత్రములు, మహారాజు లాదరించిన ఈ పుణ్యక్షేత్రములు, ఆంధ్రుల వైదిక కాముష్మికసౌఖ్యము లొసంగిన ఈ పుణ్యక్షేత్రములు నేడు కాలమహిమచే చూచువారు లేకయు తీక్ష స్మరణీయము లగుచున్నవి. ఈ దేవుళ్ల మాన్యము లేమైనవో, ఎవ్వ రనుభవించుచుండిరో కనుగొనువారైన లేరు. శిథిలము కాకుండ కాపాడువారైనను లేరు. గౌరవమునువారైన పూనుకొనలేరు.

ఆంధ్రుల ప్రాచీనౌన్నత్యమును చాటుచు ఆంధ్రుల చరిత్రను కొంతవఱకు దెలుపు నీదేవాలయములను, పుణ్యక్షేత్రములను ఆంధ్రు లాదరింతురు గాక!

వ సం త కు సు మ ము లు

అధికార్ల సూర్యనారాయణరావు గారు బి. ఏ., బి. ఎల్.

డెస్డిమోనా ఒథెల్లోతోడ:——

వెన్నెలల నీగి చంద్రుఁడు ♦ వెళ్లినాఁడు.
　కాంచుచుండఁగ నే రేయి ♦ కదలిపోయె.
మిగుల శ్రమఁ జెంది కోకిల్లి ♦ మేను వ్రాలె.
జాల మిాలీల నోసరించి ♦ తేల నాథ?
రమ్ము! నిదురింపు మోయి పర్యంకమందు
చల్లగాలులు నెమ్మేనఁ ♦ జల్లుదాన.
వలపుబాసలతో జోలఁ ♦ బాడుదాన.
చాలు! నింకను జాలంబు ♦ మేలె నాథ?
రావో! కన్నులఁ గోపంబు ♦ రగిలె నేల?
మందహాసచంద్రిక లేల ♦ మాయ మయ్యె?
అనలభయదకోపారుణ ♦ మాయె నేల?
భానుమండల మట్లు నీ వదనసీమ?
ఆ తెఱంగున నయనంబు ♦ లరుణరుచులఁ
దిరుగు వేళల నతిభయంకరుఁడ వీవు:
సఖుఁడ! రక్తాంత యేని దోష మెఱుంగ!
కాని భయ మొందు నేలొకో ♦ మానసంబు!
ప్రియుఁడ! నీయధరంబు కంపించుచుండె
మరణదండన మత్తులు ♦ పలుపుచుండె
దానియెడ నేఁడు సహజమౌ ♦ దయ తొలంగి
ప్రళయరుద్రుఁడ వైతేల ♦ ప్రాణనాథ?
తలఁపులెట్టివి నీమదిఁ ♦ గలఁచుచుండె?
ఒడలు నేఁడేల యారీతి ♦ వడఁకుచుండె?
కోమలాంగముఁ గాల్చెడు ♦ కోపమెల్ల
దాఁపి పైఁ గాదనుచు నెంచు దాన నాథ!
నీదుశత్రు నిరువుడల నే ♦ నెనరుఁ జూప,
నించుకేనియు నీయాజ్ఞ ♦ మించి నడువ;
ఆఁగుమాఁగుము నాథ! భయంబుఁగొలుపు
రీతిఁ గాలుఁడ వౌచు వర్తించె దేల?
మఱచినాఁడవె నీప్రేమ ♦ మఱచినావె
మనుల నొల్లక నిన్నె చేపట్టు టెల్ల?
చెలి నెఱుఁగవె! సుంతేని ♦ కలుష మెఱుఁగ
వగవె కు మ్మిది బలికాదు ♦ ప్రాణనాథ
కాంత నొందుము ప్రాణేశ! ♦ చంపకయ్య
జసు మహాకాననంబుల ♦ కనుపు మోయి!
వేఁడుదాన నీ రేయి జీవింపనిచ్చి
జీవ! నీ కేను రేపు వధింపు మోయి!

నేను వధియింపవద్దు. యీ♦ కేయి వద్దు.
ప్రాణవల్లభ! ఒకజామేఁ ♦ బ్రతుకనిమ్ము!
అలగు నొకసారి - పరమేశు ♦ నాత్మలోన
సంస్మరించెద - నీశ్వరా ♦ శరణు శరణు!

ఓదార్పుబంధు వెవరు? :—

తెగిన సంగీతమాత్రమో? ♦ మిగిలియున్న
మోసపు దురదృష్టరేఖలో? ♦ మాలమాల
వడలిపోయిన ప్రేమంపు ♦ టలలగతులా
పతి గతించిన నోదార్పు ♦ బంధు వెవరు?
మేన జ్వాలలలోన మాన♦సానలంబొ?
జాలి లేని లోకమ్ము-వమ్మడి ♦ గాలిగతిరొ?
అతిథియా అని పాడు ప్రా♦ణాల నిసురొ?
పతి గతించిన నోదార్పు ♦ బంధు వెవరు?
చీకటులు మించు లోకమో ♦ చింతఁ జివికి
కన్నె వాంఛిన ప్రకృతిమా♦యంబొ వగచి
యెంత వేడిన దయరాని ♦ యీశ్వరుండొ?
పతి గతించిన నోదార్పు ♦ బంధు వెవరు?

ప్రణయ వేదాంతము :—

కనుము జానకి! నెలయేఱు ♦ కలియునదిని
నదులు సాగరంబులఁ జేరఁ ♦ గదలుచుండు
స్వర్గవాయువు లేనాఁడు ♦ సంగమించు
విపులమై తీవ్రమైన సం♦ప్రీతితోడ.
లోకమున నుండ దేదియు ♦ నేకతముగ
సకలవస్తు ప్రపంచంబు ♦ నొకటితోడ
నొక్క టైక్యము నొందుచు ♦ నుండు దైవ
నిత్యతంబగు ధర్మంబు ♦ నెక్కొనంగ.
చెలియ! మన మట్టు లైక్యంబు ♦ నొందరాదె!
చుంబన మొనర్చు నచలంబు ♦ లంబరమును
భంగ మొండొంటితో నంటి ♦ కౌఁగలించు
రమణుఁ జెలిపూవు గారవం ♦ బమరఁ జూచు;
భాను సంధీప్తి జగమునఁ ♦ బర్వియుండు
చంద్రకిరణముల్ ముద్దిడు ♦ సాగరము న
ముద్దు లిడి యన్ని నేటికి ♦ ముద్దుగుమ్మ!
నీవు నన్నట్లు ముద్దిడ ♦ కావదన్న.

భూలోక స్వర్గము :—

నీవలపుతలపు కి♦న్నెరుల గానంబు
నీ విలాసహాసలీ♦లా వ్యాప్యతరసము
నీ ప్రేమ దివిజగం♦గా ప్రవాహంబు
నీ రత్నములనవ్వె ♦ పారిజాతంబు
నీ తీపిముద్దులే ♦ నిఖిలసౌఖ్యంబులు
నీ కౌఁగిలింపులే ♦ యింద్ర భోగంబు
నీ నిత్య ప్రణయంబె ♦ నిర్జరత్వంబు
నాజాణ! నీవె ♦ నాదు స్వర్గంబు.

తుది మొదలు :—

పదలపక్షులై రెక్క ♦ చాఁచి చాఁచి
ఆకసమ్మాప్తి కంఠంగా ♦ నరయనైతి;
అగ్ని మీనంబునై యీఁదు ♦ లాడి గాసి
కడలి కీటికి పోరంబు ♦ గానైతి;
భూని జాఁతిభ్రమద్దనై ♦ దిలఁ జిలిలఁచి
కలవుటిలిమికి తుది మొదల్ ♦ తెలియనైతి.

అత్రిమహర్షి - కారాగృహము

పా. శేషాచలార్యుఁడు గారు

కం. దుష్టుల దౌష్ట్యమణంపగ, శిష్టులకై శిష్యులను శిక్షింపగ నిష్టా, నిష్ఠ విశేషన సేయుదుఁ గష్టము దీర్పంగజాలు కారాగృహముల్.

అత్రిమహర్షి కారాగృహవాసము అత్యంత ప్రబోధప్రద మగుట వలన ప్రకృత మిచ్చట విచారణ సేయబడుచున్నది. ఈవిషయ మున నీక్రిందిమంత్రము ప్రథమమున జూడ యోగ్యము.

ఋషిం నరా వంహసః పాంచజన్య
మృబీసా దత్రిం ముంచథో గణేన
మినంతా దస్యో రశివస్య మాయా
అను పూర్వం వృషణా చోదయంతా.

ఋగ్వే. ౧. ౧౧౭. 3.

అర్థాత్ - దుష్టశత్రువులయొక్క కుటిలత్వములను తెలిసికొనుట ఆకుటిలనీతిని పరాజయము చేయుట శాత్రవులను క్రమముతో పారద్రోలుట శత్రువుల జైలునుండి పంచజనులకు హితకర్తయగు ఋషిమహాత్ముని మరియు ఋషిస్నేహితులను విడిపించివేయుట ఇవి బలముగల నాయకులయొక్క ప్రశంసనీయ మైన కర్మమై యున్నవి. పై మంత్రముకలన నీక్రిందివిషయములు స్పష్టమగుచున్నవి.

"అత్రిమహాఋషి" పంచజనులకు హితకార్యములు చేయు చుండెను. వారిలోకూడా నవేకులు సజ్జను లుండిరి. అశుభమును కోరెడి శాత్రవులు అత్రిమహాఋషిని వారియనుచరులను కారాగృహ మునం దుంచిరి. అత్రిమహాఋషిని కారాగృహమం దుంచుటకు కారణము వారు పంచజనుల హితముకొఱకు కార్యములు చేయుచుండెను. మరియు అది అశుభశత్రువులకు అభీష్టము లేకయుండెను. దీనివలన "అశుభశత్రువులయాధీనము అయిదుగురు మహాపురుషులై యుండిరి. అథవా, అయిదుగురుమీద వారి రాజశాసన ముండెను. మఱియు నశుభ శత్రువుల యాధీనములో సంపూర్ణశాసనాధికార ముండెను. అన్యథా అత్రిమహాఋషిని కారాగారమునకు పంపుట సంభవమైయుండెను" అని స్పష్టమగుచున్నది.

అత్రిమహాఋషియొక్క సర్వజనహితకారకతనవలన నశుభ శత్రువులకు భయోత్పన్న మగుచుండెను. కాబట్టి వారు స్నేహితుల సమేతముగ అత్రిమహాఋషిని జైలునందు బందు చేసి యుండిరి.

చివరకు సామర్థ్యముగల నాయకుల ప్రయత్నములవలన నశుభ శత్రువుల కుటిలనీతియొక్క జ్ఞాన మందరకు గాయెను. అనగా తెలిసెను. తరువాత వా శాత్రవులను పారద్రోలి సర్వజనహితకారి యగు నత్రిమహాఋషిని వారియనుయాయులతో బంధముక్తి చేసిరి.

"బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులు మరియు నిషాదులు వీరు పంచజను లగుచున్నారు. వీరియం దత్రిమహాఋషి యుత్పన్నమై యుండెను ఎవరు సంపూర్ణజనత్వముకొఱకు హితము జేయుటకు ప్రయత్నము జేయుచుండిరో వారు. కాబట్టి రాక్షసులు వారిని వారిస్నేహితులతో సహా పట్టుకొని జైలునం దుంచియుండెను.

ఈకారాగారము మారుద్వారములతో యుక్తమైయుండెను. మఱియు ఋషికి కష్టముగుకొఱకు కారాగారముయొక్క నాలుగువైపులను తుషాగ్ని రగుల జేయుచుండిరి. ఈకారణమువలననే వేడి యుత్పన్న మగుచున్నదో, దానివలన ఋషికి మిక్కిలి క్లేశము కలుగుచుండెను. ఇవన్నియు రాక్షసుల రాజనీతి. మఱియు నిటువంటి కష్టములను సహించుచు ప్రజలయున్నతి కొఱకు ప్రయత్నములు జేయుచుండిరి. ఈవిషయమున నీక్రింది మంత్రము జూడయోగ్యము.

భద్ర మిచ్ఛన్త ఋషయః స్వర్విదః
తపో దీక్షా ముపనిషేదు రగ్రే
తతో రాష్ట్రం బల మోజశ్చ జాతం
తదస్మై దేవా ఉపసంనమన్తు (అథర్వవే. కాండ ౧౯. ౪౧౧.)

ఆత్మజ్ఞానులగు ఋషులు సంపూర్ణజనత్వముయొక్క మంచి గోరుచున్న టువంటి వారలై ఏప్రయత్నము జేయుచున్నారో, దాని వలన రాష్ట్రమున్నమ్ము, మఱియు సంఘశక్తి యుత్పన్న మయ్యెను. ఈ మంత్రమునందు ఋషులప్రయత్నముయొక్క యేవర్ణన యున్నదో దానిని మనము పూర్వమంత్రమునందు జూచియే యున్నాము. అత్రి ఋషి ఋషిస్వాభావానుకూలముగ జనత్వమునకు మంచిజేయుటకు ప్రయత్నము జేయుచుండెను. మఱియు అసురులు తమయాసురీస్వభావానుకూలముగ వారికి విరోధము చేయుచుండిరి. ఈప్రకారముగ నిది అసురులకును ఋషులకును నొకవిధమైన యుద్ధముమాత్రమై యుండెను. ఆత్మజ్ఞానులుమాత్రమే యీప్రకారమైనయుద్ధము జేయగలుగు చున్నారు. యోగీశ్వరు డైన శ్రీకృష్ణభగవానుడు శ్రీభగవద్గీతతో ఆత్మజ్ఞానోపదేశము జేసినతరువాతనే అర్జునునియొక్క మోహము దూర మయ్యెను. మఱియు నాయన యుద్ధము జేసి ధర్మక్షేత్రమునందు విజయ ప్రాప్తిని జేసెను. శ్రీవసిష్ఠమహాఋషి శ్రీరామచంద్రునకు ఆత్మజ్ఞాన మిచ్చిన తరువాతనే రామచంద్రుడు రాక్షసులతో యుద్ధముజేసి యశ స్సంపాదన జేసెను. కర్మక్షేత్రమునను ఆత్మజ్ఞానోపదేశమునందుకూడా కాండ

[illegible] నుండి [illegible] ప్రాణశక్తి బ్రహ్మచర్యము కొలఁది [illegible] జ్ఞానము ఆత్మజ్ఞానముయొక్క వర్ణన చేసినటువంటి, సూక్త [illegible] యుద్ధనీతియొక్క యుపదేశమున్నది అని. ప్రథమమున "ఆత్మజ్ఞానము" లేనివారి ఆత్మరక్షణమునకు యుద్ధమని నియమ మున్నది. [illegible] నిదియే సార్వభౌమిక నియమమై యున్నది. ఈనియ మానుసారము ఆత్మజ్ఞానులకు ఋషులు జనులయొక్క యున్నతికొఱకు [illegible] "తపోమయయుద్ధము" జేయుచుండిరి. అర్థాత్తు [illegible] ద్ధము క్షత్రియులయొక్క "శస్త్రయుద్ధము" గాక యుండెను. ఇది ఆత్మశక్తియొక్క [illegible] శక్తితో మాత్రమే యుద్ధమైయుండెను అని పూర్వోక్తమంత్రమునందు చెప్పిబడి యున్నది.

హిమేనాగ్నిం ఘ్రంస మవారయేథాం పితు
మతీ మూర్జ మస్మా అధత్తమ్
ఋబీసే అత్రి మశ్వినా వనీత ముఌన్నిన్యథుం
సర్వగణాం స్వస్తి "ఋగ్వే. అం. ౧. ౧౧౬. ౮"

[illegible] భాష్యము.—అత్రేయ [illegible] అత్రిం ఋషిం [illegible] ప్రవేశ్య [illegible] ధితమ్.....అశ్వినౌ అగ్నిం [illegible] అవివేకం [illegible] సంతం నిరగళయతా [illegible].....హే [illegible] ...[illegible] దీప్యమానం అత్రేర్వ్యాకనాగ్నం [illegible] మవారయేథామ్.....[illegible] అత్రయే [illegible] బల ప్రదం [illegible] ప్రాయచ్ఛతం [illegible] అపగత [illegible] స్వస్తి [illegible] ప్రాపితవన్తౌ.

[illegible] భాష్యముకూడా నిటుల [illegible] యున్నది. ఈ మంత్రమువలన నీక్రిందివ్రాసిన తాత్పర్యము వచ్చుచున్నది. [illegible] అత్రిమహాఋషిని అసురులు బంధితునిజేసియుండెనో [illegible] చీకటి [illegible] ఋషిని [illegible] జేసియుండెను. [illegible] అగ్నిని [illegible] కష్ట [illegible] [illegible] అనుకూలము జేసియుండెనో, [illegible] విచ్ఛిన్న [illegible] ముండెను. "[illegible] అత్రిమహాఋషికి, [illegible] అర్థాత్ క్రిందియుగము [illegible] ఆకాశములై కలుగారణమున ఋషి కెన్ని కష్టములై యుండెనో, [illegible] క్రిందిమంత్రములవలన తెలియుచున్నది.

[illegible] ఋగ్వే. ౧. ౧౧౬. ౩.
[illegible] అత్రయే [illegible] మూర్జ మో
[illegible] మశ్వినా వధత్తం ఋగ్వే. ౧. ౧౧౮. ౭.

హిమేన ఘర్మం పరితప్త మత్రయే ఋగ్వే. ౧. ౧౧౯. ౬.
యువం హి ఘర్మం మధుమంతమత్రయే [illegible]
[illegible] ఋగ్వే ౧. ౧౮౦. ౪.

ఈమంత్రము లన్నింటి తాత్పర్య మిది. "అత్రిమహాఋషికి అగ్నికారణమువలన జరుగుచున్న కష్టములను [illegible] ద్వారా అశ్వినీదేవతలు దూరము [illegible]" అని [illegible] అత్రిమహాఋషికి భయంకర మైన కష్టము [illegible] యీప్రకారముగ [illegible] ఇన్ని [illegible] కష్టములను సహించుచున్న [illegible] ఋషిగణము [illegible] హితము జేయుకార్యములను జేయుచునే యుండుచుండిరి. [illegible] కారణముల ప్రారంభము జేసిరి యిటువంటి శ్రేష్ఠకర్మము [illegible] ఎప్పుడును వదలుటలేదు. ఇదియే సత్పురుషుల సత్పురు [illegible] యున్నది.

పూర్వోదాహృతమగు [illegible] (౧) ప్రకాశము లేనికారణ మున అత్రిమహాఋషికి పెద్దకష్టము [illegible] ప్రాణ [illegible] యున్నది. [illegible] కారణమున [illegible] ప్రతివారికి తా [illegible] కష్టము [illegible] నిరుపయోగ [illegible] ఋషికి [illegible] నాలుగువైపుల [illegible] పడదు. [illegible] కట్టుపడెను. మూడవ కష్ట [illegible] క్రిందుగా [illegible] ఋషికిర [illegible] చేయగలుగు చున్నారు. "[illegible]" అని, అశ్వినీ దేవతలు [illegible] దూరముజేసిరని ఈ మంత్రములవలన తెలియుచున్నది.

పితుమతీ మూర్జ [illegible] "ఋగ్వే. ౧. ౧౧౬. ౮.
ఊర్జమో [illegible] ఋగ్వే ౧. ౧౧౮. ౭.
చిత్రం [illegible] స్వస్తి [illegible]
[illegible]
[illegible]
ఋగ్వే ౭. ౬౮. ౫.
అత్రి [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ఋగ్వే ౫. ౭౮. ౪.

ఎప్పుడు [illegible] కార్యములకు [illegible] అప్పుడు వారు వారి యిష్టదేవతల ప్రార్థన జేయుచున్నారు. [illegible] వారికి కష్టసమయమున శాంతి నిచ్చుచున్నది.

అత్రిమహాఋషి తన సన్మార్గమును విడలియుండలేదు మరియు వారలు ఇచ్చియున్న కష్టములనుకూడా లక్ష్యముచేసి యుండ లేదు. సత్యమును స్థాపనజేయుట కిదియే యొక మార్గమై యున్నది. అస్తు అట్లే. అనుగాక, పూర్వ మంత్రములయం దేవర్ణన వచ్చియున్నదో దానివలన అశ్వినీ దేవులయొక్క సహాయమువలన నత్రిమహాఋషికి ముక్తి యయ్యెను. ఈమాట సిద్ధాంత మయ్యెను. ఈ ప్రకారముగ నిద్రుని సహాయముకూడా నైయుండెను. ఈవిషయమున నీ క్రిందిమంత్రమును జూతుము.

ఉతాత్రయే శతదురేషు గాతువిత్ ఋగ్వే ౧. ౫౧. ౩.

శైలమునుండి వెలుపలబొందుటకు మార్గమును నింద్రుడు జూపెను. మరియు అశ్వినీదేవులసహాయమున నత్రిమహాఋషి బంధముక్తు డయ్యెను. ఈ ప్రకారముగ నత్రిమహాఋషి కారాగృహవాసము యొక్క వర్ణనము వేదమునం దున్నది.

ఇకను అత్రిమహాఋషిని అసురులు కారాగృహమునం దెందుకు జేసియుండెను అసురులకు విరుద్ధముగ నత్రిమహాఋషి నటన యేమైయుండెను అసురు లేమి జేయుచుండిరి అత్రిమహాఋషి యేమి కోరుచుండెను అను విచారణను జేయుచుమయమున నీ క్రింది మంత్రములు మిక్కిలి యుపయోగకములు.

అదగ్నే అప్పణతో ఽత్రిః సాసహ్యాద్ద
స్యూన్ విషః సాసహ్యాన్నృన్ "ఋగ్వే. ౫. ౭. ౧౦.

ఇవి వాలుగు వాక్యము లున్నవి. ఏవి అత్రిమహాఋషి కార్యములు మరియు నత్రిమహాఋషి శత్రువులస్వరూపము లనుచున్నవో అవి. కాబట్టి వీటియర్థము నిప్పుడు జూడుడు.

అప్పణతః దస్యూన్=స్వార్థులు, ఆశాపరులు, లోభులు, కృపణులు, దయాహీన అత్యాచారులెవరున్నారో, వారిని దూరముజేయుట అత్రిమహాఋషి కార్యమై యుండెను. కదాచిత్ వారిని బాగుజేయుట అగును. అథవా వారిని దూరముజేయుట యగును. అత్రిమహాఋషి కార్యములిదేను జూపెడి శబ్దము "సాసహ్యాత్" పూర్వోక్తమంత్రమునం దున్నది. అత్రిమహాఋషి యేప్రకారమైన నటనజేయుచుండెనో, దానివిశ్చయము, ఈశబ్దార్థమువలన కాగలుగుచున్నది. "సహ్" ధాత్వర్థము (సహనే) సహించుటయై యున్నది. కాని స్వయముగ నితరులకు దుఃఖము నియ్యకుండుట, స్వయందుఃఖములను సహించుట "సహ్"ధాత్వర్థము. అత్రిమహాఋషియొక్క ప్రయత్నము శాంతి మరియు సహనశక్తితో యుక్తమై యుండెను. అనత్యాచారి శాంతతపూర్ణమార్గము న వారి కార్యము నడచుచుండెను. దీనియం దేశంకయును లేదు.

"అత్రిః అప్పణతః దస్యూన్ సాసహ్యాత్'' ఈపదముల శబ్దముల యర్థము "అత్రి స్వార్థశత్రువులను సహించెను." అర్థాత్ స్వార్థరత్వశత్రువుల అత్యాచారములను సహించెను. మరియు సహించుట ద్వారా స్వవిజయమును, శత్రుపరాజయమును జేసెను. "స్వయం కష్టములను సహించుట తన సహనశక్తివలన తనవిజయము. మరియు శత్రుపరాజయము జేయుట'' ఇది బ్రాహ్మయుద్ధముయొక్క లక్షణమై యున్నది. ఈబ్రాహ్మయుద్ధమునందు బ్రాహ్మబలమును సహాయముగ దెలిసికొనెదరు వారెప్పుడును అత్యాచారములందు ప్రవృత్తులు గారు.

అత్రిమహాఋషియు వారియనుయాయులు నీప్రకారమైన బ్రాహ్మయుద్ధము జేసెడివారై యుండిరి. కాని వీరియుద్ధము యే అసురులతో నుండెనో, వారు శాంతికమార్గమునుండి నడచుచుండుట లేదు అర్థాత్ అసురులపక్షమున అత్యాచారమును జేసెడివారుండిరి. కాని అయినప్పటికి ఋషిపక్షమున పూర్ణతయా అనత్యాచార ముండెను. అసురులపక్షముయొక్క రాజనీతి యేప్రకారముగ నుండెనో ఈ క్రింది వాక్యమువలన దెలియును.

అశివస్య దస్యోః మాయాః ఋగ్వే ౧.౧౧౭. ౩.

"అశుభశత్రువులకు, మాయాః=కపటునీతియుండెను." ఈకపటు రాజనీతికారణమున నయిదుజనులకు దుఃఖమగుచుండెను. కాబట్టి అయిదు జనులకు హితముజేయు నుద్దేశముతో నత్రిమహాఋషి తనసహచరుల సమేతముగ శాంతతపూర్ణ అనత్యాచారనటన నడిపించియుండెను. ఈ హేతువువలన రాక్షసులు, ఆఋషిని శైలమునందు బందుజేసి యుండిరి. మరియు వారు వివిధమైన కష్టముల నిచ్చుచుండిరి.

అత్రిమహాఋషికి రెండవశత్రువులుకూడా నుండిరి. ఎవరిగ్గున "ఇషః నవాన్ అత్రిః సాసహ్యాత్" ఋగ్వే. ౫. ౭. ౧౦. ఈమంత్రమునం దనుచున్నవో, వారు భోగవిలాసులు. వారిని సహించుట అత్రిమహాఋషికి యావశ్యకమై యుండెను. ఈభోగవిలాస సుఖార్థుల కారణమున నేయేకష్టము లుత్పన్న మగుచుండెనో, వానిని సహించుట, మరియు శాంతముతో తనమార్గమును నాక్రమణజేయుట నత్రిమహాఋషి కార్యమై యుండెను. అర్థాత్ అసురుల రాజ్యమునందు అసురులకుటిల నీతికారణమున మరియు భోగవిలాససుఖార్థుల కారణమున యేయేదుఃఖములను సహించుట యావశ్యక మగుచుండెనో, వానినన్నిటిని అత్రిమహాఋషి వారియనుచరులును భోగించుచుండిరి. మరియు వారికి విశ్వాస ముండెను. "ఈ ప్రకారముగ దుఃఖములను సహించుమార్గమువలను, శాంతిపథమువలనను, జనత్వమునకు హితము కాగలుగుచున్నది"అని.

ఇచ్చట స్పష్టము కాగలుగు చున్నది "ఋషుల మార్గ మెట్లు అనత్యాచారముగను, మరియు శాంతిపూర్ణముగ నుండెను. మరియు రాక్షసుల మార్గమెట్లు అత్యాచారముగ, మరియు ఘాతపాతముగనుండెను" అని పాఠకులు ఆశ్చర్య మానసు లగుదురు. "అత్యాచారమార్గముతో, అనత్యాచారవ్రతము గలవారు యెదుర్కొనుట యెట్లు కాగలుగుచున్నది." అని దీనియుదాహరణము పురాణములందు వసిష్ఠఋషి, విశ్వామిత్రరాజుయొక్క కథలో నీప్రకారముగ జూపబడును. వసిష్ఠఋషి, ఆశ్రమముమీద రాజా విశ్వామిత్రుడు తనసైన్యముతో నెదుర్కొనెను. కాని వసిష్ఠమహాఋషి శాంతిమాత్రము ధరించెను. అంతమున అత్యాచార విశ్వామిత్రరాజునకే దూషిపోవుట తెలిసికొన

వెలసివచ్చెను. మఱియు బ్రాహ్మబలమునకు విజయ మయ్యెను. ఈ ప్రకారముగ నసురుల మఱియు దస్యుల యొక్క క్రూరమైన అత్యాచారములతో ఋషులయొక్క క్షమ మఱియు శాంతి మంత్రములే ఓడిపోవుచుండెడును. చివఱకు శాంతి బ్రహ్మాస్త్రమునకే విజయ మగుచుండెను.

ఈ ప్రకారముగ విచారము జేయుటవలన నత్రిమహాఋషి నతని యొక్క స్వరూపము మఱియు వానివిరోధుల విరోధముయొక్క స్వరూపము ధ్యానమునందు వచ్చెను. మొదట నొకమంత్రము జూపియున్నది. "దేనివలన నత్రిమహాఋషి ప్రయత్నముకలన "రాష్ట్రబలము, మఱియు ప్రతాప" ముత్పన్నమగుకల్పన స్పష్టమై యున్నదో" అది ఆమంత్రముతో నీధ్యానముయొక్క సంగతి తగిలించుటవలన ఋషులమహాత్వము ధ్యానమునందు రాగలుగుచున్నది. ఈవిషయమును నధికముగ స్పష్టము చేయుకొఱకు నీక్రింది మంత్రమును జూతుము.

అత్రి మను స్వరాజ్యమగ్ని ముక్థాని వా వృధుః
విశ్వా అధిశ్రియో దధే ॥ఋగ్వే. ౫. ౭. ౯.

అత్రి శత్రువులను భక్షణజేయువాడు, మఱియు స్వారాజ్యమునకొఱకు ప్రయత్నము జేయువాడు; అగ్నిసమానముగ తేజస్వి.

ఎవడు అత్తా అర్థాత్ భక్షణజేయువాడగుచున్నాడో, వానిని "అత్రి" అని చెప్పుచున్నారు. ఇచ్చట శాంతిపూర్ణ అసత్యాచార బ్రాహ్మయుద్ధములో శత్రుభక్షకుడు అర్థాత్ వారిని పూర్ణపరాభూతునిగా జేసినవాడెవ్వడై యున్నాడో వానిపేరు అత్రియైయున్నది.

ఇప్పు డీమంత్రము పైన వ్రాసియున్నానో, దానియం దగ్నివర్ణనము, అత్రిదేవుడై యున్నది. ఏలయన అగ్నియును బ్రాహ్మణ ఋషియై యున్నాడు. మఱియు తేజస్వి. మఱియు నసురులను దూరము పారదోలువాడై యున్నాడు. అగ్నియే రాక్షసులను తినుచున్నాడు. తపస్వియై యున్నాడు. ఏలయన వాడు స్వయంతపించుచున్నాడు. అగ్నిగుణములు జూతుము.

వైశ్వానరో దస్యు మగ్ని ర్జఘన్వాన్ ఋగ్వే ౧.౫౯.౬

"వైశ్వానరాగ్ని దస్యులను హననము జేయుచున్నాడు"

ఇట్టి ప్రభావశాలియగు అత్రి మహాఋషి యెవరు అని ప్రశ్న రావచ్చును. ఇది సమాధానము.

అయం స దేవో అప్స్వన్తః సహస్రమూలః పు
రుశాకో అత్రిః యఇదం విశ్వం భువనం జజాన ॥

అథర్వ. కాం. ౧౩. ౩. ౧౫.

జలమునందు దివ్యమానుడై, అనేకమూలములతో యుక్తుడై, మఱియు వివిధశక్తులతో సంపన్నుడై యున్నాడో, మఱియు నీసంపూర్ణభువనము నుత్పత్తి చేయుచున్నాడో వాడీప్రకారము సంపూర్ణ జగదుత్పత్తి జేసెడి దేవుడు కూడా అత్రియై యున్నాడు. ఇట్లే చెప్పబడియున్నది. అసురులు ఘోరుకర్భావముతో జగత్కర్తయగు దేవునకు విరోధము జేయుచున్నారు. కాని చివఱకు అసురులకు పరాభవము దేవునకు విజయ మగుచున్నది.

శాణసంఘర్షణము

దిడుగు వేంకటనరసింహారావు గారు

జన్మమొందితి ధగాళిభూ♦ధరములందు
గాక శాంతిహీనపు మట్టి♦గడ్డలందు
గాక, మిఱుమిన్కని కప్త♦కళలతోడ
వెలుగుచుండు నమూల్యంపు ♦ శిలలయందు.
రాలలోఁ బుట్టితిని సాన♦రాయినైతి
నల్లుచుంటి నిప్పుడు దాన ♦ నవమణులను
వజ్రతేజము వైడూర్య♦ప్రభయు నీల
కాంతియు ప్రవాళశరయు వాసు ♦ గల్గునట్లు
శక్రమున కుతూహలము హృ♦ద్యవజమండ
గల్గుటను సానబట్టెడు ♦ కాలమందు
సంతస మొసఁగెడి కల్గిన ♦ నిగిరి యెవ్వ

బుట్టఁ బడబోను కారంపు ♦ బట్టబడను
కాని కొన్నిపట్ల నన్ను ♦ నెనె వఱచి
ఎగిరి పడియెద నొకటిచి ♦ హెచ్చి యుప్పు
కుండనో నేలనో చింక♦మంచమందో
పంచదారనో వజ్ర♦బానమందో
వెన పాన నింపెక నద్ది♦నట్టికలేన
గలుగు కాంతిలేశము తక్కు♦వగుచు మనుచు
బాగుజూచెద నన్నింటి ♦ బాగవీక
జయులనుమచి యాంత్రికునకు ♦ బట్టియిచ్చు
వాడ నప్పుడప్పుడు బద్ధ♦కాన కేగ
[illegible]

కాలముల సర్వదా యది ♦ గల్గ జేయు
నొఱపిడిం బొందుచును యుంటి ♦ నోర్పుతోడ
అంగుచే రాయిగా వచ్చి♦నట్టి నేను
మఱల రాయిగనే వచ్చు♦మాట కల్ల
వజ్రమగు దశ పట్టినం ♦ బట్టకున్న
కడఁక గను ముక్తియనమొ మాని♦కంబొ ద్రవము
రాత్రులను యాంత్రికుఁడు నెఱి ♦ రాలతోడ
నన్ను హేయపేటికను బం♦ధనము జేయు
నప్పుడు నే వజ్రతను జేయు ♦ యత్నములను
దలఁచుకొని పొందుచుందు సం♦తసము మదిని

కాని యది యేమి చిత్రమో ♦ కాని కొన్ని
శేల చిఱునవ్వుటలలలో ♦ శేలి జేలి
రత్నమగువాంఛ శేల యీ♦రాల కందు
ఇటుల నొఱపిడి బడు కర్మ ♦ మేమి యందు
ప్రకృతి తేజంబుతో తృప్తి♦పడగ రాదొ
అన్ని రాలు వజ్రము లగుట ♦ కలవి యగునొ
కానిచొ తాము మాత్రమే ♦ లేనిపోని
వజ్రతావాంఛ లీరాలు♦ పడుట లేల
ఇటుల నేను లోలోన నెంచు♦ చెఱఁగి యెట్లొ
నాకు నాఱు రెట్లెక్కుడు ♦ వలిగి దివ్య
ప్రభలతో ధగధగ వెల్గు ♦ వజ్ర మొండు
పల్కెఁ గరము ఆశ్చర్యోత్సన్నలం ♦ బల్కె నిట్లు.
"ఎల్లరాలు వజ్రము లౌట ♦ నిప్పుడు గాదు
ఎల్లరాలు వజ్రములుగా ♦ నేక వేళ
కాన క్రమత వజ్రపు ♦ గోడ గట్టవలయు
కోటు లెల్ల నొక్కట లేచు♦టేటిమాట
అన్ని రాలు వజ్రములు గా♦కున్న నేమి
అన్నియును రాలుగనె యుం♦టకున్న కొన్ని
వన్నె వజ్రంబులై తక్కి♦యున్న రాల
నన్ని దమ తేజమున ముంచు♦చున్న తప్పా!"

అటుల స్వీయప్రభారాశి♦యందు నన్ను
ముంచుకొని మౌనవార్త లం♦పించు నట్టి

వజ్రమూర్తిసాన్నిధ్య ప్ర♦భావమునను
క్షణిక సంశయమేఘముల్ ♦ సమయుచుండు
ఒఱపిడికి కొంత యలవడి ♦ యున్న శిరము
సానఁ బడి నల్గుటకు నంత ♦ సంశయింప
దిప్పుడిప్పుడె సానఁబడుచున్న ♦ యితరదేహ
భాగములు తాలిమిని కష్ట♦పడుట కోడు
దాన నాదేహ మెల్లను ♦ దాచియుంచి
శిరమె యాంత్రికు దృష్టిని ♦ జేరునట్లు
బహువిధయత్నంబుల నొనర్చు ♦ వాంఛ లప్పు
డప్పుడు నామాట వినక న♦న్నాక్రమించు
శిరము బహిరంగముగ ప్రద♦ర్శించి యుంచి
కష్టపడనేరమి నొకింత ♦ కాంతిలేని
గలుగ కల్లాడు దేహభా♦గముల దాచి
వజ్ర మన్పించుకొను దుష్ట♦వాంఛ లొదవు.

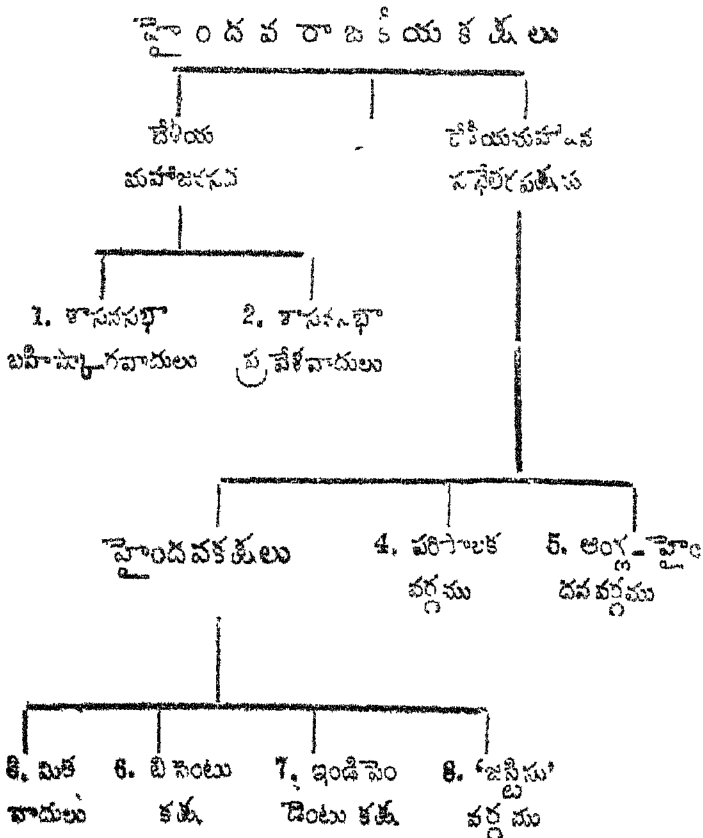
కాని నేఁ జేర్కొనిన దివ్య♦కాంతి యుతపు
వజ్రరాజంబె మరల నన్ ♦ బల్కరించి
కాయ కాంతి లేని శిరంపు ♦ కాంతి వ్యర్థ
మనుచు తనసర్వకాంతుల ♦ నట్టె చూపు.
"వైఁడిపూఁత లక్కఱలేక ♦ వన్నెవన్నె
యంబరపు ముసుఁగులఁ జేయ ♦ నవసరముల
బడక బూదిమైనను వెల్గు ♦ స్వప్రకాశ
మందు మీ బూటకపు వెల్గు ♦ లంద వేల"
ఆమహావాక్యముల విని ♦ నంత నేను
మూలలం దాగుటలు మాని♦ ముందు కేగి
యాంత్రికుం దెట్టు లొఱసెడి ♦ నట్టులెల్ల
నలుగ సంసిద్ధమౌదు నా♦నందమునను
వజ్రరాజ మాక్రియ దాగు ♦ వాంఛ లణచ
నీ క్రియను స్వప్రభయె పట్టి ♦ యిచ్చుచుండె
శిరము దేహంబు నొఱపిడిం ♦ జెందు గాని
ఇంక రాయిగనే యుండు ♦ టేటిమాట
రాయిదశ పోయి తేజంపు♦రాయి నైన
మీఁద ప్రియతమశిల లగు ♦ మీదు దివ్య
సన్నిధికి నరుదెంతు నా♦సమయమందు
కౌఁగిలు లొసంగుఁ డీరత్న♦కాంతితోడ.

హైందవ రాజకీయకక్షులు

కందుకూరి ఈశ్వరదత్తు గారు, బి. ఏ.

జనసామాన్యమునందు విద్య ప్రసరించిన కొలఁదిని, నాగరకత దినదినాభివృద్ధిఁ గాంచినకొలఁదిని దేశమునందు మాతృసేవా దీక్షాపరాయణు లగు మేధావంతు లుద్భవించినకొలఁదిని, అభిప్రాయ భేదంబులు జనించి, బుద్ధిమంతులు తమతమ యాదర్శనిర్వాహణార్థమై నూతనమార్గములఁ బట్టుదురు. 'పుర్రెకొకబుద్ధియు జిహ్వకొకరుచియు' ననికదా పెద్దలు వక్కాణింతురు! జనుల యభిప్రాయములందు భేదములు కలిగి నూతనసంచలన మొక్కటి కలుగుట – ఏకాభిప్రాయము కలుగువారు కక్షులుగా నేర్పడుట – ప్రతికక్షియు దేశకల్యాణమే యాదర్శముగఁ బెట్టుకొని గాని కొనసాగించికొనుటకు వేఱువేఱు పద్ధతులఁ జనుట – మొదలగునవి నాగరకతఁ జెందిన పశ్చిమదేశవాసులయొక్క రాజ్యాంగతంత్రములయందు ప్రధానవిషయము లయ్యెను. రాజనీతియందుఁ గల కక్షులను రాజనీతిశాస్త్రవేత్తలు నిరసింపరు. కక్షులు లేని రాజనీతి ఆవిరిలేనియంత్రము, ఆత్మలేని శరీరము.

పరహస్తగతమైన మన మాతృదేశమునందు స్వాతంత్ర్యరహితులమైన మనకు రాజకీయకక్షులు గూడనా? యను విచారమునకు కారణము లేదు. స్వాతంత్ర్యవిహీనులమైన మనము సత్వరస్వరాజ్యసిద్ధికై పాటుపడవలయును గదా! దానికొఱకే కదా దేశభక్తులు మార్గాన్వేషకులై తమకుఁ దోఁచినంతవఱకు వివిధమార్గములఁ జూపుచున్నారు! అందువలననే దేశమునందు రాజకీయకక్షులు నేర్పడినవి.

కక్షులయుత్పత్తి - దేశీయమహాజనసభ.——పంతొమ్మిదవశతాబ్ది పూర్వఖండమునందు విద్యాధికులును దేశభక్తులు నగు మనపూర్వులయం దొకవిధమైన సంచలనము కలిగి దేశమునకొఱకు ప్రభుత్వమువారు కావింపవలసిన కార్యములఁ గుఱించి వారు వారికి తెలుపుచుండుటకు నొకసభఁ గూడుటకు వా రుద్దేశించిరి. 1885 వ సంవత్సరము డిశంబరు మాసమున బొంబాయినగరమందు భారతదేశప్రముఖులు కూడిరి. అప్పుడు కలిసికొనినవారలలో హ్యూమ్, సుబ్రహ్మణ్యయ్యర్ బోనర్జీ ముఖ్యులు. ఇదియే దేశీయమహాజనసభా వృత్తాంతము. దానిచరిత్ర మనకు ప్రస్తుత మనవసరము. కాని యప్పటి నుండియును హైందవరాజకీయచరిత్రమునందు నూతనశక మారంభమైనది.

దేశీయమహాజనసభాదర్శము లేక మతము అంగీకరించి, ప్రతి సంవత్సరము సభయందు చేయఁబడిన తీర్మానములనే కొనసాగించుచు నుండువారు కాంగ్రెసుపక్షమువారు. ఈపక్షమువారే దేశమునం దధికసంఖ్యాకులు. జనసామాన్యమునందు గౌరవము కలవారు. దేశీయమహాజనసభకు స్వరాజ్యమే యాదర్శము. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాంతర్గతమా కాదా యనునది స్పష్టముగా చెప్పఁబడలేదు.

శాసనసభాబహిష్కారకులు.——1922 వ సంవత్సరము కాంగ్రెసు గయానగరమునందు సమావేశమైనప్పుడు కాంగ్రెసునందు రెండుకక్షులు పుట్టినవి. శాసనసభాబహిష్కారవాదులు మొదటి కక్షకుఁ జెందినవారు. వీరినాయకుఁడు రాజగోపాలాచారి. వీరు మహాత్మా గాంధిగారి సిద్ధాంతముల నక్షరాక్షరమును నాచరణమునకుఁ దేవలెనను పట్టుదల కలవారు. ముఖ్యముగా బార్డోలీ తీర్మానములే వీరి యాదర్శములు.

శాసనసభాప్రవేశవాదులు.——గయా దేశీయ మహాజనసభాధ్యక్షులైన దాసు వీరి నాయకుఁడు. వీరిసంఖ్య స్వల్పము. వీరు శాసనసభలయందు ప్రవేశించి ప్రభుత్వవిధానమును భగ్నము చేయుటయే వీరి యుద్దేశ్యము. కాని 'స్వరాజ్య' పత్రికయొక్క కలకత్తా విశేషికమునకు తెలిపినట్లు వీరిలోనే సుమారు పదికక్షు లున్నవి. ఇరుకక్షులవారు సత్వరస్వరాజ్యసిద్ధిని కోరువారలే. రెండుతెగలవారును దౌర్జన్యరహితసహాయనిరాకరణావలంబకులే! కాని కార్యనిర్వహణమునందు అభిప్రాయభేదము లున్నవి. ఇది దేశకల్యాణమునకుఁ జనించెనో విధ్వంసమునకు వచ్చెనో ప్రస్తుతము చెప్పలేము. దాసు అల్పసంఖ్యాకులైన తమయొక్క యభిప్రాయముల నధికసంఖ్యాకులైన మొదటిపక్షము వా రంగీకరింపనిచో కాంగ్రెసుకు బదులుగా నింకొకసభను నిర్మించి,

Sarasvata Maha Sabha

సారస్వత మహాసభ

Pachiappa Hostel Che'p.t, Madras

పచ్చయప్ప విద్యార్థివసతిగృహము - చెన్నపురి

Andhra Patriots who suffered imprisonment

స్వరాజ్యార్థము వాసముచేసిన ఆంధ్ర దేశభక్తులు

Sriyut Pappu Appayya Dasu

Sriyut Dasu Lakshmi Narayana

Sriyut Arkatu Lakshminarasu

Sriyut Duvvuri Lakshminarayana

కాంగ్రెసునుండి వెడలిపోయెద నని హైందవలోకమును భయపెట్టుచున్నారు. ఈ రెండుపక్షములవారికిని అతివాదు లన్న నామ మున్నది. కాని వీరిని సహాయనిరాకరణావలంబకు లనియే పిలువవలెను. హైందవ రాజకీయ నిఘంటువునం దతివాద నామము నిటుపైని కొట్టివేయవలెను.

మితవాదులు:—మితవాదులు అతివాదులు అను బిరుద నామములు మన వారికి ఆంగ్ల-హైందవపక్షములవారు రొసంగినవి. 1907-వ సంవత్సరమున జరిగిన సూరతు కాంగ్రెసునం దీకక్షలు యేర్పడినవి. లోకమాన్య తిలక్, లజపతిరాయి ప్రభృతు లప్పటినుండియును సభయందు దడుగిడుట మానిరి. మితవాదినాయకు లొనరించు తీర్మానములును సభావర్తనములును అతివాదినాయకులకు నచ్చలేదు. ప్రభుత్వము వారితో సరసల్లాపము లతివాదినాయకులకు నచ్చలేదు. అతివాదనాయకులు కాంగ్రెసునుండి చీలిపోయిరి. మితవాదులు వారికి కాంగ్రెసునందు ప్రవేశము లేకుండ జేసిరి. పిదప లక్ష్మణపురపు కాంగ్రెసునందు రెండు కక్షులును సమ్మేళనము గావింపఁబడెను. బిసెంటు హైందవరాజకీయ రంగమునం ప్రవేశించిన తరువాత రెండు తెగలవారికిని రాజీనామా కుదిర్చెను. కాని గతించిన కాలము లోనే రెండు తెగలవారును చీలిపోవలసి వచ్చెను. యుద్ధానంతరము ప్రభుత్వమువారు ప్రవేశపెట్టిన రాజ్యాంగ సంస్కరణకార్యము కలహములకు బీజ మయ్యెను. మితవాదులు ప్రభుత్వమువా రిచ్చినదానితో సంతసించెద మనిరి. అతివాదులు చట్టము నప్పటివాక్యవాదము ప్రభుత్వము తమ మార్గమవ్వా రనిరి. పంజాబు హత్యలును, ఖిలాఫతు సమస్యయును అతివాదనాయకుల దృక్పథము మార్చెను. నింపకి ప్రభుత్వ సహకార మొందవలె నని వీరు పట్టుపట్టిరి. మితవాదులు కాంగ్రెసునుండి చీలిపోయిరి. మరియొకసభను స్థాపించిరి. శ్రీనివాస శాస్త్రిగారు వీరికి నాయకులైరి. క్రొత్తచట్టము ప్రకారము శాసనసభలలో ప్రవేశించి ప్రభుత్వమువారితో సహకార మవలంబించి వారితున్న సల నడుపవలె నని పూనుకొనిరి. అదియే వీరి ప్రధానమతము. వీరును స్వరాజ్యము (అనగా వలస రాజ్యాంగపద్ధతి) కావలె ననెదరు. వీరికి బ్రిటీషు సంబంధమే పరమావధి. కాని స్వరాజ్యసిద్ధి మాత్రము కాదు. వీరిసంఖ్య స్వల్పమైనను మతిభేదములు మెండు. మితవాదులలోఁ జెప్పఁదగిన గాంధీ మహాత్ముఁడు పంజాబు ఖిలాఫతు సమస్యల పరిష్కారార్థమై భారతీయులకు సహాయనిరాకరణమంత్రమును, శాంతికనిరోధమును బోధించెను. ఆసేతుహిమాచలము ఆబాలగోపాల మామంత్రమునే స్వీకరించెను. వెంటనే గాంధియనుజ్ఞచొప్పున అతివాదు లందఱును సహాయనిరాకరణ మవలంబించిరి. మితవాదులసంఖ్య తగ్గిపోయెను. గాంధీయను చరుల బలముచే నాది ప్రభుత్వమువారును, వారి స్నేహితులగు మితవాదులును విముఃగొందఁ జొచ్చిరి. ద్వేషరహిత సహాయనిరాకరణము కాంగ్రెసుయొక్క మత మాయెను. మితవాదులు ప్రభుత్వమువారితో సహకార మవలంబించి సహాయనిరాకరణమును రూపుమాపుటయందు తోడ్పడి చివరకు 2500 మంది భారతీయులను గాంధీమహాత్ముని గూడ జైలుకు పంపించిరి. మీఁదుమిక్కిలి మితవాదనాయకులు వింతచర్యల నారంభించిరి. మద్రాసునగరమున నూఁడవమితవాదిసభ కధ్యక్షత వహించుచు శ్రీ చింతామణిగారు తమయుపన్యాసమున "మితవాదులు తమసభకు దేశీయమహాజనసభానామము తీసివేసికొని, తమ (మితవాది) సభకే యానామ మొసంగిన సమంజసముగ నుండు"నని వింతయభిప్రాయమును వెలిపుచ్చిరి. 1921 వ సంవత్సరము ఏప్రిల్ మాసమున [illegible]నగరమందు లాలా లజపతిరాయిగారు ఉపన్యసించుచు మితవాదినాయకులయవస్థ నిట్లు నిరసించెను: "దురదృష్టవశమున మితవాదులు రాజకీయముగ నాత్మహత్యఁ జేసికొనిరి. ప్రస్తుతము రెండే కక్షు లున్నవి. 1 సహాయనిరాకరణావలంబులు, 2 పరిపాలకవర్గము. మితవాదులు పరిపాలకవర్గముతో నున్నందుచే వారినిగూడ నట్లే పరిగణింపవలయును." మితవాదులు మరదమంది యుందురో లేదో చెప్పలేను. కాని వీరిమతము వేయితలలపాముపంటిది. వీరిలో వీరికి అభిప్రాయభేదములు చాల కలవు.

పరిపాలకవర్గము:—హిందూదేశమునందలి పరిపాలకవర్గము యొక్క యాధిపత్య మెడిదో నిశ్చయముగ జెప్పలేము. కొంతకాల మైనను తమజాతి దేశము దేశప్రజలకే యిచ్చి వారిచే రాజ్యతంత్రము నిర్వహించుకొను మని చెప్పి తమసంబంధము వదలుకొని పోవుట కొందఱ యభిప్రాయము. వీరు మిగుల అల్పసంఖ్యాకులు. దైవము కల్పించినట్లు భారతభూమి ఆంగ్లదేశములపాలఁ బడిన దనియు, వారలే యీ భరతభూమిని అచంద్రతారక మనుభవించి ప్రజలను తమ చేతులలో నుంచుకొనవలసినవా రనియుఁ గొందఱ యభిప్రాయము. వీరలే యధికసంఖ్యాకులు. అడుగడుగునకును హైందవాభ్యుదయమున కడ్డువచ్చి విఘ్నము తలపెట్టుచుందురు. వీరియందు సిడెన్‌హాము ప్రభృతులును, మనదేశమునందు సివిల్ సర్వీసు ఉద్యోగస్థులును ముఖ్యముగఁ జెప్పఁదగినవారు. హైందవపరిశ్రమాభ్యుదయమునకుఁ గాని, విద్యాభివృద్ధికిని గాని, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమునకును ఆత్మగౌరవమునకును భంగకరమైన యాయా శాసనము రద్దుచేయుటకుఁ గాని, ఉన్నతోద్యోగముల హైందవయువకుల కిచ్చుటయందుఁ గాని, భారతీయులను సైన్యమునందుఁ జేర్చికొనుటయందుఁ గాని, వీరు విముఖులు. ఆర్థికస్వాతంత్ర్యమున కొపరు. ఏదిబలమో హైందవాభ్యుదయమునకును, హైందవజాతీయతకును ప్రతిబంధకముగా నున్నది. వీర లొనరించు నపకార మింకొకటి యున్నది. ఇతర రాజ్యములందలి ప్రజలకు హిందూదేశమును గుఱించియు నందలి ప్రజలను గుఱించియు, విపరీతమైన సంగతులు కల్పించి సత్యమును గప్పిపుచ్చుచు ప్రచారముకూడ సల్పుచున్నారు. వీరి విపరీతప్రచారమును రూపుమాపి యితర దేశములందలి ప్రజలకు నిజమైన పరిస్థితులఁ దెలియఁజేయుటకు దేశీయమహాజనసభ పూనుకొనవలయు నని హార్నిమన్ మొదలైనవారు సహితము అభిప్రాయపడుచున్నారు. దేశీయమహాజనసభ ప్రతిసంవత్సరమును గొందఱు ప్రతినిధులఁ బరదేశములకుఁ బంపించి యాదేశములందలి ప్రజలకు బ్రిటిషుప్రభుత్వమును గూర్చి ; హైందవాకాంక్షితములఁ గూర్చి ఉపన్యాసము లిప్పించుచుండిన మిగుల బాగుండెడిది. హైందవాదర్శములు ఫలోన్ముఖములు గాకుండఁగ పరిపాలకవర్గమువారు సైంధవులవలె నడ్డుపడి నిలుచున్నారు ఇంకను ఎంతకాల మిట్లు శాసనములోని పుల్లలవలె నడ్డువచ్చెదరో!

ఆంగ్ల - హైందవవర్గము:— వీరు ఎప్పుడును పరిపాలక వర్గము ప్రక్క నుండి తాళము వైచుచుందురు. వారేమి చెప్పినది సమర్థించుచు వారికి సాహాయ్యము చేయుటయే వీరి ప్రధానమతము. వీరు ఎన్నికలను గెలిచి, యీదేశమునకు వచ్చి, డబ్బు కొట్టుకుపోవుటయే [illegible] స్థిరనివాసము ఏర్పరచుకొని, వర్తకమునందును పరిశ్రమలందును ప్రధానస్థానము నాక్రమించికొనియున్నారు. అస్సామునందలి తేయాకుతోటలు వీరివే. దక్షిణదేశమునందలి కాఫీతోటలు వీరి యధీనములోనివి. [illegible] బంగాళాదేశమునందున్న [illegible] కలకత్తా [illegible] పత్రికలు [illegible] ఇతరములగు [illegible] వీరి స్వంతము. పరిశ్రమలు హిందూదేశమున హీనదశయం దున్న సంగతి సర్వజనాంగీకృతము. హిందూదేశమునందలి ప్రజలు [illegible] వ్యవసాయమువలన జీవించుచున్నారు. పరిశ్రమాభివృద్ధికి ప్రభుత్వమువారి [illegible] వీరు లక్షలార్జించి ప్రతిసంవత్సరము స్వదేశమునకు గొనిపోవుచున్నారు. వీరి ప్రాబల్యము [illegible] శాసనసభలయందును [illegible] ప్రభుత్వమువారిపక్షమున [illegible] చుందురు. వీరు ముఖ్యముగా హైందవ [illegible] స్వాతంత్ర్య [illegible] చెప్పవచ్చును. [illegible] పరిపాలకులకు [illegible] కలిగించిన [illegible] వీరికి [illegible] ముఖ్యముగా [illegible] ప్రభుత్వము [illegible] రాజ్యాంగ [illegible] కూడ వీరు పరాఙ్ముఖులు. పరిపాలక వర్గమువారి [illegible] యభిప్రాయములను [illegible] ముందుగా [illegible] చెప్పవచ్చును.

[illegible]:— [illegible] "[illegible]" అని శ్రీ [illegible] చెప్పినట్లు [illegible]. 1914 [illegible] హైందవ రాజ్యాంగ [illegible] ప్రవేశించి [illegible] స్వరాజ్యసమితులు [illegible] ఇండియా [illegible] యాందోళనము [illegible] అప్పుడు భారతప్రజలందరును [illegible] హైందవులపాలిటి [illegible] జాతీయవాదులను మితవాదులను [illegible] హైందవులను కాంగ్రెసు [illegible] తెలిపిరి. ఇంతలో నీమె [illegible] ప్రభువుగారి [illegible] భారతీయులు గొప్ప యాందోళనము [illegible] [illegible] కారాగారశిక్ష [illegible] మాత్రము [illegible] పూర్తిగా [illegible] నీమె [illegible] కలకత్తా [illegible] వారి రాజ్యాంగసంస్కరణము [illegible] మితవాదులతోను ప్రభు

త్వమువారితోను ఏకీభవించి, [illegible] ప్రధాన [illegible] గాంధీమహాత్ముని [illegible] కార్యము [illegible] చేయుచున్నది. [illegible] స్వరాజ్య [illegible] కాంగ్రెసు [illegible] హైందవజాతీయస్వరాజ్య [illegible] ప్రస్తుతము ఈమె [illegible] రాజకీయము [illegible] కాంగ్రెసు [illegible] భారతభూమి [illegible] హైందవనాయకుల [illegible] రాజ్యాంగ [illegible] ప్రభుత్వమువారిని ప్రస్తుతపరిపాలనా [illegible] కోరుచు [illegible] మద్రాసు [illegible] తాను [illegible] మితవాదులు [illegible] హైందవ [illegible] ప్రస్తుతము ఈమె [illegible] పత్రికకు 600 లేక 700 చందా [illegible] 7000 [illegible] ప్రస్తుతము [illegible] దేశ [illegible] ప్రస్తుతము.

[illegible]:— [illegible] స్థాపించిరి. [illegible] కాంగ్రెసు [illegible] వీరు [illegible] చేయుట లేదు, [illegible] కదా యిట్టివారలు!

జస్టిస్ పార్టీ:— ఈపార్టీ ముఖ్యముగా మద్రాసు రాజధానికే చెందినది. [illegible] కూడ [illegible] ఈపార్టీకి బ్రాహ్మణేతరసంఘము [illegible] చెందినది. బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణేతరసంఘమును [illegible] లోపములను [illegible] బ్రాహ్మణేతరసంఘాభ్యుద యము [illegible] శాసనసభలయందును వీరి పత్రి కలయందును [illegible] బ్రాహ్మణ [illegible] ఈపార్టీకి [illegible] డాక్టరు నాయరు

గారు మొదలగువారు ప్రతినిధులు. బొంబాయిలో కొల్హాపూర్ మహారాజుగారు పట్టుగొమ్మ. శ్రీ త్యాగరాయశెట్టిగారు శంకరాచార్యులవారు. బ్రాహ్మణులు శాసనసభలలో నధికసంఖ్యాకులుగ నున్నారనియు నుద్యోగములలో బ్రాహ్మణేతరసంఖ్య చాల తక్కువ యనియు, దీనికంతకును బ్రాహ్మణులందరు నున్న మాయలమారితనమే ప్రధానకారణ మనియు నూహించి, పట్టుదలయే కాని పరమార్థ మెఱుంగకుండ బ్రాహ్మణులకెట్టి మోక్షము కలుగకుండ జేయవలెనని ఘోరోద్యమములు సల్పుచున్నారు. ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము గోరి మద్రాసుశాసనసభయందు మిగుల నధికారముగలకక్షగా నున్నారు. నిజముగా ప్రత్యేకసంఘప్రాతినిధ్యము కావలసినవారు బ్రాహ్మణులు. వోటర్లలో నూటికి తొంబదిమంది బ్రాహ్మణేతరులే. ధనవంతులును వారే. కొన్నియెడల బ్రాహ్మణప్రతినిధులు శాసనసభయందు లేకుండ బోవచ్చును. వీరు ప్రభుత్వపక్షావలంబకులు. సహాయనిరాకరణమునందు బ్రాహ్మణేతర జనసామాన్యమే పట్టుదలతో పనిచేసి ప్రభుత్వమువారిని గడగడ వణంకజేసినది. స్వదేశవస్త్రధారణము త్రాగుడు మానుట అస్పృశ్యతానివారణము మొదలగునవి బ్రాహ్మణేతరసంఘాభ్యుదయమునకు మార్గములైనను బ్రాహ్మణేతరసంఘనాయకుల మని చెప్పుకొనెడివారు మాత్రము వీనిని గ్రహింపక మానిరి. గాంధిమహాత్మునిచే ప్రభుత్వనిర్మూలనమునకై కొనితేబడిన సహాయనిరాకరణమునందలి సూత్రము లగుటచేత తాము ప్రభుత్వపక్షావలంబకు లగుటచేత తా మిట్టివి సమర్థింపరు. బ్రాహ్మణేతరసంఘకక్ష అని పేరుపెట్టినను [illegible] వేయిశాఖలు గల బ్రాహ్మణేతరసంఘ మంతకును వీరిలో తావులేదు. నిమ్నజాత్యుద్ధరణమునకు నిజముగా వీరు పాటుపడినది తక్కువ. ఈమధ్య చెన్నపురియందు ఆదిద్రావిడులకును మిగిలిన బ్రాహ్మణేతరులలోని వారికిని జరిగిన కలహములలో బ్రాహ్మణేతరసంఘ నాయకులు ఆదిద్రావిడులపై నెట్టి [illegible]మును జూపిరో పత్రికలను జదివినవారికి తెలియును.

మద్రాసుశాసనసభలో నిమ్నజాత్యుద్ధరణమునకై ప్రభుత్వము వారిచే స్థాపింపబడిన లేబర్ డిపార్టుమెంటు నెత్తివేయుటకు బ్రాహ్మణేతరనాయకులే తీర్మానము పెట్టిరి. కంబస్వామిచెట్టిగారు మంత్రులగు రామారాయణింగారిపై దెచ్చిన యభియోగముకథ పూర్తిగా నెఱింగినవారికి బ్రాహ్మణేతరసంఘనాయకులు తత్సంఘాభ్యుదయమునకై చేయుచున్న ప్రయత్నము లెట్టున్నవో తేటపడగలవు.

ఈమధ్య రాజమహేంద్రవరమునందు శ్రీ త్యాగరాయశెట్టిగారి యధ్యక్షతను గోదావరిమండలబ్రాహ్మణేతరసభలో గావింపబడిన తీర్మానముల జదివినచో ఆనాయకుల దృక్పథము గోచరించును.

భావి పరిస్థితులు:—అస్వతంత్రత నున్న దేశములందు రాజకీయకక్షల బాహుళ్యము దేశకళ్యాణమునకు మార్గము లేదు. కీర్తిశేషులైన [illegible] తమ [illegible] అను గ్రంథమునందు పరాధీనదేశములందు రాజకీయకక్షల బాహుళ్యము నిరసించెనని చెప్పినారు. అట్టి కక్షలేర్పడుటవలన [illegible] మెండు. అందు కొన్ని ఇవి:—(౧) దేశాభ్యుదయమునకై యుపయోగింపవలసిన ప్రధానమగు కొంత [illegible]. అభిప్రాయభేదములు మెండుగా కలిగి యొకకక్షతో నింకొకకక్ష పోరాడుచున్నచో కాలమంతయు కలహములకే వినియోగపడి ప్రధానకార్యము వెనుకబడి పోవుచుండును. (౨) [illegible] కక్షలు [illegible] కలిగి [illegible] అవి దేశకళ్యాణమునకై గాక దేశవిధ్వంసమునకై మార్గమేర్పడును. (3) ఇట్టికక్షలు మెండుగా నున్నయెడల దేశమునందలి పాలకులకు [illegible] సంక్షోభోత్పత్తికైనను కలుగును. (౪) ప్రభుత్వము ఒకకక్షను [illegible] కలహాంశ ద్వేషము పుట్టించెదరు. ఇట్టి యనర్థము లెన్నిగలో కలవు. కాన హైందవులందఱు సేకీభవించి సత్యాగ్రహస్వారాజ్యమునకై యాందోళనము గావించు దేశాభ్యుదయమునకై కంకణము కట్టుకొనినయెడల స్వారాజ్య [illegible] మాటక్క నగును. దేశమునం దధికసంఖ్య కలిగి హైందవజనసామాన్య మంతయు చేరిన కాంగ్రెసుపక్ష మే ముఖ్యపక్షము కాగలిగి ప్రతినిధి కాంగ్రెసు ఆదర్శముల కొనసాగించి స్వారాజ్యము తెంపుతో [illegible] వచ్చును.

ఇండిపెండెంటు కక్ష:—ఈకక్ష [illegible]గా బయలు దేరినది. బొంబాయినగరమునందు మహమ్మదాలీ జిన్నా సర్ సిమ్లా సెటిలు మొదలగువారు దీనిని స్థాపించిరి. కాని ఈకక్షయొక్క యాదర్శము లెవో ప్రస్తుతము ఈపార్టీకి చెందినవారికే పూర్తిగా తెలియదు. సహాయనిరాకరణావలంబన [illegible] వీరికి దలకెక్కదు. సహాయనిరాకరణమునకు [illegible] కాంగ్రెసుకు మీఱుచుండెనో దానినే అనుసరించెడి యుద్దేశ్యముకలవారు. ఈకక్షవారు మితవాదులతో జేరరు. వీరు మితవాదులకును సహాయనిరాకరణావలంబకుల కును మధ్యమార్గము ననుసరించెడివారు. అనుకూలగారి ప్రస్తుతము వీరి యొకవంతి మెట్టిదో, చేసెడి యాందోళన మెట్టిదో సొంతకిని పత్రికల మూలముగా దెలియుట లేదు కక్ష యందుంటిన దేశో!

జస్టిస్ పార్టీ:—ఈపార్టీ ముఖ్యముగా మద్రాసు రాజధానికే చెందినది. కొంతవఱకు బొంబాయిరాజధానిలో గూడ వ్యాపించినది. ఈపార్టీకి ఒకబ్రాహ్మణేతరసంఘమే చేరినది. బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణేతరసంఘమున కొనరించిన మహోపకారములను అపకారములను దొలగించి బ్రాహ్మణేతరసంఘ మభివృద్ధికి దెచ్చుటయే ప్రధానమతముగల కక్ష. వీరినాయకులకును వీరిపత్రికలకును బ్రాహ్మణులను దూలనాడుటయే మతము, ప్రభుత్వపక్షావలంబకులు. సహాయనిరాకరణమున్న చాల నిరసించెడివారు. ఈపార్టీకి కీర్తిశేషులైన నాయర్ గారు ప్రతిష్ఠాపకులు.

జ్యోతిష విచారణము

సోదరి శ్రీమతి సూర్యమణి దేవి శర్మిష్ఠ గారు మాదాలపల

సచ్చిదానందస్వరూపుండును యనాహతీతమును అగో చరమగు స్వరూపమును గలిగి లోకాధారమూర్తియై యొప్పుచుండెడు పరమేశ్వరుండే పరబ్రహ్మము. అట్టిది యే కాలము. అట్టికాలమును దెలిసికొనుటయే జ్యోతిషము. "జ్యోతి" యనగా (ఆకాశము నందు) వెలుగునది. అదియే సూర్యుడు. ఆసూర్యుని తేజస్సే తక్కిన గ్రహములును, నక్షత్రములు నై వెలుగుచున్నవి. ఈ సూర్యునకు అష్టమూర్తులలో ప్రధానుడు. తక్కిన చంద్రాదిగ్రహములు అష్టమూర్తులలోనివే. [illegible] నాధారము చేసికొని లోక [illegible] లేని స్వరూపంబును ద్వాదశవిభంబులుగ విభజించి వసంతాదిఋతువుల నామాసాదివిశేష కాలయందు [illegible] జ్యోతిశ్శాస్త్రమై [illegible] తేజఃపుంజదీపితాఖిలజ్యోతిర్గణాబులు గలవాడై ద్వాదశరాసులయందు నొకసంవత్సరంబుగ సంచరించుచుండును. అట్టి ఆదిపురుషుని గమనవిశేషకాలమును లోకులు - అయనర్తు మాస తిథ్యాదులచే వ్యవహరింపుచుందురు. చంద్ర కుజ బుధ గురు శుక్ర శని రాహుకేతువులు అష్టమూర్తులలోనివారు. అందు రాహువు తక్కిన తక్కిన గ్రహములు సూర్యు ననుసరించి - సూర్యునకు పైన ధ్రువునకు దిగువనుందురు. అనగా భూమికి 91480000 మైళ్లు దూరమున సూర్యుడు తిరుగును, సూర్యమండలమునకు పైన లక్ష యోజనంబుల దూరంబున చంద్రుడును, చంద్రునకు రెండు లక్షల యోజనంబుల దూరంబున శుక్రుండును, శుక్రునకు రెండులక్షల యోజనంబుల దూరంబున బుధుండును, బుధునకు రెండులక్షల యోజనంబుల దూరంబున గురుండును, కుజునకు రెండులక్షల యోజనంబుల దూరంబున గురుండును, గురునకు రెండులక్షల యోజనంబుల దూరంబున శనియును, సూర్యునకు దిగువ సూర్యునమున పది వేల యోజనంబుల దూరంబున అపసవ్యంబుగ రాహువున్నరు సంచరించుచుండును. కేతువుగూడ సూర్యచంద్రాదులు [illegible] అష్టమూర్తులలో చేర్చి చెప్పక పోవుటకు కారణ మేమన రాహు కేతువులు రెండును నొక స్వరూపము గలవారు. స్వరూపము రాహు నవి యే చెప్పబడెను. పురాణాంతరమున శ్రీమహావిష్ణువుచే [illegible] రాహువుయొక్క శిరస్సును రాహువని [illegible] అధఃకాయమును కేతు వనియును వ్యవహరింతు మన్నారు. "సర్వస్య గాత్రస్య శిరః ప్రధాన" మన్నరు నార్యోక్తి ననుసరించి రాహువు అష్టమూర్తులలో [illegible] చెప్పబడెను. రాహు కేతువులు [illegible] రాహువు అం [illegible] ధికం [illegible] చిరువురిలో [illegible] అంశాధికులు గారు. కనుక కేతువును అష్టమూర్తులలో చేర్చి చెప్పక పోయినను రాహు కేతువులలో [illegible] రాహువును చెప్పినారు. వీరిరువురు [illegible] సమసప్తమములు నుందురు.

[illegible] ద్వాదశరాసులలో సంచరించుచుందురు. [illegible] రాశి యందు ముప్పది దినములుండి, [illegible] బుధుడు [illegible] నెలలు, [illegible] దినములును, [illegible] శుక్రుండిరువది యొనిమిది [illegible] సంవత్సరములును, రాహు కేతువులు పదునెనిమిదిమాసములు నుందురు. బుధుడు సూర్యుని [illegible] నధికముగ వదలి యుండడు. శుక్రుడు [illegible] రాసులకు ముందుగా గాని వెనుకగా గాని [illegible] దినములు సూర్యు ననుసరించి యుండును, అధికముగ వదలియుండడు. ఈ ద్వాదశ రాసులును ఇరువదియేడు నక్షత్రములవలన నేర్పడినవి. ఈ ఇరువది యేడు నక్షత్రస్వరూపము లే.

మేషాదిద్వాదశ రాసులకును రవ్యాదిగ్రహములకును మనుష్యులకును గల సంబంధ మేమి యనిన మేషాదిద్వాదశ రాసులు కాలపురుషుని యంగములు. అందు మేషము శిరస్సు. వృషభము ముఖము. మిథునము వక్షస్సు. కర్కటకము హృదయము. సింహము కుక్షి

కన్య కటి. తుల నాభి లింగమధ్యప్రదేశము. వృశ్చికము లింగము. ధనుస్సు ఊరువులు. మకరము జానువులు. కుంభము జంఘలు. మీనము పాదములును. రవి ఆత్మ. చంద్రుఁడు మనస్సు. కుజుఁడు శక్తి. బుధుఁడు వాక్కు. గురువు జ్ఞానము. శుక్రుఁడు ఇంద్రియసుఖము. శని దుఃఖము. రాహువు ప్రతాపము. వీనికి కారకులై ద్వాదశరాసుల యందు సంచరించుచు పూర్వజన్మసంచిత శుభాశుభఫలముల నిచ్చుచుందురు. గ్రహముల గుణ రూపములను బట్టి మనుష్యులగుణరూపములు గలుగు చున్నవి. సూర్యాది గ్రహములయొక్కయును నక్షత్రముల యొక్కయును కిరణప్రసారముల చేతను కాంతి చేతను వీక్షణాదుల చేతను చీఁకటి వెన్నెలల చేతను కాలగతి చేతను శీతోష్ణముల చేతను జీవకోటియు ఓషధులును వృక్షములును సస్యాదులును మంచి సైడ్ల వృద్ధి క్షయము లును గలిగి పుట్టుచు గిట్టుచు నున్నవి.

స్వయముగ నుండును కాలపురుషుండు నైన యీశ్వ రునిఁ దెలిసి లగధుఁడు పరాశరుఁడు గర్గుఁడు బ్రహ్మ సూర్యుఁడు వ్యాసుఁడు వసిష్ఠు ఆర్యభటుఁడు అత్రి కాశ్యపుఁడు నారదుఁడు మరీచి మనువు అంగిరసుఁడు యవనుఁడు భృగువు జైమిని బృహస్పతి రోమకుఁడు పైలవ భాస్కరుఁడు శౌనకుఁడు మొదలగు మహ ర్షులు తెలిసికొని లోకోపకారార్థము సిద్ధాంత జాతక ముహూర్త ప్రశ్నభాగములను నాల్గుభాగములు సూత్ర ప్రాయముగా రచించిరి. అప్పటిమహర్షుల దివ్యజ్ఞానము గ్రహతారాదులవఱకే వ్యాపించియుండెను. కనుకనే వా రందఱును గొప్పహోరాశాస్త్రవేత్తలయి యుండిరి. హోరాశాస్త్రము లన్నియును మహర్షులు వ్రాసినవే. వీని ననుసరించి తరువాతిమహాకవులు సంస్కృతమున ననేక గ్రంథములు రచియించిరి. అవియును తాళపత్రములలో వ్రాయుటవలన శిథిలమై పోఁగా మిగిలినవానిలోఁ గొన్ని టిని ఇటీవల కొందఱు మహనీయులు ముద్రింపించిరి.

జ్యోతిశ్శాస్త్రము వేదాంగములలో ప్రధానాంగ మై యున్నది.

"శ్లో. శబ్దశాస్త్రం ముఖం జ్యోతిషం చక్షుషీ శ్రోత్ర
ముక్తం నిరుక్తంచ కల్పః కరౌ
యాతు శిక్షాస్య వేదస్య సా నాసికా పాద
పద్మద్వయంఛంద ఆద్యైర్బుధైః."

జ్యోతిశ్శాస్త్రము వేదమునకు నేత్ర మని చెప్పి యున్నారు. "సర్వేంద్రియాణాం నయనం ప్రధానమ్" అనునట్లు సర్వేంద్రియములకు నేత్రము లెట్లు ప్రధా నమో వేదమునకు జ్యోతిషము నట్టిదియే.

"శ్లో. యథా శిఖా మయూరాణాం నాగానాం మణయో యథా,
తథా వేదాంగశాస్త్రాణాం జ్యోతిషం మూర్ధ్ని స్థితమ్."

అని చెప్పఁబడియున్నది. వైదికకర్మముల కన్నింటి కిని జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞాన మావశ్యకము. కనుకనే దీనిని వేదాంగముగ గ్రహించిరి.

ఇట్టి జ్యోతిషము, సిద్ధాంతము జాతకము ముహూ ర్తము ప్రశ్నభాగము లని నాలుగుభాగములుగ విభజింపఁ బడియున్నవి. ఈ నాలుగుభాగములకు సిద్ధాంతభాగము ఆధారమయి యున్నది. ఈనాలుగుభాగములును స్వల్ప సంఖ్యాకులచే అభ్యసింపఁబడుచున్నవి. సిద్ధాంతభాగము తెలియక జాతకభాగము మాత్రమే అభ్యసించి వ్రాసిన ఫలములు ఎఱుకలసాముద్రికమువలె బుజువిచ్చును.

సిద్ధాంతభాగమువలన గ్రహగతులు గ్రహస్ఫుట ములు తిథి నక్షత్ర యోగ కరణ త్యాజ్య గ్రహయుద్ధ సమాగమ గ్రహణాది కాలపరిమాణజ్ఞానమును జాతక భాగమువలన జాతకునియొక్క పూర్వజన్మకృత సుకృత దుష్కృతములవలన భూతభవిష్యద్వర్తమానములలోఁ గలుగు ఆయుర్దాయాది ద్వాదశశుభాశుభఫలములును ముహూర్తభాగమువలన తా మాచరించు కార్యము లెట్టివేళలయం దాచరించిన నిర్విఘ్నముగ నెఱవేఱునో అట్టికాలమును ప్రశ్నభాగమువలన తమ కోరిక లెట్లు పరిణమించునో అదియును తెలిసికొననగును.

జ్యోతిశ్శాస్త్రమునందు నమ్మకము భరతఖండము నుండి చీనా బాబిలోనియా కాల్డియాదేశములకును అక్కడనుండి ఈజిప్టుదేశమునకును వ్యాపించెను. జ్యోతి శ్శాస్త్రమును బలరాముఁడు గ్రీసుదేశమున వ్యాపింపఁ జేసెను. గ్రీసుదేశమునుండి ఆశాస్త్రము యూరపుఖండ మందంతటను వ్యాపించెను. ఇట్లు జ్యోతిశ్శాస్త్రము భరతఖండమునుండి ప్రపంచమందలి యితరభాగములకు వ్యాపించెను. జ్యోతిశ్శాస్త్రమే కాక గణితశాస్త్రమును మతమును మొదట భరతఖండమునుండియే యితరదేశ ములకు వ్యాపించెను. పశ్చిమఖండమే కాక పాశ్చాత్య దేశములును ఇండియానుండియే శాస్త్రజ్ఞానమును మత

ముము పొందినవి బీజగణితము రేఖాగణితము హైంద వులే కనిపెట్టిరి. అరేబియాదేశస్థులు హైందవులయొక్క జ్యోతిశ్శాస్త్రము నేర్చుకొనిరి. పాశ్చాత్య మహాపండితులుకూడ జ్యోతిశ్శాస్త్రము నిజమని నమ్మియుండిరి. ఇట్టి సర్వజనసమ్మతం బైనయీజ్యోతిశ్శాస్త్రమునకు మాతృదేశమైన మన భరతఖండమునందు నవనాగరకులు పెంపై పూర్వజ్ఞానములను తలపెట్టకపోవుటవలన జ్యోతిష విద్య నానాటికి క్షీణదశ నొందినది. కొందఱు జ్యోతిష్కులు సద్గురువునొద్ద నీశాస్త్ర మభ్యసింపకయే- అభ్యసించినను పూర్ణముగ నభ్యసింపకయే- శాస్త్రపరిశోధన చేయక పోవుటచేతను, ఎవ రైనను వారి జన్మపత్రికలను జూపిన ధనాపేక్షచే అందలి పాపఫలములను శుభఫలములుగ చెప్పుచుండుటవలన నిజ్యోతిష్కులు చెప్పిన శుభఫలములు ఋజువియకపోయినవి. ఇందుచే సర్వోత్తమంబగు నీజ్యోతిశ్శాస్త్రమును విశ్వసింపకయున్నారు. ఈ శాస్త్రమును సద్గురువునొద్ద పూర్తిగ నభ్యసించి శాస్త్రపరిశోధనము చేయగలవారు సరియయిన జననకాలఘటికలు [illegible] ముచు చక్కగఁ జూచి గ్రహబలాబలముల నరసి చెప్పిన ఫలములు తప్పక జరుగును. [illegible] గ్రంథావలోకనంబుచేతను అనేక జాతకములు చూచుటచేతను నా యనుభవమువలనను చెప్పఁబడినది. ఇట్టి జ్యోతిశ్శాస్త్రమును పురుషు లభ్యసించి స్త్రీలకు సహితము చెప్పించి వారి అజ్ఞానాంధకారమును బాపి సుజ్ఞానవతులను జేయవలయును.

ప్రస్తుతము స్త్రీలు చదువనేకూడ దనియును చదివిన ప్రయోజనము లేదనియును చదివిన అనేకములు చిక్కులు తటస్థించు ననియును స్త్రీలు గృహకృత్యములు చేసిన చాలుననియును మనపూర్వపుస్త్రీలు చదువుకొని ఉద్యోగములు చేసి జీవించిరా యనియును స్త్రీల కేవిషయమునను స్వాతంత్ర్య మీయరా దనియును కొందఱు మహాశయులు వాదించుచున్నారు. స్త్రీలకు విద్యకూడ దనుట కేవలము హాస్యాస్పదము. స్త్రీ పురుషునియొక్క అర్థశరీర మగుటవలన కొంతభాగమునకు విద్యవచ్చి కొంతభాగమునకు విద్య రానియెడల శకటమున కొక పక్క బలమైనయెద్దును రెండవపక్క బలహీన మైన యెద్దును పూన్చిన శకటమును నడిపించిన నెట్లు నడచునో అట్లే ఈసంసార మనుశకటమును నడచును. విద్య యనునది స్త్రీలకు దుఃఖమును పురుషులకు సుఖమును కలుగఁజేయునది గాదు. విద్యావతులయిన స్త్రీలు తమసంతతిని విద్యావంతులను జేయుటకు ప్రోత్సాహపరచుచు గుణవంతులుగను ఆరోగ్యవంతులుగను జేయుచుండుటను, విద్యావిహీనలగు స్త్రీలు తమసంతతివా రెట్టి యుత్తమమార్గప్రవర్తకులైనను మనల్పలేక యేవిషయములోను యుక్తప్రవర్తకులను చేయఁజాలకుండుటను, స్త్రీలు విద్య నేర్చుకొనుటవలని ప్రయోజనమును సూచించుచున్నది. చిక్కులు తటస్థించుట వారిబుద్ధివలనఁగాని విద్యవలన నెంతమాత్రమును గాదు. ఖరకరకిరణములు సోఁకి హిమం బెల్ల కరఁగిపోవునో అట్లే విద్యవలన అజ్ఞానాంధకారమువలనఁ గలుగు దుశ్చేష్టలు పోయి సుజ్ఞానవతు లగుదురు. కావున దేశసేవాతత్పరు లగు నా సోదర సోదరీమణులారా! పరబ్రహ్మమును గుర్తెఱుంగుటకు సోపానం బైన యీ యద్వితీయ జ్యోతిశ్శాస్త్రము పరవిషయమునను ప్రతివారికిని ముఖ్యావసరము. ఇట్టి సర్వజనోపయోగమగు జ్యోతిశ్శాస్త్రమును ప్రతివారును ఆదరించి అభ్యసించి అభివృద్ధిలోనికిఁ దెచ్చెద రని విశ్వసించుచున్నాను.

వేదాంత సాంఖ్యము

కార్చర్ల శ్రీనివాస రావు గారు

శ్లో. అపశ్యతాం హి యద్బ్రహ్మ ప్రపంచం భాతి సత్యవత్, ప్రపశ్యతాం హి యద్బ్రహ్మ ప్రపంచం యాతి శూన్యతాం
తత్పూర్ణం నిర్వికారంచ వందే నారాయణం సదా, వేదాన్తం గణితం చాపి సంబద్ధ్య కథయా మ్యహమ్
వేదాన్తసాంఖ్య శాస్త్రాఖ్యం వేదవ్యాసగురో ర్మతం, తన్నిర్విఘ్న సమాప్త్యర్థం వన్దేహం విఘ్ననాయకం
శృణు వక్ష్యామి తే విద్వన్ గణితం మోక్షసాధనం, గణితజ్ఞైః ప్రయత్నేన చింతనీయం సమాహితైః
ముముక్షు ర్మోక్ష మాప్నోతి జిజ్ఞాసు ర్జ్ఞానవాన్ భవేత్, వేదాన్తసాంఖ్యశాస్త్రేణ భక్తా స్స్యు శ్ఛిన్నసంశయాః.

దేనినైన నొక యిష్టాంకమును అదేయంకెచేత నెన్నిసారులైనను గుణించుటవలన వచ్చిన లబ్ధమునకు ఘాతాంక మని పేరు. దీనినే ఆంగ్లభాషయందు ఆ యిష్టాంకముయొక్క పవర్ అని చెప్పుదురు. ఎట్లన, $6 \times 6 \times 6 \times 6 \times 6 = 7776$. ఇక్కడ నిష్టాంకము 6. అయిదారులను మధ్యమధ్య గుణకార సంజ్ఞల నుంచి మొదటియారులను రెండవ 6 చేతను గుణించి యాఫలమును మూడవ 6 చేతను తరువాత నాల్గవ 6 చేతను, పిమ్మట అయిదవ 6 చేతను గుణింపగా వచ్చిన ఫలము (7776) ను 6 యొక్క ఘాతాంకమని చెప్పుదురు. రెండు 6 లను పుచ్చుకొని గుణింపగా వచ్చినఫలమును అనగా 36 ను ద్విఘాతాంకఫల మనియు, మూడు 6 లను పుచ్చుకొని గుణింపగా వచ్చిన ఫలము అనగా 216 ను త్రిఘాతాంకఫల మనియును ఇట్లే 1296 ను చతుర్ఘాతాంకఫల మనియును, 7776 ను పంచఘాతాంకఫల మనియు ను చెప్పుదురు. 6 ను ఇన్నిసారులు పుచ్చుకొనగా వచ్చిన ఫలమును సూచించు 2, 3, 4, 5, అనుసంఖ్యలను వ్రాయుటలో 6 ను మొదలు వ్రాసి దాని ప్రక్కను కుడి వైపున కొంచెము పైగా వ్రాయుదురు.

ఎట్లన:—6^4 అనగా 6 ను నాలుగుసారులు పుచ్చుకొని గుణింపగా వచ్చినఫల మని సూచించును. ఇన్నిసారులు పుచ్చుకొనగా వచ్చినఫల మని సూచించు సంఖ్యను గణితపరిభాషలో ఘాతసూచి యని గాని ఘాతప్రకాశ మనిగాని చెప్పుదురు. గుణింపబడు సంఖ్యను మూలసంఖ్య యని చెప్పుదురు. ఈసందర్భములో నొక సంగతి చెప్పవలసి యున్నది ఏమనగా:—

$$6^5 = 6 \times 6 \times 6 \times 6 \times 6 = 7776$$
$$6^4 = 6 \times 6 \times 6 \times 6 = 1296$$
$$6^3 = 6 \times 6 \times 6 = 216$$
$$6^2 = 6 \times 6 = 36$$
$$6^1 = 6 = 6$$

ఇక్కడ 6^4 యొక్క ఫలము, 6^5 యొక్క ఫలమును 6 చే అనగా మూలసంఖ్యచే భాగించినయెడల వచ్చును. 6^3 యొక్క ఫలము, 6^4 యొక్క ఫలమును మూలసంఖ్యచే భాగించిన వచ్చును, అనగా ఘాతసూచిలో ఒకటిని తీసివేసినయెడల వైదాని ఫలమును మూలసంఖ్యచే ఒకమారు భాగింపవలెను. కనుక 6^1 యొక్క ఫలము, 6^2 యొక్క ఫలమును మూలసంఖ్యచే భాగింపగా వచ్చును. అనగా 36 ను 6 చే భాగించిన 6 వచ్చును. కనుక ఘాతప్రకాశము 1 యైనయెడల మూలసంఖ్య మార్పులేక మూలసంఖ్యగనే యుండును. దీనిని బట్టి 6^0 యొక్క ఫలము, 6^1 యొక్క ఫలమును, 6 చే భాగింపగా రావలెను. అనగా మూలసంఖ్యను మూలసంఖ్యచే భాగింపవలెను. అనగా 1 వచ్చును. కనుక మూలసంఖ్య శూన్యము గాకుండ నేదైనను ఘాతప్రకాశము శూన్యమైనయెడల ఫలము 1 యే యగును. ఇక్కడ మూలసంఖ్య శూన్యముగాక మరి యేయితరసంఖ్య యైనను అనుటవలన 1 అనుసంఖ్యకు కారణమైన సంఖ్య వ్యావహారికములో వాడబడు ఏకాద్యంకములు గాక గణితమాత్ర ప్రసిద్ధమైన పూర్ణాంకముగూడ గావచ్చును. వేదాంతశాస్త్రమందు పూర్ణమనగా సర్వవ్యాపియైన నిరాకార నిర్వికార సత్యజ్ఞానానందస్వరూప మని తెలియజేయును. ఈ పూర్ణస్వరూపము సర్వప్రపంచమునకు ఎట్లు కారణ మగుచున్నదో అటులే గణితములో పూర్ణ మనశేషమైన అంకప్రపంచకమునకు కారణ మగుచున్నది. కనుక వేదాంతశాస్త్రమందు పూర్ణశబ్దమును అర్థముచేసికొనుటలో నెట్టిభావన చేయవలెనో అట్టిభావననే గణితశాస్త్రములోను పూర్ణశబ్దమునకు గూడ జేయవలెను. ఈ పూర్ణమునే యాంగ్లభాషలో ఇన్ఫినిటీ అనగా అనంతమని చెప్పుదురు. ఈపూర్ణశబ్దమును భావనచేయుటలో 'అణోరణీయాన్ మహతో మహీయాన్' అను ఉపనిషద్వాక్యార్థమును శ్రీకృష్ణభగవానులు అర్జునునకు సమాధిస్థితియం దున్నవాని లక్షణమును బోధించుసందర్భములో నున్న గీతలయందు చెప్పబడిన శ్లోకముల యర్థమును ఈశావాస్యములో చెప్పబడిన 'పూర్ణమదః పూర్ణ మిదం' అనువాక్యముయొక్క అర్థమును బహుజాగ్రత్తతో గమనింపవలెను. ఈవిధముగనే వేదాంతపరిభాషలో మాయయను పదమును సంఖ్యాశాస్త్రపరిభాషలో శూన్యమను పదమును ఒకటే యర్థమును బోధించుచున్నది. కనుక శూన్యమును మాయగా భావింపవలయును. ఇట్లు వేదాంతశాస్త్రము గణితశాస్త్రమును రెండుశాస్త్రములలో మానవుని పరమావధిని గ్రహించుటకు ఉపయోగించు

రెండుసమానపదములు రేకభావనతో ఒకటేయర్థమును బోధించుటకు సమర్థములగుచుండగా పురుషుండు శాస్త్రముల నభ్యసించుటకు సమాన ప్రయోజనమే పరమావధి యనుట సమంజసముగా నుండును గాని యూ రెండుశాస్త్రములకు సంబంధ మేమియు లేదనుట యుక్తి యుక్తము కాదు. బుద్ధికుశలతను గూడ సూచింపదు. మానవుడు క్రొత్త శాస్త్రములను కనిపెట్టుటవలన గలుగు లాభము లేకపోవుటయే గాక మానవజన్మమందలి యుత్కృష్టతగూడ కనిపించదు. హిందువులయొక్క ప్రతిశాస్త్రము పరమావధినే కలిగియున్నదని భరతవర్షమునందు బుట్టి భరతీయుల పరమావనలను సాంప్రదాయములను బాగుగ గుర్తెరిగి యొకశాస్త్రమునైన నభ్యసించిన ప్రతిమానవుడును గ్రహింపకపోడు. ఇతరదేశీయులు కూడ నిట్టి యాదర్శమునే మనస్సునం దుంచుకొని శాస్త్రముల నన్నిటిని నభివృద్ధికి తెచ్చెదరుగాక.

వేనవేల సోదరజీవులను క్షణకాలములో నాశనరూపములం జేసెడు జేయుశక్తిగల కలిగిన యంత్రములను కనిపెట్టుటయందు వినియోగించు కాలమును బుద్ధిబలమును ద్రవ్యమును శరీరశక్తిని మానవుని పరమావధిని చేరుటకు సులభమార్గములను కనిపెట్టుటయందు వినియోగించెదరు గాక. ఈ పూర్ణమే సత్యార్థము. ఇది సంఖ్యము లేని దిగకుటలన పూర్ణమునకు రూప మని చెప్పబడు ప్రవృత్తియందు వ్యాకరణాదులలో బోధకులకు కల్పితమని తలంపవలె నను నిశ్చయము. ఈ యర్థమునే

'అధ్యారోపాపవాదాభ్యాం నిష్ప్రపంచం ప్రపంచతే'

యను వాక్యము బోధించుచున్నది. మానవుడు తన మనోభావములను తెలియజేయుటకు ద్వైతభావమును సూచించు వాక్యము ముఖ్యసాధనమై యున్నది. పూర్ణస్వరూపమైన అద్వైతపరబ్రహ్మతత్వమును బోధించుటలో ప్రశ్నోత్తరముల నిట్టివాక్యముయొక్క సహాయ మనివార్యము. కేవలా ద్వైతబోధయందు మౌనమే శరణ మని దక్షిణామూర్తియవతారమే ప్రకటించుచున్నది. అందులకు నిదర్శనముగా

'బోధ్యంవా పరిహారీగో వా క్రియలాం ద్వైతభావయో
అద్వైతభావనాయా నైవ బోధ్యం నాపి తదుత్తరం'

అని కూడ శాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి. పరబ్రహ్మ నిరాకారు డగుటవలనను ప్రకృతికి స్వాతంత్ర్యస్థితి లేకపోవుటవలనను ప్రకృతికి పరబ్రహ్మమే యాశ్రయ మగుటవలనను పూర్ణమునకు సంజ్ఞ యగు వృత్తము ప్రకృతిసంజ్ఞ యనుట యసంగతము కాదు. సత్య దూరమును కాదు. సిద్ధాంతమునకు విరోధమును లేదు. ఈ ప్రకృతి రెండు విధములు— మాయయనియు నవిద్యయనియు. ఈ రెంటికిని సూక్ష్మభేదమే వ్యుత్పత్త్యర్థము. మాయయనునది శుద్ధసత్వప్రధాన. అవిద్య యనునది మలినసత్వప్రధాన పైనుదాహరించినఘాతను మూడువిధము లని నేను వ్రాసిన 'శ్రీశివ్యవహారము' అను గ్రంథమునందు ఆంగ్లభాషలో విపులముగ వ్రాయబడియున్నవి. అవి యేవియనగా వికాసమనియును సమ మనియును సంకోచమనియును మూడువిధములు. వికోచమనగా—సంఖ్య వృద్ధియగుచు వెళ్లుట, సమ మనగా—వృద్ధిక్షయములు లేకయున్నది యున్నట్లుండుట. సంకోచమనగా—తగ్గుచు వెళ్లుట. అది యెట్లనగా:—

$(6<)^4 = 6 \times 7 \times 8 \times 9$

$(6=)^4 = 6 \times 6 \times 6 \times 6$ మనము సాధారణముగా వ్రాయు 64 అను అర్థము నిచ్చుచున్నది.

$(6>)^4 = 6 \times 5 \times 4 \times 3$

ఈ సంజ్ఞలను బట్టి మా సూవిద్యలకు గల భేదమును కనిపెట్ట వలయును. ఎట్లనగా:—

$(6<)^4 = 6 \times 7 \times 8 \times 9$

$(6<)^3 = 6 \times 7 \times 8 = \frac{6 \times 7 \times 8 \times 9}{9} = \frac{(6<)^4}{6+4-1}$

$(6<)^2 = 6 \times 7 = \frac{6 \times 7 \times 8}{8} = \frac{(6<)^3}{6+3-1}$

$(6<)^1 = 6 = \frac{6 \times 7}{7} = \frac{(6<)^2}{6+2-1}$

$(6<)^0 = \frac{(6<)^1}{6+1-1} = \frac{6}{6} = 1$

ఇట్లనే

$(6>)^4 = 6 \times 5 \times 4 \times 3$

$(6>)^3 = 6 \times 5 \times 4 = \frac{6 \times 5 \times 4 \times 3}{3} = \frac{(6>)^4}{6-4+1}$

$(6>)^2 = 6 \times 5 = \frac{6 \times 5 \times 4}{4} = \frac{(6>)^3}{6-3+1}$

$(6>)^1 = 6 = \frac{6 \times 5}{5} = \frac{(6>)^2}{6-2+1}$

$(6>)^0 = \frac{(6>)^1}{6-1+1} = \frac{6}{6} = 1$

పైన $(6=)^0 = 1$ అని నిరూపింపబడినది. చూడుడు శూన్య ఘాతముయొక్క విశేషము!

$(6<)^0 = 1 ; (6=)^0 = 1 ; (6>)^0 = 1$

ఇక్కడ 6 నుండి 1 యెట్లు వచ్చెనో గణితశాస్త్రరీతిచే నిజమైనను భావనాతీతముగనే యున్నది. తరువాత :—$(6<)^1 = 6$, $(6=)^1 = 6$, $(6>)^1 = 6$) ఇక్కడ 6 అంకనే యుండి వికాససంకోచముల యొక్క భేదము వ్యక్తము గాక సమత్వమే స్పష్టమగుచున్నది.

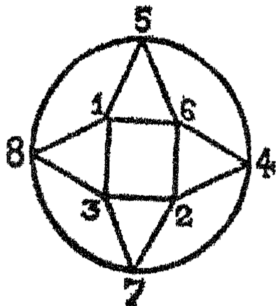
$(6<)^2 = 6 \times 7$; $(6=)^2 = 6 \times 6$; $(6>)^2 = 6 \times 5$

ఇక్కడ నన్నిటిలో ఫలభేదముచేత త్రివిధఘాతములు పూర్తిగ వ్యక్తమగుచున్నవి. ఘాతము భావనాతీత మగు ప్రథమావస్థయందు నవ్యక్తమగు ప్రకృతితో సరిపోవుచున్నది. సమత్వమే స్పష్టమగు ద్వితీయావస్థయందు శుద్ధసత్వప్రధానయగు మాయతో సరిపోవుచున్నది. కేవల సమత్వమే గాక వికాససంకోచములుగూడ వ్యక్తమగు తృతీయావస్థయందు మలినసత్వప్రధానయగు నవిద్యతో సరిపోవుచున్నవి.

వికోచనసమసంకోచసంజ్ఞ లను మూటిని కలిపి వ్రాయుటవలన యేర్పడిన షట్కోణము సవిద్యాత్మక సంజ్ఞయగును. మూడు గుణములు వ్యక్తముగు నవస్థ గనుక త్ర్యంకసంజ్ఞ కలుగుచున్నది. షట్కోణమందలి కోణము లవ్యక్తమైనయెడల దీర్ఘవృత్త (0) మేర్పడును. గనుక దీర్ఘవృత్తము మాయకు సంజ్ఞ యగును. ఒకగుణమే వ్యక్తమగు నవస్థగనుక వికాంతసంజ్ఞ కలదియు నగును.

(i) 6 + 4 + 6 + 8 = 24 (ii) 7 + 8 + 5 + 4 = 24.

ఇచ్చట రెండింటిలోను గూడ సంకలనము స్పష్ట మగుచున్నది. అయితే యొకటిదానియందు సంఖ్యాసమత్వ ముండుటవలన నాలుగార్లని చెప్పవచ్చును. నాలుగార్లనునది గుణాకారమును తెలియజేయును. గనుక గుణాకారము సంఖ్యాసామ్యవ్యవస్థయందు గలిగిన సంకలనముయొక్క రూపాంతర మని చెప్పవచ్చును. రెండవదానియం దంకభేద ముండుటం బట్టి యట్లు చెప్పవీలు లేదు. కేవలసంకలన మనియే చెప్పవలయును. కాబట్టి సంఖ్యాసామ్యవ్యవస్థను తెలియజేయు గుణాకారము శుద్ధసత్వ ప్రధానయగు మాయకును విషమాంక ప్రధాన యగు సంకలనము మలిన సత్వప్రధాన యగు నవిద్యకును సరిపోవును. వేదాంతశాస్త్రమందును గణితశాస్త్రమందునుగూడ స్వయంసిద్ధము లని చెప్పదగు నిన్ని విషయము లలో సాదృశ్య మున్నందున ఆ రెండుశాస్త్రములకు సంబంధము విస్పష్టమగ గాన్పించుచున్నది. ఇట్టిసంబంధమును స్థిరపరచుటకు ఈ దిగువ నిచ్చిన రెండుయంత్రములను జూడుడు. మొదటియంత్రము:—

ఈయంత్రము కాశీనాదలో వెలువడు ఆర్యప్రభ యను పత్రికయొక్క ఒక సంపుటము 1, 7, 2, సంచికలలో యంత్రముతోసహ ప్రకటింపఁబడినది జూడుడు. 3, 8, సంచికలలో యీయంత్రము ద్వారా మనము తెలిసికొనదగు చాల గణితవిశేషములు మాత్రము చెప్పబడి యున్నవి. ఈయంత్రమునకు "సదాశివ' యంత్ర మను నామ మీయ బడెను. ఈయంత్రమువలన తెలిసికొనదగు మఱియొక ముఖ్యవిశేష మేది యనఁగా—

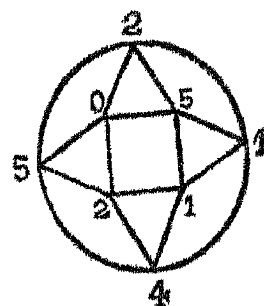
షట్కోణమందలి వికోచరేఖలను బ్రహ్మఖండ మనియును సమ రేఖలను విష్ణుఖండమనియును సంకోచరేఖలను శివఖండమనియును నూహింపవలయును. సమస్తజీవులలో నుత్కృష్టుడైన మానవునిదేహమందు నైన చెప్పబడిన త్రిమూర్తుల భాగములను చూడనగును. అది యెట్లనఁగా వికోచమును తెలియజేయు ఆపాదకటిపర్యంతమును బ్రహ్మఖండ మనియును, సమసంజ్ఞను తెలియజేయు కట్యాదిభుజపర్యంతభాగమును విష్ణుఖండ మనియును సంకోచమును తెలియజేయు తదూర్ధ్వభాగమును శివఖండ మనియును చెప్పఁగునది. ఇట్టి విభాగము మానవుని నీతిమార్గము బోధించుచున్నది. ఎటులనఁగా బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులకు ముఖ్యలక్షణములు స్వసుధర్మశృంగారవైరాగ్యములు. ఈలక్షణములను సులభముగా జ్ఞాపకముంచుకొనుటకు నీతిశాస్త్రసారాంశమును శుక్రుఁ డను శ్లోకరూపమున నిచ్చుచున్నాడను:—

శ్లో. స్వసుధర్మశ్చ శృంగారో వైరాగ్యం తద్గుణాః ఖలు
ధర్మమార్గ విభాగాశ్చ సత్యే న్మూర్తిత్రయే క్రమాత్.
నీతిశాస్త్రస్య బీజాని హ్యేతాన్యేవ న సంశయః
సర్వా నవయవాం స్చాపి వృద్ధిశీలయాత్మకాన్.
శిష్టా యథార్థం గృహ్ణంతు యథాదేవం యథాగుణం
త్రిమూర్తీనాంచ ధర్మాంశ్చ యథాభాగం సమన్వయేత్.
ప్రథమం ధాత్ర్యఖండేచ తృతీయం శాంభవే తథా
సమన్వయో ద్వితీయా ధర్మం తథాన్యతా సమాచరేత్.
శాక్రస్యచ వైరాగ్యం స్వసుధర్మం తథైవచ
మధ్యస్థత్వాచ్చ శృంగారం భుంజీయా ద్బుద్ధిమా న్నరః.

ఈయంత్రమునందలి వేదాంతవిశేషములను తెలిసికొనుట కిదిగువ నిచ్చిన యమాయక యంత్రముకూడ నవసరముల అయంత్రమును చేయు వలసినవిధానము 'సదాశివ' యంత్రమందలి చతుర్భుజాంకములు అనగా 1, 6; 2, 3) 6 యొక్కగుణాపయవములు (ఫాక్టర్సు)- గనుక మాయా త్మకము లనియు నట్టిమాయను తొలగింపవలయునన్న ప్రతికోణాంకము నుండి తీసివేయవలయుననుటయును పరిధిమీదనున్న యంకములన్నియును సంకలనమువలన వచ్చినవి గనుక యవిద్యాత్మకము లనియును అయవిద్యను తొలగింపవలయు నన్న ప్రతియంకమునుండియును 8 తీసివేయ వలయుననుటయును విస్పష్టమైన స్వయంసిద్ధి విషయములే. నైయిన్ ఎగ్జి యనాటిక్ ఫాక్ట్సులు. ఏలయన 'మహావాక్యదర్పణము'లో నీభావము శ్రుతిపరచు రెండుశ్లోకముల నిచ్చట పొందుపరచుచున్నాను.

శ్లో. వైశాలమాత్రాసనయేపి షాసో కార్యప్రయత్నే నసతు తోయవిక్షా
తస్మిన్న చేతే స్వయమేవ తోయం శుద్ధం ప్రసన్నం విమయత్వమేతి
అవిద్యయా కల్పితనామరూప వ్యపోహవేన ప్రయతేత విద్వాన్.
న బ్రహ్మబోధే తదపోహమాత్రా ద్భ్రమిపన్నభాతి స్వయమేవ సాక్షాత్.

ఈశ్లోకములను బట్టి నైయంత్రములో మాయావిద్యలను తొలగించినయెడల శుద్ధపరబ్రహ్మము నిలిచియుండవలయును. అట్టి యంత్ర మేది యనఁగా—

ఈయంత్రమునకు పైనచెప్పిన సంగతులనుబట్టి దానివలన మనము తెలిసికొను విషయములనుబట్టి నారాయణపరబ్రహ్మయంత్ర మను సార్థకనామము నిచ్చితిమి. ఈరెండుయంత్రములలో రాసులను వ్రచ్చుకొనుటలో నాద్యంతస్థాననిర్ణయమును విపర్యాసముగా చేయవలయును. మొదటియంత్రములోని యంకెలను సవ్యముగను రెండవయంత్రము లోని యంకెముల నపసవ్యముగను వ్రచ్చుకొనవలయును. ఎట్లన మొదటి యంత్రములో పరిధివిూది యంకములను 7854 అని వ్రచ్చుకొనునెడల రెండవదానిలో పరిధివిూది యంకెములను 1254 అనియును దాని కను గుణముగ చతురశ్రమువిూది యంకెములను 0215 అనియును వ్రచ్చుకొనవలయును. ఈయంత్రములు బోధించుసంగతులను తెలిసికొనుటకు క్రిందివ్రాసిన పట్టికమును బట్టి యక్షరములకు పైపంక్తిలోని యంకెములను గ్రహింపవలయును.

		*			*			*	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
క	ఖ	గ	ఘ	ఙ	చ	ఛ	జ	ఝ	ఞ
ట	ఠ	డ	ఢ	ణ	త	థ	ద	ధ	న
ప	ఫ	బ	భ	మ					
య	ర	ల	వ	శ	ష	స	హ		
అ	ఇ	ఉ	ఋ	ౡ	ఏ	ఐ	ఓ	ఔ	

మనసంఖ్యానికమునకు మూలాంకములు 10 గనుక పదేసి యక్షరము లొక్కొక్క పంక్తిలో నీయబడినవి. అట్లు 5 వర్గములలో 4 వర్గములు రెండుపంక్తులలో సరిపోగా మిగిలిన పవర్గాక్షరము లైదును మూడవపంక్తిలో నీయబడినవి. అంతిస్థములు ఊష్మములు నాల్గవ పంక్తిలో నీయబడినవి మాహేశ్వరసూత్రములలో నిచ్చి నవరుసప్రకార మచ్చుల 5-వ పంక్తిలో నివ్వబడినవి. హల్లులతోగూడిన యచ్చుల కేమియును విలువలేదు. ప్రత్యేకాచ్చులకు హ్రస్వదీర్ఘప్లుతాదిభేదములను పాటింపక మూలాక్షరముల యంకెములను వ్రచ్చుకొనవచ్చును. సంయుక్తాక్షరముల కక్షరాంక యుతిని వ్రచ్చుకొనవలెను. ఎట్లన 'బ్ర' యను సంయుక్తాక్షరమునకు (బ=3; ర=2 గనుక బ్ర=3+2) అని వ్రచ్చుకొనవలయును. అట్లు కలిపినపిమ్మట రెండంకములసంఖ్య వచ్చెనేని యారెండంకములను మొత్తము చేయవలయును. ఎట్లన:-హ్మ యను సంయుక్తాక్షరమునకు హ=8; మ=5 గనుక 13 వచ్చును. 13 అనునది రెండంకములసంఖ్య కనుక హ్మ యనుదానికి 1+3=4 అని వ్రచ్చుకొనవలయును. సమానార్థకములైనవిభిన్నాక్షరములు గలశబ్దములను వ్రచ్చుకొను నపుడు ప్రతిశబ్దములోని యక్షరాంకయుతిని దీసికొనవలయును. ఆ మొత్తములు సరిపోయినయెడల సమానార్థకత్వము స్థిరపరుపవచ్చును. ఎట్లన నారాయణ -0+2 1+5=8; జ్ఞాన=8+0+0=7 హగ=8 గలుక నా మూడు పదములకు సమానార్థత్వము సిద్ధింపజేయవచ్చును. ఈయంత్రములయొక్క వేదాంతార్థములను తెల్పుటకు నాచే రచింప బడిన 'వేదాంతసాంఖ్యయంత్రము'లోని శ్లోకముల నీదిగువ నిచ్చు చున్నాడను.

శ్లో. ఉత్పాదయ ద్యత్ప్రవిశోతి బుద్ధిం నారాయణాధిష్ఠిత శైవయంత్రం
జీవేశ్వరైక్యం ప్రకటీకరోతి బ్రహ్మాత్మకం తద్గణితంచవందే,
"సదాశివా (7854) ఖ్య యంత్రాత్మన్ పరికల్పితరూపవాన్,
లోకో స్త్యేతేన యంత్రేణ జానాతి త్వాం సమాహితః

శ్లో. నారాయణ (0215) పరబ్రహ్మ(1254) యంత్రాధిష్ఠితరూపవాన్
ఏతద్యంత్రం స్మరన్ మూర్ధ్నో జ్ఞానమాప్నోతి నాన్యథా
చతురశ్రభుజభ్యాం హి బ్రహ్మాఖండం కస్య చ
శైలాంకం(7)చాపి భూతాంకం(5)గాయేత ఇతి దృశ్యతాం.
తస్మా దేకో భుజ స్సృష్టౌ ద్వితీయ శ్చాంభసో భవేత్,
చతుర్భుజే ప్రపశ్యేతి స్రష్టారం లయకారకం.
పితా(16) భవతి స్రష్టా యతో జన్మ దదాతి నః
గురు(32) ర్భవతి శంభుశ్చ మాతృదాతృత్వహేతునా.
చతుర్ముఖస్య సంఖ్యాంక (4) మష్టమూర్తే(8) స్తథైవచ
షట్కోణేన ద్వితీయేన స్పష్టం భవతి భవతః
పితా(16)సిలోకస్యచరాచరస్యత్వమస్యపూజ్యస్య గురు(32)ర్గరీయాన్.
త్వమేవ భర్తా(48)స్య శిలస్య పృష్ఠే త్వమేవ శిష్యః(57)ఖలుజీవ
(84)రూపః.
త్వమేవమాతా(56) ఖలు శక్తి (57)రూ సా లవైచమాయా(51)
త్వమేవ త ఖలు సాస్య(51)రూపా
త్వం త్రిగుణాత్మ కాయా మనేకరూపైః పరికల్పితోసి
త్వమేవ మూర్తిత్రయ రూపధారీ త్వమేవ నారాయణ(0215)
శబ్దవాచ్యః
త్వమేవ జ్ఞానం (8) ప్రణవం (75) త్వమేవ త్వమేవ వ్యాసః
(57)ఖలు వేద (48) రూప
త్వమేవ పూర్ణం సకలేహ్యనంతే త్వమేవ సాక్షా త్పరబ్రహ్మ
(1254)రూపః
త్వమేవ సచ్చిత్ సం మూర్తి స్త్వమేవ యంత్రంచ
సదాశివా (7854)ఖ్యం
అవిచ్ఛిన్నం పరబ్రహ్మ (1254) ఛిన్నే ప్రకృతి రష్టధా
అవిచ్ఛిన్నేన పూర్ణస్య హ్యేకత్వం ప్రతిపాద్యతే.
తస్మిన్ బ్రహ్మణ్యహో భాతి మాయా (51)చ త్రిగుణాత్మికా
శక్తి (57)రూపాన విచ్ఛిన్నా జగత్సృష్టిరోగకైః
తద్బ్రహ్మ శక్తిరూపేణ విచ్ఛిన్నే ప్రతిబింబితం.
నామ్నా రూపేణ వైబద్ధం స్త్రీపుంభేదేన మోహితమ్
తన్నామ జీవ (84) ఇత్యాహు రూప షట్కోణ మేవచ
షట్కోణయుగళా జీవ హ్యేకత్వం శిష్య (57)జీ(84)వోః

అర్థాహం శబ్దవిచారః

బ్రహ్మోచ్ఛ్వాసనా త్సృష్టి ర్నిశ్వాసా జ్జగతో లయం
ఉచ్ఛ్వాససంజ్ఞికం సవ్య ద్ధం నిశ్వాస స్సమీరితః
ఉచ్ఛ్వాసం వ్యక్త మిత్యాహు రవ్యక్త మపరం భవేత్
ఉభయో ర్వర్ణయో స్తస్మా ద్యోగా దర్థం విచార్యతాం.

అవ్యక్తం వ్యక్తతాం యాసం హంసశబ్దేన సూచితం.
తస్మాద్వై బ్రహ్మణః ప్రోక్తా ర్థ్యానం హంస ఇతీరితం
స ఇత్యత్ర విశేషోస్తి జ్ఞాతవ్యస్తత్వదర్శిభిః
సవ్యక్తః కేవలో సస్యా దవ్యక్తే వ్యక్తగర్భితః
తచ్ఛబ్దేనచ సంబంధా దవ్యక్తమపి సూచయన్.
స్యా న్నామకరణం సాక్షా ద్ధంస శ్రాజై ర్నగృహ్యతాం
హంసఏవ విపర్యాసా త్సోహం భవతి నాన్యథా
సోహం కథ మితి ప్రశ్నే హ్యజ్ఞానం మూలకారణం
బ్రహ్మైవాస్మీతి వాక్యేన యజ్జ్ఞాన మతిగమ్యతే
అహంశబ్ద విచారేణ తజ్జ్ఞాన మితి బుధ్యతే,
అవిద్యాయా మకారస్తు నిషేధార్థక ఏ వహి
అజ్ఞానావృతిహంరూప మహ మిత్యభిధీయతే
హంస్వరూపో గురు ర్జ్ఞేయో హ్యకారాచ్చ నిషేధితః
గురు ర్నారాయణః ప్రోక్త శ్శిష్యో జీవ ఇతిస్మృతః
జ్ఞానహం గురుపిత్రాది శబ్దా నారాయణార్థకాః
అవిద్యాకల్పితా కార శ్చాహం శిష్య ఇతీరితః
తస్మా జ్జీవం గురుం విద్యా దవిద్యా ప్రతిబింబితం
అహంశబ్దవిచార స్స్యా ద్గురుశిష్యైక్యబోధకః
సోహంబ్రహ్మే(7864)తివాక్యేన జీవబ్రహ్మైక్య ముచ్యతే
సోహం శివ(7864) స్తథైవ స్యా చ్ఛివజీవైక్యబోధకః
బుద్ధి ర్నాహంసేతి హంసేతి హ్యాదౌ సంసృతికారణం
తస్మా త్సర్వ మహంస్నేతి హంసః మేవేతి నిశ్చను
అక్షరాంకస్వరూపో హ మితి ధ్యేయం బుధై స్సదా.
అనేనైవ ప్రకారేణ వృత్తి ర్బ్రహ్మాత్మికా భవేత్

పైన చూపిన యంత్రములను దానివలన మనము గ్రహింపవలసిన గణితవేదాంతసంబంధములైన విశేషములను మీరు చూచియుంటిరి గదా. ఈయంత్రములు దైవనిర్మితశాసనములు గాని వినోదార్థమై మనుష్య కల్పిత గణితచమత్కృతులు గావని చెప్పకతప్పదు. బుద్ధిమంతులు ప్రస్తుతము వివాదములో నున్న కొన్ని చరిత్రాంశముల విషయమైనను వీనిని బట్టియే సందేహనివృత్తిని చేసికొనవచ్చును. అవియేవియనఁగా సంస్కృతము దేవభాష. దేవభాషయన కేవలముదేహమే యాత్మ యను కొను మానవుల శరీరాలంకరణపోషణసంబంధమైన భావముల నొండొరులకు వ్యక్తీకరించుకొనుటకు కవసరమైన మనుష్య కల్పిత సంజ్ఞలనదగు శబ్దసము దాయముగాక శబ్దశక్తికిని స్వరశక్తికి ననుగుణమగు ధర్మములుగలిగి శరీరికి దేహాత్మభేదజ్ఞానమును నిత్యానిత్యవస్తువివేకమును వానివలన కలుగ వలసిన వైరాగ్యాది సుగుణసంపత్తిని ప్రసాదించి యిహపర సాధనమై మానవుని పరమావధికి చేర్చ సమర్థతకలిగి వాశరహితము వైసర్గ్య రూపియగు భగవంతుని శక్తులయొక్క రూపాంతరము లని చెప్పదగు బీజాక్షరములయొక్క సార్థక ప్రస్తారరూపమైన భాష. అట్టిభాష మనకెట్లు వచ్చెను? భగవంతుడు జగత్సృష్టిని సంకల్పించి తన శక్తి రూపములగు ప్రకృతిగుణములను సృష్టిస్థితిలయములను ఒనరించుటలో మానవుని యం దుత్కృష్టత నుంచదలంచి యట్టిమానవుని దైవాంశ సంభూతునిగ జేసి తనలో నైక్యమగుటకు గాను జ్ఞానస్వరూపుం డగుటుంబట్టి జ్ఞానమును మోక్షసాధనముగ జేసి తిరిగి యట్టి జ్ఞానమునకు భక్తికర్మములను సాధనములుగ జేసి యీయుపసాధనముల క్రమముగ సాధించుటకు తగిన శరీరావయవముల నిచ్చి యట్టి జ్ఞానసంపాదనమునకు వ్యక్తప్రపంచసంబంధమై త్రిగుణ్యవిషయము లైన వేదవేదాంగములను అనంతశాస్త్రములనెడు శాఖల నిర్మించి యట్టి శాఖలుగల వృక్షమునకు తా నవ్యక్తరూపమూలముగ నుండి జ్ఞానమే మోక్షసాధన మగుటం జేసి జ్ఞానవృక్షఫలమును మానవునకు నిషేధింపక యాఫలమును నరునకు ప్రసాదింపఁ దలంచి తాను వేదవ్యాసాదిమహా మంత్రద్రష్టల శరీరంబులతో నవతరించి బ్రహ్మజిజ్ఞాస కుచితమైన సంస్కృతభాషను నరునకు ప్రసాదించెను. కనుక సంస్కృతిభాషను మాటలాడువా రామంత్రద్రష్టల సంతతివారె (2) గణితము బ్రహ్మజిజ్ఞాసకు తగినరూపముతో సంస్కృతభాషతో కూడ భగవంతునివలన మనకు ప్రసాదింపబడినదే గాని యితరదేశములనుండి మనకు వచ్చినది కాదు (3) మనుష్యునకు పది వ్రేళ్లుండుటవలన దాశమిక సంఖ్యానీకము మనుష్యకల్పిత మని చెప్ప గొందఱు సాహసించుచున్నారు. కాని యది సరికాదు. మానవునకు దైవకల్పితములగు వ్రేళ్లు పది యుండుటచే దాశమికసంఖ్యానీకము దైవకల్పితము గాని మనుష్యకల్పితము గాదని రూఢి పడగలదు. ఇట్టిసంగతులను మానవులు నిష్పక్షపాతబుద్ధితో గ్రహించి సత్యాన్వేషణమం దాసక్తితో జ్ఞానసంపాదనముకొఱకు పాటుపడుదురుగాక.

జగజ్జనని సావిత్రీదేవి

పొన్నలూరి సూర్యనారాయణశర్మ గారు

ఉ. ఏలఁ దామ్మి జారకల । పక్షులు పల్చనగా విరాజిలం
దెలతెల నౌచుఁ బ్రాగ్దిశను । దీప్తులు పొల్పు వహించుచుండఁగాఁ
నాగవముల్ విహంగనుని । కాయము సేయఁ బ్రపంచ మెల్లఁ జా
ప్కులకు నితాంతమోదమును । సూర్చెఁ బ్రభాతమునందు సాంద్రతన్

సీ. తమ్మిమొగ్గలనుండి । తగవచ్చు పరిమళమ్ములతోడ భృంగముల్ । వెలయుచుండ
భ్రమరగానముల సం । పదలు వీచులవిందు, నొనరించు మలయవా । యువులు వడవ
మలయమారుతనాటిఁ । జలియించు కిసలయ, సంతాన మెత్తనౌ । చంద మొందఁ
బల్లవంబులమీఁదఁ । బ్రాఁకెడు హిమబిందు, సందోహములఁ గాంతి । గ్రంథిగొనఁగ

తే. గడుఁ బ్రశాంతమై ప్రకృతి యొక్కడను లేని, యొక యపూర్వసౌందర్యంబు । నందియుండ
నాఁడు మానసకమలంబు । నరవిరాస, మొంతగల్గెనో వివరింప । నెట్లు గలుగు?

తే. కాలకుజలముల స్నానము । సలిపి సంధ్య, వార్చి సవితృదేవునకుఁ । దర్పణముఁ విడిచిఁ
ఋషుల స్మరియించి కౌతుక । స్వాదయుఁ డగుచు, జపము చేసితి మనమున । శక్తికొలఁది.

తే. సకలజగముల లోచనో । త్సవము సేయు, సాంజలులు విప్రులతిభక్తి । వర్ణలింప
నలత్రిమూర్తులు దనయందు । నలరుచుండు, భానుదేవుండు మొదటఁ గ । న్పడఁగ వచ్చె

సీ. ముత్తియంబుల డాలు । నొత్తిపేయఁగఁ జాలు, కమనీయకాంతి యొక్కట వెలుంగఁ
బగడంపుడాలుతో । జగడింపఁగా జాలు, కెమ్మావుఁ గాంతి యొక్కటఁ దెలంగ
బంగారపున్ డాలుఁ । జెంగి పఁగాఁ జాలు, పటుపొమ్మ కాంతి యొక్కట మెలంగ
నీలంపు నికరంపు । డాలు సేలఁగఁ జాలు, గాఢ నదీప్తి యొక్కట ములంగ

తే. రజతధవళిమఁ బోర నొ । ర్వఁగఁ జాలు, కమ్రతమదీప్తి సూర్య యొక్కట వెలుంగ
నద్వితీయ ప్రకాశమై । న రూపు, భానుమండలమందుఁ గ । న్పట్టె నాకు.

తే. పంచశీర్షంబులను బది । కాహువులును, గనులు పదునైదు గలిగిన । కమ్రమూర్తి
నామెను గాంచి ఘనకిరీటములఁ దాల్చి, యామె యప్పుడు నాకుఁ బ్ర । త్యక్షమయ్యె.

మ. వరదానం బభయంబునుం గొనియు నొ । ప్పఁ గపాలంబు న
త్యురుపీఠంబులు శంఖచక్రగదలు । త్రంబుల్ గరశూలంబులం
దరుణాక్షి ధరియించి హారముల నొ । య్యం దాల్చి యేతెంచె నం
దరి గాయత్రియనంగ నొప్పు జగ । దుత్పత్తిస్థితిన్.

ఉ. ఆమహనీయమూర్తిఁ గని సాంజలినై యిటులన్ నుతించితిన్
"మామకబుద్ధుల న్నెవఁడు మాటికిఁ బ్రేరణచేయుచున్ నభ
స్సీమ వెలుంగు; నట్టి సరసీభవమిత్రుని తేజ మీవ! త
ల్లీ! మముఁ బ్రోచి కోర్కులు ఫలింపఁగఁ జేయఁగదమ్మ భారతీ!

తే. ఓజము సహంబు బలమును భ్రాజ మీవ, వేల్పులకు ధామ మీవ దేవీమతల్లి!
విశ్వ మీవ కదమ్మ సావిత్రిదేవి, యో సరస్వతి గాయత్రి! యోమదంబ!

చ. మఱచితి మమ్మ నిన్న గరిమం బరదేవత లిత్తురంచు; హృ
త్సరసిజపీఠి నిన్ విడిచి దుర్గతి మమ్మ మహోగ్రపాపపుం
బురదను జిక్కి; జ్ఞాన మడఁపోయెను మాకు మదీయ పాపము
ల్విరియఁగఁ జేసి కోర్కులు ఫలింపఁగఁ జేయఁగదమ్మ భారతీ.

మ. తుమియింపఁగదవమ్మ మమ్ము దయతో సావిత్రి! మాడెందపుం
గమలంబుల్ వికసింపఁ జేయఁ గదవే గాయత్రి! మద్వాంఛలన్
సమకూర్పంగదవమ్మ కౌతుకముతో చంద్రార్ధభూషామణీ!
నము లెవ్వారు! సరస్వతీ! జనని! భాస్వన్మండలాభ్యాసినీ!

సీ. విశ్వంబు నిర్మించు వేదమతముఁ బాసి, కెరలి యన్యములఁ జిక్కితిమి తల్లి!
విశ్వప్రపంచంబు వెలయించు నినుఁ బాసి, కెరలి యన్యులకుఁ జిక్కితిమి తల్లి!
విశ్వ మునకు వెల్గు విధియంబు నినుఁ ద్రోసి, కిల్బిషంబులకుఁ జిక్కితిమి తల్లి!
విశ్వగానము మేళవించు నినుం ద్రోసి, మతిహైన్యమునకుఁ జిక్కితిమి తల్లి!

తే. అంధకారావృతస్వాంతులైన మమ్ము నకట! పరులకుఁ బరతంత్రులైన మమ్ము
నాస లడుగంటి మూర్ఛిల్లినట్టి మమ్ము నరసి కృపఁ బ్రోవు మమ్మ! గాయత్రి దేవి.

మ. కలుషంపుం బుప్పలంపు వెల్లడఁచు భవ్యోగ్రశోచిందాన ని
ర్మల నీలచ్ఛవులై యపాంగములఁ దోరంజాలు నీలంపుఁ జూ
డ్కులతో విశ్వముఁ జేర్మిఁ గనెడు నీకున్ మ్రొక్కువాఁడన్; నము
జ్జ్వలమాసీంద్ర హృదంబుజావని! రమా! సావిత్రి! నిన్ గొల్చెదన్.

శా. సావిత్రీజననీ! త్వదీయతను తేజస్స్ఫూర్తి గంభీరపుం
భావమ్మున్ మృదులత్వమున్ సరసతాబద్ధంబు శాంతత్వమున్
శివిన్ హర్షణమున్ వెలుంగఁ గనుచుంటిన్ విశ్వవిశ్వంభరా
దేవీ! పీఠమునందు నల్లెడల దృగ్వీథుల్ విడంబింపఁగన్.

ఆ. హృదయకమలమందు భ్రీతినై వసియించి, జ్ఞానదీప్తి నొసఁగు జ్ఞానమూర్తి!
నీమకతన విశ్వనిచయంబు బ్రాహ్మణ్యంబు నొందుచుండుఁ దథ్యముగను.

క. నిన్ను జపింపక విప్రులమన్నను శూద్రులమటన్న పది యొక్కటిగా
నెన్నద సరస్వతీ! మ మ్మున్నతపదమునకుఁ జేర్పు మో గాయత్రీ!

శాంతినికేతనము-విశ్వభారతి *

యలమంచిలి వెంకటప్పయ్య చౌదరిగారు

ఒకనాటి సంధ్యాకాలమందు, పక్షులు గూళ్లకేగుసమయమందు రవీంద్రనాథ టాగూరుగారి తండ్రి మహర్షి దేవేంద్రనాథ టాగూరు గారు రాంపూరునుండి వచ్చుచుండ మార్గమధ్యం

ఆశ్రమోత్పత్తి.

బున ప్రార్థనాసమయం బయ్యెను. అప్పుడు మహర్షి అనతిదూరమునం దున్న అష్టవృక్షముల తోపునం దొకచెట్టుక్రిందస్థానము నలంకరించి, సూర్యాస్తమయమును వీక్షించుచు, తపస్సునందు నిమగ్నుడయ్యెను. అం దాయన దైవసంబంధ మైన యానందముపొందుచుండ సూర్యాస్తమయ మయ్యెను. ఇంతలో పలువైపులనుండి తమోమండలము క్రమ్మెను. కాని ఆయన దైవ ధ్యాన నిమగ్నుడై యుండెను. ఆరాత్రి యంతయు మేల్కాంచియుం డెను. సూర్యోదయ మగుచున్నతరి మహర్షి సూర్యనమస్కారంబు లొనర్చి ఆస్థానమును విడిపోయెను. ఆనాటినుండి ఆస్థలము మహర్షికి పవిత్రస్థానం బయ్యెను. కొన్నివేళలందు మహర్షి అక్కడ కేగి దైవ ప్రార్థన చేయుచుండెడివారు. ఆసమయములందు ప్రాపంచిక విషయము లను మఱచి పరమాత్మునితో లీనమగుచుండెడివారు. ఆస్థలము నెక్కు డుగ ప్రేమించుటచేత అక్కడొక చిన్నవనమును నిర్మించి దానియందు ప్రయాణికులవిశ్రాంతినిమిత్తమై ఒకగృహమును ఒకదేవాలయమును చలువరాతితో నిర్మించెను. ఆదేవాలయమునం దేవిధమైన విగ్రహమును లేదు. ఆయాశ్రమమునందు జీవహింస మొదలైన దుష్కృత్యములు నిషేధింపబడెను. మహర్షి స్వర్గారోహణ చేయకపూర్వమే ఆశ్రమము యొక్క సమస్తకార్యములు సమాప్తిచెందెను. మహర్షి వృద్ధాప్యమందు ఆయన కడసారిపుత్రుడైన రవీంద్రనాథటాగూరు తండ్రిని ట్లడిగెను. "నేను చిన్నబాలురకు పాఠములు బోధించు నిమిత్తమై ఇందొక పాఠశాలను నిర్మించుటకు నాజ్ఞపొందుటకు వచ్చియుంటిని." అందులకు మహర్షి సంతోషపూర్వకముగా సమ్మతించి ఈమంత్రమును నుపదేశించెను." It is an absolute death to depant f om this life, without realising the Etennal Tre th ef life " కాలానుసారముగా బోధ దేదీప్యమానముగ జరుగుచుండె. ఆకాలమున ఆశ్రమమందు జాతి మత వర్ణభేదము లేమియును లేవు.

ఆయన బాలురను వెంట తీసికొని వనమునందు సంచారము చేయుచు, సృష్టియొక్క వైచిత్ర్యమును వారికి చూపించుచు, పాఠము లను బోధించుచుండెడివారు. పూర్వకాలపు ఋషులు నేవిధముగా విద్యను శిష్యులకు గఱపుచుండెడివారో అదేవిధముగా ఈయన లేఖ యొక్క బాలురకు చువిద్యను బోధించుచుండెడివారు. వారు ప్రాతః కాలముననే లేచి ఆశ్రమముయొక్క సమస్తకార్యములను నిర్వర్తించి, పూజకొఱకు పుష్పముల నిమిత్తమై వనమునకు పోవుచుండెడివారు. అప్పుడు ఆశ్రమమునందు విస్తారముగా జింకలును మయూరంబులును ఇంకామొదలైన అడవి జంతువులతోను నిండి దానియొక్క శోభను ప్రకాశింపజేయుచుండెను. అవి యాశ్రమమునందు నిర్భయ ముగా సంచారము చేయుచు కొన్నివేళలయందు మహర్షియాశ్రమము నకు వచ్చుచుండెడివి. ఈబాలురు వానితో ఆడుకొనెడివారు.

ఇట్లు మహర్షి రేయింబవళ్లు అశ్వత్థచ్ఛాయయందు దైవప్రార్థన చేయుచుండెను. ఆస్థలమునకు సమీపమునను బందిపోటుదొంగలు మొదలైన అడవిజాతులవారు నివసించుచుండెడివారు. వారిలో నాయ కుడు ప్రతిదినము మహర్షిని చూచుచుండెడివాడు. ఏసమయమందు చూచినప్పటికిని ఆయన ఒకేస్థానము నలంకరించియుండెడివారు. అం దుచే వాడాయన ఆస్థానముక్రింద బాగా మంచిధనము దాచియుంచె నని యూహించి మహర్షిని హత్య నొనరించుటకు నిశ్చయించుకొనెను. కాని నాయకుడు మహర్షిని ప్రాణాపహరణదృష్టితో సమీపించి నంతనే ఆయన తపోధనముకలన లభించిన తేజస్సును శాంతమును నిర్మ లతయును, చోరుని భావమును మార్చివేసెను. చోరుడు పశ్చాత్తాప మొందెను. మహర్షి యాచోరుని ఆత్మానందముతో నాశీర్వదించి కౌగ లించుకొనెను. ఆనాటినుండియు నాచోరుడు ఆయన ప్రియశిష్యు డయ్యెను. శాంతినికేతనము నిర్మించుటకు ఇదియొక మూలకారణము.

అటుతరువాత నీయాశ్రమము నిర్మించినస్థలముయొక్క జమీం దారు తనంతటతానే వచ్చి మహర్షిపాదములమీద నొరగి "నేను మీ యాశ్రమమునకు సంబంధించిన స్థలమును, దానిని ఆవరించియున్న వనములను మీ కొసంగుచున్నా"నని నెను. దీని వైశాల్యము సుమారు నాలుగుబందల యకరము లుండును. అప్పుడు ఈ యాశ్ర మము తరుచ్ఛాయలలోను, పలువిధములైన కుసుమంబులతోను అనేకవిధములైన అడవిజంతువులతోను నిండి దానియొక్క శోభను వసంతునివలె దేదీప్యమానంబుగా ప్రకాశించుచుండెను. ఇట్టితరి మహర్షి దైవప్రార్థన చేయుచుండగా, శాంతినికేతనము అను మాట జ్ఞప్తికివచ్చి, తన యాశ్రమమున కా పేరుంచుటకు తలచెను. నాటినుం డియు శాంతినికేతనమనం బడుచుండెను.

* [illegible] బోల్పూరు స్టేషనుకు రెండు మైళ్లదూరములో నొక పెద్దవనమందు నిర్మింపబడియున్నది. దానియందొకప్రక్క "విశ్వభారతి" స్థాపింపబడియున్నది. విశ్వభారతి ఉత్తరవిభాగమనియును ఆశ్రమము పూర్వవిభాగమనియునందురు

మహర్షి దేవేంద్రనాథఠాకూరు గారి స్వర్గారోహణానంతరము ఆయన తపస్సొనరించిన స్థలమునం దొక స్మారకచిహ్నము నిర్మింపబడెను. ఆమార్బిలురాతిమీద మహర్షి యొక్క స్వహస్తముతో నొకపవిత్రమైన మంత్రము నిట్లు లిఖించియుండెను. ఆశ్రమవిద్యార్థులు తరుచుగ సాంధ్యవేళలయందును, నింకుపున్నమసమయముల యందును, ఆస్థలమున కేగి దైవప్రార్థన చేయుచుందురు.

విశ్వభారతి ఆదర్శము

మహర్షి యొక్క విశ్వజనైక్యాశయము ననుసరించి రవీంద్రనాథఠాకూరుగారు విశ్వభారతిని స్థాపించిరి హిందూదేశమునందు విద్యయును చిత్రకళలును సంపూర్ణముగా నాశన మొందినవని ఆయన అనుభవముచేలన తెలిసికొని తిరిగి వాని నన్నిటిని పునరుద్ధారణచేయుటకు దీనిని నిర్మించిరి. ఏకమత్యముతోడను చిత్రకళావిద్యల నిపుణత్వముతోడను ఒకరికొకరు విద్యావ్యాసంగములను మార్చుకొనుచు పాశ్చాత్యుడు భారతీయుడను వైషమ్యము లేకుండ, మానవకోటియంతను ఏకముచేయుటయే దీనియొక్క ప్రధానోద్దేశ్యము. ఈరెండుఅర్ధగోళముల భావములయొక్క కలయికచేత వచ్చుసారాంశమును గ్రహించుటయే విశ్వభారతి విద్యార్థులయొక్క కర్తవ్యమై యున్నది. ఇది మత సాంఘిక సాహిత్య చరిత్ర శాస్త్ర కళావిద్యలయు కృషులయొక్కయు, బుద్ధ జైన ఇస్లాం సిక్కు క్రీస్తు మొదలైన జాతులయొక్క అన్యోన్యసంబంధమును గలుగజేసి వారివారియొక్క జాతి మత వర్ణ వైషమ్యములను నిర్మూలింపజేసి, యుక్తమైన విద్యను గఱపుట కిది కేంద్రస్థానమై యున్నది. ఈవిధముగా భారతవర్షము దానియొక్క పూర్వస్థితికి రాగలదనుట కెంతమాత్రమును సందేహము లేదు. అదేవిధముగా పాశ్చాత్యులుకూడ అంధకారమునుండి విముక్తులై అన్యజాతి సంపర్కమును పొందుదురు.

ఆశ్రమవిద్యార్థులు ప్రాతఃకాలమున లేచినతోడనే శ్రీరవీంద్రనాథఠాకూరుగారి పాటలను పాడుచుందురు. అటుపిమ్మట స్నానము మొదలైన కృత్యములను నిర్వర్తించి, వారివారి చిత్రాసనములను వెంట తీసికొని దైవప్రార్థననిమిత్తమై అరఘంటసేపు వారివారి ప్రియమైన స్థలముల కేగుదురు. ఘంటకొట్టినతోడనే వచ్చి వలయాకారముగా చుట్టి, ఉపనిషత్తులలో నొక పవిత్రమైన మంత్రమును మహర్షివల్ల ఎంచబడినదానిని గానముచేయుదురు. అటుపిమ్మట నల్పాహార మిచ్చినతోడనే వారివారి తరగతులలోనికి వెళ్లుదురు. తరగతులు వృక్షచ్ఛాయలక్రింద నేర్పాటుచేసిన రాతిసోపానములమీద జరుగును. ఉదయము సాయంకాలముకూడ నదేవిధముగా జరుగును. సంధ్యవేళ తిరిగి అరఘంటసేపు దైవప్రార్థన యుండును. రాత్రివేళ ఉపాధ్యాయులు బాలురకు పాఠములయందు తెలియనివాట్లి సాయపడుచుందురు. ప్రతి వసతిగృహమందును ఇద్దఱుపాధ్యాయు లుందురు. ఈ బ్రహ్మచర్యాశ్రమమందు పదిసంవత్సరముల వయస్సు మించని బాలురనుమాత్రమే చేర్చుకొందురు. ఈబాలురకు హిందూదేశచరిత్రయు భూగోళశాస్త్రమును పదార్థవిజ్ఞానశాస్త్రమును ప్రకృతిశాస్త్రమును బీజగణితము అంకగణితము రేఖాగణితము చిత్రలేఖనము—హిందీ సంస్కృతము గుజరాతి బెంగాలి మరాటి హిందూస్థాని ఫ్రెంచి జర్మన్ ఆంగ్లము పాలి సంగీతము (హిందీ - బెంగాలి ఇంగ్లీషు) మొదలైన వానిని బోధించుదురు. సామాన్యముగా గవర్నమెంటు పాఠశాలలయందు చెప్పుచున్న విద్యకును ఈవిద్యకును అపారమైన భేదము కలదు. ఇక్కడి ఉపాధ్యాయులు బాలుర సహజమైన బుద్ధికుశలతకు ఎక్కువతోడ్పాటు చేయుటయే వారియొక్క ముఖ్యఉద్దేశ్యము. సతీశచంద్రరాయిగారు ప్రథమమున ఆశ్రమవిద్యార్థులను వెంట తీసికొని వనమునందు సంచారము చేయుచు, బెంగాలీ, ఇంగ్లీషు మొదలైనభాషలను బోధించుచు సృష్టియొక్క వైచిత్ర్యమును చూపించుచు, వారికి విద్యయందు రుచి పుట్టించిరి. ఆ తీర్థము నేటివఱకును అవచ్ఛిన్నముగా విద్యార్థులయందు ప్రవహించుచున్నది.

విశ్వభారతి విద్యావిధానము

భాషలయందు హింది బెంగాలి హిందుస్థాని గుజరాతి మరాటి సింధి పాలి సంస్కృతం ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచి జర్మన్ రష్యన్ పరిషియన్ చైనీస్ గ్రీక్ టిబెటిన్ మొదలైనవి బోధింపబడును. హిందూదేశచరిత్ర చిత్రకళలు సంగీతము కూడ బోధింపబడుచున్నవి. ప్రొఫెసర్ విణ్టర్‌నిస్ సహాయమువలన కొందఱు విద్యార్థులు హిందూదేశ పూర్వచరిత్రపరిశోధనమును కూడ గావించుచున్నారు.

వ్యవసాయపు శాఖ

ఈవ్యవసాయపు శాఖ ఆశ్రమమున కొకమైలుదూరమున పెద్దతోటయందు నిర్మింపబడియున్నది. ఇక్కడ వ్యవసాయము చేయుటకు సులభమార్గములను బోధించుదురు. చెట్లను ఎట్లు పెంచవలసినదియు, ఏ యే చెట్టుకు ఏయేఎరువు వేయవలసినదియు ఏకాలమందు పంటకుచీడపట్టునో అది ఎట్లువచ్చునో భూమి సారవంత మని గ్రహించు టెట్లో మొదలైన విషయములను గురించి దానియొక్క ప్రధానోపాధ్యాయుడైన అమెరికాదేశపు హొల్‌మగ్సన్ గారు బోధించుదురు.

నవయుగారంభము

వాలేటి నరసింహస్వామి గారు

శ్లో. యదా యదాహి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భారత, అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదాత్మానం సృజామ్యహం
పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతాం, ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే.

అనెడు భగవంతుని వాక్యము వ్యర్థము కానేరదు.

ఏలయన నిప్పటి ప్రభుత్వముల వారి చర్యలను బట్టి చూడ నీకాలమందు స్వామి అవతరింపక తీరదు అని తోచుచున్నది. అదిగాక యీకాలము యుగసంక్రమకాల మని కొందఱు జ్యోతిష్కులు తెలియజేయుచున్నారు. వారి పలుకులు రిక్త యని త్రోసిపుచ్చరాదు. ప్రతియుగాంతమందును కొంత కదలిక యున్నట్లు పురాణములవలన గనుగొనుచున్నాము. కృతయుగాంతమందు గాని, త్రేతాయుగాంతమందు గాని లేక శ్రీ కృష్ణమూర్తి అవతరించిన ద్వాపరాంతమందు గాని యుద్ధములు జరిగి ప్రజాక్షయము చాల కలిగియున్నది. అలాగుననే గడచిన యిరోపా సంగ్రామమును బట్టి చూచిన నీకాలము యుగాంతరకాల మనవచ్చును.

చతుర్యుగములలోను కృతయుగము 4800 దివ్యసంవత్సరము లనియు, త్రేతాయుగము 3600 దివ్యసంవత్సరము లనియు, ద్వాపరము 2400 దివ్యసంవత్సరము లనియు కలియుగము 1200 దివ్యసంవత్సరము లనియు పంచమవేద మగు భారతమందు సూచింపబడి యున్నది ఒక దివ్యసంవత్సరము 360 మానవసంవత్సరములకు సమానము గనుక నీయుగపరిమితి సురమానముగాని నరులమానము కాదు. కనుక మానవయుగముల పరిమితి భారతములో చెప్పబడిన పరిమితి గాక వేఱుగా నుండక తీరదు. కనుక మానవకలియుగాంతమునకు ప్రళయము రా నవసరము లేదు. ఏల యనగా ప్రళయము దివ్యకలియుగాంతరమందు వచ్చునని భారతమందు చెప్పబడియున్నది. పైయంశములను గమనించినచో యుగములు రెండువిధములుగ నున్న వనియును దివ్యయుగముల పరిమితి మానవయుగముల పరిమితికంటెను హెచ్చుగా నుండుననియును తెలియుచున్నది.

కాలమానమును బట్టి చూడ మానవకృతయుగాంతరమునందు మానవత్రేతాయుగము, తదనంతరము మానవద్వాపరము తరువాత మానవకలియుగము రాక మానదు. కనుక నొక దివ్యయుగమున ఎన్నిసారో మానవయుగములు తిరుగును. అదిగాక మానవకలియుగపరిమాణము సుమారు 5000 సంవత్సరము లని నిర్ధారణచేసియున్నారు శ్రీకృష్ణమూర్తి క్రీస్తునకు 3000 సంవత్సరముల క్రిందట జన్మించె నని జ్యోతిష్కులు తెలియజేసిరి. తిలకుమహాశయుఁడు కూడ దానినే వక్కాణించెను. గనుక నిప్పటికి శ్రీకృష్ణమూర్తి జన్మించి 5000 సంవత్సరము లయినది. రెండవ భారతయుద్ధ మనదగు యిరోపామహాసంగ్రామము లక్షలకొలది ప్రజల నశింపజేసినది. 1919 సంవత్సరములో పంజాబు నగర జనులు చాలమంది [illegible]. అన్నబాధచే హిందూదేశమందును ఇతరదేశములందును చాలబాధ కలిగినది. జాడ్యములు ప్రబలినవి. లోకములో ఏమూల చూచినను విచారమే కనబడుచున్నది. ఇకముందు వేఱె ప్రళయము రా నవసరము లేదు. గనుక కొందఱు జ్యోతిష్కులు చెప్పినట్లు సిద్ధార్థినామసంవత్సర ఆషాఢబ 30 తో ఈ యుగము అంతమయిన దని చెప్పవచ్చును. క్రమముగ రావలసిన యుగ మేదో ఆలోచనీయమై యున్నది కాలమానమునుబట్టి మానవకృతయుగము రావలసియున్నది. అందులకు నిదర్శనములుగూడ కనిపించుచున్నవి. పరమవేదాంతియగు రవీంద్రుడు లోకమునంతయు ఏకీభవింపజేసి [illegible] విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపింప నుద్దేశించినాడు. అతడు మహాత్ముడు. అతడు తలపెట్టిన కార్యము సఫలము కాకతీరదు. ఈ విశ్వవిద్యాలయము అభివృద్ధి పొందు సూచనలు కూడ గలవు. హిందువులు మహమ్మదీయులు పార్శీలు మొదలగువారందఱు ఏకీభవించి యావిశ్వవిద్యాలయమునకు సహాయము చేయుచున్నారు. కనుక నీవిద్యాలయమువలన పాశ్చాత్యులకు మనకు స్నేహము బలమగుచున్నది.

ఒక్క రవీంద్రుడేగాక అరవిందుడుకూడ ప్రకాశించుచున్నాడు. అతడు ఆధ్యాత్మికశక్తిని వినియోగించి మానవకోటి నంతటిని ఆధ్యాత్మికములో మునుంగ జేయుచున్నాడు. ఇక ముందు ఒక గొప్ప మతము లేచి లోకమునందు గల ప్రజల నందఱిని ఆమతస్వీకరింప చేయును. ఆమతమందు ముఖ్యసూత్రము "ఆధ్యాత్మికము" అందువలన జ్ఞానము ప్రేమ దేశభక్తి మాతృభక్తి దైవభక్తి మొదలగు సుగుణములు మనుష్యులలో వృద్ధి చెందును. అట్టి మతోద్ధారకుడై యుండుటకే అరవిందుడు ప్రయత్నించుచున్నాడు. అట్టి ప్రయత్నము సఫలమగుటను దేవుని సదా మనము ప్రార్థింపవలయును.

లోకోత్తమపురుషుడని ప్రసిద్ధి చెందిన మహాత్ముడు యీ నవనాగరకతాపిశాచమును తొలగద్రోయు ప్రయత్నములు చేసినాడు. అందులో జయముకూడ పొందెనని చెప్పవచ్చును. ఏలయన గాంధిమహాత్ముడు భారతహృదయమునం దవ్యక్తముగ నున్న ఆధ్యాత్మికసాధనమునే అసహాయోద్యమస్వరూపమునను సువ్యక్తము చేసి భారతభూమియందును తదితరరాజ్యములందును, సుస్థిరశాంతిని స్థాపించుటకు బూనుకొనెను. భారతహృదయస్వభావము నెఱుగని పాశ్చాత్యులకును, స్వదేశీయులకును గాంధిమహాత్ముని భావములు విపరీతములుగ దోచుచుండును గాని మహాత్ముని శక్తి నెఱిగిన పాశ్చాత్యులు సహితము అతనిని లోకోత్తమపురుషునిగా నెన్నుకొనిరి. కారాగృహమునందు జన్మమొంది- వేణునాదమును పూరించుచున్న- శ్రీగోపాలకృష్ణునివలె మహాత్ముడు కారాగృహభీతి లేక ధర్మనాదమును దిగంతములందు పూరించుచు విశ్వవిమోహమును కలిగించుచున్నాడు. మహాత్ముడు ధర్మవిజయస్థాపనమునకు ఘోరమైన ధనుర్ధారణమును వదలి సౌమ్యమైన చరక ధారణమును నాదేశించుచు-నవయుగధర్మసంస్థాపనమును చేయుచున్నాడు. కనుక అట్టి సత్యమును ఎల్లయెడల వ్యాపించుచుండునట్టియు, "ఆత్మవత్సర్వభూతాని"యను నార్యోక్తి గమనింపజేయునట్టియు, "శాంతము భూషణము" అని తనకర్మచేత స్పష్టపఱచుచుండునట్టియు, కలియుగప్రహ్లాదుడైన గాంధిమహాత్ముని ప్రయత్నము విఫలము కాజాలదు.

ప్రస్తుతకాలమందు హిందూదేశములో నేమి పాశ్చాత్యదేశములలో నేమి ప్రజ లందఱు స్వేచ్ఛను వాంఛించుచున్నారు. స్వేచ్ఛగలుగుట సామాన్యవిషయము గాదు. స్వేచ్ఛగలుగుటకు త్యాగ మవసరము. అట్టిత్యాగము మహాత్ముని యుద్యమమువల్ల కలిగినది. ప్రజలందఱు త్యాగులై ధనార్జనమును విడచి చెరసాలలందు కష్టపడియైనను ధర్మమును సాధించుటకు బూనుకొనిరి. అట్టిదీక్ష గలిగినచో ఆధ్యాత్మికస్వేచ్ఛను కూడ పొందగలము. పరదేశస్థులు కూడ త్యాగధర్మమును వెల్లడిచేయుచున్నారు. మేక్స్వినియను ఐర్లండు దేశస్థుడు 72 దినములు కారాగృహములో నుపవసించి తుదకు పరమపద మొందెను. ఆండ్రూసు స్టోక్సు మొదలగువారు కూడ ప్రజల స్వేచ్ఛకొఱకు పాటుపడుచున్నారు. మహాత్ముని యుద్యమమందు అహింస ముఖ్యసూత్రమై యున్నది. మనోవాక్కాయకర్మములందు అహింసయే సూత్రమై దీక్షతో పనిచేసిన అకాలీలు జయము పొందిరి. దొరతనమువారు చెఱపెట్టుటకు విసుగుచెంది సదరుపద్ధతిని మార్చుకొనిరి. అకాలీలకు జయము చేకూరినది. పశుబలరూపకమైన దొరతనమును తనవశము చేసికొనిన సత్యాగ్రహశక్తి మహిమ యెల్లరకు తేటతెల్లమయ్యెను. కనుక నిప్పుడు ప్రజలందఱు " సత్యమే జయ మను " నార్యోక్తిని కర్మవలన నిరూపించుచున్నారు.

మన సనాతనధర్మసూత్రములలో పంచములనెడు వారు లేరు. నాల్గుజాతులనే వేదములు భగవద్గీతలు, మొదలగు గ్రంథములు నిరూపించినవే గాని పంచములను పేర్కొనలేదు. అందువలన పంచమజాతి ఇటీవల నుద్భవించె నని యూహింపవచ్చును. ఇందుకు కారణము వారి ఆచారములే గాని వేఱుగాదు. వారి దురాచారములను మహాత్ముడు పారద్రోలి అస్పృశ్యతను తొలగించు ప్రయత్నములు చేయుచున్నాడు. కనుక నిప్పుడు సనాతనధర్మస్థాపనము జరుగుచున్నది. ప్రతివారును ఆర్యుల ధర్మములు పరమోత్కృష్టము లని తలచి, నిర్వహించుచున్నారు. ఆవుపేడ పిండి ముగ్గులు నములలోనికి వచ్చినవి. సంధ్యావందనము గాయత్రీజపము మొదలగు శిష్టాచారములను బ్రాహ్మణులు ఆచరించుచున్నారు. దేశమునందు నశించిన వృత్తులు మఱల మొలకలెత్తుచున్నవి. ప్రతిమానవుడును పరశక్తిని అపేక్షింపక స్వశక్తిమీదనే ఆధారపడుచున్నాడు. బ్రాహ్మణులకు పూర్వపు ఔన్నత్యము రానున్న దేమో యని తలచుటకు అవకాశములు గలుగుచున్నవి. సంస్కృతము భాషయైనది. అందువలన వేదాంతతత్త్వము విశదము కాగలదు. దాన ప్రజలకు ముక్తి గలదు.

కలియుగాంతమై కృతయుగము ప్రవేశించినను ఏల ప్రపంచమునందు అశాంతి ప్రబలియున్న దని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. మాసమునందు శుక్ల కృష్ణపక్షము లని రెండుపక్షములు కలవుగదా! కృష్ణపక్షము అమావాస్యతో ముగిసి శుక్లపక్షము పాడ్యమిలో ప్రవేశించునుగాని ఆనాడే మనకు చంద్రుని వెన్నెలయును కనబడుట లేదు. రెండవనాడు చంద్రుడును ప్రథమమున కనబడుచున్నాడు. మనకు ఆనాటిమొదలు పౌర్ణమివఱకు అభివృద్ధిచెంది, పౌర్ణమినాడు గుండ్రముగా ఎక్కువైనకాంతితో ప్రకాశించుచున్నాడు. ఆలాగుననే కలియుగము అంతమైనను తద్వాసన కొంత కాలమువఱకు నుండును. అందువలననే కృతయుగము ప్రవేశించినను అశాంతి ప్రబలియున్నది. ఆ అశాంతి, క్షామము వగైరా బాధలన్నియు కొలదిసంవత్సరములలోగా నశింపక తీరదు. తెలుగుమానము ప్రకారము నక్షత్రగుణములు పోయినయెడల ప్రజలు సుఖవంతులై యుందు రని తెలియుచున్నది. ఈపైయంశముల బట్టి కూడ ఆభావమే వెల్లడి యగుచున్నది. ఇదిగాక యీ యుగసంక్రమకాలమందు 14 రు ప్రవక్తలు వచ్చెద రని కొందఱుజ్యోతిష్కులు తెలియజేయుచున్నారు. ఆయంశము నుగూర్చి విచారింపవలసియున్నది గాని గ్రంథవిస్తరభీతిచే నిపుడు చేయజాలకున్నాను.

భారతీయ ప్రబోధము

కొత్త వేంకటసుబ్బరాయ గుప్త గారు

శ్రీమదిరబును సేవ । కావృత్తినే చేయు, మంచు బోధించెడి । యన్నలార
గాంధిత్రోవను నడువ । గా వల్దు మీరంచు, ప్రజలకు బోధించు । భ్రాతలార!
శాసనసభలకు । జనియు నచ్చో మాటలాడగ నేరని । యన్నలార!
జాతీయవాదుల । జ్ఞయులుల కింపగా, దలలూపు హైందవ । తనయులార!
గీ. హిందుదేశమునం దుద । యించి మీరు, భారతీయులమని ఖ్యాతి । వడసియుండి
భారతీయోద్యమంబును । పాడు జేయ, దలచుటది పాడిగాదంచు । దెలియుడికను.

సీ. చదువుసంధ్యలు నేర్చి । జన్మస్వాతంత్ర్యంబు, విడనాడంబూనెడి । విబుధవరులు
నాగరకులమంచు । నగరవాసము చేయు, బూని పల్లెలవీడు । పుణ్యమతులు
చీటికిమాటికి । చెచ్చెర కోర్టెక్కి, వ్యయప్రయాసలు చెందు । వ్యర్థమతులు
బ్రాహ్మణులే మన । పాలి దయ్యము లంచు, నూరూర జెప్పెడి । యుద్రిక్తులుచు
గీ. మొందితెందఱో జనియించి । రీమహిమీద, నట్టివారెల్లరికి జ్ఞాన । మలవడగను
బోధచేయంగ భారత । పుత్రులార, బయలుదేరుడి మీలో । భ్రాతలార!

సీ. ఉదరపోషణముకై । నుద్యోగ మనుసేర, బానిసీలైనట్టి । బాబులార!
కోర్టులపై ధనము । కొల్లబెట్టు మటంచు, పుక్కచుండెడి న్యాయ । వాదులార!
పరదేశవస్తువుల్ । విరివిగా దెప్పించి, ధ వ్యయంబును జెందు । తండ్రులార!
నాగరీకంబంచు । నారసిల్కులు గట్టి, ముఱియుచునుండెడి । బుడుతలార!
గీ. ఇంకనైనను మీ పంతం । బెల్ల వీడి, గాంధిమతమును గైకొని । ఘనమటంచు
ఖద్దరుధరించి స్వేచ్ఛకై । పెద్దగాను, కృషినొనర్పుడి భారత । కృషికులార!

చరిత్రరచనము - దానిలాభములు

వంగూరి సుబ్బా రావు గారు

దేశచరిత్రము, జాతిచరిత్రము, సంఘచరిత్రము, కులచరిత్రము, జీవితచరిత్రము, వాఙ్మయచరిత్రము, భాషాచరిత్రము, శబ్దచరిత్రము నని చరిత్ర లనేకవిధములుగ నుండును. పుట్టి పెరిగి నశించు పరిణామావస్థగల ప్రతి స్థూలపదార్థమునకును మొదలు, కేవలసాంకేతికనామములచేఁ బ్రకృతిలో నుద్భవించు దేశ భాషా కావ్యాది సమస్తపదార్థములకుఁ జరిత్ర యున్నది. మనము తెలిసికొనుచున్నను, తెలియకుండ నుపేక్ష చేసినను ప్రతియణువునకుఁ జరిత్ర యున్నది. మనము వ్రాసికొన్నను వ్రాయకున్నను జరిత్ర యున్నది. కవిత్వము మొదలగు చిత్రకళలు మానవసృష్టము లయ్యును కవిబ్రహ్మసృష్టిలోని కావ్యప్రపంచమునందుఁ గూడఁ గవిచరిత్రము, కావ్యచరిత్రమును గూడ నున్నది. ఒకమహాత్ముని పవిత్రజీవితము కొన్నివేలయేండ్లక్రింద దేశోపకారజనకమై విరాజిల్లి మగిడి విస్మృతమై యుండినను, ఆమహాత్ముని భావములు చర్యలు తలంపులు మనజాతి కుపకార మొనరించి జనసామాన్యమునం దతని నడవడులు మార్చి మనజాతిచరిత్రమునందు లీనమై యున్నది. ఆతని చరిత్రమే పురాణమునందుఁ గాని యేకావ్యమునందుఁ గాని వర్ణన నొందక యుండవచ్చును. దేశకాలపాత్రముల ననుసరించి యామహాత్ముని చరిత్రము విస్మృతమై యుండవచ్చును. కాని సత్యయుగమహాత్ముఁ డొనర్చిన చర్య లోకమునందుఁ జలనము గలిగించినది యైనచో నది యెప్పటికైన బహిర్గతము కాకమానదు. సామాన్యమానవుల భావనలు తలంపులుగూడ జాతియం దిమిడి మరణము లేకయుండుట తప్పదు. చలింపఁజేయు భావములను నవి మంచివా చెడ్డవా యను విచారణము కూడ నవసరము లేదు. చెడ్డవైనను మంచివైనను ఆభావములు చావకుండ జీవించియుండి జాతిచరిత్రకంగములై యుండును. భావములు స్వల్పములై, బీదవైనయెడల నవికూడ నమరత్వము నొందును గాని యవి స్ఫుటముగ ద్యోతకము గాక చిన్ననక్షత్రములవలె నైన నుండక మానవు. ఒక్క యుదాహరణముఁ జూపి యింతకంటె నాభావము వెల్లడింపఁ బ్రయత్నించెదను.

అణువునకుఁ గూడఁ జరిత్ర యున్నదంటివి కదా యది యెట్లు? దానిచరిత్రము తెలిసికొనుటవలన నేమి ప్రయోజన మున్నది? దానికై లోకములో బుద్ధిమంతు లెందఱో తమ నిశితమైన బుద్ధిని రాత్రింబవళ్లు వ్యయ మొనర్చి కష్టపడి బుద్ధిని నిరుపయోగ మొనర్పనేల అని మీరు నను ప్రశ్నింపుడు. నేను చెప్పున దేమనఁగా? ఒకయణువుచరిత్రము రచియించుట కష్టసాధ్యము కావచ్చును. పైకిన ప్రయోజనము మన కిప్పు డప్రస్తుతమును నిరుపయోగమును గావచ్చును. అయినట్లు కనఁబడవచ్చును. కాని యది పరిశోధించి వ్రాయుటకుఁ బ్రయత్నించిన వానిది సత్ప్రయత్నమే. కాని ఖండింపఁదగిన చెడ్డప్రయత్నము మాత్రము కానేరదు. అగమ్యగోచరము లైనను దుస్సాధ్యము లైనను కష్టసాధ్యము లైనను మానవుఁడు వానికొఱకుఁ బ్రయత్నించుట పెద్దపనిమాత్రము కాదు. ఏమందురా? అవాఙ్మనసగోచరమని మన పెద్దలు నిరూపించిన బ్రహ్మపదార్థము మనకు దొరకు ననియే శంకర రామానుజాది మతకర్తలు తలంచిరా? అది దొరకునది కాదని వారే యంగీకరించినారు. కాని యాత్మవిచారణము ప్రతివ్యక్తికి నవసరమనినారు. అట్లే యొకయణువుచరిత్రమును మనము కష్టసాధ్యమైనదని విడుచుట వేఱు. దానికై ప్రయత్నించుట వేఱు. ప్రయత్న మెప్పటికైన జయమొందవచ్చును. ప్రయత్నము జయప్రద మగునా కాదా యని లెక్కలు వేసికొని దానిని సాధింపఁ గోరుటకుఁ గర్మవాదు లంగీకరింపరు. కర్మవాదులతో మన కేల యందురా? ప్రపంచమునందు మానవశక్తి కతీతమైన యేఘనకార్యమైనను మనము చూచినంతవఱకు చివరఫలితము నొందినవారిచేతనే యారంభము కాలేదు. 'ఒకవేళ నట్టి యాదర్శము నందిన యదృష్టశాలి కలఁ డనుకొందము. ఆతఁ డయిన విజయమును గణితము వేసికొని దానిపైఁ బ్రయత్న మారంభింపలేదు. అప్రయత్నముగ అనుభవజ్ఞానముచేత శాస్త్రజ్ఞానసహాయమునసే ప్రతిఘనకార్యమును నెఱ నది. మనమాట యటుంచుఁడు. అంతగా సరియైన యాస్తికబుద్ధిలేక భౌతికశాస్త్రాభిమానులై పట్టుదలతోఁ బ్రకృతిని జయించెద మని కంకణము కట్టుకొని తమసర్వస్వము దానికై యర్పించు పాశ్చాత్యులఁ జూడుఁడు. వారు కనిపెట్టితి మనుకొనుచున్న విద్యుచ్ఛక్తి యౌవనమాలతో గతిలో నున్నారు. ఆ శక్తియునిన నేమియో దానివలన నింక నెన్ని పనులఁ జేయింపవచ్చునో వారికిఁ దెలియదు సరికదా దాని యాదియెట్లు తెలిసినదో కూడ సరిగఁ జెప్పలేరు. అవి పదియేండ్లక్రిత మద్ది మనకు దుస్సాధ్యము. నేఁడది క్రీడావిశేషమై పోయినది. వీనికొఱకెందఱు ప్రయత్నించినారు. ఎందఱు ప్రయత్నించుచున్నారు. ఎందఱు మరణించినారు. ఎందఱు మరణించుచున్నారు. ఇదివఱకుఁ గలిగిన యభివృద్ధినే గమనించినచో నింక నొక్కతరకాలములో మానవులు ఖేచరులై పోవుదు రని తోఁచుచున్నది. గరుడపక్షిని బోలు విమానారూఢుఁడగుటనే శ్రీవిష్ణువు గరుడగమన ఖేచరుఁడా? ఇదివఱకున్న నరులోకములకు బదులుగా వాయునగరములుకూడ వచ్చునని యూహింపవచ్చును. ఒక జప్లినుపై వ్యవసాయమారంభించి యాజెప్లినుకు కావలసిన పెట్రోలు మొదలగు పదార్థములు భోజనపదార్థములు వృత్తులు నందే సృష్టించుకొనుచు మానవుఁడు తన సంసారముతో ఖేచరుఁడై భూమి రేమి పాడుపడదినములు తెచ్చునా యని మనము భయపడవలసినదు

దినములు రాకపోవు. అప్పుడు జెప్పిన పురములు అందే వివాహములు సంతానములు ఇక భూమితో నవసర మేమున్నది? సృష్టిలో జరుగుచున్న మనకండ్లయెదుటి యీమార్పు మహోదాహరణ మైనది. సృష్టికిం బ్రతిసృష్టికి ఘాతకముగ మన మెంతెరో దూరమున లేమని తోచుచున్నది. కావున నొక ఘనకార్యము మనము సాధించుటకు సత్ప్రయత్నమే సదారంభము. అట్లే వేమనవంటి యొక మహనీయుని చరిత్రము వ్రాయుటకుం బ్రయత్నించుట యొక నేరము కాదు. మొట్టమొదట సంపూర్ణజీవిత చరిత్రము వ్రాయలేకపోవుట యొకబుద్ధిలోపము కాదు. కడచిన వ్రాంతలకంటె [illegible] వ్రాయంగలుగుట పెద్ద విశేషము కాదు. కాని యాంగ్లత్రిసైనమున కొక్కొక్క మెట్టు కట్టిన వారెల్ల ధన్యులనక తప్పదు.

పరమాణువు చరిత్రము

ఇన్ని మాటలు చెప్పుచున్నాను గాని మీకు వాగ్దాన మొనరించిన పరమాణువు చరిత్రము సాధ్యమా? ప్రయోజనమా? అను విషయములు చెప్పక యాలసించుచున్నాను. మీ రొకనాడు గోదావరినదికి పోయి తళతళలాడునట్టి యొకయణువును జూచి పైకెత్తుదు రనుకొందము. అది దానివెంట నఱికొన్ని సూర్యకాంతిలో ప్రజ్వలితములై కనిపించి మీదృష్టి నాకర్షింప మీరు కేవలవినోదార్థ మది పైకెత్తి యొక కాగితమునం జుట్టి యింటికివచ్చితి రనుకొందము. అది యేమెపదార్థమో మీకుం దెలియును. [illegible] లోహమో మీకుం దెలియదు. దాని చరిత్రము మీకుం దెలియవలయునని కుతూహలము కలిగినది. గోదావరినది పర్వతములు గనులు అరణ్యములు దాటివచ్చుచున్నది. దాని ప్రవాహముతో నా పుణ్యస్రవంతి యనేకపదార్థములం దెచ్చుచున్నది. మలినములున్నవి. పురీషములు నున్నవి. [illegible] నున్నవి. చెడ్డవియు నున్నవి. వానిమాట యటుండనిమ్ము. చందనతరువునందున్న పామునే లోనె దానిని వ్రేళ్లతోం [illegible] తెచ్చుచున్న గోదావరి స్రవంతి నా చందన గంధమునకు మెచ్చనులేము. ఈకాకోదర విషానలములకు నిందింపనులేము. మంచిచెడ్డలసమ్మేళనమే సృష్టిధర్మము. అవిచారణ వటుంచి వృక్షజములగు పుష్పములు, జంతుజములగు పదార్థములు మన కట్టివని తెలియును గావున వానిని విడిచి, సులభముగా నేమి యని విచారింపనివారికిం దెలియకుండ నుండునట్టి యిసుకనే విచారింతము. గోదావరి పొడుగున చెట్లు చేమలు ఆకులు అలములు [illegible] తీగలు మొదలగువానివలె వరదలో దేలివచ్చిరాక, యింతవ్యాపితో వచ్చి యెల్లప్పుడు నా స్రవంతి నాశ్రయించి సముద్రమునం గలియుచున్న నీయిసుక యేగర్భ మేమి పదార్థము? ఎట్లువచ్చినది? ఎక్కడకుం బోవుచున్నది? అని లోతుగ విమర్శించిచూచి భూగోళశాస్త్రజ్ఞులది ఖనిజ గిరిజ జంతుజ మని మూడు నిర్ణయించిరి. ఈపరిజ్ఞానముతో - ఈశాస్త్రజ్ఞులమాటల యందు విశ్వాసముతో మీరు కాగితమునం జుట్టి తెచ్చిన యిసుకరేణువుల చరిత్రమును గనుంగొనుటకుం బ్రయత్నించెదము గాక! "గోదావరి ప్రవహించుకొండలలోం గొన్ని తెల్లరాళ్లకొండలో-స్ఫటికపుకొండలో- [illegible] అట్టిరాళ్లు కొండలు నది యొరసిడిచే గొన్ని యణువుల రాల్చినది. అవి యీయిసుకతిప్పకుం జేరినవి. కావున నీయిసుక దొరకిన స్థలమునకుం బైన మనము ప్రయాణ మొనరించినచో నీకు స్ఫటికపు రాళ్లకొండ దొరకక మానదు" అని బుద్ధివిశేషము గల మీరు తలంచితిరి. ఈమాట ప్రసంగవశమున మీపుత్రునితోం జెప్పితిరి. అతండు పదుచు వాండగుట మఱునాండే బయలుదేరి గోదావరీ ప్రవాహమున కెదురు బయలుదేరి పాపి కొండవఱకు నడిచిపోయి, యింక నడువలేక యచ్చట నున్న యొక పాలరాతికొండం జూచి యిదియే స్ఫటికపు రాళ్లకొండ యని నిర్ణయించి తిరిగివచ్చెను. అది మీమనుమండు చూచి యా పాలరాయిలె [illegible] నిశ్శబ్దముగ లేచి యొక పడవ తీసికొని బయలుదేరం బోవ మీపుత్రుండు నీళ్లరాపడిచేసిన ప్రకాశము వచ్చినదని వాదించెను. కాదని మీమనుమండు మఱి నూఱుమైళ్లు పైకిం బోయి, పాపి కొండల కావల నొకరాళ్లగని నదియొడ్డునం గనుంగొనివచ్చి యారాళ్లం బరీక్షింపం జేయ నది వజ్రములగని యయ్యెను. ఒకయణువుచరిత్రకై మీరుప్రయత్నింప నది మీమనుమని కోటీశ్వరత్వమునకుం గారణమైనది. మీమనుమని కోటీశ్వరత్వమునకు మీమొదటి యూహలే బీజములై స్ఫటికపు రాళ్లకు బదులు వజ్రములు దొరకినవి.

ఇట్లే మీలో నొకచరిత్రకారుం డాంధ్రులు 2 00 యేండ్లనుండి యెట్టివస్తువులు ధరించిరి. [illegible] చోళ్యాయిలు తొడుగుకొనువారా? లేదా? ఎట్టివి? వారిరాజ్యాంగనిర్మాణము లెట్టివి? అని ప్రయత్నించి [illegible] చరిత్రము వ్రాయ [illegible] సేకరించి [illegible] గ్రంథాధారముల బలమున నవరించి మఱియొక గ్రంథము వ్రాయుదురు. అదియె పదిమంది వ్రాయునప్పటికొక మహాగ్రంథము కావచ్చును. కావున మనపూర్వుల గ్రంథములు మన కాధారములగుచున్నట్లే, యిప్పుడు దొరకుచున్న యాధారములతో మన మిప్పుడు వ్రాయుచున్న గ్రంథములు మనసంతతివారి కక్కఱకు రావచ్చును. కావునం జరిత్రరచనము ప్రయోజనకారి కావచ్చును. అగును.

చరిత్రప్రయోజనము

అనేకులు పండితు లీకాలమున నిట్లడుగుచున్నారు "సుమతిశతక మెవ్వండు వ్రాసిన నేమి? ఏకాలమున వ్రాసిన నేమి? ఏకులమువాండు వ్రాసిన నేమి? దానియందలి పద్యములు ప్రతియాంధ్రుండును జదువుకొనవచ్చునే? అర్థభావములు గ్రహింపవచ్చునే? వ్రాసినవాండు కవియా కాడా? [illegible] విచారణ మంతయేలంగాని, గ్రంథవిమర్శన మొంతవరకో గాని కవి వైదికుండా? నియోగియా? బ్రాహ్మణుండా? అబ్రాహ్మణుండా? అను విచారణ మేల? కలహమున కాకరము. ఒకకవి క్రీ. శ. 1200 - 800 నడుమవాం డన్న లాభమేమి? అఱువందల సంవత్సరము లంగ వేసిన చరిత్ర మేమి ప్రయోజనము? పోతన్న యొంటిమెట్టవాడైన నేమి? ఓరుగల్లువాండైన నేమి? ఇన్ని బండ్ల గ్రంథములీ యనవసర విషయములపై నేలవ్యర్థము చేయవలయును? అని ప్రశ్నలవర్షమును గురియించి కవుల చరిత్రమునం గొం దెలియని- తెలిసికొనుటకు వీలులేని స్థలముల కాలనిర్ణయాదులకై యేల వెఱ్ఱిపడవలెను? [illegible]

కవుల చరిత్రముల గ్రహించి కవికావ్యవిమర్శనము లింతకంటెఁ బ్రయోజనకరము లని చరిత్రకారులకు హితబోధ కొందఱు సెల్లఁగా, కొందఱాగ్రహముతో, కొందఱు సత్యముగఁ గొంద ఱసత్యముగ వారివారి యభిప్రాయముల వెల్లడించుచున్నారు. ఈ మాటలు చెప్పువారు బుద్ధిలేనివారు కారు. పెద్దలే. పండితుల మనుకొనువారే. విద్యాశేఖరులే. శర్మాభిధానులే. దేశలాభము నపేక్షించి గ్రంథములు వ్రాయుచున్నామని తలంచు మహాత్ములే! వారికి మన కవులచరిత్రము లపహాసజనకములుగఁ గనఁబడుచున్నవి. ఏమి చేయము? ఎల్లరకు నీ వాదము వినఁగనే సత్యమైన ఖండనముగనే కనఁబడును. కాని మనము కొంచెము లోతుగా విమర్శించుకొందము. మనకుఁ గావలసినది సత్యము, ప్రయోజనము. ఈ రెండును గవుల చరిత్రములందు స్థల కుల కాలనిర్ణయాదుల యం దున్నవా? ఉండిన నేవి? అని చూచుకొందము.

సత్యము

మనలోఁ జాలమంది యసత్యవాదుల మైనను సత్యప్రియులము. మానవుని యాదర్శము సత్యము కనుఁగొనుట తెలిసికొనుట ప్రయోజనపఱచుకొనుటయుఁ గదా! కావున సత్యము తెలియువఱకును సత్యమును దెలిసికొనవలయునని పెనఁగులాడుట ధర్మమే కాని ధర్మవిరుద్ధము కానేరదు. అదియే పరమధర్మమని కూడ మన పెద్దలు నిర్వచించియుండిరి. సత్యము తేలునా లేదా యను ప్రశ్నలు మనవి కావు. సత్యము తేల్పఁ బ్రయత్నమే మనది. అదియే పరమప్రయోజన మని యెంచి, యహంకారము విడిచి జితేంద్రియుఁడై జాతి కుల స్థలాభిమానముల విడిచి తనపనిసంతృప్తికొఱకు తన సంతతివారి యభివృద్ధికొఱకు నని చరిత్ర వ్రాయఁగలవాఁడే చరిత్రకారుఁడు. అహంభావముచే సత్యమునకు దూరమైనచరిత్రము వ్రాయువాఁడు కాఁడు. కావున సత్యప్రియు లందఱును చరిత్రప్రియులు కాకతప్పదు. మన చరిత్రము మనము వ్రాసికొనలేము గనుక మానవలయునను చరిత్రప్రియులు కాలివా రేచరిత్రమునైన నసహ్యముగఁ జూతురా? అట్లయిన సంపూర్ణతనొందని చరిత్రము లన్నియు వారు సర్వనాశన మొనర్చెదరా? ఆంగ్లేయులు వ్రాసిన చరిత్రము లన్నియు సమగ్రములా? జీవితమంతయు ధారవోసి వ్రాసిన విన్సెంటుస్మిత్ ప్రాచీనహిందూదేశచరిత్రమును, మఱియొకరు రోముచరిత్రమును సమగ్రములు కావే? ప్రతిదినము క్రొత్తవిషయములు పరిశోధకులు త్రవ్వుచున్నారే! ప్రతిదినము చరిత్రసిద్ధాంతములు మాఱుచున్నవే! కావునఁ జరిత్రము లనవసర మనవచ్చునా? మన విజ్ఞానము చరిత్రములవలననే యనేకవిషయములకు సాయపడి ప్రకాశమాన మగుచున్నది.

స్థలనిర్ణయము

ఒకకవిచరిత్రప్రయోజనమును గుఱించియే నే నీవ్యాసమునం దెక్కువగఁ జర్చించెదను. ఈనడుమ నేను వేమనచరిత్రమును బ్రకటించి స్థలనిర్ణయ మొనరించితిని. అంతట దత్తమండలములవారు నెల్లూరివారు గుంటూరివారు గోదావరివారు తమ తమ పత్రికలలో వేమన మావాఁడు మావాఁ డని తగవులాడఁ జొచ్చిరి. ఈ తగవులు స్థలాభిమానముచే ముదిరి యసహ్యజనకము లగుమాట సత్యమే! ఇవి వాంఛనీయములు కాకపోయినను నివార్యములు కావు. వీనినిఁ జూచి, తగవుల కాకరమైన యీస్థలనిర్ణయాదులు వాంఛనీయములు కావని చరిత్రరచనమునందలి యానందమును జవిచూడ భాగ్యములేని మహాపండితులు చరిత్రరచనమే యనవసర మనుచున్నారు. ఇది ధర్మమా? అగ్ని యున్నచోటనే పొగ లేచును. పొగబాధ పడలేక యగ్నిని హేయభావముతోఁ జూచుట నీతియా? కావున స్థలనిర్ణయప్రయోజనమును జూపెదను. కవిత బుద్ధిమంతుల సొమ్ము. కొన్ని పవిత్రస్రవంతులజలములఁ గ్రోలిన మేధావంతు లుదయించెదరని మనకు నమ్మకము లున్నవి. గొప్పమేధావంతుల స్థలనిర్ణయమువలన నట్టిస్థలములఁ దెలిసికొనవచ్చును. వానియందలి గౌరవము పవిత్రతను గోరి మన మచ్చటకు యాత్రలు పోయి, యకారణబంధువు లగు కవులయెడ నాజాతి తన కృతజ్ఞతను జూపవచ్చును. కేవలభావసంబంధమైన యీ ప్రయోజనములే కాక కావ్యము చదువుకొని దాని నర్థము చేసికొనుటకును కవిస్థలనిర్ణయ మవసరము.

కావ్యము శబ్దార్థసంప్రతీకరణము. శబ్దములు చదివి యర్థముచేసికొని భావముల గ్రహించి రససిద్ధిచే నానందము నొందవలెను. శబ్దము కావ్యమునకు శరీరమువంటిది. దానియర్థము మండలము మండలమునకు మాఱుచున్నది. మాండలికములగు శబ్దములు అన్వయములు వేఱుపడుచున్నవి. అవి తెలిసినఁగాని కవిగుణదోషములు తెలియవు. కృష్ణాప్రాంతములయందు "చెప్పంపు" అను జాతీయమగు క్రియ ప్రభావతీప్రద్యుమ్నకర్త వాడిన గుణమును బ్రశంసింపవలసిన వ్యాఖ్యాత, దానినే త్వార్థకకారసంధి యని దోషముగా గోదావరీమండలమునఁ దీర్మాన మొనరించెను. 'పడద్రొబ్బు' ప్రయోగ మొకచోట బూతు. పోతన్నగారికి దనప్రకటనమున కవనమైనసాధన మైనది. కావునఁ గావ్యమునందలి కొన్నిశబ్దముల విశేషార్థములే కాక కవిహృదయమును దెలియఁజేయు మాండలికములు గ్రాంథికవాదులకు ననివార్యముగఁ బడకమానవు. అట్టివానిఁ దెలియవలెనన్న నాకవి పుట్టి పెరిగి వసియించిన స్థలము నెఱిఁగి తీరవలెఁగాదా?

కులనిర్ణయము

ఇందువలన నేకులమునందు మేధావంతు లుదయించిరి? దానికిఁ గారణము లున్నవా? తక్కినవారేల విద్యాభివృద్ధి నొందరైరి? ఆంధ్రవాఙ్మయము నాటికిఁ దొంబదిపాళ్లు నియోగులే నిర్మించుటకుఁ గారణము లేమి? అని పర్యాలోచించుకొనుటవలన నెన్నియో సిద్ధాంతములు సత్యములు బయలుపడును. కులాభిమానముచేఁ దగ్గులు ననివార్యములే. కాని కేవల వ్యక్తిగతదూషణములు నింద్యము లైనను వాదుల యుక్తిప్రయుక్తులు చరిత్రకర్త కుపయోగకరములుగనే పరిణమించును. ఇట్టివాదులు చరిత్రకర్తలు కారు. వాదులు న్యాయాధిపతులు గారు. దేశములోఁ బుట్టిన కవుల్లు దస్తావేజులు నోట్లు తప్పక పుట్టినవన్నియు న్యాయస్థానమున కెక్కునా? ఏదో వైచిత్ర్యమున్నవే వచ్చును. అట్టివాని విమర్శించి న్యాయముతీర్చుట న్యాయాధిపతిపని. ఉభయపక్షముల న్యాయవాదుల యుక్తిప్రయుక్తులను న్యాయనిర్ణయమునకుఁ

దొడ్డపడునే కాని యవి న్యాయాధిపతిజడ్జిమెంట్లు కావు. మనవారీ న్యాయవాదులయుక్తి ప్రయుక్తుల గడబిడలే చరిత్రలనుకొని, సత్య చరిత్రములే యనవసర మనుచున్నారు. చరిత్రలు జడ్జిమెంట్లవంటివి. ఇంకం గులనిర్ణయప్రయోజనము చూతము. మాండలికము లగు శబ్ద జాల మున్నట్లే భాషలోని స్వరము ఉచ్చారణము హ్రస్వ దీర్ఘ గురు లఘుస్వరూపములు అర్థభేదములుగూడ మాఱుచున్నవి. అవి మండలమునకు జాతికి కులమునకుం గూడ మాఱుచున్నవి. బ్రాహ్మణోచ్చారణమునకు కమ్మవారి యుచ్చారణకు కోమటియుచ్చారణమునకు భేద మున్నది. మనము సాధారణముగా నుచ్చారణమునుబట్టి జాతిని నిర్ణయింపంగలము. ఇట్లే భాషలో - దానివాక్యక్రమములో - శబ్దజాలములో - అర్థభేదములో - కులక్రమముగ స్వల్పమగునైన మార్పులు చూపవచ్చును. "అవుపోసన" శబ్దము మాలైపున జనసామాన్యమునందు గర్భాధాన మనునర్థమున వాడుకలో నున్నది. ఇది బ్రాహ్మణులలో వేఱర్థమున నున్నది. ఈశబ్దమే బ్రాహ్మణకవి వాడినప్పు డొకయర్థము బ్రాహ్మణేతరకవి వాడినప్పు డింకొకయర్థము నీయదా? కావున సత్యనిర్ణయమునకే గాక, కవివిద్య పరిస్థితులు వీనినిం దెలిసికొని యవి కవి కెట్టిభావము లుదయింపం గారకములైనవి అని తనకుల నందలి యేయేపరిస్థితులలోనుండి, తన యనుభవముల లోకమున కీయంగలిగెనని సత్యమైన కావ్యాత్మను దెలిసికొనంగోరు పండితులకు సాయపడును.

కాలనిర్ణయము

వేమన్న పద్యములే సుమతిశతకమున నున్నవి. శ్రీనాథుని వర్ణనలే పెద్దన్న యనుకరించెను. ఇం దెవరు దొంగ? ఎవరు దొర? ఎవండు సత్కవి? ఎవండు భావ భాషాచౌర్యముల నొనరించెను? అని తెలిసికొనవలదా? సత్కవి యెవ్వండో వానినే పూజింపవలదా? అశ్వఘోషుని బుద్ధచరిత్రము కాళిదాసునికిం బూర్వపుదే యైనచో రఘువంశము బుద్ధచరిత్రముకంటె ఘనమైన దనవచ్చునా? భావ సమాసములు వాక్యక్రమము వీనిదొంగతనము నటుంచుము. భావ చౌర్యముగతి యేమి? మేము కవిని గౌరవింపము. కావ్యగతమైన కవితాపదార్థమునే గౌరవించెద మందురా? మంచిది. శబ్దముల యర్థముకూడం గాలానుగలమై యున్నది. శబ్దములయర్థము కాలానుసారము మాఱుచు వచ్చినది. నన్నెచోడుండు "కంపు" అను శబ్దము, 'సువాసన' యనునర్థమున వాడెను. 'కస్త్రమగుచు మల్లెకంపు నిమ్ము' అని యొకకవి వాడెననుకొందము. మల్లెపూవెమ్ము, కంపుగొట్టుటయేమి కవి పిచ్చివాండనమా? అంతట నే ముద్రాపకుని పండితుండో "కస్త్రమగుచున్నల్లి కంపుగొట్టు" అని సంస్కరించును. అంతట వ్యాఖ్యాత "ఉల్లికంపు" సందర్భములేకుండ వర్ణించినాడు. కవిదాని యతికొఱకు "కస్త్రమగుచు" అని యొక యనవసరశబ్దమును వాడెనిది పాదపూరణము. పడికట్టురాయి" అని నిర్ణయింపవలసినదా? మన మాకవికాలము నెఱింగినచో నప్పటి కా శబ్దమునకు 'సువాసన' యను నర్థమున్నట్లు గ్రహించి ఆ శబ్దచరిత్రముచే నా ప్రయోగము మంచిదనియే తలంచి, ఏయుపమాలంకారసహాయమునో దాని భావమును గ్రహించినప్పుడే కాదా కావ్యానందము పూర్తిగా దొరకుచున్నది. కవికాలనిర్ణయము వారియెడ మన కృతజ్ఞతను జూపు జయంతివార్షికోత్సవములకే గాక యాకాలమునందలి చరిత్రసాయమున రాజకీయ మత సాంఘిక స్థితులం దెలిసికొని కావ్యానందమును బొంద వీలగున్నవి. కావునం గాలనిర్ణయ మన్నింటికంటెం బ్రధానము. అదియే పరమప్రయోజనము కాకపోయినను దానిని బ్రయోజనములలో నొకటి యనక తీరదు. కవిస్థలము కులము కాలము వీనిజ్ఞానము కావ్యవస్తువును సులభముగాం బొందుటకు సాధనములుగా మనవారు చేసికొనలేక వాని ప్రయోజనమును గూడ సందేహించు దుస్థితిలో నుండుట శోచనీయమైన విషయము. కావ్యవిమర్శనమునకు రుచిభేదమునుబట్టి విమర్శకుని కావ్యస్వరూపవిజ్ఞానమునుబట్టి మార్పులుండును. ఒకనికిం దిక్కన్నకవిత నచ్చి, యింకొక పండితునికిం బోతన్న శబ్దాలంకారములు ప్రీతి. ఒకనికి నాచనసోముండు సర్వజ్ఞుండు. ఇంకొకనికి శంభుదాసుండు సర్వస్వతంత్రుండు. ఒకనికి రాఘవపాండవీయ మిష్టము. ఇంకొకనికిం బ్రబంధరాజము చదువ వలెను. కావునం గావ్యవిమర్శనము నభివృద్ధినిం గోరు స్వాతంత్ర్యప్రియుండు సహజప్రతిభ గల పండితుండు శాసనముగ నంగీకరింపడు. విద్యార్థియూడం దనకై పెద్దపండితుండు వ్రాసియుంచిన వివరములే తీసికొనవలెంగాని, సిద్ధాంతముల కల్లెనేయరాదు. వెఱటివిమర్శనము వర్జించిన బి. ఏ. లును, మల్లినాథసూరివ్యాఖ్యానవిమర్శనములు వర్జించిన ప్రాంతపండితులును గూడం బండితులు కాలేరు. వారిని పండితు లనకొనుట పొరపాటే యని. అట్టి పండితులు లోకమున కనవసరము. నేటిదాంక దైవాధీనంబున గావ్యమునందలి రసానుభవము నొంది విమర్శనముల సాగించు సాహిత్యప్రియులకు కవిచరిత్రమునందలి తెలిసినంతవఱకు విషయము లవసరము కాని కావ్యగుణదోషములపట్టిక యవసరము కాని సిద్ధాంతములు కానేరవు. నేంటికాలపు ఘనుండనిన శ్రీహర్షుని పాలి ధ్వన్యర్థమును జూచి యొక పండితుండ ననుకొను బుద్ధిమంతుం డాతని బుద్ధిహీనునిగాం జేసివేయం బ్రయత్నించి తానే బుద్ధిలేనివాం డైనట్లు కావ్యవిమర్శనము చరిత్రముకంటెం బ్రధాన మనుకొనుట తప్పు. చరిత్రము సాక్ష్యముగ నుండవలెను. విమర్శనమునకు నవనవా సిద్ధాంతములకు దేశకాలపాత్రల ననుసరించి మార్పులుండును. కావ్య విమర్శన మొనరించువాండు శ్రీహర్షుని కాలము - అప్పటి పరిస్థితులు గమనింపవలెను గాని యిప్పటి యే క్రైస్తవధర్మములనో ఆధారముచేసికొని శృంగారము దూష్యమని ఖండించి, యిదియే ఘనకార్యమనుకొనుట తెలివిమాలినపని. శృంగారరసమే కానిండు, మఱియొక రసమే కానిండు, కావ్యము రససమంజసమా యని పరీక్షకునికార్యము కాని రస ముచితమా? కాదా? యను విచారణము కాదు. కావునం జరిత్ర ప్రయోజనమును వక్కాణించుచు దీనిని నిరసించువారికి బ్రత్యుత్తరముగ నిది వ్రాసితిని.

గాంధీ మహాత్ముని ప్రశంస

రాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు గారు

వాసి నెపంగి నానాసస్యసాఫల్య, ముదము నొసంగు పెన్నదులతోడ
లలిత ప్రసూన పల్లవఫలామోదంబు, వెలయించు కాననావనులతోడ
నుచిత శీతోష్ణ సౌఖ్యోల్లాసములఁ గూర్చు, నమితమనోజ్ఞ శైలములతోడ
రజతకాంచనదివ్యరత్నరాసులతోడఁ, గనులు పండువుసేయు గనులతోడ
గీ. సంతతాష్టాంగయోగ నిష్ఠాగరిష్ఠులై యఘంబులఁ ద్రుంచు సంయములతోఁ
సకలరోగ నివారణౌషధులతోడ డంబుమీఱెను భరతఖండంబునందు.

చ. భువనజనంబు పాపపరిపూర్ణత స్రుక్కెడు వేళ భక్తబాం
ధవుఁ డగు నాపరాత్పరుఁ డుదాత్తదయాగుణసత్యశౌచవై
భవముల లోకదైన్యగతిఁ బాప మహాపురుషావతారుఁడై
యవని జనించుచుండును గదా యనివారిత కార్యదీక్షచేన్.

మ. అల రామానుజ బుద్ధ శంకరులు మహమ్మద్ క్రీస్తు వాషింగుట
న్నులినెన్ టాలుస్టాయి రోమెనురోలాండున్ మున్నుగాఁ గల్గు పూ
జ్యులు పెక్కండ్రిల నీశ్వరాంశమునఁ దేజోమూర్తులై పుట్టి యి
మ్ముల నాముష్మికమార్గ మైహికపథంబుం జూపి రక్షింపరే?

మ. అరయం దొల్లిటివారి పోలిక నిరూఢాన్యాత్మతత్త్వావలో
కరతిం గాంచి తదీయమార్గ మిహలోకప్రక్రియాసాధ్యమై
పరఁగన్ రెంటికి నైక్యము న్నెరపి విద్యన్మాన్య చాతుర్యబం
ధురుఁడౌ గాంధిమహాశయుం డిల మహాత్ముండంట యాశ్చర్యమే!

క. కీర్తింపఁదగిన యుత్తము, వర్తనలం దీనలోక వాత్సల్యమునం
బూర్తిగ నీతఁడు మారట, మూర్తిం గను క్రీస్తుఁబోలె భువి నలరారున్.

సీ. తనయందు నహితవర్తనులైన జనులందు, మిత్రభావముతోడ మెలఁగు టొకటి
ప్రభువునందైనను బ్రజలయందైనన, క్రమచర్య లున్నఁ బోకార్చు టొకటి
ఇతరులు తన్నెంత హింసించుచుండిన, రెచ్చి పైఁబడక సైరించు టొకటి
అతులిత దుస్తరోద్యమముల నైన సా, త్త్వికనిరోధమున సాధించు టొకటి
గీ. శత్రుదౌర్జన్య మధ్యాత్మశక్తి నమయఁ, జేసి వారల లజ్జ పడఁజేయు టొకటి
దూరదర్శన మొకటి క్రీస్తునకుఁ బోలె, గాంధికినిగూడ నైసర్గికములు గావె.

ఉ. ప్రోదినెసంగు సాత్త్వికనిరోధము దుర్దమసాధనక్రియల్
పాదుగ నిల్వ నీపశుబలంబు నెదుర్పఁగఁజాల దండురే

మో దయమాలి రక్కసుఁడు ము న్నతివర్ణయము లొనర్పఁ బ్ర
హ్లాదుఁడు గెల్చెఁగాదె! పదిలంబగు నిర్భరశాంతిసంపదన్.

చ. తలకొను నీర్ష్యతో సవతితల్లి వచించు కఠోరవాక్యముల్
ములుకులభంగి గాఁడ, మనముం జలియింపఁగ నేకశాంతి సం
ధిల వనభూముల న్నియమదీక్షఁ దపం బొనరించి యాధ్రువుం
డలఘుతరోన్నతిం దనరు నవ్యయ దివ్యపదంబుఁ జెందఁడే.

చ. క్రమగతిఁ జాంపిరాను, కెయినానగరంబుల దక్షిణాఫ్రికా
ప్రముఖము లైన దేశముల వారల సాత్త్వికశక్తి చేసి ని
త్యము ననివార్యధైర్యసముదారులఁ జేసి మనోరథంబు ల
బ్రముగ ఘటించి మించి జయపత్త్రముఁ గాంచె మహాత్ముఁ డెంతయున్.

చ. పదపడి యాతఁడే బలము భారతవర్షమునంగఁ గూడ న
భ్యుదయము నందఁ జేసి విజయోన్ముఖుఁడై యెసలారు నిష్ఠ దే
నదమలశక్తి నెంతరభసంబున వెల్వడఁ జేయ నంత శీ
ఘ్రదశ లభింప నేర్తురు స్వరాజ్యపదంబు ముదంబునం బ్రజల్.

క. ఆతని నిర్మలసూక్తులు ఖ్యాతము లగు దూరదర్శియంత్రంబులుగా
నీతతి భారతపుత్త్రుల, చేతోదృక్కుల స్వరాజ్యచిహ్నము దోఁచెన్.

శా. భావాతీతకుశాగ్రబుద్ధియును, దీవ్యద్దైవసద్భక్తి, వి
ద్యావైశద్యము, దేశసేవయును, స్వార్థత్యాగమున్, ధర్మకా
ర్యావిఖ్యాతినయంబునున్, స్వజనసౌహార్దంబు, దీనావన
ప్రావీణ్యంబును గల్గు ధీరుని చరిత్రం జెప్పఁగాఁ జెల్లదే?

చ. తతగుణసాంద్రుఁ డైన సముదారుని గాంధి తపఃప్రభావ మా
యతగతి సర్వలోకహృదయంబులయందలి యాత్మశక్తి ను
న్నతి వెలుఁగంగఁ జేసిన విధానము నాత్మ నెఱింగి పాలకుల్
వెతలఁ దొలంగఁజేసి సరవిన్ ఘటియింపఁదగున్ స్వరాజ్యమున్.

ఉ. ధారుణి లోకబాంధవవిధానము ప్రస్ఫుటమై నటింప దు
ర్వారపరోపకారము నిరంతరమున్ బొనరింపఁ జూచు నా
ధీరుని శాంతిశాసన మతిక్రమణం బొనరింపఁ బోక మా
భారతపుత్త్రు లెల్లఁ బ్రతిభన్ గడియింపఁదగున్ స్వరాజ్యమున్.

చ. స్థితమతియైన శాంతిగుణశూరుని గాంధిమహాత్ము సాత్త్విక
వ్రతము ఫలింప, శాంతులగు భారతపుత్త్రుల కోర్కెదీర, మా
నితనయకోవిదాంగ్ల ధరణీధవచిత్తములం గరంచి సాం
ప్రతము పరాత్పరుండు భగవానుఁ డొసంగెడుతన్ స్వరాజ్యమున్.

మన ఆదర్శము

పంగనామముల వేంకటకృష్ణారావు గారు, బి. ఏ.

సృష్టియందు మానవుఁడు జంతువులకన్న నెక్కువ యని యనుచున్నాము. మనస్సు గలవాఁడగుటచే మానవుఁడనుచున్నాము. (మను సంతతివాఁడు కావున మానవుఁ డనియు నందురు.) అయిన జంతువులకు మనస్సు లేదా? యని యడుగవచ్చును. పాశ్చాత్త్యులు మొన్నటివరకును జంతువులకు మనుష్యునికి గల 'బుద్ధి' లేదనియే భావించిరి. కాని యిటీవల తత్త్వశాస్త్రజ్ఞులు శాస్త్రపరిశోధనవలన జంతువులలోఁగూడ గలదనియు నది మానవునియందు వ్యక్తమైనట్లు వ్యక్తముకాక దాఁగియున్నదనియు నూహింప మొదలిడిరి. ఇఁక వృక్షజాతిని పాశ్చాత్త్యులు (అచేతనములు)గ తలంచిరి. కాని మనదేశీయుఁడు శ్రీజగదీశచంద్రవసు వృక్షజాతియందు చైతన్యమున్నటులు నిదర్శనముల జూపినపిదప వారి భావమును మార్చుకొనుచున్నారు. శ్రీజగదీశచంద్రవసు తెల్పినటుల యీసత్యము ననేకయేండ్లక్రిందట మనపూర్వులు—ఆర్యులే యోగదృష్టివలన కనుగొనిరి. వృక్షజాతియందే కాదు – నిర్జీవములగు జడపదార్థములందును, పాశ్చాత్యతత్త్వశాస్త్రజ్ఞులు 'వస్తువులు' అను వానియందునుగూడ చైతన్యము ముడివడియున్న దని యామహానుభావులు చూచిరి. కావుననే వారు జగత్తంతయు నొక్క చైతన్యరూపమనిరి. ఈచైతన్యమే సర్వేశ్వరునియొక్క యంశము. సత్తు, ఆనందము నాతని యితర అంశములు. సర్వేశ్వరుఁడు సచ్చిదానందమూర్తి. సత్ ఉండుటయే. ఉండుట యెందులకు? ఆనందముకొఱకు. ఉండుట లోనేయానందమా? ఉండుటలో నానందము. కాని భగవంతుఁడు సత్ మాత్రమే కాడు. తన్ను దా వెదకుకొనుచున్నాఁడు. తన్ను దా దెలిసికొనుట యన నేమి? తన్ను తా మరచిపోయెనా? అతఁడేమి మూఢుఁడా? కాదు. తెలిసికొనుట యేమో దృష్టాంతమును గైకొందము. ఒక చిత్రకారుని మనమునం దేదో తోఁచును. ఇది యాతని కాహ్లాదము కల్గించును. కాని యీ యాహ్లాద మాతని భావము బాహ్యరూపము దాల్చినగాని పరిపూర్ణత జెందదు. చిత్తరువు చిత్రకారుని మనమునం దున్నదాని ప్రతిబింబము. భగవానుఁడును పరిపూర్ణుఁడయ్యును, అనంతుఁడయ్యును, ఆనందమయుఁడయ్యును తన ఆనందపరిపూర్ణతకై రూపమును దాల్చుచున్నాడు. జగత్తంతయు నాతని వివిధరూపముల ప్రదర్శింపయత్నించుచున్నది. జీవు లన్నియు నాతని యంశములే. ఒక్కఁడగు నాతఁడు వివిధరూపముల దాల్చెను. ఇందువలన నాతని కేకొఱఁతయు లేదు. ఏలయనఁగ నిది యంతయు నాతని లీల, ఆతని మాయ యనియు ననవచ్చును. కాని 'మాయ' యన మిథ్య కాదు. భగవంతుఁడు జగత్తునందు రూపములను పొందుటవలన భ్రమించుచున్నాఁడని గాని కలగనుచున్నాఁడని గాని యనరాదు. ఆతఁడు సర్వజ్ఞుఁడు. ఆతని జ్ఞానశక్తిచేతనే అతఁ డనేకస్థలముల అనేకవిధముల అనేకకాలములందు వ్యక్తమగుచున్నాఁడు. కావున మాయ అనుటకన్న లీల యనుట మంచిది. ఇదియే సృష్టిస్థితిలయములతోఁ గూడిన జగన్నాటకముయొక్క రహస్యము. అంతయు నాతనిలీల. ఈ లీలకు ఆద్యంతములు ఆనందము. తనంత తాను పరిపూర్ణుఁడగు పరమేశ్వరుఁడు సృష్టి, స్థితి, లయకారణుఁ డని తెల్పితిమి. ఇఁక యీసృష్టియందలి జీవులకును ఆతనికిని సంబంధ మేమి? జీవులన్నియు నాతని యంశములంటిమి. ఐన జీవుల స్వభావమునకును ఆతని స్వభావమునకును భేద మేమి? జీవులును పరిపూర్ణులా? కాదు. ఏజీవిగాని దైవాంశసంభూతమయ్యును అనేకజన్మము లెత్తినగాని అనేకదేహముల జొచ్చినగాని, అనేకకర్మము లాచరించిన గాని పరిపూర్ణత జెందదు – పరమావధిని జెందదు – పరమాత్మను పొందదు. పరమాత్మమును పొందుటయన పరమాత్మ జీవునికి భిన్నముగా నున్నాఁడనుట కాదు. జీవ మన ప్రకృతిచే కట్టుబడిన ఆత్మయే.

ఈశ్వర స్సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జున! తిష్ఠతి
భ్రామయన్ సర్వభూతాని యన్త్రారూఢాని మాయయా.

హృదయమునందు పరమాత్మ యుండనేయున్నాఁడు. కాని పూర్తిగ వ్యక్తము కాలేదు. ఈశ్వరునిదైన దివ్యభావమును పొందుటకే జీవు లనేక జన్మము లెత్తుచున్నవి. రాయి, మొక్క, క్రిమి, జంతువు, మనుష్యుఁడు, దేవతలు – వీనియందు క్రమముగా దేవస్వభావము వ్యక్తమగుటకు యత్నించుచున్నది. చైతన్య మంతకంతకు వికాసము గాంచుచున్నది. జీవ మంతకంతకు విముక్తి జెందుచున్నది. రాయిలో చైతన్యము జడత్వమున బడియున్నది. వృక్షజాతియందు ప్రాణరూపమున వ్యక్తమగుచున్నది. జంతువులందు ప్రాణరూపమునను ముఖ్యముగ బాహ్యేంద్రియరూపమునను వ్యక్తమగుచున్నది. మృగములందు మనస్సున్నను తెరమఱుగున నున్నట్లుండి వాటిజీవితమును నడుపుచున్నది. కావుననే పాశ్చాత్యతత్త్వశాస్త్రజ్ఞులు జంతువుల నడవడిక (instinct) వలన ననుచున్నారు. మనుష్యునియందు ప్రాణము, మనస్సు, బుద్ధి (అంతఃకరణయంత్రము)–వీటిరూపమున చైతన్యము వ్యక్తమగుచున్నది. కాని మనస్సు మాత్రమే సామాన్యమానవులయందు వికాసము గాంచినది. మానవులందు విశుద్ధబుద్ధి యింకను అరుదు. కొలదిమందిలో మాత్రము పూర్తిగ వికసించినది. బుద్ధికి అతీతమగుశక్తు లింకను మనయందు నిద్రించుచునే యున్నవి. బుద్ధి మన కింకను అందరాని స్వర్గమును జూపి సామాన్యమానవజీవితమునెడల నసంతృప్తి కల్గించి ఆశయమును రవుల్కొల్పుచున్నది. మననిజస్వభావ మిది కాదనియు మనయం దనంతశక్తి నిబిడీకృతమై యున్నదనియు ఈజీవితము

మనదివ్యస్వభావముయొక్క వికృతరూపమనియు సాధ్యమగునంత శీఘ్రముగ మన మాదివ్యభావమును సమీపించి మన జీవితమంతయు ఆదివ్యభావస్వరూపముగ మార్చుకొనవలె ననియు, నిదియే పరమోత్కృష్ట ధర్మమనియు, ఆదర్శమనియు బుద్ధిరూపమున మనయందు సర్వదా వసించు పరమేశ్వరుడు పల్కుచున్నాడు. ఇంద్రియములను, మనస్సును సంయమించి చూచువారి కీసత్యము గోచరించును. ఇక నీయాదర్శనమును పొందుటకును ఆగురుడే సాధనముల జూపించును.

తేషాం సతతయుక్తానాం భజతాం ప్రీతిపూర్వకమ్,
దదామి బుద్ధియోగం తం యేన మా ముపయాన్తి తే.

మన కీపదవి లభించుటకు యోగమువలననే ఇక్కాలికాలమున నుచితమైనదియు, సులభమైనదియు నగు యోగసాధన శ్రీకృష్ణ భగవానుడు గీతలలో చెప్పియున్నాడు.

ఈయోగసాధన ప్రస్తుతపరిస్థితులలో చేయవలెను. బాహ్య పరిస్థితులు పూర్వపువి మరలి రావు. ఎంతక్లిష్టముగా కనబడినను యీ ఆధునిక పరిస్థితులు మనల నిర్బంధింపజాలవు.

పాశ్చాత్యులు మానవుని సౌఖ్యమునకును సదుపాయమునకును ఉపయోగపడునట్లు బాహ్యప్రకృతిని వశపఱచుకొనజూచిరి. గృహములు, వస్తువాహనములు, వేషములు చిత్రచిత్రములుగ మార్పజూచుచున్నారు. సౌఖ్యము నొసగూర్చు అద్భుతయంత్రముల నెన్నియేని కల్పించుచున్నారు. కాని యివేవియు నిశ్చలానందము నియ్యజాలవు. తాత్కాలికమగు హర్షమును మాత్ర మియ్యగల్గును. శాంతి, ఆనందము బాహ్యస్థితిగతులు మాఱినంతమాత్రమున గలుగవు. మానవప్రకృతియే మార్పు చెందవలెను. పాశ్చాత్యప్రపంచము అనేకవత్సరములుగ, శతాబ్దములుగ భౌతికప్రపంచములో నాటలాడుచు కాలము గడపినది. సుఖదుఃఖముల ననుభవించినది. ఇప్పుడిప్పుడే దృష్టి నిలోపలకు మరల్చుచున్నది.

ఆర్యు లన్ననో తమలో ప్రకృతిని వశపఱచుకొనజూచిరి. సుఖదుఃఖములను విడిచి నిత్యానందమును వెదకజొచ్చిరి. వర్తమానమందును, భవిష్యత్తునందును మానవకోటి తనపూర్వు లందఱియొక్క విజ్ఞానసముదాయమును పొంది వారి యనుభవముయొక్క లాభము నొంది భ్రాతృభావముతో ఆత్మస్వారాజ్యమునకును సామ్రాజ్యమునకును, భూలోకస్వర్గమునకును పాటుపడుదురు గాక!

మహాత్ముని సంకీర్తనము

అద్దేపల్లి నటుంబరావు గారు

సీ. నీపైని కోపించు । పాపతముల పట్ల, కరుణారసముం జూపిం । గ్రాలినావు
నినుం దూలనాడినం । నీచతములయెడ, సొంపిది శాంతరసంబుం । జూపినావు
నిను సన్నుతు ల్సేయు । జనులతోడుత నీశ్వ, రేచ్ఛ యంచును నెలం । విచ్చినావు
నిజనందనులయెడం । బ్రజయెడ నొకభంగి, కృపంజూపి సతము రక్షించినావు
గీ. భళిర నినుబోలు మహనీయుం । బ్రతిదినంబు, దలంచినంతనె దురితము । ల్దొలంగి సుఖః
వెతుటు నవంగ నిలలోనం । జిత్రమేమి, ధీనిధీ! శాంతమూర్తి గాంధీమహాత్మ!

సీ. ఏయూరం జూచిన । నీయుద్యమము సాగి, వర్ధిల్లు ననెడి సం । భాషణంబె
ఏవీధిం జూచిన । దైవసముండు గాంధి, యనుచు భాషించు స । జ్జనగణంబె
ఏపల్లెం జూచినం । నీపటంబు ల్వీధి, వీధి నూరేగించు । విబుధగణమె
ఏయింటం జూచిన । నీయువతిని నిన్ను, పూజించి పాడెడి । పూవుంబోండ్లె.
గీ. పలుకు లేక వేయునేల నీ । ప్రాభవంబు, నిండె నీయాంధ్రదేశాన । నిశ్చయముగ
బళిర నీదగు మహిమంబు । వశమె పొగడ, ధీనిధీ శాంతమూర్తి గాంధీమహాత్మ!

తురుష్క-జాతీయ పునరుద్ధరణము

వె. వేం. కృ. రావు గారు

శ్వేతజాతులచే నిన్న మొన్నటివఱకు "యూరపు దేశపు రోగి" యని పరిహసింపబడుచున్న తుర్కీ-రాజ్యము నేడు వా రెల్లరిచే మహోన్నతరాజ్యాంగసభలకు పిలువఁబడి, మన్ననల నొందుచు తనమాట చెల్లించుకొనుచున్నది. దీని కంతకును కారణ మేమి? ఐరోపాప్రాంతపు నేషియాదేశములో (అనగా ఆసియా మైనరులో) తురుష్కులకును, గ్రీకులకును జరిగిన యుద్ధమునందు ఈశ్వరధర్మప్రేరిత మగు నవతురుష్కము తన మానప్రాణములకై చూపిన యనన్యసామాన్యపరాక్రమమును తుదకు గాంచిన యఖండవిజయమును ఇందులకు గారణములు. లాసేనుసభయందలి చర్యలు తురుష్క-విజయమువలన తుర్కీకి జేకూరిన యున్నతపదవిని తత్ఫలముగా తుర్కీ యెడల నైరోపారాష్ట్రముల దృక్పథమునందు గలిగిన మార్పును విశదము చేయుచున్నవి. ఇట్టి యపూర్వపరిణామమునకు కారకుఁ డెవరు? ఘాజీముస్తాఫా కెమల్ పాషాయే!!

ఈ మహావీరుని పేర్కొనని తురుష్క-జాతీయ పునరుద్ధరణచరిత్ర నిజముగా రాముడు లేని రామాయణముట్లుండును. ఈధీరోదాత్తుని పవిత్రనామము తుర్కీ-దేశచరిత్రయందు మాత్రమే కాదు మానవలోకచారిత్రమునందు-స్వర్ణాక్షరములతో లిఖింపబడు ననుటకు సందియము లేదు. యోధులలో యోధుఁడు. రాజ్యాంగవేత్తలలో రాజ్యాంగవేత్త. దేశోద్ధారకులలో దేశోద్ధారకుఁడు. ఈ సార్థకజన్ముని చరిత్ర ప్రజానాయకుల కెల్ల నాదర్శప్రాయము. ప్రపంచమున నూతనశకకర్తలలో నొకఁడగు నీ మహనీయుడు సుమారు నలువదియేండ్లక్రిందట సలోనికాలో నొక బీదకుటుంబమున జన్మించెను. దేశకాలాది బంధములు సామాన్యులకే కాని యిట్టి యసామాన్య ప్రతిభాశాలురకు వర్తింపవు. ఆకారణమున నితడు తనయం దున్న యమోఘశక్తి వలన త్వరలోఁ బ్రాముఖ్యమునకు రాగలెను. ఈతడు తన రణవిద్యాభ్యాసము నంతను తన జన్మభూమియందే స్వీకరించినను స్వప్రతిభావిశేషమున నెపోలియనువంటి ప్రపంచయోధాగ్రేసరులతో సరిసమానుఁ డయ్యెను. ఐరోపామహాసంగ్రామమునందు 1915 వ సంవత్సరములో నితడు గల్లిపొలీలో తురుష్క-సేనలయం దొకభాగమునకు నాయకుఁడుగా నుండి చూపిన రణకౌశలమే బ్రిటిషువారి కచ్చట సంభవమైన పరాజయమునకు గారణము.

కెమాల్ "ఆదర్శప్రాయుఁడగు సేనాధిపతి" యని ఆతనిక్రింద పనిజేసిన ఒక జర్మను సైనికోద్యోగి చెప్పుచున్నాఁడు ఆతడు కెమాల్ అధీనమం దున్న కొన్ని తురుష్క-సేనలలో గల లోపములను సవరించుటకై జర్మను ముఖ్యసేనాధిపతిచే నియమింపబడినవాఁడు. మఱియొక సేనానాయకుఁ డైనచో నితరులు సైనికవిషయముల దనకు సలహా నిచ్చుటయా యని యాతని నిరసించి, వెనుకకు బంపియుండును. కాని కెమాల్ అతనిని బహుగౌరవమున నాదరించి, యాతని సలహాలను బాగుగా నాలోచించి తన సేనల నాప్రకారము సంస్కరించెను.

ఐరోపా సంగ్రామమునందు తనదేశము జర్మనీపక్షమును జేరుట ఈరాజనీతికోవిదున కిష్టము లేదు. అయినను ప్రభునాజ్ఞను శిరసావహించి, తన వీరధర్మమును అప్రతిమానవిధముగ నెరవేర్చి, శూరాగ్రేసరుడనిపించుకొనెను. ఇతడు ధైర్యశాలి యనుటకంటె, ధైర్యమే ఈపురుషరూపమును దాల్చెనని చెప్పనొప్పును. గల్లిపొలీలో ముఖ్యసేనాధిపతి కార్యస్థానమును, బసలును శత్రువులకు గానరాకుండునట్లు చెట్లచాటునను పొదలమాటునను ఏర్పాటు చేయబడియుండగా కెమాలు తన గుడారము నొక కొండప్రక్క నాంగ్లఫిరంగుల కెదురుగా వేయించుకొనెను. నలువైపులను గుండ్లు రివ్వున నెగురుచుండెను. కాని యం దొక్కటియు నీ దివ్యశక్తిసంరక్షితుని తాకజాలదయ్యెను! అథమము మూడుసారులైనను శత్రువుల గూఢచారు లితని ప్రాణముల గొనుటకు ప్రయత్నించిరి. అందొకసారి యీతని గడియారముగుఁ

డును నెట్టివేసెను. ఎల్లప్పుడు నజేయ మగు నొక యదృశ్య విధి ఈమహాపురుషున కేట్టిహానియు గలుగనీయుట లేదు.

ఒకనాటిరాత్రి ఆకస్మికముగా గురిసిన పెనువానచే దురుష్క-కందకములు నీటితోనిండి సైనికులు కొట్టుకొనిపోవుచున్నప్పుడు ఈధీరోదాత్తుడు తనప్రాణమును దృణప్రాయముగా నెంచి, పొంగి పొరలుచున్న వరదలలో కురికి తన సహచరుల ప్రాణముల రక్షించెను. చదరంగపు బొత్తులలోని కాయలవలె ననుచరులను స్వప్రయోజనార్థము వినియోగించి పిదప నదృష్టదేవతయొక్క కటాక్షవీక్షణముల కొప్పజెప్పు ప్రజానాయకు లితనిని జూచి యుదారవర్తనమును నేర్చుకొనదగును.

ఐరోపా సంగ్రామాంతమునుండియును మాతృదేశ గౌరవ సంరక్షణకై యీపుణ్యచరితుడు చేయని సాహసమును పడని శ్రమయును లేనని చెప్పిన నతిశయోక్తి కాజాలదు. జాతీయ లక్ష్యమగు నిజదేశస్వాతంత్ర్యమును నితడు దుస్సాధ్యములగు నాదర్శములచేసెను, నాచరణయోగ్యములు కాని నీతులచేసెను బంధింపక, తన శత్రువులమార్గములనే వారికంటె ప్రశస్తముగ నుపయోగించి, యనివార్యము లగు స్వపరజనుల కష్టనష్టముల కణుమాత్రమును జలింపక వీరుడై రణరంగమున రక్తవాహినులలో నీదులాడి తన జీవితోద్దేశమును సాధించెను. ఇట్టి మహనీయులే కదా అవతారపురుషులు!

కెమల్ పాషా రణనీతియం దెంత కుశలుడో రాజనీతియందుగూడ నంత కుశలు డనుటకు రుషియా ఇటలీ ఫ్రాన్సుమున్నగు మహాదేశముల సానుభూతి నతడు సంపాదించిన విధమే సాక్షి. లాయడుజార్జి మంత్రి యొక్క పతనమునకు గూడ నింగ్లాండునందీ ధీశాలి జరిపించిన ప్రచారమే కారణ మని లోకులు చెప్పుకొనుచున్నారు.

పూర్వాచారపరాయణు లగు తురుష్కులయం దీతడు గలిగించిన ప్రబోధమునకు యుద్ధసమయమున తురుష్క-స్త్రీ లొనర్చిన యమూల్యసేవయే తార్కాణము. సామాన్యస్త్రీలు తపాలా తంతి మొదలగు పారశాఖలయందును, ధనికురాండ్రు సైనికులకు నాహారాది సదుపాయముల నందిచ్చుటయందును గృషిసల్పిరి. ఇంత యేల? మాతృదేశమునకు పరిపూర్ణ విజయము చేకూరు వఱకును తురుష్క-స్త్రీలు విశ్రాంతి నొందలేరు. తమ పురుషుల విశ్రాంతి నొందనీయలేదు. ఆహా! ఇట్టి వీరమాత లున్ననాడే కదా జాతికి గౌరవమును, దేశమునకు స్వాతంత్ర్యమును జేకూరును!

స్త్రీల నాదరింపవలయునో ప్రాచ్యులకు తెలియదనియు, నుతామే స్త్రీస్వాతంత్ర్యప్రియులమనియు నదంభోక్తులు పలుకు పాశ్చాత్యజాతులెల్ల తమ స్త్రీలకు ప్రభుత్వమునం దెన్నికహక్కు నిచ్చుట కిప్పటికిని జంకుచున్నారు. ప్రబుద్ధతురుష్కము మెమ్. ఎడిచ్. ఖానమ్‌వంటి విదుషీమణికి తన ప్రభుత్వమునందు మంత్రిపదవి నిచ్చి పాశ్చాత్యనాగరక ప్రభుత్వముల కెల్ల బుద్ధిసెప్పుచున్నది. తురుష్క-జాతియందు కెమాల్ పాషా చేసిన ఆమూలాగ్ర సంస్కారమున కీ యొక నిదర్శనమే చాలును.

ఉపసంహారము

ఇంతకును తురుష్క పురుషులును, స్త్రీలును ధర్మబద్ధులై యహోరాత్రము లేకదీక్షగా నాత్మసంరక్షణార్థము కృషిసల్పినారు. కనుకనే కెమాల్ పాషా విజయమును జేకూర్పగల్గెను. అట్లుగాక విద్యాధికులును ధనవంతులునగు ప్రజలు గౌరవశూన్యులై పరాశ్రయమును గోరు పురుషులుగను, వస్త్రాలంకారమునే ప్రధానముగా నెంచి సంచరించు స్త్రీలుగను నున్నయెడల, కెమాలేమి చేయును? ఈశ్వరు డేమిచేయును? అట్టివారిగతి యధోగతియే. లాసేను సంధిసభయొక్క పర్యవసాన మేమగునో యింకను దేమి కానున్నదో మనుష్యమాత్రులకు తెలియదు కాని ఆఫ్ఘనస్థానమునం దేమి ఈజిప్టునందేమి తుర్కీయందేమి ముసల్మానులయందు గలిగిన ప్రబోధమును జూడ, భూమిపై సర్వమానవసౌభ్రాత్రమును నెలకొల్పుటకు తురుష్క-జాతి మరల నుత్కృష్టదశయందుండుట ఈశ్వరసంకల్ప మైనట్లు తోచును. ధర్మమే జయమొందుగాక!

గాంధిశకము

వింజమూరి భావనాచార్యులు గారు

ఆద్యంతములు లేని కాలములో కొంతకాలమయినను మనము తెలిసికొనక తీరదు. అట్లు దెలిసికొనుటకుగాను కాలమందు మధ్యమధ్య హద్దులుండవలయును. ఆహద్దుకు పూర్వమిన్ని సంవత్సరముల క్రింద లేక దరిమిలా నిన్ని సంవత్సరములకు దర్వాత ఫలానిసంగతి జరిగినదని వాడుకొనుచుందుము. ఆహద్దు నిర్ణయించుకొన్నప్పుడు ఏదో జగద్విదితమయిన సంగతిని సూచించెదము. లేదా యొక జగద్విఖ్యాత పురుషుని బేర్కొని ఆయన పేరితో శకమని వాడుచున్నాము. సృష్ట్యాది, కలియుగాది, క్రీస్తుశకము, మహమ్మదీయశకము, శాలివాహనశకము, విక్రమార్కశకము, కేరళశకము మొదలగునట్టివియే!.

శకపురుషులు.

రాజ్యస్థాపనలోగాని మతప్రవర్తనములోగాని ప్రాముఖ్యము బొందినవారిని శకపురుషులని భావించుచున్నాము. గాని రాజ్యస్థాపకు లందఱును లేక మతప్రవర్తకు లందఱును శకపురుషులుగా భావింపబడుటలేదు. అట్లు భావించుటకు వీలు లేదు. అట్లు భావించునెడల శకసంఖ్య యపరిమితమై గందరగోళమగును. కాబట్టి శకపురుషు లరుదుగనే యుందురు. శకపురుషలక్షణ మిదమిత్థమని చెప్పుటకు వీలులేదు కాని యిదివఱకుండు శకపురుషులనుబట్టి యే కారణముచే వారికీపదవి లభించినదో చెప్పుట దుస్సాధ్యము కాదు. అయిన నా కారణము లన్నియు నిందు వివరించుట యవసరము లేదు. ప్రస్తావవశముగ స్థాలీపులాకన్యాయముగ కొన్ని మాత్రము మించుక విన్నవించెదను.

సృష్ట్యాది

ఈ ప్రపంచ మెప్పుడు సృష్టింపబడినది కనుగొను దాఖలా లేమియు లేవుగాని ఏలెక్కనుబట్టియో లేక యే కారణమునుబట్టియో వివిధదేశస్థులు పలువిధములుగా సృష్ట్యాదికాలమునకు పరిమితి యిచ్చుచున్నారు. క్రైస్తవులు సృష్టి సుమారైదువేలసంవత్సరముల క్రింద జరిగినదని భావించుచున్నారు. ఇది బైబిలునుబట్టి తేల్చిన సంవత్సరముల లెక్క. అయితే యీలెక్కయెంతమాత్రము సరిగాదని శాస్త్రజ్ఞులు ఏకగ్రీవముగ జెప్పుచున్నారు. హిందూదేశస్థులు చెప్పు కాలపరిమితి కూడ కాకులలెక్కవంటిదే యనవచ్చును గాని వారు చెప్పు ప్రకారము సృష్టి యనేకలక్షలసంవత్సరముల క్రింద జరిగినట్లు చెప్పుట సమంజసముగ నున్నది. హిందువులు కాలమును యుగములుగ భావించి యాయాయుగముల కనేకలక్షలసంవత్సరముల పరిమితి నేర్పరచి, అట్టియుగము లనేకలక్షలు గడచినగాని సృష్ట్యంతము కాదని చెప్పుచున్నారు. అయిదువేల వత్సరముల క్రిందట కలియుగము ప్రవేశించినట్లు వారి పంచాంగములలో గణించుచున్నారు. ఈ కలియుగాదిని శ్రీకృష్ణనిర్యాణమని భారతాదిగ్రంథములలో నున్నది. చిరకాలమునుండి నాగరకత గలిగియున్న హిందువుల లెక్కయే నిజమైయుండిన నుండవచ్చును. కలియుగాదిని సృష్ట్యాది యని యూధులు భావించియుందురు.

క్రీస్తు శకము

బైబిలుగ్రంథమును జదివినవా రందఱు యేసుక్రీస్తు మహాపురుషుడని యొప్పుకొనక తప్పదు. ఆయనమతము భారతీయులకు దృప్తినిజేయదగినది కాకపోయినను స్వల్పకాలముక్రింద నాగరకతను బొందిన యాటవిక జాతులకు నింతకంటె తృప్తి గలుగజేయు మత మింకొకటి లేదనినను అనవచ్చును. ఇప్పు డామతావలంబకులలో బహుమంది క్రీస్తుమతస్థులని చెప్పుటకు దగినవారు కాకపోయినను క్రైస్తవులందఱును క్రీస్తుయాజ్ఞప్రకారము ప్రవర్తింతురేని భూలోకము స్వర్గలోకమే యగును.

క్రీస్తుమతస్థులని పేరుబెట్టుకొన్నవారినడత యెట్లున్నను ఆయన శాంతము, భూతదయ, స్వార్థత్యాగము అనిర్వాచ్యములు. ఆయన శిలువమీద నిర్భయముగ బ్రాణము విడుచుట జూచి యప్పటియధికారవర్గమువారే యాయన మహాపురుషుడని యెంచసాగిరి. ఈమత మిప్పుడు జనసామాన్యములో 5వ వంతువారిచే నంగీకరింపబడుచున్నది. కాని నిజముగా నాచరణమునందు క్రైస్తవులుగా నుండువారు స్వల్పసంఖ్యాకులే యయియున్నారు. ఆంగ్లేయులు జర్మనులు మొదలగు యూరోపుఖండవాసులు పేరునకు క్రీస్తుపులయినను జీవహింసకు వెనుదీయుట లేదు. ఈమహానీయుని యవతార మిప్పటికి 1922 సంవత్సరముల క్రిందట గలినది. క్రీస్తుశక మీమహానీయుని పేరనె పరగుచున్నది. కాని దీనిని స్థాపించినది క్రీస్తు మరణించిన 600 సంవత్సరములకై యున్నది. దరిమిలా 400 సంవత్సరములవరకు నది వ్యాప్తికాలేదు. క్రీస్తు పుట్టినదే యబద్ధమని చెప్పువా రిది యొక నిదర్శనముగ నూహించుచున్నారు.

మహమ్మదీయ శకము

మహమ్మదీయమతస్థాపకు డగు మహమ్మదుగారు సుమారు 1350 సంవత్సరములనాడు అరేబియాదేశములో జన్మించి యప్పటికి క్రూరజంతువులవలెనుండు అరేబియాదేశస్థులందు దైవభక్తిని బురికొల్పి మహోపకారముచేసిన మహానుభావుడు. వీరిమతము బహుదేశములందు వ్యాపించియున్నది. వీరు శత్రుబాధ తప్పించుకొనుటకు మక్కానుండి మదీనాకు పారిపోయినారు. దీనికి హిజీరాయనిపేరు. వీరిశకము నాటినుండియే లెక్కింపబడి పలుదేశములలో మహమ్మదీయులవల్ల వాడబడుచున్నది.

శాలివాహనశకము విక్రమార్కశకము

శాలివాహన విక్రమార్కశకములు హిందూదేశమందు కొన్నిభాగములలో వాడబడుచున్నవి. కాని క్రీస్తుమహమ్మదీయులశకములకున్నంత ప్రాముఖ్యము వీనికి లేదు. వేయిసంవత్సరముల పయి కాలమునుండి పరదేశస్థులకులోబడి దాసప్రాయులగనున్న భరతఖండవాసులు తమ్ముదాము మరచి వేషభాషాదులలో మార్పు చెందుచుండుటచే వారిశకములు నామావశిష్టములైనవని చెప్పవచ్చును. మఱియు, నీశకపురుషులు చేసిన మహాకా

ర్యములు చరిత్రాత్మకముగ విపులతను బొందలేదు. వీరివంశములా లేవు. వీరు చేసిన ధర్మశాస్త్రములు గాని మతి యేమైన కార్యములు గాని కను పించుటలేదు. వీరు మతవ్యాపకులా కారు పరదేశస్థులను పారద్రోలుటలో వీరు కనబరచిన శూరత వీ కాలములలో జేసినధర్మములు, వీరిని శక పురుషులుగ జేయుటకు హేతువు లయి యుండవచ్చును గాని, యీ రెండుశకములకు నంతరము మిక్కిలి తక్కువ. దీనికి కారణ మేమో చెప్ప శక్యము కాదు. విక్రమార్కుని శాలివాహనుడు చంపి తాను శకపురుషు డయినట్లు గాథలున్నవి. యవి యెంతవరకు నిజమో చెప్పజాలము. ఏది యెటులున్నను ఈశకములు భరతఖండములో నెక్కడనో యొక మూల నడంగియున్నవి. కలియుగాబ్దములు బహు సంఖ్యాకములయి నందున నవి నిత్యవ్యవహారములకు బనికిరావు.

పూర్వము భరతఖండము పలుదేశములు గలిగి వేఱువేఱు రాజులకు లోబడి భిన్నభావము కలిగియుండుటచే వారివారి యిష్టానుసార

క్రొత్తశక మవసరమా?

మేదో యొకవిధమయిన కాలపరిమితిని గణించు చుండెడివారు. ఒక దేశస్థునితో మఱియొక దేశస్థుని కంతగా సంబంధము లేదు. వ్యవహారములలో నటుండ నిత్యనైమిత్తిక కర్మలలో గూడ భేద ముండెడిది. కర్మానుష్ఠానములలో నెటు లున్నను నైనిక వ్యవహారములలో మాత్ర మొక్క కాలగణితియే యవసరము. ఇప్పటి స్థితులనుబట్టి దేశ మంతటికి సామాన్యభావ మెట్టి యవసరమో సామాన్యపంచాంగముకూడ నట్టి యవసరమే. ప్రస్తుతమున నాంధ్రులు వాడునది చాంద్రమానము. వింధ్యోత్తరదేశమునందు బార్హస్పత్యమానము. ద్రవిడదేశమందు సౌరమానము. మళయాళమునందు కేరళశకము. బంగాళాలో మరియొకశకము. ఒకదాని సంవత్సరాదితో మరియొకదానికి సంబంధము లేదు. ఆంధ్రుల సంవత్సరాది చైత్రశుద్ధ పాడ్యమి. మార్వాడీ గుజరాతీల సంవత్సరాది ఆశ్వీజ బహుళ అమావాస్య. ద్రవిడుల సంవత్సరాది చిత్ర నెల ౧-వ తేది. ఇట్లే యొకదేశ సంవత్సరమునకు మరియొక దేశసంవత్సరమునకు సంబంధములేదు. ఇదివ్యవహారములలో ననేక చిక్కులుగ నున్నది. నా నలుపదిసంవత్సరముల స్వీయ యుద్యోగానుభవములో ననేకచిక్కులు కనిపెట్టినాను. ఇందు కొక దృష్టాంతము. తెలుగుదేశమునందు వర్తకుడు చాంద్రమాన మాసములను తేదీలను వాడుటచే తాను తిరుమనాపల్లికి సరకులు పంపినప్పుడు వైశాఖ శుద్ధ పంచమీ గురువారమునాడు ఋణపత్రము వ్రాసినాడనుకొందము. ఈ సరకులను వైతిరుచనాపల్లివర్తకుడు ఏదోయొక అగవమాసం యేదో తేదిన జమ కట్టుకొనును. వీరు లెక్కలు చూచుకొనునప్పుడు - వానిలెక్క వీనికి వీనిలెక్క వానికి - తెలియదు. అప్పుడు క్రీస్తుశక మేగతి! వారివారి తేదులకు సమానమయిన క్రీస్తుశకపుతేదీలను చూచి వారివారి లెక్కలు పరిష్కరించు కొనవలసివచ్చును. మనము ధరించు వస్త్రాదికముల నిమిత్తము పరదేశములపై నాధారపడునట్లే మనలెక్కలు పరదేశశకములమీద నాధారపడవలసిన గతి వచ్చినది. మన బాలురకు నాంగ్లేయమాసములు గరపుచున్నామే గాని మన దేశీయమాసములను గరపుటలేదు. ఇప్పుడు దేశమున కంత నొకభాష నేర్పుటకు నెట్లు ప్రయత్నించుచున్నామో దేశమంతట ఖద్దరువస్త్రములను దాల్చుట కెట్టియాతురతతో నున్నామో అట్టిప్రయత్నము - అట్టియాతురత - దేశైకశకస్థాపనయందును తద్వ్యాపకమునం దుంచుట భారతీయులందరికి విధియై యున్నది.

సృష్ట్యాదినుండి యితర జంతువులమాట యటుండ మానవుని చరితము భగవదిచ్ఛకు వ్యతిరేకముగ నున్నదనక తీరదు. భగవంతుడు మానవ

క్రొత్తశకమునకు నారంభముగా నుండదగిన జగద్విఖ్యాత కార్య మిప్పుడేది?

జాతిని సృష్టించకపూర్వమే యితని యాకలి తీర్చుకొనుటకు దివ్యమైన ఫలాదులు - చక్కని ధాన్యములు - త్రాగుటకు తియ్యని నీరు - తిరుగుటకు రమ్యమయిన బయళ్లు - చలిదీర్చుకొనుటకు వస్త్రాదికముల కుపయోగపడు ఉన్ని - మూడి నారలు ఆకులు - వంటచేసికొనుటకు నిప్పు - ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములకు చక్కని గాలి - అవసరమయిన యుష్ణము - మరింక నెన్నియో సృజించియున్నాడు. వాని ననుభవించి తమ కాలమును గడుపుకొనుటకు బదులు వారి కిచ్చిన బుద్ధిని దుర్వినియోగపరచి యొకరి నొకరు హింసించుట కారంభించినారు. కుక్కలు తమలో తాము పోట్లాడి విస్తరించుకొన్నట్లు మనుష్యులు నయితము తమలో తాము పోట్లాడి యెన్ని మంచిపదార్థములనో పోగొట్టుకొనుచున్నారు. వేదములలోను పురాణములలోను ఇతిహాసములలోను చరిత్రలలోను యుద్ధములను గురించి వర్ణనలుగలవు.

ఈయుద్ధములలో జయకాంక్ష కోరుచు పోట్లాడు జనమును సేకరించి మరని మారణాయుధములను బోగుచేసి యొకరి నొకరు హింసించుకొని మడియుచున్నారు. దేవదానవ యుద్ధము మహాభారత యుద్ధము - రామరావణ యుద్ధము - నెపోలియను యుద్ధములు - మహమ్మదు గజని దండయాత్రలు మహమ్మదు తొగ్లకుహింసలు - ఇంగ్లాండు స్కాట్లండు యుద్ధములు - హిందూదేశములోని సిపాయి కలహము - యూరోపు మహాయుద్ధము - నిన్న మొన్న జరిగిన గ్రీసు టర్కీ యుద్ధము - ఇక నెన్నో జరిగిన జరగనున్న యుద్ధములలో చేయునది తాము చచ్చుటయు నెదుటివారిని జంపుటయు నేకదా?

ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు తమ తెలివితేటల నుపయోగించి చేసిన క్రప్పుఫిరంగులు ఆకాశవిమానములు బాంబులు యుద్ధములలో జననాశమును దగ్గించుటకు సాధన మగునని దలంచిరి గాని యవి యన్నియుడియాసలయినవి. ఇందులకు దృష్టాంతము జర్మనుయుద్ధమే. ఇట్టి యుద్ధములు ముందు జరగునెడల సుందోపసుందయుద్ధములో నిరువురు నశించినట్లు జనమంతయు నశించి ప్రపంచము నిర్మానుష్యమయినను కావచ్చును. ఐరోపాయుద్ధమందు జయము బొందిన యాంగ్లేయులు ఫ్రాంసువారు మొదలగు స్నేహరాజ్యములవారు తమ బలముచే ప్రపంచములో యుద్ధములవల్ల మరణములు లేకుండ చేయగలుగుదు మని ముఱియుచున్నారు గాని యది వట్టి కల్ల. టర్కీ గ్రీకుయుద్ధము నాప గలిగిరా? లేదు. మం దాపగలుగుటయు నంతే! నిప్పు నీరుచే నార్పబడును గాని నిప్పు నిప్పుచే నారదు. అట్లే ద్వేషమును ద్వేషము నంప లేదు. శాంతముచే ద్వేషము హరించును. కాబట్టి యికముందు యుద్ధముచే జయించుటకుబదులు శాంతమే జయించవలెను. మన దేశదృష్టాంత

మును తీసికొందము. భరతఖండముపై చిరకాలమునుండి పరదేశవాసులు దండెత్తి నానాబాధలను గలుగజేసిరి. ఈబాధలను తప్పించుకొనుట కనేకయుద్ధప్రయత్నములు చేసియుంటిమి. దానివలన కలిగిన ఫలిత మేమి? జననాశనముచే మఱింత బలహీనులమైనాము. ప్రస్తుతపరిపాలకులుగనున్న యాంగ్లేయుల ప్రభుత్వము సరిగలేదని జనులకు తోచినప్పుడు వారిని కాన్పూరు మొదలగుచోట్ల గొంతులు కోసినారు. ఆంగ్లేయుల నడంచగలిగిరా? లేదు. బంగాళావిభాగముతగాదాలో బాంబులను తయారుచేసి హింసించుటకు బ్రయత్నించినారు. జయించగలిగిరా? లేదు. ఏమికారణము? మనము హింసచేయ దలంచినాము. కనుక బ్రభుత్వమువారును హింసచేసినారు. తెల్లవారికి లోబడ్డ దేశములు జపానుకు లోబడ్డ కొరియా మొదలగు అన్ని యస్వతంత్రదేశముల గతియు నిట్టిదియే. ఆచంద్రార్కము దేశముల గతి యింతేనా? ఎప్పటికైన విముక్తియున్నదా? అట్లున్నయెడల సాధన మేమి? ఈ ప్రశ్నల కన్నిటికి నొక్కటియే జవాబు. అదేది? అహింసతో కూడిన అసహాయము. (Non-Ronlett, Non co-operation) ముమ్మాటి కిదియే. ఈ యుద్యమము జయము పొంద గలుగు ననుటకు నిప్పుడు ప్రభుత్వమువారు పడుచున్న కల్లోలమే సాక్షి. అకాలీలజయమే సాక్షి. అన్నిటికంటె ప్రథమసాక్షి అసహాయోద్యమ మంత్రము నుపదేశించి జగద్గురు గాంధిగారిని చెరసాలలో నుంచుటయే సాక్షి.

వెంటనే గాని యెప్పటికైనగాని బలహీనమగు జాతులు శాంతి స్వభావులగు జాతులు. క్రూరుల బారినుండి విడదలగుటకు సిద్ధౌషధ మిదియే. ప్రపంచములో నందరిలోను బలవంతులమని విఱ్ఱవీగు నాంగ్లేయ ప్రభుత్వమువారితో నిప్పటికి 18 మాసములనుండి పోరుచున్నాము. అనేకకోట్ల క్రుప్పుఫిరంగులు వాయువిమానములు విషవాయువులతో బోరాడిన జర్మనులతో యుద్ధము చేయుట సులభముగ దలంచిన యీ మహాబలులగు నాంగ్లేయులు మనతో శాంతియుద్ధము చేయలేక తహతహ పడుచున్నారు. ప్రపంచమునకు నూతనమార్గము దొరికినది. ఈ సంగతి జగద్విఖ్యాతమయిన సంగతి యనుటకు సందేహము లేదు. ఈ యుద్యమమంత త్వరలో జగమంతట వ్యాపించిన యుద్యమ మింకొక్కటిలేదు. కాన నది ప్రపంచమునకు నొక శకారంభము. దీని కేమి పేరుపెట్టెదము?

ఈ మహామంత్రోపదేశకులైన జగద్గురు మహాత్మగాంధిగారే ఈ శకాధిపతి. ఈ మహామహుని దివ్యచరిత్రము విపులముగ వ్రాయుట

గాంధిశకము.

చర్వితచర్వణమగునంటెది. కండ్లు గలవారిలో సూర్యు నెరుగని వారెట్లులేరో వివేకముగలవారిలో వీరి నెరుగనివారు వీరి చరితామృతమును గ్రోలనివారట్లేలేరు. ప్రపంచములో జీవించియున్న వారిలో వీ రగ్రగణ్యు లని ప్రాజ్ఞులందఱొప్పుకొనుచున్నారు. చరిత్రలలో దెలసినంతవరకు బ్రపంచములో బుట్టిన మహానీయులలో వీ రొక్కరనుట నిర్వివాదాంశము. యేసుక్రీస్తుపై రాజద్రోహము బోధించిన ట్లభియోగము వచ్చినప్పుడు వారు తా మా నేరము చేసితిమని యొప్పుకొనలేదు. కాని వీ రట్లుకాదు. మనుష్యులు చేసిన శాస్త్రప్రకారము నేరముచేసితి మనియు శిక్షార్హులమనియు వా రొప్పుకొని శాస్త్రము విధించునంతవరకు శిక్షను విధింపుడని కోరిరి. వా రీశిక్ష నెందుకు పొందిరి? హిందూదేశముయొక్క విముక్తికొఱకే కాకుండ ప్రపంచమందన్ని జాతుల స్వాతంత్ర్యముకొఱకు అన్ని జాతుల స్వరాజ్య స్థాపనకు. కనుకనే వీరిని జగద్గురు వని చెప్పవలసియున్నది. "యదా యదాహి ధర్మస్య గ్లాని ర్భవతి భారత, అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదాత్మానం సృజామ్యహమ్" అని భగవద్గీతలలో జెప్పిన యవతారములలో మహాత్ము డొక యవతార మనవచ్చును. కాబట్టి నూతనశకమునకు గాంధిశక మని పేరుపెట్టుదము.

ఈ వ్యాసములోని 7 వ పేరాలో నుదాహరించిన ప్రయోజనములే గాక యీ క్రింది ప్రయోజనములు కూడ గలవు.

ఈ శకమును స్థాపించుటవల్ల బ్రయోజనమేమి?

(అ) ఈ శకము ప్రపంచమునకంతయు నుపయోగించును.

(ఆ) వీరియందు మనదేశమునకు గల గౌరవమును వేయి విధముల చాటును.

(ఇ) వీరి పేరు ప్రతిదినమున దినచర్యలో నుచ్చరింపబడుచుండుటచే ఆయన సర్వదా జ్ఞాపకమునకు వచ్చి యాయనయుద్యమము సర్వదా జనుల మనఃపీఠము నలంకరించును.

(ఈ) ఈ యుద్యమమందు బ్రజలలో నుత్సాహము హెచ్చును.

(ఉ) ఈ మహామహుని పవిత్రనామము వీరి పవిత్రోద్యమము చరిత్రాత్మక మగును.

(ఊ) సుగుణసంపత్తిని తరచు దలంచుచుండుటచే జనుల గుణములయందు మంచిమార్పు గలుగును.

(ఋ) వీరు మనకు చేసిన మహోపకారమునకు మన కృతజ్ఞతను జూపినవార మగుదుము.

మహాత్మగాంధిగారు కారాగృహప్రవేశమయిన 1922 సంవత్సరము 18 మార్చి తేది యీశకారంభము. కాబట్టి 1923 సంవత్సరం ది

ఈశకము నుపయోగించు టెట్లు?

17 మార్చితో ప్రథమసంవత్సర మంతమగును. ఆ సంవత్సరం 18 తేది ద్వితీయ సంవత్సర ప్రారంభము. కాబట్టి ప్రథమ సంవత్సరమందు 365 దినములుండును. ఇంగ్లీషు ఫిబ్రవరి నెలలో 29 రోజులున్నపుడు గాంధి సంవత్సరములో 366 దినములుండును. 1924 సం॥ ఫిబ్రవరికి 29 రోజు లున్నందునను ఆనెల గాంధిశక 2 సంవత్సరములో చేరును గనుకను ఆ సంవత్సరం 366 రోజులు కలిగియుండును. ఇంగ్లీషు ఫిబ్రవరు నెలలో 17 తేదీ లగాయతు గాంధిసంవత్సరం 12 వ నెల నగా "తల్వమసి" మాసమునందు చేరును గనుక ఫిబ్రవరి నెల రోజులుండునో దాని కన్నిరోజులే యుండును. ప్రతి మాసము 18 తేది గాంధిమాసము 1 వ తేది గాను 17 తేది ఆ నెలాఖరు తేదీగా గణించునది.

మాసములపేర్లు వానికి నిర్ణీతమయిన దినములు

1. స్వరాజ్యమాసము	౩౧	మార్చి నెల	18	తేదిన ఆరంభించి
2. శాంతిమాసము	౩౦	ఏప్రిల్	18	ఏప్రిల్ 17
3. భక్తిమాసము	౩౧	మే	18	తేదితో అంత
4. చరకమాసము	౩౦	జూన్	18	మగును
5. అహింసమాసము	౩౧	జూలై	18	
6. సర్వసమమాసము	౩౧	ఆగస్టు	18	
7. ప్రేమమాసము	౩౦	సెప్టంబరు	18	
8. భూతదయమాసము	౩౧	అక్టోబరు	18	
9. తృప్తిమాసము	౩౦	నవంబరు	18	
10. ధైర్యమాసము	౩౧	డిశెంబరు	18	
11. స్వార్థత్యాగమాసము	౩౧	జనవరి	18	
12. తత్త్వమసిమాసము	౨౮	ఫిబ్రవరి	18	

ఈమాసము లేమి సూచించును?

మొదటిమాసం స్వరాజ్యంనిమిత్తం శిక్షనుబొందుట యనగా స్వరాజ్యమందున ప్రవేశమును 4 వ మాసం ఖద్దరును 1 వ మాసం బంధవిమోచనమును తక్కిన మాసములు మహాత్మా గాంధిగారి సుగుణములను సూచించును.

ప్రార్థనము

స్వరాజ్యస్థాపనకై నేను చేసిన చేయుచున్న కృషి స్వల్పము. గాంధిమహాత్ముని శిష్యులలో బోల్చినయెడల నేను కించిజ్ఞుడను. అయినను నా మనస్సాక్షి పురికొల్పుటచే నేను దీనికి ప్రారంభకుడ నగుభాగ్యము నాకు లభించినది. ఈయుద్యమము దీపమువంటిది. నేను దీపము చేబట్టుకొని మోయువాడను. వెలుగు నిచ్చునది దీపముగాని మోయువాడు కాడు. మోయువానిగుణముల విమర్శించుట యనవసరము గాన దీని నందరవలంబించెదరని ప్రార్థించుచున్నాను.

రెండవసంవత్సరం గాంధిశక ప్రారంభము

రుధిరోద్గారి సంవత్సర చైత్ర శు ౧ సోమవారము ౧౯౨౩ సంవత్సరము మార్చి ౧౮ తేది యనగా గాంధిశక ౨వ సంవత్సరమున ప్రారంభము, అదియే సంవత్సరాది,

ఆశాపిశాచము

రామదాసుగారు

ఎంతటిదానవే గడుసరీ మము సిల్గుల నెన్నొ బెట్టి యా
వంతయుఁ దృప్తిఁబొంద వహహా । నినుగెల్వఁగ యోగికైన గో
రంత వశంబె యాత్మసమరంబును గూర్తువు నిన్ను గొల్చినన్
వంతలు దప్ప వెవ్వరికి । వారిజగర్భునకైన తృష్ణగో.

ఉ. త్యాగము సున్న ధర్మము సధర్మమునుం బరికింపఁ జేయ వు
ద్యోగము పాపచింతను సదా క్రియ నీవు ఫలింపఁ జేయుటల్
భోగము సున్న రాగమఁ । బోయిక నిర్వరియింపఁ జేసినన్
చాఁగిరి మ్రొక్క జేసెదవు । సర్వజనాళికి కార్యసిద్ధికిన్,

ఉ. నీవొక దయ్యమన్న నది । నిక్కము నిక్కము కాక యుండినన్
దేవుఁ డొసంగువారి గని । తృప్తి వహింపక యన్యకాంక్షచే
జీవము బాముగూర్చి । చెడుచేఁతల నాత్మ నెఱుంగ లేక నీ
కై వసమై త్రపారహితులై చరియించును యెల్లవేళలన్.

సీ. పేరు వొందఁగ నిప । మేలుమె లగచుండు, కాసు లివ్వన్నచోఁ । గసరుచుండు
దేశసేవ యటన్న । చూచెద మనుచుండు, పరుల కుపకృతి యనఁ । బలుకకుండు
నీచ మటన్నచో । నేచక్కి యనుచుండు, ధనప్రాణముల కొంకి । మనుపుచుండు
మోక్ష మటన్నను । మోము విప్పుచునుండు, పరమ పొమ్మని బిట్టు । పల్కుచుం

గీ. కోరెనా దేనినైన నేకొలదికైన, వశముచేయక స్వాంతమ్ము । వశము కాదు
నీవు పట్టినవారికో । నీరజాక్షి, ఆశ నిజము పిశాచ మేమన్న గాని.

శిశుకల్పనాశక్తి

కె. హెచ్. వి. యస్. నారాయణ గారు, బి. ఏ., యల్. టి.

చిన్నపిల్లల చిత్తవృత్తులు చిత్రములుగా నుండు నని తల్లిదండ్రులకే గాక శిశువులతో నేపాటిసంపర్కముగలవారికైనను తోపక మానదు. శిశువు లెక్కువగ నూహాప్రపంచమందే వసించి దానినే వారి యానందమునకు నాధారము చేసికొనుటచే వారు సుషుప్త్యవస్థయందున్న వారివలె నుందురు. వారిచేష్టలు పలుకులు వీనిమూలమున నీయంశము మనకు గోచరించును. ఇందు వివాదాంశ మెంతమాత్రము లేదు. వారి చిత్తవృత్తులు వివిధగతుల మెలంగుటచే నవి మనపరిశీలనమునకును నాలోచనమునకును నాస్పదములుగ నున్నవి.

ఒకపిల్ల యొరులు తీయువఱకును కూర్చుండబెట్టిన చోటనే కూర్చుండియుండును. ఇంకొకపిల్ల తనతల్లి విసుగుకొనునంతటి యల్లరి చేయును. వేఱొక పిల్ల గంతులు వేయకుండ కొంతసేపయిన నుండలేదు. మఱొకపిల్ల వసపోసిన పిట్టవలె వాగుచునే యుండును. కొందఱేడ్వకుండ నుండనే యుండరు. ఇకకొందఱు ఎంత నలిపినను నవ్వుచునే యుందురు. వేఱొకకొంద ఱెప్పుడు తీక్ష్ణముగ యోచించుచుందురు. మఱికొందఱు ఆటపాటల మఱిగి బువ్వమాటయే మఱచి తల్లిపిలచినను 'రాను, పో' అనుచు నాటలదృష్టినే యుందురు.

ఇట్టిభేదములు కానవచ్చినను ప్రతిశిశువు నూహాప్రపంచమందు కొంతకాలమయిన నుండక మానదు. కాని కొందఱ కీయూహా మెక్కుటముగ నుండి కొన్నియేండ్లవఱకును నుండును. సామాన్యముగ శిశువులు తాము చూచుచున్న వస్తువులను యథారూపముగ గ్రహింపరు. పిట్టకథలను వినినప్పుడును చిత్తరువులను చూచినపుడును వారి యందలి యూహాలువిజృంభించి వారి నానందమున మునుగునట్లు చేయును. ఈశైశవస్వభావము కొన్నిపట్టుల నేండ్లువచ్చినవారియందును గాంచనగును. వారి యెడల నుండు ఇట్టి శైశవస్వభావమును చూచి 'కుఱ్ఱతనము' 'పిల్లాటలు' మొదలగు మాటలను కొందఱు వాడుచుండుట మన కెఱుకయే.

బాహ్యప్రపంచమునకును నూహాప్రపంచమునకును సంబంధము లేకపోలేదు. బాహ్యప్రపంచజ్ఞానము నూహాప్రపంచజ్ఞానమున కాధారమయి యున్నది. ప్రపంచమందలి వస్తువులను వాని గుణములను మేదస్సు పంచేంద్రియములమూలమున గ్రహించుచున్నది. ఇట్టిగ్రహణశక్తి మేదస్సునకు మాత్రమే కలదు. దీనికే ఆలోచనశక్తి కూడ గలదు. శిశువులకు జన్మకాలమున మేదస్సున నూహాపోహము లేవియును లేక శుభ్రఫలకమువలె నుండును. బాహ్యప్రపంచము పంచేంద్రియములు మేదస్సు నివి ప్రతిశిశువునకు సమానము లయి యుండుటచే జననకాల మాదిగ కొంతకాలమువఱకు వారి యూహాలు ఒకేరీతిగ నుండు నని మన మనుకొనవచ్చును. కాని లోకానుభవము వేఱురీతిని చూపట్టుచున్నది.

సమానవయస్సు గల పిల్లలను దీపావళినాఁడు బాణసంచాను గాల్చుచోట నిలువఁబెట్టినచో నొకపిల్ల బాణముఁ ధామ్మని ప్రేలినతోడనే అమితానందమును బొంది గంతులు వేయును. ఆశబ్దమును వినినతోడనే గుక్కపట్టి యేడ్వ సాగును మఱొకతె, కాని యీపిల్లకు మతాబుల గాల్చిన పట్టరాని సంతోషము. వీనివైపున కయిన మొదటిపిల్ల మాఁడక ధామ్మని శబ్దించు బాణములనే చూచుచుండును. జట్కాబండి పోవుచో దానిని చూచు పిల్లలలో నొకడు గుఱ్ఱము వడిగా పోవుటను చూచి యాశ్చర్యపడును. ఇంకొకడు ఆచుపద్ధతి కప్పుపై వేయబడిన చిత్రమునే అవలోకించుచుండును. వేఱొకడు చక్రభ్రమణమును వీక్షించుచు దాని శబ్దమునే వినుచుండును. ఒక్కొకబాలున కొక్కొక్క యింద్రియము సూక్ష్మముగ నుండును. ఆ యాయింద్రియములద్వారా బాలురు జ్ఞానము త్వరలో గ్రహింపగలరు.

మేఘములను జూపి మూడేండ్లవయస్సుగల పిల్లల నిది యేమి యని యడిగినచో వారు పొగ యనియు జెండా యనియు బూచివాఁ డనియు వివిధనామముల ప్రయోగించి చెప్పుదురు. ఇటుల నొకేవస్తువు పిల్లల యందు వేర్వేఱు భావములను అపేక్షలను ఊహాలను జనింపఁజేయుచుండును.

అయినను పిల్లలందఱకును సామాన్యముగ ప్రీతిని గలుగఁజేయునవి అనేకము లున్నవి. 'అనఁగా ఒకరాజు ఆరాజు కేడుగురు కొడుకులు' ఈకథను ఎన్నిమారులు చెప్పినను శ్రద్ధగా విని-చీమచెప్పు జవాబువద్దకు వచ్చుసరికి నవ్వకుండ నుండగలిగిన పిల్లను నేను జూచియెఱుగను. ఈచిన్నకథలో నెన్నో భావప్రదర్శనము లిమిడియున్నవి. ఎన్నియో వేర్వేఱు ఊహలను త్వరితముగా పుట్టించు విషయము లిందున్నవి. రాజుతో ప్రారంభమయి చీమతో అంతమయినది ఈకథ. ఈమధ్య ఎన్ని వస్తువులు కార్యములు గుణములు ప్రదర్శింపబడినవో! ఎక్కువ విషయముల గ్రహించు నభిలాష పిల్లలకుండుటచేత వారు ఒకదానిమీదనే బుద్ధిని నిలుపలేరు. వేర్వేరు విషయముల నొకదానివెంట నొకటి ప్రదర్శింప* బడుటచేత వానిని బాలుడు చులుకుగా గ్రహించును. ఈ చులుకుదనమే కుతూహలము పుట్టుటకు కారణము.

శిశువుల యూహాలు వారు గ్రహింపబోవు వస్తువుల తత్వమును బట్టియే గాక వారివారి నైజగుణములనుబట్టికూడ నుండును. ఇట్టి స్వభావము కొంతవరకు పైతృకమై యుండును. ఇంతియేగాక నేదైన నొక వస్తువును శిశువులు చూచినపుడు తత్కాలమున వారిమనస్సునం దేయూహాలు ఆక్రమించియుండునో వానినిబట్టికూడ ఆవస్తువుల గుణములను వారు గ్రహింతురు. వయస్సువచ్చినవారియెడలగూడ నై

విషయములు వర్తించును. అర్ధరాత్రి వేళ వీథివెంబడి పోవరాని వర్షము కురియుచున్నప్పుడు హరిశ్చంద్రనాటకమును జూచి యింటికి వచ్చుచున్నవానికి మార్గమునందున్న మ్యునిసిపల్ దీపము కొఱవిదయ్యమువలె కనబడవచ్చును. ప్రియమిత్రునిరాకకై నిరీక్షించుచు కూర్చుండియున్నవాని కేమాత్రము తెలుపుచప్పుడయినను తనస్నేహితుడే వచ్చెనని యనుకొనును గదా! కొందఱుబాలురు సుందరములై యాహ్లాదకరములగు వస్తుచయముతోనే దినమంతయును నాడుకొనుచు నానందించుచుందురు. మఱికొందఱు సాధారణముగ జీవముకలుగువానిని హింసించుటయం దాసక్తి గలిగియుందురు.

పిల్లలయం దిన్నిటికంటెను ఎక్కువ అద్భుతముగ మనకు గనిపించునది వారి కల్పనాశక్తి. దానినే కవిత యనవచ్చును. "ఏనాడీశ్వరుడు ప్రపంచమును నిర్మింప సంకల్పించెనో ఆనాడే కవిత్వ ముద్భవించినది." ఆకవితాశక్తి మెండుగానున్న శిశువులయందు దేవుడు మూర్తిగొని యున్నాడని చెప్పుట యుచితమే కదా!

శిశువులకు వారి చుట్టుపట్టులనుండు వస్తువులనుగూర్చి నేర్చుకొనవలెనను కాంక్ష మెండు. మనకు చెప్పుటకు ఓపిక యున్నంతవఱకు గ్రహించు శక్తియు నుండవలెనే గాని శిశువులు 'అదియేమి ఇదియేమి?' అని విసుగు విరామములేక ఆశ్చర్యముతో ప్రశ్నించుచునే యుందురు. ఇంద్రియములద్వారా తెలియవలసిన వస్తుసముదాయమును గుఱించి నేర్చుకొను కాంక్షతోపాటు క్రొత్త వస్తువులను వెదకికొను కాంక్షకూడ నెక్కువగ కలుగును. అందువలననే పిల్లల యింద్రియములు ఎక్కువ చురుకుగా నుండును. ఇంతియేగాక నొక యింద్రియముచే నెఱిగినదానిని వేఱొక యింద్రియముమూలమున నెఱుగవలయుననికూడ వారు ప్రయత్నించుచుందురు. చూచినవానినెల్ల తాకబోదురు. తాకినవానిని రుచిచూడగోరుదురు. దగ్గఱ నొకదానిని మన చేతిలోనుండుదానిని పల్లలె చూపినగాని యందికొన చేతుల జాచును, లేనిచో తనచేతుల బట్టికొని నోట బెట్టుకొనును. పిపిస చేతితట్టిగాని నేలపై గొట్టిగాని శబ్దమును విన గోరును. వయస్సు వచ్చినకొలది లోకవ్యవహారములయందు తెలివియుండుటచేత మనమున నిట్టి కోరిక యడగుచుండును. పసిపిల్లలకు లోకమునం దన్నియు నపూర్వమైన యాశ్చర్యభావము గొల్పును. ప్రతివస్తువు పిల్లలవాంఛను తీర్చుటయందు వారి కుపయోగించును. కనుక నవి యన్నియును వారికి చెలికాండ్రే. వాని నన్నిటిని శిశువు ప్రేమించును. రాను రాను విహితోపయోగమును బట్టి వాని వేఱుచేయ నుపక్రమించును.

కవియందు ప్రజ్వలించుప్రేమ శిశువులందు నిష్కళంకమై తనరుచున్నది. క్రమక్రమముగా పరవస్తువులయందు ప్రేమను తొలగించి తన్నుదా ప్రేమించుకొన నేర్చుకొనను ప్రేమపూరితములగు హృదయములుగల యిట్టిశిశువుల చుఱుకుదనమును గ్రహించి యానందించు మహాభాగ్యమును విడనాడి అల్లరిచేయుదురను మిషచే వారి నెత్తుకొని యాడించుటకై నిరంతరము దాదులకు ఒప్పగించు తలిదండ్రులను జూచిన జాలి పుట్టకమానదు.

శిశువు వస్తువులను గ్రహించునప్పుడు వానిలో వాని కేదైన సంబంధ ముండిన దాని శీఘ్రముగ కనిపెట్టును. ఒకవేళ సంబంధ మంతగా లేకపోయినను దానిని కొంతవఱకు కల్పించుశక్తికూడ శిశువునకు కలదు. ఇట్టిశక్తి శిశువునకు నైజమయియుండవచ్చును. లేక యావశ్యకతను బట్టి యది గలుగవచ్చును. పరస్పరసంబంధముగల వస్తుచయమును జ్ఞప్తియం దుంచుకొనుట, అట్టిసంబంధము లేనివానిని గ్రహించుటకంటె మిక్కిలి సులభము. ఇంతియేగాక ఏదేని ఒకవస్తువును తెలిసికొనినపిమ్మట దానికి సంబంధించినవానిని గ్రహించుట సులభము. గనుక అట్టిసంబంధమును కలుగజేసి యయినను లోకమందలి పదార్థముల నొకదానివెంబడి నొకదానిని తెలిసికొన శిశువు ప్రయత్నించును. సిద్ధబిల్లిపాయను చూచి అది బొంగరమని తలచి త్రిప్పుచుందురు. ఉసిరికకాయలతో పిల్లలు గోలీల యాట నాడుదురు. వస్తువుల యాకారమందలి పరస్పరసంబంధమును బట్టి వానిగుణములందును అట్టిసంబంధము గలదని యూహించును శిశువు. బ్రహ్మజెముడు పొదను జూచిన నది కాడికిఁ గొనును. దీనియందు క్రౌర్యభావము శిశువునకు స్పష్టపడునేమో!

క్రొత్తవస్తువు కంటబడినను చూచినప్పుడును దానియందు ఇదివఱకు తెలిసిన వస్తువుల పోలికయుండిన భాగమే మనసున స్ఫురించుట మొదట కల్గును. పిమ్మట దాని భేదములు పొడగట్టును. అటులనే శిశువులయందును వస్తువులందలి వ్యత్యాసమును పరికించు శక్తి శిశువుల కంతగా నుండదు. ఇందుచేత పలువస్తువులకు వారు ఒక్కటే పేరిడి పిలుచుట కటస్థించును.

శిశువు తెలిసికొనియుండు వస్తువులు కొన్నియే యై యుండును. కాన అది క్రొత్తగా గ్రహింపబోవు వస్తువునకును పూర్వము తెలిసికొనియున్న వానికిని సులభముగ సంబంధ మేర్పఱుపగలదు. వయసు వచ్చుకొలది శిశువు గ్రహించినవస్తువులసంఖ్య హెచ్చుచుండును గాన ఇట్టిపోలికలను కనుగొనుట అంతగ సాధ్యము కాకుండును.

శిశువులకు వస్తువులలో కొన్ని చూచుటచే గాని, చెవి తాకుటచేగాని రుచిచూచుటచేగాని ఇష్టముగల్పి వారిమనముల నాకర్షించును. వానిని కుతూహలముతో ప్రత్యేకదృష్టిననే గ్రహింతురు. ఇట్టివాటితో సంబంధము కల్పించి మిగిలినవానిని గ్రహించును. వస్తుజ్ఞానము వృద్ధియగుటకు ఇది యొకమార్గము.

ఇట్లు గ్రహించిన క్రొత్తవస్తువులకు వచ్చియురాని మాటలతో పేర్లు పెట్టినప్పుడు శిశువు తా నిదివఱకు గ్రహించిన యేవస్తువుతో పోలిక యెక్కువగ నుండునో దానిపేరనే నూతనవస్తువును పిలుచును. ఇట్టిపేర్లు చాలవఱకు మిక్కిలి యుచితముగ నుండును. కవులు వర్ణనలలో ఉపయోగించు నలంకారములు తమంతటతామె అప్రయత్నముగ శిశువులందు వెలువడుచుండును. సంధ్యాసమయమందు ఆకాశమందున్న ఎరుపురంగును చూచి జేగురుచున్న అని పిల్ల నుడివి యెవ రిచ్చుట దానినుంచిరో యని యూహించును.

మూడునాలుగేండ్లవయసు గల్గినపిల్ల ప్రాతవస్తువునకును క్రొత్తగ చూచిన వస్తువునకును భేదమును గమనించి యీరెండువస్తువులలో నొక్క

ఒక వస్తువు క్రొత్తది ప్రాతదానిని పోలియున్నదని గ్రహించి ఉపమానమును ఉపయోగించి మాట్లాడుచుండును. తెలుగు అక్షరములలో 'అ ఆ' లను తొట్టిపడవలని పిల్లలు పిలుచుట కలదు. కొంత కాలమయినపిమ్మట 'అ ఆ' లు తొట్టిపడవలవలె నున్నవని చెప్పుదురు. కొన్ని వస్తువులను సంజ్ఞలను జంతువుల పిలుచునట్లు పేర్లుపెట్టి పిలుచుటయుకలదు 'ఒ ఓ' లను కొంగలనియు, 'ఋ' అను అక్షరమును రైలుబండియనియు కొందఱు పిల్లలనుట వినియుందుము. 'ఱ' ను 'బండిఱ' అనుటకు కారణ మూహింపవచ్చును.

తరగతులుగా వస్తువులను విభజించి యొప్పఱచు నవస్థ తరువాతిది. ఒక్కొక్కప్పుడు శిశువులు కనిపెట్టు పోలికలు మిక్కిలి దుడుకుగా నుండును. నక్షత్రముల జూచి దేవునికుంపటినుండి వచ్చు నిప్పుకణములని ధైర్యముగా చెప్పుట శిశువుయొక్క గుండెనిబ్బరమును చాటించి మన కాశ్చర్యమును గొల్పదా! వర్షము కురిసి వెలిసినపిమ్మట చెట్లయాకుల నుండి నీటిబొట్లు కారుటచూచి చెట్లు ఏడ్చుచున్నవని శిశువు భావించి కరుణారస ముట్టిపడు చూపులతో దానివైపు దృష్టి నిల్పి చెట్టుయొక్క విచారమునుబాపు తలంపుతో ఏల యేడ్చుచున్నదని ప్రక్కనున్న వారి నడుగుట గలదు.

అర్థాలంకారములే కాకుండ శబ్దాలంకారముల సయితము పెక్కుమంది శిశువు లుపయోగింతురు. ఇతరులు వాని నుపయోగించిన గ్రహించి యానందింతురు. పదములమాదిరి పదములగూర్చి సందర్భానుసారము ప్రయోగించుశక్తికూడ వారికిగలదు. 'దాయి దాయి రావే!' అన్న పాటలో 'వెండిగిన్నె తేవే' అని తల్లి చెప్పుచుండగా మూడేండ్లపిల్లయొకతె 'మొండిచేట తేవే' అని చెప్పి నవ్వెను. వెండిగిన్నెకంటె మొండిచేటయే ఆపిల్ల తఱుచు చూచుచుండుటచే గాబోలు నట్లనెను! 'మంగళహారతి యవే' అని పాటపాడుచుండగా మజ్జిగనమ్ముచునొకతె లోనికివచ్చుటను జూచి 'మజ్జిగవా డమ్మగోనే' అని వెనుకపాటతో కలిపిపాడెను మూడుసంవత్సరములు గడచినపిల్ల.

మత్తకోకిల కవిరాజవిరాజితము తరల మొదలయిన వృత్తముల మనము చదువునపుడు పిల్లలతిజాగ్రత్తతో వానిని వినుచు సక్రమముగ లయవేయుచు దల నూచుచు కనుపాపల కదల్చుచు నృత్యము చేయుటకూడ కలదు. కొన్ని అక్షరముల ధ్వని పిల్లల నెక్కువగ నాకర్షించును. 'లాంతరు' అనుటకు బదులు 'తీంతరు' అనుట కొందఱు పిల్లలకు సులభముగ కనిపించును. కొందఱు 'చీకటి' కి 'చీటకి' అందురు. అట్లు కాదని ఎంతచెప్పినను ఆపదముల నే యుపయోగింతురు. ఎందుచేతనో!

కీచుపిట్ట యని వినుటచేత నొకపిల్లను పిలిచిన అది ఎంతయో సంతసించి ఆమాటనే తరచుగా కొన్ని రోజులవఱకు ఆనందముతో ఉచ్చరించుచుండుట నే నెఱుగుదును. 'కీచు కీచు' అను ధ్వని ఆపదమున నుండుటయే దీనికి కారణమయి యుండునో.

ఊహాప్రపంచమందలి త్రోవలు కొన్ని మన కగమ్యగోచరము లని మన మొప్పుకొనక తప్పదు. ఒకమనిషియొక్క పేరును మనము వినినప్పుడును పుస్తకములందు చదివినపుడును వానియాకారము మనమనస్సునకు స్ఫురించును. కాని యందఱికిని ఒకేవిగ్రహము స్ఫురింపక పోవచ్చును. శిశువులయందింకను వైపరీత్యములు పొడగట్టును. శబ్దముల వినిన రంగును రంగును చూచిన రుచియును రుచినిబట్టి భావమును శిశువుల మనస్సులకు తోచునని వారివిషయమయి తలపోసినవా రెఱుగకపోరు. పూర్వవస్తువుతో సంబంధము కలుగజేయు శక్తియే యిట్టి యూహలకు కారణ మయి యుండవచ్చును.

ఒక్కొక్కప్పుడు శిశువులందు కల్పనాశక్తి మితిలేని దయి యుండి వారల భ్రమి పజేయును. ఒకపిల్ల ఆర్ద్రపురుగును చూచి దానిరంగు కచ్చేరువంది ఆనందాబ్ధిని మునిగి భ్రమించి దాని నోట వేసికొనె నట.

ఇట్లు ఊహాప్రపంచమందు విచ్చలవిడిగ సంచరించు శిశువులజూచి మనమే యానందమును బొంద, స్వానుభవముగా ననుభవించు శిశువులయానందమునకు మేర యుండునా? వారికి వయసు వచ్చినకొలది ఐహికబంధము లెక్కువయి బిగువగును. వారినిఊహాప్రపంచమునుండి తొలగించి ధనము కీర్తి సౌఖ్యము - వీనిసంపాదనమందే వారిమనస్సును లగ్నము చేయించును. బ్రదుకుతెరువుల వెదకుటయందు ఇచ్ఛ యెక్కువగును. కఠినమైన ప్రపంచవ్యవహారముల నెఱిగి వానినాచరించు వారలలో సాంగత్య మెక్కువైనకొలది శైశవమునందలి కల్పనాశక్తి క్షీణించును.

బాలెంతరాలు

సాహిత్యసరస్వతి సీరిపి ఆంజనేయులు గారు

పాపము లైదు కాలగతి । మాసెను జీవిక చెల్లె నక్కటా! వ్య
త్యాసము చేసెఁగాక రుజ; । యాతన లన్నిటినిన్ సహించి, నీ
కోసము కాదె ప్రాణములఁ । గూడ భరించుట యింతదన్క, నా
యాస నిరాశ యయ్యె; జగ । మంతయు శూన్యముగా సుతాగ్రణీ!

మ. పదుమూఁడేఁడులు నిండె నేగృహిణి నై । ప్రార్థింపఁగా లేదు నె
మ్మది నెక్కింతియు నేని సంతతికినై; । మాకుఁ బ్రియం బొప్ప నీ
వె, దయాశత్వరతన్ గుమారు నిడి, యొం । తే మోదమున్ గొల్పి, యా
పద నొందించి, హఠాత్తుగా నిసుఁగుఁ బా । పన్ బాడియే దైవమా!

చ. అనుచుఁ బ్రసూత యార్తి, భవ । నాంతరమందలి శయ్యపై సతీ
జనసముదాయమధ్యమున । సంతతదుఃఖపరీతచిత్తయై
తనువును జేర్చి, రోగమును । దాపము హెచ్చుకొలంది సైఁచి, లో
న నెసఁగుఁ బుత్రశోకము సహించుకొనంగ నశక్త యయ్యె, హా!

క.వి. అలజడి నొందకు । మమ్మరో! నీకది । యత్యశుభమ్మగు । కాస్పదమా
గలుగదె సంతు సుఖమ్ముగ నుండినఁ । గాలము మించెనె? । కష్టములన్
దలఁచి వగర్చక । తాళికనొందు మతమ్మ హితమ్మని । ధర్మకథా
వళులను దెల్పిరి । వారిజనేత్రలు । వారికిఁ దోఁచిన । వైఖరితోన్.

మ. ఉపచారమ్ములు సల్పువారు సతి కోరిన శక్తియుక్తిన్, గుమా
రుపయిన్ నెక్కొను భ్రాంతిఁ బోనడఁచువారున్, బోలమున్ గాంచఁ బ
ధ్యపదార్థమ్ములఁ గూర్చువారును, నితాంతాయాసమున్ దీర్చి తీ
వ్రపరీతాప మడంచువారు నయి, చెల్వల్ పొల్చి రప్పట్టునన్.

ఉ. మానిని వారిసేవఁ గొన । మానెను; వీడదు ప్రేమ పట్టిపై;
పూనదు ధైర్య; మౌషధము । ముట్టదు; లంఘనవృత్తి నుండియున్
దా నెలుఁగెత్తి బిట్టఱచు; । ధారగ రాల్చును శోకబాష్పముల్;
సూనునిఁ జూడ నెంచుఁ; దన । చూడ్కిని నెల్లెడలన్ వెలార్చుచున్.

క. కనుఁగొని యీచర్యల నె, మ్మనమున భీతియును జింత । మల్లుకొన 'నీ
వనితామణి మనఁ గల్గునె?', యనుచు వితర్కించి రచటి । యతివలు కడిఁదిన్.

తే. తెవులు హెచ్చిల్లె, నలఁతయుఁ దీవ్రమయ్యెఁ, గంఠనాళము శ్లేష్మయుక్తముగ మారె,
మాట లడఁగెను, దృష్టియు మాంద్యమయ్యెఁ, దలఁపు వేఱయ్యె, నసువులఁ దొలఁగెనింతి.

తే. కన్నతల్లిక సుతుపైఁ । గల్గు కూర్మి, యగును బ్రాణాధికం బట్టు । లగుట, మాత
జీవములనైన లీల వర్జింపఁ గలదు; గాని గర్భశోకాగ్నిని । గడవలేదు.

తే. పుత్రశోకాగ్నిఁ గ్రాఁగుట । పోలునొక్కొ! మాతకేనియుఁ బితకేని । మర్త్యు లెందు
నీశ్వరాదేశము నతిక్రమించువారె? స్వప్నగతి లోక మగుట విచార మేల?

శవవహనము

మద్దులపల్లి గురుబ్రహ్మశర్మ గారు

"అనాథప్రేతసంస్కారాత్ కోటియజ్ఞఫలం లభేత్" అను న్యాయానుసరణముగా శవవాహకత్వము ముఖ్యాచరణీయ మని శాస్త్రములు చెప్పుచుండ, నీ కాలమున నియ్యది ముఖ్యముగ బ్రాహ్మణాదిజాతులలో కొన్నిచోట్ల నిరాకరింపఁబడి యెంతటి స్వచ్ఛ పురుషకళేబరమైనను సంస్కారమునకు వాహకులు లేక మిక్కిలి ప్రయాసపడుటయే కాక కొన్ని సమయములం దన్యజాతులవారిచే సంస్కరింపఁబడుచు వచ్చుచున్నది. ఈ విషయము జూడ వాహకత్వ నిరాకరణాకాలంబులలో ప్రప్రథములు బ్రాహ్మణులు. వాహకత్వావలంబులలో ప్రప్రథములు మహమ్మదీయులు. తక్కినవారన్న మధ్యములుగఁ జెప్పవచ్చును. ఈకృత్యమును కొందఱికి నిరాకరింపవలె నని ముఖ్యాభిప్రాయము లేకున్నను - వాహకులు నక్షత్రదర్శనపర్యంతము ఆశౌచమునుబట్టి యుపవాస ముండి యజ్ఞోపవీతముల ధరింపఁదగి భుజింపఁగూడ దని శాస్త్రనిబంధన ముండుటచే నట్లు చేయుటకు మనస్కరింపక బద్ధకించి సోమరులై కొందఱును వియ్యపువారైనచో వియ్యపుజిడ్డు వియ్యపువారు మోయఁగూడ దను మిష పెట్టుకొని కేవల వియ్యపువారైనను వారి కెంతయో దూరస్థులైనను తొలఁగిపోయి కొందఱును తప్పించుకొనుచున్నారు. పెండ్లిండ్లలో వియ్యపువారమని విఱ్ఱవీగి పెద్దపీటలు వేయించుకొని గౌరవము లంది భుజించు వియ్యపువారు ప్రేతకిది తప్ప వేఱొండు సేవ చేయుజాలనట్టియు వాహకులకై యిబ్బందిపడుచున్నట్టియు సమయమున సాయపడుటకు బుద్ధిపుట్టక పనికి రామని చెప్పి జాఱుకొనుచున్నారు. వాహకత్వమును నిరాకరించిన మోమోటమి వచ్చు నని యెంచి యావైపునకైన పోకయును పోయినను సమయమునకు ముఖము తప్పించుచు కొందరును తప్పించుకొనుచున్నారు. సమయమున కుండియు నిరాకరించుచు కొందఱును తొలఁగుచున్నారు. ఇందువలన లోకమునకుఁ గల్గుచుండిన యిబ్బందు లట్లుండ మీఁదుమిక్కిలి అశాస్త్రీయముగ నన్యజాతులవారే వీరిని తిట్టుచు మోసికొనిపోవుటయును తటస్థించుచున్నది. ఇయ్యది వారికిఁ బ్రత్యక్షమయ్యును వీక్షించి మిన్నకుండుటయును గల్గుచున్నది—ఈఘోరనిరాకరణము ముఖ్యముగ విషూచికాదివ్యాధిపీడితశవములపట్ల జరుగుచున్నది. ఇట్టివేళలందు దీనులును శ్మశానబాంధవులును నగు సంత్యజాతిసోదరులే దిక్కగుచున్నారు. వారి కట్టి ప్రాణభీతియు లేదట, వీరికిఁ గలదట, పై వ్యాధులు వీరికన్న వారికే సులభముగ రాఁగలవు. అట్టియెడ నేమి యెఱుంగని పంచములకుఁ గల ధైర్యసాహసము లెన్నియో యెఱుంగుదు మన్న వీరి కేల నుండరాదో? స్వమతములం దభిమాన మెంత యుండినను వైపరీత్యము వచ్చినప్పుడు మాత్రము ఈ విషయమును విడనాడి స్వచ్ఛమగు నుత్తమజాతికళేబరములను పంచములపాలు చేయుచు పాతకమున కొడిగట్టుచున్నారు. ఇట్టి యంటువ్యాధి కలుగని శవముల పట్లను నిరాకరించుటకు ఉపవాసయజ్ఞోపవీతధారణాదులు ముఖ్యకారణములు. ఇంతమాత్రమున తమమతమునబుట్టి తమతో సమానముగానుండి చనిపోయినవానివిషయమై యిట్లు చేయుటధర్మమా? శాస్త్రకారులుగూడ ప్రతివిషయమునను నిబంధనల నేర్పఱచియు నిక్కాలమున నబలమనస్కులు పుట్టగలరనియెంచి ధర్మములకు ధర్మసూక్ష్మముల నేర్పఱచినారు.—

పైని చెప్పినరీతిని ఉపవాసాశౌచాదుల బట్టవలసియుండినను నిజముగు దుర్బలు లట్లుండలేనిచో అభ్యాపోశనము చేసి యజ్ఞోపవీతముల ధరించి భుజింపవచ్చు నని ధర్మసూక్ష్మము నేర్పరిచినారు. ఇది యెఱింగియు నిరాకరించు మహానుభావులు కొందఱు గలరు. ఈ కాలమున మతోద్ధారకుల మని బయలువెడలి మతవిషయముల బోధించుచు కర్మాచరణకై పాటుపడుచుంటిమని చెప్పికొను సంస్కర్తలు కూడ నెన్నియో చెప్పెదరు. కాని యెఱింగియున్న సంగతి నే యెత్తికొనరు. అక్కటా వారికైన ఈ నీచదశ తొలంగింప మనసు రాదయ్యెను.

ఈ వాహకత్వ నిరాకరణోద్యమము గమారుమి 30 యేండ్ల క్రిందట నెక్కుడు వ్యాప్తముగ నుండెడిది. ఇప్పుడో మిగుల కర్మఠులు కాకున్నను ఈ కాలపు యువకులు కొందఱు నీచకృత్యములకు పాల్పడక వాహకత్వమున భుజమిచ్చుచున్నారు. ఇది యెంతయు సంతోషకరము. కాని యింకొక దురభ్యాసము కలదు. ఎద్దియన, నెవ్వడైన బుద్ధిమంతుడు పాల్పడియుండినచో శవమున కట్టి సంబంధబాంధవ్యము లున్నను చేరక ప్రప్రథమముననే వీనిపాలఁ బడుదురు. ఇది యెట్టి చిత్రమో చూడుడు - మృతినొందినవానికి సంబంధులు ముఖ్యముగ నిల్చి అట్లు లేనిచో నితరుల కాశింపవలసినది కాని ముందే యొరులపైఁ బడుట యధర్మము. దైవ మెల్లరకు నొకఁడే. సంచితప్రారబ్ధంబు లందఱికిని నొకటే. రానున్నది రాకమానదు. సంస్కరణ యన నిదియే. ప్రథమమార్గము కాన నీసాహసమె యెల్లరు పూని మహమ్మదీయాదులవలె శవవాహకత్వమున సభిముఖులై నడిచి నెరవేర్చి కృతకృత్యు లగుదురు గాక!

రాణీ సారంధ

యడ్లపాటి వేంకటసుబ్బారావు గారు

ఏదిదరో పలికిన ♦ బంగారమమ్మ
పాటపాడెద నన్న ♦ పలుకకుండెదవు
మాటాడకుండుటే ♦ మనసాయె నీకు
మాయన్న యీరాత్రి ♦ మరలి రాడంచు
ఊరక చింతతో ♦ నుండెద వేల
వచ్చును లేవమ్మ ♦ వనట పొందకుము
అని శీతలాతోడ ♦ హాస్యంబులాడు
సారంధ అటుపోంచి ♦ సంభ్రమ మొందవ
"అన్నయ్య! ఇది యేమి! ♦ అర్ధరాత్రమున
తడిసిన వస్త్రాల ♦ తత్తరంబునను
అస్త్రహీనుడ వగుచు ♦ వరుగుడెంచితివి
అని పల్కు చెల్లెలి నట్టె ♦ తాంజూచి
"అరులపాలను బడె ♦ వస్త్రశస్త్రా
నది దాటి వచ్చితి ♦ నాప్రాణభీతి"
అనిమోము సోదరు ♦ డనిరుద్ధు గాంచి
భావతీక్ష్ణత్వము ♦ వదనపద్మమున
అరుణకాంతులు గ్రక్క ♦ నాత్మగౌరవము
దీపింప సారంధ ♦ డిగ్గున లేచి
"వంశమర్యాదను ♦ పాడుచేసితివి
సార్థకనామంబు ♦ చట్టుచేసితివి"
అని తీక్ష్ణదృష్టుల ♦ నతనిపై బఱప
సిగ్గున తల వంచి ♦ "చెల్లెలా! నేడు
జీవితాంతమగుదాక ♦ స్వప్నావస్థ నుండు
నేనపాతము నాకు ♦ వినిపించినావు"
అని చెప్పుచును నేగె ♦ అంధకారమున.

"వంశమర్యాదంచు ♦ పడిపోయె నేల
నాప్రాణకాంతుని ♦ నడిరాత్రి యిట్లు
తూలనాడుచు నిల్లు ♦ తొలగిపోవగను
చేసితి నీ విట్టి ♦ స్థితిలోన నుండ
హృదయపేటికయందు ♦ హృదయేశు నునిచి
కాపాడకుండువే ♦ కనకంబువోలె
పల్లకిలో నుంచి ♦ భద్రమ్ముగాను"
అనుచును చెలుల ♦ అశ్రుల రాల్ప
కాసనాకరముల ♦ సారంధ పలికె
"ఇటువంటి స్థితిలోన ♦ నే నుండునెడల
హృదయము ఖడ్గాన ♦ చీలగాఁ జేతు
పల్లకిలోన నే ♦ ప్రాణంబు గొందు"
"ప్రేయసీ! సారంధ! ♦ ప్రియ మొల్కుచుండి
పూర్ణిమాచంద్రుని ♦ బురడించుచుండు
నీముద్దుముఖ మేమి ♦ నే చూడఁ జాల

మేఘావృతం బైన ♦ మిహిరాంశువోలె
దీనభావంబున ♦ తెలుపుచునుండె
చిలునవ్వు పెదవుల ♦ చెలువంబు బాసె
కురులను దువ్వవు ♦ కోకలగట్టవు
రమ్యభూషలచేత ♦ రాణింప వీవు
పూబోడి డిల్లీశు ♦ బుందేలుఖండు
నీవు కాంచినయంత ♦ నిస్తులసుఖము
కాంచగా నుండెము ♦ కారణ మేమి"
"కారణమడిగెదవ ♦ కారణ మేమి?
ఓర్ఛపురంబున ♦ నంటి రాజిగను
లెక్కకు డిల్లీశు ♦ గాసిగా నంటి
జాగీరు [illegible] ♦ [illegible] నే నైతి
సుల్తాను నాడంపు ♦ [illegible] మారు
సుల్తానుచే నిప్పు ♦ [illegible] బడిరి
బుందేలుసింహంబు ♦ బోనులోఁ జిక్కె
సంతోష మేరీతి ♦ [illegible] గలదు
చిత్తసంక్షోభంబు ♦ [illegible] నాకు"

[illegible] లోకేశులు ♦ [illegible]
ప్రజల యానందంబు ♦ [illegible]
[illegible] మార్గంబు ♦ చింతలు [illegible]
స్వాతంత్ర్య శకటంబు ♦ [illegible] కలుప
సారంధ ముదమున ♦ సంతోష [illegible]
తాండవించును [illegible] ♦ [illegible]
రాణివాకమ్మునకు ♦ [illegible] గ్రహింప
[illegible] ♦ స్వస్థానమందు
సింహాసనంబున ♦ వెలుగుచునుండ
బుందేలుఖండంబు ♦ పొంగుచునుండె
"సారంధ ముందు నీ ♦ కలహానకొరకు
ఏపనిగాని నే ♦ చెప్పుదు చేయు
చెంబలునదిమొద్ద ♦ చేరియున్నట్టి
ఢిల్లీశుసేనను ♦ ఢీకొనలేక
మొహినుముదీను మురాదు ♦ ముఖ్యులు నన్ను
శరణంబు వేడిరి ♦ సాహాయ్యపడగ
ఏమిచేయఁగవచ్చు ♦ నీస్థితియందు
నన విని సారంధ ♦ యాలోచ నేల
ప్రాణంబులను గూడ ♦ వదలుచునైన
శరణాగతులను రక్షణచేయవలయు
బుందేలువీరుల ♦ పూతరక్తంబు
చెంబలునదియందు ♦ చేరంగవలయు
శరణాగతత్రాణ ♦ సంరక్షమందు

ప్రవహించు బంగేలు ♦ రక్తవాహినులు
బిగురవాదములౌచు ♦ పేరెక్కువలయు
నూనూఁగుమీసాల ♦ నూత్న యౌవనులు
నిమ్మపండును మీఁద ♦ నిలుపంగాఁ జాలు
మెలికలు తిరిగిన ♦ మీసాలవారు
కాలసర్పముఁ బోలు ♦ గడ్డాలవారు
ఎత్తైన భుజముల ♦ నిటలంతవారు
అజానుబాహుల ♦ నలరెడు వారు
వెడఁదయౌ రొమ్ముల ♦ పేరెక్కువారు,
ఈటెలపోటుల ♦ హెచ్చైనవారు
కరవాలసాముల ♦ కెక్కైనవారు
విల్లునమ్ముల ధాటి ♦ పేర్వాసివారు
కొమరొప్పు పైఠాణి ♦ గుఱ్ఱాలవారు
బుందేలువీరులు ♦ పుడమి మానిసట్లు
రణరంగ కౌతుక ♦ రాగంబు వెడల
ఉత్సాహవాక్యముల్ ♦ యుక్తుల వెడలె
తప్పుదు ప్రతాపముల్ ♦ తాఁ జాటుకొంచు
చంపతురాయఁడు ♦ సైన్యంబు నడుప
మొహియుద్దీనుని సైన్య ♦ మును గూడికొంచు
కదలిరి ఘణఘణ ♦ కదనరంగమున

పోరు ఘోరం బాయె ♦ పుడమిపైఁ బడిరి
ఇరుపక్షములవారు ♦ నెంతయో మంది
కాలు సేతులు పోవ ♦ కడు నేడ్చువారు
పొట్టప్రేవులు వెళ్ల ♦ పొరలెడివారు
తలగత్తిపోటుల ♦ తారాడువారు
చంపవచ్చిన వారి ♦ శరణంబు నంటి
బ్రతిమాలియుఁ గా భంగ ♦ పడుచుండువారు
లేవఁగ శక్తియు ♦ లేశంబు లేక
హృదయావేశంబున ♦ హెచ్చుగు తమిని
పటపట యనుచును ♦ పండ్లను కొరికి
హుంకార మొనరించి ♦ యూపిరి విడిచి
వీరశయనంబున ♦ వెలిఁగెడివారు

ఎవ రిది చెప్పుమా? ♦ ఈసేన మీఁద
ఆపత్తు దప్పింప ♦ నడ్డమై నిల్చి
చక్రవర్తిని ద్రోలి ♦ జయము చేకూర్చె
దళనాయకుం డెంత ♦ ధైర్యవంతుండో
స్వల్పసైన్యముతోడ ♦ వైరుల దాఁకె
ఆహా! విభుని చెప్ప ♦ నతని శక్తి
సైన్యంబు పురికొల్పి ♦ శత్రుమధ్యమున
వెనువీచుకే నల్పె ♦ వింతయౌ గణము
నవయౌవనముతోడ ♦ నగు మోముతోడ
అదుగో వచ్చుచునుండె ♦ ఆశౌర్యమూర్తి
అని రాజు గలపోసి ♦ అటు చూచునంత
పురుషవేషము దాల్చి ♦ పొలుపొందు పొలఁతి
నమ్రతఁ దలవంచి ♦ నవ్వుచు నిలిచె
ప్రేయసి సారంధి ♦ ప్రియ మార చూచి

చంపతురాయఁడు ♦ చకితుండు నాయె.
ఢిల్లీ పురాంగన ♦ కీర్తితో వచ్చి
ఔరంగజీబుని ♦ హస్తంబు పట్టె
చంపతురాయండు ♦ జాగీరు వడసె
హారాహజారిత్వ ♦ పదవిని పొందె
సింహంబు బోనులో ♦ చిక్కెను మరల
సారంధముఖమున ♦ సంతోష మెడలె

"అమ్మ గుఱ్ఱంబును ♦ ఆ వలీఖాను
బలవంతమున లాగె ♦ పలువురిలోన
ఒక్కండ నౌటను ♦ ఊరక యుంటి"
అని చెప్ప నతఁ డిట్లు ♦ ఆసనంబందు
రోషారుణరుచులు ♦ దూత్మవిక్రాంతి
పర్వుచునుండంగ ♦ బాలునిఁ జూచి
"గుఱ్ఱంబు పోయిన ♦ కొదవ లేదు కాని
నిన్నుఁజూడ దుఃఖమ్ము ♦ నిలువెల్లఁ గ్రమ్మె
బుందేలువీరుల ♦ పూజ్యరక్తంబు
నీదు నాళంబుల ♦ నిస్తేజ మాయె
శౌర్యహీనుండవై ♦ చానమువోలె
చానతో చెప్పంగ ♦ చనుదెంచినావు
కరవాల మేమాయె ♦ కరమున నీకు
చవిచూపకుంటివి ♦ సహజమౌ శక్తి"
అని పురుషాకృతి ♦ నశ్వంబు నెక్కి
కరవాలమొఱనుండి ♦ గ్రక్కున దీసి
వీరనికాసంబు ♦ తన వెంట రాఁగ
దర్బారు చేరంగఁ ♦ దరుణి తా వెడలె

"ఖానుగారూ! మీరు ♦ కడు శౌర్యధనులు
పసివాని బెదరించి ♦ పలువురు గూడి
గుఱ్ఱంబు హరియించి ♦ కులుకుచున్నారు
రణభూమి యందును ♦ ప్రాణావసాన
స్థితిలోన మీ రుండ ♦ చిక్కె నా కిదియు
నాసొత్తు దీనిని ♦ న్యాయంబు దప్పి
దౌర్జన్యవృత్తితో ♦ తాఁ గిల్లితిరి
బుందేలు రక్తంబు ♦ పొరలుచునున్న
వీరనారీమణి ♦ వెఱవఁగాఁ బోదు
రక్తపాతంబున ♦ రవ్వంతయైన
చలియింపఁగాఁబోదు ♦ సారంధరాణి
ఖానుఁడు అశ్వంబు ♦ క్రమ్మఱనీయ
ననుచును చెప్పంగ ♦ నట్లైన నింక
రక్తధారలే గాని ♦ తప్పించు ననుచు
కరవాలములు తీసి ♦ కడఁకతో నున్న
బుందేలువీరుల ♦ పూనిక గాంచి
ఔరంగజీ బిట్లు ♦ అతివతో ననియె
"అశ్వంబు నిప్పింతు ♦ అందుకు మీరు
చెల్లించు వెల యెంతో ♦ చింతింపవచ్చు"
అన విని సారంధ ♦ అణుమాత్రమైన
చలియింప కిట్లనె ♦ సాహసము మెప్ప

“నేల యింత యనుచును ♦ భీతిల్లనేల
జాగీరు మన్సబుల్ ♦ సర్వంబు విడుతు
రాజ్యంబు విడుతును ♦ ప్రాణంబు విడుతు
ఆత్మగౌరవమున ♦ నన్నియు విడుతు
ఆత్మగౌరవము మా ♦ కాధ్యాత్మికంబు
దానికొఱ కెంతైన ♦ ధారవోసెదను”

ధిక్కారముఁ బొంది ♦ తీండ్రించుచున్న
ఔరంగజేబుని ♦ ఆహవదళము
ఓర్ఛాపురంబున ♦ ఊర్జితశక్తి
ముట్టడివేసెను ♦ మూడువారములు
ఎన్నియో పోరులు ♦ నిట్టిసేనలను
ముప్పుత్రిప్పలు పెట్టి ♦ పోద్రోలినట్టి
చంపతుసింహంబు ♦ జ్వరబాధచేత
మంచంబుపట్టెను ♦ మనసు వేధింప
శత్రుధాటియు చాల ♦ జ్వలిత మౌచుండె
కోటగోడలు వెసఁ ♦ గూలునటంచు
హృదయమందున నెంచి ♦ ప్రేయసి కనియె
“జాగీరు మన్సబుల్ ♦ సర్వంబు పోవ
చింత లేశంబును ♦ చేర్పంగనైతి
ప్రజలనిప్పుడు గావ ♦ పటుశక్తిలేమి
పరితాపహృదయంబు ♦ పగులుచునుండె
శృంఖలాబద్ధత ♦ చెఱసాలయందు
ఏరీతి నుండును ♦ హీనపుబ్రతుకు
దుర్గంబు వీడిన ♦ తోడివారలను
అరివీరకరవాల ♦ మాహుతిగొనఁగ
ఈప్రాణ ముండిన ♦ నేమిఫలంబు
విశ్వాసపాత్రులై ♦ ప్రేమచేఁ గొలుచు
భటసంఘ మే నెట్లు ♦ బాయంగనేర్తు”
అనుచును చింతించు ♦ ప్రాణేశు చూచి
సారంధ నీరీతి ♦ సలహాను నిచ్చె
“అరినాయకుండు మీ ♦ అనుచరులందు
మిత్రభావంబున ♦ మెలఁగున యేని
హృదయశాంతిని మీరు ♦ కేచోటు విడిచి
ఉండఁగలరని నే ♦ నూహించుదాన
అది సానుకూల మౌ ♦ నటుల నేఁ జేతు”

సారంధ! అటుచూడు ♦ సైన్యంబు లవిగొ
మనల వెంటాడుచు ♦ మానక వచ్చె
వాగ్దత్తముఁ వీడి ♦ వచ్చుచున్నారు
ఈమాత్రమున కీవు ♦ ఇచ్చితి గాదె
పుత్రుని ఛత్రసాల్ ♦ పురుషసింహంబు
వార్తఁ గొనిపోవ ♦ వాని నే పంచి
అరులచేతులలోన ♦ నప్పగించితివి
బుంధేలఖండని ♦ పొందఁగా వాఁడు
అష్టాఁ డటంచును ♦ అలగారి యుంటి
ఆశ లన్నియు సాకు ♦ అడుగంటిపోయె
ఆరణ్యమధ్యాన ♦ అందలమందు
పరిపంధిచేతుల ♦ బంధింపబడుదు
నాకండ్లముందర ♦ నాసతీమణిని
నీచులు బంధింప ♦ కనోపఁజాల
సమయ మేతెంచెను ♦ సారంధ నీకు
వీరనారీమణి ♦ పేర్వాసి గాంచ
సతిపతిధర్మంబు ♦ సలుపఁగావలయు
హృదయేశు కోరిక ♦ నీడేర్పవలయు
అవమానభారంబు ♦ నందగాఁ జాల
నేఁ గోరువరమును నీ ♦ వీయవలయు
కడకోర్కెఁ జెల్లించి ♦ కడు ధన్య వగుము
ఇచ్చెద వను నాస ♦ నెఱిగింతు నీకు
శూరమూర్తి వటంచు ♦ చూడ్కులు దెలుపు
హృదయము ఖడ్గాన ♦ వ్రీలఁగఁ జేయు
పల్లకిలోన నే ♦ ప్రాణంబు గొనుము
శత్రులు నను బట్టు ♦ సమయంబులోన
నీదు కరవాలంబు ♦ నిర్భీతితోడ
నావక్షమందున ♦ నాట్యంబు సలుప
వేగమే పూనుము ♦ వేఁడెద నిన్ను”
అన విని సారంధ ♦ అశ్రులు రాల్చి
“హా, నాథ! ఇది యేటి ♦ అన్యాయ మకట!
ఎందైనఁ గంటిరే ♦ ఈరీతి పతిని
విగతజీవుని చేయు ♦ వెలఁదిని భువిని
మన్మనోరథముల ♦ మాన్యంబు నగుచు
యౌవనసౌఖ్యంబుల ♦ కాటపట్టగుచు
ప్రే ‘మసామ్రాజ్ఞి’కి ♦ ‘ప్రియధామ’ మౌచు
సంతోషకరమగు ♦ సహచర్య మగుచు
పొలుపొందు వక్షంబు ♦ పొడుతు నేనెట్లు!”
అనుచుండ నంతలో ♦ అరివీరచయము
తోడి బుందేలుల ♦ త్రుంచుచు వేగ
ప్రభువును పట్టంగ ♦ వచ్చుచునుండ
“చూచెద వేల నే ♦ సుదతి నీ విపుడు
మానంబు కాపాడ ♦ మనసు లే దేమొ
వంశమర్యాద కా ♦ పాడఁగ రాదొ”
అనుచును తనుఁ జూచు ♦ ప్రాణేశు చూచి
“శిలలా అనాఁడు ♦ చీకటిరాత్రి
నీతోడి పంతంబు ♦ నెఱవేర్ప నేఁడు
సమయ మేతెంచెను ♦ జాగేల” ననెడి
దారుణవాక్యముల్ ♦ తన నోట వెడల
ప్రాణేశుహృదయాన ♦ రక్తంబు వెడలె

చిఱునవ్వుముఖసీమ ♦ చెలఁగుచునుండ
చంపతురాయని ♦ చక్షుద్వయంబు
ముకుళించులోపల ♦ పుణ్యచారిత్ర
వీరనారీమణి ♦ వెలఁదుల మిన్న
సారంధనిజఖడ్గ ♦ సంసర్గ మంది
ప్రాణకాంతుని దివ్య ♦ పాదాబ్జయుగము
మొలకనవ్వులతోడ ♦ ముద్దునఁ గ్రోలె.

పుష్పాంజలి

ఉపవేదములు — గ్రంథసూచిక

మానవల్లి-రామకృష్ణ కవి గారు, ఎం. ఏ.

మనుష్యుఁడు నేర్వఁదగిన దంతయు వేదములలోనే కల దనియు నది యనాదియై ప్రత్యక్షాది ప్రమాణముల కతీతమై స్వతః ప్రమాణసిద్ధ మని మనయార్యులెల్ల నంగీకరించియుఁ దదర్థావ దభాష్యవివరణ రూపములుగా బహుగ్రంథములు బహుముఖములుగా వెలువడియు నున్నవి కదా. ఉపవేదములు షడంగములు విద్యలు కళలు మొదలుగా విద్యావిభాగములు పెక్కులు గానవచ్చుచున్నవి. ఈచిన్న వ్యాసమున నుపవేదము లేవో వానిలో నేయే గ్రంథములు మనకు లభించునవి గలవో యించుక విచారించెదము. ఒక్కొక యుపవేదమునైన లోనఁ గలవిషయముల నెత్తి యాంధ్రమునఁ గ్రోడీకరించి వ్రాసినను వేయిపుటలైనఁ దప్పక పట్టును. ఇందు గ్రంథముల పేరులు మాత్రమే సూచించినను స్థలసంకోచము నిక్కముగాఁ గలుగవచ్చును. ఋగ్యజుస్సామాథర్వణముల మథించి బ్రహ్మ నాలు గుపవేదముల సృజించెనఁట.

> "ఆయుషం ధనుషం చైవ గాంధర్వం చార్థమేవచ
> సర్వలోకోపకారార్థ ముపవేదాన్ సృజాదయః"

అని యామలాష్టకతంత్రమునఁ గలదు. ఆయుర్వేదము ధనుర్వేదము గాంధర్వవేదము అర్థవేదము అని నాలుగు. వీనిలో నర్థవేదస్థానమునఁ గొందఱు స్థాపత్యమనియు (శిల్పము) తంత్రమనియుఁ బలికెదరు. ప్రపంచహృదయమునఁ బై నాలుగింటికిని తద్గ్రంథకర్త పేర్కొనిరి. ఆయుర్వేద మన వైద్యశాస్త్రము. ధనుర్వేదము విలువిద్య. గాంధర్వము సంగీతనాట్యములఁ బ్రతిపాదించునది. అర్థవేదము ద్రవ్యసంపాదనరక్షణక్రమముల నెఱింగించు నర్థశాస్త్రము. ఈ నాలుగింటిలో నొక్కొకటియుఁ జతుర్వేదముల సారమని గ్రహింపవలయు. గాంధర్వమునుగూర్చి భరతుఁడు—

> "జగ్రాహ పాఠ్యం ఋగ్వేదాత్ సామభ్యో గీతమేవ చ
> యజుర్వేదా దభినయం రసానాథర్వణాదపి."

అని పాత్రసంభాషణాదుల ఋగ్వేదమువలనను, అభినయకరణాంగహారవేషగచనాదుల యజుర్వేదమువలనను, గీతతాళధ్రువాదు లగు స్వరకాలమానవిశేషమును సామవేదమువలనను, భావరసముల నథర్వవేదమువలనను బ్రహ్మ గ్రహించి గాంధర్వవేదమును లోకమున నవతరింపఁ జేసెనని చెప్పుచున్నాఁడు. ఇట్లే తక్కిన యుపవేదముల విభాగము చతుర్వేదసంభూత మని తెలఁపవలసి యున్నది.

ఈయుపవేదకర్తలు మహర్షులు పెక్కండ్రు గలరు. వారిగ్రంథములు పెక్కులు పేరులేకయుఁ గొన్ని నామావశిష్టములుగా నశించినవి. కొన్ని మాత్రమే లభించుచున్నవి. మొట్టమొదట బ్రహ్మ సృష్టింపఁగా నాలుగును గలసి లక్షగ్రంథపరిమాణమే కలదియయ్యె. గ్రంథమనఁగా 32 అక్షరముల పరిమితి గల పంక్తి. ఆయుర్వేదము ముప్పదియాఱువేల గ్రంథముగా బహువిషయములు నిర్ణయించునట్టిది బ్రహ్మచేతను విదప నలువదినల్వురు ఋషులచేతను విరివిగాఁ గూర్పఁబడియె.

> ఆయుస్త్రింశత్సహస్రం స్యాద్గ్రంథస్య పరిసంఖ్యయా
> యత్రైవ హి ప్రదృశ్యన్తే షడ్దోషాద్యాదిలక్షణమ్.
> ఆయుర్వినిర్ణయాధ్యాయః ప్రకృతిజ్ఞానమేవ చ
> నాడీధాతునిదానం చ వస్తుదోషనిరూపణమ్.
> శారీరగుణవిజ్ఞాన మౌషధోత్పాదనక్రమః
> గజాశ్వ నర రోగాది చికిత్సాకరణక్రియాః
> రసాగ్ని మూలికా రక్తపాక రేకక్రమాత్మనామ్
> నిదానం తచ్చికిత్సానాం వ్యాధేర్గుణనిరూపణం
> పూర్వాపూర్వామవిజ్ఞానం కర్మదోషప్రదర్శనమ్
> ఏవమాదీని భూయాంసి సంత్యాయుషి సహస్రశః
> ప్రత్యక్షఫలకో స్వానా మాయుర్వేదః ప్రదర్శితః

ఆగర్భాధానపిండోత్పత్తిమరణము గలుగు శరీరాభివర్ధనక్షయలక్షణములును ఆయుర్నిర్ణయము వాతపిత్తశ్లేష్మాది ప్రకృతియుఁ గాలస్వరూపమును నాడీధాతువుల తత్త్వమును భోజ్యానుభోగ్యవస్తువుల గుణాగుణములును, కాలపరిమాణ సాహచర్యాచారభోజనాదుల గలుగు శారీరవికారములును ఔషధకరణవిధియు గజాదిమృగవైద్యమును రసాదుల యౌషధయోగములును ధాతుభేదములును మూలికాజ్ఞాన తత్వం గ్రహణక్రమములును రసాదులచే లోహముల రాగాభివర్ధనమును ఔషధపాకక్రమమును వ్యాధిలక్షణములును జన్మాంతరకర్మదోషముల నెఱింగి తత్తద్వ్యాధిచికిత్స నుపదేశించుటయు మొదలుగాఁ బెక్కువిషయము లాయుర్వేదమునఁ గలవు. ఇం దాయుర్వేదసూత్రము (వేదభాగము)ను, చరకసుశ్రుతభేళకృతము లగుసంహితలును, వృద్ధవాగ్భట ద్వితీయవాగ్భటుల యష్టాంగసంగ్రహహృదయములును శార్ఙ్గధరబసవరాజానంతాదుల ప్రకరణగ్రంథములును సహస్రములు గలవు. ఇవి యెల్లరకు విదితమే. కావున నిందుక దుర్లభ్యము లగువాని గుఱించి కొంత వచించెదము.

కైలాసకారక మను మూలికావిచారగ్రంథము మంథానభైరవతంత్రములోనుండి గ్రహింపఁబడినది. ఇందు మూలికల సిద్ధౌషధీ, దివ్యౌషధీ మహౌషధీ రసౌషధీ విభాగములు సూచింపఁబడియె. సిద్ధౌషధులు దేహలోహవేధల కుపయుక్తమగు రసమును సద్యోమరణమున భస్మీకరించునట్టివి లోకమున ముప్పదిరెండే కలవఁట.

> "రక్తస్నుహీ సోమలతా రుదంతీ కృష్ణచిత్రకమ్"

నాలుగుపలకల యెత్తైనెముడు, చంద్రకళలతో వృద్ధిక్షీణములఁ జెందు సోమలతయు నడవిసెనగయు, నల్లనిచిత్రమూలము మొదలగు ముప్పదిరెండింటి లక్షణములఁ బ్రయోగములు నిందుఁ గలవు.

సిద్ధరసార్ణవము రససాధనమును లోహసాధనమును రసాయనౌషధకరణసేవాక్రమమును విస్తరముగా నెఱింగించు సంగ్రహగ్రంథము. దీని నతినిపుణముగాఁ బరీక్షించిన రసతత్త్వ మంతయుఁ దెల్ల మగు. ఇందు నిప్పును జూచిన నావిరియై పోవుగుణముగల రసాగ్నుల కెట్టికిఁ బోని మిత్రమగు కాంచనమును నిత్యద్రవరూపమునకుఁ దెచ్చి సోమానల యంత్రమున రసకాంచనములఁ బొసఁగించినచో నగ్నికి రసము పొఱకుండు నని సూత్రరూపముగా నొకయంశము చెప్పఁబడినది. ఇట్టి రసవాద విద్యకు మూలభూతముగ సకలధాతులోహములకును "రాగములు" (units of energy which radiates light) గల వనియు వేనివేని కెన్ని గలవో వివరించి యొకదానినుండి మఱియొకటికి రాగములు మార్చు తెఱంగు చెప్పి ఉచ్చరాగములు గల రసమునకు వజ్రాది ధాతువుల రాగసంఖ్య నెక్కించి "సారణ" యనుమార్గము నుపదేశించి సిద్ధరసమును కోటివేధ లోహవేధకు సిద్ధ ముపయోగింతు రని చెప్పఁబడియె. రసరత్నాకర మనుపంచఖండాత్మక మగు గ్రంథము నిత్యనాథసిద్ధునిచే రచింపఁబడియె. ఇందు సామాన్యముగా రసలోహధాతువుల స్వరూపమును భస్మీకరణవిధానమును బ్రథమ మగు రసఖండమునఁ జెప్పఁబడియె. ఈ భాగముమాత్రము త్రిరగోళమున ముద్రిత మయ్యె. రెండవది యగు రసవాదఖండము 19 ఉపదేశములతో రసమునకుఁ బదునెనిమిదిసంస్కారములును, సకలలోహములను నిత్యద్రవీకరణ భస్మీకరణ విధానములును భూమిలో నెన్నచెచ్చటనో లభించు రక్తస్నుహి మొదలగు సిద్ధౌషధుల లక్షణములును స్వర్ణముక్తాప్రవాళ వజ్రరాగకరణ ప్రకారములును వివరింపఁబడి మనోహరముగా నుండును రసాయనఖండము మూఁడవది. దీనిలో దేహమును దీర్ఘజీవిగాఁ జేసికొనుటకు నౌషధసేవాక్రమములు గలవు. రసేంద్రఖండమున బసవరాజీయ చింతామణి గ్రంథములలోని సకల రసలోహధాతు మిశ్రౌషధములఁ జేయు ప్రకారములును నైదవది యగు సిద్ధఖండమున సకలమంత్రములును నింద్రజాల చిత్రౌషధ విషయములును గలవు. ఈనైదుఖండములును లభించుచున్నవి. మంథానభైరవతంత్ర మను నద్భుత గ్రంథము సంపూర్ణముగా లభింపకున్నను సుమారు 10 వేల గ్రంథము చిక్కుచున్నది. దీనిలో వస్త్రీకరణవిశ్రాంతియు రసాయనవిశ్రాంతియు "ఆనందకంద" మను పేర వెలయుచున్నందున నీగ్రంథమును రసానందకంద మనియు నానందకంద మనియుఁ బేర్కొందురు. మంథానభైరవుఁడు చిరంజీవు లగు ముప్పదిరెండుసిద్ధులలో నొక్కఁడని హఠయోగప్రదీపికలోఁ బరిగణింపఁబడియె. ఇతఁడు శ్రీశైలప్రాంతములఁ దపస్సు చేయుచుండఁగా సింహళాధీశ్వరుఁ డగును సోంద్రుఁడు శ్రీముఖములఁ బంపి పిలిపించి సింహళద్వీపమున (అనూరాధపురమున?) గొప్ప ధర్మవైద్యశాల మృగమనుష్యసంపాతమున కనుకూలముగా నిర్మించి దానిపై మంథానభైరవున కధికార మొసఁగఁబడి ప్రతిదినము రోగులస్థితిఁ బరీక్షించుచుండె నని సింహళచరిత్రమున నున్నది. కావున నితఁడు క్రీ.శ.200 ప్రాంతములవాఁడు. ఇతనిమహాతంత్రము రసవాదమునకు రసాయనమునకు నాయుర్వైద్యలోకమునకును గామధేనువువంటిది. అత్యద్భుతముగాఁ బ్రక్రియా విషయము సంపూర్ణముగాఁ జెప్పఁబడినది. రసాష్టాదశసంస్కారములు సకలలోహధాతుస్వరూపలక్షణములును ఓషధీతత్త్వములు రసాయనసేవాక్రమములు సిద్ధౌషధు లగు సోమలతాదులసేవాక్రమములు గంధకకల్పాద్యద్భుతరసాయనప్రయోగములును మనుష్యుని నిత్యయౌవనవిధానము దీర్ఘాయుర్విధానమును కాకిణీస్త్రీకరణోపచారవిధియు మొదలగునవి పెక్కులంశములు వివరింపఁబడియున్నవి. ఈగ్రంథసహాయము లేక సిద్ధరసార్ణవము రసరత్నాకరము రససారము రసరత్నసముచ్చయము మొదలగు గ్రంథములలోని రహస్యములు పూర్ణముగా నన్వయింపవు.

ధాతువాదమున సుమారు వేయిగ్రంథమమాత్రమే లభించు ధాతుకల్ప మనుపేరుగల రుద్రయామళతంత్రము తంజాపురసరస్వతీ భండారమునను లండన్‌నగరగ్రంథభండారమునను సులభముగా లభించుచున్నది. దీనిలో సకలధాతువులు ఇంగిలీకము, మనశ్శిల తాళకము మొదలగువాని చిత్రప్రయోగములు గలవు. ఖండకాపాలికము (నేత్రచికిత్స) కల్యాణకారకము మొదలగు మంచిప్రకరణగ్రంథము లోషధులతోడనే నిత్యకృత్యములకు వలసిన యౌషధములు చేసికొను మార్గములు వివరింపఁబడినవియుఁ గలవు. సుప్రసిద్ధము లగు మహాగ్రంథములఁ జెప్పక విడిచితిమి. ఈయాయుర్వేద మెనిమిదికాండములుగా ఋషులు విభజించిరి.

"రసేశ్వరంతు ప్రథమం నాగసృష్ట్యం తతఃపరమ్
తృతీయం గుణపాఠాఖ్యం శారీరం తుర్య ముచ్యతే
వ్యాధితత్త్వపరిజ్ఞానం పంచమం చ రసాయనం॥
రుద్రిధానం క్రియాకాండ మాయుర్వేదే ప్రకీర్త్యతే"

అని సూచింప బడియె.

అర్థవేదము॥

అర్థసంపాదనగుణక్రమముల నుపదేశించునది యర్థవేదము. ఇందు రాజధర్మమును అర్థార్జనక్షణక్రమములును గలసి బ్రహ్మ లక్షయధ్యాయములుగాను, రుద్రుఁడు 10000, స్కంధుఁడు 25000, ఇంద్రుఁడు 12000, వాల్మీకి 6000, బృహస్పతి 300, శుక్రుఁడు 1000, అధ్యాయములుగా గ్రంథములు రచించిరఁట. భయంకరములగు నీ పెద్దగ్రంథములు తిన్నఁగా భుజింప నవకాశము చాలని మన కాలమునకు రాక నశించిపోయినవి. వీనిని సంగ్రహించి భారద్వాజుఁడు 700 అధ్యాయములలోను, గౌరశిరుఁ డనుముని 500 అధ్యాయములుగాను, వ్యాసులు 800 అధ్యాయములుగా నర్థశాస్త్రములు రచించిరఁట. అవియుఁ బైవానిగతియే చెందినవి. అర్థవేదము సంగ్రహరూపముగాఁ బదునాలుగు వేల శ్లోకములతో రచింపఁబడినది. అందుఁ బెక్కువిషయములు నిరూపింపఁబడినవి.

"చతుర్దశసహస్రాణి హ్యర్థవేదః ప్రమాణతః
యత్రైవా ష్టాదశాధ్యాయాః సంతి ప్రఖ్యాతసిద్ధిదాః

కల్పాధ్యాయో రసాధ్యాయః ప్రయోగాధ్యాయ ఏవ చ
ధాతుధ్మానక్రియాధ్యాయో రత్నాధ్యాయస్తథైవ చ
త్రపుసీసజయాధ్యాయో లోహాధ్యాయస్తతః పరమ్
మూషాపక్వల్లోణితగరాధ్యాయో వాదజయస్తతః
హేమసంపాదనాధ్యాయః సిద్ధాధ్యాయో౽ఖిలార్థదః
మాలికాశోధనాధ్యాయః పుటాధ్యాయో మహత్తరః
నాగాభ్రచంద్రికాధ్యాయో యోగాధ్యాయో౽ర్థదాయకః
కాలపాకక్రియాధ్యాయః కంభిన్నాధ్యాయ ఏవ చ
విక్రియ కరణాధ్యాయా ఏతే సర్వార్థదాయకాః"

అని యామళతంత్రమున నున్నది (ఇందు నాగాభ్రములఁ జంద్రిక యనునది దోషము) వీనిలోఁ జెక్కు విషయము లాయుర్వేదమున రసతంత్రమునఁ జేర్చుకొనిరి. కావున నర్థవేదము క్షీణించి ధర్మార్థశాస్త్రరూపములుగా సంగ్రహింపఁబడియె. రెండును నర్థరక్షణక్రమమే చెప్పును. అందర్థశాస్త్ర మను నామముతోనె రాజనీతి ప్రధానముగాఁ జెప్పఁబడియె. శుక్ర బృహస్పతి విశాలాక్ష బాహుదంతి భీష్మోద్ధవ ,చాణక్య ప్రభృతులు విస్తరముగా రచించిన రాజనీతిశాస్త్రములలోఁ జాణక్యుని కౌటిలీయము మాత్రమే లభించుచున్నది. బార్హస్పత్యసూత్రము లని యిటీవల ముద్రిత మైనదియు, లఘుచాణక్యసూత్రము లను గ్రంథమును సామాన్యము లైనవి. యాధునికము లని మా యభిప్రాయము. శుక్రబృహస్పతుల గ్రంథములకు శుక్రనీతిసార మనియు, బార్హస్పత్యనీతిసారమనియుఁ జాణక్యుని కౌటిలీయమునకుఁ గామందకకృతనీతిసారమును సంగ్రహగ్రంథములు గలవు. ఇవి యన్నియు నాంధ్రభాషలోఁ బూర్వమే తెనిఁగింపఁబడి యున్నను మనకు లభింపవయ్యె. 1584 క్రీ. శ. లో రచింపఁబడిన తెలుఁగు కామందకము మాత్ర మున్నది. బార్హస్పత్యము రుద్రదేవుఁడు తెనిఁగించె నని తోచుచున్నది. ఈ గ్రంథములలోని పద్యములు సుమారు వేయింటిఁ గూర్చి మడికిసింగన సకలనీతిసమ్మతము రచించెను. (అది ముద్రితమై యాంధ్రపత్రికా కార్యాలయమున లభించుచున్నది.) శుక్రనీతిసార మూలము ననుసరింపక యథేచ్ఛాప్రక్షిప్తకముగాఁ గలగూరగంపవలెనున్నది. బార్హస్పత్యమున గజాశ్వాదిశాస్త్రములును ధనుర్వేదమును గలసియున్నవి. కౌటిలీయము కేవలము రాజనీతిని దెలుపును. ఇది పదునై దధికరణములుగా 180 అధ్యాయములలో రాజవిద్యావినయ గృహోత్కర్షణములును, అధ్యక్షులవిధానమును (దుర్గము పట్టణములు కప్పము సుంకము కోశము శాసనము గోవులు గజాశ్వములు భోజనశాల ముద్ర మొదలగువిషయములపై నధికారు లధ్యక్షులు), వ్యవహారస్వరూపమును దత్పరిష్కారమును, రాజ్యములో నుండు సంఘశత్రుశోధనము, సేవకాది పరిపాలనవిధి, ప్రజాసంపత్తును, దేహసంపత్తును, యానాసనసంశ్రయణద్వైధీభావసంధివిగ్రహస్వరూపములును, ప్రజాపురుషసేనామిత్ర రక్షణవ్యసనము, దండయాత్రాక్రమము, యుద్ధప్రకారము, సంఘవిధియు, శత్రుజయోపాయక్రమము, దుర్గలాభోపాయము, ఇంద్రజాల మాయాక్రమములును వరుసగా వివరింపఁబడినవి. దీనిపైఁ బ్రభావతి [illegible] చాణక్యటీకయు, శంకరార్యుల జయమంగళయు, మాధవమిశ్రయజ్వ నయచంద్రికయు, భట్టస్వామి ప్రతిపదపంచికయు వ్యాఖ్యానములుగా రచించిరి. వానిలోఁ గొంతకొంతభాగములు లభించుచున్నవి. భిక్షుమాధవుల వ్యాఖ్యానములు మంచివి. భట్టస్వామిది హీనరచనము. అయినను దీనిని ద్రవిడులును గేరళులును దమతమభాషలలోనికి ననువదించికొనిరి. (ఇన్ని వ్యాఖ్యలతోఁ గౌటిలీయము నాంధ్రీకరింప మాకు నభిలాషయుఁ జాపల్యముఁ గలుగఁగా నేదో యొకరీతిగా దాని నడపుచున్నాము.) ఆంధ్రభాషలోఁ గేవలము కావ్యము మాత్రమే వృద్ధిపఱచి తక్కిన వాఙ్మయాంగముల నాంధ్రులు వదించి రని పెక్కండ్రు తలంచుచున్నారు. ఆంధ్రుల కెల్ల గీర్వాణభాషయుఁ దెనుఁగున గ్రాంథికభాషయుఁ దుల్యస్థానములై యున్నందున శస్త్రనిర్వచననిష్పత్తికిని బహుదేశవ్యాప్తికి ననుకూల మగుసంస్కృతమును విషయపరిశోధన ధర్మతత్త్వనిరూపణములకు సాధకభాషగాను, హృదయమును గరఁగించు రసభావములఁ బ్రత్యక్షపాంచాలాదిరీతుల నెత్తిచూపి చదివించుటకనుకూల మగుమాతృభాష యగు తెనుఁగును గావ్యభాషగాను మనవా రాదరించిరి. అయినను మనుమంచిభట్టు, గోకర్ణుఁడు, మల్లన్న, యెల్లన్న, దాయిరాజు సోమన్న, గోవిందన్న మొదలగువారు క్రమముగా హయ గణిత ధరల సంగీతశాస్త్రములును శకుంతలాపరిణయకర్త యగు కృష్ణకవి ధనుర్విద్యావిలాసమును రచించియున్నారు. 14'0 క్రీ. శకమునకుఁ బూర్వమే యర్థశాస్త్రగ్రంథములు తెనిఁగింపఁబడియె. చాణక్యసప్తతి యని భద్రభూపాలుఁడు నీతిశాస్త్రముక్తావళి పేరను, బార్హస్పత్యమును రుద్రదేవుఁడు నీతిసార మను పేరను, శివదేవయ్య పురుషార్థసార మనియు, రచించినవి గాక నీతిభూషణము (ఆంధ్రక్షేమేంద్రుని) ముద్రామాత్యము నీతితారావళి మొదలగునవియు నుండినవి.

ధనుర్వేదము III

ధనుశ్శబ్దము వింటికి రూఢమైనను ముక్తము అముక్తము ముక్తాముక్తము యంత్రముక్తము – అను చతుర్విధ ప్రహరణముల వర్తించు ధనుర్వేదము శత్రుదండరూప మగుశస్త్రప్రయోగసామగ్రితత్త్వమును బ్రతిపాదించును. అది యిరువదివేల శ్లోకములతో నీశాన సంహిత యను పేరితో శివునిచేఁ బార్వతి కుపదేశింపఁబడియె. అందు—

వింశత్సహస్రమానస్తు ధనుర్వేదో౽ఖిలకర్తృకః
యస్మిన్ నిగద్యతే సర్వలోకతత్త్వం వరాననే
బలాపాదన¹కాధ్యాయః స్థానాధ్యాయః ప్రవర్తనమ్,
ధాతికాపాద⁴నాధ్యాయః సంధివిక్షేపణం తథా
అశ్రకోర్జీనో౽ధ్యాయః శ్రమప్రాప్తేఙ్గలక్షణమ్
ఆయుధగ్రహణం శిక్షాక్రమ స్తత్పరిశీలనమ్
సన్నాహ స్థాన చలన వపనవ్యస్థితిక్రమః
ఆశ్లేషావాంతరాలంబహస్తాటన పటుక్రియా
ముష్టిబంధ స్థానబంధో ధృష్టతాపాదనం తథా
సంగ్రామవిద్యాజ్ఞానం సర్వాయుధవిలంఘనమ్
సూత్రాధ్యాయః పశాచ పాదపాయూపఘట్టనమ్
తథాశ్వేభ వ్యవస్థానతంత్రాధ్యాయ ఏవ చ

(విలుంఠనం మోటనం చ భ్రమణం పరిశీలనమ్
ఆయుగ్జ్ఞానం మోహనం చ భిన్నముల్లాసితం తథా)
చాపాదిలక్షణజ్ఞాన మస్త్రాణాం కరణం తథా
అస్త్రమంత్రపరిజ్ఞానాధ్యాయో, మదననిర్ణయః
ఏవమాద్యా ధనుర్వేదే విద్యాః సంతి సహస్రశః

అను నిరువదితొమ్మిదియంశములు విస్తరింపఁబడియె. ధనుర్వేద సూత్రములు పరశురామకృతములై శాండిల్యభాష్యవివృతములై కేరళ దేశమున లభించుచున్న వని తెలియుచున్నది. అది నాలుగుపాదములు గలది ప్రథమము దీక్షాపాదము. రెండవది సంగ్రహపాదము. మూఁడవది సిద్ధిపాదము. నాల్గవది ప్రయోగపాదము. ధనుశ్శబ్దము సర్వప్రహరణముల వర్తించు. అది ముక్తాదిచతుర్భేదకము. ముక్త మనఁగాఁ జక్ర వజ్ర వలయ శక్తి తోమర కుంత పాషాణాదికము. అముక్త మనఁగా నంకుశ పాశ క్షురికా అసి గదా ముసల దండాదికము. ముక్తాముక్త మనఁ బాశ వాగురా రజ్జు వలయాదికము. యంత్రముక్త మనఁ జాప శతఘ్నీశల్యక మంజూషా ర్క్వవర్తాదికము. మనశాస్త్రాను సారముగా సర్వశస్త్రములలో ధనువు శ్రేష్ఠము. వింటియంగములు బాణము అర్ధచంద్రము శిలీముఖము నారాచము మోచకము మొదల గునవి. అస్త్రము మంత్రాధిప్రతిలోమపఠితమై యద్ధిదైవతప్రేరితమై యుండును. మంత్ర దేవతాభేదముల ననుసరించి, బ్రాహ్మ్యము ప్రాజాపత్యము వైష్ణవము శైవము ఐంద్రము వారుణము ఆగ్నేయము వాయవ్యము సౌమ్యము (చంద్రదైవతకము) ఆదిత్యము దౌర్గము (దుర్గాదైవతకము) గాణేశ్వరము (వినాయకాధిదైవతకము) స్కాందము కార్తికేయము యాక్షము రాక్షసము నాగము గారుడము గాంధర్వము పైశాచము పైత్రము (పితృదైవతకము) పార్థివము ఆప్యము (జలాధిదైవతకము) తైజసము పావనము నాభసము (ఈ కడపటివైదును బంచభూతములఁ గ్రమముగా స్తంభింపఁజేయుఁట) సాముద్రము పార్వతము గాయత్రము త్రైష్టుభ మానుష్టుభము మొదల గునవి (కడపటిమూఁడును ఛందోదైవతకము లగుమంత్రములు ప్రయోగములుగాఁ గలవి.) ఈయాయుధములకు కధికారులు క్షత్రియులును బ్రాహ్మణులును దశనుయాయులును నగుదురు. రథగజతురగపదాతులె వాని కధికరణములు. ఈసూత్రసారమునఁ బ్రథమపాదమున ధనుర్వేదాభ్యాసమునకు దీక్షాభిషేకశకునమంగల్యకరణాదికము వివరింపఁబడియె. రెండవది యగుసంగ్రహపాదమున సకలాస్త్రశస్త్రముల సంగ్రహవిధియు మూఁడవది యగుసిద్ధిపాదమున సంగ్రహించిన యస్త్రములకుఁ బునఃపునరభ్యాసమున మంత్రదేవతానియమజప హోమోపాసన క్రియలును విస్తరింపఁబడియె. మంత్రదేవత సకళ యనియు నిష్కళ యనియు నిరుదెఱంగులం బరఁగు. అదియు చేతనావత్త్వము, ఇచ్ఛావిగ్రహత్వము, యథేష్టత్వము, తుష్టిమత్త్వము, ఫలదాతృత్వము, అనునైదుగుణములు గల దని పూజాహోమోపాసనాదుల సాధకులు నడపుదురు. షోడశోపచారములచే సిద్ధదైవత మిచ్ఛాఫలదానముచే సాధకుఁడస్త్రప్రయోగము నొనర్చుట నాల్గవపాదమున విస్తరింపఁబడియె. శస్త్ర గ్రహమునకు ధనుర్వేదమున నియమముగలదు— సామదానభేదములచే నసాధ్యుఁడయి దుర్వినీతుఁ డగుపురుషునిఁగాని, బహుప్రజాసంహతి కారణమగు తత్పాతకునిఁగాని, దేశకాలావస్థోచితముగాఁ గర్తృకరణశక్తి కనుగుణముగా నాపత్కాలమునను, సర్వదా ధర్మరక్షణమునను, దండము విధేయ మని శాస్త్రజ్ఞులు గ్రహించిరి.

ఈధనుర్వేదమున ముక్తాముక్తాదిచతుర్భేదములుగాక నియుద్ధ మని పంచమభేదమును దసవాతిశాస్త్రజ్ఞులు గ్రహించిరి. లక్ష్మీపదుల న్నియు మల్లయుద్ధములలోఁ బ్రయోగింపఁబడునవి నాచసనోమనాథాదులు యుద్ధప్రక్రియల నుత్తరహరివంశాదుల వర్ణించియుండుట యెల్లరకు విదితమేగదా.

ధనుర్వేదదైవతస్వరూపమంత్రముల వైశంపాయనుఁడు ధననీతి ప్రకాశికలో నిట్లువర్ణించుచున్నాఁడు.

"చతుష్పాచ్చ ధనుర్వేదో రక్తవర్ణశ్చతుర్ముఖః
అష్టబాహుస్త్రినేత్రశ్చ సాంఖ్యాయనసగోత్రవాన్
వజ్రం ఖడ్గో ధనుశ్చక్రం దక్షిణే భుజమండలే
శతఘ్నీ చ గదా శూలం పట్టిసం వామగో హుఘ
ప్రయోగకోటీరయుతో నిత్యాంగో మంత్రకంచుకః
ఉపసంహారవ్యాదయః శస్త్రాస్త్రోధయకుండలః
అనేకవల్గితా కారభూషణః పింగళేక్షణః
జయమాలాపరివృతో వృషారూఢ స్స ఉచ్యతే.

అని స్వరూపప్రతిపాదనానంతరము—

తన్మంత్రం చ ప్రవక్ష్యామి వైరిజాలనికృంతనం
ఆత్మసైన్యస్వపక్షాణా మాత్మన శ్చాభిరక్షణమ్
ఆదౌ ప్రణవముచ్చార్య నమ ఇత్యక్షరే తతః
వ దేతి భగవత్పూర్వంతు ధనుర్వేదాయ చోచ్చరేత్
మాం రక్ష రక్షేత్యుచ్చార్య మమ శత్రూన్ వధేతిచ
భక్షయేతి ద్విరుచ్చార్య హుం ఫట్ స్వాహేత్యథోచ్చరేత్.
అహమేవ ఋషిశ్చాస్య గాయత్రీచ్ఛంద ఉచ్యతే
మహేశ్వరో దేవతాస్య వినియోగోఽరినిగ్రహే
ద్వాత్రింశద్వర్ణకమముం వర్ణసంఖ్యాసహస్రకైః
జపిత్వా సిద్ధిమాప్నోతి రిపూంశ్చాత్యధతిష్ఠతి,

అని మంత్రలక్షణము నుపదేశించెను. ముక్తాదిభేదములుగాక ధనుర్వేదము మతాంతరముగా—

ఆధానం చైవ సంధానం విమోక్షః సంహృతిస్తథా
ధనుర్వేద శ్చతుర్థేతి వదంతీతి పరే జనః

అని బాణము నెత్తుటయు ఎక్కుపెట్టుటయు తెగగొని యేయుటయు లక్ష్యవేధము అని నాల్గుక్రియల నుద్యోతించువిభాగములు గల వని కొందఱు ఊహింతురు. మఱికొందఱు శస్త్రము ప్రతిశస్త్రము ఆస్త్రము-పరమాస్త్రము-అని చతుర్విధముగా విభజించిరి. వసిష్ఠసంహితయు సారంగధరుని వీరచింతామణి కోదండచతుర్భుజము కోదండమండనము పాదిహారచతురంగము రాజవిజయము వైశంపాయననీతిప్రకా

శికయు నిప్పుడు మనకు లక్షింపఁగలవు. పరశురామసంహిత రాజవిలాసము భోజునిధనుస్సంహిత, ఈశానసంహిత విశ్వామిత్రసంహిత లోహార్ణవము లోహరత్నాకరము మొదలగునవి యుత్పన్నము లయ్యె. సోమేశ్వరుని యభిలషితార్థచింతామణిలోను, కళిదిబసవేంద్రునిశివతత్త్వరత్నాకరమునను, వీరమిత్రోదయభాగ మగు లక్షణప్రకాశమున, దైవజ్ఞవిలాసమున రాజనీతిఖండమునను, అగ్నిపురాణమునను, విష్ణుధర్మోత్తరమునను ధనుర్వేదమును గుఱించి విస్తరించు నధ్యాయములు గలవు. ఇవి యన్నియు మనకు లభించునవియే. శుక్రనీతిలో గజాశ్వరాజనీతిఖండములుగాక ధనుర్వేదము విస్తరముగాఁ జెప్పఁబడియె. అందు యవక్షారగంధకాదిమిశ్రిత మగు శస్త్రబాణక్రమములు యంత్రముచ్యములు వర్ణింపఁబడియె. ఖడ్గాది నానాయుధలక్షణము లద్భుతముగా వివరింపఁబడియె. ఉదాహరణముగా నీపంక్తిఁ జూడఁదగును. ఖడ్గమును బ్రశంసించుచు జమదగ్నికి శుక్రాచార్యుఁడు—

అసిరేవ పరం శస్త్రం స్వహస్తే నిత్యశోఽక్షయమ్
అమోఘాకారసదృశం సర్వశస్త్రు క్షయప్రదమ్
ఉత్తానే వాథ కుబ్జే వా బలే సాటీగతేఽపి వా
సంవిష్టే చోపవిష్టే చ ఖడ్గ ఏవ పరాయణమ్
సంకటే చ విషమే గిరిదుర్గే నిమ్నగర్తసికతాస్థితే వా
కంటకద్రుమవృతేఽపి చ దేశే ఖడ్గ ఏవ శరణం జమదగ్నే
క్షితౌ రథే వాజిని కుంజరే వా గృహే ద్రుమే సాగరకే ప్రమాదే
రాత్రౌ సర్వస్య చ భార్గవేంద్ర పరాయణం స్యాదసిరేవ నిత్యమ్
ధనురిహ శరపాతా నైవ వై హంతి శత్రూన్
దహతి రిపుసమూహాన్ వాజిహస్త్యగ్రవేన ।
సుభటకరగతస్తు క్షిప్రమభ్యాసమాత్రే
శమయతి రిపుసేనాం పాతయోగేన ఖడ్గః
మతంగజస్థో రథవాజిగో వా శరక్షయే శస్త్రగణక్షయే చ
సమస్థితో వా విషమస్థితో వా నరోఽసినా మర్దయతీహ సర్వాన్.

అని సంగ్రహశ్లోకములు పఠించెను. గదను వర్ణించుచు—

"గదాలక్షణం వక్ష్యతే సమాహితో నిబోధ తత్ర పంచాశదంగులాయామా శ్రేష్ఠా చత్వారింశదంగులాయామా మధ్యమా. త్రింశదంగులాయామా నికృష్టా భవేదితి త్రివిధా గదా బుధైరుపదిష్టా. పలానాం సహస్రముత్తమాయాః శతాన్యష్టౌ మధ్యమాయాః షట్శతాని కనిష్ఠాయా ఇతి గదాయాః త్రివిధం గౌరవం భవతి యస్తు బలదర్పితః సమర్థగాత్రో దేవదేవవరాభిషిక్తః స తాం గృహ్ణాతి తస్య ముక్తస్య చ దోషాః సంభవేయుః తథా యా గదా లఘీయసీ భవతి న సా సంగ్రామే యుద్ధవిశారదైః ప్రశస్యతే తస్మాత్సమా సర్వేషాం ప్రశస్తా భవతి. యా హి ప్రతిచారే ప్రహారే చారికానురసంచారమోక్షా సమే త్యభిధీయతే, త్ర్యస్రా కృతాగ్ర్యా సుగాత్రా వ్రణరహితా సువిహితా ప్రియదర్శనా కర్తవ్యా, గ్రహే (పిడి) దశాంగులాయామో దశాంగులపరిణాహశ్చ త్రయాణాం పురుషాణామ్ మూలతః సుదృఢాని పద్మగర్భోపమా పూర్ణచంద్రోపమా వా గ్రహమూలం చిత్రైశ్చిత్రితం భవతి. స్థూలాగ్రా విశిష్టా చతురస్రా మధ్యమా, తాలమూలాకృతి ర్నికృష్టా భవతి. తప్తకాంచనపట్టైర్వా బహుచిత్రితమాషైర్వా మాలయధ్యా గ్రబంధనై ర్విచిత్రీకృతా గదా శ్రేష్ఠా భవతి సర్వశస్త్రేషు. సా హి క్రియావిధా రుపుమత్త్వా ద్బలవత్త్వాచ్చ సుఖయోగా భవతి నానా చిత్రై రలంకృతా సర్వేభ్యః శస్త్రేభ్యశ్చాక్షయ్యా, సా హి గదా శస్త్రైరాయుగవరత్యభిధీయతే. గదను గుఱించి రాజనిజమానున సంగ్రహముగా—

"పంచాశదంగులో దండో దశేష్వశ్చాంగులా గదా
దశాని షోడశైవ స్యుః కలశోఽంగులిమాత్రకః"

అని సంగ్రహింపఁబడెను.

శుక్రనీతిలో శక్తి యనునాయుధమునకు లక్షణ మిట్లు చెప్పఁబడినది.

వత్స జమదగ్నే శృణు యన్మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి. ఉత్తమా మధ్యమా కనిష్ఠా చేతి తిస్రః శక్తయో భవంతి. తాసాం దండశ్చతుర్విధో వైణవః తాలమయో దండమయ ఆయసశ్చేతి, సుస్నిగ్ధత్వం నిర్వ్రణత్వం పూజితత్వం చేతి దండగుణాః స్యుః, తాసు పంచహస్తా ఉత్తమా, మధ్యమా ద్విహస్తహీనా. త్రిహస్తహీనా కన్యసా భవంతి. తాసాం కష్టద్వయోపఘటితఫలలక్షణముభయతః ఫలద్వయం భవ (ఫల మనఁగా ఖడ్గప్రదేశము), హస్తమాత్రం తతోఽర్థం కాయభేదేన సహార్థమతిఘనం, తచ్చ నిస్త్రింశాకారం కార్యం సంతీక్ష్ణమధ్యభాగం భవతి. మధ్యఫలముతరాభ్యాం కష్టఫలాభ్యాం యుక్తం శ్రీమం వా భవతి. తచ్చ ద్విపిగం మూలయుక్తం మూలాగ్రముఖయుక్తం చేతి, తచ్చ దండే పత్రిసాగాదిచిత్రాన్వితం నానాబహుభిర్గృహ్ణీయాత్. అథోత్తమాయా శ్శక్తేః ఫలాగ్రేణ శతపలవర్తింగౌరవం భవతి. మధ్యమాయాస్త్వశీతిపలం కనిష్ఠాయాః షష్టిపలమితి శక్తిలక్షణముక్తం

ఈయుదాహరణధోరణి గనుఁగొన్న శుక్రనీతిమూలగ్రంథ మంతయుఁ బ్రాకృతిమునదో మాగధీభాషనో గాథారూపమున రచింపఁబడియుండును నని తోఁచుచున్నది పైపంక్తులలోని యర్థచ్ఛేదమును గమనించి మాగధికి మార్చినచో సులభముగా గాథారూపము కాఁదుచున్నది. గాథ యనఁగాఁ బ్రాకృతమాగధీభాషలలో నార్యావృత్తము వంటిది, ఇది కందపద్యమునందలి రెండవనాల్గవపాదములకొనలలో రెండుమూఁడుమాత్రలు తగ్గినట్టి యొకానొక జాతిపద్యము.

గాంధర్వవేదము IV

1. ధర్మసంరక్షణవ్యాజంబున లోభకౌటిల్యంబులె నీతిపథంబులని యుపదేశించి పితృపుత్రభ్రాతృమిత్రుల నంగాని విశ్వాసంబు చొరనీయక శత్రుభావంబు నెలకొల్పి కఠోరవ్యాపారములం గావించు నర్థశాస్త్రంబు గాని, జుగుప్సాభిషణంబును నిర్వ్యసన్నిపాతగ్రస్తంబును నగునియ్యెడలు పంజరమునుబలె దెఱచిమాపి సౌందర్యాభిమానంబులఁ బాఱఁబెట్టించి వీతరాగులం జేయునాయుర్వేదంబుగాని, చతురుపాయములలో దండంబ పరమక్షేమంకర మనియును సకలపాతకనాశకము ("రణరంగజయం ఖిలదోషరాశిం గనుఁగనన్") అనియును నేర్పి ప్రజాద్రోహజనసర్వస్వంబు వంటును నీతును గణింపఁజాలి మహోపకారి

కంటెను జేయింతటు వికటభీషణవేషంబునం బ్రజ్వలించుధనుర్వేదంబు గాని, దర్శనీయకైలాసోద్యానంబుల నేకాంతసుభగుండగు పరమశివుచే నవిచ్ఛిన్నానురాగభావబంధురంబుగ నుపదేశంబు నందిన పార్వతీదేవికి సుకుమారకళయై, నందనవనసౌరభంబులకు సహచారంబుఁ గల్పించి దేవేంద్రుకొలువులోని మహార్షులసయిం మసాలభంజికలవలె బొమలెత్తి నిలుపంజాలిన యూర్వశీప్రభృతులకు ముల్లోకంబుల విజయించి తెచ్చు కుచ్చునందునై, మురళీనినాదమధురం బగుయమునాసైకతంబునఁ గృష్ణుని భువనమోహనరూపంబుచూచు నశివమెత్తి మదనోన్మాదమదవిభ్రమంబుల శుకాదులనైన భ్రమింపఁజేయు నాడిన గోపికాజనంబునకు జీవనామృతంబును నైనగాంధర్వవేదము కీడు రాఁగల దని యెవ్వరు తలంతురు? ఇట్టిగాంధర్వంబు నృత్తగీతవాద్యభేదంబుల మూఁడుతెఱంగుల భరతనారదాదిబహుప్రస్థానవిస్తీర్ణమై, సౌరాష్ట్ర మాళవ లాట కాశ్మీర కర్ణాటాంధ్ర మగధ వంగోత్కళ ద్రవిడరాజులచేతనె యుపలాలితంబై పరరాజధాటికి నిలువఁజాలక స్వస్వరూపవిశేషంబులం బాసి శాస్త్ర మొకమార్గమున, నభ్యాసము వేఱొకత్రోవను, ఉపదేశము మఱియొక్కమార్గమునను బోవుచుండఁ బవిత్ర మగుగంగాప్రవాహముంబోలెఁ ద్రిపథగాప్రభావంబై రానురాను నిమ్నపదవిం ద్రొక్కుచుఁ బాతాళమున నడుగంటుచున్నది. అహహ! భారతీదుర్విలాసము! యామళాష్టకతంత్రమున—

> గాంధర్వవేదః షట్త్రింశత్సహస్రగ్రంథసమ్మితః
> యత్ర సప్తస్వరోత్పత్తికథనం పరికీర్త్యతే
> వీణాతంత్రం కలాతంత్రం రాగతంత్ర మనుత్తమమ్
> మిశ్రతంత్రం తాళతంత్రం గతికాతంత్రమేవ చ
> లాసికోల్లాసికాతంత్రం మేళతంత్రం మహత్తరమ్
> జాతిగ్రామలయస్థానం మార్గాంగప్రక్రియా క్రియా
> కాలజ్ఞానం వాద్యకల్లీ త్రిభిన్నాధ్యాయ ఏవ చ
> కురంగ రతిసారంగ సింహలీలావిజృంభిణాం
> అంగహారప్రవిశ్లేషాధ్యాయ స్సంక్షోభణక్రియా,
> ఏవమాదీని గాంధర్వవేదే సంతి సహస్రశః

అని 36000 శ్లోకపరిమితి గల యామళాష్టకసంహితలో సూచింపఁబడియె (తంత్ర మనఁగా విద్య - షష్టితంత్ర మనఁగా నఱువది విషయములు విశదీకరింపఁబడిన సాంఖ్యశాస్త్రము.)

2 తంత్రము లని చెప్పఁబడినవానిలో శైవ, వైష్ణవ, పాశుపత, వైఖానస, శాక్తేయ, యామళాదితంత్రములు పెక్కులు గలవు. వానిలోఁ బరస్పరమతభేదములు గలవు. తంత్రములలో సకలవిద్యాప్రశంసలు వచ్చుచుండును. గాంధర్వము శైవశాక్తేయయామళతంత్రములలో సాధారణముగా వర్ణింపఁబడి నృత్తగీతవాద్యములలోఁ గొన్నిటికిఁ బ్రాముఖ్యము చూపఁబడును యామళతంత్రములు మువ్వది రెండింటిలో—

> ఏకోనవింశం వీణాఖ్యతంత్రం లక్షప్రమాణకమ్
> నాదబ్రహ్మోపాసనసిద్ధి ర్యేన సిధ్యతి వై నృణామ్
> నిషాదాదిస్వరోత్పత్తి ర్గీతోత్పత్తిశ్చ లక్షణమ్
> రాగాణాం భేదకథనం రాగకాలానుకీర్తనమ్
> ధ్వనిప్రభేదకథనం మిశ్రామిశ్రావవర్ణనమ్
> తాళశ్రుతిలయాదీనా ముద్భవశ్చోపవర్ణనమ్
> చతుర్విధానాం వీణానాం లక్షణం తంత్రి (?) లక్షణమ్
> కిన్నరస్వరయంత్రాదిలక్షణం మేళలక్షణమ్ (కిన్నెర, స్వరమండలము లనునవి వీణలు)
> షడ్గీతాదిప్రకథనముత్పత్తిస్థానవర్ణనమ్
> ఏవమాదీని కీర్త్యంతే యస్మిన్ తంత్రే సహస్రశః

అని పందొమ్మిదవది యగు వీణాతంత్రము లక్షగ్రంథపరిమితమై సంగీతశాస్త్రము సంపూర్ణముగా వివరింపఁబడినగ్రంథమఁట. తొమ్మిదవది యగు కళాసారతంత్రమున రసభావనాట్యనాటకలక్షణ కావ్యశాస్త్రాదివిషయములు గలవందురు. పదునెనిమిదవది కుండేశ్వరతంత్రము—

> అష్టాదశం లక్షమానం కుండేశ్వరమతాహ్వయమ్
> యత్రానేకవిధానాం తు విద్యానా ముపవర్ణనమ్
> నానానాటకవిద్యానా మలంకారానువర్ణనమ్
> సంగ్రామవిద్యా జేతాళవిద్యా లోకాద్భుతావహా
> మాయావిద్యా చ గాంధర్వవిద్యాశ్చర్యవిధాయినీ
> వీణావేణుమృదంగానాం తాళనర్తనయో రపి
> విద్యా సంగీతవిద్యా చ సర్వశ్రోత్రమనోహరా
> చిత్రకర్మకరీ విద్యా చిత్రార్థస్య విధాయినీ
> చిత్రాధారా లేఖరికా విద్యాదృశ్యవిధాయినీ
> రసవాదాది విద్యా విద్యా ధాతువయోవహా
> పరకాయావేశకరీ సర్వాశ్చర్యవిధాయినీ
> నానావిధానాం గంధానా మాకర్షణవిధాయిని
> వనయిత్రి నరాంగేషు విద్యా సంమోహకారిణీ
> ఏవమాద్యా మహావిద్యాః కథ్యంతే యత్ర కోటిశః

అని యందు గాంధర్వచిత్రలేఖనమాయేంద్రజాలవిద్యలు గలవఁట.

3. ఇరువదొకటవదగు త్రోటాళతంత్రమున

> "త్రోటాళనామకం తంత్ర మష్టావింశం సలక్షకమ్
> యస్మిన్ భరతసర్వస్వం సాక్షాచ్ఛివముఖోద్గతమ్
> లక్షణం తాళభేదానాం సంకీర్ణానాంచ లక్షణమ్
> మార్గక్రియాంగజాతీనాం కలాగ్రహలయోద్భవః
> ధ్రువాదిసప్తతాళానాం తద్భేదానాం చ లక్షణమ్
> వైనాయకానాం మైశానాం వాగ్భవానాం చ లక్షణమ్
> అశ్వేషాం తాళకోటీనాం దేశీయానాం చ లక్షణమ్
> చచ్చత్పుటాదితాళానాం శివాగమభువాం తథా
> విధా త్రిభిన్నలీలానాం యస్మిన్ తంత్రే ప్రకీర్త్యతే"

అని నాట్యతాళవిషయములు మాత్రమే లక్షగ్రంథమున వర్ణింపఁబడెనఁట. ఈతంత్రగ్రంథము లేవియు మనకు లభింపవయ్యె. అనసము చిత్రవిచిత్రములుగా నతిప్రాచీనగ్రంథములు లభించుచున్న

కివియెల్ల నబద్ధపంచాంగములోనివర్జ్యము లని తలంచుసాహసము చేజాలదు. శాక్తేయతంత్రములలో నుడ్డీశమహోదయ మను గ్రంథ శివపూజాఘట్టమున వాద్యలక్షణము లానుషంగికముగా వర్ణింపఁ బడుట మనకు లభించుచున్నది. అందు

ప్రథమం తాళనిలయం ద్వితీయం ఝల్లరీ తథా
పంచమం భేరివిజ్ఞానం షష్ఠంతు తిమిలా తథా
సప్తమం తు హుడుక్కా చ తథాష్టమమిడక్కికా
నవమం డమరుకం చైవ దశమం మురవం తథా
ఏకాదశో౽ంగుళిస్ఫోటో ద్వాదశం వీణికా తథా
ఆలావణి స్తథా వాద్యం త్రయోదశమతః పరమ్
చతుర్దశం చ సంప్రోక్తం జ్ఞేయం రావణహస్తకమ్
పంచాదశక ముద్యంతం విద్యా ద్ఘోషవతీ తథా
షోడశం బ్రహ్మకంకాళ మ్మేతైరధ్యాయషోడశైః
క్రమేణ వాద్యవిజ్ఞానం విస్తరేణ వదామి తే

అని పదునాఱువాద్యలక్షణములు పదునాఱధ్యాయములలో నిక్కడ లభించుచున్నవి. అవి తంత్రిముగనడుమ వచ్చుచున్నవి. గ్రంథకర్త యొక్కటికి విస్తరముగా దక్కరణప్రయోగవిధుల నిచ్చియున్నాఁడు. జర్ఘరి నాఱుతెగలుగా వర్ణించి—

ఇతి పరమవిధానం విస్తృతం జర్ఘరీణాం
ప్రతి ఖలు వివిధానాం వాద్యభేదాన్ నిశమ్య
నరకతినిలయే వా దేవగేహే మనుష్యే
సురమునిహితవాద్యం విశ్రుతం మంగళోఽయమ్।

అని నారదమతానుసార మని ముగింపఁబడియె. ఇట్లే తంత్రములు లేవండె నని చెప్పుట సాహసము.

గాంధర్వోదయములో బ్రస్థానములు పెక్కులు గలవు.
"సదాశివస్య శివయో గౌర్యామతం వాసుకేః

వాగ్దేవ్యా అపి నారదస్య చమునేః కుంభోద్భవ వ్యాసయోః శిష్యాణాం భరతస్య"

అనినందికేశ్వర ఉమామహేశ్వర వాసుకి సరస్వతీ నారదాగస్త్య వ్యాసమతములు గల వని శారదాతనయుఁడు పేర్కొనియె. ప్రస్థానభేదములుగా-నందికేశ్వర దుర్గా యాష్టిక దత్తిల నారద భరతమతము లాఱును మనకుఁ గొంత తెలియుచున్నవి. నందికేశ్వరసంహిత ౨౫౦ సంవత్సరములకుఁ బూర్వము తంజాపురీరఘునాథనివాసకు లభించియుండెను. నేఁడు గానరాదు. దానిలోనిసార మగు "ఉమాపతము" భరతనారదాదిమతములకు విలక్షణముగా నున్నది. అరఘునాథుఁడు సంగీతసుధలో—

"సమీక్ష్య నందీశ్వరసంహితాం తాం మాలోక్య శాస్త్రం భరతప్రణీతమ్
గ్రంథం బృహద్దేశ్యభిధం మతంగమునిప్రణీతం సపుణం విలోక్య
విచార్య తాం యాష్టికసంహితాం చ జ్ఞాత్వాంజనానందనసంహితాం చ
ఉమాపతే రాధునికస్య తంత్రముద్వీక్ష్య నందీశమతానుసారి

సంగీతసారం సమవేక్ష్య విద్యారణ్యాభిధ శ్రీచరణ ప్రణీతమ్
నిశామ్య సంగీతకచంద్రికాఖ్యాం కృతిం చ భట్టాదిమమాధవస్య
శ్రీశార్ఙ్గదేవేన కృతాం చ సప్తాధ్యాయీం తథా లక్ష్యవిరోధి దృష్ట్వా

(సప్తాధ్యాయీతి సంగీతరత్నాకరః)

ఏనాం స్ఫుటీకర్తు మిహ ప్రవృత్తా తా ప్రాచ్యాణో కేశవకల్లినాథా
టీకాద్వయేనాపి కృతా న శాఖ్యామబోధితా స్పష్టపదార్థభేదాః"

అని నందీశమతమున ఉమాపతి (1350 క్రీ. శ) రచిత మగు ఉమాపతము సంగ్రహరూప మని యెగ్గుదును. ఇది 40 అధ్యాయములలో నతిసంగ్రహవిషయకముగా లభించుచున్నది. జైనుధలోఁ బేర్కొన్న మతంగుఁడు బృహద్దేశి యను నద్భుతగ్రంథమును రచించెను. దానిలో 6 పరిచ్ఛేదములుగా ౫00 గ్రంథము గలభాగముమాత్రమే యనంతశయనమున లభించుచున్నది. అందు స్వరోత్పత్తిశ్రుతిభేదములనిర్ణయము మాత్రము కలదు. శిష్టభాగములభించు నేని లోకమునకుఁ జాల మేలగు. మతంగుఁడు ప్రాయశః భరతమతానుసారి. యాష్టికమతసారము 200 శ్లోకములలోఁ గానవచ్చుచున్నది. నారదమతమునకు నారదశిక్ష యను సామవేదశిక్ష గలదు. నారదసంహిత మాకు లభించినది కాదు. బృహన్నారదీయపురాణమునను నారదోపనిషత్తునను నారదమతసారము గానఁబడియె. సంగీతమకరందము నారదప్రోక్తముగా ముద్రింపఁబడినది. దానిని నారదమతసారముగా నెవ్వఁడో తన్నామమునసే రచించియుండును. ఏలయనఁగా గీతదోషములు వివరించుచు "మహామాహేశ్వరేణోక్తః సదోషో గాయకాధమః" (IV పాదము-39 శ్లో.) అని మహామాహేశ్వరాచార్యాభినవగుప్తుఁ (1000 క్రీ. శ) డగ్రంథకర్త స్మరించుచున్నాఁడు. ఈగీతదోషములు చక్కఁగా వివరించినవారు భోజాభినవగుప్తులే యని శారదాతనయుఁడు—

ముదితం చ ద్రుతం చైవ దోషాః సప్తైవ గీతిజాః
ఈదృక్స్వరూపం భోజాద్యైః స్వప్రబంధేషు వర్ణితమ్
భట్టాభినవ గుప్తాద్యైః పాదైః కతత్ర ప్రదర్శితమ్
మయాపి శారదీయాఖ్యే ప్రబంధే సుష్ఠు దర్శితమ్

అని చెప్పెను. నారదశిక్షకు శోభాకరుఁడు సుందరమైనవ్యాఖ్య రచించె. ఈరెండును దన్మతమును జక్కఁగా నెఱుఁగుటకు మనకు లభించుచున్న విరాగసాగర మనుపేర దత్తిః నారదసంవాదరూపముగా నొక గ్రంథము కలదు. అది సుమారు ౬00 సంవత్సరముల నాఁటి దనియుఁ దన్మతముల వ్యక్తీకరింప నుపాగ్థ్యము చాల దనియు మాయభిప్రాయము.

సంగీతరత్నాకరకారుఁడు భరతమతమును సాధారణముగా నవలంబించినను గర్గాదత్తిలమతములును గొంత గ్రహించె. గీతవిభాగమున "శుద్ధా చ భిన్నా చ తథైవ గౌడీ స్యాద్వేసరా స్తత్ర భవేచ్చతుర్థీ
సాధారణీ పంచమికా తు గీతి ర్దుర్గామతజ్ఞైరితి పంచధోక్తా

ఆశ్రిత్య దుర్గామతిమేక సుయుక్తాః శార్ఙ్గదేవేన తు పంచధోక్తాః
అప్రస్తుతా యాష్టికసంమతాః స్యుః భాషైవ శార్దూలమతే తు గీతిః"

అని రఘునాథుఁడు వివిధమతములు చెప్పి శార్ఙ్గదేవుఁడు దుర్గా మతమును గ్రహించె నని తన దశధావిభాగమును సెలవిచ్చెను. శార్దూలమతమే మనకుఁ గోహలీయమతమునకు నామము. కోహలుఁడును శార్దూలమునియు సంవాదము సలిపినట్లు కోహలీయము నడచుచున్నది.

2. నైమతములలో నెల్లఁ గాలపరీక్షకు నిలచి విద్వాంసులు చేయాడినది భరత ప్రస్థానమే. బ్రహ్మనలన భరతుం డెఱింగి గాంధర్వమంతయు నృత్తగీతవాద్యవిభాగముగా రెండుగ్రంథముల ద్వాదశసహస్రగ్రంథముగాఁ బెద్ద దొక్కటియు షట్సహస్రి యనుచిన్న దొక్కటి రచించె. అందు పెద్దది యిప్పుడు కానరాదు. శారదాతనయుఁడు—

"నాట్యవేదాచ్చ భరతః సారముద్ధృత్య సర్వతః
సంగ్రహం సంప్రయోగార్హం మనసా ప్రార్థితం వ్యధాత్
ఏకం ద్వాదశసాహస్రైః శ్లోకైరేకం తదర్ధతః
షడ్భిః శ్లోకసహస్రైర్యో నాట్యవేదస్య సంగ్రహః
భరతైర్నామతస్తేషాం ప్రఖ్యాతో భరతాహ్వయః"

అని రెండువిధగ్రంథముల నుపయోగించెను. శారదాతనయుఁడు క్రీ. శ 1150 లో నుండినవాఁడు. క్రీ. శ 1200 కాలమున నుండిన బహురూపమిశ్రుఁడు దశరూపవ్యాఖ్యలో—అంకావతార మను సంధిస్వరూపమును వర్ణించుచు

"సహస్రగ్రంథ ఏకస్మిన్నంకేఽన్యార్థస్య సూచనమ్
సహస్త్యేకే హి నాట్యజ్ఞా అంకావతార ఇష్యతే

ఇతి ద్వాదశసాహస్రికాః, యథా మాళవికాగ్నిమిత్రే ప్రథమాంకావసానే" అని యుదాహరించినందున 1200 క్రీస్తుశకమువఱకు వృద్ధభరతము సర్వమున నుండె నని తోచుచున్నది. భరతశిష్యుఁడు కోహలుఁడు భరతునిగ్రంథమున స్థూలముగాఁ జెప్పఁబడిన పదునొకొండంశములఁ బెంచి యవాంతరభేదసహస్రములు గల్పించి పదుమూఁడు విషయంబులఁ బెద్దగ్రంథము రచించె నని వ్యాఖ్యాతలు చెప్పుచున్నారు. సుమారు 200 సంవత్సరముల పూర్వము కోహలీయము సంపూర్ణముగా లభించుచుండె నన తంజావూరు భాండాగారమునందు మాత్రమే చిక్కినది. భరత కోహళమతము లల్పభేదములు గలవైనను నేకప్రస్థానసమ్మతములు. ప్రాచీనుఁడు నఖకుట్టకాచార్యుఁడు నాట్యశాస్త్రము రచించె నందురు అది యిప్పుడు నష్టమయ్యె. బహురూపమిశ్రుఁడు తోటక మనురూపకవిశేషము నాటకములో నంతర్భూత మని "త్రిధాతోటకస్యాపి నఖకుట్టాదిభిర్నాటకాంతర్భావేనైవ లక్షణముక్తమ్, 'దివ్యమానుషసంయోగస్తోటకం నాటకాంగమ్' ఇతి నఖకుట్టః" అని యుదాహరించె. ఈవిషయమునే ప్రశంసించుచు శారదాతనయుఁడు "దివ్యమానుషసంయోగో యత్రాంకైః పఞ్చభిర్భవేత్। తదేవ తోటకం భేదో నాటకస్యేతి హర్షవాక్" అని హర్షనిమతము చెప్పుచుండుటచే హర్ష నఖకుట్టు లొక్కరా యని సందియము కలుగవచ్చును. బ్రహ్మకులే మని భరతప్రస్థానము కంటెఁ బ్రాచీనమైనది యొకటి గలదు. వరరుచికాలమునకు బ్రహ్మమతమే ముఖ్యము. భరతుఁడును బ్రహ్మమతము నుదాహరించె.

భరతమతంబె యడుగంటక నిలచియున్నందునఁ దన్మతావలంబము లగు గ్రంథములలో గొన్నిఁటి నిందారింతము. భారతీయమునకు వ్యాఖ్యగ రాహుల దేవభోధుఁడు (200 క్రీ. శ 400?) భిన్నవృత్తిజాతిక పుస్తకారికారూపముగ నొకవృత్తియు శ్రీహర్షదేవుఁడు (క్రీ. శ 400?) ఆర్యాప్రాయముగ నొకవార్తికయు, భట్టలోల్లటుఁడును (850 క్రీ. శ), శంకుకుఁడను (850 క్రీ. శ), కాశ్మీర మహేంద్రనిక్రమునియాస్థానకవిరత్నము రుద్రటాచార్యుఁడును (62 క్రీ. శ), ఉద్భటుఁడును (800), ఘంటాకుఁడును (?), హృదయదర్పణ మనుపేర భట్టనాయకుండును (929 క్రీ), ప్రౌఢవ్యాఖ్యలు రచించిరి. ఇవి యన్నియుఁ గాలగర్భమున నడంచినవి. అభినవగుప్త (100 క్రీ. శ) వ్యాఖ్యానరూప (1020) భావ్యములుమాత్రమే పూర్ణముగా లభించుచున్నవి భరతునినాట్యశాస్త్రము సర్వసులభముగా నాబాలగోపాల మర్థ మగుచున్నట్లు తోచినను రచించిన వ్యాఖ్యలలోఁ జదివిన పృథివీమాత్ర మగు సుమనోహారిత్వము పాటియుఁ గేవలసంప్రదాయవిద్యమానబహుప్రస్తుటక్రియలను దన్మాత్రశాస్త్రజ్ఞులకు నైలియ స్ఫురింపకమానదు. భారతీయమున ప్రధానముగా నాటక రంగస్థలనిర్మాణక్రమము కరణాంగహారనిరూపణము రసభావస్వరూపము చతుర్విధాభినయలక్షణము ఛందోభాసాలంకారరామణీయకము దశరూపకవిధానము భరతార్థాదివృత్తిసంఖ్యావృత్త్యాదులు వేషభూషణము పాత్రపోష్యగోపచారప్రకారము గీతితాళధ్రువాసంవేశనవిధి సూచనయుక్తముగా వివరింపఁబడెను. కోహలుఁడదియందలి నొకొక్కటియుఁ బెంచి యవాంతరభేదములఁ గూర్చి వివరించె. నందికేశ్వరుఁడు వివాహపట్టాభిషేకదేవతోత్సవాదుల మంగళమయనృత్తపరణి విస్తరించి భిన్నప్రస్థానకముగా భిన్నపరిభాషాబంధుర ముగ రచియించె. ఉదాహరణముగా నంది చెప్పినప్రేంఖణము పేరుఁ కుండలి జక్కిణి శ్యాముల దంపతికి మొదలగునదియు భారతీయముగఁ గాన రావు, ఇవియన్నియు నృత్తశాలనభక్కిణిరూపములు ననియభిప్రాయము.

"భండలీ భోగవతాం చ కల్పితా మాండకక్కణా
అకారాధ్ధయాం కృతా పూర్వాం వేణిర్వాయుకాహనా
మూర్ఛకీర్వాణ్యవత్యాం తు కల్పితా బాణకన్యయా
తాళికాయాః క్వచిజ్జాతా మఙ్గలైవ జక్కిణీ"

ఇత్యాది లక్షణోత్పత్తియుఁ, జెందుచుచుటుంచి (చిందుఁ ద్రొక్కుట యని యాంధ్రభాషాజాతియును)

"మృదంగకటకాంస్యతాళకాహళవాద్యకైః
వాద్యమానేషు వాద్యేషు ప్రతిప్రహరణాదిషు
రుద్రాక్షాభరణైః శ్వేతశుక్లపత్రమాలిత్రిపుండ్రకా
శివైకతత్పరా భక్తా నరా నారీజనా ఉభయా
శ్రేణీభూతాః ప్రమోదేన గాయంతశ్చంద్రశేఖరమ్
అంగైరంగోచితైః పాదైస్తాళాంగగతిసంయుతైః
అన్యోన్యాభిముఖీభూయ ద్విధాభూతాః కథామయ

కదా చిన్మండలీభూతా యుక్తిభిర్బహుభంగిభిః
శివోత్సవేషు కర్తవ్యం నృత్తమేతచ్ఛివప్రియమ్
కరతాళయుతోపేతైర్వాద్యైర్వక్త్రభవైః సహ
పాదైర్లలితలాస్యాంగైశ్చారిభిర్గతిభిస్తథా
గీతాభినయనోపేతైర్ద్విపదైశ్చిందుసంజ్ఞకైః
చిందునృత్తమితి ప్రోక్తమిదం ద్రవిడవల్లభైః" అన్నట్లు వైలక్షణ్య

చెదరకుండ నాడును నేడును బొండ్యకనాటక మగు పయణి కడ గుమారస్వామియెదుట నాడిపాడిభక్తజనులకు శివ సాయుజ్యము ముహూర్తమాత్రమేని యాడంజాలినయాసృత్తవిశేషమును"

వ్యణకటకే పూర్వం భూతమాత్సమహోత్సవే
సోమేశః కౌతుకీం కాంచిద్భిల్లీవేషముపేయుషీమ్
నృత్యంతీమథ గాయంతీం స్వయం ప్రేక్ష్య మనోహరమ్
ప్రీతో నిర్మితవాంశ్చిత్రం గొండిలీవిధమద్భుతమ్
తతో భిల్లీ మహాశాస్త్రే గొండలీత్యభిధీయతే"

అనునట్లు చాళుక్యసోమేశ్వరుడు (1129 క్రీ. శ) కల్పించె నన్న గొండ్లి (కుండలీభేదము) నృత్తమును మొదలుగా నవాంతరభేదములు నంది పరిగ్రహించి వెలయించెనని యూహింపదగియున్నది. ఆంధ్ర రాజులసభలలో నీనవీనప్రస్థానమే యెక్కువ యాదరింపఁబడియె నన టకుఁ దత్పారిభాషికపదములు వాడుకభాషలో నోట మెదలుచుం డుటయె సాక్ష్యము. వాగడము—

పిశాచవానరాదీనాం వేషచేష్టాను కారకమ్
వికృతైర్గాననోష్ఠాక్షికుక్షివాక్చరణాదిభిః
వితాళం వికృతం నృత్తం హాస్యకృద్వికటం విదుః
కైశ్చిద్వాగడమిత్యుక్తం హాసకానాం ప్రసిద్ధితః"

అని వికృతచేష్టా సూచక మగు శబ్దమును పాటుపాటు, కోలాటము (వీర రసవ్యంజకము), గొండ్లి, చిందులు మొదలగుపదములు కావ్యములలో సాధారణము లయ్యె.

"ఎక్కంపనో కాంత పేరణము సూప"
"ఉబ్బీఁతలూఁగెడునుదయాస్తగిరులచే నాకాశలక్ష్మి కోలాటమాడ"
"కుమారసంభవుఁడు పెక్కణ మొనర్ప," అని సోముఁడును
"ఏకసక్కముగనాడు నేడైననొకమాట పాడు సొయ్యనపాటు పాటుపాటు"
"ఊఱుమచప్పుళ్ళకుచు ఓళ్ళఁదోరులమ్రోఁత" (జక్కిణీలక్షకము).
"గొండ్లి యాడించుమన్నారు గోరికపడుమ"
"మత్తల్లీమహానృత్యముల్" అని శ్రీనాథుఁడును మొదలుగా నెల్లరు గ్రహించిరి.

ఇట్లు గీతనృత్తతాళముల మూఁటను నవనవోన్మేషప్రతిభావిలా సములగు భారతీయ మందక పోవుటచే విచిత్రతాళపరంపరలును మూఁ టిసమ్మేళనమునఁ బ్రబంధవిశేషములును లెక్కలేక జన్మించినవి. కావున భారతీయము కేవలము జ్ఞానాభివృద్ధికే కాని ప్రథమశిక్ష కుప యోగింపదని తోచుచున్న[illegible] అభినవగుప్తవ్యాఖ్యతో రసభావాధ్యాయ వివరణము మహాప్రౌఢమై విద్వదాదరణీయమై యున్నది. దానినె

యాలంకారికులెల్ల సాధారణముగాఁ గొని తమతమబుద్ధివైచిత్రిని బ్రక టించిరి. భారతీయామృతసరస్సునుండి తీసినపిల్లకాలువల నించుక పరిగ ణింతము.

గీతస్కంధమున నాగార్జునునిగ్రంథభాగము ప్రాచీనమైనది (క్రీ. శ. 100) లభించుచున్నది. క్రీ. 1000 కిఁ దరువాతిగ్రంథములలో నభినవగుప్తునిభరతవ్యాఖ్య నిరుపమానమై యతిప్రౌఢమై బహుప్రస్థాన పరీక్షకంబై యున్నది. అతనినాట్యలోచనము లభింపఁబడి కాదు. త్రిలో చనునినాట్యలోచనభాగము దొరకును. పార్థవిజయ మను సద్భుతనాట కము రచించినత్రిలోచనుఁడే దీని రచియించియుండిన నిది రాజశేఖ రునకుఁ (900 క్రీ. శ.) బూర్వగ్రంథ మగును. ఇది నృత్తమునే ప్రతి పాదించుచున్నది. క్రీ. శ. 1120 లో చాళుక్యసోమేశుఁ డభిల షితార్థచింతామణిలో నృత్తవాద్యప్రబంధలక్షణముల విస్తరించి సుష్ఠు వుగా విరచించె. 1220 ప్రాంతములఁ ద్రివిధగాంధర్వముఁ బ్రతిపా దింపఁగలసంగీతరత్నాకరమును శార్ఙ్గదేవుఁడు రచియించె. ఇతఁడు కర్ణాటరాజగు సింగణునిసభలో గాయకరత్నము. దీనిపై సంగీత కౌస్తుభ మను నల్పవ్యాఖ్యయుఁ, గల్లినాథుని ప్రౌఢవ్యాఖ్యయుఁ గలవు. 1160 ప్రాంతములఁ గాకతీయరుద్రదేవునిసభాలంకార మగువీరభల్లట గోపుఁడను నాట్యచూడామణి రచించెనఁట. అది యిప్పుడు గానరాదు. నాట్యసంగీతగ్రంథకారులలోఁ బెక్కండ్రు సన్న్యాసులు శైవా చార్యులు అస్ఖలితబ్రహ్మచారులు కార్తికులు నగుట విచిత్రముగా నున్నది. క్రీ. శ. 1236 ఆనందవర్షమునఁ గాకతీయగణపతిదేవుని గజ సైన్యాధిపతియు బావమఱదియు నగు జాయసేనాపతి నృత్తరత్నావళి యని యెనిమిదిపరిచ్ఛేదముల మార్గదేశీరీతులరెంటను నృత్తలక్షణము పూర్ణముగా రచించె. ఇది లభించుచున్నది. 1300 కాలమునఁ బార్శ్వ దేవుఁడు జైనకర్ణాటకవి సంగీతసమయసారమున గీతస్కంధమునే మార్గ దేశీరీతుల వివరించెను. ఇతఁడు భోజసోమేశ్వరాదులఁ బాల ననుసరించె. 1280 కాలమున భల్లాళరాజగుప్రతాపచక్రవర్తిజగదేకమల్లునిచే సంగీతచూడామణి నృత్తగీతాధ్యాయములు పుష్కలముగా వాద్య లక్షణము న్యూనముగాను రచింపఁబడియె. 1200 (?) కాలమున మగ ధేశుఁ డగుకుంభకర్ణనరేంద్రుఁ డద్భుతముగా సంగీతరాజ మను పేరఁ ద్రివిధగాంధర్వమున నన్నిమతములఁ గ్రోడీకరించి 17000 గ్రంథ ముగాఁ గూర్చెను. అందు 12000 మాత్రమె లభించును. కాని నృత్తా ధ్యాయము గానరాదు. 1220 (?) కాలమునఁ జాళుక్యహరిభూపా లుఁడు సంగీతసుధాకరమును శ్రీరంగమున నాడువేశ్యలకొఱకు రచి యించినగీతనృత్తాత్మకలఘుగ్రంథము దొరకును. 1340 (?) కాలమున నష్టావధానవిఖ్యాతుఁ డగుసోమనార్యుఁ డను నాంధ్రుఁడు నాట్య చూడామణియను పేర గీతనృత్తముల నవీనప్రస్థానకముగా విరచించె ఇతఁడె నాజనసోముఁడా యని సందియము కలుగుచున్నది. 1380 ప్రాంతమున విద్యారణ్యులు సంగీతసారము రచించిరి. అది ప్రాచీన గ్రంథములలోని దోషములను విరోధములను బరిహరించి విలక్షణముగ రచియింపఁబడియుండు నని తెలియుచున్నది.

"నిరూపితా లక్షణతో వివిచ్య రాగాశ్చతుః పఞ్చ్యధికం శతే ద్వే
కర్ణాటసింహాసనభాగ్యవిద్యారణ్యాభిధశ్రీచరణాగ్రణీభ్యః"

సంగీతసుధ.

మాకు లభించినసంగీతసారము లఘువిషయకమై పైలక్షణ మందుఁ గానరాకున్నందున విద్యారణ్యులనిబంధ మింకను వెదకవలసియే యున్నది. 1420 కాలమున దేవణభట్టను విద్యానగరాస్థానపండితుఁడు సంగీతముక్తావళి యని నృత్తగీతలక్షణముల సామాన్యరూపముగా రచించె. ఆకాలముననే శ్రీనాథవామనభట్టాదులచేఁ జేయఁబడినవాఁడై రసికసార్వభౌముఁ డగు పెద్దకోమటివేమన సంగీతచింతామణి యను నృత్తగీతలక్షణగ్రంథము రచించె. అది యిప్పుడు సరస్వతీమహలున లభించుచున్నది. ఈకాలముననే రేచెర్లవంశమణి యగు సింగయ్యమాధవేంద్రుని సభాలంకార మగునాంధ్రకవి గౌరన లక్షణదీపిక యను పేర సంగీతభాగమును జిత్రవిషయకముగాఁ గూర్చినది కలదు. 1550 (?) కాలమున దామిరాజు సోమన భారతీవిలాసముఁ డని గ్రంథమొకటి కానవచ్చుఁ గాని యది సంపూర్ణముగా లభింపదయ్యె. 1600 (?) ప్రాంతమునఁ గర్ణాటసంగీతమునకు భిన్నప్రస్థానముగా నాసికప్రాంతవాసి యగుపుండరీకవిఠలుఁడు నర్తకనిర్ణయ మని నృత్తగీతాధ్యాయముల రమణీయముగాఁ గూర్చె నౌత్తరీయులు దానిఁ జేకొనిరి గాఁ గొనిరి. వీణావాదనమున కుపకారిగాఁ గర్ణాటరామ -- భూషణ మగురామామాత్యుఁడు స్వరమేళకళానిధి యని సంగీతలక్షణమె చక్కఁగా వివరించె. మేళవిషయమున దోషపరిపూర్తి యని గ్రహించి దీనిని తంజాపురిరఘునాథునిశిష్యుఁ డగువేంకటమఖి యను మీమాంసకుఁడు తనచతుర్దండిప్రకాశికలోఁ గఠోరముగాఁ దిట్టినను రామామాత్యునిమేళలక్షణమే నిర్దిష్ట మని సంప్రదాయజ్ఞులు చెప్పుదురు. 1600 కాలమున సహోబలుఁడు సంగీతపారిజాత మను పేర నిర్దిష్టముగ గీతభాగమును లఘురూపమున వివరించె, ఇతఁడు రామామాత్యుని మేళలక్షణముల సమర్థించుచుండును.

1620 ప్రాంతమున "సుజ్ఞానజనరంజని" డను బిరుదము వహించిన తంజాపురిరఘునాథరాజు నాశ్రయించి లేల్సభలో సంగీతసాహిత్యముల సామరస్యముఁ జూపి యచ్చెరలకేవల గాంధర్వకౌశలముఁ బరిగణింపఁ జాలుమధురవాణి, రామభద్రాంబ, రంగాజ మొదలగుభోగినీజనుల పుట్టుమైలను గడిగివైచి వారికిఁ గీర్తిసౌరభముఁ దేఁజాలిన గాంధర్వవిద్యాధిదేవత చోళదేశమును నిజపీఠముగాఁ జేసికొని త్యాగరాజాదుల యపూర్వగీతఘటకములకు ననువాదినీయంత్రములసైతము స్ఫురితకంపితములఁ దేలింపఁజాలె ననుట యచ్చెరువు కాదు. ఆరఘునాథుఁడు రచించినసంగీతసుధ యనునిరుపమానగ్రంథములో నాల్గధ్యాయములు మాత్రము స్వరశ్రుతిరాగప్రబంధలక్షణములు గలవి లభించుచున్నవి. నృత్తతాధ్యాయములు లభింపవయ్యె. శాస్త్రలక్షణరహస్యములు తెలియఁగోరు వారు దీనిం జదువఁదగి యున్నది. ఇందు భిన్నప్రస్థానముల మతవిశేషములు వివరింపఁబడినవి. లక్ష్యలక్షణవిరోధములఁ దీర్చి శ్రుతిరాగరూపము నొక్కమాఱు వినినంత మనసులో నాటుకొనునట్లు రాగలక్షణస్ఫుటముగా విమర్శవిన్యాసము చేయుచుండును. 1640 లో శిష్యులలో నొక్కఁ డగు మహామీమాంసకుఁ డని కీర్తి గన్న వేంకటమఖి తన చతుర్దండిప్రకాశికలో వీణాలక్షణమును శ్రుతిస్వరూపరాగస్వరమేళనము నూతనపద్ధతిగా విశదీకరించె రఘునాథవేంకటమఖు లిద్దరు క్రొత్తవీణల సృష్టించి వాడుకలోకిఁ దెచ్చిరి.

ఓఢ్రదేశపురాజులు శాస్త్రసాహిత్యములందే కాక సంగీతమునకు గ్రంథరచన పోషించిరి. భట్టశుభంకరుని నారదశిక్షావ్యాఖ్యయు, నలి సంగీతదామోదరమును, (పర్లాకిమిడి) గజపతినారాయణదేవుని సంగీతనారాయణమును, కలాంకురనిబంధమును, సంగీతసరణియు మొదలగునవి ఈ కాలపు ఓఢ్రభారతీసేవను బ్రకటించుచున్నవి. ఇవియన్నియు నేకప్రస్థానగాములై చాలలోఁ తానకు దక్క సామాన్యముగా గాంధర్వప్రక్రియ నెత్తిచెప్పఁజాలవు.

మహాశాస్త్రకారాగ్రణులను నింటుక యవధరించి చూచిన మొదట సౌరాష్ట్రమున జనించి కర్ణాటచాళుక్యరాజుల చల్లఁజూపులఁ బెంపొందినది యాంధ్రరాజు లగుకాకతీయ రెడ్డివిద్యానగరతంజాపురీరాజులకరావలంబమున సౌభాగ్యము వహించి భావరసగర్భితము లగుక్షేత్రయపదాదుల విచిత్రవైఖరిం గూర్చుచు నంధ్రభామతోడనె యేకస్థితిత్వము గన్నగాంధర్వవిద్య యాంధ్రులగర్వాభిమానములఁ బెకలింపనుటు రేమి యనంజనము! ఇట్టిదివ్యవిద్యనాగార్చి రోహ కాలప్రమాణ గామి భూమండలమునందిప్పుడు జూపించినట్లు శాస్త్రగహనంబుఁ జొరక వాదజ్వరము సోఁకేనేని యుంటుంభంగ మనునేమో యని వెలిమచుఁ బత్రికలో ము సుకొన వలెయ్యనని మిషచూపి మాయజ్ఞానమును నిప్పుడు కొనుటకు నమ్ముకొన్నాలు క్షమింతురు గాక.

ఈయుపవేదముల నాలుగింటికి నాలు గంగవేదములు పిల్లలవు

"ఆయుః శిల్పం జ్యోతి సాఙ్గ్యా ధాతుద్యోతస్తు వై క్రమాత్.

అ దు శిల్పధాతుద్యోతములగురించి చతుర్భేదములను గ్రంథములను స్థలాంతరమున వివరించెదము.

శ్రీ నగరాజకుమారికా పరిణయము

బ్రహ్మశ్రీ పండిత పురాణం సూర్యనారాయణ తీర్థులవారు

౧. ఓం శ్రీమాతా.

శ్రీమాత! మణిద్వీప, స్వామిని! కామేశ్వరమ్మ! ♦ చయ్యన సన్నున్
జామాతగఁ జేయుము గిరి, భూమీశున కీవివాహ♦ పుణ్యదినములలోన్.

౪. ఓం చిదగ్నికుండసంభూతా.

జీతము బత్తెముం గొనక ♦ చెప్పినచొప్పున వెట్టి చేయుచుం
టే తనధర్మ మంచు విధి♦యించితి మాత! చిదగ్నికుండసం
భూతతఁ జేసి యీపలుకు ♦ పూర్తిగఁ జూపితి చూచుచుంటి నా
చేతములోన నెప్పుడు వ♦సించుచు నాపొనరించుచుండు బెన్
చేత లొకప్పుడైన "ఇది ♦ చేసితి నియ్యది యీ" య్యటంచు నిన్
కాతరతానిదానముగఁ ♦ గంపము నొందుచు వేఁడికొంటకై
చేతులు దోయిలింపమిని ♦ చెప్పుట యెందుల కన్ని యైనత
ర్వాతను వేఁడుచుంటి నల♦పర్వతరాజహృదగ్నికుండసం
భూత సుధీవినీత ననుఁ ♦ బూర్తిగ నమ్మినయమ్మలాఁడి నా
కై తనచిత్తమున్ తనువు ♦ కాన్కగఁ బట్టినదిట్టురాలు నా
చేతములోన నుండెడి ♦ విశేషము లన్నియుఁ జూచుకొన్న ద
బ్బో! తనవంటిదంటు యగు ♦ బోటి లభించునె పున్నె మంచు నా
చేతము సమ్మనట్టులుగఁ ♦ జేసిన భాసురగాత్రి నైజమౌ
చేతమురీతి యందలివి♦శేషము లన్ సరిగారె కాక త
న్మాతసమేతమున్ నిరస♦మానము గాఁగ నెఱుంగునట్లు ప్ర
ఖ్యాతము చేసినట్టి "దహ♦హా! ఇటువంటికృతార్థ యుండునే
యీతలిరాకుఁబోఁడిహృద♦యేశ్వరుఁ డీశ్వరుఁ డంట! ఈవిధిన్
మాతయుఁ దాతయుం గలిసి ♦ మంచిదె యందురుగాక వెంటనే
యీతరుణిం దదీశ్వరున ♦ కీతరుణమ్మున నిచ్చి పెండ్లి వే
చేతురుగాక" అంచుఁ దన ♦ చెల్లెలిపిండును చెల్మికత్తెలున్
"నాతొలిపట్టి కిట్టిలల♦నామణి కట్టెమగండు గల్గ నా
ధాత లిఖించునో? యిది య♦థార్థమొ స్వప్నమొ? నిక్కమైనచో
నాతొలుబాములందలి య♦నంతతపమ్ము ఫలించినట్లుగాఁ
జేతములోన నెంచుదున ♦ శ్రీహరి కూఁతుమనోరథమ్ముఁ ద
త్తాతమనమ్మునన్ నిలిచి ♦ తప్పక తీర్చును గాత" యంచుఁ ద
న్మాతయు నంతరంగముల ♦ మాటికి నెంచఁగఁ జేయుచున్న దా
ఖీతమరంగనేత్ర నికఁ ♦ బెండిలికూఁతుఁగఁ జేసిపెట్టు మిం
తే తలితల్లి! నిన్నడుగ ♦ నెంచిన దీ వొనరింపఁ దగ్గదిన్.

౭. ఓం చతుర్బాహుసమన్వితా.

ఉ. బాహులు రెండు గల్గియు నె♦బ్బా సన నిచ్చెద రెల్లరున్ జతు
ర్బాహులు గల్గి వెల్గు నినుఁ ♦ బ్రాంజలినై యిటు వేఁడుచున్న నా
దాహము నెట్లు తీర్చెదవొ? ♦ తల్లిరొ! మెల్లఁగ దానితండ్రియు
న్మోహముఁ బాపి నాహృదయ♦మోహిని గేహిని నెట్లు తెచ్చెదో?

౯. ఓం క్రోధాకారాంకుశోజ్జ్వలా.

ఉ. క్రోధము పేరియంకుశముఁ ♦ గొండొకచేత ధరించునంబ! ఆ
భూధరరాజకన్యకత♦పోవిధికై నను జాలిఁ దాల్చి నీ
క్రోధమిపాంకుశమ్మునను ♦ కుంజరతుల్యుఁడు దానితండ్రికిన్
బోధముఁ బుట్టఁజేసి తన♦పుత్రిని దెచ్చి యొసంగఁజేయుమా!

౧౦. నిజారుణప్రభాపూరమజ్జద్బ్రహ్మాండమండలా.

ఉ. ఖండితభండ! కన్నరుణ♦కాంతిమహాపరివాహమందు బ్ర
హ్మాండము లన్నియున్ మునుఁగ ♦ నట్టు లొనర్చు తనర్చు నంబ! ఆ
కొండలరాజుగారి పెద♦కూఁతురు మూఁడవకన్నతోడిబల్
పండితురాలు "నన్నుఁ దమ♦భార్యఁగ ధుర్యఁగ నార్యపుత్ర! కై
కొందురు వంత యేల? తమ♦కోసము గాఁచినయట్టినామదిన్
గుండియఁ బిండిగాఁ జితుకఁ♦గొట్టుచు అట్టడి చేయుచున్న వా
రండి! దయామయా! 'అబల' ♦ అందయినన్ కనికార ముంచి నే
నొండువిచారమున్ విడిచి ♦ యొప్పుగ ధైర్యము సాహసమ్ముఁ గై
కొం డిఁక దేవి మీపన♦కూలము కావున నెట్టులేని మీ
భండనపాండితిం దెలిపి ♦ భండపురాతనుఁ డాదిగాయెన యా
దుండగులన్ ప్రియా! మనకు ♦ ద్రోహముచేయుచునుండుగండలన్
గం డడఁగించి పట్టుమును ♦ కట్టుకొనుం డిటు చిత్తగింపుఁ డే
యుండెడి యొసంగు దాన నిది♦యొక్కఁడె సేయదె పెక్కుకోటు లె
న్నండు తమర్ తృతీయనయ♦నమ్మును నారు నొసంగి లోన "శ్రీ
మండలిలోన సర్వగుణ♦మాన్యవు క" మ్మని యాశమెమ్మె కా
కుండినచో—అమోఘవర♦మో దయచేసితిరో వినుండి యు
న్నం డెచుఁడీ నిజమ్ముగ మ♦నమ్మును మీరు నొసంగికొంటి "నె
న్నందును తీసికో" నని మ♦నమ్మున నమ్మఁడు మీరుఁ జిత్తమున్
పండువుగాఁగ నిచ్చుకొని ♦ బాపురె! మాజనకుండు మార్గుఁడై
యుండెలుగాఁగఁ గోసి వధి♦యింపఁదలంచిన—అట్లె చేసికో
నిండు శరీర మింకొ[illegible]ని ♦ కిచ్చెద నే? అది వట్టిమాట; కా

* (బ్రహ్మశ్రీ పండిత పురాణం సూర్యనారాయణతీర్థులవారిచే రచింపఁబడిన [illegible] గమగు "ఈశ్వరాక్రందనము-లేక—ఫాలనేత్రాధ్యాయము" లోని కొన్ని పద్యములు ఇందు ప్రకటింపబడినవి. ఈ యాశ్వాసము శ్రీలలితాసహస్రనామములతో సంపుటితము

నిండు మదీయమానప్రతిన • యీజననమ్మునఁ గాకయున్న వే
ఱొండగు జన్మమందయిన • నొప్పరికింపక నీకు భార్యనై
యుండెద మీరు నన్ను నిక • నుండుఁడు నేనిమ నమ్మికొంటి నో
పండితపద్మనేత్ర! కను • పండువ యీశ్వరా!" అని మాటలఁ దెల్పుచున్
నిండినమానకేసరస • నీరధిలోనికిఁ గాలు జారెనో
యుండెను బుద్ధిపూర్వముగనో • పడిపోయి "ఓహో! కనుండు శా
నుండి డిటు ద్రోసివైచె" నని • మున్గుచుఁ దేలుచు గట్టుమీఁదఁ గా
ర్యుండె తపస్సు చేసికొను • చుండెడినట్టి తనరాగసాధ్వి
నుండి నుతెన్ని జన్మముల • కొద్దున కెక్కఁగ నాఁ, పిలు గా
కుండెడినట్లు— అట్లు తన • ఓరిమి నీరము చేయు చిత్తుకో
దండుని తోడ నేకమయి • తాలుచు దక్కటి మందు వెక్కలన్
కొండొకరైనఁ జూడ కతి • కోపముతోఁ ఒడఁద్రోసె నంచు; ఆ
గుండెది కాకయుండునొకో • గట్టుల తీరిచిఁ బుట్టి ట్టి నా
దుండి దొకైన దాని నిటఁ • దోడ్కొని రమ్మల దానిశుభ్రలన్
కొండలమీఁదఁ బంగుకొని • కొంచెము తెప్పలి యీఁగుకొంచు నే
నెండయు-ఒక్కొ కేయు దున • వేగమ తోడ్కొని రమ్ము; చెల్లరే!
ఉండిరి బుద్ధిపూర్వముగ • దాని నొసంగుట కెట్లు నిచ్చగిం
పంచు! శిగుండము వారినొద • బంపె గదమ్మ! కరంగు నెట్టు లా
దండకి సీవ మొట్టయిన • సాహసధైర్యము లీవమమ్మ! నా
దండఁ గలట్టిపాశమున • దానిని గట్టిగఁ గట్టుమమ్మ! నా
యంకేకు వమ్మనందనుకు • సంకుపశమ్ము దగిలించి లాగు మే
దుండగు లక్ష్మివచ్చినను • తొండనుకల్ పొసరింప నిష్ఠతో
దండము బూవుటమ్మనుచు • దానికిఁ గప్పగుడ్డలు పట్టుకో
వండిరో! నీవ కొంచె మిటు • శాంతము వీడకఁ గాని పట్టిచే
నుండెన దైవనాదసుమనోరథ మెట్టులు పూర్తి యౌను; నే
డుండెను లక్ష్మి! నీశుభపదమ్ములపట్ల మదర్పణ మ్మునన్
దండనమాలు చేయవలె • దానికి నాకును నిక్క తీరదన్
కొండికనాఁటనుండి నిటఁ • గొల్చుచునుండెడి పూర్వకాలభ
క్తుండను నిన్నె నమ్మికొని • గొంతెమకోరిక కోరితుంటిని? నా
యండజయాన నా కొసఁగు • మప్పటినుండియు నీదు నామము బల్
పండువు చేయుచుండెదను • పాడు మనందుము నీజయాంకముల్.

33. ఓం కామేశ్వరప్రేమరత్నమణిప్రతిపణస్తనీ.

తే. గీ. అమ్మ! కామేశ్వరునకు స్తనమ్ము లిచ్చి
యతని ప్రేమను పుచ్చుకొంటివి యొకట
వచ్చలాపాంగ నాయొద్దఁ • బుచ్చుకొన్న
ప్రేమకున్ దాని స్తనము కొల్పింపుమమ్మ!

౮౦. కరాంగుళినఖోత్పన్ననారాయణదశాకృతిః.

క. ఎన్నఁగ కరాంగుళినఖనో,
త్పన్న శ్రీహరిదశావతారవు తానో
వెన్ను నికదియూపు లోకక్షేమక,
మన్నన గావింపఁ జాలు జాణ సుమమ్మా!

౮౫. ఓం శ్రీమద్వాగ్భవకూటైకస్వరూపముఖపంకజా.

శా. శ్రీమద్వాగ్భవకూటముఖ్యవిలసచ్ఛ్రీసమ్ముఖాంభోరుహా!
శ్రీమాతా! ఇకనైన నాపయిని నీ చిత్తమ్ము రానిచ్చి నే
శ్రీమల్లోచనఖంజనీటకసచ్ఛ్రీసమ్ముఖాంభోజ నా
రానన్ నన్ జలిగూర్చి కన్నదనసాంద్రానన్యము నేలింపుమా!

౯౪. ఓం ఆకులా.

క. అకుల యయిన కామేశ్వరి!
సకలాను నీ యొక నిధనకేశమ్మున భాగ్య
నికలత గలిగిన నా కా,
సకలన్ సకలేంద్రుము నింక తెగనమ్మా!

౧౪౦. ఓం నిష్కలా.

క. నిష్కళ వగు కామేశ్వరి!
దుష్కర్మం బైన మనస్సుఖమొంగ మా
నిష్కళ పగుగట్టులుగా,
నిష్కృతిఁ గావింప దాని నిం దేవమ్మా!

౧౪౭. ఓం నిరాశ్రయా.

క. దేవి! నిరాశ్రయ! నీకలె,
నావెలఁదియు నేమున్ నిరాశ్రయులము మ
మ్మా వనోశ్యాశ్రయులము,
గావించి యొసంగుమా! అఖండసుఖమ్మున్.

ఆయుర్వేదము

కందుకూరి వేంకటసుబ్బారావు గారు

స్రావ్రిల్లఁ బోరలునప్పుడె బూచియున్నఁడొ, మన్న జంకని హృదయంబుఁగలిగి
చిననాఁడె పసిబాలురను జేర్చి శల్యాల, బొమ్మరిండ్లఁ శిశుపోషణము వెలార్చి
జననాదినుండి జీర్ణ [illegible] బుద్ధిచే రసపాకముల నెఱింగి
[illegible] దత కిరీటము దాల్చి, సంతోషమున వాజి సంగ్రహించి
గీ. [illegible] బ్రహ్మ యొనిమిది చేతులెత్తి, యలరి వేదోక్తి నాయుస్సు లందఁజేయ
[illegible] పుణ్య మా [illegible], క్షితిని వైదిక వైద్యల క్ష్మలలామ.
సీ. వేదవిద్యాగంధ విపుల సువాసిత, గృహరాజములు పుట్టి నింపు గాఁగ
శిల్పగాన ధనుర్వి శేష సరస్వతీ, [illegible] మెన్నఁ జెల్మిచేడియలు గాఁగ
సకలదిగ్దేశ రాజస్థానమందిరా [illegible] లవి యాటపట్లు గాఁగ
సర్వచరాచర సంరక్షణ ప్రభా, ప్రదవృత్తి జన్మ సార్థకము గాఁగ.
గీ. నర్తన మొనర్చి యమ్లాన కీర్తి పుష్ప మాలికలు భారతాంబకుఁ గీలుకొల్పఁ
గలిగిన దినమ్ము లోకనాఁడు వెలసియుండె, నతులగతి నార్ష వైద్య విద్యాశశికి.
గీ. వనవిహార మొనర్చు నా భారతికిని, స్వర్ణపాత్రను రసవిశేషముల నింపి
యాది సాతిథ్య మొసఁగె నా గార్జునుండు; నాఁడె మొదలు స్వదేశంబు వీడుటకును.
గీ. [illegible] నన్నింత, [illegible] నీజిప్తు గ్రీకును, నిటలి [illegible]
[illegible] స్వేచ్ఛను బ్రపంచ మోహింతి; తిరుగదే! కాలచక్రంబె తిరుగుచుండ.
సీ. ద్రవిడ దేశము మాటఁ దలఁప [illegible], ద్యముదప్ప వేఱుమార్గము [illegible]
[illegible] వాగ్భ, [illegible] నిల్పి [illegible]
[illegible] దేశము పలు [illegible] కలదు లం, ఘనమెుక్కఁ డేగతి గాఁగనుండు,
పశ్చిమ దేశభాగమ్ము గాంచిన మాడు, శసవచికిత్సయే చాలునమ,
గీ. ఆంధ్ర దేశము మాట వేఱుడుగ నేల? బసవరాజీయ మొకఁడె దైవంబు గాఁగ
[illegible] తెలుఁగు, [illegible] దల్లిగతియించు బుడుతలగతి,
చ. [illegible] యంత్రసుశేఖర [illegible] విన
[illegible] జరపి ధారుణికంటకుఁ [illegible]
[illegible] భారతీయులకు [illegible], [illegible]
[illegible] కరణమొ [illegible] నాయ [illegible]
సీ. [illegible] నొసఁ [illegible] దీసారముకు [illegible], [illegible] వారు
[illegible] దారమును గట్టి నాడి [illegible], [illegible] ప్రచారంబుఁ జేస్తువారు
[illegible] ముసుండి వేషలు వారి ప్రవా, [illegible] మూర్త నాప్తువారు
[illegible] ఘనమాలికా [illegible] నరవారు
గీ. అంత్యదశలోన [illegible] లాడు [illegible] బల్కుచుండి [illegible]
బూర్వ ముండిరి యీ భాగ్యతో [illegible] ప్రశంస విన్న [illegible] శాంతి మనసు.
సీ. ఇది [illegible] చార్యుఁ డుదయించి వెలసిన, పంజాబు దేశమా? బాగుబాగు!
ఇది దివోదాసున కింద్ర ధన్వంతరి, వారణాసీపురంబా? [illegible] బాగు!
ఇది వాగ్భటాచార్యుఁ డుదయించి ప్రబలిన, సింధుప్రదేశమా? చెప్పసిగ్గు!
ఇదివల్ల [illegible] చార్యపదధూళి రాలిన, యాంధ్ర ప్రదేశమా? యనఁగ రాదు!
గీ. ఇదె భరతఖండమంచు వచించుచెడల, బధిర పంగ్వంధ [illegible] వమ్ము లేల?
ఘోరతరమృత్యు దేవి విహార [illegible] మేల? సత్త్వజాతీయ భావంబు చావ నేల?
గీ. కడచినది యెద్దియో చాల గడచిపోయె, దిరిగి తొల్లింటియాకృతి [illegible] దిరుగు
కాలచక్రమ్మునందునఁ గాంచ నగును, బెదఁగు [illegible] వేసున్న [illegible] దేమి?

సీ. మెస్మరీజము నేదు • మేము కన్గొంటిమి, మందుకల్పన [illegible] కించి మించి
ఆవిరిచే వైద్య • మారసెం [illegible] గా. హా! యన్ని [illegible] • నిట్టూర్పు విడించి
ప్రతిపదార్థమును బ్రాంతకము నీరుట చేయు, పాదమెగా యన్న [illegible] ముప్పునా [illegible]
స్వర్గరి గరిమెట్టె • జాలినారము ప్రజ్ఞ. తెలిసెనె మున్నె [illegible] త్తి జలిపించి.

గీ. యెఱుకనున్నది యెరెమ్మోడ • కరుఁకెట్లు? [illegible] ని.క, నా [illegible] శక్తి సెంని
తెన్నహారాధనోద్యుక్తి [illegible] [illegible], మాకు విజింపఁడు! • పగాభిమానులారా!

గీ. ఆదిమానిసుభాషితి • మరసిరోత్ర, [illegible] మహాత్మ్యబోధ • [illegible]
విమలజ్యోయవైశ్యముం • శ్రీలఁ [illegible], మాన్యధనులార! భ గలె [illegible]!

సీ. కల్గుఁగాక! స్వదేశ • కాసాను న వైద్య, శాస్త్ర బజము • ల [illegible] జనులు గాక
నాట్యమాడును గాక! • నయభివస్త్రంబు, [illegible] [illegible] బాలులు గాక
వర్తిల్లుఁ గాక! సం • పర్యోవ ధనాయు, వృథభిల ప్రకృతికంఠ [illegible] ము గాక
అఱకుండుఁ గాక! • ద్రైత [illegible] ప్రభ, పంచవర్షాత [illegible] గాక.

గీ. వేగ లభియించు గాక! స [illegible], భోగ్యరాజ్యాంగ లక్ష్మి [illegible]
సర్వరస్వరాజ్య ప్రమో [illegible], [illegible] మా పరబ్రహ్మ [illegible] • గాక.

అభిసారిక

ఎ. వి. [illegible] గారు

[illegible] భాగం వెల్ల • [illegible] ప్రవృ
నెగడుచుఁ [illegible] • [illegible]
గొనకొని [illegible] • [illegible]
మొనసి [illegible] • [illegible]
మంజుశాలాపముల్ • [illegible]
సుందరస్ఫీతిఁ • [illegible]
[illegible] [illegible] తిరులు
[illegible] • [illegible]
ఘనాకాళి యురవృల • సందియల్ [illegible]
సోకనూఁకలహాతి • [illegible]
విజ్జుక్కిలిన గాలి • [illegible]
మిఱ్ఱుపల్లంబులక • [illegible]
వ్రేళ్లే మెట్టెలనంత • వేళంబ యూడ్చి
కాళ్లయందెలఁ దీసి • కడెముల్ పీడ్చి
చెచ్చెరఁ గుచ్చెలల్ • [illegible]
కచ్చియ బిగియించి • [illegible]
పదిలంబుగాఁ జెక్కి • పరమ్యోద [illegible]
నెదలోన [illegible] • నెఁమితో [illegible]
[illegible] దనపాదపల్లవముల [illegible]
మెలఁపుమై నిడుచు [illegible]
గాఢాంధకారమై • [illegible]
గాఢానురాగసంగతి నీయినామ్ము
నాకమ్ముగా మార్చు • నాయకుఁ జేరి
[illegible] నెమవలులో • [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
యాభరణ [illegible] • [illegible]
[illegible]
[illegible] • చెవ్వుల [illegible]
[illegible] • [illegible]
తేమాగన్నల • [illegible]
భామ [illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible]
గాంతుని దెసగూర్చి • [illegible]
[illegible] • [illegible]
[illegible] • [illegible]
నిట్టూర్పులందలి • నెగడు వేఁడిమికి
[illegible] • [illegible]
నవరసంకేత • స్థలమును గూర్చి
[illegible] • [illegible]

చిత్రముల వివరణము

...రు చిప్రకూలి శ్రీరాములుగారు:—౧౮౯౬-వ ...సం నెల ౧౮ వ తేదీని జన్మించిరి. కొంతకాలము హూణ ...ంచిరి. ౧౯౦౭ సంవత్సరములో వందేమాతరమును గీతమును పాడినందున ప్రధానోపాధ్యాయుడు స్కూలునుంచి ...వంపగా తిరిగి ఆయుర్వేదమందు కొంత పరిశ్రమచేసి తదా ...కుడై సామాన్యజీవనము జేయుచు కొంతకాలము ఊపా ...లో నుండి మహాత్ముని సందేశము రాగానే అవృత్తిని ...లా శాకనగాలగ్రామములో జాతీయపాఠశాలను స్థాపించి ...చారము చేయుచు మహాత్ముడు చెన్నపురిరాగానే కడప నాహ్వానించుటకు రాష్ట్రీయసంఘమువారిచే అప్పటికి ...ల్లాను నిద్రనుండి మేల్కొల్పి వారిని ప్రత్యేక రైలు ౨౮-౯-౧౯౨౧ ఆహ్వానముకాగానే ౨౯-౯-౨౧ చే ౧౦౮ సి. పి. సి. ప్రకారము సన్మానింపబడి ...నుండి ౧౩-౧౦-౧౯౨౨ వఱకు ఒక వత్సరము వేసిగా సెక్యూరిటీ యియ్యక ధైర్యముగా చెఱసాలకు ...గా శ్రీ కృష్ణజన్మస్థానములకు రాయవేలూరు, కడ ...విశ్రాంతి పుచ్చుకొనుచు, శ్రీ భగవద్గీతను పద్యకావ్య ...గ్రశతికమున్న శ్రీ కృష్ణజన్మస్థానమును నవలపును ...గా ఇల్లువేరి యేమియు ఉండక తిరిగి దేశసేవకు ధైర్య ...నిజేయుచున్నారు.

... వెంకటరమణయ్యగారు:— వీరు బెజవాడ సేనానిరతులు. ఆంధ్రగ్రంథాలయాభివృద్ధికి బాల ...ను చాల పనిచేసిరి. గ్రంథాలయపత్రికను ముద్రాలయ ... బెజవాడలో రామమోహన గ్రంథాలయమును ...గా పనిచేయుచున్నారు.

...డే రాఘవరావుగారు:—వీరు నర్సారావు ...పేటను గ్రహరికులు. అసహాయోద్యమములో ...న్న యువకులు.

...నాయకులు చౌదరిగారు:—గుంటూ ...స్తవ్యులు. వీరు 1920 సం॥ ఆగస్టునెలలో ...ఇతు ఆక్స్‌ఫర్డ్ యూనివర్సిటీయందు విద్య ...లులై మేంచెస్టర్ లివర్‌పూల్ మొద ..., ఆర్థిక, పారిశ్రామికవిద్యలను చదువు ...లో మన హిందూదేశము రానున్నారు.

...ములుగారు:—వీరు అనంతపుర ...ప్రారంభించిన దాదికముశ్రద్ధతో పని ...న పోయివచ్చినవారలు. ఇప్పటికిని ...గ్రెసు ఆదేశానుసారము పనిజేయు...

...శాస్త్రిగారు:—వీరు గోదావరి ...సాయశాఖలో డిప్యూటీ డైరెక్టరుగ నుండి వ్యవసాయ విషయములను తేటతెనుగులో కరపత్రముల ...ముగ ప్రచురించి రయితుల పురోభివృద్ధికి చాల పాటుపడినవారు. ప్రస్తుతము గోయంబుత్తూరు వ్యవసాయ కళాశాలలో వ్యవసాయశాస్త్ర...డుగ పనిచేయుచున్నారు.

పత్రి అనంతరామయ్యగారు:—వీరి వయస్సు 21 సంవత్సములు. కాపురము గుంటూరుజిల్లా సాతులూరు. పాఠ్యశాలలో 144 సెక్షను అతిక్రమించిన 10 మందిలో వీరొకరు. 26-1-22 తారున గుంటూరులో వర్కింగు కమిటీ సభకు వెళ్లినప్పుడు అక్కడ వీరిని అరెస్టుచేసి ఆరాత్రి నర్సారావుపేట తీసికొనివచ్చి 27-1-22 తారీఖున జామీనుకోరగా నిరాకరించినందున ఒకసంవత్సరము కఠిన... వీరు పొంది శిక్ష పూర్తిగా అనుభవించి వచ్చినారు.

గంపలగూడెం కుమారరాజా శ్రీ కోటగిరి వెంకట కృష్ణారావుగారు:—శ్రీవారు ఆంధ్రరాష్ట్రమున ... వెలసినవారు. వీరు మాతృభాషా పాండిత్యసంపన్నులు. కవిపుంగవులు నిరుపమానదేశసేవాధురీణులు. అసహాయోద్యమమహాశయులు. దేశసేవకుగాను ప్రభుత్వ ప్రశంసను బడసి కృష్ణజన్మస్థానమున కొన్ని నెల...ర్చివచ్చి ద్విగుణీకృతోత్సాహముతో మరల దేశసేవ చేయుచున్నారు.

మతం బాలసుబ్రహ్మణ్యగుప్తగారు:—వీరు ... వైశ్యులు. వీరి నిర్భయస్వభావమును గంభీర వ్యాఖ్యానము నిరుపమా... రాజభక్తియును సుప్రసిద్ధములు. వీరు కృష్ణజన్మస్థానమున చేరి.

శ్రీ జగన్నాథ భూపతి దేవవర్మగారు:— శ్రీ ... వడ్డాది రాజ్యాధిపతులగు శ్రీ విజయ వీరప్రతాప వీరవర వీర శ్రీ జగన్నాథభూపతి దేవవర్మ మహారాజులుంగారి పౌత్రులు. శ్రీ గోపా... భూపతిదేవవర్మ గారి జ్యేష్ఠపుత్రులు. విశాఖపట్టణముజిల్లా మాడుగుల నివాసులు. వీరికి సంస్కృతము, ఆంధ్రము, ... గొప్ప పాండిత్యముగలదు. జగన్నాథభూపతీయమను అశ్వలక్షణ... వ్యాయామశాస్త్రమును గద్యరూపమున రచించిరి. వైద్యము, అధర్వవేదము, మంత్రప్రయోగవిధానము, గారుడము, శిల్పశాస్త్రము, ద్వాత్రింశత్యాయుధ ప్రయోగసరణి, నాళికాస్త్రప్రయోగము, అగ్ని... విద్య, మల్లవిద్య, వ్యాయామక్రీడ, మొదలగువిద్యల నభ్యసించిరి. మాడుగుల ఫిర్కాసంఘమునకు వీ రధ్యక్షులు. దేశభక్తుడను మహావీరుడు ('పారియట్ పేట్రియట్') అని స్వరాజ్యపత్రికచే బహూకరింపబడిరి.

వైద్యరత్న గూడూరు వేంకటశివశాస్త్రిగారు: గుంటూరు మండలములోని పేజండ్ల గ్రామవాసులు. శైవబ్రాహ్మణులు. వీరి ఆయుర్వేదమందపారమైన పాండిత్యము గలదు. అనేకులు వీరి యౌషధాలయమందు తీఱనివ్యాధులను మాన్పుకొని ఆరోగ్యవంతు లగుచుండిరి. మరియు వీరు సుప్రసిద్ధాంధ్రపండితులు. వీరు కొన్ని నాటకముల రచించిరి. వీరి కథారసము చాల రసవంతముగ నుండును.

ఇటికాల సూర్యనారాయణగారు:—తెనాలిలో ప్లీడరుగా నుండి, మహాత్మునిసందేశానుసారము 1921 సం॥పు ప్రారంభ...

మందు వృత్తిని వదలివైచి. కాంగ్రెసు ప్రచారము చేయుచుండిరి. పన్నుల నిరాకరణ సంబంధమున 2-2-22 లగాయితు 1-8-22 వరకు జామీను [illegible] క్రింద విడకైదు విధింపబడిరి. వీరు తెనాలి జాతీయ విద్యాలయము నకు కార్యదర్శిగా నుండి పనిచేయుచున్నారు.

[illegible] వెంకటస్వామి గుప్త గారు:—వీరు వైశ్యులు శతావధానులు. [illegible] పతకములను బడసిరి.

భట్టిప్రోలు సూర్యప్రకాశరావు గారు:—వీరు అస హాయోద్యమము [illegible] ఆంధ్ర ప్రముఖులు. ఉద్యమమును గురించి వీరు రాష్ట్రమునం దంతటను సంచరించి [illegible] ప్రభుత్వము వారి దృష్టి నాకర్షించి శ్రీ కృష్ణజన్మస్థానమున కేగిరి.

శ్రీ [illegible] కళ్యాణరావు గారు:—వీరు వెలమవారు, జమీందారులు. దేశసేవానిరతులు. అసహాయోద్యమము నవలంబించి దీక్షతో పనిచేయుచున్నారు.

[illegible] కే. శేషశాస్త్రి గారు:—వీరు [illegible] వైద్యశాస్త్ర పారంగతులు. ఆయుర్వేదమహో, విద్వాన్. ఎ. పి. ఎస్. గారు. ఆయుర్వేద కళానిధి [illegible] గలవారు, [illegible].

[illegible] హనుమచ్ఛాస్త్రి గారు:—వీరు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] వేంకటశాస్త్రి గారు:—వీరు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గ్రంథములను రచించిరి.

[illegible] కృష్ణమాచార్యులు గారు:—వీరు మాధ్వ [illegible] వైష్ణవులు. [illegible] విద్వాంసులు. ఉభయభాషా కోవిదులు. [illegible]. [illegible] గ్రంథములను వ్రాసిరి. శతావధానులు. [illegible] ప్రసిద్ధులు.

కోలాచలం సీతారామయ్య గారు:—వీరు [illegible] [illegible] గ్రామవాస్తవ్యులు. [illegible]. పండిత కుటుంబమువారు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వదిలిరి. [illegible] [illegible] [illegible] విద్యార్థివేతనముతో బి యస్. సి అను పట్టమును బడసిరి. సియటిల్ అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములందలి [illegible] నగర విశ్వవిద్యాలయ మున ప్రవేశించిరి. వీరు ప్రవేశించి [illegible] మొదలుపెట్టిన [illegible] చికాగో [illegible] గొప్ప గొప్ప దైనిక పత్రి కలు, వీరి బుద్ధికుశలతను ప్రశంసించినవి.

పులవర్తి వేంకటరాయశాస్త్రి గారు:—వీరు అంద్రంగి గ్రామవాస్తవ్యులు. అంద్రంగి గ్రామ [illegible] గ్రంథాలయ [illegible] అంద్రంగి సర్వ్వర్ధి సంఘ కార్యదర్శి, [illegible] కృష్ణ పుస్తకభాండాగార [illegible] సంఘ కార్యదర్శి, ఆయుర్వేద వైద్యులు. అంద్రంగి పరపతిసంఘాధ్యక్షులు. శ్రీ వేంకట [illegible] కార్యదర్శులు. అంద్రంగి గ్రామ కాంగ్రెసు [illegible] శ్రీ గోదావరిజిల్లా కాంగ్రెసు [illegible].

[illegible] కళా. [illegible] రావుగారు, బి. ఏ:—([illegible] పేటను) కోన [illegible] [illegible]. వయస్సు 28. [illegible] [illegible] గౌరవమును [illegible] గలరు. చిన్ననాటినుండియు [illegible] విజయనగరములో "[illegible] కార్యదర్శిగా నుండి [illegible] పనిచేసిరి. [illegible] [illegible] గడించిరి. ఆంధ్రవిద్యార్థి మహాసభ [illegible] పోటీలో [illegible] బహుమతిగా బంగారు పతకము గడిరి. కాంగ్రెసు ఆజ్ఞప్రకారము బందరు నోబిలుకళాశాలనుండి. బి. ఏ. సీని యరు క్లాసు వదలివేసి, నాటినుండియు గోదావరిజిల్లాలో ఓంపిగా ప్ర చారము సల్పిరి. మంచిరాజకీయశాస్త్రపరిజ్ఞానము కలదు. పన్నుల నీయవల దని బోధించినందులకు ఒక సంవత్సరము [illegible], 16-12-22 తేదిని బయటకు వచ్చిరి. [illegible] తో [illegible] పనిచేయుచున్నారు.

ఆత్మకూరి గోవిందాచార్యులు గారు:—వీరు అసహా యవాదులు. ఆంధ్రప్రముఖులలో నొకరు. [illegible] సంస్కృత [illegible] ఆంధ్రవిద్యాపారంగతులు. అవధానులు, [illegible] [illegible] వీరు ప్రశంసాం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రభుత్వమువారు [illegible] 11-1-1922వ తేదిని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నాయకులు.

[illegible] నరసింహారావు గారు:—వీరు [illegible] వయసు సుమారు [illegible]. [illegible] గ్రామవాస్తవ్యులు. 1881లో కరిణీకము ప్ర [illegible] [illegible] అభివృద్ధి పనిచేయుచున్నారు. తాలూకాలో గ్రంథాలయ ములను 1890 మొదలు స్థాపించి [illegible] [illegible] ప్రతాపశ్రీ [illegible] [illegible] [illegible] గోదావరీ [illegible] [illegible] వెళ్లిరి. 30 ఏండ్ల క్రితమే [illegible] వీరు రాజకీయరంగమున పనిచేయుచు 1920 సంవత్సరమున కరిణీకమును వదలివే దేశసేవ చేయుచున్నారు. వీరి కసహాయోద భూతి కలదు.

Printed and Published By K. NAGESWARA RAO, at the Andhra Patrika Press, No. 7, Thumbuchetty